

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

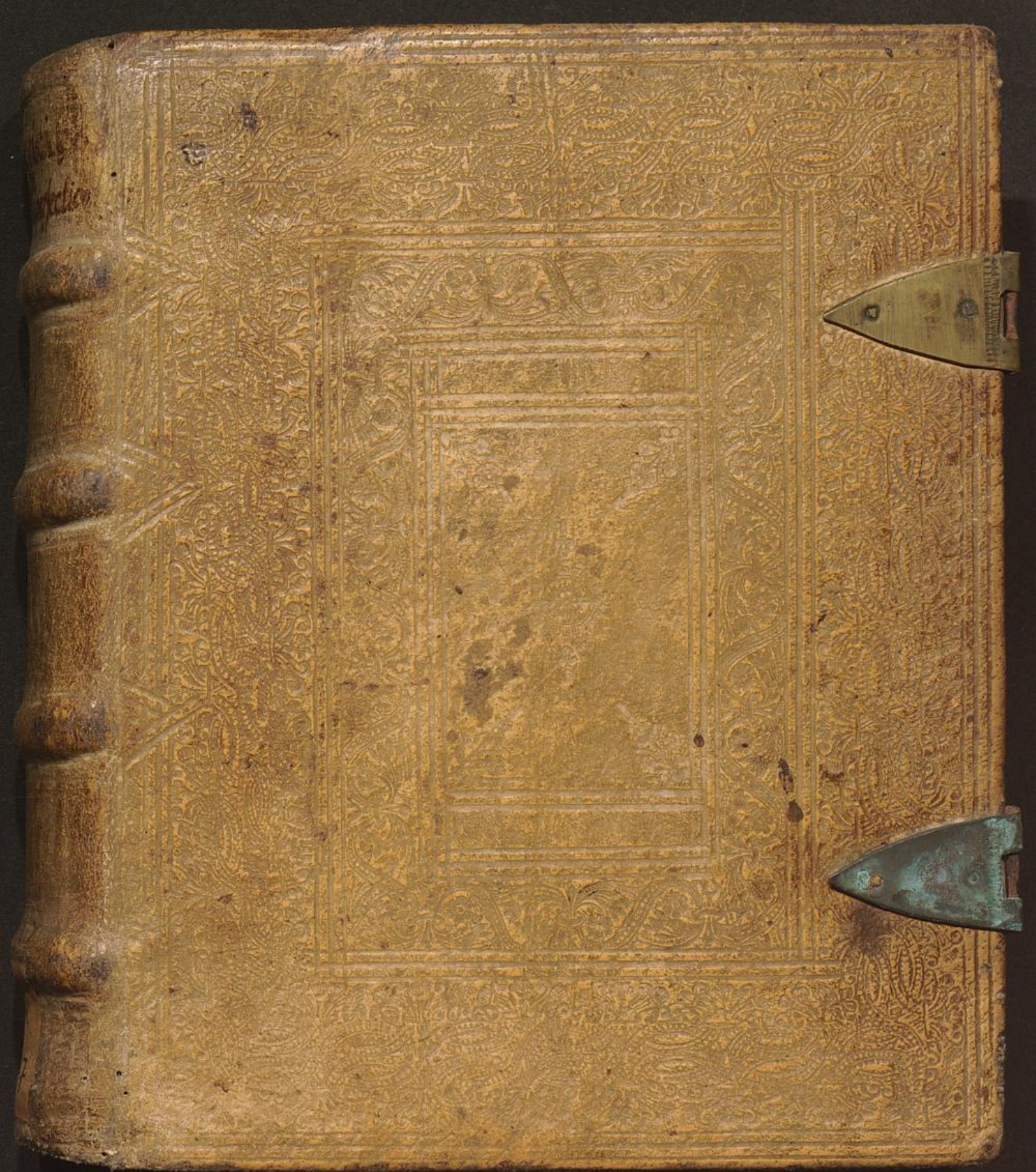
Exercitium Perfectionis, Et Virtutum Christianarum

In tres Partes distinctum

Rodríguez, Alonso

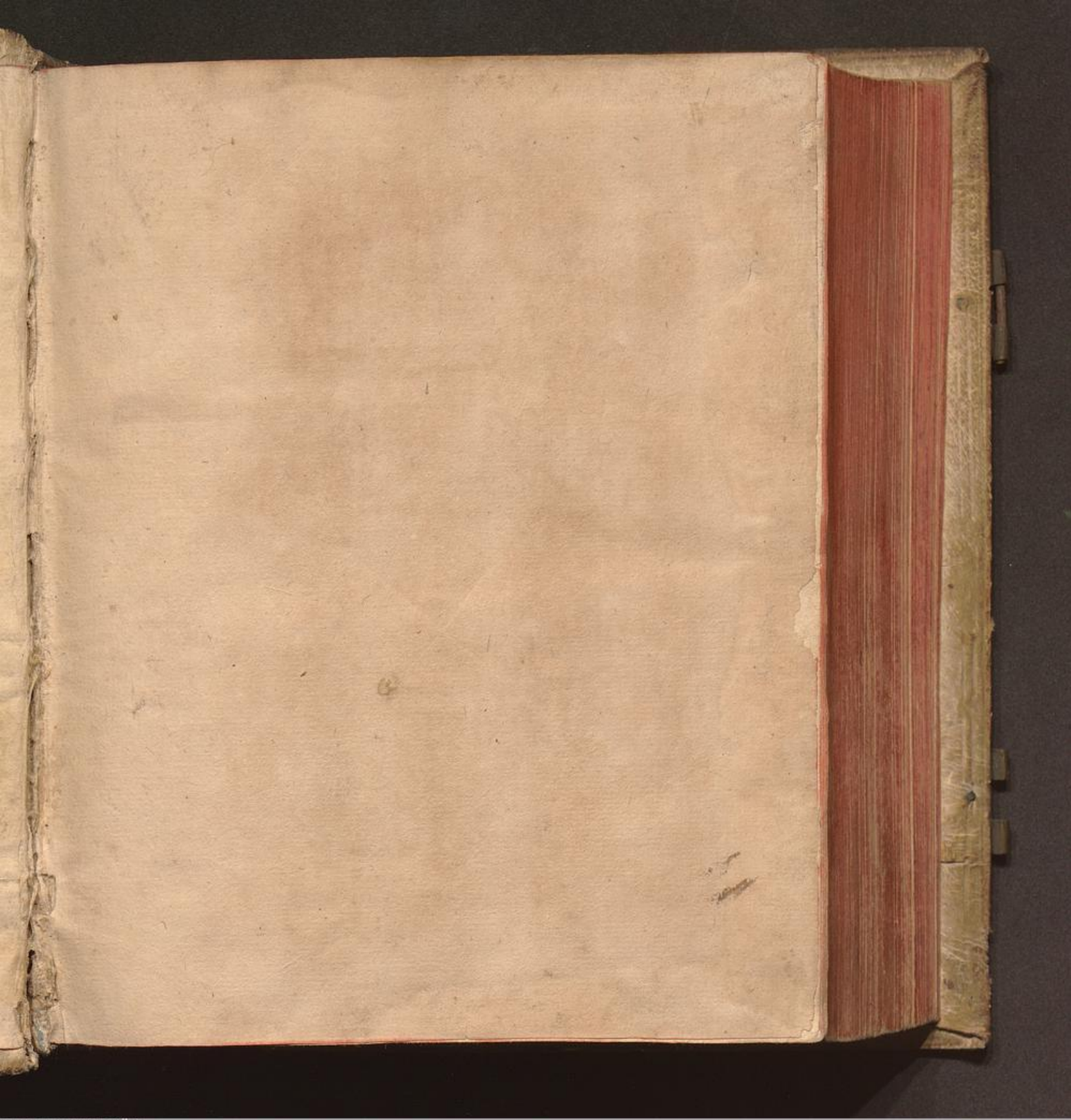
Coloniæ Agrippinæ, 1622

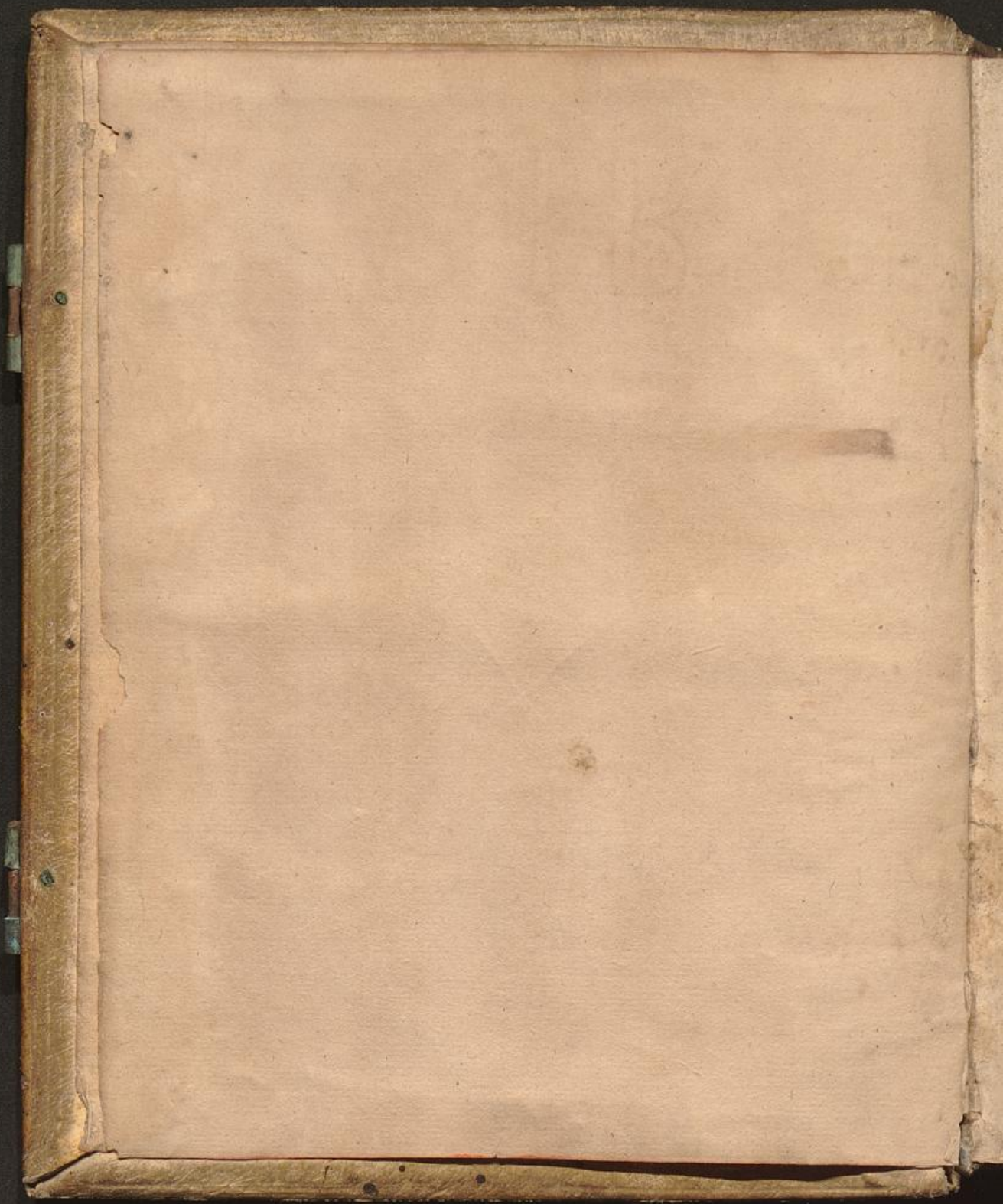
urn:nbn:de:hbz:466:1-40093

Jh. 2147.

J. 11
24

EXERCITIUM
PERFECTIONIS, ET
VIRTUTVM CHRI-
STIANARVM,

AVCTORE

R. P. ALPHONSO RODERICIO
VALLISOLETANO, SOCIETATIS IESV
Sacerdote.

PARS SECVNDA,
IN QVA DE EXERCITIO VIRTVTVM AD
OMNES PERTINENTIVM, QVI DEO SER-
uire intendunt, agitur.

Ex Hispanico Latine reddita ab A. M.

MOGVNTIAE,
Sumptibus Ioannis Kinckii & Ioan. Crithii viduæ.

ANNO M. DC. XXII.

M V T I O R E N
SERIES TRACTATVVM, QVI
SECVND A HAC PARTE
CONTINENTVR.

TRactatus primus de mortificatione.

Tractatus secundus de modestia & silentio.

Tractatus tertius de humilitate.

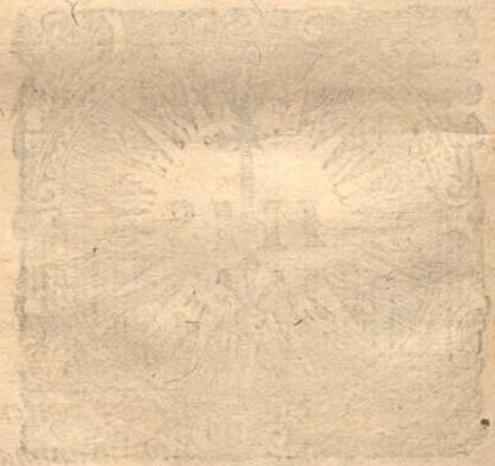
Tractatus quartus de tentationibus.

Tractatus quintus de nimio affectu in parentes.

Tractatus sextus de tristitia & lætitia.

Tractatus septimus de thesauro & magnis bonis, quæ possi-
demus in Christo, & modo obseruando in meditatione
eius passionis, & fructu inde percipiendo.

Tractatus octauus de Sacro-Sancta Communionē & sancto
Missæ sacrificio.

MXX. DC. M. on A

LECTORI S.

Quamuis in hoc opere præcipue intenderam commodare Religiosis; tamen inueni opus ita dispositum, vt omni hominum generi qui se virtuti dant, prodesse posset, vt in prima parte diximus. Et præsertim secunda hæc pars maxime accommodata est secularibus, qui sincere volunt Deo seruire. Omnibus enim bene examinatis inuenitur huiusmodi vt industrios agricolas in initio debere proscindere & arare terram cordis mortificatione passionum & appetituum inordinatorum, compecentes præsertim linguam & alios sensus, humiliâtes se coram Deo, ad consequendum desideratum fructum boni seminis, quod inde seminabunt. Hinc est quod in primis tribus tractatibus agimus de mortificatione, modestia, silentio & humilitate, in quibus virtutibus Christianus principio conuersionis sese exercere debet. Et quandoquidem monet Spiritus sanctus, quando nos damus ad seruiendum Deo, vt stemus cum timore, & præparemus nos ad resistendum tentationibus; agimus tractatu quarto de bonis & utilitatibus, quæ inde emanant, & damus media ad easdem superandas. In quinto & sexto tractatu traduntur quedam impedimenta, quæ famulis Dei accidere solent, & explicatur quanti momenti sit, esse vegetum, contentum & hilarem in via virtutum, effectus sane mirabiles, qui in animam redundant, unde animaduertitur thesaurus & magna diuitia, quas in Christo redemptore nostro & in eius passione possidemus. De quibus in septimo tra-

*

2

Etatu

LECTORI.

Statu disputatur, & indicatur modus obseruandus in meditatione be-
rum maximorum mysteriorum, & fructus inde percipiendi. Et pro co-
clusionem secundam huius partis docetur, qua ratione nos preparare con-
ueniat ad sumendum sacro-sanctum Sacramentum Eucharistiae, & qua
inde utilitas paranda. Quae omnia practice ibi demonstrantur, ut
quilibet se ibidem pro conditione sua exercitet, & opere compleat: quod
praecipue hoc libro proponimus. Boni ergo consulat Lector exiguum istud
opus, quo & bono desiderio à Deo aspirato potietur victoria de passio-
nibus, parabit prudentiam in verbis, modestiam in actionibus, solacium
& remedium in tentationibus, magnas diuitias in Iesu Christo,
deuotionem in solitudine, & magnum fructum
in anima.

INDEX

INDEX CAPITVM EXERCITATIONVM RODRIQVEZII PARTIS SECVNDÆ.

TRACT. II.

<p>Cap. I. Mortificationem orationi iungendam & duo hac sibi mutuo auxilio esse debere. pag. 1</p> <p>Cap. II. In quo consistat mortificatio, & quam necessaria illa nobis sit. 5</p> <p>Cap. III. Nullum maius pœna genus apud Deum reperiri, quam aliquem appetitui & desiderio suo tradi vt illa sectetur. 8</p> <p>Cap. IV. De sancto sui ipsius odio, & spiritu mortificationis & pœnitentiæ, quæ inde procedunt. 9</p> <p>Cap. V. Utilitatem & perfectionem nostram in mortificatione sitam esse. 10</p> <p>Cap. VI. Religiosis & ijs præcipue, qui cum proximis agunt, magis necessariam esse mortificationem. 12</p> <p>Cap. VII. Duo modi mortificationis & pœnitentiæ, & quaratione vterque a societate vsurpatus. 13</p> <p>Cap. VIII. Mortificationem non esse odium, sed non solum animæ, verum etiam corporis verum amorem. 19</p> <p>Cap. IX. Qui se non mortificat, non solum non spirituales, sed ne rationalem quidem vitam vivit. 20</p> <p>Cap. X. Maioris esse laboris non studere mortificationi sui ipsius, quam ei dem intendere. 21</p> <p>Cap. XI. Incipit Tractatus de exercitio mortificationis. 24</p> <p>Cap. XII. Quaratione in praxin deducendum exercitium mortificationis. 25</p> <p>Cap. XIII. Quaratione nos mortificare debemus in licitis, atq; etiam in necessarijs. 27</p> <p>Cap. XIV. Nobis id agendum, vt in eo vitio & passione quæ magis in nobis regnat, & turpius nos labi facit, nos præsertim mortificemur. 30</p> <p>Cap. XV. Non omittendas mortificationes in parvis, & quam vtilis & Deo grata sint huiusmodi mortificationes. 31</p> <p>Cap. XVI. De malo & damno proveniente ex tante aptu mortificationum in parvis. 32</p>	<p>Cap. XVII. In quo tria magni ponderis consilia huic materie seruiencia ponuntur. 34</p> <p>Cap. XVIII. Quam bonus, & quantumcunq; in virtute profecerit homo, tamen ei semper necessarium in mortificatione exerceri. 36</p> <p>Cap. XIX. De duobus medijs, quæ facile & suaue reddent mortificationis exercitium, quæ sunt vbi gratia & sanctus amor. 38</p> <p>Cap. XX. De alio medio, quod facile & incundum reddet mortificationis exercitium, quod est remunerationis spes. 40</p> <p>Cap. XXI. Varijs exemplis confirmantur dicta capite precedente. 42</p> <p>Cap. XXII. De medio, quo iuuabimur, & quod reddet facile mortificationis exercitiũ videlicet Christi Seruatoris exemplo. 43</p> <p>Cap. XXIII. De trib. mortificationis gradib. 44</p>
---	--

TRACT. II.

<p>Cap. I. Quam necessaria sit modestia ad proximum edificandum & ei commodandum. 47</p> <p>Cap. II. Quam necessaria modestia etiam proprio nostro profectui. 49</p> <p>Cap. III. De aliquorum deceptione, qui exteriora hæc parui faciunt, dicentes in his perfectionem non esse sitam. 50</p> <p>Cap. IV. De silentio, deq; bono & vtilitate in eo sita. 52</p> <p>Cap. V. Silentium magni momenti medium esse ad discendum orare. 53</p> <p>Cap. VI. Silentium singulare medium esse vt quis proficiat, & ad perfectionem perueniat. 55</p> <p>Cap. VII. Non tristem & melancholicam, sed valde hilarem vitam ei esse, qui in modestia, silentio & solitudine agit. 56</p> <p>Cap. VIII. De circumstantiis in loquendo obseruandis. 57</p> <p>Cap. IX. De murmurationis & detractiõis vitiis. 60</p> <p>Cap. X. Detractiones non audiendas esse. 63</p> <p>Cap. XI. Omne mendacij genus nobis fugiendum esse.</p>	<p>34</p> <p>36</p> <p>38</p> <p>40</p> <p>42</p> <p>43</p> <p>44</p> <p>47</p> <p>49</p> <p>50</p> <p>52</p> <p>53</p> <p>55</p> <p>56</p> <p>57</p> <p>60</p> <p>63</p> <p>esse</p>
--	---

- esse. 64
- Cap. XII. Nobis cauendum ne iocosa, ridicula & faceta loquamur. 66
- Cap. XIII. Conuersationes & colloquia nostra de Deo esse debere. Et de aliquib. medijs ad hoc vtilibus. 68
- Cap. XIV. De alia valde pregnante ratione ob quam colloquia & conuersationes nostras cum proximis de Deo esse conuenit. 70
- TRACT. III.
- Cap. I. De humilitatis excellentia & necessitate 72
- Cap. II. Humilitatem caterarum virtutum esse fundamentum. 73
- Cap. III. In quo specialius exponitur, omnium virtutum humilitatem esse fundamentum, enumeratis precipuis. 75
- Cap. IV. De particulari necessitate huius virtutis, ijs qui profitentur se promouere & iuuare proximorum salutem. 77
- Cap. V. De primo humilitatis gradu, qui est parui facere & humiliter de se sentire. 82
- Cap. VI. De sui cognitione, radice & vnico medio necessario ad humilitatem parandam. 83
- Cap. VII. De quodam magni ponderis medio, vt homo se cognoscat, & humilitatem acquirat, quod est peccatorum consideratio. 84
- Cap. VIII. Quomodo nos in propria cognitione exerceri oporteat, ne animo cadamus & desperemus. 86
- Cap. IX. De magno bono & vtilitate, qua in exercitio cognitionis sui reperiuntur. 88
- Cap. X. Sui cognitione non pusillanimitatis sed potius fortitudinis & vigoris causam esse. 91
- Cap. XI. De alijs bonis & commodis, ex sui cognitionis exercitio oriundis 91
- Cap. XII. Quam expediat nos cognitione propria exerceri. 92
- Cap. XIII. De secundo humilitatis gradu: Declaratur in quo consistat iste gradus. 95
- Cap. XIV. De quibusdam gradibus quibus ad perfectionem secundi huius humilitatis gradus nobis ascendendum 97
- Cap. XV. De quarto gradu, qui est, velle contemni & vilipendi, ideoque gaudere 99
- Cap. XVI. Humilitatis & reliquarum virtutum perfectione in eo consistere, si quis eam ad delectationem & hilaritatem exequatur, & quid tum id faciat vt quis in virtute perseveret. 100
- Cap. XVII. Planius declaratur perfectio, non procuranda, vt secundum hunc humilitatis gradum ascendamus. 101
- Cap. XVIII. De quibusdam medijs ad secundum hunc humilitatis gradum parandum, & precipue exemplo Christi. 102
- Cap. XIX. De quibusdam humanis rationibus & considerationibus nobis seruientibus ad promouendam humilitatem. 103
- Cap. XX. De alijs humanis rationibus vtilibus parandam humilitatem. 104
- Cap. XXI. Vt quis ab hominibus existimetur, magnificat, certissimam viam esse seruientem humilitati dare. 105
- Cap. XXII. Humilitatem medium esse ad obtinendam pacem parandam & sine illa eam nunquam haberi 106
- Cap. XXIII. De alio efficaciorum meditationum genere, ad humilitatem parandam, quod est eiusdem exercitio. 107
- Cap. XXIV. Dicta quibusdam exemplis illustratur 108
- Cap. XXV. De humilitatis exercitio quod in religione habemus. 109
- Cap. XXVI. Cauendum ne verba profana qua nostri laudi seruire possunt 110
- Cap. XXVII. Quae ratione nos exercere debemus in hoc secundo humilitatis gradu 111
- Cap. XXVIII. Quae ratione particulariter exercendum ex virtute humilitatis. 112
- Cap. XXIX. Cum humilitate consistere potest hominibus existimari & magni fieri 113
- Cap. XXX. De tertio humilitatis gradu 114
- Cap. XXXI. Declaratur, in quo tertius humilitatis gradus consistat. 115
- Cap. XXXII. Idem fustus exponitur 116
- Cap. XXXIII. Planius tertius humilitatis gradus declaratur, & inde oriri vt vere humilior omnibus minorem existimetur. 117
- Cap. XXXIV. Bonos & sanctos vere se pusilliores omnibus viliores, & dicere se omnium peccatorum esse maximos. 118

INDEX CAPITVM.

Cap. XXXV. Hunc tertium humilitatis gradum medium esse, ad omnes tentationes superandas, & omnium virtutum perfectionem parandam. 145
 Cap. XXXVI. Humilitatem magnanimitati non repugnare, sed potius eius esse causam & fundamentum. 147
 Cap. XXXVII. De alijs bonis & commodis, que in hoc tertio humilitatis gradu reperiuntur. 150
 Cap. XXXVIII. De magnis beneficijs & gratijs, que Deus humilibus prestat, & quid causa, quod tam eos extollat. 152
 Cap. XXXIX. Quantum conferat nos ad humilitatem dare, ut ea suppleamus, quod in virtute & perfectione deest, & cur Deus nos castiget & humiliet. 154

TRACT. IV.

Cap. I. In hac vita non defecturas tentationes. 159
 Cap. II. Alios initio conuersionis tētari, alios post conuersionem. 161
 Cap. III. Quid causa sit, quod Deus velit nos tentationes habere, & de vilitatibus, & commodis inde emanantibus. 163
 Cap. IV. De alijs bonis & vilitatibus, que extentionibus oriuntur. 164
 Cap. V. Multum tentationes prodesse, ut nos noscimus & humiliemus, & ad Deum recurramus. 166
 Cap. VI. Tentatione iustos magis probari & purificari, & virtute altiores radices agere. 167
 Cap. VII. Tentationes hominem reddere diligentem & seruidum. 170
 Cap. VIII. Sanctos & Dei seruos non solum tentationibus tristabantur, sed potius ob commodam, quod inde sentiebant, gaudebant. 172
 Cap. IX. Tentationibus hominem erudiri, non solum sibi, sed & alijs. 173
 Cap. X. Agitur de remedijs contra tentationes, & primum de animi viribus & gaudio in illis concipiendo. 174
 Cap. XI. Quam parum in nos possit Diabolus. 175
 Cap. XII. Magnum nobis animum & robur accedere debere in tentationibus, eo quod nos Deus adspiciat. 177
 Cap. XIII. De duabus rationibus, ut magno animo & fiducia in tentationibus pugnemus. 178

Cap. XIV. Deum non permittere quem plus tentari, quam ferre potest, & animo non cadendum, crescente vel durante tentatione. ibid.
 Cap. XV. Sibi dissidere, omnemque in Deo spem ponere, magnum esse medium ad tentationes superandas, & quid causa sit, quod Deus tam succurrat, qui in illo confidunt. 180
 Cap. XVI. De orationis remedio, vbi & aliquot iaculatorie orationes ponuntur temporis tentationum accommodata. 181
 Cap. XVII. De duobus alijs contra tentationes remedijs. 182
 Cap. XVIII. De duobus alijs remedijs magni momenti, que sunt principijs obflare, & nunquam otiosum esse. 183
 Cap. XIX. De tentationibus que boni specie & pretextu oriuntur & magnum esse remedium contra omnes tentationes, illas huiusmodi cognosci & haberi. 184
 Cap. XX. Quid nobis faciendum in turpium, & malarum cogitationum tentationibus, & de remedio contra eamdem. 186
 Cap. XXI. Differenti modo differentibus tētationibus resistendum. 190
 Cap. XXII. De aliquot magni momenti monitis tentationis tempore necessarijs. 191

TRACT. V.

Cap. I. Quam Religioso conducatur visitationes parentum, & professiones in patria fugere. 194
 Cap. II. Religioso etiam cauendum, ne a consanguineis visitetur, quantum fieri poterit, & de communicatione per literas. 198
 Cap. III. Etiam predicationis titulo Religioso fugiendum consanguineorum commercium, & professionem in patriam. 199
 Cap. IV. Nihil Religioso magis cauendum, quam ne se cognatorum negotijs implicet. 200
 Cap. V. Prædicta nonnullis exemplis roboratur. 202
 Cap. VI. De alijs malis & damnis, quorum affectus in cognatos causa est: & quæ ratione Christus seruator noster illa fugere docuerit. 204
 Cap. VII. Quæ ratione tentatio hæc titulo non solum pietatis, sed & obligationis velari solet & de remedio contra eamdem. 205

TRACT. VI.

Cap. I. De magnis dānis quæ ex tristitia fluunt. 207
 Cap. II.

- Cap. II. Aliquot adferunt rationes, ob quas nobis Deo cum letitia feruendum. 209
 Cap. III. Culpas ordinarias quibus obnoxii sumus non sufficere, vt letitiam auferant. 211
 Cap. IV. De tristitia radicibus & causis, earumque remedijs. 212
 Cap. V. Ad orationem recurrere, magnum & efficacax remedium esse ad tristitiam profligandam. 214
 Cap. VI. De consueta & ordinaria quadam tristitia radice, qua est, quod Deo quis, vt debet non inferuiat. & de magna letitia, quam bona conscientia secum adducit. 215
 Cap. VII. Aliquam bonam & sanctam esse tristitiam. 217

TRACT. VII.

- Cap. I. De thesauro & magnis bonis, qua in Christo habemus. 221
 Cap. II. Quam utilis & Deo grata sit Passiois Christi Seruatoris nostri meditatio. 227
 Cap. III. De modo in Christi Seruatoris nostri passiois meditatione obseruando & de compassiois affectu inde eruendo. 228
 Cap. IV. De doloris affectu, & peccatorum nostrorum contritione, qua ex Domini nostri Iesu Christi passiois meditatione eruenda. 230
 Cap. V. De diuini amoris affectu. 232
 Cap. VI. De gratitudinis & gratiarum actionis affectu. 234
 Cap. VII. De admirationis & spei affectibus. 236
 Cap. VIII. De Christi imitatione, qua nobis ex mysteriorum eius meditatione colligenda est. 238
 Cap. IX. In quo quibusdam exemplis confirmatur quam utile & Deo gratum sit se passiois Christi seruatoris nostri meditatione exercere. 240

TRACT. VIII.

- Cap. I. De inestimabili beneficio & ingenti amore, quod Dominus noster nobis hoc Diuinum Sacramentum instituido exhibuit. 242
 Cap. II. De excellentijs & miraculis, qua fides dicat, nobis de hoc sanctissimo & diuino sacramento credenda esse. 245

- Cap. III. Incipit agere de preparatione, qua excellentia & huius sanctissimi sacramenti dignitas requirit. 246
 Cap. IV. De munditie & puritate non solum mortalium, sed & venialium criminum, qua ad sacrosanctam Communionem nobis accedendum est. 247
 Cap. V. De alia magis particulari dispositione & preparatione, qua ad sanctissimum hoc sacramentum nobis accedendum est. 248
 Cap. VI. In quo alie considerationes & meditationes ad sacram communionem preparanda proponuntur. 249
 Cap. VII. Quid nobis post diuini huius sacramenti sumptionem seruandum, & qualis gratiarum actio debeat. 250
 Cap. VIII. De alio modo gratiarum actionis. 256
 Cap. IX. De fructu ex sancta Communione colligendo. 257
 Cap. X. Sacrae communionis frequentationem magnum esse contra omnes tentationes remedium, praesertim ad conseruandam castitatem. 258
 Cap. XI. De alio principali fructu, ex sancta Communione nobis colligendo, qui est nos Deo unire, & in Christum transformare. 259
 Cap. XII. De alio principali fructu ex sancta Communione colligendo, qui est nos integros offerre, & in eius manus resignare. De preparatione & gratiarum actione, qua nobis facienda est. 260
 Cap. XIII. Quid causa sit, quod quoniam hoc mirandus faciat effectus hoc diuinum sacramentum, aliqui tamen, qui hoc frequentate non sentiant. 261
 Cap. XIV. De sancto Missa sacrificio. 262
 Cap. XV. Quae ratio Missa audienda sit. 273
 Cap. XVI. De aliquibus exemplis ad Missa meditationem pertinentibus, quibus ad illam quoad die audiendam & dicendam excitentur, & reuerentia in Missa necessaria. 274

EXERCITII
PERFECTIONIS ET
VIRTUTVM RELI-
GIOSARVM

PARS SECVNDA.

TRACTATVS PRIMVS

De Mortificatione.

CAPVT I.

*Mortificationem orationi iungendam, & duo hæc sibi
mutuo auxilio esse debere.*

BONA est oratio cum ieiunio, dicebat Angelus Raphael sese indicans Tobias. Per ieiunium Sancti plerumque intelligunt omnne pœnitentiæ genus & carnis mortificationem. Duo hæc mortificatio & oratio sunt præcipua media, quæ utilitati nostræ deseruiunt, quæ coniungenda sunt & connectenda. S. Bernardus a verbis his Cantorum. *Qua est ista qua ascendit per desertum sicut virgula sumi, ex aromatis myrrha & thuris?* dicit duo hæc myrrham & thus, per quæ indicatur mortificatio & oratio. nobis semper adesse, & ad cælum perfectionis nos euehere debere, & de nobis reddere bonum odorem Deo, & vnum sine altero partem aut nihil prodesse, si enim quis nitatur mortificare carnem & non studeat orationi, superbushabebitur. Et huic merito dicitur illud Prophetæ: *Numquid manducabo carnes raurorum, aut sanguinem hircorum potabo?* Non placent Deo ex se sacrificia & carniū & sanguinis, si nō iungatur oratio. Et si quis omittat mortificationem, audiat necesse est illud Christi in Euangelio dicentis: *Quid autem vocatis me Domine, Domine, & non facitis quæ dico?* Item illud Sapientis: *Qui declinat aures suas, ne audiat legem, oratio eius erit execrabilis.*

Et huic merito dicitur illud Prophetæ: *Numquid manducabo carnes raurorum, aut sanguinem hircorum potabo?* Non placent Deo ex se sacrificia & carniū & sanguinis, si nō iungatur oratio. Et si quis omittat mortificationem, audiat necesse est illud Christi in Euangelio dicentis: *Quid autem vocatis me Domine, Domine, & non facitis quæ dico?* Item illud Sapientis: *Qui declinat aures suas, ne audiat legem, oratio eius erit execrabilis.*

S. Augustinus dicit, *ut in templo Salomone exstructo, fuerunt posita duo altaria, vnum foris, in quo mactabantur animalia offerenda, alterum intus in Sancto Sanctorum, ubi incensum confertum ex variis aromatis incendebatur, sic in nobis duoponenda esse altaria, vnum intus in corde, in quo offeratur incensum orationis, & alterum foris, in quo offeratur incensum mortificationis.*

a secun-

Matth. 6. secundum dictum S. Matthæi: Tu autem cum oraueris, intra in cubiculum tuum, & clauso ostio ora patrem tuum in abscondito: Alterum foris in corpore, videlicet mortificatio, sic ut duo ista semper sint connexa & conglutinata, & se mutuo adiuuent, mortificatio enim est dispositio necessaria ad orationem, & oratio est medium ad parandam mortificationem.

Simile. Quod ad primum attinet, videlicet, mortificationem esse dispositionem & medium necessarium ad orationem: omnes Sancti & spiritualis vitæ Doctores sic docent, & dicunt, quod sicut in charta pergamena non potest scribi, nisi sit bene rata & auulsa à carne; eodem modo nisi anima nostra sit separata, & distracta ab affectibus, qui in carne nascuntur, non est idonea, ut Deus in illa scribat & ei imprimat suam sapientiam & diuina dona. Quæ docebit scientiam, & quem intelligere faciet auditum? *Ablactatos à lacte, auulso ab uberibus:* Dicebat Propheta Isaias. Indicans eos, qui eius amore sese abstrahunt à deliciis & voluptatibus mundanis & carnalibus appetitibus & desideriis, vult Deus quidem, & solitudinem, ut intret in cor nostrum, & in anima nostra sit multa

Psal. 23. 9. quies & tranquillitas. *Et factus est in pace locus eius.* *Psal. 75. 3.*

Hoc & Philosophi gentiles intellexerunt, omnes enim fatentur animam nostram fieri sapientiore, dum est quieta & tranquilla. Quod fit, quando passiones & appetitus sensuales sunt mortificati & sopiti; tunc enim non sunt vehementiones passiones, quæ inordinatis motibus pacem animæ inturbant, & offuscant oculos rationis, ut sit, cum

passiones dominantur. Proprium siquidem passionum est, rationem oculis priuare, & minuire libertatem arbitrii nostri: ut apparet in irato, ira enim videtur ei iudicium præripere, & similis est furioso & phrenetico: Si quæras, cur hoc vel illud dixerit aut fecerit, respondebit se apud se non fuisse. Sed passionibus sopitis & sedatis, intellectus est clarus & aptus ad noscendum bonum, & voluntas libera ad

idem amplectendum, & sic homo fit sapiens & virtute præditus. Et hæc est pax & quies illa, quam Deus & Dominus noster vult, ut quiescat in anima nostra, & in eâ infundat sapientiam & diuina dona. Et medium ad acquirendum hanc pacem est mortificatio passionum & appetituum inordinatorum, & hinc Isaias eam nominat fructum & effectum iustitiæ: *Eerit quæ iustitiæ pax.*

Idem bene exprimit S. Augustin. super verbis his Propheta: *Iustitia & pax conlata sunt*, dicens: *fac iustitiam, & habebis pacem, ut osculentur se iustitia & pax.* Si non amaueris iustitiam, pacem non habebis, quia duæ amicæ sunt iustitia & pax, ipsæ se osculantur: si amicam iustitiam non amaueris, non te amabit ipsa pax, nec veniet ad te. Tu vis pacem, & non facis iustitiam, fac iustitiam, & inuenies pacem. Hæc enim duæ ita sunt vitæ & connexæ, ut vna sine altera esse nequeat, & propterea si non amas iustitiam, non te amabit pax, nec ad te veniet. Bello paratur pax, & nisi tecum bellum gessens te moribundo, & tibi contradicendo, non acquires hanc pacem, tam necessariam orationi.

Quis (dicit Sanctus quidam) te magis impedit & molestat, quam tua immortificata affectio cordis? Istæ passiones, isti appetitus & prauæ inclinationes, quas habes, quiete te spoliant, & non permittunt te ire ad orationem: hoc est quod te in illa inquietum reddit, & quod tantum excitat strepitum & tumultum in anima tua, quod te ex dulci hoc somno excitat, aut, ut verius dicam, non finit te eo frui & quiescere.

Quando quis in ecena nimio se cibo obruit, dormire non potest nec noctu quiescere, eo quod cruditas illa stomachi & crassi vapores, qui ascendunt, ita illum exagitant, ut tota nocte se in omnem partem versans, quietem non admittat. Idem in oratione accidit. Cor nobis nimis graue & onustum est, nimia enim philantia, desiderium obsequendi affectibus, cupiditas honoris & æstimationis, ut que hæc

Quies sapientiam promouet.

Passiones excitant & castruant.

latis voluntati nostrae replent ita cor nostrum leuant tales vapores & generant tantas & tales ideas & imaginationes, vt nos apud nos esse non sinant, nec cor in Deo fixum tenere. Vnde declaratur, quod dicit Seruator noster in Euangelio: *Attendite autem vobis, ne forte grauentur corda vestra crapula & ebrietate & curis huius vite.*

Quod non tantum de ebrietate vini, sed etiam rebus mundanis intelligitur. Sicut consonat illud Isaiae Prophetae: *Audi hoc pauperula & ebria non à vino.*

Ex corde non mortificato oritur obscura caligo, quae impedit & auferit ex anima nostra praesentiam Dei. Illudque est, quod dicit S. Apostolus Paulus: *Animalis autem homo non percipit ea, quae sunt Spiritus Dei.* Haec enim sunt valde subtilia, ipse vero valde implicitus materiae & crassus nimis, & ideo debet se expedire & subtiliorem reddere mortificatione.

Hinc poterit solui certum dubium, quid causa est, quamuis oratio sit partim tam suavis & sapida, orare enim est cum Deo communicare & tractare, cuius familiaritas & consuetudo nullam secum adfert amaritudinem aut tedium, sed summum gaudium & ieritiam: *Non enim habet amaritudinem conuersatio illius, nec tedium conuictus illius, sed ieritiam & gaudium:* partim etiam nobis tam utilis & necessaria, cur ea nobis est tam grauis, & quid causae est cur ad eam accedamus, cum tanta molestia, & tam pauci se dent orationi? S. Bonauentura ait: *Quasi ligati captuli ad stipitem, venienti animo cogimur esse seruati.*

Causa huius talis est. Oratio ex se non est difficilis, dispositio necessaria ad illam, quae est mortificatio, & quia hanc dispositionem non habemus, ideo tam grauis & difficilis nobis est oratio. Vt idem videre est in naturalibus, vbi difficultas non est in inducenda forma in materiam, sed in disponenda materia ad eandem.

Ad veritatem plenius indaganda considera idem in viridi ligno, quid non operae impendat ignis, vt ex ligno viriditate au-

ferat, quantus fumus exurgat, quanto tempore opus sit ad inducendam dispositionem, simulatque vero dispositum est, in instanti agnus, vt in domum suam ingreditur sine vlla difficultate. Idem accidit in re proposita: omnis difficultas est in auferenda viriditate passionum nostrarum, in mortificatione inordinatorum appetituum, & in diuulsionem rerum terrenarum: quo facto facile & sine vlla difficultate anima Deo se iungit, & delectatur eo familiariter vti & cum eo conferre.

Quemque iuuat cum sui similibus rem habere & communicare: idem accidit homini mortificato, qui iam se spirituale & Deo similem mortificatione reddidit delectatur Deo familiariter vti & cum eo loqui similiter Deus nihil prius habet, quam cum eodem agere: *Delicia mea esse cum filiis hominum.* Quando vero quis steterit passionibus & appetitibus inordinatis, & vanis honoribus, affectibus, malis propensionibus, deliciis & voluptatibus motus, difficultatem sentit te agendo & conuersando cum Deo, id sane euenit, quod Deo multum dissimilis est, & iuuat cum agere cum sui similibus de rebus terrenis & caducis: *Facti sunt abominabiles sicut ea quae dilexerunt.*

Dicere solitus erat quidam sanctorum

Patrum: vt fieri nequit, vt quis in aqua turbida videat faciem aut quid aliud; sic etiam nemo, nisi corde purgato & sopito à terrenis affectibus, qui illud turbant & commouent vanis & inutilibus curis, poterit in oratione faciem Dei videre, nec Deus se illi videndum exhibebit: *Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum vident.*

Oratio spiritualis est visio diuinorum mysteriorum & operum, & sicut ad bene videndum oculis corporeis, opus est eisdem limpidos & claros habere; ita ad bene aspiciendum Dei opera, opus est cor esse purum. In haec verba ita D. Augustinus: *Deum videre vis? prius ergo cogita de corde mundando, & quicquid ibi vides, quod Deo displicet, tolles.*

Abbas Isaac (vt refert Cassianus colat. 9. cap. 4.) idem comparatione exprimebat,

Mortificatio facilius est oratio.

Similitudo gignit amorem.

Pror. 8. 36

Mortificatio Deo similis.

Osee 9. 10.

Simile.

Matth. 5. 8.

Aqua turbida & oculi obscuro visum impediunt.

Aug. ser. 2. de ascensione Domini qui est 175. de tempore.

*Simile.**Pluma ma-
defacta aut
viscosa desi-
netur in ter-
ra.*

mebat, & dicebat in eo animam leui plu-
mæ similem esse, quæ non madefacta
vel mista cum alia re, sed pura & munda
ab omni viscositate, omni aeris impul-
su & minimo vento & agitatione à terra
sursum tendit & volat & per aera fertur:
sed si madefiat & misceatur cum aliqua
viscositate, retinetur deorsum, nec per-
mittitur alta petere, immo onus illud
eandem deprimat & lato coniungit: sic si
anima nostra munda & pura sit, statim in
Deum fertur & ei se iungit vento leui &
suavi considerationis & meditationis:
sin vero terrenis cupiditatibus adstricta
& addicta, & passionibus & inordinatis
affectibus onusta sit, ita deprimatur &
aggravatur, vt ad celestia se leuare non
permittatur, nec congrue orationi vsca-
re. Abbas Nilus dicebat, si Moyse veta-
batur ad rubum accedere, nisi calcæos
exuisset; quomodo ad Deum videndum
accedere, & cum eo agere vis plenus af-
fectuum & affectionum rerum mortua-
rum.

*Nilus Abbas
& Martyr de
oratione c. 3.
in bibliotheca
sancti. Patr.
tom. 3.**4. Reg. 3. 13.*

Inuenitur quarto libro Regum exem-
plum hanc pacem & tranquillitatem de-
clarans, quæ in affectibus & passionibus
tenenda est, ad commodius orationi vacan-
dum & agendum cum Deo. Narrat
sacra Scriptura, dum Rex Israel Ioram, &
Iosaphat Rex Iudæ, & Rex Idumæus ex-
peditionem pararet contra Regem Moa-
bitarum, & solitudinem peragrarent,
quod ceperint laborare aquæ penuria, &
totus exercitus siti cõtabuere; & omnes
simul consuluerint Prophetam Elizeum,
& dixerit ei Rex Israel, qui erat impius &
idololatra: Quid hoc est? quare congre-
gavit nos tres Reges hic Deus: vt nos
traderet Moabitis? Cui respondit Elizeus:
Quid mihi & tibi est? vade ad Prophetas
patris tui & matris tuæ, viuit Dominus
exercituum, in cuius conspectu sto, quod
si non vultum Iosaphat Regis Iudæ eru-
bescerem, non attendissem quidem te,
nec respexissem, nunc autem adducite
mihi psalten. Arguebat illum quidem ze-
lo & magno animo, repetens coram eius
peccata & idololatrias, tamen causa Iosaphat

pij & sancti Regis facit ipsi pro-
ponere gratias, quas Deus ipsis illa die e-
rat exhibiturus, dans statim aquarum
abundantiam, & post victoriam de ini-
micis.

Quia tamen se illo animo & zelo, quæ-
uis sanctus, turbat & inquietum reddi-
derat; vt se componeret & inquietudi-
nem tolleretur, & sic responsum à Deo im-
petraret; iussit psalten adduci. Quo ad-
ducto, & quare cantu eius restituta, ce-
pit narrare mirabilia, quæ Deus ipsis erat
largiturus. Si necesse fuerit, vt ille, qui
sanctus erat, turbationem, quamvis bo-
nam & sanctam, auferret & tolleretur, vt
cum Deo ageret, & eius responsum ex-
pectaret; quid factu opus erit de turba-
tione & inquietudine non sancta nec bo-
na, sed imperfecta & praua?

Quantum ad secundum: orationem
videlicet medium est: ad mortificationem
parandam; fuisse satis de eo diximus tractatu
de oratione, & hic fructus est, quem
inde percipere debemus. Oratio, quæ so-
rorem & comitem non habet mortifica-
tionem, habetur à Sanctis suspecta; & id
quidem merito: vt enim adfero formam
quam volumus, inducendam, non suffi-
cit illud igne emolliri, si ictus malleo
non addantur, ad eam formam dandam
quam intendimus: sic etiam non satis est
cor nostrum calore orationis & deuotio-
nis emolliri, nisi addatur malleus moti-
ficationis, exercendo animam & tollendo
prauas propensiones, & inducetes for-
mas & figuras necessariarum virtutum.
Et ideo suauitas orationis, & dulcedo
moris diuini necessaria est, ad tollendum
molestiam & difficultatem, quam moti-
ficatio secum fert, ad dandum nobis ani-
mum & vires suggerendas propriam vo-
luntatē abnegandi, & inclinationes pet-
uerfas superandas. Nec est in oratione
sibistendum, sed progrediendum, vt Deo
fauore perfectam passionum mortifica-
tionem impetremus, quæ tam nobis ne-
cessaria est, & nobis à Sanctis & sacris vo-
luminibus tam commendatur.

S. Augustinus in locū illum Genesios

Gen. 21. 7. Creuit igitur puer & ablactatus est: fecit quoque Abraham grande conuiuium in die ablactationis eius: querit quid causæ sit, quod narret Scriptura natiuitatem Isaac filij tamdiu ante promissi, & expetiti, in quo omnes gentes terræ benedicerentur, & non fuit festus dies celebratus ipso natiuitatis tempore, & narret quod octauo die fuerit circumcisus, qui erat quasi dies baptismi solennis, & nec tunc quidem fuerit dies ipsi festus. Sed quando ablactatur & tollitur à matris yberibus, & vadit infans, eo quod ablectetur, dicit patrem tunc diem festum egisse, & epulum magnum parasse. Quid hoc sibi vult dicit Sanctus Doctor, sensum aliquem spiritualem piis eliciendum, ad tollendam dubium.

Gen. 21. 7. Spiritus enim sanctus hic indicare voluit, tunc denuo gaudium & festum spirituale agendum, quando quis creuit in virum perfectum, & non est amplius ex illis, de quibus dicit Apostolus: *Tanquam paruulus in Christo lac vobis potum dedi, non escam.* Idemque nobis melius applicantes, ibi indicatur, gaudium & lætitiâ Religionis, nec superioribus esse qui sunt patres spirituales, quando quis nascitur religioni in illam intrando, nec quando absoluto nouitiatu recipitur, sed quando vident illum ablactari, & desinere infantem esse, & non amplius cibis & crepundijs puerorum oblectari, & panem vna cum crusto edere, & se posse cum illo vt homine spirituali & mortificato agere.

Gen. 21. 7. Aliam præterea habet oratio connexionem & consanguinitatem particularem cum mortificatione, non enim solummodo est medium ad eandem acquirendam, sed ea ipsa in se est magna carnis mortificatio. Id enim Spiritus sanctus per Sapientem testatur: *Vigilia hominis in se faciet carnes.* Et alibi: *frequens meditatio carnis afflictio est.* Et idem sacra indicat pagina in lucta illa, quam Patriarcha Iacob habuit tota nocte cum Angelo, ex qua (vt narratur) mansit claudicans, Experientia etiam nos docet, eos, qui se

multum his mentalibus exercitijs dant, fieri debiles, pallidos & infirmos; hæc enim vt linia delinant & mortificant carnem, & consumunt vires & sanitatem. Inde apparet orationem multum conducere ad mortificationem.

CAPVT II.

In quo consistat mortificatio, & quam necessaria illa nobis sit.

VT ab ipsis fundamentis rem ordiamur, præsupponendum duas in anima esse partes principales, à Theologis dictas partem superiorem & partem inferiorem, & notioribus verbis Rationem & Appetitum sensitiuum. Et ante peccatum infelici innocentia & iustitiæ originalis statu, in quo Deus hominem creauit pars hæc inferior perfecte superiori subiiciebatur, appetitus videlicet rationi, vt pars ignobilior nobiliori & vt seruus naturalis Domino. *Fecit Deus hominem rectum.* Non creauit Deus hominem inordinatum, vt nunc est, sed tunc absque vlla difficultate vel contradictione, magna que cum facilitate & suauitate appetitus rationi morem gerebat, homoque Creatorem diligebat, & totum se eius seruitio mancipabat sine vlllo obstaculo aut impedimento. Tunc temporis appetitus tam erat subiectus rationi, vt nullus à carne motus nec tentatio oriri posset, nisi homo id libere expeteret. Non fuisset tunc tentatio ab ira, inuidia, gula, luxuria, nec aliqua praua concupiscentia, nisi deliberata voluntate id expetissemus. Sed que ratio per peccatum rebellis facta fuit Deo, etiam appetitus rationi se opposuit. *Non enim quod volo bonum, hoc facio, sed quod nolo malum, hoc ago,* dicit Apostolus Paulus. In appetitu sensitiuo, etiam te inuito, exurget in anima tua motus & affectus contrarij.

Præterea, si homo non peccasset, prout & paratū fuisset corpus ad exercendum quoduis opus, quod anima voluisset, & non

Appetitus in statu innocentia rationi obediens.

Ecc. 7. 30.

Post peccatum appetitus rebellis.

Ad Rom. 7. 19.

Sap. 9. 15.

Anima inobediens caro negat obedientiam.

Aug. libr. 1. contra aduersarium legis & Prophetarum. c. 14.

Beda.

Homo post peccatum spoliatus gratia & laesus in natura.

Miser status hominis lapsi.

& non sensisset vllum impedimentum, quod nunc fit. *Corpus, quod corrumpitur, aggrauat animam.* Corpus multis in rebus ad quas anima se sentit habilem & cupidam, est ei magno impedimento: quemadmodum dum insidemus equo duri passus & qui multa agitatione nos quatit, & sepe cespitat & nos fatigat, & quem sepe regere non possumus, expauescit umbra, & in via humi procumbit; eiusmodi nunc est corpus nostrum: quod proculdubio diuina vindictae & iudicio adscribendum, dicit enim S. Augustinus: *Hac est enim poena inobediens homini reddita in semetipso, ut ei vicissim non obediatur neq; a semetipso.* Nam illa est punitio & iustitia, quam diuina Maiestas inobedientem hominem fieri iussit, vt sicut ipse Creatori & Domino suo obedire noluit; sic & ei non obediatur a carne & appetitu, sed in se sentiat continuum bellum & rebellionem.

Dicunt Theologi cum Beda, quod homo ob peccatum fuit spoliatus gratuitis & vulneratus in naturalibus. Non solum fuit spoliatus originali iustitia & gratia, & aliis donis supernaturalibus, quibus donatus erat, sed etiam laesus in naturalibus, intellectus enim obscuratus fuit ad diuina intelligendum, liberum arbitrium infirmatum, voluntas debilis ad bonum, appetitus factus robustus ad malum, memoria vaga, imaginatio tam inquietata, vt vix vnicam orationem stabili cogitatione recitare queamus, quin statim & vix id animaduertentes corpus nos impellat, & domo euolet, & per omnem mundum continue vagetur, sensus curiosi, caro immunda & ad malum prona. Deniq; natura nostra tam per peccatum fuit laesa & corrupta, vt non amplius incedat, vt solet, nec possit, quod antea poterat, nisi quod ipsa, quae ante peccatum Deum plus quam se diligebat, post peccatum se plus quam Deum diligit, & semper philantia quadam sibi sit obnoxia. & cupida satisfaciendi propriae voluntati, prona ad obsequendum appetitui, & obediendum passionibus & desideriis, quamuis cum ratione & Deo pugnantibus,

Illud praeterea notandum, quod quauis per Baptismum tollitur peccatum originale, causa huius vitii; non tamen tollitur hoc dissidium & rebellio appetitus contra rationem & Deum, quam Theologi & Sancti nominant *Fornicem peccati.* Voluit Deus iusto suo iudicio & dispositione, vt nobis haec rebellis remaneret, ad superbiam nostram reprimendam, & vt esset eius vin dicta, & vt semper nos humiliarem, animaduertentes miseriam & vilitatem nostram. *Homo cum in honore esset, non intellexit, comparatus est iumentis insipientibus. & similis factus est illis.* Deus creauit hominem in magno honore & dignitate, exornas eum multis donis & gratiis supernaturalibus. sed ipse nesciuit cognoscere nec gratus esse, & ideo meritis vt Deum cum iisdem omnibus exueret & redderetur similis bestiis, in se sentiens bestiale appetitus & concupiscentias, vt sic in se reuersus se noscat & humiliet, & superbiendi ansam non habeat. Quam nullam omnino habemus, si nos ipsos nosse possemus, sed bene multas ad nos humiliandum & erubescendum.

Secundo in hac materia praesupponendum alterum fundamentum principale, quod ex dicto sequitur: & est quod appetitus noster tam inordinatus & incopositus, caro nostra & sensualitas & *fornicem hic peccati,* de quibus dictum est, maximum est impedimentum ad progrediendum in via virtutum. Hoc est, quod vulgo dicimus, carnem esse maximum hostem, quem habemus, hinc enim omnes tentationes & ruinae nostrae nascuntur: vt in sua Canonica dicit Apostolus S. Iacobus: *Unde bellae & lites in vobis: nonne ex concupiscentiis vestris, quae militant in membris vestris?* Haec nostra sensualitas & concupiscentia, hic amor proprius & inordinatus, quem in nos ipsos habemus, causa est omnium bellorum, omnium peccatorum, defectuum, & imperfectionum, quibus exagitamur. Et ideo haec est omnium maxima difficultas, quae in via virtutis reperitur. Id & Philosophi Aristoteles naturali nouerant: nam Aristoteles dicebat

cebat omnem difficultatem, vt quis sit bonus & virtute præditus, in eo sita esse, vt non cogere & moderari voluptates & tristitias. Epictetus referebat totam Philosophiæ summam ad hæc duo breuia verba: *Sustine, & abstine*. Omnis siquidem virtutis difficultas, è duobus pendet, videlicet, ex inuadendo & resistendo laboribus, & abstinendo voluptate & deliciis. Idque omnes re ipsa experimur, nemo enim peccat, nisi vt difficultatem aliquam fugiat, aut vt voluptate aliqua potiarur, aut quia illa non abstinere, vnus peccat amore & cupiditate bonorum temporalium: alter cupiditate & ambitione: alius vt fruatur carnali & sensuali voluptate: alius vero vt fugiat laborem & difficultatem satisfaciendi mandatis Dei & Ecclesiæ, quia sentit summam difficultatem in inimicos diligendo, & in ieiunando, vel in consistendo verecunda & occulta peccata.

Denique omnia peccata hinc nascuntur simul cum omnibus imperfectionibus & vitiis, quæ accurrunt in virtutum via, vt post dicitur.

Hinc facile intelligetur, in quo sita sit mortificatio, quæ versatur in ordinandis & moderandis passionibus, malis inclinationibus & amore proprio inordinato.

Sanctus Hieronymus in verba illa Redemptoris nostri: *Qui vult post me venire, abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me*, dicit, quod ille abneget semetipsum, & tollat crucem suam, qui antea non erat honestus, & sit castus & honestus: qui antea non erat temperans, & sit valde abstinens: qui antea erat timidus & debilis, & sit fortis & constans. Hoc est, seipsum abnegare, alium fieri, quam antea erat. Et hinc est quod tam necessaria nobis sit mortificatio.

Addit Diuus Basilius: Aduerte quod ante dixerit: Abneget semetipsum, & statim addiderit, Et sequatur me. Nisi enim facias prius te alium abnegando &

propriæ voluntati renūciando, & mortificando malas inclinationes & appetitus; inuenies plurimas causas & impedimenta, quæ te impedient CHRISTVM sequi. Ante complananda mortificatione via; & hinc ponit pro fundamento eam, non tantum perfectionis, sed etiam vitæ Christianæ. Hæc illa Crux est, quæ nobis semper humeris gestanda, si velimus CHRISTVM sequi. *Semper mortificationem Iesu in corpore nostro circumferentes.*

Id quoque est, quod dicebat Iob: *Militia est vita, hominis super terram*. Vt enim dicit Apostolus Paulus: *Caro concupiscit aduersus Spiritum, Spiritus autem aduersus carnem. Hac enim sibi inuicem aduersantur, vt non quacumq; vultis, illa faciat. Hi enim duo inimici sunt, & hæc est continua pugna, quam in nobis habemus. Ille, qui vincet & promptius carnem & appetitum subiugabit, erit optimus & fortissimus Christi miles.*

Erideo dicunt sancti Patres & Ecclesiæ Doctores Gregorius & Ambrosius, hanc esse veram fortitudinem seruorum Dei, quæ non in robore & brachiis corporis, sed in animi virtute sita est, & in superanda carne & resistendo appetitui & concupiscentiæ, in contemnendis vitæ huius voluptatibus & deliciis, & in tolerandis laboribus & aduersitatibus occurrentibus. Et subiungunt plus esse se regere, & dominium sui passionum & sensuum habere, quam subiugare & regere alios. Cui concordat illud Sapientis: *Melior est patiens viro forti. Et qui dominatur animo suo, pugnat orbiu. Cuius rationem reddit Diuus Ambrosius,*

Studiosi mortificationis sunt bellatores, & victores gloriosissimi. Ambrosius lib. de Patriarcha Ioseph. c. 8. Gen. 30. 7. Chrysol. de Dauid & Sante tom. 1.

Mortificatio est militia hominis super terram.

2. Cor. 4. 10. Iob. 7. 1.

Ad Gal. 5. 17.

Hostes semper sibi infestus caro & spiritus.

Greg. lib. 7. mo. ad e. 1.

Ambrosius lib. 1. de offic. cap. 36.

Vera fortitudo in mortificatione certatur.

Prou. 16. 32.

Ambrosius serm. 87. de Eliseo.

Studiosi mortificationis sunt bellatores, & victores gloriosissimi.

Ambrosius lib. de Patriarcha Ioseph. c. 8.

Gen. 30. 7.

Chrysol. de Dauid & Sante tom. 1.

1. Reg. 14. 7. sibi à Saul illatam, quando illum poterat occidere in spelunca, quam superando Gigantem Goliath, & opima spolia ex hoste reportando, & dicit hæc spolia ab eo non fuisse deposita in terrena Hierusalem, sed in superna illa & cælesti. Et hic ei non occurrunt filia Israel eius encomia canentes, ut fiebat quãdo superarat Goliath, sed Angelorum exercitus illi applaudebat, & mirabatur eius fortitudinem & virtutem.

CAPVT III.

Nullum maius pœne genus, apud Deum reperiri, quam aliquem appetitui & desiderio suo tradi, ut illa sectetur.

VT tanto planius intelligatur necessitas mortificationis carnis nostræ & appetitus, & ut tanto audentius in hostem illum feramur, expedit nosse, quantum hic sit inimicus & aduersarius. Tantus est, ut sancti dicant, nullum inueniri maius punitionis genus, quo Deus iram suam magis prodat, quam tradendo peccatorem appetitui & desiderio suo, ut in manus seuorum carnificum. Ad quod probandum adferunt multa S. Scripturæ loca, ut illum Prophetæ: *Et non audiuit populus, vocem meam, & Israel non intendit mihi, admissi eos secundum desideria cordis eorum, ibunt in aduentionibus suis.* Et Apostolus Paulus ait, hanc esse punitionem, quam Deus immittebat superbis illis Philosophis propter arrogantiam eorum & fastum: *Qui cum cognouissent Deum, non sicut Deum glorificauerunt, aut gratias egerunt, sed euauerunt in cogitationibus suis. Propter quod tradidit illis Deus in desideria cordis eorum, in immunditiam, ut contumelias afficiat corpora sua in semetipsis.* Pœna, quaa Deo afficiebantur, fuit, quod traderentur appetitui & desiderio suo, ut in manus crudelium tortorum. Bene hic notat S. Ambrosius, quod propter

hanc traditionem, de qua hic & multis alijs Scripturæ locis legimus, non intelligendum est, Deum excitare ad malum, aut in peccatum trahere, sed solum permittere hos appetitus & praua desideria, quæ in corde conceperant, in lucem prodire, & Satanæ auxilio eadem opere complere. Clare videre est, quanta pœna hoc sit, ex eo, quod sequitur. Gloriosus Apostolus Paulus, superbos illos Philosophos dicit hæc pœna affectos fuisse, & quomodo à seuo hoc inimico excepti fuerunt, cui eos Deus tradiderat. Dicit nec verbis exprimi potest, quo miseriarum deuenire: præcipitatio fuerunt in omne genus peccati, & non hic subterfunt, donec in turpia, nefanda & abominanda scelera ruerent. *Tradidit illis Deus in passiones ignominie.* Hei vobis! quod tandem perducet vos inimicus vester, fera hæc & indomita bestia, si vos permittatur labi in manus eius.

S. Ambrosius ait: *Qui dominari uolunt cupiditatibus, is quasi equus rapiatur indomitus, uoluitur, obicitur, lanietur, affigitur.* Vultis, dicam vobis, quomodo uolubicum ager, & quo vos ducer? Ve equus furiosus, qui frenum non audit, & scellum ex vna palude in aliam abripit, & ex vna salebrosa via in aliam, donec cum eo se præcipitem agat: eodem modo agit, tecum appetitus, nisi illū domes & mortifices, & ei imperes. Abripiet te de peccato in peccatum, de vitio in vitium, & non subsistet, donec te præcipitet in grauissima peccata, & te secum deiciat in profundum inferni. Ideo bene monet Ecclesiasticus: *Post concupiscentias tuas non te & à voluntate tua auertere.* Caue ne te tranuersum agant male inclinationes & appetitus, caue propriam voluntatem, quia *Si præstes anima tua concupiscentias eius, faciet te in gaudium inimicis tuis: & eris ipsis in risum & improperium.* Numquam maiori gaudio afficiuntur inimici nostri diaboli, nisi dum nos vident traditos appetitui ac passioni nostræ, quia eo miseriarum hæc nos perducunt, quo vel totus infernus non posset, etiam

Gravissima Dei puntio est hominem tradi suismet desiderijs.

Psal 80. 12.

Et non intendit mihi, admissi eos secundum desideria cordis eorum, ibunt in aduentionibus suis. Et Apostolus Paulus ait, hanc esse punitionem, quam Deus immittebat superbis illis Philosophis propter arrogantiam eorum & fastum: *Qui cum cognouissent Deum, non sicut Deum glorificauerunt, aut gratias egerunt, sed euauerunt in cogitationibus suis. Propter quod tradidit illis Deus in desideria cordis eorum, in immunditiam, ut contumelias afficiat corpora sua in semetipsis.*

Ad Rom. I. 12. & 24.

Crudeles tortores, & carifices sunt praua desideria.
Ambros.

vires eius omnes coalescerent. Hinc est, quod tam instanter Sapiens à Deo petebat, ne tale supplicium aut pœnæ genus ei immitteret: *Domine Pater & Deus vita mea, aufer à me ventris concupiscentias, & concubitus concupiscentia ne apprehendant me, & anima irreuerenti & infrunita ne tradas me.* Iure dicunt Sancti nullum esse euidentius iræ diuinæ signum, quam peccatorem permitti ire post concupiscentias suas & saporem palati sui, sequentē appetitus & desideria sua. Dum medicus permittit, vt aegrotus comedat & bibat, quodcunque desiderat, signum est mortis, & desperat de eius salute. Idem Deus cum peccatore agit, quando eadem valde irascitur: permittit illum agere, quodcunque accidit illi. Et aliud ei petere aut agere, quam quod ipsi noxium & mortem adfert. Hinc facile erit intelligere infelicem & periculosam conditionem eorum, quibus nihil prius aut felicius est quam voluntati vbique obsequi.

CAPVT IV.

De sancto sui ipsius odio, & spiritu mortificationis & pœnitentia, quæ inde procedunt.

Si exacte examinentur, quæ ante à nobis dicta sunt, sufficient sane, ad gignendum in nobis Sanctum illud odium & horrorem, quæ Christus Redemptor tam in Euangelio commendat, quod sine eo, vt erit, non possumus esse discipuli.

Quid ergo aliud ad eo perueniendum nobis est necessarium, quam exploratum habere, corpus hoc nostrum infensissimum nobis esse hostem? Capitalis hostis est, maximus proditor, cui nihil tam est votis, quam ad mortem, imo mortem æternam compellere eum, à quo sustentatur, & prouidetur ei de necessariis. Qui ad fruendum minima voluptate, nihil

Rodriguez exercit. pars 2.

pensi habet Deum offendere, & animam in infernum perpetuo deturbare. Si alicui diceretur. Esto certus vnū ex familia tua & qui tecum edit & bibit, prodicionem parare, vt te interficiat, quam timeret. Et si præterea eidem diceretur, esto certus adhæc, odium esse plus quam vatianum & inimicitias tantas, quod contra te habet, vt mortem nihili faciat, si possit te occidere: iam scit ille statim se captum & occisum iri, & tamen exponit periculo vitam suam, vt alterū vita spoliaret. Quantum homo hic ad cubitum se componens, edens, aut aliud faciens, omni hora timeret & salutem inuigilaret, ne sicarius ille veniret, & pugione illum perfoederet, & vita priuaret. Et si possetprehendere quifnam ille esset, quanto illum odio persequeretur, & quam seuerè in illum animaduertret? Hostis hic corpus nostrum est, quod comedit, bibit & dormit nobiscum, & præclare nouit, si nocet animæ, sibi idem damno esse: & si animam in infernum detrudat, se etiam post sequi debere, & tamen, vt appetitui suo satisfaciat, omnia pessumdat & flocci pendit. Animaduert te, an non æquum sit illud abhorrere. Quoties vos in ferno addixit hic vester inimicus? Quoties vos fecit offendere infinitam illam bonitatem? Quanta bona spiritualia vobis eripuit? Quoties salutem vestram singulis horis periculo exponit? Quis ergo non indignabitur, & iram sanctam concipiet in eum, qui tantum mali ipsi intulit, tantis bonis eum exiit, & in singula momenta tantis periculis illum exponit? Si horremus diabolum, & ducimus capitalem hostem ob damnum & bellum, quod nobis infert; maior hostis est caro, quia infestius & magis continuum nobis bellum infert, & parum aut nihil possent dæmones, nisi eum ipsis starent caro & sensualitas, & iisdem nos impugnant.

Hinc erat, quod Sancti seipos tanto odio & horrore persequerentur, & inde Spiritus ille magnus mortificationis & pœnitentiæ in iis oriebatur, vt hunc

b inimi-

Corpus nostrum est anima hostis, proditor, & infidator.

Strages anima per corpus non rare edita.

SS. Patres sancto sui ipsius odio flagrant.

inimicum suum vlciferentur, subiugarent & subiicerent: Hinc tanto timore aliquid corpori indulgebant, & laute habebant, sibi enim persuadebant id esse opem ferre & arma inimico suggerere, vt viribus partis ipsos postea male haberet:

August. lib. seu exhortatum de salutarib. monitionib. c. 3.

Corpus subiugendum, ne recalcitret. Prou. 29. 22.

SS. Viri laboribus corpus alterant. Palladius.

Hist. Eccl. p. 2. lib. 6. c. 2. Corpus vexandum, vt pote quod non vexat.

Bernardus.

Demon per corpus nos tentat.

S. Augustinus ait: *Ne praebeamus vires illicitas corpori nostro, ne committat bellum aduersus spiritum nostrum: sed in hoc totum simus, vt hoc castigemus & mortificemus, ne magis contra nos exurgat. Vt enim dicit Sapiens: Qui delicato à pueritia nutrit seruum suum; postea sentiet illum rebellē; Erant sancti illi monachi in sancto hoc exercitio valde solliciti & attentī, nihil prius habentes, quam vt mortificarent & mīauerent huius hostis vires: sic vt, quando alia media non sufficiebant, ad domandum & subiiciendum corpus, vtiebantur corporalibus & grauib. laboribus. Vt narrat Palladius de quodam monacho, cui multum erant infestae, vanae & superbæ cogitationes, quas à se repellere non poterat; sumpsit sportam, qua magnum lapidum aceruum ex vna parte in aliam transportauit. Quærebatur ab eo, quod ageret? Respondit: *vexo eum qui me vexat, & vlcisor inimicum meum.**

Idem, de sancto Macasio in eius vita refertur: & de sancto Dorotheo legitur, quod multis & duris pœnitentiis affixerit corpus, & videns illum quidam laboribus, obrutum petebat, cur tam vexaret corpus, cui respondit, quia hic me occidit.

Sanctus Bernardus odio & sancto furore in corpus plenus, vt inimicum capitalem aiebat: *Exurgat Deus, cadat armatus iste, cadat & conteratur inimicus homo, contēptor Dei, amator sui, amicus mundi, seruus diaboli. Quid tibi videtur. Certe si recte sentis mecum, dices: Reus est mortis, crucifigatur, crucifigatur.*

Huiusmodi sane animo & generositate mortificanda nobis est caro, & subiuganda, vt se non plus leuet, & secum spiritum & rationem abiiciat, hoc enim hoste debellato, etiam de diabolo debella-

tum erit. Vt enim diaboli nos impugnant & mediante carne nos superare nituntur, sic & nobis cum diabolis dimicandum mortificatione, & contradictione carnis.

Id recte animaduertit S. Augustinus in verba illa gloriosi Apostoli Pauli: *Ego igitur sis curro, non quasi in incertum sic pugno, ut non quasi aerem verberans, sed castigo corpus meum, & in seruitutem redigo.* Non pugno cum diabolo, vt qui aerem verberat, & cum phantasmate pugnat, quod gladio aggreditur, hoc enim frustra laborare est: sed castigo & mortifico carnem meam, & laboro illam subiugere. Ibi Sanctus dicit: *Castiga corpus tuum, & diabolum vinces, hoc enim modo Paulus aduersus illum docuit nobis esse pugnandum.* Dum Tribunus militum limitaneus eum Maurum vadit ad pugnam, ineludit Maurum captum carceri, vt in illum non insurgat & inimicis opem non ferat. Idem & nobis vsui esse debet subiugantes & mortificantes carnem, vt ad inimicos non transfugiat.

CAPVT V.

Vtilitatem & perfectionem nostram in mortificatione sitam esse.

Hinc dicebant Sancti & Magistri vltra spiritualis omne commodum & perfectionem nostram sitam esse in mortificatione. S. Hieronymus inquit: *Tantum proficies, quantum tibi ipsi vim intuleris.* Et in illud Iob: *Ne inuenitur in terra suauiter viuentium,* dicit verum timorem & perfectam sapientiam non reperiri in terra viuentium secundum voluntatem. Vt de terra, quæ colitur, dicitur, quando producere permittitur, quæ vult quæ sunt cardui & spinæ quod gaudet & quiescet, sed dum cogitur proferre triticum aut simile granum, dicitur laborare: sic est in terra cordis nostri, dum quis viuunt secundum desideria & appetitus,

tus, dicimus illum exultare & suaviter vivere.

In hac ergo terra, vt dicit sanctus Hieronymus, non inuenitur vera sapientia: est in terra eorum qui laborant & mortificant, & abnegant appetitus suos. Hac regula & mensura metiuntur sancti virtutem, & vniuscuiusque spirituales profectum.

Si videre velis, quantum in virtute profeceris, attende quantum te ipsum mortificaueris, quam superaris & domueris passiones & prauas inclinationes quid humilitatis & patientiæ acquisieris: si affectio ad res mundanas carnem & sanguinem tibi interierit, & hic videbis, an quid profeceris nec ne: non in eo, si magnum solamen est iustum habeas in oratione. Sic legimus de beato patre nostro, quod plurius faciebat mortificationem quam orationem, & illa profectum cuiusque metiebatur. Et dum Patri nostro Francisco de Borsâ, commendabatur aliquis vt sanctus & perfectus, dicebat: Talis est, si mortificatus sit.

Ludouicus Blosius dicit seruum Dei mortificatum similem esse racemo maturo, molli & suauis gustu: non mortificationem verosimilem racemo labruscæ duro, amaro & nullus gustus, vt dicit Prophetâ Isaias: *Expectaui vt faceret vinas, & facit labruscas.* Hoc discrimen est inter filios Dei & filios huius mundi, quod hi regantur appetitu sensuali, nec cura sit his mortificatio. *Qui autem sunt Christi, carnem suam crucifixerunt cum vitis & concupiscentiis.* CHRISTI autem filii nihil tam curæ, quam mortificare & crucifigere affectus, & appetitus, & eidem non reguntur, sed spiritu & ratione.

Verum quidem est perfectionem nostram essentialiter in mortificatione, sed charitate & amore DEI consistere, & eo quis perfectior, quo magis Deo per charitatem vnitur: Sed vt Lapis detentus loco alto, sublatis impedimentis, quæ illum detineat contra naturæ pro-

pensionem, statim deorsum ad centrum, locum naturalem fertur; sic anima nostra substantia spiritualis & à Deo creata inordinati appetitus & prauæ inclinationis sublatis impedimentis, quæ eam rebus mundatis affixam tenent, statim Dei auxilio ad Deum centrum, & finem deferretur, eique per charitatem coniungitur.

Hinc recte D. Augustinus: *Ponderibus suis aguntur omnia, & loca sua petunt, leuia sursum & graua deorsum.* Aer enim & ignis superiora, terra & aqua inferiora petunt. Et sicut naturalia ratione proprii ponderis mouentur; sic etiam creaturæ rationales secundum amorem in iis dominantem. Hic enim pondus eorum est, hinc si in nobis dominatur amor rerum temporalium, ambitio, desiderium honoris, & voluntatem propriam perficendi, & commoditatis nostris obsequendi, motus & desideria nostræ erunt sensualia & terrena. Sed si mortificatione extinctus sit sensualium amor, dominabitur nobis Creatoris amor, & hic pondus nostrum erit, & cor nostrum maiore leuitate ad Deum quam lapis ad centrum ferretur. *Fecisti nos Domine ad te, & in quietum est cor nostrum, donec requiescat in te.*

August. 1. 17. Conf. 1. c. 9.

Amor anime nostra pondus.

August. 5. 1. Conf. 1. c. 1.

Hinc est, quod Sancti perfectionem nostram, & perfectionem mensura mortificationis metiantur; quo enim quis magis est mortificatus, eo maiorem Dei amorem & perfectionem habet.

Super illud Psalmi 41. *Quemadmodum desiderat ceruus ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te Deus,* dicit sanctus Augustinus: *Ceruus Serpentes necat, & post serpentium interemptionem maiori siti inardescit, peremptis serpentibus ad fontes acrius currit.* Quod proposito recte conuenit. Scire vis, quid causæ sit, quod non multa siti & desiderio perfectionis, & amore Dei tenearis, causa est, quod, vt ceruus serpentes non interimas. *Serpentes vitia tua sunt, consume serpentes iniquitatis, tunc amplius desiderabis fontem veritatis.*

August. 17. 4. 11.

Ceruus enectus serpentibus fontem, & homo mortificatus vitia tua sunt, consume serpentes iniquitatis, tunc amplius desiderabis fontem veritatis.

Statim amabit anima vestra Deum, vt ceruus fontes aquarum. Sic vt quantum progredieris in mortificatione, tantum creiscat perfectio & amor Dei. Alibi idem dicit: *Augmentum charitatis, diminutio cupiditatis: Perfectio nulla cupiditas.* Vt enim aurum purius & perfectius fit, quo magis consumuntur & destruuntur feces, quas habet; sic & amor Dei fit perfectior & auctior, quo amor inordinatus nostri ipsius & rerum temporalium magis minuitur, & amore hoc consumpto & extincto, amor Dei omnis perfectus & purus erit.

August. lib. 23. 99. 36. Mortificatus homo est animum defaciatum.

Cassian. lib. 5. de Renuntiant. c. 26.

Refert Cassianus de Abbate Iohanne, quem iam in extremo vitæ discipuli circumsteterunt, vt filij solent ea hora patrem, & instanter ab eo petierunt, vt aliquid in medium ad eorum consolationem & spirituale commodum adferret: vt memoriale aliquod mandatum, velut hereditarium legatum relinqueret, per quod possent ad perfectionis culmen præcepti compendio facilius peruenire. Ingemiscens ille: *Nunquam (ait) meam feci voluntatem, nec quemquam docui, quod prius ipse non feci.*

CAPVT VI.

Religiosis & iis præcipue, qui cum proximo agunt, magis necessariam esse mortificationem.

Mortificatio religiosi peculiaris est.

EXercitium hoc mortificationis seruus Dei omnibus proprium & necessarium est, vt quotidie magis magisque voluntati Dei sese accommodent: sed specialiter religiosi peculiare est. Ob hoc enim relinquimus mundum, & intramus religionem hocque est quod ait S. Benedictus. id demum religiosum esse, corrigere & mutare mores. Eiusque Religiosi in professione, quam edunt, sic dicunt: *Promitto conuersionem morum meorum.* Hoc in Religione profitemur, idque mortificatione faciendum, exuentes veterem hominem,

S. Benedictus.

& induentes nouum, vt ait D. Paulus: *Spoliantes vos veterem hominem cum artibus suis, & induentes nouum.* Sicque mornebat D. Bernardus intrantes Religionem: *Attendite, solus spiritus hic intrare debet, corpus vero foris manere.* Indicans in religione non agendum de corpore delicate habendo, nec de appetitu & inclinationi obsequendo, sed omnem curam animæ & spiritui impendendam, secundum Apostoli dictum: *Spiritu ambulare, & desideria carnis non persequi.* Hoc est spiritu ambulare, tam à seruis Dei expeditum & commendatum, viuere secundum meliorem nostri partem, qui est spiritus & ratio, & non secundum inferiorem, quæ est caro & sensualitas. Dicit Cassianus fuisse commune decretum & traditionem veterum Patrum, multisque experientis confirmatum, neminem multum posse proficere & durare in religione, nisi in hoc totus esset, vt propriam voluntatem & appetitum mortificaret, hæc enim religioni multum aduersatur. Multis enim experientis edocuit tradunt eum in cœnobio diutius perdurare non posse, qui prius voluntates suas non didicerit superare.

Quamuis id omnibus religiosis conueniat, tamen maxime iis qui cum proximis agunt. S. Chrysostomus docet, mortificationem passionum maxime iis esse necessariam, qui ad adiuuandum proximos in media plebe versantur: hic enim fere istæ (sic enim passionibus nominat) plus nutrimenti habent ob occasiones, quæ ibi se offerunt Miles non vadens in castra debilitatem suam occultat, sed dum ibi est, ostendit quis sit. Similiter dicit Chrysostomus, qui manet in angulo, dissimulat defectus, sed cui cum mundo dimicandum, & eius spectaculum esse debet, huic maxima virtus & mortificatio necessaria est.

Præterea, vt vincamus, quibuscumque agimus necesse est iis nos accommodare, & eorum conditioni seruire, quantum fieri potest, secundum illud Diui Pauli: *Omnibus omnia factus sum, vt omnes facerem*

facerem saluos. Hincque videre est, quam necessaria sit mortificatio. Dicunt Philosophi illam partem oculi, in quam species colorum recipiuntur & visio formatur, nullum habere colorem, idque sic necessarium fuisse, vt omnes in se species colorum recipere possent, & omnes videre vt sunt: Si enim aliquis ibi color esset, non posse recipere aliam quam quem habebat, *intus enim existens prohibet extraneum.* Si viridis esset, omnia visiva viridia forent, vt experientia docet, dum per viride vitrum videmus: & si colorata esset, omnia huiusmodi viderentur. Sic etiam necessarium est, vt propriam conditionem exuas, & passiones tuas mortifices, & tibi ipsi imperes, & capax sis conditionis alienæ, & sic omnibus te accommodare queas, vt omnes iustificas, vt faciebat S. Paulus: Non est spiritus religionis & perfectionis, velle omnes alligare conditioni & humori tuo, & vt tibi cholericus, solum conueniat cum cholericis, & tibi flegmatico resistat cholericus, & multo minus, si solum tibi cum concubiis bene sit. Nunquid magnum infortunium instat tibi, si solum vnicum colorem posses videre? maior est infelicitas voluntatem tam breuem & tam male dispositam habere, vt solum propendeat ad homines suæ nationis & conditionis. Charitas omnia complectitur, amat enim proximum propter & per Deum, & sic nullum facit discrimen inter Barbarum, Scytham, aut quemuis alium. *Vbi non est Gentilis & Iudæus, & circumcisio & præputium, Barbarus & Scythæ, seruus & liber, sed omnia & in omnibus Christus.* Omnes in visceribus habere volebat, omnes siquidem considerat vt filios Dei & fratres Christi. Hinc videre est, quam necessaria sit mortificatio.

Ad conseruandam præterea vniõnem & charitatem fraternam, quam tam commendat Christus, vt per hanc cognoscatur esse eius discipuli, mortificatio quoque necessaria est. Nihil enim magis hanc vniõnem & charitatem fraternam dissoluit, quam sibi studere, & commodo, vti-

litati, honori & æstimationi suæ consultum velle. Quisque se consulat, & videbit, quotiescunque charitatis limites excedit, id fieri, quod aliquid sibi cupiat, vel vt non amittat, vel vt alteri non cedat. Mortificatio hæc omnia aufert, & viam charitati sternit, quæ non querit quæ sua sunt. Et idcirco dicit S. Ambrosius. *Si quis vult placere omnibus per omnia, querat non quod sibi vtile est, sed quod multis, sicut quærebatur & Paulus, qui nos monet idem: Non quæ sua sunt singuli considerantes, sed ea quæ aliorum.*

Ambr. lib. 3.
officior. c. 3.
1. Ad Cor. 13.
5.
1. Ad Corint.
10. 33.
Ad Philip.
2. 4.

CAPVT VII.

Duo modi mortificationis & pœnitentiæ, & quæ ratione vterq; à societate usurpatus.

Augustinus in illa verba San. Matthæi: *A diebus autem Ioannis Baptistæ regnum cælorum vim partitur, & violenti rapiunt illud:* sic dicit: Duo sunt abstinentiæ & crucis genera, vnum corporale, aliud spirituale. Nam duo sunt pœnitentiæ & mortificationis modi, vnum corporalis, quo castigatur & affligitur corpus, quem vocamus pœnitentiã exteriorẽ. cuiusmodi sunt disciplina, ieiunia, cilicium, incommodi lecti, cibus frugalis, austerus vestitus & similia, quæ corpus domant & voluptates & delicias ei subtrahunt. Alter inuenitur modus mortificationis & pœnitentiæ spiritualis: priori multo melior & excellentior. Alterum genus est pretiosius & sublimius scilicet regere motus animi, litigare quotidie cum vitiis suis, increpare se quadam censura austeritatis & virtutis, & rixam quodãmodo cum homine interiore conferere: ait D. Augustin. Nam motus suos regere, dimicare quotidie cum vitiis & prauis inclinationibus, abnegare propriam voluntatem, proprio iudicio renunciare, vincere iram, opprimere impatientiam, refrænare gulam, oculos, lin-

August. ser.
20. de Sancti & primo de S. Ioh. Baptistâ.
Matth. 11.
12.

quam & omnes sensus, hoc tandem sublimius est mortificationis genus. *Hæc enim qui facit prarupto passionis muro violenter ad cælorum regna conscendit.* Et hi sunt strenui & fortes, qui regnum cælorum rapiunt. Ideoque interior hæc & spiritalis mortificatio priore excellentior est. Domare enim & calcare honores & æstimationem plus est quam affligere carnem, & uti disciplinis & cilicio. Sicutque pœnitentia hæc excellentior est & preciosior, sic etiam est difficilior & maioris laboris, & quod preciosius, maioris est precij. Hæc etiam docent S. Gregorius multis locis, & S. Dorotheus & alij sancti.

Gregor. li. 32. moral. ca. 17. & lib. 6. c. 15. & super li. 1. Reg. 1. c. 2. Dorothei. ser. 1. Cap. 1. exa. §. 6. & 6. part. constit. c. 2. §. 15. & 16.

Duobus his pœnitentiæ generibus vitatur Societas Iesu. Quod ad prius attinet, quamvis B. Pater noster regulis certas & fixas pœnitentias non statuerit, ad quas Socij obligarentur; sed voluerit viuendi modum exteriorem esse communem, ob iustas certas rationes, tamen bonam rationem reliquit, ut infra dicemus.

Multis & iustis de causis statuit & ordinauit Pater noster, ut viuendi modus exterior in Societate foret communis, media enim ad finem suum proportionata esse debent, & quia finis Societatis non tam est proprio profectui invigilare, quam saluti & profectui proximorum; valde necessarium nos habitu cum honestis Sacerdotibus communi uti, ut facilius ad omne genus hominum nobis aditus pateret, ideoque cum religiosissimis cum sacerdotibus sacerdotibus, & cum laicis habitus non multum discrepat à clericis laicis. Præterea Societas instituta fuit tempore Lutheri, quando hæretici religiosos & eorum habitus abominabantur, & ut ad eos accessus esset, ad disputandum & eos conuincendum, (quod proprie institutum nostrum est) necessario habitus ab aliis sacerdotibus non differens nobis assumendus erat, alioqui horrorem de nobis habuissent, antequam cum illis ageretur, eamque ob causam v-

Societas Iesu tempore Lutheri instituta.

Qualis habitus assumendus sit.

num medium principale impeditum fuisset ad finem necessarium, ob quem Societas instituta erat. Insuper si habitu asperius essemus, fortasse quis alius peccata nos accedere ausus non esset, cogitans nos etiam asperere & austere cum illo acturos. Sit ergo habitus communis ab omnibus receptus, ut sic facilius ad omne genus homines nobis accessus pandatur, & nullus horreat nobiscum agere.

Et ideo voluit Pater noster, ut etiam in habitu nos redderemus omnia omnibus, ut ea ratione omnes lucrifaceremus imitantes & hic exemplum Christi Redemptoris nostri, qui teste D. Augustino & S. Thoma, ut accommodaret se confortio & conuersationi hominum, eorumque vtilitati seruiret, exteriorem mediocritatem potius elegit, quam austeritatem & asperitatem Baptistæ.

Quantum ad alias exteriores pœnitentias; quamuis eas regula non determinauit, tamen regulam viuam statuit, qui est Superior, qui cuique decernit, quod conuenit. Pater noster dicit, quod hæc sumi possunt duobus modis vel eas quas quisque per se elegerit, ad plus in spiritu proficiendum, tamen Superioris approbatione, aut quando ad eundem finem ad eam obligat. Hoc magis iudicabat de Societatis re esse, quam id regula determinare: Partim quia regula mortua non poterat esse omnibus æqualis, & quia omnes non eadem vires ad has pœnitentias habent. Et si id omnibus fuisset commune, ille qui ferendo non fuisset solati expertus vixisset, eo quod alios assequi non potuisset. Ut enim omnibus ægrotis non eadem medicina, nec idem regimen conueniens est; sic etiam non eadem omnibus conueniunt pœnitentiæ.

Aliter enim cum iuue, aliter cum senes, aliter cum morbo, aliter cum sano agendum: aliter cum innoxio, aliter cum formato, ut de vulneribus dicitur.

Hinc est, quod Sanctus Augustinus & S. Basil.

Œ. Baſilius aiunt, non eſſe mirandũ, quod cũ omnib. non eodem modo in religione agatur, & quod vnus plus pœnitentiæ faciat quam alius, æqualitas enim hic maxima eſſet inæqualitas. Hæcque aduerſitas & differentia non tantum accommodata eſt diuerſis perſonis; ſed & eidem diuerſo tempore & oportunitate, aliqua enim pœnitentiæ conuenit tempore tentationis & ariditatis, alia tempore paciſ & deuotionis, alia ad conſeruandam, alia ad recuperandam eandem amiſſam. Ideo Pater noſter noluit taxationem certam & determinatam pœnitentiæ exteriorum omnibus ſtatueri, ſed id totum Superiori ſtatuum reliquit, qui medicus eſt ſpiritalis, vt ſecundum vires & neceſſitatem cuiuslibet decerneret, & vni plus, alteri minus concederet. Quod cõuenit cum regula illa, quam Angelus Dei nomine declarauit S. Pachomio. In qua mandauit, vt Superior hoc modo pœnitentiæ daret, quas quiſq; religioſus implere teneretur.

Quia ergo Societas certas & ſtatutas pœnitentiæ non habet, vt plerique alij ordines, non ideo ſit, quod Societas hæc corporales pœnitentiæ non habeat, & quod ibi non magni ſiant, nec in ueneratione ſunt illæ, quas alij Ordines ſecundum inſtitutum ſuum ſanctè obſeruant, quarum varietate exornatur Eccleſia; ſed quia iudicabat magis inſtituto noſtro conuenire, & propoſito ſinique magis quadrare, & antiquæ Patrum doctrinæ magis reſpondere, relinquere earundem diſpoſitionem, & modum prudentiæ & caritati ſuperioris. Quod non ſolum non eſt cauſa, vt minus fiat pœnitentiæ, ſed potius vt plus, & vt illa maiore deuotione, & meliore voluntate ſuſcipiatur.

Hincque videre eſt plus pœnitentiæ Dei bonitate & miſericordia in Societate fieri & exerceri, quam regula ſtatueret potuiſſet Faxit Deus, vt feruor iſte procedat, & ſpiritus tam bonus & ſanctus, & tam frequens in Eccleſia Dei; vt opus potius ſit frenum contrahere quam

calcaribus vri, vt hætenus Deo auſpice reipſa repertum eſt.

Secundum pœnitentiæ genus eſt mortificatione paſſionum & proprii inordinati amoris, quod Societas præcipue amplectitur.

Et hæc altera iuſta cauſa, ob quam Paternoſter certas & ſtatutas pœnitentiæ regula determinare noluit, volebat enim vt oculos in interiorem paſſionum & appetituum mortificationem dirigeremus, & hæc præcipua noſtra eſſet pœnitentiæ, eo quod hæc, vt ante dictum, præcioſior & excellentior ſit. Dom. Pater noſter in ſtatutis & regulis multa magnæ perfectionis, ad quæ neceſſaria magna mortificatio & abnegatio ſuiipſius; & vult præcipuum ſtudium noſtrum poni in hæc abnegatione & continua mortificatione, & incremento verarum & ſolidarum virtutum, & omni perfectione. Poterat quidem iure timere, ſi certas & determinatas ſtatuiſſet pœnitentiæ, & apud ſe dicere: Si ipſis relinquo certas & ordinariâs pœnitentiæ, non vellem ipſis occaſionem dare ibi ſubſiſtendi, & iſdem contentus eſſe, dicentes: Tam ex regula obligor tot ieiuniis, tot ciliciis & diſciplinis, hoc mihi ſufficit: Et ſic præcipuum omittant & quod magis ad rem facit, quæ eſt mortificatio paſſionum & exercitium verarum & ſolidarum virtutum.

Ideoque fundamenti loco noluit tradere niſi virtutem & mortificationem interiorem. Voluit vitam noſtram exteriori eſſe communem, vt interior magis ſingularis & excellentior eſſet, ornata ſolidis virtutibus, & magna mortificatione, hocque trahi ratione & tam excellenter, vt in exteriori redundet, & probet nos eſſe Religioſos. Hæcque res nobis magis neceſſaria quam aliis Religioſis, ipſi enim habitu ab aliis diſtinguuntur, vt vitæ austeritas ipſis gratiam apud populum conciliat, quæ inſtituto noſtro non conueniet. Et hinc interiori ſupplendum, & tanta reperienda humilitas & modestia, charitas, animarum zelus,

& tan-

& tanta cum Deo familiaritas, vt quicumque, qui nobiscum agit & nos aspiciat, dicat: Hic vero est Religiosus Societatis Iesu: *Isti sunt semen, cui benedicit Dominus.*

Esa. 61. 9.

Interior mortificatio maxime necessaria.

Maximum ideo, in quod oculorum acies nobis figenda est ei, cuius exercitium maxime vrgendum, est interior hæc mortificatio, & quacunq; die ab ea cessabimus, certo nobis persuasum esse debet, nos non viuere, vt Religiosos Societatis. Et poenitentia illa exterior, qua vrimur, assumenda vt medium, vt ad hanc perueniatur, & vir ille vere Apostolicus Pater noster Franciscus Xaverius bene docebat, & est doctrina Sanctæ Bonauenturæ.

Francis. Xaver. li. 6. vita sua c. 7.

Bonau. li. 1. de profectu Religiosorum cap. 4.

Hinc erit intelligere, quæ causa sit, quod toties audiatur, & diuina bonitate reipsa proberetur, Societatem magna suauitate agere & procedere. Suauitas hæc in Societate non est, eo quod in ea non sint res arduæ, & quod superiores teneantur admittere quodcunque volumus: Sic enim Religio non esset. Multa ardua & difficilia in Societate sunt, vt iam dicitur. Sed suauitas hæc in eo sita est, quod omnes ibi mortificationi & veræ sui abnegationi studere, omnes indifferentes & resignati in omni re, quam superiores iubent, esse debent. Hæc bona dispositio, indifferentia & resignatio, quæ ibi est, causa est magnæ suauitatis, quæ in Societate reperitur, tam in regimine & iussu Superiorum, quam obedientia subditarum, omnes enim in potestate Superiorum sunt, vt pars luti in manu figuli, vt ex ea fingat quod vult. Et hoc fuit artificium & mirabile propositum B. Patris nostri à Spiritu sancto directum tam mortificationi huic & sui ipsius abnegationi insistendi. Quasi dicere voluisset: In Societate sunt ardua & difficilia, & vt quisque ad ea exequenda promptus, & dispositus sit, & vt Superiores non timeant nec vereantur illa iubere, ponimus ipsis pro fundamento mortificationem, & sui ipsius resignationem; Ideoque omnes intelligant, se debere

Multa ardua & difficilia sunt in Societate.

Bona dispositio causa est magnæ suauitatis.

esse tam indifferentes, & resignantes in Superiorum manus, vt de se ipsis stantur, quod volent, vt lutum est in manu figuli, & pannus in manu factoris, qui de eo agit vt vult, partem manicis, partem dorso, partem ventri, partem collo, partem simbriæ accommodat, & tam vniquam alter idem pannus est, & tam bonum est lutum, ex quo vasa mensæ, & ex quo culinæ finguntur, totum enim ex eadem massa sumptum est, teste Apostolo Paulo. Sic omnes erunt comilitones & coæui in Societate, & forsitan ille qui docebat initia Grammatices tam aptus erat, quam qui arces & Theologiam, & tamen non queritur lutum nec pannus: *Quid me fecisti sic*: Sicque causa & radix suauitatis, quæ in Societate est, in re sita est, & quod valde mortificatus, indifferens & resignatus sis in omnibus, & quod nulla in te nec resistentia, nec contradictio reperiat, nec interior, nec exterior quodcunque iubent Superiores. Et si facilitatem & suauitatem hanc in obediendo ex iis quæ occurrunt minime sentis, non superiores culpa, nec desis conquerere, sed de te potius vt non disposito nec mortificato vt conueniebat. Superior facit, quod sui muneris est, & credit te Religiosum esse, & vt talem mortificatum, & indifferentem ad omnia, nec opus esse tuam consulere voluntatem, & te bene dispositum querere, semper enim dispositus esse debebas & paratus ad omnia, quæ obedientia iuberet.

Imo potius superior magno te honore afficit, quod te talem putet, & vt cum tali agat, & vt tali mandet. Quando lapis bene aptatus est, quanta cum facilitate faber murarius illum locat? solum demittit: sed dum nondum aptatus est multis malleolorum ictibus opus, vt apte locetur.

Hinc etiam res consideratione dignioritur, quam etiam notat S. Bonauentura. Quod cum interior mortificatio multo difficilior sit poenitentis exterioribus, vt supra dictum, quod tamen quis se de

exteriorib. pœnitentiis plus excusare potest, quam de interiore mortificatione. Quis enim dicere potest, non suppetunt vires ad tamdiu ieiunandum, nec cilicium ferendum, nec tot disciplinas tolerandum, nec discalceatum incedendum nec ad media nocte surgendum. Nullus vero dicere potest: Non suppetunt vires nec sanitatem, vt sim humilis, patiens, vel obediens vel resignatus. Bene poteris dicere, virtutem non habeo pro tanta humilitate, vel tanta obedientia & resignatione, vt est necessaria in Societate: sed sanitatem non habeo ad illa, dicere non potest. Ad hæc enim corporales vires necessariæ non sunt, sed spirituales; nam fortis & debilis, ægrotus & sanus, magnus & parvus hæc omnia diuina fauente gratia possunt.

Quod sane quibusdam magno solatio est, qui pusillanimitatis tentationem sentire solent, dum sibi persuadent, se qualitatem & capacitatem non habere, vt tam alto & sublimi sine potiri possent, qualis est ille Societatis. Narrat Sacra Scriptura libro primo Regum, Saul iussisse nunciari Dauidi, quod vellet ipsi dare filiam suam nuptum; Respondit Dauid: *Num parum videtur vobis generum esse Regi: ego autem sum vir pauper & tenuis.* Rex rursus iubet ei renunciari: *Sic loquimini ad Dauid: Non habet Rex sponsalia necesse, nisi tantum centum præputia Philistinorum, vt fiat ultio de inimicis Regis.* Idem hic respondere licet, Deus his qualitatibus non eget, nec his dispositionibus & talentis, quæ obiciis. *Deus meus est tu, quoniam bonorum meorum non egess.* Quod petit, est, vt circumcidat istos Philistinorum, paucos appetitus & inclinationes.

Idem à nobis exigit & petit Societas, & ideo si voles, aptus ad eandem eris. Labora esse valde humilis, & valde indifferens & resignatus in omnibus, quæ de te statuere volent, & hoc sufficeret. Deus liberet te à vanitate & superbia: Deus faxit, ne amicus propositi & commoditatis tuæ sis, & ne quaras delicias & ho-

Rodriguez exercit. pars 2.

nores, & cum superioribus simpliciter & sincere agas: hoc enim si fiat, nulla tibi difficilior religio reperietur. Humili vero, mortificato, pauperi spiritu, indifferenti & resignato, & ei qui propriæ voluntati renunciauit, omnia quæcunque in Societate sunt, facilia & suaui sunt.

Vnde æquum est, Deo nos gratos esse, & agnoscere magnam gratiam & beneficium nobis collatum, vt quamuis in Societate multa ex se difficilia & laboriosa sint, tamen illa nobis tam facilia factu & suaui reddidit: plures enim exteriores pœnitentiæ ibi reperuntur, quam regula statui poterant, vt ante diximus.

Æquum vs Deo sumus grati ob beneficia nobis collata.

Et quod ad interiores & mortificationem attinet, quæ aliis teste D. Augustino maiores & excellentiores; habemus multa in regulis & constitutionibus nostris tantæ perfectionis & tam difficilia, vt multo omnes pœnitentiæ & austeritates exteriores excedant. Sed id vsu probemus.

Can. 17. congregationis. 5. generalis. Regu. 6. summarii.

Aliquem enim debere rationem reddere Superiori & Præfecto rerum spiritualium, omnium eorum spiritualium, omnium eorum quæ in animo suo latent, omnium motuum, tentationum & malarum inclinationum, defectuum & imperfectionum, quod tam petitur & usurpatur in Societate, & est verum ex substantialibus punctis eiusdem, facile declarat, id ex se esse difficilius ieiunio, disciplina & cilicio. Idque quod mandat regula: Ad maiorem in spiritu profectum, & præcipue ad maiorem submissionem & humilitatem propriam contentus esse quisque debet, vt omnes errores & defectus ipsius, & res quæcunque, quæ notatæ in eo & obseruatæ fuerint, Superioribus per quemuis, qui extra confessionem eas acceperit, manifestentur. Quod sane tale est, vt magna humilitate & mortificatione opus sit.

Hinc ne querate, si tibi ante non indicetur, & si forte plus æquo exaggeratus

eus sit defectus. Sed nec hic finis est, sed ita dispositus esse debes, vt publice te reprehendant, non tantum legitima de causa, sed etiam ob omnino nullam. Et etiam quando falsa in nos insurgunt testimonia, vult Pater noster non solum nos dispositos, sed etiam laesos esse, nulla tamen ad id per nos data occasione, & vt mundani homines quærunt, magna diligentia honores & magni nominis existimationem; sic nos contumelias, falsa testimonia, & iniurias pati debere. Vnde apparet quanta virtute opus sit.

Non solum dispositi sed etiam laesi debemus esse.

Indifferentes erimus in omnibus officiis.

Præterea debemus esse indifferentes in omnibus officiis, ministeriis & occupationibus, quæ ab obedientia iniunguntur, & in quocunque gradu ad quem Societas nos dirigere volet. Et quandoquidem in Societate tam diuersa sunt officia & gradus, & vnus altero sublimior, esse indifferentem ad abiectissimum, & eo tam contentum, quam si in altissimo officio constitutus esset, maxima est perfectionis, & vbi magna mortificatio requiritur.

Ad proficiendum dispositus & paratus qui libet erit.

Semper dispositus & paratus esse debes ad proficiendum in quamcumque mundi plagam & ibi dicta officia exercendum, non solum in alio collegio, sed etiam alia prouincia, & alio extero regno, & in India Orientali & Occidentali, Romæ, in Germania, in Anglia, & Transilvania, vbi numquam posses videre parentes & amicos, sic vt te videndi amplius spem omnem abiciant.

3. p. 116. 3. c. 7.

Quod ad paupertatem attinet, eandem Societas tanta austeritate & rigore profiteretur, vt nullus in cubiculo delicias aliquas habere possit, non tantum ad esum, sed ne librum quidem, in quo liceat lineam ducere, nec secum ad aliud collegium transferre.

Et tam nudi & omnibus exuti esse debemus, (vt dicitur, cum de paupertate & egestate agemus,) vt claustrum arcæ addere non liceat, ad quod in ea conseruandum, sed omnia parula, aperta & manifesta esse debent, quasi

dicere volentes: Cape si vis, non est meum.

Hæc & alia his similia, quæ in Societate sunt, clare demonstrant, quam omnes pœnitentias & austeritates exteriores difficultate superant; & ideo quicunque rigide secum agere volet, & se valde mortificatum reddere, & magna pœnitentia vti (quæ boni spiritus tessera est) id plenè manib. in Societate perficere poterit.

Et licet aliqui fuerint, qui tentatione vexati voluerunt celare & velare tentationem maioris perfectionis colere, & facere plus pœnitentiæ in vna quam altera religione; tamen sciendum hanc non fuisse causam nec finem eos mouentem, sed quia tolerare nequiuicrunt, mortificationem & perfectionem, quæ in Societate vigeret. Et huius habemus experimentum ab illis ipsis extortum, & quod plus est declaratum à Sede Apostolica, videlicet Pio Quinto, qui fuit Ordinis Sancti Dominici, in bulla Societatis data contra apostatas, qui eam exeunt vt deficient ad mundum vel alios ordines, excepto Carthusianorum. In qua expositis perfectione, difficultate & magno labore, qui sunt in instituto Societatis declarat tentationis radicem, quam aliqui sumunt, vt exeant, vel ad alios ordines transeant, his verbis: *Nihilominus nonnulli animi lenitate, vt credebatur, ducti, ac quietem labori, cui proculdubio Religiosi Societatis huiusmodi pro excolenda & propaganda Christiana Religione continuo erant expositi, ac priuatum commodum publicæ tam dictæ Societatis quam Christianæ reipublicæ utilitati indifferetè præferentes, fuscatisque coloribus asserentes se id facere ob frugem melioris vultus aut strictioris obseruantia, ad alios fratrum mendicantium Ordines transire posse incipiebant.* Sic vt verum fatendo, id non fiat desiderio maioris perfectionis, nec maiori pœnitentiæ, sed solum vt laborem & difficultatem fugerent, & quod appetitum nem & vires in se non sentiant ad tantam perfectionem & mortificationem parandam, & ad tantam indifferentiam & re-

signa.

signationem, quanta in Societate requiritur, acquirendam. Hinc tam in mortificatione Pater noster persistebat, volens vt ea exerceamus & fundemus, & id totum omnium studium sit.

CAPVT VIII.

Mortificationem non esse odium, sed non solum anime, verum etiam corporis verum amorem.

Quando quidem dictum, & Sancti docent Sacris Euangeliis congruenter nos nos ipsos odio habere debere, idemque durum & naturæ nostræ repugnans videtur, vt aemo turbetur hoc audiens, ne inde occasionem caperet animo cadendi & se non mortificandi, aperimus hic, hic non esse odium nec horrorem, quo nobis male volumus, sed verum non solum animi, sed etiam corporis amorem: sed potius contra, non se mortificare est vere se odisse & non horrere solum animam, sed etiam corpus. Dicit S. Augustinus super illa Apostoli: Spiritus concupiscit aduersus carnem: Absit frater mei, absit vt Spiritus concupiscendo contra carnem oderit carnem. Quid ergo ibi odit? Vitra carnis odit, prudentiam carnis odit, contentionem mortis odit. Non odit ergo carnem, sed potius diligit eam mortificando & resistendo. Medicus enim non ægotum sed morbum odit, & cum illo pugnat, sed potius amat ægotum. Idque clare demonstratur: nam aliquem amare est ei bene velle, vt dicit Philosophus, & illum odisse est ei malum imprecare. Qui ergo hoc agit, vt corpus mortificet, & ei appetitus & inordinatos affectus subtrahat, in eo totus est, vt maximum illi & summum bonum pareat, videlicet æternam quietem & gloriam, sicque suum erga id verum amorem indicat: Sed qui non agit, vt id mortificet, sed illud prauas propensiones, & appetitus sequi permittit, parat ipsi maximum malum, quod ei accidere potest, id est, infernum

semper duraturum, ideoque hic vere corpus suum odit. Hinc Propheta: Qui diligit iniquitatem, odit animam suam. quia æternum ipsi procurat infernum. Eandem ob causam dicit Augustinus. potest dici, quod etiam corpus oderit, illi enim idem malum accessit. Hincque est quod Theologi dicunt iustos & bonos se inuicem plus amare quam peccatores & malos, non solum quantum ad animam, sed etiam ad corpus; ipsi enim exoptant verum bonum, quæ est æterna felicitas, cuius etiam corpus suo modo particeps esse debet. Addit D. Thomas ob eandem rationem, quod iustus corpus suum amet, non quocumque amore, sed caritatis amore, qui est præcipuus & maximus amor.

Hoc duorum ægotorum exemplo clare patet, quorum alter edit & bibit, quod sapit, & venæ incisionem auerteretur, nec medicinam aliquam recipit: alter vero omni diligentia se regit & tuetur, & quamuis sitiat & esuriat, nihil cibi vel potus admittit, pharmaca licet amara, sumit, venam incidi patitur, quamuis dolcat. Certum est, secundum hunc corpus & vitam & sanitatem plurius facere, & ad eam adipsiscendâ & conseruandam malle aliquid pati, & potionis admittere: priorem vero se necare, eo quod sitim & difficultatem aliquam tolerare nolit. Idem ad propositum facit. Ideoque dicebat S. Bernardus quibusdam sæcularibus, qui suos monachos mirabantur tam rigide tractare corpora sua, quibus eos infensissimos hostes esse dicebant; ipsos potius corpore odisse, quibus æterna supplicia parabant concedendo breues & statim perituras voluptates: sed monachus vere corpora amare, breui illa tempore affligendo & præparando æternam quietem.

Hoc verum esse clare in Euangelio demonstrauit CHRISTVS, dum enim dixisset: Qui vult venire post me, abneget semetipsum, & rollat crucem suam & sequatur me; statim rationem subiungit: Qui enim voluerit animam suam saluam facere, perdet eam, qui autem perdidit animam suam propter me, inueniet eam. In hæc ver-

Psal 10. 6.
S. Thom. 2. 2.
q. 25. art. 5.
67.

Mortificationem etiam corpori non obesse ostenditur simili.

Odit corpus qui illud delicate possidet.

Matth. 16. 25.

August. tr.
51. super Io-
annem.

ba dicit Sanctus Augustinus: Magna & mira sententia, quemadmodum sit hominis in animam suam amor, ut pereat, odium, ne pereat. Examine & ruminare sublimem & mirandam hanc CHRISTI sententiam, quod amando homo vitam & carnem dicitur illam odisse, & eandem odio habens, amare. Si male amaueris, tunc odisti, si bene oderis, tunc amasti. Sic enim male amas amore inordinato, odisti, & si noveris odisse, amasti, sic enim illam custodis in vitam æternam, ut idem Dominus testatur: *Qui odit animam suam in hoc mundo, in vitam æternam custodit eam.* Hinc idem Sanctus concludit: *felices qui oderunt custodiendo, ne perdant amando. Noli amare in hac vita, ne perdas in æterna vita.*

Ioan. 1. 25.

Eger pedem secari permittens non odit eum, ita qui mortificat corpus suum id amat,

Amarus non odit nummos eos ad panem comparandū erogans, ita nec mortificanti corpus.

In confirmationem huius aliam rationem adfert S. Augustinus: Aliquis (dicit) non desinit amare quid, quod non aliud plus hoc amet: Idque duobus exemplis ad id probandum declarat. Certum est, ægrum non desinere amare pedem vel brachium, quando consentit id securi, quando id ad vitæ conseruationem est necessarium. Satis illa amat, sed maiore amore vitam profequitur, & id eo permittit minus perdi, ut conseruet maius. Certum etiam est auarum nummos suos amare, & summo desiderio conseruatos velle, tamen illos erogat ad emendum panem & alia familiæ necessaria. Quamuis enim multum nummos amet, tamen magis vitam amat, ideoque perdit quod minus, ad custodiendum quod maius. Similiter homo non desinit amare carnem dum illam mortificat, sed quia magis animam diligit & vitam æternam. Et quia animæ & ad perfectionem parandam, & æternam felicitatem necessaria est mortificatio & carnis afflictio, hinc eam mortificat & durius habet: Idque non est odium nec amoris defectus, sed maior Dei & animæ amor, & perfectio.

Qui se non mortificat, non solum non spiritualem, sed ne rationalem quidem vitam viuunt.

D. Augustinus dicit, alia vita viuere bestias, alia Angelos & alia homines. Bestiarum vita tota res terrenis occupatur, & satisfactione appetituum: Angelorum vero solum cum Deo tractatur, & de cælestibus agit. Hominum vita inter has duas media est, quia vnus & alterius naturæ particeps est, si ergo secundum spiritum viuunt, similem se Angelis reddit & eorundem socium: si secundum carnem, se bestiis similem & earum sacrum reddit. Id recte cum eo, quod D. Ambrosius ait, conuenit: *Qui secundum corporis appetentiam viuunt, caro est: qui secundum præcepta Dei, spiritus est.* Ideoque qui secundum carnis appetitum viuunt, non solum non viuunt spirituales, sed ne rationalem quidem vitam, sed animalem & bestialem. Hoc solum animam nobis addere deberet ad mortificationem.

Quid enim generositate & nobilitate hominis, creati ad Dei imaginem & similitudinem, & ut eo æternam fructentur, indignius esse potest, quam bestiis similem esse? & se seruum tam fœdæ rei, ut est caro & sensualitas, facere? seque eidem subiicere eiusque nutum sequi, & rapi furioso impetu bestialis appetitus?

D. Bernardus inquit: *Dominam seruitutionem ancillari, & ancillam dominari magna abusus est.* Hic ille inuersus ordo, quod Salomon dicit se vidisse: *Vidi seruos in quibus & principes factos & principes ambulantes super terram quasi seruos, & seruitutem seruientes.* D. M. Ioannes Auila dicit: Nonne monstruosum & admiratione dignum tibi videretur, si bestia aliqua hominem freno regeret, & ad lubitum, quocumque veller, duceret, & illa regeret.

getet, quæ regi deberet? iam vero quia tot sunt & magni & parvi, qui appetitus sui freno reguntur, hinc est quod non id animadvertamus, & non nos in admirationem rapit hoc monstrum: quod maxime commiseratione dignum. De Diogene refertur, quod meridie perferam Athenis lumine accenso iuerit, quasi quid quæreris, & interrogatus: quid quæreret? responderit se hominem aliquem quærere. Et cum ei dictum esset, locum hominibus plenum esse, dixerit illos non homines sed bestias esse, hominum enim vita non vivere sed bestiarum, sequentes appetitus suos bestiales. Eleganter alteram, sed tamen propriam & rei declarandæ accommodatam similitudinem adfert

que furore exulturos capite apparet. Philosophus hic ait, quod hæc intuens tantum in se sensit iræ & furoris odium, horrorem, vt illum post nemo viderit irarum, vt huic similis non esset. Omnia hæc adnuculo nobis esse deberent ad viuendum vt homines ratione præditos, & nos ab appetibus rapi non permittendum.

Philosophus quidam videns iratum valde inuenit, ab ira profusus abstergetur.

S. Hieronymus super illud Iob. *vire. Hieronymus. rat in terra Hus nomine Iob. dicit virum Iob. i. i.* fuisse, & reddit rationem supra allegatam: *Non enim in terra carnis eius animam ipsius superabat, sed imperantis animi consilio cuncta faciebat.* Caro enim non dominabatur, nec imperium habebat, sed illam subiugabat, & quidquid agebat ad rationis normam fiebat, secundum quod dicit Scriptura: *Super te erit appetitus tuus, & tu dominaberis illius.*

CAPVT X.

Maioris esse laboris non studere mortificationi sui ipsius, quam eidem intendere.

Posset dicere quis: Satis mihi constat vtilitas & necessitas mortificationis, sed oculis obseruatur difficultas & labor, & illa me abstrahunt. Hinc cum S. Basilio primum respondeo: Si causa corporalis sanitatis lubentes amaras punctiones fumimus, & permittimus, vt vel medicus, vel chirurgus fecerit & viderat, quod vult, & si homines ad accumulandas diuitias & nummos, tantis se periculis mari & terra exponunt; æquum etiam fuerit, vt pro salute animæ spirituali, & ad æternas gloriæ diuitias parandas aliquam difficultatem admittamus, & laborem aliquem sustineamus.

Ager vt sanetur selectio- nes patitur.

Quia tamen natura hoc nobis indidit, vt labores fugiamus, & nihil nisi coacti perpetiamur, vellemus quidem id

quam minimum esse. Secundo dico maiorem subire laborem, qui mortificationem fugit, quam qui se mortificat. Ait D.

August. li. 1. Confess. c. 12. Augustinus: *Iussisti Domine, & sic est, ut poena sua sibi sit omnis animus inordinatus.*

Confusio hæc, quam quis in se habet ab appetitu contra rationem, & ratione ad Deum, excitat in homine magnam turbationem & inquietudinem, idque est commune in omni re.

Inordinata inquietant.

Quid enim in mundo est inordinatum & confusum, quod natura non sit inquietum & turbis plenum? Os loco suo motum quos non doloris excitat: elementum situ suo naturali carens quam non vim patitur? Cum ergo homini ratione prædico nil tam naturale, quam secundum rationem vivere, si idem ille inordinate, & contra rationem viuat, quomodo natura non obloquitur, & murmurat propria conscientia? Valde bene dicebat S. Iob: *Quis restitit ei (Deo) & pacem habuit?* quando sic viuunt, pax & quies nullo modo esse potest. Hinc est quod S. Iohannes in Apocalypsi dicat, quod bestiam adorantes die ac nocte requiem non habent. *Nec habent requiem die ac nocte, qui adorauerunt bestiam & imaginem eius.* Si serueris huic bestie carnis & sensualitatis tuæ, nunquam requie nec pacem habebis.

Iob. 9. 4.

Apocal. 14. 11.

Nulla quies & pax in mortificato.

Dicunt medici sanitatem & bonam corporis dispositionem in tempore, & proportionem humorum sitam esse, & quando eidem ea proportione & temperie, qua opus est, curent, tunc morbos & dolores prouenire, & quando illi temperati bona proportione sunt, sanitatem existere, & exterius lætitiæ & vigorem esse. Sic etiam salus & recta dispositio animæ nostræ in proportione & passionum moderatione consistit, quæ ipsius humores sunt: & dum illæ temperatæ & mortificatæ non sunt, adducunt spirituales morbos; sin temperatæ sunt, salus & recta dispositio in anima est, quæ in eo, qui illam possidet,

Pax anima est passionum moderatio.

magnam quietem, & hilaritatem parat. Dicunt vero, & recte, passiones animi nostri idem esse, quod ventos in mari: vt enim venti mare turbant & inquietum reddunt, sic etiam passiones animi nostrum exagitant, & appetitum motu suo inordinato quietem impediunt. Iam surgit passio iræ, quæ nos turbat & inquietat, iam flat superbiæ & vanæ gloriæ ventus, iam nos ad se trahit impatientia & inuidia. Hinc dicebat Propheta Isaias: *Impii autem quasi mare feruens, quod quiescere non potest: sed ventis sopitus statim est tranquillitas in mari. Imperauit ventis & mari, & facta est tranquillitas magna.* Sic etiam si tu possis imperare ventis passionum & appetituum tuorum, & eos sopire mortificando & moderando ratione, statim erit tranquillitas & pax magna, sed dum hoc non facies, magna erit tempestas.

magnam quietem, & hilaritatem parat.

Vt vero clarius intelligatur, magis laborate eum, & grauiorem tollere crucem, qui mortificationem fugit, quam qui se mortificat; veniamus, ad magis specialia, in quibus id quotidie magis experimur. Attende qui sis, quando te passione iræ vel impatientiæ abripi poteris, & proximo iracundum verbum dicis vel aliquid te indignum & scandalosum egisti. Dic mihi, quid tristitiæ & inquietis quid poenitentia & doloris senseris, an non hic plus laboris & poenæ animaduertis, quam in te mortificando sensisses? nullus hic dubitandi relinquatur locus. Considera quos timores, quas suspiciones sentit Religiosus non mortificatus, non indifferens & resignatus ad quidlibet, quod obedientia illi imponere vellet: vnum solum ipsi contrarium sufficit, vt in continuo labore & dolore sit.

Id enim est, quod ei semper & primum ob oculos versatur, & quamuis Superiores ne quidem cogitent id ei iniungere, & tale sit, vt possit fieri, & solet impetari

perari, & nesciat quid fiet, semper est in continuo metu & suspitione id ei iniunctum iri. Idem est, ac si quis pedem habens vulneratum, putet sibi ab omnibus illis dolorem vel vulnus infligendum, quod & non mortificato contingit, veteretur enim sibi id, quod horret, imperandum.

Religiosus vero mortificatus, indifferens & ad omnia resignatus semper est contentus, hilaris, & nihil metuit. Præterea considera, quid pœnæ & turbarum patiat superbus, quando se post habitum & præteritum videt, & dum magni momenti negotiis & honorificis impendi non attendit, ut petebat: Similiter inspicere timorem & anxietatem, qua capitur, quando illa ei iniunguntur, & quando in publico aliquid ei faciendum, pendens quomodo succedet, & si inde forsitan hoc dedecus velaturus, unde honorem sperabat. Superbia vndiq; cruciat & affligit: status profecto miseratione dignus.

Idem in omnibus aliis videre est. Vestrae passionis carnifices & tortores vestri sunt, qui vos æternum cruciant, dum mortificationi non studebitis. Idque verum est, nam iam fit, quod quis optat, iam non, dum enim non fit, quantum cruciat desiderium dilatum anima adfert. *Spes qua differitur, affligit animam.* Dum etiam videt desiderio suo fieri satis, & voluntatem compleri, adfert illi cruciatum & dolorem, vel enim fecisti tuam voluntatem, & desiderio positus es, & in eo nihil mereris, quia pro lubitu tuo fecisti, & quia volebas, & sic omnia in amaritudinem versa sunt.

His accedit morsus conscientia, quem patitur, qui mortificationi sui ipsius non intentus est, nec munere suo fungitur, quid enim satisfactionis habere potest Religiosus, qui aliam ob causam religionem non intravit, quam ut suo studeat commodo, & perfectionem anhelaret, si in eo totus non est: certum,

cum in dolore & cruciatu vestari: Idemque de omnibus, cuiuscumque conditionis sint, iudicium. Vermis enim rodens & consumens conscientiam, quem nobiscum fecimus, si muneri nostro non facimus satis, rodit & consumit præcordia.

Recte ergo M. Auila: In vna parte libra ponantur labores, quos tolerat quis diligens, qui cum seruore vitam agit, & mortificationi intentus est: in altera vero illi, quos quis non mortificatus & tepidus fert, quia illos refugit; inuenietur hos illis millies grauiores & molestiores esse.

Mira sane res est, illum qui diligenter Deo in vigiliis, orationibus & omni labore & mortificatione seruit, plus voluptatis & recreationis inuenire, quam tepidus & languidus in colloquiis, delectationibus & vanis desideriis, & propriae voluntatis obtemperacione, exterius ridet tepidus, & intus roditur, & lacrymatur iustus, & hilaris est corde. *Iter pigrorum quasi sepes spinarum*, dicit Sa. *Prou. 15. 19.* piens: quod etiam Deus per Prophetam Oseam dixit: *Ecco ego sepiam viam tuam spinis.* Deus voluptatibus dedit mœstos conscientia morsus, & oblationibus amaritudinem, & satisfactioni voluntatis dolorem, & cruciatum.

Hic inuenit tepidus & piger spinas, ad cor pungendum & perfodiendum. Via vero iustorum plana & salebris est *via iustorum absque offendiculo.* Quantam pacem & satisfactionem habet Religiosus mortificatus, & qui cum sollicitudine profectui suo studet, recomplens quicquid Religiosi est: nulla delectatio huic similis reperitur. Id quod quotidie experimur, dum enim in Dei seruitio diligenter progredimur, sumus hilares & contenti: sed dum id tepide & negligenter fit, sumus tristes & anxii. Hæc sæpe tristitia & anxietatis nostræ causa est, ut suo loco dicetur.

Sic ut quis volens minorem laborem fugere

Vermis conscientia est negligentia in mortificatione.

M. Auila lib. epist.

Feruidus plus capit voluptatis in vigiliis quam tepidus in recreationibus.

Prou. 15. 19.

Delectatio multa seruido Religioso.

Tract. 6. c. 4. & 6.

Iob. 6. 25.

gere in maiorem incidat: *Qui timet pruinam irruet super eum nix:* dicit Iob. Dicis te amisisse mortificationem, vt laborem fugeres; at ego dico, quod ob eam tantum causam debebas te mortificare, vt cum pace & quiete vitam duceres, quamuis aliud inde bonum non speraret, cum tamen infinita sint.

CAPVT XI.

Incipit tractatus de exercitio mortificationis.

Abnegatio voluntatis, est medium opt. huius virtutis.

PRæcipuum medium, quod ex parte nostra ponendum, ad acquirendum mortificationem & de nobis ipsis victoriam, est sapius nos exercere in abnegatione nostræ voluntatis, & resistere appetitui, & carni non indulgere, nec illi morem gerere. Hoc enim modo paulatim natura superatur, radix peccati educitur, & virtus paratur. Ad hoc S. Dorotheus valde vtile consilium dat: Dum aliqua tibi passio vel prava inclinatio molesta est, si infirmitati tuæ adquiescis, & idem opere complere, certo tibi intelligendum & sciendum, quod hac ratione passio & prava inclinatio aliores radices ager, & fortior erit, & plus te impugnet, & vexabit quam ante. Si vero viriliter passioni & prauæ inclinationi resistis hac ratione diminuetur, & quotidie debilior facta ad te impugandum & vexandum, donec totas vires amiserit, tibi amplius molesta non erit. Hoc magni ponderis consilium est etiam contra tentationes ob eandem rationem, vt suo loco dicetur. Multum est principiis obstare, vt prava consuetudo nobis paulatim maiorem difficultatem non adferat.

Dorotheus ser. seu doct. 15. in biblioth. sanctorum Patr. tom. 3.

Virilis & Heroica resistentia enervat & tollit vim passionum.

Tract. 4. c. 6.

Similitudo Equi furiosi qui Equitis calcantibus domatur.

Dicunt Sancti, eodem modo nobis cum corpore agendum vt equi qui furioso & duri oris equo insidet, quem industria & viribus domat, & cogit ire quo vult, & tali gressu quo optat. Sic etiam hic frenum contrahendum, & calcaria non negligere, & hac ratione dominus

corporis eris, & de illo statues, quod vales: si vero vires & dexteritas tibi non sit ad illud regendum tuique iuris faciendum, sui te iuris faciet, & te in aliquo præcipitum dei iicit. Quando animal aliquod aliquo defectu laborat, aliud medium non est, quam id ei non permittere. Idem quoque medium nobis sumendum, ad vitia & pravas carnis propensiones tollendas, eas illi non indulgere, sed in illis illi resistere, & cogere omnes eius appetitus & desideria.

Vt vero maiori animo hoc exercitium aggrediamur, multum nobis proderit, si hoc nitamur fundamento, quod principio posuimus, hominem hanc exterioriorem, nostram hanc carnem & sensualitatem esse maximum hostem & aduersarium, quem habemus, & eum vtilem nihil tam agere, quam vt male nobis sit, concupiscens contra spiritum, rationem & Deum. Vna præcipuarum rationum, ob quas Sancti ferunt sui ipsius cognitionem medium esse efficacissimum ad omnes tentationes sepeandas; est quid qui in hoc se exerceret, probe perspectam habens debilitatem & miseriam suam, simulatque cogitatio vel desiderium prauum ingruit, statim apparet illam inimici sui esse tentationem, qui illum decipere conatur, sicque se contra illum munit, nec illi credit vel audit.

Qui vero se non nouit, nec id conatur, non videt aduenientem tentationem, nec eam pro tali habet, præsertim dum illa inclinationi conuenit. sed tentationem rationem ducit, & sensualitatem necessitatem credit, sicque facile tentatione vincitur. Hoc præsertim maxime nobis auxilio erit, si recognoscitur, maximum nobiscum nos hostem circumferre, & omnes hos appetitus & tentationes, quæ nobis adueniunt, à carne & sensualitate esse, que vt capitalis hostis nihil tam petit, quam malum tuum: & hac ratione facile te mortificabis & hostem profligabis: quis enim hosti fidere audeat?

S. Ber.

S. Bernardus ad hoc aliam considerationem adducit dicitque nos ad nos ipsos & corpus nostrum affectos esse debere, ut ad agrorum nobis commédatum, cui negandū id quod ei damno est, quamuis id instanter petat & valde desideret, & dandum quod ei vile, quamuis ad id male affectus sit. Utinam eo perueniremus ut nos agros duceremus, & id semper in mente haberemus, omnes appetitus & desideria, quibus capimur esse agrorum & inimici nostri persuasiones, qui nobis nocere studet, quam facile nos inde extricaremur & vinceremus: Sed si te non agrum sed sanum, non inimicum sed amicum ducis, magno te periculo exponis. Qui enim resistes ei, quod malum non esse credis sed bonum, nec fraudem & deceptionem sed veritatem? Refert S. Dorotheus, quod dum ipse in monasterio curam haberet rerum spiritualium, & monachi ad ipsum referrent omnes suas tentationes, quodam die ad eum venerit quidam eorum, ut ei quandam gulae tentationem narraret. Vt vero vna res aliam trahit, tentatio eo etiam progrediebatur, ut furto faceret edulia auferre. Dorotheus magno cum affectu quærebatur, cur id faceret. Respondet alter, quod fames eo illum cogeret, & quod non sufficeret ei, quod in mensa dabatur. Monebat Abbatem accederet, & necessitatem suam ei exponeret. Monebat alter difficultatem, se verecundia prohiberi ob causam huiusmodi superiorem adire. Expecta ergo (aiebat) & iuuabo te. Accedit S. Dorotheus Abbatem, & refert monachi periculum. Abbas totum ei negocium committit, ut faciat, quod ei plus expedire videatur. Iubet ille vocari dispensatorem; & mandat, ut quodcumque monachus ille vel ientaculum vel merendam peteret, daret quod exigeret. Obtemperat dispensator, & lubenti animo dat, quod alter petit. Hinc melius se habere cepit, & aliquot diebus non amplius furabatur; sed post aliquod tempus ad vomitum rediit. Quare multis cum lacrymis ad S. Dorotheum redit, agnoscens

Rodriguez exercit. pars 2.

crimen, & pœnitentiam petens, (hoc enim recte faciebat, quod statim vitium aperiret, quod efficax remedium est, ut non diu daret) petit alter, an dispensator nō daret quod exigebat, & an vnquā negasset? Respondit monachus, Bene fecit dispensator, & dat quicquid peto, sed pudor impedit toties eū adire. Impediretne etiā (inquit) me accedere, qui tentationē tuam noui, & mihi eandē indicasti. Dicebat alter, quod nō. Quare mandat se ad eam, daturū se ei quod veller, & quo indigeret, & ne posthac amplius furaretur. Habebat tunc tēporis S. Dorothei curā infirmorum, & laute illum tractabat: sed breui iterū ad prauā consuetudinē rediit, & culpā multo eū gemitu exponit, rogās sibi dimitti & pœnitentiam iniūgi. Dicit ei S. Dorotheus. Qui hoc sit frater? nihil impedit te à me petere & do tibi omnia necessaria, quare furaris? Ille ad hæc: Nescio unde hoc accidat, nec quare furer peccatū & praua consuetudo me eo impellit, nulla re indigeo, nec edo quod furor, sed iumento do, sicque se habere experientia docuit, nā in eius cella ficus, vuas, poma & panis frustra inueniuntur reposita sub lecto, & ibi rā diu relinquebat, donec putrescerent: & ignorans quid de eis dē faceret, ad stabulū deferebat, & iumento dabat. In quo (ait S. Dorotheus) facile videre erit miserā & infaustā conditionē, quo hominē ducit passio & praua cōsuetudo, & quanta nobis ratio sit, ut nos agros & inimicos reputemus. Facile hic animaduertebat se male facere & desebat & dolebat se id fecisse, & tamē videbatur se nō posse cōtinere, ut amplius nō faceret. Hinc recte dicebat Abbas Nischero, quod ille, qui se à passione & praua cōsuetudine rapi patitur, eius se mancipium & seruum facit.

Parua consuetudo ad peccatum hominem impellit.

CAPVT XII.

Qua ratione in praxin deducendum exercitium mortificationis.

QUANDO QUIDEM mortificationis exercitium præcipuum est medium ad

d con-

consequendum victoriam & dominium de nobis ipsis, passionibus & appetitibus nostris. Utile fuerit, ut in speciali magis de eo agamus, declarantes rationem, quæ idem in praxin deducendum. Ordo & regula generalis, quam in similibus assignare solemus, est, ut oculorum aciem in id dirigamus, quo maxime indigemus, & id primum parare conemur. Incipe ergo hoc exercitium à causis mortificationis, quæ tibi occurrunt, & non illas quære, siue id fiat medio obedientiæ, vel fratrum, vel alia quavis ratione. Accepta lubes omnes has causas, & eas in utilitatem tuam conuerte, hoc enim necessarium tam ad pacem & quietem, quam ad dandum bonum exemplum & ædificationem. In mortificatione valde feruētes esse deberemus, quādoquidem tanti nobis momenti est, ut superiores nobis rogandi & molestandi essent, ut nos in hoc & alio mortificarent, & mandarent, quod maxime nobis repugnat, & darent pœnitentias & reprehensiones particulares & publicas in ore omnium. Si tamen tam feruens non sis, accepta tamen patientia & beneuolo animo causas mortificationis tibi occurrentes, & à Deo ad tuum exercitium & commodum missas. Multæ sunt occasiones, quæ hoc in negotio nobis quotidie occurrūt, & si quis attēderet cum desiderio se mortificandi, semper aliquid reperiret. Aliquando enim in iis, quæ ad obedientiam spectant tibi persuadebis laboriosissimū tibi imperari, & totum onus tibi imponi, cum tamen alii sint, qui id exequi possint. Et vnicuique in suo officio aliquo obveniunt, quæ in particulari ei laboriosa sunt, & mortificationi seruiunt. Has ergo occasiones, quas præ manibus habes, in commodum tuum verte, & ad illas te para, & tibi persuade difficultatem hanc crucem tuam esse, quæ tibi tollenda, ut Christum sequaris. Alias mortificationis occasiones sese offerent in victu, vestitu & cubiculo, paude, pessimum tibi cecidisse, ut docet Regula. Alias tibi dabitur pœnitentia & reprehensio, & tibi videberis aliquando culpa omni vacare, alias quod saltem

non tanta sit, & quod res non ut gesta naretur, vel nimium exaggeretur. Ob omnia ista gaude, neque te excusa, neque conquerere, neque te defende. nec omnibus satisfacere statim stude. Descendamus ad mortificationis occasiones, quæ ex parte proximorum & fratrum, quibuscum agimus & conuersamur, nobis obveniunt. Hic etiam multas inuenire erit, etiam dum non volumus nec animaduertimus, & etiam sine culpa nostra, aliquando quoque negligentia, quamuis non prima intentione. Aliquando occasio se offert, eo quod tibi contemptus & postpositus ab aliis videre. Si veniamus ad eas, quas Deus immediate morbis, tentationibus & occurrentibus difficultatibus immittit, & multum differente donorum suorum tam naturalium quam supernaturalium distributione, profecto innumerae sunt, quæ quotidie occurrunt, quamuis eas ipsi non accersamus.

Hæ sunt occasiones, in quibus nos primum exercitari conuenit, ut enim has mortificationes sæpius euenire necesse est, & eadē nobis etiā inuitis necessitate tolerandæ sunt, ex necessitate faciendæ utitur, ut eas cum fructu perpetramur, & præter spirituale commodum in eo situm multum laboris fugiemus, si beneuolo animo illas suscipiamus. Sæpius enim labor & difficultas, quæ sentimus, non tam sita sunt in rebus, quam in repugnantia & resistentia voluntatis nostræ, hincque eas bono animo amplectentes, multum labori detrahemus.

Aliæ mortificationes sunt, quæ nobis voluntate exercendæ nobis sunt, & hinc eas aliqui actiuas dixerunt, ad differendum præcedentium, quæ passiuæ dicuntur, quæ à nobis etiam inuitis tolerandæ, nec elariorie tamen, & hinc primæ esse debent. Aliæ quæ harum cuius Christiano necessitate & bonæ sunt, ut seruetur, cuiusmodi est se mortificare in eo, quod impedit seruare Dei mandata. Aliæ sunt necessariæ, ut tabe sequatur, quale est se in eo mortificare, quod impedit regulam seruare, & bonam

In mortificatione vel maxime attendendum ad id quo plurimum agemus.

Ad mortificationem feruor necessarius.

Occasiones passionum mortificandi studiose accipiendæ.

Reg. 25. Summaris consist. cap. 2.

perfectione facere. Certum enim est, non solum peccata, vt supra dictum, sed etiam vitia & imperfectiones, quæ fiunt in via virtutis, defectu mortificationis provenire. Omnia siquidem accidunt, vel ad fugiendum & vitandum aliquem laborẽ, quem in beneficiendo sentimus, vel quia non abstinetur aliqua delectatione & voluptate, quam habemus in malo vel imperfecto, quod committimus. Percurramus omnia, & inueniemus, si deficiamus in obedientia & regularum obseruantia, vel temperantia, vel silentio, vel modestia vel patientia, vel alia quapiam re, totum eueniet mortificationis defectu, vel quia laborem non toleramus, qui in ea re fitus est, vel quia non abstinemus delectatione & voluptate, quam à contrario capimus. Sic vt si quis velit bonus esse religiosus & perfectionem adipisci, necesse ei sit vt se in his mortificet. Similiter vt quis sit bonus Christianus & saluus fiat, necesse ei sit vt se mortificet in omni eo, quod repugnat Deilegi. Ideoque dicebat Seruator noster: *Qui vult venire post, abneget semetipsum.* Et nisi se abneget & mortificet, non potest esse bonus Christianus & seruari. Similiter vt quis sit bonus Religiosus & perfectionem adsequatur, necessarium est te in eo mortificari, quod tibi hic est impedimento. Percurre ergo omnia, dei opera ab aurora vsque in vesperam, & aduerte quid te impediatur regulas seruare, & bonum facere, & perficere ordinaria, & euince hunc laborem, & mortifica hanc delectationem, quæ te facit mala & imperfecta exequi: hacque ratione opera emendabuntur & perfectiora fient, & tu melior & perfectior eris. Tota summa profectus nostri in hoc consistit, vt tandem aliquando hic resoluamus.

Quærebat quodam tempore quidam: Quid causæ est, quod Deus mihi det bona desideria ad virtutem, & dum eorum se occasio offert, me debilem reperio, & in multa vitia labor, & nunquam ad perfectionem peruenio. Omnes vno ore respondebant, hoc prouenire consideratio-

nis defectu: si hoc & illud considerares, idem te iuuaret. Exhibebant ei plurimas considerationes, sed nihil in de commodi referebat. Accessit tandem senem quendam bene expertum, qui respondebat, id nõ euenire considerationis sed resolutionis defectu, eaque causa est, quod nõ proficias. Resolue & propone te mortificare in eo quod supra dictum, & hoc modo perfectionem assequeris.

*mortificatio-
nis cuiusque
exercenda
certissima ad
virtutem est
via.*

CAPVT XIII.

Quaratione nos mortificare debeamus in licitis, atque etiam in necessariis.

VIDEBATVR nihil aliud de praxi & exercitio mortificationis dicendum, quam vt modis duobus prædictis nos bene in ea exerceremus, hoc enim sufficit, vt quis sit bonus & perfectus Religiosus. Vt tamen melius eosdem compleamus, & promptiores & aptiores simus; ponunt Sancti & spiritualis vitæ magistri aliud exercitium mortificationis, in rebus, quas licito facere possumus. Vt Christianus bonus non contentus est facere opera obligatoria, necessaria ad salutem, sed addit alia deuota, quæ Theologi vocant opera supererogationis, non enim contentus est audiuisse Missam diebus præceptis, sed etiam audit in septimana, legit Rosarium Diuæ Virginis, & sapius peccata confitetur & communicat: sic etiam bonus Religiosus non contentus esse debet seruasse regulas, & mortificare se in eo, quod ad obseruationem earum requiritur, sed alia insuper mortificationes super-erogationis addendæ sunt, ad quas à regula non obligatur, sese mortificans in aliquibus non necessariis, quæ licite facere poterat.

*Mortificatio-
nibus necessa-
riis alia ex li-
citis etiam
addenda quas
Theologi vo-
cant opera su-
pererogatio-
nis.*

S Doroth. ait nihil tam prodesse ad proficiendum in virtute, & acquirendam

*Doroth. serm.
i. de obedientia
& negatione propria
voluntatis.*

d 2 pacem

Abnegatio voluntatis in rebus sensualibus efficacius medium perfectum.

pacem & tranquillitatem, quam si quis voluntatem frangat, & modum docet, quo in horum mortificatione vtendū est, quib. licite frui permittebatur. Vade quā viam, & voluntas iubet redire, & hac prospicere; ne prospice. Colloqueris cum aliquibus, succurrit aliquid proposito valde accommodum, videris ab illis habendus prudens & discretus; ne dixeris. *Suadet tibi cogitatio tua, adi coquum. Et interroga, quid parat obsonii, non obtemperes. Cernis forsasse quippiam, suadet illi cogitatio, vt interroget, quisnam illud attulerit, si sit emptum, aut datum, non interroget.* Exempla duo sunt, quæ idem sanctus adfert. Videret præterea hospitem, vellet scire, quis esset? Vnde veniat? quo vadat? ad quid venerit? Noli scire, sed in eo te mortifica.

A paruis ad magnam voluntatis abnegationem facilius est semita.

Dicit hoc exercitium S. Dorotheus plurimum prodesse ad parandum habitum propriam voluntatem abnegandi, nam si assuefaciamus nos eandem in paruis frangere, breui nequidem propriam voluntatem in maioribus habebimus. Vt enim, qui se bello parant, pacis tempore se in armis exercent, & iis se hastiludiis assuefaciunt, sed hæc ludicra sunt, tamen necessaria, vt habiles sint, quando vere bellum gerendum. Sic & Religiose habitus mortificationis sumendus, & voluntas superanda in licitis, vt postea habilis & assuetus ad se etiam in illicitis mortificandum. Idem hoc exercitium etiam Sanctus Bonauentura docet nos mortificandi in paruis, ex se tamen licitis & quæ fieri possunt, ponitque pro exemplo, Si quis hortum transiens velit carpere vel non carpere florem, quamuis enim carpere, peccatum non sit, tamen non carpere, mortificandi nos causa, gratius est Deo. Ideo quæ ait Dei seruo sæpius in corde dicendum. Domine Deus amore tui nolo hoc videre, vel illud audire, nec hoc edere, nec hoc modo me recreare. Fertur de Patre nostro Francisco de Borja, quod dum Dux esset, multum delectaretur aucupio falconum & accipitrum, & ardearum captu, & ipso tempore, dum sal-

Bonan. & Biosius c. 2. monit. spir.

Exemplum abnegationis sensuum.

co ardeam prehenderebat, oculos demitteret, vt ea voluntate priuarentur, & ipse eadem recreatione, quam multa defatigatione & labore toto die quæsiuerat. Proprium seruorum Dei esse docet S. Gregorius spoliare licitis, vt tanto magis ab illicitis alienentur. Hinc tanti exercitium hoc a Patribus eremi fiebat, & eo discipulos educabant subtrahentes illis desiderata, & imperantes eos operari, quod nolent in paruis, quæ sine peccato & imperfectione nulla facere licebat, vt in omnibus propriae voluntati renunciarent, & in maioribus ad arma parati essent. Beneque de eo, qui in paruis his & facilib. mortificationibus proficiebat, sperabant, eū ad perfectione perueniturū, maleque de alio sentiebant, persuasum n. habebat, voluntatem assuefactam, facere, quod vellet licet in paruis & nullius momenti, rebellē futurum in abnegatione maiorum. Hæc ratio est, quæ Societas specialiter hoc exercitium vtatur in principio cū nouitiis, occupado eorum in diuersis exercitiis & muneribus & iubaribus obstinere eo, quod inceperunt, & restitere quæ fecerunt, & post ad id redire, vt discant non volūtati & appetitui obsequi, sed ab ipso principio assuescere propria voluntati & iudiciū abnegare. Sancti ulterius in hoc exercitio progrediuntur: non contenti sunt nos in licitis & iis, quæ sine peccato, & aliqua imperfectione fieri poterat, assuefacere, propria voluntati abnegare; sed et suadet vt assuefaciamus mortificare & voluntatem negare in iis, ad quæ obligamur. Dicere vero aliquis: Qui potest hoc fieri? omittere musne facere, ad quod tenemur, vt nos mortificemus? Dico nullo modo, hoc enim male fieret. *Non sunt facienda mala, vt veniant bona.* Quo pacto ergo hoc fieri poterit? Inueniunt Sancti hic mirabile inuentum, conforme doctrinæ S. Pauli aduertite (aiunt), & curate, vt nihil faciatis, nec cogitetis: nec loquamini, quod destinetur ad faciendū satis volūtati aut appetitui vestro, sed antequam edatis mortificandus appetitus gulæ, & vobis non edentibus, vt bene sapiat & vos cupiatis, sed solum, quia id Deus iubet, qui vult vos edere vitam.

vitam sustentetis. vt faciebat Abbas Isidorus, de quo refert Palladius, quod lacrymabatur quando mensam accedebat, & ibat obedientiæ causa. Antequam studeas, studii appetitum mortifica, & deinde stude, eo quod Deus sic velit, & tibi id imperet, & non ob voluntatem & recreationem tuam. Antequam concioneris, vel pulpitem docendi causa ascendas, appetitum & inclinationem, quam ad hoc habes, mortifica, & ne id feceris appetitus & animi causa, sed quia tibi imperatur, & Deus id vult, & sic eodem modo in aliis, relinquenda voluntatis tuæ proprietates, & faciendum quia Deus sic iubet. Rationi enim consentaneum non est, vt hæc nos vt seruos ad se trahant, sed vt hæc trahamus ad nos & Deum, eius causa illa solum facientes. Hocque est quod Apostolus dicit: *Sive ergo manducatis, sive bibitis, sive aliud quid facitis, omnia in gloriam Dei facite.*

Punctum hoc præ cæteris præcipuum & spirituale est. Opera enim & munera non facienda ob recreationem vel propensionem, quam ad illa habemus, sed pure propter Deum, & quia ipse sic vult & iubet, assuefacientes nos in his omnibus facere non nostram sed Dei voluntatem, & in iisdem gaudere, non quia ex se appetibilia sunt, vel quia delectationem ibi capimus, & cum propensione nostra conueniunt, sed quia in his voluntati Dei obsequimur. Quicumque hæc fecerit, non solum assuefiet mortificare & negare voluntatem suam, sed etiam in omnibus voluntatem Dei facere. Quod altissimum amoris Dei & multi fructus & perfectionis exercitium est, vt alio loco dictum.

Iam sat amplius huic exercitio datus campus, ideoque qui vult habere speciale examen, ad voluntatem suam mortificandum & abnegandum (quod utilissimum fuerit) ei per vias & gradus eundem erit, vt præcedentibus capitibus declarauimus. Primo sumi poterit examen speciale ad nos mortificandum in iis, quæ vitæ se offerunt, nec aliunde accersun-

tur. In quibus aliquot dierum negotium nobis facefsetur, etiam plurium, præsertim si eo perueniendum vt æquo animo non solum, sed etiã læto & hilari ferenda: qui est tertius & perfectissimus perfectionis gradus, vt suo loco dicetur. Secundo sumi poterit examen in mortificatione voluntatis in eo, quod nos impedit exequi ea, quæ necessario nobis faciendæ sunt, vt sumus boni Religiosi, & regulas nostras obseruemus & procedamus cum ædificatione, quæ innumera sunt. Tertio in mortificatione aliquotum, quæ licite à nobis fieri possunt, vt sic habitum & consuetudinem paremus valedicendi voluntati nostræ, & promptiores & paratiores simus ad maiora, quando sese obtulerint. Proponentes toties in his nos mane mortificare, & toties vespere, incipientes principio à minori, & post plus adijcentes, prout quis plus minusue profecerit. Et quanto quis se magis mortificauerit, tanto melius fecerit, quamuis id fieret ad numerum granorum Rosarii. Vt aliquos in Societate nouimus, qui omnia percurrebant, totiesque se quotidie mortificabant, quot grana erant, & facile fuit eorum profectum nosse. Quarto in iis, ad quæ obligamur, sumi poterit hoc examen, satagentes illa facere, non quia illa cupimus & delectationem in iis capimus, sed quia hæc voluntas Dei est. Quod exercitium tota vita durare potest, eo quod multæ perfectionis sit. Cui additur, quod hoc examen per eadem puncta ex via conformitatis voluntatis Dei sumi potest, & quod omnia ab ipsius manu proueniant, & ea ad maius nostrum commodum & vtilitatem mittat, cogitantes eundem (Christum nobis dicere: Fili, volo te hoc nunc facere vel pati; hoc enim modo id tanto facilius, suauius, vtilius, efficacius & perfectius erit. Hoc siquidem exercitium diuini amoris erit, quod omnia facilia & suauia reddit. Ista ratio: Hæc est voluntas Dei, Deus hoc vult, & hoc ei iam placet, superat, concludit & ligat homini pedes & manus.

2. In impedimentu perfectionis.

3. In licitu.

4. In iis ad quæ obligamur.

Lib. 2. c. 15.
de vita P.
Francisci de
Borgia.

Exemplum
patientie
iuxta ac
mansuetu-
dini.

Legitur de Patte nostro Franciscio Borgia, quod quodam tempore fere profectus sit Valle-olet flumina, ubi erat domus probationis: multa nix celo cadebat, & ventus flabat frigidus & rigidus, & venit eo multa nocte, dum iam somnum caperent nouitii: magno satis spatio portam pulsabat, & flocci magni niuis cadebant, & quia primus sopor erat & porta multum ab habitatione distans, nullus audiebat nec respondebat. Sat longo spatio temporis elapso auditus fuit, & ei aperta porta, nouitiis magno pudore affectis, quod tam diu patre moram trahere fecissent, videtes enim frigore quasi enectum & tremantem. Quibus tam gratioso vultu Pater respondit: Ne doleatis fratres mei, certo enim scitote, Deum dum expectare, multo me fauore profecti uti fuisse, cogitaba enim, Deum esse, qui niuis demittebat, & ventos in me vibrabat, & quodcumque facit, cum infinita hilaritate & recreatione facere, & mihi letandum esse, dum animaduertem Dei in me castigando & affligendo propensionem, & gaudendum ob gaudium, quod in hoc opere habebat, leo enim vel aliud brutum in presentia magni Principis laceratur tantum ad eum exhilarandum. Similiter nobis omnes occasiones mortificationis accipiende sunt, & haec delectatio & satisfactio nostra esse debet delectatio & satisfactio Dei.

CAPVT XIV.

Nobis id agendum, ut in eo vitio & passione, quae magis in nobis regnat, & turpius nos labi facit, nos praesertim mortificemus.

REFERTUR in primo libro Regum, quod Deus per Samuelem Prophetam Saul mandauerit, ut perderet ipso facto Amalech, nec parceret nec viris nec feminis, nec pueris nec lactantibus, nec armentis, nec pecoribus. Et dicit sacer textus: Et poperit Saul & populus eius Agag & optimis gregibus ovium & armentorum, & vestibus & arietibus, & vniuersis, quae pulchra erant, nec voluerunt disperdere. Quicquid

1. Reg. 15. 9.
Omnes omnino
passiones
mortificanda.

vero vile fuit & reprobum, demoliti sunt. Sic aliqui se mortificant in paruis & leuibus, sed in maioribus magni ponderis, & plus ad rem facientibus sibi parcunt, & in regni & viui manent. His ergo ut consularur dico, preciosissimum esse debere id, in quod oculos dirigere debemus ad mortificandum & Deo offerendum. Samuel statim accessit Saul, & cum obiurgans ex parte Dei ob factum ipsius iussit coram se adduci Agag Regem Amaleck. Et oblatum est ei Agag pinguis & tremens, & in frustra concidit eum Samuel coram Domino in Galgala. Fecit de eo sacrificium Deo. Hoc precipuum esse debet, quod tibi Deo per mortificationem sacrificandum & offerendum est. Agag iste tuae arrogantiae & superbiae, qui in te praesertim regnat, haec impatientia haec tetra & dura conditio tua, hoc desiderium & appetitus gloriae & estimationis offerenda sunt.

Aliqui reperiuntur, qui omnem sollicitudinem, omnem sanctitatem & perfectionem eo referunt, ut exterius, & in eo quod foris apparet, videatur, in modestia & gestu multum edificante, & in exteriori nihil defectus animaduertatur, & nulla ipsis cura est de interiore mortificatione, quae omnium preciosissima & eminentissima est, sed habent voluntatem viuam & valde integram, ut & iudicium proprium & honorem & estimationem. His potest dici id quod Christus Scribis & Pharisaeis dicebat: *Va vobis Scribe & Pharisaei hypocritae, quia mandatis, quod deforis est calcetis & paropsidis, intus autem pleni estis rapina & immundicia, Phariseae caece munda primum, quod intus est calcetis & paropsidis, ut fiat illud, quod deforis est, mundum.* Si enim modestia haec exteriori non prouenit ex pacel maturitate interiori cordis, omnia erunt hypocritis & simulatio. Nolite fieri (dicit Christus Redemptor noster) ut sepulchra dealbata, quae foris pulchra videntur, & intus plena sunt ossibus mortuorum & immundicia. Et eodem capite plus ad propositum nostrum reprehendit eosdem Scribas & Pharisaeos, dicens: *Va vobis Scribe & Pharisaei hypocritae, qui decimatis mentibus*

Et animum & cimum, & reliquis que grauiora sunt legis, iudicium & misericordiam & fidem. Hoc est in terminis ut dicimus, aliquos esse, qui omnem lapidē mouent, ut se mortificent in rebus parui momenti, & nullius valoris, sed non tangūt hucos, nec ad interiora & viua perueniunt. Hoc vero præcipuum est quod mortificandum est, videlicet illa passio, vitium, inclinatio vel mala consuetudo, que plus in nobis dominatur, quæ plus ad se trahit, & maiori nos discrimini exponit, & in maiores errores ducit. Experientia nos docet, vnumquemq; in se solere sentire, vnum, duo vel tria, quæ maius ei bellum mouent & profectum impediunt, & sunt causa sui interitus. Id ergo est id quod quisq; oculos dirigere debet, ut id tollat & cum radice per mortificationem euellat. Hincq; mandari solet, ut de hoc instituat examen particulare, & in hoc præsertim insistatur in oratione: hæc enim maxima cuiusque necessitas est.

CAPVT XV.

Non omittendas mortificationes in paruis, & quam vtilis & Deo gratia sint huiusmodi mortificationes.

Hoc curanda maiora, ut minora non negligamus. Quod consiliū est contra eos, qui paruas mortificationes omittunt & nihili faciunt, eo quod minuta videantur, & nullum in iis profectū & perfectionē sitam esse. Qui magnus error est, & ideo de eodē nos monet Seruator noster in eadem reprehensione ad Scribas & Pharisæos, non enim reprehendebat eos, quod curaret minuta illa, sed quia omittunt res graues legis, sed addit statim hæc etiā fieri debere, dnm dicit: *Hæc oportuit facere & illa non omittere.* Sæpius agimus, quanti momenti sit, etiam paruorū & minorum haberi rationē, & illa non negligi, & sane tanti momenti est, ut sæpius de eo agi conueniat, ne tantum mali nobis hoc accidat, ut per hæc spatia intrare solet. Nunc solum de eo dicamus,

quod ad propositum nostrum facit, quæ sunt duo declaranda, quorū prius, quantum boni in his mortificationib. situm sit posterius quantum malū & damnū nobis aduenire queat si illas negligamus, ut à priori exordiamur: facile est intelligere, quæ gratæ Deo sint mortificationes, quantum res ipsæ parue sint, & quanti valoris & meriti apud ipsum, quod in mortificatione non tam attendendū id quod fit à nobis, quam quod in eo propria voluntatē abnegamus & relinquimus. Hoc enim proprie est se mortificare, & semetipsum abnegare quod à nobis Christus in Euangelio requirit. Propria ergo hæc voluntas tam negatur & relinquatur in paruis quā in magnis, & aliquando etiā plus, ut dum magis voluntati nostræ repugnant, ut sæpius re ipsa experimur nos in paruis maiores difficultates, quam in magnis sentire. Mortificatio enim (ut dicit, & quidem recte, solet) non tam consistit in rebus, quam in voluntatis nostræ repugnātia. Sic ut in omni mortificatione, quamuis fiat in re parua, offerimus & sacrificamus Deo propriā voluntatē, eandem eius amore negātes & posthabētes, & ei dantes id quod nobis maxime carū & preciosū est, nihil enim est, quod tantū faciam⁹ & æstimemus ut propriā voluntatem, & eam dantes damus omnia.

S. Ambrosius ad propositū hoc magni æstimat factū illud Dauid, quando in castris contra Philistinios excubans, teste S. Scriptura: *Desiderauit & dixit: O si quis daret mihi aquam de cisterna Bethlem,* que erat ex altera parte hostilis exercitus. Quod audientes tres viri fortissimi per-ruperūt castra hostiū, & attulerunt ei vas plenum aqua ex illa cisterna. Et sacer textus habet: *Qui noluit bibere, sed magis libauit illā Domino* illam effundens. Res sane magna & grāde sacrificiū offerre Deo sci-phū aquæ! S. Ambr. dicit magnū sacrificiū fuisse & Deo multū acceptū, & sufficiebat illud nobis referre S. Scripturam ut factū heroicū Dauid, ut intelligatur magnū fuisse. Quare vero magnū fuit? Scis quare? S. Ambrosius rationem dat: *Vicit ergo*

Mat. 16. 24.

Tamen paruum quam in magnis abneganda volum.

Ambrosius in Apolog. de Dauid c. 7. 1. Paral. c. 12. 17.

NAM-

naturam, ut sciens non biberet. & exemplum de se præbuit, quo omnis exercitus tolerare suum disceret. Non tantum ciphum aquæ, sed & voluntatem obtulit, quæ est, quod quis Deo sacrificat & offert, dum se mortificat, quantumvis in parvis sit, ideoque magni valoris & Deo gratissimum est.

S. Gregorius ad hoc propositum apertius de eodem Dauid affert, ut & Ambrosius idem ponit. Secundo Regum libro narrat S. Scriptura, quod Dauid attulerit arcam testamenti ad suam civitatem Sion cum processu & solemnitate magna, & ut aliquibus locis apud nos plebs pro more habet, ut die festo Corporis Christi tripudia & saltationes suas exerceat ante venerabile Sacramentum; sic etiam credibile est (ait S. Gregorius) plebem tum pro more habuisse ista tripudia & saltationes facere ante arcam Dei. Hic ergo potentissimus & fortissimus Rex suæ auctoritatis & maiestatis oblitus, & vestes regias exutus iungit se tripudiantibus, & cepit saltare, tripudiare & psallere. Hinc vxor eius Michol ait: *Quasi si nudetur vnus de scurris.* Non satis factum hoc Dauid, Gregorius mirari potest, & dicit: *Quid de eius factis ab aliis sentiantur, ignoro. Ego Dauid plus saltantē stupeo quam pugnantiem: sentiant alii quod volent, Dauid me plus mirari cogit quando illum video saltantem & tripudiantem ante arcam, quasi vnum ex plebe & infimo ordine, quam dum audio, eum lacerasse viros & leones, & quæ dum audio, quod funda strauerit gigantem Goliath, & vicerit Philistinios: Pugnando quippe hostes subdidit, saltando autē coram Domino semetipsum vincit, plus enim est se quam alios vincere.*

2. Reg. 6. 10.
& 1. Paral.
15. 29.
Generosus
& nobilissimus
est seipsum
vincere quā
de hostibus
triumphare.

Magni semper facienda mortificatio.

Magni ergo has mortificationes faciamus, & nunquam vilipendamus, ne nobis eueniat, quod Michol, quæ facti Dauid pudebat, & contemnebat eum in corde suo, & præsentem obiurgauit: hinc à Deo sterilitate punita fuit, ut filios quam diu viueret, non habuerit. Vide ne causa tibi tam sterilitatis & ariditatis in oratione sit, quam in conuersatione cum

proximis, ut tibi illi non adsint, & verba tua illis adsint, & ideo non habeas filios spirituales. Non sit huius causa, quod verecunderis exercere paruas mortificationes, & non velle adire superiores cum minutis, eo quod tibi videatur res esse puerorum & nouitiorum, & similes ad te non pertinere. Et multo magis hæc precantimenda iis, qui reprehendant, quos violent his addictos, & ea exacte & perfecte obseruantes, arguentes quasi scrupulosos & valde minutos, & ut idem irridentes & subsannantes. Quod huiusmodi est, ut magno damno esse possit, & quod magnum cuique scrupulum iniicere debet. Quam recte Dauid respondit Michol: *Ante Dominum, qui elegit matrem tuam quam patrem tuum, & ludam, & vultior fiam, plusquam factus sum. & ero humilis in oculis meis, qui ridet & murmurat, me hinc non abstrahet.* O (dicit S. Bernardus) bonus lusus, quo Michol irascitur, & Deus delectatur, bonus ludus, qui hominibus quidem ridiculum, sed Angelis pulcherrimum spectaculum præbuit. Hanc ludum lufirille qui dicebat: *Spectaculum facti sumus mundo, & Angelis & hominibus.* Utamur ergo & nos hoc ludo, & nihil faciamus (dicit S. Bernardus) eos qui dicunt: *Ludamus ut illudamur.* Sic enim facientes erimus spectaculum, quod homines stupent, Angeli mirantur, & Deo valde gratum est.

CAPVT XVI.

De malo & damno proueniente ex contemptu mortificationum in paruis.

EX dictis facile intelligere est, quantum mali & damni nobis instare possit, si paruas mortificationes vilipendamus & negligamus. Quia non tam rem paruum & minutam inspicere debemus, in qua nos non mortificamus, quam non volumus voluntatem nostram abnegare & frangere amore Dei, etiam in parui momenti re. Aliud magnum & multa consideratione

tione dignum damnū hic occurrit, quod hic quis hoc pacto voluntati suæ indulget, vt in alia re etiam faciat quod vult, & sic se reddit homo voluntati suæ & appetitui per omnia obsequiosum, fouens & augens voluntatem propriam. Non facile quis damnū, quod sibi infert, animaduertit. Propria hæc voluntas principis calculus leonis est, sed ita factus crescit, vt ferus & indomitus leo fiat, cui postea resistēdo non eris. Non est qui ignoret propriam voluntatem causam radicemque omnis mali & peccati, imo inferni ipsius esse. *Cesset propria voluntas, & infernus non erit*, dicebat sanctus & gloriosus Bernardus. Istis ergo mortificationibus quis propriam subigit voluntatem, & subtrahit illi licentiā consequendi omnia, quæ appetit, quod solet radix & causa esse omnis mali nostri & peccati. Hinc ait Richardus de sancto Victore, quandoquidem diabolus omnem operam impendit, vt superet nos in paruis culpis, vt tanto debiliores effectis post vincat in maioribus, fas esse etiam nos totos in eo esse, vt nos ipsos vincamus & sapius mortificemur in paruis, vt diaboli ostium claudamus, & ne nos vincat in maioribus. Dicitur nobis à paruis his incipiendū vt vsu vires paremus, & à parvorum victoria veniamus ad maiorum victoriā. Cassianus idē suadet, & docet exemplo: vt dum tibi aduenit ire motus, vel quia calamus, quo scribis, non est apras, vel quia cultellus non est acutus, vel ob alias similes causas, dicit opus esse hos motus inordinatos mortificari & cogi. quāuis enim cause hæc minutæ & nullius momenti sint, tamen hæc victoria, dum maiores & grauiores se offerant, vt dissidia cum proximis & incuriæ, seruis Dei vires sumit ad se mortificandum, & pacem & charitatem conferuandum.

Aliud bonum ex minutis his mortificationibus redundat, quas quis sua voluntate assumit, quo aliud magnū damnū & periculū vitatur, vt docuit vir sanctissimus Eusebius, vt refert Theodoretus: Hic sanctus multū se in his exerce-

Rodriguez exercit. pars 2.

bat, & rogatus quare hoc faceret? respondit: Exerceo & armo me contra fraudes & stratagemata diaboli, & hic procuro, vt graues tentationes, quib. me inuasurus est vel de superbia, vel luxuria, inuidia vel aliis similibus in paruas hæc vertantur, & si in paruis me vincat, parum perdam, sin vicero amplius confundetur & erubescet diabolus, videns se nec in paruis quidē ferme posse superare. Bene notandum id est, veritas enim est, quam multo vsu serui Dei didicerunt. Et certo intellige dum hoc mortificationis genere in paruis & minutis te exeres, tuas & diaboli tentationes in hæc vertendas, & si hanc mortificationem facis, hæc repugnantia vincetur, vel manebit. Si subinde in his vincaris, non multum perdes. si hoc exercitio abstines, & cum diabolo & carne tua in paruis hisce nō pugnas, impugnabunt te ille & illa maiorib. tentationibus, quibus si supereris, perditus es.

Narrat D. Augustinus, hominē quendam Catholicum multū molestiæ à muscis passum esse. Accessit eum quidam hæreticus Manichæus, cui molestiam exposuit, & quod se à muscis defendere non posset, & ab iis multum vexaretur. Oportuna hæc occasio visa est Manichæo, vt cum errore suo imbueret, qui in eo situs erat, quod duo essent rerum principia, vnum inuisibile, qui est Deus, alterū corporale & visibile, quod Manichæi dicebant esse diabolum, ad refutationem cuius erroris additum fuit in simbolo in Ecclesia cantari solito: *visibilem omnium & inuisibilem*. Quibus verbis confitemur, Deum non solum spiritualia & inuisibilia sed etiam corporalia & inuisibilia creasse. Videns ergo hæreticus hanc sibi oblatam oportunitatē, ad errorem suum illi infundendū, dixit illi: *Quis creauit muscas has?* Et quia tam illi molestæ erant, & tā malæ ei videbātur, nō audebat dicere Deum illas creasse. Hinc Manichæus sermonē ordiens dicit: *Si Deus muscas has non creauerit, quis eas ergo creauit?* Respondit alter: *Credo illas à diabolo creatas.* Replicat deinde Manichæus. *Si ergo*

August. tractat. 2. super Ioannem. Quidam exigua tentationi, non resistenti, salutis adit discrimen.

e diabo-

diabolus creavit muscas, ut dicitur, quis creavit apes. quæ paulo maiores amulcis sunt? Catholicus dicere non ausus fuit Deum apem & non muscâ creasse, quia parû inter easdem interest. Manichæus paulatim pergès aiebat: Si Deus nõ creavit muscas, etiam apes non creaturû, & ab ape ad locustam, & de hac ad lacertam, & inde ad aues, inde ad pecora, à pecoribus ad armenta & post ad elephantem & hominẽ: *Et persuasit homini, quod non à Deo esset factus homo.* Vide in quantû malum præcipitatus fuerit miser hic, eo quod ne parvam quidẽ mortificationẽ morsus muscarum tolerare potuerit. Hincq; S. Augustinus ait: Caue, ne diabolus te seducat, quando à muscis vexaris, ut infelicẽ hunc sedaxit, & per muscas cepit Solem (dicit) aucupes in laqueis ponere muscas, ad aues capiẽdas, idem cum infelice hoc fecit diabolus, quẽ per muscas cepit & cõprehendit. Hinc caue ne te decipiat diabolus, dum affligeris & tentaris, & tristaris ob minuta & parua, his enim ut muscis solet diabolus multos capere, & paulatim ad maiora deducere.

CAPVT XVII.

In quo tria magni ponderis consilia huic materie seruientia ponuntur.

Varia conditiones hominum.

Imperfectio nulla est sentire & habere contradictiones & motus contra rationem.

QUIA tria personarû genera reperite est, adferemus hic etiam in medium tua consilia ad consolationẽ aliquorû & instructionem aliorum. Hominû conditiones variæ sunt, aliqui difficilioris naturæ sunt, & in carne magnas difficultates & contradictiones ad virtutẽ & bona opera sentiunt: hincq; consolationẽ vix admittunt, sibiq; persuadent omnia iam deplorata esse. His primû consilium consolans subseruit, culpam & imperfectiõnem non sitã esse in eo, quod quis sentiat & habeat istas contradictiones & motus contra rationẽ, sed quod quis easdem sequatur & secundû illas operetur. Id quod & in tentationibus videre est, in quibus culpa non sita est in motibus vel cogitationibus prauis, & turpibus, quæ se inge-

runt contra castitatem, vel contra fidem, vel aliquam aliarum virtutû, de quibus aliqui solent se affligere & cõsolationis expertes esse. Hinc recte aiunt Sancti: Noli ob has affligi & cruciari, culpa enim non in sensu sed cõsensu sita est. Quando haurum te pœnitet, & laboras eis resistere, & contemnere, potius sunt materia & causa maioris meriti. Idem vsu venit in prauis propensionibus & conditionibus, quas a natura habemus alii plus aliis, ex quibus in appetitu nostro tam prauis motus oriuntur & tot repugnantia & difficultates ad bonû. In quo non cõsistit, ut quis bonus malusue, perfectus imperfectusue sit. hoc enim naturale est, & in manu nostra nõ est, sed hæreditas est à peccato pronuens. Et quamuis S. Paulus tantis esse donis exornatus, tamen in se sentiebat hanc repugnantiam & carnis rebellionẽ, ideoq; dicebat: *Video aliam legem in membris meis repugnantẽ legi menti meæ, & captiuantem in lege peccati, quæ est in membris meis.* S. Augustinus explicans illud Psalmi: *Ira scimini & nolite peccare, ait: Id est, licet insurgat motus animi, qui iam propter peccatum non est in potestate, salu non tentat ei ratio & mens, sed mente seruimus legi Dei, si adhuc carne seruimus legi peccati.* Vaccæ, quæ trahebant arcam Testamenti ibant mugientes, quia vituli illis ablati erant, quos natura amabant, sed ad vltimû, ut ait Scriptura, recta incedebant non declinantes ad dexterã nec sinistã. Vade & tu per rectam virtutis viam, & ne attende carnis mugitus, nec eis mouere, & hoc modo perfectus esse poteris.

Hoc discriminis est inter homines spirituales, qui student perfectioni, & carnales seu sensuales, qui eidem non student. discrimen vero in eo non situm est, quod sentiant vel non sentiant has carnis difficultates & contradictiones, sed quod eas hi sentiant, illi vero non. Piscis viuens contra aquam nititur & ascendit, mortuus autẽ aquæ fluxû sequitur. Hinc ergo videre erit, an spiritualis sis, & spiritus in te viuat, vel mortuus sis, vel si cõtra aquæ fluxû sursû nitaris, hoc est contra passionem

nū fluxū, vel si te deorsū earū fluxu rapi
 finis. Homo spiritualis nō audit gulæ vel
 appetitus sensualis latratūs & mugitus,
 nec eis obsequitur, & vt ait S. Iob: *Clamo-
 rem exaltationis non audiu*. Ventre exactore
 vocat, plus enim, quā necesse habet, exi-
 git. S. Gregor. ait: *Clamorem exactoru non
 audire, est violentis ten:ationum motib. mi-
 nime consentire*. Ideoq; nemo animo ca-
 dere debet, si in se sentit prauas inclina-
 tiones. Sed maiorem animum sumere, vt
 inde ampliorē coronā consequatur, vt &
 ex tentationibus. Idq; etiā monet S. Au-
 gustin. sermone tertio de Ascensione, ex-
 hortans & animū addens, vt omnes cum
 Christo cœlū ascendamus. Inter alia me-
 dia eo ascendēdi, quæ adfert, sunt passio-
 nes & prauæ inclinationes: *Ascendamus
 etiā post illū per vitia & passiones nostras*. Et
 si forte quæras, quomodo possint nos
 passiones adiuuare, vt in cœlū ascēdam?
 Respondet, si quisq; labore eas subiugare
 & domare generoso animo: *De vitiis no-
 stris scalam nobis facimus, si vitia nostra cal-
 camus*. Hæc enim nos supra nos leuabūt,
 si sube nos fuerint, & nobis graduū loco
 ad cœlum ascendendū erunt. Legitur de
 B. P. N. Ign. in eius vita, q̄ quis natura
 esset cholericus, tamen ita inclinationē
 mortificauerit, mutauerit, vt pro phleg-
 matico haberetur. De Socrate etiā scribit
 Plutarch q̄ qdam physiognomus illū vi-
 dens, q̄ forma exteriori corporis & oris
 figura profitebatur se cuiusq; naturales
 inclinationes posse cōijcere, dicebat ho-
 minē illū valde in libidinē propendere,
 simulq; in gulā, ebrietatem & multa alia
 vitia. Vnde indignati discipuli manus in
 hominē illū injicere volebant; sed Socr.
 prohibuit dixitq; illū vera dixisse, talē enim
 se futurū, nisi se ad philosophiā & virtutis
 exercitiū applicasset. Si ergo philosophus
 solis naturalib. virtutib. tantū prauarum
 p̄pensionū dominiū & victoriā adeptus
 est, quid non adipiscetur Christianus &
 Religiosus Dei gratia adiuti? *Sapiens do-
 minabitur astru*, potentior enim est gratia
 q̄ natura. Aliud hominū gen^o est, qui na-
 tura sunt bonæ conditionis: *Sortiiti sunt
 Animā bonā sic vt vix videatur in Adā pec-*

caste, vt de S. Bonauent. magistro suo di-
 cere solet Alexander de Ales: naturā ha-
 bent tā dulcē & bonā, vt omnia facienda
 ipsis facta videatur, nihil ipsis est difficile,
 nec repugnantias & cōtradictiones istas
 sentiunt, quas alii; sed dicāt: Quare mhi
 didū difficultates in Religione esse, ego
 nullas sentio: His seruit secundū consiliū,
 vt non decipiātur. Si ergo Deus tibi bonā
 hanc cōditionē, & naturę facilitatē dedit
 vt has difficultates nō sentias, & quasi vix
 scias, qd sit tentatio, quę tibi molesta esse
 possit, ne te exaltes, nec vana tibi veniat
 gloria, hęc n. virtus nō est, si te exaltes, sed
 naturalis propētio cū qua nat^o, & cuiusq;
 virtus & p̄fectus nō est metienda ex oris
 vultu, nec exteriorib. quæ foris apparent,
 nec ex naturā facilitate & suauē & facili
 conditione, sed ex vi, q̄ quisq; sibi intulit,
 & ex victoria & dominio, q̄ de semetiplo
 acquisiuit. Hęc certa & infallibilis mēsu-
 ra est cuiusq; p̄fectus: & hic pl^o fecit alius
 qui naturā robustā vel cholericā habet,
 q̄ tu, q̄ te totam factā & habilē reperis, &
 nihil tibi fere vincendū est, ideoq; maio-
 ri p̄mio & remuneratione dignus.

Alexandrū M. maiori encomio dignū
 censet Plutarchus, q̄ omnes alios Monar-
 chas mundi, eo q̄ alios natos esse dicat,
 hūc vero brachio, hasta, multisq; vulne-
 rib. quæ variis in præliis acceperat. Mo-
 narchiā parasse Illi ergo qui mera vi suas
 superarunt passiones, se mortificantes &
 abstinentes, maiorē laudē & gloriā me-
 rentur, q̄ illi, quibus hæc modestia & pax
 naturalis innata est, & nihil habent, q̄
 vincerent. Hinc nulla est tibi vanæ glorię
 causa, ob q̄ te extollas, q̄ bonā hęc qua-
 litatē habes, nec alios minoris facias, q̄
 naturæ difficilioris & durioris sunt. Po-
 tius inde maioris sese offert occasio hu-
 militatis & verecundię, quod id non vir-
 tus sit, quod in te apparet, sed naturale
 quid, & in aliis virtus est, quicquid faci-
 ant. Tu nihil profecisti, quia nihil in te
 superasti, alius vero multum profecit,
 quia se in multis coercuit & vicit. Alii
 quia maiorem repugnantiam naturam-
 que magis habet rebellem, quam supera-

*non & com-
 positam ad
 perfectiōē.*

*Profectus ex
 vi quam sibi
 quisque in-
 fert metien-
 dus.*

*Exemplo
 confirmatur.*

*Nihil profecit
 qui nihil
 in se superat.*

em,
 ali-
 ser-
 Noli
 non
 ha-
 re,
 &
 aua
 auis
 quas
 quib,
 on-
 tates
 bo-
 elit.
 oltra
 oue-
 elit
 lebat
 onē,
 mer-
 ca-
 mē
 ali-
 i, lūa
 p̄p̄
 on-
 cano
 bet-
 cha-
 is ab-
 ed ad
 ebant
 iūta.
 & ac
 uere,
 e s̄p̄
 rna
 dent
 quod
 di-
 od est
 iens
 mor-
 e ergo
 tus in
 aqua
 affio-
 num

re vellet, maior est sui cura, & sollicitudo, & feruor, ideoque plus in virtute proficit. Bona vero natura tibi est occasio negligentiae, & quiduis faciendi continua cum tepiditate: & quia inimicos & aduersarios non habes, ignauus & imbellis es. Expeditur etiam hic considerare, qualis futurus eras, si Deus duram & difficilem tibi, ut alii naturam dedisset & certo puta, te pluribus & maioribus defectibus obnoxium futurum quam aliud, si tam bona natura & conditione donatus, tantos errores committis, & es tam tepidus & languidus; quid futurum fuisset, si illas repugnantias & contradictiones habuisses quas alter? Propterea (ut dicimus) quando Deus non permittit tibi tentationes aduenire, cogitandum id prouenire ob debilitatem, quiaque virtutem ad hanc tolerandam non habes; similiter intelligendum singularem Dei gratiam esse tibi bonam hanc naturam & conditionem concessam, quia vires & virtus non erat ad vehementem & ferocientem naturam superandum, quam tamen aliis habet. Hoc enim pacto conscius bis partim humilitatem, partim bonam esse de proximo opinionem.

Tertia Conditio eorum qui quaedam has repugnantias & contradictiones non sentiunt, videntur sibi tranquillitatem possidere sed falso.

Tertium consilium seruit tertio hominum generi, ne decipiantur. Hi cum in se non sentiunt has repugnantias & contradictiones, nec carnes rebellionem, videnturque sibi pacem & tranquillitatem habere. Quod non accidit, quod mortificati sint, vel quia bona natura & conditio ipsis est innata, ut praecedentibus: sed quia non studet se retinere, nec sibi contradicere & resistere, sed delectantur propensionem & appetitum sequi, ideoque quia has repugnantias & contradictiones non sentiunt, putant se pacem habere quae tamen non vera, sed falsa & simulata pax est: Dicentes pax, pax, & non erat pax. In verba haec S.

Ier. 6. 14.

Ad Rom. 7. 23. August. lib. de continentia.

Pauli: *Video aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meae, & captiuam me in lege peccati:* dicit S. Augustinus: *Hanc pugnam & contradictionem carnis aduersus spiritum, & spiritus aduersus carnem non experiuntur in semet ipsis nisi bellatores virtutum debellatoresque vitiorum.* Idcirco vi-

demus mundanos hoc verbum mortificationis non capere, consueuerunt enim sequi voluntatem, in omni eo quod eis succurrit, & hoc loco regulam & leges habere: *Sit pro ratione voluntas.* Nesciunt quid sit abstinere & resistere appetitui, hincque nullam in se pugnam nec repugnantiam sentiunt, eo quod nulla sit in illo, quod volunt. Hi vero, qui spiritu agunt, & student acquirendi veris virtutibus, & vitii & malis propensionibus eradicandis, statim hoc bellum & rebellionem carnis sentiunt. Ut enim avis non animaduertit se capere, nisi dum exire laqueum tentat, sic etiam homo non exacte cognoscit vitiorum & prauarum inclinationum robur, nisi dum se nititur expellere. In amplexa virtutis declaratur vitii resistentia.

In vitis sanctorum Patrum refertur, monachum quendam ex quodam Patre quaerentis. *Quid causa est, quod ego in anima mea non sentio pugnas & repugnantias tentationum quas alii sentiunt?* Respondit Pater: *Quia eo ut magnum domui vestibulum, quod intrat, quicumque vult, nesciens tamen quid intrus in domo sit. Sic etiam tu ignoras quid domi tuae fiat, laqueam habes conscientiam, parum cultodis cor, nec negotia tua circumspicere agis, non cogis sensus: ideoque ne mirare de eo, quod dicitis. Si portam recluderes, nec permitteres intrare prauas cogitationes, tunc clare videris quantum bellum & vim pararent ad intrandum. Si ergo intrus hoc bellum & pugnas & praelia carnis non sentis, fortasse id accidit, quia vitium tuam sequeris voluntatem, & tibi persuadeas fieri quia non laboras resistere appetitui tuo, & extirpare vitia & prauas inclinationes, quas habes.*

CAPITULUM XVIII.

Quam bonus, & quantumcumque in virtute profecerit homo, tamen ei semper necessarium in mortificatione exerceri.

S. Bernardus dicit semper necessarium esse ad manum habere falcem mortificationis, extirpando & mortificando, nec minime esse cui necesse non sit semper aliquid

quid scindere & putare, quantumlibet se mortificauerit, & videatur multū profecisse. *Credite mihi, & putata repullulant, & effugata redeunt, & reaccēduntur extincta, & sopita denovo excitantur.* Idcirco non sufficit semet secuisse & putasse, sed sapius & semper opus est mortificare & putare passionēs & nouas inclinationes. *Parum est ergo semel putasse, sape putandum est, imo si fieri potest semper, quia semper quod putari oporteat, si non dissimulas, inuenies.* Quod in hortis videtur huic proposito optime pro similitudine quadrat. Videre est ibi ex fructibus & variis herbis hic leonem illic equitem, alibi aquilam, delineari sin hortulanus non semper secet folia, quæ crescunt, post aliquot dies videre erit nec leonem, nec aquilā, natura enim germinat, & crescit herba secundū naturā. Idem hic euenit, quāuis enim sis vel leo, vel aquila, & tibi videre fortis & victor tui, nisi semper seces, circūcidas, putes & mortifices, breui nec leo, nec aquila sed monstrū eris: intus n. radicē contrariā habemus, quæ semper germinat & crescit secundū naturam: sic ut semper sit, quod mortificari oporteat. *Quātumlibet in hoc corpore manēs profeceris, erras si vitia putas emortua, & nō magis suppressa: velis, nolis, intra fines tuos habitat Iebusaeus, subiugari potest, sed nō extirpari.* Quātūlibet profeceris, semper inimicus tecum est, potest reprimi nō extirpari. S. Paulus dicit: *Scio quod nō habitat in me, hoc est in carne mea, bonū.* Parum dicebat S. Bern. dixit, nisi ad didisset, quod habitaret in eo malum, vitū & praua inclinatio, ut paulo post addit dicens: *Non enim quod volo bonū, hoc facio, sed quod nolo malum, hoc ago, si autem quod nolo, hoc facio, iam ego non operor illud, sed quod habitat in me peccatum.* Subiungit S. Bern. Aut te ergo, si audes, præfert Apostolo aut fatere cum illo, te quoq; vitiiis non carere, sed in te habitare vitium & prauam inclinationem, & quod semper sit, quod mortifices. Abbas Ephrem idem confirmat dū ait: *Bellum militum breue, sed monachi pugna, quoad vsq; migret ad Dominum, durat.* Plus laboris impendendum mortificandis &

moderandis affectib. & passionibus, quā expoliendis & aprandis durissimis lapidibus: quia præterquam quod in lapidibus nulla sit resistentia & cōtradictio, contra artificem, ut in nobis est; nō redit ad formam priorem. Nostri vero affectus & passionēs sapiissime mutantur, & reuirtiscunt & reuirtiscunt; ideoque necesse eas iterum aggredi. S. Hieronymus in illud Prophetæ: *Psallite Domino in cithara*: dicit, quod sicut testudo non reddit bonum sonum, nisi fides conueniant musica proportione, etsi vel vna sola rumpatur vel discordet, sit discors sonus; sic etiā, si vel vna sola passio in nobis discors & nō mortificata sit, concertum Deo gratū reddere non potest, ideo necesse omnes passionēs concordēs esse: *In psalterio decem chordarū psallite illi.* Ut eo tandem perueniatur, facile animaduertere est, quam necessariū sit semper huic exercitio intentum esse. Hinc patres, etiā illi qui perfecti erāt, idē probabant, & sese multis mortificationis generibus exercebant, ut refert. S. Ioann. Climachus. Huiusq; bonā reddebant rationem, sapius enim qui videtur profecti & in laboribus patientes, si Prælati omitant eos probare & exercere, ob opinionē quæ de illis haberetur, quod sint in virtute consummati, tandē perdūt & diminuunt solitā illam modestiā & patientiā. Quātumuis enim terra sit bona, pinguis & fertilis, si desit cultura & irrigatio, fit siluestris & sterilis, & profert carduos & spinas. Similiter quātumuis homo profecerit & sit perfectus, si cum deficiat cultura & irrigatio, quæ est mortificatio & exercitium patientiæ, fiet terra siluestris & sterilis, & produceret spinas prauarum & inhonestarum cogitationum, & falsæ & fraudulētæ securitatis. Sic ut omnes mortificatione egeamus, non solum malæ, sed etiam bonæ conditionis homines non solum imperfecti & incipientes sed etiā antiqui & perfecti, & nō solū ii, qui peccarūt, sed et qui Deū non offenderunt, illi ad virtutē parandum, hi ad conseruandum. Qui iumento vel bestia insidet, stratum & calcaria habet, quia semper bestia est.

Necessaria mortificatio semper.
Hieron lib. 6. super Isaiam. c. 16.
Psal. 97. 5. In omnibus.

Psal. 32. 3.

Climachus e. 4. Omnibus.

*Quotidie.**Luc. 9. 23.**Climachus c. 4. Sueton. c. 8. in Tito.**Lib. 4. c. 5. vita P. Francisci de Bergia.**Nil sapit Francisc sine mortificatione.**Idem iuratus sibi hostis.*

Ad verba illa, quæ dicebat Christus Seruator noster: *Si quis vult venire post me abneget semetipsum & tollat crucem suam: addit* Euangelista S. Lucas: *Et tollat crucem suam quotidie.* Nullus dies abeat, in quo voluntatem propriam non frangis & eorceas in aliqua re: sin tu aseat (dicit S. Ioan. Chima.) crede hanc tibi perditum esse, & cogita te eo non fuisse Religiosum. Vt solitus dicebat Imperator ille Romanus, quo die nemini beneficium contulisset: *Amici diem perdidit.* hodie non regnauimus, hodie non fuimus Reges & Imperatores, quia nulli beneficium impesum est. Magis ergo proprium est religioso se mortificare & voluntatem abnegare, quam Regibus & Imperatoribus beneficia conferre, hoc enim est religiosum esse, facere quod non vis & omittere quod vis.

Bonum hic, vt a sibi, nobis relinquit exemplum Pater noster Franciscus de Bergia, qui amarum & insipidum sibi victum fore dicebat eo die, quo corpus bona aliqua penitentia & mortificatione non castigasset. Et addebat, quod sine consolatione viueret si sciret mortem illi appetendam eo die, quo aliquam penitentiam non fecisset & sensus suos non mortificasset: Sic vt nullus dies ei abiret, quo se non mortificaret, rogabatque Dominum vt delicia & commoditates ipsi tormenta & cruces essent, & labores delicia. Qui est tertius & perfectissimus gradus mortificationis, & ideo volebat ne quid ei commoditatis fieret donec id a Deo impetrasset. In perpetuis erat excubiis, semper corpori bellum inferbat, & semp inueniebat in quo se mortificaret & cruciaret: vocabat amicos quæcunque adiuuabant ad illum assidendum. Si quando per solem æstate ambulans, æstu terrebarur, aiebat: *Quia nos iuuat amicus ille.* Idem de gelu, aere, vento, pluuia in rigore hyemis, dolore podagre vel cordis, & de illis, qui illum persequebantur & murmurabant, dicebat, & nominabat amicos, quia illum iuuabant vt superaret & subiiceret corpus, quod capitale hostesuum dicebat. Neque contentus erat mortificationibus & afflictionibus, quæ se sponte

offerebant, sed nouos ad se mortificandam inuentiones excogitabat. Subinde arenam & lapillos calcis imponebat, vt inter eadum pedes læderent: in æstate sapius per ferriorem solis ibat, & hyeme per niuem & gelu & pilis nuda habebat tempora, eo enim exstahi iussisset quando discipulorum capere non poterat, corpus punctiõibus & aliis modis affligebat: imo in ipsis morbis rationes quærebat: quibus dolorem dolori, cruciatum cruciatui adderet, potiones enim, quam amaræ essent, sorbendo bibebat, quasi dulces aliquam forationem pilulas amaras mandebat dentibus & multo tempore seruabat in ore, & hoc pacto sensus mortificabat & cruciabat & carnem crucifigebat, & sic studebat ad perfectionem & sanctitatem peruenire, ad quam peruenit.

CAPVT XIX.

De duobus medijs, quæ facile & suauere reddent mortificationis exercitium, quæ sunt Dei gratia & sanctus amor.

RESTAT agamus de aliquibus medijs, quæ nos iuuant, vt tam nobis necessarium exercitiũ hoc mortificationis fiat non solum facile & tolerabile, sed etiam suauē & sapidum. Primũ & præcipuũ ad hoc remediũ esse debet Dei gratia, quæ omnia facilia & leuia fiunt. Sanctus Apostolus multum affligebatur tentatione, & Dei instanter rogabat, vt auferret eam: *Propter quod Dominũ rogaui vt discederet à me.* Et respondit ei Dominus: *Sufficit tibi gratia mea.* Eademque se sic confortatum sentit, vt diceret: *Omnia possum in eo, qui me confortat: Non ego autem, sed gratia Dei mecum.* Non solos nos Deus in hoc mortificationis labore relinquit, ipse nobis adest, & eleuat onus: ideoque legem suam iugum nominat, quod à duobus fertur, Christus se nobis iungit vt portet quis ergo animus despondeat cũ tali cõsortio & auxilio: ne videatur tibi difficile, minorem enim oneris partem feres. Ideoque quamuis iugum

gum dicat, addit suaue, & quamuis onus nominet, dicit leue esse. *Iugum enim meum suaue est, & onus meum leue.* Quamuis enim respectu nostræ naturæ & imbecillitatis graue sit, idque nomine iugi & oneris indicatur; tamen Dei gratia fit facile & suaue, idem enim Dominus & leue reddit, vt per prophetam Oseam promittit. *Et ero eis quasi exaltans iugum super maxillas eorum.* Et per Isaiam dicit: *Computrescet iugum a facie olei.* Mortificatis videtur iugum & graue onus, sed tantus est fauor & gratia Dei significata per oleum, quod iugum computrescet & tam suaue fiet, vt humeros non lædat, nec quidem sentiat.

S. Bernardus sermone primo de Dedicacione Ecclesie dicit, quemadmodum dum consecrantur Ecclesie, talis cerimonia in vsu est, vt cruces oleo sancto unguantur: idem Deus facit in cordibus Religiosorum, spirituali enim vnctione gratiæ suæ ungit & suauiores in eis reddit cruces poenitentiae & mortificationis, vt ipsis sint faciles & suaues. Hincque est, quod multi hoc exercitium fugiant, quia crucem vident & non vnctionem; sed vos experti (loquens Religiosis) *Ecce vno scitis, quia crux nostra inuncta est, & hac vnctione non solum facilis est & leuis: sed vt ita dicam, amariendo nostra dulcissima,* quod enim mundanis videtur amarum & inspidum, nobis Dei gratia valde dulce & sapidum est. Idcirco dicebat Sanctus Augustinus, quod nondum intellecto nomine castitatis videbatur nullus ei eandem seruare posse, donec intellexisset Dei gratiã, qua recte dicit nobis licet illud S. Ioannes: *Et mandata eius graui non sunt:* plenitudo enim gratiæ, quam Deus dat ad illa complenda, reddit illa facilia & suaui. S. Gregorius in illud Isaiæ: *Qui sperant in Domino, mutabunt fortitudinem:* ponit duo fortitudinis genera, alterum iustorum, ad se amore Dei mortificandum & patiendum, alterum malorum, ad tolerandũ magnos labores pro mundo, & consulendũ honori, bonis, appetitui & desiderio satisfaciendũ, & dicit eos, qui gratiæ Dei fidunt hãc

fortitudinem mutatuos in illam iustorum.

Secundum, quod mortificationis exercitiũ facile & suaue reddit, est Dei amor. S. Augustinus ait nihil tam efficax esse, nec quemcumq; laborem faciliore & suauiorem reddere, quam amor: *Qui amat, non laborat:* amor enim facit, vt labor non sentiat: *Omnis labor non amantibus grauis est, solus amor est, qui nomen difficultatis erubescit,* labor amantibus non est grauis, sed eo potius delectantur, vt videre est in piscantibus & venantibus, quibus hic labor non est grauis, sed potius recreatione putat. eo quod multo amore & affectu id faciat. Quid facit matrẽ non sentire educationis filii labore continuũ, nisi amor? Quid facit vxorem nocte dieq; mariti ægroto curã habere, nisi amor? Quid facit ad vsq; bestias & aues rã sollicitas esse in educatione pullorũ, & sibi substrahere q̄ edunt, & laborare ne illi fatigetur, & tato animo illos defendere, nisi amor? Quid fecit Iacob breues videri labores septẽ & postea 14. annorũ causa Rachel, nisi amor? *Videbantur illi pauci dies pro amoris magnitudine.* Dicit S. Bernardus super illud Sp̄s̄: *Fasciculus myrrha dilectus meus mihi. Propterea non fascem sed fasciculum dilectũ dicit, quod leue pro amore ipsius ducat, quicquid laboris imminet & doloris.* Notandum similiter, non absolute dixisse: *Fasciculus myrrha dilectus meus,* sed addit: *mihi,* & facit eum, quem amat fasciculum: si tibi fascis grauis & magnus, id fit, quia non amas, defectus amoris est, & ideo hoc tibi sit signum nõ multum aut parum amoris Dei habes. Non magni virtutis labores sunt, nisi exiguus sit noster amor, & ideo magni fiant. multum ama. & non solum non laborem, sed saporem senties. *Vbi autẽ amor est, labor non est, sed sapor,* dicit S. Bern. Aiebat Sancta quædam, iam vocata & amore Dei vulnerata, se non amplius sciuisse, quid esset pati, nec intus nec foris, nec a mũdo, nec diabolo, nec carne, nec quopiam alio: purus enim amor nescit quid sit poena vel tormentũ. Sic vt amor præter quã quod omnia facit eximia, & valde perfecta, addit magna

Amanti nil durum.
Aug. in Manuali & tractat de laudibus charitatis a lib. de bona viduitate circa finem ser. 9. de verbu Domini serm. 48. de tempore.

Gen. 19. 20.
Bern. ser. 43. super Cantica Cantic. 1. 12.

Bern. ser. 89. super Cantica.

Chryf. hom. 3.
Super epist. ad
Rom.

Ad Ro. 13. 10.

magnam animam & fortitudinem, ad quemuis laborem & mortificationem subeundam, & reddit omnia facilia, leuia & sapida. Id declarat S. Chryf. in illud S. Pauli: *Plenitudo legis dilectio*: quod non solummodo dicere velit, totam legem & omnia mandata conclusa esse in breui hac voce, Amor, sed etiam eandem nobis facilem reddere obseruationem totius legis & omnium mandatorum Dei.

Morte fortior
dilectio.
Cant. 8. 6.

Greg. ho. 11.
super Euang.
Augu. epist.
29. ad Hiero-
nymum.

Quod etiam confirmatur dicto illo Sapientis: *Fortis est ut mors dilectio*: Inter alias etiam à Sanctis huius sententia proposito nostro seruietes adferuntur explanationes. S. Greg. alteram adfert, quam S. Aug. dicit optimam esse. Scis quid sibi velit, dū dicit quod fortis est ut mors dilectio? Ut mors separat animam à corpore, sic etiā amor Dei separat animam à rebus corporeis & sensibilib. & ut mors separat hominem à rerum omnium mundanarū commercio, sic & Dei amor dominium habet spiritus, sic illū fortificat, ut se separat à commercio & conuersatione mundana, & affectu, quē habet ad carnen & omnia sensualia. Hoc est dilectionem esse fortem ut mortem, ut enim mors occidit corpus, sic amor Dei occidit & extinguit in nobis affectum ad omnia corporalia & sensualia, facit hominem mundo mori & amori proprio, & Christi solum viuere, ut possit cum D. Paulo dicere: *Viuo autem iam non ego, uiuit autem in me Christus*.

Ad Gal. 2.
20.

Aug. super
Psal. 47. 14.

S. August. aliam valde bonam explanationem in verba illa adfert: *Ponite corda vestra in virtute eius*: & dicit dilectionem ut mortem fortē esse, ut enim morti aduenienti nullis medicinis nec artificii resisti potest, nec prodest esse Episcopū, Regem vel Papam, aut Imperatorem, mors enim omnia præterit, nec quid ei opponi potest sic etiā dū quis vero Dei amore captus est, nihil ei potest opponi, nec omnia, quæ in mundo sunt, possunt eum inde separare, nec honores, nec diuitiæ nec prospera, nec aduersa, id quisque in se videat considerans gratiam quam Dominus illi impertiuir: vna tantum scintilla amoris sui, quam dedit, nullus se opposuit aut cogere

re potuit, ut viam perfectionis & religionis, quam ingressus es, desereres, nec parentes, nec amicos, nec quicquid in mundo est, curasti, sed omnia calcasti & contempnisti præ eo, quod habes. Diligamus ergo Deum, & nihil se nobis opponet, sed potius cū Apostolo dicemus: *Quis ergo nos separabit à charitate Christi, tribulatio an angustia, an fames, an nuditas, an periculum, an persecutio, an gladius?* Certe sum, quia neq; mors, neq; vita, neq; Angeli, neq; principatus, neque virtutes, neq; instantia, neq; futura, neque fortitudo, neque altitudo, neque profundum, neque creatura alia poterit nos separare à charitate Dei, quæ est in Christo Domino nostro.

CAPVT XX.

*De alio medio, quod facile & incun-
dum reddet mortificationis exerci-
tium, quod est remuneratio-
nis spes.*

TERTIUM medium, quod facile & sine tue reddit mortificationis exercitium est remuneratio magnitudo, quæ speramus. Hac spe sibi animum addebat & se consolabatur S. Iob in medio magnarū tribulationum dicens: *Quis mihi retribuatur scribantur sermones mei: quis mihi det, ut exarentur in libro stilo ferreo & plumbi lamina, vel culte sculptantur in silice?* Quis mihi det (inquit) ut scribantur sermones, quos volo dicere, ut æternę memorię conficiantur posterorum: & adiungit. *Ad longiorum memoriã, quis mihi dabit, ut sculptantur in libro stilo vel puncto ferreo in lamina plumbi? Quare S. Iob sic petis dicta tua eternitati sacrari? ut solamen, quod in aduersis meis habeo, omnes nati & natiendi in suis habeant. Et quæ sunt verba hæc: Scio enim quod Redemptor meus uiuit, & in nouissimo die de terra surrecturus sum, & rursum circūdabor pelle mea, & in carne mea videbo Deum meum, quæ visurus sum ego ipse, & oculi mei conspiciuntur sunt, & non auisus. Reposita est hæc spes mea in sinu meo. Dicit se scire per Dei sui reuelationem Redempto-*

potorem suum viuere, nam loquitur de Fi-
lio Dei, & de futuro, vt de praterito aut
presente, & se ex puluere resuscitandum,
in quem mutatus erat, & Deum visurum,
quæ est merces eorum, qui ei seruiunt, &
ipsius qui iam patitur, & ex hac spe vt the-
sauro sumo consolationem in aduersita-
tibus meis. Eodem modo addebat Deus
animum Abrahamæ, dum enim diceret: Do-
mine cæli, qui terram & cognationem
meam, quia sic mandasti, quod mihi præ-
mium dabis: respondet: *Merces tua ma-
gnanima.* S. Paulus dicit, Moysen etiam
hac animatum honoribus renuntiasse, &
elegisse improprium: *Fide Moyses grandis
factus, negauit se esse filium filis Pharaonis,
magis eligens affligi cum populo Dei, quam
temporalis peccati habere iucunditatem, ma-
iores diuitias estimans thesauro Ægyptiorum
improprium Christi, aspicebat enim in re-
nuntiationem.* Hac etiam se animabat Da-
uid, ad seruandam legem & mandata Dei,
dum diceret: *Inclinaui cor meum ad facien-
das iustificationes tuas in aeternum propter re-
tributionem.*

mus: quod petitur, nihil est, pro eo quod
datur, gratis id datur. Non potest sciri,
an quid carum vel vile sit, ex eo, quod pe-
titur, nisi res ipsa inspiciatur, quæ vendi-
tur. Quæro, an multum sit dare centum
aureos pro re aliqua? talis posset esse, vt
sic sit, vt etiam quin quaginta terentii ta-
lem faciant, & etiam talis, vt dando mille
ducatos, gratis data dici possit, vt si fuerit
pretiosissimus aliquis lapis, vel si mille
ducatis detur oppidum, gratis detur. Sic
etiam si scire velis, an multum vel parum
à te petit Deus, inspicere quid emas, inspicere
præmium, quod datur. *Ego ero merces tua.*
Deum dant? hoc dant? gratis dant? nihil à
me pro eo petunt, si petant, vt voluntatem
negem, & me mortificem: *Pro nihilo saluos
facies illos. Qui non habetis argentum, prope-
rate, emite, & comedite, venite, emite absque
argente, & absque ulla commutatione vinum &
lac.* Hoc medium etiam multum comendat
S. Basil. *Semper cor tuum promissa celestia me-
ditetur, vt ipsa te ad virtutum viam prouocent.*
Eo ipso S. Abbas Antonius discipulos in-
citabat, ad continuandum in religionis ri-
gore. Et obstupescens Dei liberalitatem,
subsistebat, & dicebat, negotia & contra-
ctus hominum vtrique esse pares, vnus n.
tantum dat, quantum recipit, & venditum tan-
tum est, quantum pretium, quod datur: sed æter-
nae vitæ & gloriæ promissum vilissime emi-
tur, nam scriptum est: *Dies annorum nostrorum in
ipsis septuaginta anni: si autem potentibus octo-
ginta anni, & amplius eorum, labor & dolor.*
Vbi ergo seruiuerimus Deo 80. vel 100.
annos, & diutius, non dabuntur pro illis tot
anni gloriæ, sed vt pro iisdem annis æternum
in gloria regnemus, quoadiu Deus fuerit,
in sæcula sæculorum. *In aeternum & ultra* (di-
cebat Sanctus) *ergo filij non vos aut tadium
defatiget, aut vana gloria delectet ambitio:*
*Non enim sunt condigna passionibus huius temporis ad
futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis. Idem
enim, quod in presenti est momentaneum &
leue tribulationis nostra, supra modum in sub-
limitate æternæ gloriæ pondus operatur in
nobis.* Pro labore momentaneo æternum &
semper duraturum gloriæ pondus datur.
S. Bernard. egregiam similitudinem & propo-
f fito

Regnum pro
ouo.

1 Pet. 5. 2.

Esa. 55. 1.

Basil. in mo-
nit. ad fil. spir.

Age. sere; æ-
terna metes.

Exod. 15. 18.

Rom. 8. 18.

1 Cor. 4. 17.

Gen. 11. 1.

Mat. 11. 14.

Mat. 11.

Aug. 19. 14.

ad Rom. 8.

107.

1 Cor. 4. 17.

1 Cor. 4. 17.

1 Cor. 4. 17.

1 Cor. 4. 17.

1 Cor. 4. 17.

1 Cor. 4. 17.

1 Cor. 4. 17.

1 Cor. 4. 17.

1 Cor. 4. 17.

1 Cor. 4. 17.

1 Cor. 4. 17.

1 Cor. 4. 17.

1 Cor. 4. 17.

1 Cor. 4. 17.

1 Cor. 4. 17.

1 Cor. 4. 17.

1 Cor. 4. 17.

1 Cor. 4. 17.

1 Cor. 4. 17.

1 Cor. 4. 17.

1 Cor. 4. 17.

1 Cor. 4. 17.

1 Cor. 4. 17.

1 Cor. 4. 17.

1 Cor. 4. 17.

1 Cor. 4. 17.

1 Cor. 4. 17.

1 Cor. 4. 17.

1 Cor. 4. 17.

1 Cor. 4. 17.

1 Cor. 4. 17.

1 Cor. 4. 17.

1 Cor. 4. 17.

1 Cor. 4. 17.

1 Cor. 4. 17.

1 Cor. 4. 17.

1 Cor. 4. 17.

sito quadrantem adfert. Nullus agricola tam fatuus est, vt longum ipsi videatur tempus, quo seminat, quāuis in eo multos dies cōsumat, scit enim, quo longius erit tempus seminationis, tanto maiorem & copiosorem fore messem. Sic etiam dicit, laborem huius vitæ nobis non debere videri longū (hoc enim seminationis tempus est) & quo plus seminauerimus & laborauerimus, tanto abundantiorē & copiosorem fructum colligemus. Et addit hæc verba Sanctus: *Et certe modicum seminis incrementum non modica seminis multiplicatio est.* Quando agricola messem videt, & colligit pro vna mensura tritici, quam seminauit, viginti vel triginta, vel let seminasse plures.

Bern. ep. 341.
ad Monachos
Ecclesie S.
Martini.

CAPVT XXI.
*Variis exemplis confirmantur dicta
capite precedente.*

NARRATUR de quodam patre, qui multum laborabat, & multis poenitentis & mortificationib. affligebat. Dicebant socij & discipuli, vt cessaret & superfederet huiusmodi laboribus & mortificationibus, eo quod tantæ essent. Respondit: Credite mihi, filij si locus & conditio, quam habent sancti in cælo, esset capax doloris & poenæ, illos sane multum dolituros, eo quod non plus laboris & mortificationis in hac vita perpeffi sunt, animaduertentes magnum præmium, quod pro illo acceptari erāt, & quod tantillo labore & sumptu gloriæ tantum sibi parare poterāt. Cum hoc conuenit S. Bonauentura dictū: *Tantam enim gloriam o-
de perf. relig. mni hora negligimus, quantā bonā interim
li. c. 32. facere possemus, si otiose eam transigimus.*

Huius simile, quod dicitur de S. virgine Mechtilde, quæ sapissime à Christo sponso suo, cui se totam sacrauerat, visitata, & ex eo mira intelligens, audiuit quadā vice sanctos sibi dicentes: O quam felices & beati vos, quæ adhuc in terra viuitis, propter magna merita quæ parare potestis: si n. homo sciret, quātū potest omni die mereri, statim ab ipsa hora, qua strato surgit, cor

Hora nulla
sine linea.

læritia & suauitate impleretur, & quod dies ille ortus esset, in quo Deo Domino nostro viuere potest, & eius gratia ad honorem & gloriā Dei augere suū meritum, & ille daret vires & robur ad omnia faciendum & patiendum summo gaudio.

In Prælo spiritali composito à Ioanne Euirato, vel (vt alij dicunt) à S. Sophronio Patriarcha Hierosolymitano, & approbato in Concilio Niceno secūdo, narratur, quod Monachus quidā cellā habitabat, p. c. l. ab aqua distitā, videlicet circiter 4. miliaria, & vadens quadā vice pro aqua deiecit in via valde defatigatus, & dixit apud se: Quare necesse mihi laboris tantū sumere, volo habitationem prope aquam facere, & ibi cellam extruere. Alia vice vadens cū vase ad aquā, designabat locū, in quo cellam eōmode posset construere, & quæ ratione illā faceret, & quā ibi vitā duceret. Statim audiuit vocem, quasi hominis, dicentis: Vnum, duo, tria, & mitatus respexit, quod in solitudine quis distans metiretur vel numeraret, & neminem videbat. Ipse vero perrexit in via cogitans de eo, quod proposuerat, & eandem vocem iterū audiuit, dicentē: Vnū, duo, tria, &c. Et secundo respexit, & rursus neminem vidit. Tertio idem accidit, & respiciens vidit pulchrum & fulgidū adolescentē, qui dixit illi: Ne turbare, sum Angelus Dei, & veni. vt numerē passus tuos, ne vilius eorū suo præmio & remuneratione careat. Et hoc dicto disparuit. Monachus hoc vidēs in se reuersus est, & dixit: Quomodo sic mēte captus sum, vt tanto me bono & lucro spoliare velim. Et statim decreuit longius cellam ponere, quam erat, vt sic maiorem laborem & laetitiam pareret.

Narratur in vitis Patru de quodā grau-
dæuo Monacho, qui habitabat in Thebas, p. 118. de, qui habebat discipulū, quem multum probauerat. Sueuerat sanctus senex et facere singulis noctibus, exhortationē, & facta oratione eum dimittere cubitū. Contigit quosdā seculares visitare Monachū, motos abstinentiæ eius fama, & illis sero dimissis, cœpit exhortationē solitā facere, quæ durauit tantū, vt senex in somnū

inci-

incideret. Bonus discipulus expectabat, donec euigilaret, vt simul oratione fa-
rent, & illu dimitteret. Illo vero non euigilante cepit affligi cogitationib. impa-
tientiæ, quæ iubebant, vt cubitum abiret. Resistebat semel, sed aliæ & aliæ insurgunt, ad septem vsq; , & omnib. magno animo resistit. Media nocte expurgatur senex, & inueniens cum eodem loco sedentem, quo erat, dum inciperet, exhortationem dixit: Fili, cur me non excitasti? Respondit: Ne tibi molestus essem. Legunt preces matutinas, quib. absolutis, dedit ei benedictionem, & dimisit. Senex aut se orationi dans, fuit in extasi raptus, & Angelus quidam ostendit ei locu pulchru & gloriosum, & sedem splendidam, & supra sedem septem pretiosissimas coronas. Senex quærebatur, cuius essent hæ coronæ? Respondet discipuli esse, & locu & sedem ei a Domino datâ pro vita, quam agit, coronas vero eadẽ nocte promeritu esse. Mane quæsiuit monach^o a discipulo, qd illi nocte elapsa contigisset, dũ ipse dormiret? Bonus discipulus narrat quod illi contigerat, & quod septies cogitationib. resistisset, quæ monebãt, ne ipsum expectaret. Ex quo nouit senex illu 7. has coronas promeritu esse.

De S. Francisco dicitur, qd obtutus factus quadam vice hyeme fratri carnali qui videns illum male vestitu, & quasi nudum, motientem & frigore tremetem, inquit illi ridendo dici, an vellet illi sudoris guttam vendere. Sanctus multa cũ hilaritate respondit: Dicit fratri meo, qd totu iã Deo & Domino meo magno & caro vendidi. Alias & post aliquor annos multu grauib. & continuis dolorib. afflictus, & præterea nouis & molestis Diaboli tentationibus sic obrutus, vt vix viribus vllis humanis iuari posse videretur, audiuit vocem e celo, quæ illu bono animo esse iuberet, eo qd ob istos labores & tribulationes tantum thesaurum adepturus esset, & quamuis omnis terra verteretur in aurũ, & omnia saxa in pretiosissimas margaritas, & omnes aquæ in balsamum, tamen cõparari non possent cũ præmio & remuneracione, quæ pro iisdem acciperet. Quo

promisso sic exhilaratus & recreatus fuit Sanctus, vt post nullos dolores sentiret. Et vocatis religiosis narrauit solamen, quod Deus e celo misisset.

CAPVT XXII.

De medio, quo iuuabimur, & quod reddet facile mortificationis exercitium, videlicet Christi Seruatoris exemplo.

QVARTVM medium quod animum addet, & in hoc mortificationis exercitio multum iuuabit, est Christi Seruatoris nostri exemplum. Ideoque id a S. Paulo nobis proponitur ad nobis animum dandum. Armemus nos patientia, & per patientiam curramus ad propositum nobis certamen, quod nos manet, aspicientes in authorem fidei, & consummatorem Iesum, qui proposito sibi gaudio redemptionis nostræ sustinet, & crucem confusione contempta. Recogitate eum, qui talem sustinuit à peccatoribus aduersus semetipsum contradictionem, vt ne fatigemini animus vestri deficientes. Non enim usque ad sanguinem restitistis aduersus peccatum repugnantes. Refert sacra Scriptura, dum filij Israel ibant per desertum, & inueniebant aquas Maran, quæ tam erant amara, vt eas bibere non possent, Moysen Deum orasse, qui ostendit illi lignum, quo in aquas iniecto, reddita sunt dulces & lapidæ. Per lignum hoc intelligitur à sanctis lignum crucis. Quando ergo mortificationis labor amarus & grauis tibi erit, inijece ei sanctum hoc lignum, & recordare crucis & passionis Christi, flagellorum & spinatum, fellis & aceti, quod ei in siti propinatum est, & statim tibi dulcis & lapidus erit.

In Chron. Minoritarum legitur, quod quidam diues, honoratus & delicijs assuetus ordinem intrauerit, & tentator videns vitæ eius mutatione, aggressus est illum, & oculis subiecit ordinis austeritatem, & pro lautitijs, mollibus vestibus & lecto, quib. in mundo utebatur, inueniebat fa-

1. p. 1. c. 11.
Cron. de S.
Francisc.
Pro mortua
figura quæ
conueniunt
pauca.

Christi exam-
plum confor-
tat.

Hebr. 12. 2.

Exod. 15. 23.

1. p. 1. 4. c. 10.
Chronic. S.
Francisc.

Probatum
exemplum.

bas, durum vestitum, stramen pro lecto, extremam paupertatem pro diuitijs. Quæ omnia Diabolus ei proponebat, & multum eum urgebat, vt illa desereret, & ad seculum rediret. Tantum processit tentatio, vt proponeret exire religionem. Et in hoc proposito transibat per capitulum, & genua flectens ante imaginem Crucifixi, eius misericordiam commendauit, & raptus est extra se, & eleuatus in spiritu, & apparuerunt ei Christus & gloriola eius mater, & interrogabant, quare exiret? Ipse summa cum reuerentia respondit: Domine, in seculo nutritus sum in multis delicijs, & ideo austeritatem huius ordinis tolerare non possum, specialiter in victu & vestitu. Dominus leuans brachium dextrum ostendit illi vulnus lateris sanguine stillans, & ait illi: Extende brachium, & mitte huc manum, & unge eam lateris mei cruore, & quando mentem subibit aliqua austeritas vel rigor, riga ea hoc sanguine, & quantumcunque difficile fuerit, facile & suave fiet. Et nouicius exequens, quod Dominus iusserat, quantumque tentatione adueniente recordabatur Christi passionis, & statim omnia in magna dulcedine vertebatur. Quid potest homuncioni & vili vermiculo videri durum aut asperum, dum aspicit Deum spinis coronatum, & in cruce eleuatum, ipsius amoris ergo? Quid non tolerabit & patietur pro proprijs peccatis, qui videt Dominum Mare statim tantum pati pro alienis?

*Sanguine
Christi condi-
ta amara
dulcesunt.*

*Quid sancti
omnes exem-
plo Christi &
amore fecerunt.*

*lib. 1. c. 3. vi-
ta D. Ignatij.*

Sancti frequenter hoc medio exempli Seruatoris nostri videntur, & desiderium eum imitandi, nam patetquam quod efficacissimum sit, ad nos ad mortificationem & patientiam excitandum, multa perfectionis medium est, & quod excellentiora reddit opera, eo quod ex amore Dei nascantur. Ideoque legimus de B. Patre nostro Ignatio, quod initio conversionis multum penitentia & mortificationis exereuerit, considerans sua peccata, & intendens pro eisdem satisfacere. Post vero alius ascendit, & corpus austeritatibus & penis afflixit, non tam considerans peccata, quam Christi & sanctorum exempla. Atrendebant sancti hanc vitam Christum in-

gressum & amplexum labores & crucem tanto amore & desiderio, vt nec tempus, nec hora esset, in qua vita & sanguinem pro nobis profundere dubitaret. Vtque elephantes videtes sanguinem maiores in pugna animos sumunt, sic & ipsis magna adueniebat sitis subeundi martyrij, & sanguinem fundendi eius amore, quod ante ipsis ea effuderat. Et eo quod desiderium hoc in effectum non deduceretur, in seipos crudeles erant, & fiebant sui ipsius carnifices, & corpora dilacerabant, penitentibus affligendo & mortificando, & abnegando voluntates & appetitus, & sic paulisper respirabant: hic enim ex parte eorum desiderij fiebat lassus, imitantes, quantum poterant, Christum Seruatorem. Hoc est, quod dicit Apostolus Paulus: *Semper mortificationem Iesu in corpore nostro circiferentes, vt & vita Iesu manifestetur in corporibus nostris.* Mortificatio corporis talis esse debet, vt similis sit & exhibeat Iesu Christi vitam. Dicit S. Bernardus: *Non decet sub capite spinoso membrum esse delicatum, sed vt se mortificet, & carnem crucifigat, vt capitum simile sit.*

Multa ad hæc media adferri possent, omnia enim, quæ sancti dant & adferunt, ad nos ad penitentiam exhortandos, pertinere possunt ad nos ad mortificationem mouendos. In verba illa Apostoli: *Non sunt autem condigna passionis huius temporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis,* dicit S. Bernardus, *passiones & tribulationes non sunt comparandæ, nec æquales, neque gloriæ, quam speramus, neque penæ, quam timeamus, neque peccatis, quæ commisimus, neque beneficijs, quæ a Deo accepimus.* Aliquid horum bene ponderatum poterit nos valde ad hoc exercitium excitare.

CAPVT XXIII.

De tribus mortificationis gradibus.

PRO conclusione huius tractatus trademus breuiter tres mortificationis gradus, quos S. Bern. allegat. vt ipsæ tantum gradibus ad perfectionem ascendamus. Primus est, quem S. Petrus in primo sua Canonica docet: *Charissimi, obsecro*

nos tanquam aduenas & peregrinos abstinere vos à carnalibus desideriis, quæ militant aduersus animam. Omnes peregrini sumus in hoc mundo, & proficiscimur ad patriam nostram cælestem, vt dicit S. Paulus Apostolus: *Non enim habemus hic ciuitatem permanentem, sed futuram inquirimus, & dum sumus in corpore, peregrinamur à Domino.* Reputemus ergo nos peregrinos. Peregrinus, teste Bernhardo, vadit viam rectam, & vitat ambages, quas potest, etsi in via vider aliquos pugnantes alios epulantes, nos attendit nec curat hæc, sed prosequitur rectam suam viam, quia peregrinus est, & hæc ad illum non pertinent. Totus in eo est, & nihil aliud agit, quam suspirare & accedere patriam, id est, eo que vnico leui vestitu, & vno palto, qui sufficiant itineri conficiendo, contentus est, nec onustus non necessarijs vult esse, vt facilius & expeditius vadat. Eodem modo nos habere debemus in nostra peregrinatione. Vtendum rebus mundanis vt transeuntibus, & sicut peregrini viatores, vt sumus, nec fumentes plus, quam egemus ad absoluendum iter. *Habentes autem alimenta & quibus regamur, hæc contemti sumus.* Superledeamus & exonereamus nos eo, quod non valde necessarium, vt sic omnibus expediti melius ambulemus, suspiremus ad patriam, & deploramus exilium nostrum: *Hæc mihi, quia incolatus meus prolongatus est.* Felix & beatus ille (dicit S. Bernardus) qui se habet & tractat tanquam peregrinum, & nouit & deplorat suum exilium, dicens cum Propheta: *Quoniam aduenæ ego sum apud te, & peregrinus sicut omnes Patres mei.*

Valde bonus est hic gradus, & multum fecerimus, si ad illum peruenerimus: sed alius est hoc multo præstantior & perfectior (dicit Sanctus) peregrinus enim licet non se iungit ciuibus & populis, tamen aliquando gaudet se videre & audire, quod perviam contingit, & id alijs narrare, & quamuis his nõ omnino viam omittat, tamen detinetur, & serius ad locum destinatum peruenit, & aliquando

nunquam peruenit. Quis ergo est maxime alienus, liberrimus, & separatus maxime à rebus huius sæculi, quam peregrinus? Scisne quis? Mortuus. Licet enim peregrinus nil aliud agat, quam querere & procurare id, quod itineri est necessarium, & eo onustum incedere, tamen in eo se occupare & immorari potest. Mortuus vero non sentit, etiam si ei desit sepultura. Mortuus tam audit vituperantes quam laudantes, tam adulates quàm detrahentes: potius neminem audit, mortuus enim est. Hic ergo est secundus mortificationis gradus, superiore altior & perfectior. Quem S. Paulus ponit: *Mortuus enim estis, & vita vestra abscondita est cum Christo Deo.* Sed non hic subsistendum est, quod peregrini sumus super terram, sed procurandum, tanquam mortui sumus. Quis hoc fiet? Scis qui? Dicit quidam Doctor, attendendas mortui conditiones: Hic non videt, non loquitur, non sentit, non audit, non inflatur, non irascitur. hæc mortui conditiones sunt. Si ergo oculos habes ad videndum & iudicandum, quod alij faciunt, & forsitan etiam Superior, mortuus nõ es. Si in promptu habes responsiones & excusationes in ijs, quæ iubet obedientia, si morositate ostendis, quando ostenduntur tibi defectus & vitia, & reprehēderis: si sentis, & ægre fers, dum humiliaris & vilipenderis, mortuus non es, sed bene viuus in passionibus, honore & æstimatione: quamuis n. mortuus reprehendatur & vilipendatur, & nihili fiat, non sentit nec curat. O felicē & beatum illum (dicit S. Bernardus) qui hoc modo mortuus est: mors enim hæc vera vita est, nam in hoc seculo sine macula conseruat, & præterea nos facit à mundo plane alienos.

Magnus omnino gradus est iste, & magnæ perfectionis, at forsasse poterit aliquid adhuc superius inueniri. Ast vbi id inueniemus? Tercium esse & in quo reperiemus nisi in eo, qui fuit eleuatus in tertium vsque cælum, si enim mihi tertium quem altiolem & perfectiorem gradum ostēderis (dicit S. Bern.) merito tertium cælum dicere poteris. Potestne

ergo maius quid fieri, quam mori? Imo
Philp. 2. 8. maius quid est, quam mori. *Humiliauit*
se Dominus noster Iesus Christus usque ad
mortem. An maius quid hoc est? Est, S.
 Paulus addit, addit & Ecclesia feria quar-
 ta hebdomadę sanctę: *Mortem autem cru-*
cis. Mori crucifixum maius est, quam mo-
 ri simpliciter, mors enim crucis tūc tem-
 poris erat omnium maxime ignominio-
 sa & inhonestissima. Hic ergo est tertius
 mortificationis gradus, præcedente al-
 tius & perfectior, idcirco merito potest
 tertium cælum dici, ad quod leuatus est
 etiam fuit Apostolus Paulus: *Mihi mundus*
Gal. 6. 14. *crucifixus est & ego mundo.* Non solum di-
 cit se mundo mortuum, sed mundo cru-
 cifixum esse, & mundum ipsi crucem, &
 ipsam mundo esse. Vult dicere, quidquid
 mundus amat, delicias carnis, honores,
 diuitias, vanas hominum laudes, sibi
 crucem & tormentum esse, & omnia vt
 talia horrere, & quidquid mundus pro
 cruce, tormento & vituperio habet, in eo
 sibi mentem fixam esse, seque id amare &
 amplecti. Hoc est mundo crucifixum esse,
 & mundum illi, & mundum illi cru-
 cem & illum mundo esse. Gradus hic pri-
 mo & secundo altior & perfectior est, te-
 ste D. Bernardo, quamuis enim peregrinus
 transeat, & non diu moretur in illis,
 quæ videt, tamen illa videt, & paululum
 moratur. Mortuus, qui est secundus gra-
 dus, fert eodem modo prospera & aduer-
 sa, honores & vituperia, & nihil discrimi-
 nis ei in illis est; hic tamen tertius gra-
 dus longius procedit, & non similiter se
 in his habet; non enim non solum non
 sentit honores & æstimationem, vt mor-
 tuus; sed esse honoratum, & est malum
 ei, est crux & tormentum, & vt talia hæc
 horret, & non solum sentit vituperia &
 contemptus, sed hæc sunt illi voluptates
 & gloria. *Mihi autem absit gloriari nisi in*
Gal. 6. 14. *cruce Domini nostri Iesu Christi, per quem*
michi mundus crucifixus est, & ego mundo.
 Per quem quidquid mundus amat, mihi
 est crux, & quidquid mundo crux est, mi-
 hi est gloria & gaudium. Repletus sum
 consolatione, superabundo gaudio in o-

mnī tribulatione nostra. Hic ergo est ter-
 tius mortificationis gradus, quem me-
 rito S. Bernard. vocat tertium cælum pro-
 pter summam eius perfectionē. Et quam-
 uis hoc per metaphoram hanc dicat, ta-
 men est communis omnium Doctorum
 & Sanctorum doctrina, quod in eo, quod
 per cælum tertium intelligimus, consistit
 mortificationis perfectio. Hoc siquidem
 signum est, quod Philosophi ponunt, vt
 cognoscatur, an quis adeptus sit alicuius
 virtutis perfectionē, quando illius actio-
 nes facit cum gustu & delectatione, vt
 post dicitur. Si ergo scire velis, an in mor-
 tificatione profeceris, an eius perfectio-
 nem adeptus sis, vide num gaudeas, quan-
 do voluntatem tuam frangunt, & tibi in-
 gant quod petis: vide num gaudeas, dum
 te contemunt & vilipendunt: & an tibi
 dolori sit, dum honoraris & æstimaris, &
 magnifis: *Pensemus ergo singuli, in quo gra-*
du quisque sit positus, & studeamus proficere
de die in diem, quoniam de virtute in virtu-
tem videbitur Deus Deorum in Sion. Quis-
 que ergo se consulat (dicit S. Bernardus)
 & videat & examinet cum attentione, ad
 quem horum graduum pertigerit: & ne
 subsistamus, nec lassemur, donec ascēde-
 rimus tertium hoc cælum. Hoc erat, quod
 Christus S. Francisco dicebat: Si me deli-
 deras, cape amara pro dulcibus, & dulcia
 pro amaris.

Narrat Cæsar. in monasterio quodam
 suo ordinis Cisterciensis, quemdam reli-
 giosum laicum Rudolphum nomine, ma-
 gnum Dei famulum, cumq; magnę tribu-
 lationes fiebant, manentem quodā tem-
 pore matutino in templo in oratione, vi-
 disse Christum Seruatorem nostrum cru-
 cifixum, & eū eo 15. sui ordinis religiosi
 singulos et crucifixos, comitantes Chri-
 stum Seruatorem, & quamuis nox efflu-
 tamē tantus erat splendor & claritas, quæ
 præcedebat ex Christi præsentia, vt illos clare-
 dere possit, & nosse exacte, & adhauc
 nes erant superstites. Et dicit s. fuisset
 eos, & 10. monachos. Et ei de tanto mi-
 raculo stupenti dixit Christus ex cruce.
 Rudolphe nostin' hos, quos mecum cru-

cifixos hic cernis? Respondit: Probe noui Domine, qui sint, sed nescio, quid sibi velit, quod video. Tunc ait ad eum Domi-

nus: Hi soli totius huius ordinis mecum crucifixi sunt, conformantes vitam suam cum mea passione.

TRACTATUS SECVNDVS. DE MODESTIA ET SILENTIO.

CAPVT PRIMVM.

Quam necessaria sit modestia ad proximum edificandum & ei commodandum.

MODESTIA, de qua hic dicendum, in eo consistit, vt talis sit corporis compositio, & ea custodia sensuum, talis gestus & conuersatio, & tales omnes nostri motus & actus, vt gignant adificationem in ijs, qui nos viderint & nobiscum egerint. Insequentibus comprehendit D. August. id quod de modestia dicendum. *In omnibus motibus vestris nihil fiat, quod cuiusquam offendat ad spectum, sed quod vestram deceat sanctitatem.* Non mei propositi est, in speciali ad ea descendere, in quibus modestia seruanda est, & ibi annotare, quid esset immodestia. Sufficiet iam regula hæc D. Augustini generalis, quæ est omnibus Sanctis & Magistris vitæ spiritualis communi. Cura omnes actiones & motus ita ordinatos esse, vt nullus offendatur, sed edificetur: appareat exterius semper humilitas, simulque grauitas & religiosa maturitas, hocque pacto conuenienter modestiam seruabis. Tantum hic explicare volo, quæ necessaria sit modestia, specialiter illis, quorum institutum est, non solum intendere suæ salutem, & propriæ animæ saluationem, sed etiam proximorum.

Quod ad primum attinet, inter omnia, quibus multum edificatur & vincuntur proximi, est gestus exterior religiosus & edificatiuus. Homines enim non interius sed solum exterius vident, idque est, quod

eos mouet & edificat, & plus apud illos agit, quàm murmur & strepitus verborum. Ideoque dicitur de S. Francisco, quod quædam vice socius dixerit: Eamus prædicatum: exit, & circumit ciuitatem, & domum redit. Dicit ei socius: Pater, cur non prædicamus? Iam prædicauimus, ait Sanctus. Docens, illa compositio & modestia, quæ plateas obibant, bona concio fuit, quæ populum mouet ad deuotionem & mundi contemptum, & peccati cõpunctionem, & ad corda & desideria ad cælestia leuandum. Et concio est operum, quæ multo efficacior est, quam illa verborum.

S. Franciscus concionatur modestia.

Secundo exterior hæc modestia & compositio multum prodest ad spiritualem nostrum profectum, vt post planius dicitur: tanta enim est vnio & cõdus, quod est inter corpus & spiritum, inter exteriorem & interiorem hominem, vt quod in altero est, statim derinetur in alterum. Et hinc si spiritus bene sit compositus, statim & corpus tale: & contra si corpus incompositum & inquietum est, etiam spiritus talem fieri necesse est. Idcirco dicitur, exteriorem modestiam & compositionem magnum esse interioris tranquillitatis, virtutis & profectus spiritualis interioris argumentum & signum, vt manus horologii signum motus rotarum.

Seruis deuotioni spiritus.

Hoc ipso clarius fit id, quod prius dictum hæc

Facies speculum animi est.

Hier. epist. ad Furiam viduam.

Prou. 27. 19.

Eccle. 19. 26.

Prou. 6. 11.

Greg. Naz. Refertur in hist. eccl. p. 2. l. 4. in fine.

Immodestia signum animi incompositi.

Idem, probatur in Iuliano apostata.

hæc enim causa ædificandi homines modestia & compositione externa. Hæc enim animaduertunt & intelligunt virtutem interiorum, quæ in anima est, & hinc eam æstimant & magnificiunt. Inquit S. Hieronymus: *Speculum mentis est facies. Et tunc oculi mentis fatentur arcana.* Hoc & Spiritus sancti iudicium est: *Quomodo in aquis resplendens vultus prospicientium; sic corda hominum manifesta sunt prudentibus,* per exteriora, quæ vident in illis. Non est inuenire speculum, in quo domus videlicet interiorum virtutem & compositionem, ac in gestu exteriorum. *Ex visu cognoscitur vir, & ab occurso faciei cognoscitur sensatus, amictus corporis, & risus dentium, & egressus hominis enuntiant de illo.* Et describens gestus apostatæ, dicit: *Homo apostata vir inutilis graditur ore peruerso, annuit oculis, terit pedes, digito loquitur.* Ideo de Iuliano apostata dicit Gregorius Nazianzenus, conditiones eius notas ab aliquibus non fuisse, donec operibus eas declarasset, & potestate Imperatoria aperuisset: sed ego (inquit Nazianz.) probe illam noui, simulatque eum vidi & cum eo Athenis communicavi. Nullum in eo signum vidi, quod bonum videbatur, ceruix erat arrecta, humeri mobiles, oculi leues, omnem in partem volubiles, visus ferrox, pedes instabiles, nares habiles ad ridendum & contemnendum, risus effrenis, facilitas in negando & concedendo quid eodẽ tẽpore, praxis eius sine fundamento & ordine, interrogationes importunæ, responsiones sine proposito. Sed quare (dicit) conditiones eius tam exacte enuero? Ut concludam, dico illũ mihi ante opera sua notum fuisse, & post eadẽ exactius illum noui. Et si iam adessent, qui nobis tunc socij erant, testarentur, me talia signa in eo videntem dixisse: Quam venenatum serpentem alit Respublica Romana. Et vellem me tunc mendacem fuisse, melius enim fuisset, quam tanta in orbe excitari incendia, qualia nunquam antea visa erant. Ut ergo exterior inordinatio & discompositio signum est vitij interioris, sic etiam modestia & bona cõpositio signum

est interioris virtutis: & ideo tantum homines ædificat & mouet.

Hinc est, quod eadem nobis magna sollicitudine paranda sit, quod finis & iustitium nostrum sit prodesse proximis ministerijs nostris, prædicando, confectio-nes audiendo, legendo, docendo, amicitias conferendo, carceres visitando, & xenodochia, &c. Et quæ maiores vires & robur addat his ministerijs, ut recipiantur, & fructum faciant in hominum cordibus, est modestia, & bona exterior compositio. Hæc enim magna auctoritas apud proximos paratur, propter interiorum virtutem & sanctitatem, quam concipiunt. Et tunc, quod dicitur, quasi cœlitus lapsum accipiunt, & cordibus imprimunt. Refert Surius, quod Innocentius II. visitauerit monasterium Clarenuallense cum Cardinalibus: omnes Monachi cum S. Bernardo exierant ei obviam, & refert historia, illud Monachorum spectaculum illos mouisse, ut Pontifici & Cardinalibus lachrymas excuteret, eo quod Monachorum modestiam solummodo viderent. Omnes mirabantur videntes grauitatem sanctæ huius congregationis, & quod in festo & gaudio tam solenni & insolito, quale erat Pontificem & Cardinales in domo illa videre, omnes oculos humi defixos tenebant, nec aliquam in partem vertebant, & cum ab omnibus aspicerentur, ipsi nullum aspicebant.

Hæc modestia non solum & religiosa compositio prodest ad mouendum & ædificandum externos, sed etiam domesticos. Ut enim secularis multum ædificaturus, si videat Religiosum Missæ seruientem, & toto illius tempore non vertentem oculos nec in hanc nec illam partem: dum per plateas vadit, non eos leuantem, nec quidem aspicientem, qui eum transeunt, unde se confundunt & compunguntur, & magni Religiosum faciunt. Inter nos etiam multum ædificat ille, qui cum modestia, collectione & silentio incedit, & alios ad deuotionem & compunctionem mouet. Ideo inter alios fructus, qui ex modestia

& exteriorē cōpositione oriūtur, D. Hier. hunc ponit: *Ve loquacibus compunctionem ingerant, & intrandi ad societatem vestram sancta desideria incitent; & affectus ad celestia moueantur.* Scis quid faciat (ait) religiosus huiusmodi suo silētio & modestia: vehemens & efficax est reprehētio loquaci, & ei, qui parum habet modestiē & collectionis, vidēs se talem non esse. Hi sunt (dicit) qui domos religiosas replent, & eas sustentant, & in virtute & sanctitate conseruant: suo. n. exemplo alios mouent & excitant ad deuotionem & celestia desideria. Hoc est, quod Pater noster à nobis exigit, vt hic sic pcedamus, quo vnus alterum considerates omnes in deuotione crescant, & Dominū Deum laudent. Dicitur S. Bernardin. tanta modestia fuisse & cōpositionis, vt omnes socios sola presentia cōponeret: & non opus esset alio q̄ diceret Bernardin⁹ venit, vt omnes se cōponeret. Et de S. Luciano martyre narrat Metaphrastes & Suius in eius vita, quod gentiles solo eius aspectu cōuertebantur & mouebantur, vt se Christianos faceret. Hi boni sunt concionatores, S. Ioannis imitatores, de quo dicit Euangeliū: *Erat lucerna ardens & lucens.* ardebat. n. magno Dei amore, & multā lucem proximis impertiebat mirabilis vita suā exēplo. Hoc nobis magnū in cōtinentiū esse debet, vt summa in omnibus modestia vtamur, ad zedificandū proximis, & exijs dictū fructum ferendū. Sin minus, vbi est zelus & maioris gloriē & diuini honoris desiderium, ad animas lucrandum, quid instituto nostro tam proprium est nisi in id incumbamus, quo ipsi tam zedificantur & vincuntur, quod tam facile nobis factū est.

CAPVT II.

Quam necessaria modestia etiam proprio nostro profectui.

COMMUNIS Sanctorum doctrina est, modestiam & sensuum custodiā singulare esse mediū, ad spirituale pfectum nostram necessarium, multum. n. prodest ad cordis custodiā & interiorē collectio-

nem, & deuotionis conseruationem, eo quod hæc ostia sunt, per quæ omne malū in cor intrat. S. Hier. in illud Iob: *Nūquid aperta sunt tibi porta mortis, & astra tenebrosa vidisti?* dicit in sensu tropologico mortis portas sensus nostros esse, per hos enim intrat mors peccati in animam, vt & bene dicit Propheta Ieremias: *Ascendit mors per fenestras nostras.* Dicit vocari ostia tenebrosa, quia dant ingressum tenebris peccatorum. Idem dicit S. Gregorius, vt & est communis loquendi modus Sanctorum, sumptus ex Philosophia: *Nihil est in intellectu, quod prius non fuerit in sensu.* Dū ergo in aliqua domo ostia sunt clausa & bene custodita, omnia secūra & sine metu sunt, sin aperta & sine custodia sunt, vt quisq; intret & exeat vt vult, non secūra erit domus, saltem non erit quies & tranquillitas in illo tot hominum introitu & egressu. Idem & hic contingit, qui enim bene custodierint sensuum portas, erunt collecti & deuoti; sed qui eorum curam non gerunt, non habebunt pacem & quietem in corde.

Hinc nos monet Sapiens: *Omni custodia serua cor tuum, quia ex ipso vita procedit.* Omni custodia dicit, vt indicet magnum huius momentū, portis enim bene custoditis, custoditur & cor. Dicit S. Gregor. *Vnde nobis ad custodiendum cordis mundiciam, exteriorū quoq; sensuum disciplina seruanda est.* Et S. Doroth. ait: *Assuesce oculos non circumferre ad alienas & vanas res, hoc enim labores omnes monasticos deperire facit.* Quidquid multo tēpore lucratus es multo labore, facile petibit per has sensuum portas, nisi labores illas bene custodire, & inanis & vacuus eris. Quam recte dixit Sanctus quidā: Breui negligentia perditur, quod multo labore & difficultate per gratiā paratur. Alio loco dicit S. Doroth. *Cauē à multiloquio, hoc enim sanctas ac rationabiles & à celo aduenientes cogitationes penitus extinguit.* Et contra dicit S. Bernard. *Inge silentium, & ab omni strepitu secularium perpetua quies cogit celestia meditari.* Et de oculorum modestia agēs, ait: *Oculi in terram demissi iuuant ad*

Hieronymus. Iob. 38. 17.

Ierem. 9. 21.

Greg. 21. moral. e. 7.

Custodi cor. Troi. 4. 23.

Greg. lib. 21. mor. c. 2.

Oculos. Doroth. ser. 21.

Ths. à Kemp.

Doroth. serm. 20. Linguam.

Bern. ep. 78.

cor semper celo leuandum. Id re ipsa discimus, dum enim oculos modeste demittimus, sumus collecti & deuoti.

Cassian. l. 4. de inst. renun. c. 41. Esto in multo sine auribus oculis, lingua.

Hæc causa est, ob quam dicebant sancti Patres Ægypti (vt refert Cassian. illum, qui vellet parare perfectam cordis munditiam & puritatē, & habere deuotionem & collectionem, debere esse surdum, cecum & mutum. Hoc enim modo sensuum portis oclusis anima pura esset, & imaginatio non vaga, & disposita ad agendum & conuersandum cum Deo. Sed dicit aliquis, quomodo posset quis esse cæcus, surdus & mutus, qui toties cum proximo agit, & necesse est ei videre, & multa audire, quæ nolle? Remedium hic est illa audire, quasi non audiretur, & illis introitum date altera aure, egressum vero altera, nec permittere menti in hære, sed illa statim missa facere & floccipendere. Nar-

Ephrem to. 2. c. 73. de varia doctri. p. 234.

rat Ephrē, quod proposito optime conuenit, de quodā monacho, qui a sene quodam patre petebat: Quid faciam? Abbas iubet, vt pistorem in pistriuo iuuenem, & ibi sunt iuuenes externi, quæ multa impertinentia tractant, quæ me audire non decet: quomodo me geram? Respondit Sene: Nunquid vidisti in schola pueros multo cum murmure & strepitu discentes & legentes lectionē, quæ magistro recitare debent, & vnusquisq; suæ lectioni intētus est, & nō aliorū, quæ scit se suæ rationē dare debere magistro, & non aliorū. Tu fac similiter & non attende ijs, quæ alij dicunt vel faciunt, sed tuo solū officio, hoc enim est, cuius Deo ratio reddenda est. Dicitur

Talis erat S. Bernardus.

S. Bernardus cor tam in Deo fixum habuisse, vt videns non videret, & audiens non audiret, & suis sensibus vti nō videretur. Exierat annū nouitiatus, & adhuc ignorabat, ex quo factū esset tectum cellæ, an esset cameratū, an ex ligno, erant in templo tres fenestree vitree, & ipse nunquā nisi vnā viderat. Profectus erat fere toto die per ripā lacus, & loquentes post socios de lacu interrogabat, vbi lacum illum vidissent, ille non viderat. Similiter dicitur de Abbate Palladio, quod vigineti annos in cella habitauerit, & nunquam leuauerit

Palla. in Præto spirit.

oculos in tectum. Hoc modo, quāuis in mundo cū proximis agamus, surdi, cæci & muti erimus, & itrepidus, quæ audimus & videmus, nō impedit profectū nostrum,

CAPVT III.

De aliquorum deceptione, qui exteriora hæc parui faciunt, dicentes in his perfectionem non esse sitam.

EX dictis facile colligere est, quam fallantur, qui exteriora hæc parui faciunt, dicentes in his perfectionem non esse sitam. sed in cordis interioribus & veris & solidis virtutibus. Lipomanus huic materiæ optime quadrans exemplan sumptum ex Prato spiritali adfert: Dicitur de quodam sene vno ex his, qui morabatur in deserto scythic, iuera quodam die Alexandriam, vt sportas venderet, quas fecerat, & vidit ibi monachum iuniorē, qui intrauerat tabernam, vnde senex hic multum tristabatur: & proposuit expectare, donec exiret, & illi mentē suā aperiret, & exeuntē duxit seorsum, & dixit: Fratres, non vides, quod sis iuuenis, & quod inimici nostri laquei multi sint? nescis quantum damni accipit monachus, dū in vrbibus est, à figuris & representationibus, quas oculis & auribus percipit? quomodo ergo audes intrare tabernam, vbi tota malorum & mulierum consortia sunt, & vbi forsitan tibi mala audienda & videnda que nolles? ne, fili mi, amore Dei sic facias, sed fuge in desertum, vbi Deo iuante saluus & securus esse poteris. Respondit iunior: Vade pater, nō in eo sita est perfectio, sed in cordis munditia. Cor mundū habeo, quod Deus requirit. Tūc senex ad celū leuauit manus, dicens: Benedictus sis Domine, 55 annos desertum Scithiæ inhabitato, cum maxima, quod potui, collectione, & adhuc cor mundum non habeo, & hic agens & conuersans in tabernas parauit cordis munditiam. Hoc ergo sit responsum tuum: Fateor essentialē perfectionem in cordis puritate & munditia sitam esse,

esse & in Dei charitate & amore, & non in his exterioribus. Tu tamen hanc perfectionem non habebis nec assequeris, nisi bene custodias sensus per modestiam & exteriorem compositionem.

Hoc recte notat S. Bonavent. & reddit rationem, nam his exteriorib. acquiritur & conseruatur interius, & hæc sunt propugnacula & defensiones cordis. Vt hic videre est, naturâ arboris nō pducere sine folijs & cortice, nec fructū sine putamine, sed omnia facere cum suis defensiuis ad conseruationē & eorum ornatū, sic etiam gratiā, q̄ secundū naturā operatur, & perfectius illa, non operatur interiorē virtutem, nisi per exteriori mediū: hoc cortex & putamen est, quo cōseruatur virtus & interior collectio, & cordis puritas & mundities. Et eo deficiente, deficiet & alterū, vt. n. corporalis sanitas vel infirmitas non in exteriorē colore bono vel malo consistit, sed in temperie vel intēperie humorū interiorū; nihilominus vidētes aliquem malo colore esse, statim dicitur: hic ægrota non est sanus, videlicet quo colore est, hanc colore suffusus est, q̄ malos oculos habet? idem in vita spiritali accidit.

S. Basil. insigni similitudine idē declarat, quam cum ipse adferat. & nos adferre possumus. Præsupponit & allegat doctrinam & communem illam sanctorum allegoriam, sensus exteriores esse fenestras, quibus anima vititur ad videndum, quid foris fiat. Et dicit, inter animā collectam eam esse differentiam, quæ est inter mulierem honestam & impudicam. Mulierem honestam vix vnquam viderit in fenestra, impudicam vero toto die in fenestra & ostio videre est, videntem quid quid transsit, & vocantem vnum, & loquentem alij, & garrulentam cum alio. Eadem est differentia (dicit S. Basilus) inter collectum & diltractum Religiosum: collectum enim vix vnquam videbis affixum sensus fenestris, intus est in secreto cordis. Alterum vero videbis quotidie ad fenestras videntem quid transeat, audientem quid dicatur, loquentem, & tempus transigentē cum hoc & illo. Honestas vel

impudicitia mulieris non consistit in eo, quod fenestra affixa sit, vel non, sed mulier leuis & vaga, & amica colloquij & garrulitatis, magnum leuitatis & vanitatis suæ signum dat, & hoc solum sufficeret, vt pro impudica haberetur, etiā si non esset. Idem hic iudicium est: perfectio nō consistit in linguæ & sensuum custodia, sed tamen anima vaga, garrula, & amans consortium & colloquium non acquirit perfectionem, & cordis puritatem.

Et hic notandum alterū punctū principale, quod vt exterius iuuat ad cōponendum & conseruandū interius, sic etiā interius promouet statim & cōponit exterius: vbi Christus est, modestia quoq; est, dicit Greg. Nazianz. Dum interius solida & pfecta virtus est. statim grauitas & pondus est in oculis, in lingua, & magna in passu maturitas, & in omni nostro motu. Interior grauitas & constantia addit grauitatem & constantiā exteriorē. Hæc q; modestia est, quam Pater noster à nobis exigit, quæ nascatur à pace & vera animæ humilitate, non modestia ficta, & artificio simulata, hæc enim nō durat, sed meliori tempore deficit, sed est quasi suppositum quid: sed huiusmodi modestia ex se ipsa tanquam effectus ex causa sua orta, videlicet ex corde composito, mortificato & humili.

Vnde facile colligere est signum valde manifestū ex quo cognoscitur, an homo sit spiritalis, nec ne, an in spiritu proficiat, nec ne. Id S. Augustin. hac comparatione declarat: Vt nos cum adulti non delectamur ludis & iocis, quib. delectabamur pueri, quæ si nobis subtracta tunc fuissent, procul dubio magnæ tristitiæ & doloris causa fuissent, quod nunc adulti non sentimus, eo quod ludi puerorum & recreationes sint, & non adultorum & virorum: Id & euenit (dicit) in vita spiritali, quando aliquis incipit delectationem habere in Deo & exercitio virtutis, & euadit in spiritualem hominem, & virum perfectum, non sentit nec angitur, si ei carendum sit delicijs & delectationibus sensualibus, quib. oblectabatur puer

Exterior modestia interiori fructus est.

Et index famul.

August. l. 83. q. 70.

1. Cor. 13. 11.

& imperfectus in virtute: hæc enim puerorū & imperfectorū oblectamenta sunt, ipse vero iam vir factus est. *Cum essem paruulus, loquebar vt paruulus, sapiebam vt paruulus, quando autē factus sum vir, euacuauī quæ erant paruuli.* Vis ergo scire, an vir sis, & an p̄ficiās & crescas in perfectione, vel num adhuc puer sis, vide an reliqueris & oblitus sis, quæ sunt pueri, si n. adhuc delectaris crepundijs & ludis puerorū, puer es, si puerilibus oblectaris, si sensus profundis, & pascis oculos videndo vana & curiosa, & audiendo quicquid fit, & loquendo futilia, & nihil ad rem facientia, puer & imperfectus es, quandoquidem puerilibus oblectationibus & nugis recrearis. Homo autem spiritualis, qui adolefcit, & euadit in virum perfectum, his non capitur, sed illa potius ridet, vt vir adultus de crepundijs & ludis puerorum, & erubesceret illa tractare.

CAPVT IV.

De silentio, de q̄ bono & utilitate in eo sita.

Silentii magni spiritus adiumentum, & contra.

Iacob. 3. 2.

Iacob. 1. 26.

Hiero. in reg. monachor. c. 22.

Dionys. Carthusian.

INTER omnia media, quæ multum faciunt ad in virtute proficiendum, & perfectionem parandā, erit cōpescere & mortificare linguā: & contra inter omnia, quæ nos damnabūt, & profectū impediēt, est vel illud vnū, si hæc negligamus. Vtramq; docet S. Iacob. in Epist. sua Canonica: pro vno enim dicit: *Si quis in verbo nō offendit, hic perfectus est vir:* & pro altero: *Si quis putat se religiosum esse, non refranans linguam suam, sed seducens cor suum, huius vana est religio.* S. Hier. ad commendādā silentij cultodiā affert hanc authoritatē, & dicit, sanctos illos Patres eremi se fundātes super hac sententia & doctrina Apostoli Iacobi summo studio illud seruasse. Ait se multos horū Patrū reperisse, qui toto septennio nemini locuti erāt verbū. Hincque, teste Dionysio Carthusiano, omnes religiosi ordines pro regula sua principali statuerunt illam de silentio, idque tanto cum rigore, vt statuerent & decernerent, eum publica disciplina puniendum, qui silentium transgressus esset.

Sed inquiramus, quid causā sit, quod tam nobis id commendetur. Tantumne peccatū, verbū otiosum loqui: an plus sit, quā aliquid tēporis in eo profectū consumere? nunquid plus q̄ peccatū veniale, quod aqua benedicta abluitur? Plus sane in eo situm esse debet, quam aliquid tēporis perdere, & maioris ponderis hoc negotium, quam videtur, quādoquidem S. Scriptura tam id commendat & exaggerat. S. enim Spiritus non solet quid exaggerare, nec alio pondere metiri, quam habet. Sancti & Ecclesiæ Doctores, quibus à Deo singularis lux ad intendendum & declarādum S. Scripturæ mysteria concessa est, valde ample magna commoda, quæ silentij custodiam consequuntur, exponunt, similiterque ingentia damna, quæ ex contrario proueniunt.

S. Basilius, valde vile esse, dicit, præcipue incipiētibus, exercere se silentio: primo, vt discant loqui, vt conuenit, multum enim ad hoc requiruntur circumstantiæ, & res est ardua & magnæ difficultatis. Et quandoquidem nobis per sua demus multorum amorum, tempus optime impendi in alijs scientijs & artib. discēdis, dummodo illas discamus, ratio etiā dicit, vt annos aliquot in sciētia hac bene loquēdi impendamus, si enim te facias discipulum, & discere labores, nunquam magister eris. Dices forsitan: Multum loquendo, loqui discemus, vt aliæ scientiæ & disciplinæ multo vsu & exercitatione discuntur. Dicit S. Basilius, scientiam hanc bene loquendi non posse doceri, nisi tacendo, & se diu & multum silentio exercendo, & subiūgit rationē. Vt enim bene loqui dependet à multis circūstantijs, & nos male assueuimus iisdem loqui, sed id, quod in buccā venit, & dum videtur, & tali tono, vt volumus, & sine ordine & regula: silentium duo dat, eaque magna ad scientiam loquendi: prius quod longo silentio obliuiscamur priore peruersum nostrū modum loquendi, quæ nobiscum mundo intulimus, quod multū facit, vt quis bene loqui condiscat, & vt quis male loqui obliuiscatur. Posterius est, quod silentio tempus

pus & spatium detur, vt discamus bene loqui: dat enim id perample, vt interim inspiciamus veteres Religiosos, qui hac in sciētia perdocti nouerūt loqui, vt conueniebat, vt ab ijs id discamus, & nobis imprimatur maturitas illa, qua ipsi loquuntur, & illa tranquillitas & pondus verborum, quo vsi sunt. Vt tiro intuetur, quo modo magister opus facit, vt ipse eodem modo id imitetur, & sic discit, & fit magister. Sic & nobis intuendi, qui hac in parte excellērūt, vt ab ipsis discamus. Intuere seniore fratrē, & alterū patrē, quam exactū loquēdi modū habet, quā gratia expedit, & satis facit omnib. cū eo loquētib. & agētib. quantūuis valde occupatus sit, sic vt nihil illi aliud negotij videatur esse, q̄ vt tecū agat. Semper eū eodem vultu, eadē dispositione inuenies; nō vt tu es, qui multū occupatus respondes aspere & morose. Intuere alterū, quando quid ex obedientia iniungitur, q̄ bene respondet: Placet, lubens faciā, nec se excusat, nec querit, quis iubeat. Aliū intuere, quā quā potest dicere verbū tadiofum, nec fratrē molestia afficere, nec se recreādo, nec alias, nec ridendo, nec facetias, pferēdo, nec praesens, nec absens, cū omnibus & de omnib. cū respectu & honore loquitur, & te sic loqui discit. Attende aliū, cui dum verbū diceretur, quo poterat offendī, nō simili respōdit, quā gratia dissimularit, quasi nō intellexisset, secū dum illud Prophetae: *Factus sum sicut homo non audis.* Quā nouerit & se & fratrē lucrifacere: & hinc discite te similiter in similibus habere. Ob hanc duo dicit S. Basilus multum prodesse longum silentium: Quippe cum taciturnitas simul & obliuionem ex diuersitudine pariat, & ad ea, quae recta sunt, discenda ortum suppeditet.

S. Ambros. & S. Hier. in illud Ecclesiasticae: *Tempus tacendi, & tempus loquendi* idem cōfirmant & dicunt hanc causam fuisse, ob quā Pythagoras vetustis. Philosophus prima regula daret discipulis, vt quinquennium silerent, vt longo hoc silentio obliuiscerentur suum malum loquendi modum, & cum audientes discerēt, quid

esset loquendū, & sic in magistros euaderent. Ideoq; sic concludit S. Hieron. *Discamus itaq; & nos prius non loqui, ut postea ad loquendū os referem.* Sileamus certo tempore, vt praceptorum eloquia pendeamus, nihil nobis videatur rectum esse, nisi quod discimus, vt post multum silentium de discipulis efficiamur magistri.

Et licet Sancti incipientibus loquatur, tamen ad nos omnes dicta pertinent. Vel enim es senior, vel nouitius, vel in linguae custodia te vis habere vt nouitium, vel vt seniore & prouectum: elige quod vis: si nouitius es, vel te vt nouitium habere vis, prima regula debet esse silentium, donec noris bene loqui, vt dictū est. Si senior es, vel te vis vt seniore haberi, exemplum & speculū esse debes, quod nouitius intueri debet, & a quo discendum incipienti. Pluris facio, te vt seniore quam nouitium haberi, magis enim obligat seniore esse, ideo nouitius fuisti, tantoque tempore siluisti, vt loqui disceres. Et nunc fas erit, vt scias loqui post tantū tempus, sin nunquam fuisti nouitius, nec loqui didicisti, debes te in hoc nouitium facere, vt sic discas cōuenienter loqui, dū & sicut decet.

CAPVT V.

Silentium magni momenti medium esse ad discendum orare.

Non solum silētium medium est, quo discunt homines loqui, verum etiam multum prodest, & necessarium, vt discat loqui & cum Deo agere. Hoc D. Hieron. affirmat, hancq; rationem fuisse dicit, ob quam S. Patres tantū silentium fecerunt. Ex hoc enim in eremo sancti Patres edocti summa cum diligentia obseruant sancta silentia, tanquam sanctae contemplationis causam. Et S. Diadocus agens de silentio dicit: Praeclara ergo res est silentium, nihilq; aliud, quam mater sapientissimorum cogitatum. Si ergo spiritualis esse vis, & homo aptus ad orandum; si cum Deo agere & conuersari, custodi silentiū. Si bonas semper cogitationes habere, & inspirationes diuinas audire vis,

Docet orare.

Hieron. in reg. monachor. c. 22.

D. Diadoc. l. de perf. spirit. c. 70. in Bibliothec. SS. Patr. tom. 3.

serua silentium & collectionē. Sicut. n. aliqui surdi sunt, quia impedimētum in auditus organo habent, alij vero ob magnū murmur & tinnitū non audiūt; sic et strepitus & murmur verborū & mundi negotiorum impedit, & nos surdos reddit, ad diuinas inspirationes audiēdas, & curanda nobis necessaria. Vult Deus solitudinem, vt cū anima agat: *Ducā eam, in solitudine, & loquar ad cor eius*, dicit Oseas Propheta: ibi consolationes & deliciæ erunt. *Ecce ego lactabo eam*. Vt indicet fauorem & gratiā, quam impertit animæ, dum se colligit. Docet S. Bernar. Deus spiritus est, & non corpus, & ideo spirituale & non corporalem solitudinem petit. Et S. Gregor. dicit: *Quid prodest solitudo corporis, si solitudo defuerit cordis?* Quod Deus requirit, est, vt intus in corde facias habitationem & cellā, vt tibi cū Deo agas, & vt diuina Maieestas delectetur tecum agere & cōuersari. Et sic faciens, dicere poteris cum Propheta: *Ecce elongaui fugiens, & mansi in solitudine*. Nec ad id opus est, vt Anachoretasias, & fugias commercium & confortium proximorum. Sin semper vis esse deuotus, dispositus & paratus, ad facile te dandū orationi, serua silentium. Optime dicit S. Diadoc. Dum balnei ostiū sapius aperitur, facile illac exit calor; sic et dum quis saepe loquitur, per os egreditur calor deuotionis; statim cor diffunditur, & à bonis cogitationibus deseritur. Facile videre est, quā facile euanescat succus deuotionis, simulatq; aperitur os ad multiloquium; cor enim per os euaporatur. Si vero multo tēpore te occupari vis, & multa seponere, & seruare ad orationi incumbendum; serua silentium, & videbis tibi tempus superesse, vt cum Deo & tecum agas. Quam recte dixit Sanctus quidam; Si te subtraheres superfluis sermonibus, & otiosis circuitionibus, nec non & nouitatibus & rumoribus audiendis, sufficiens & aptum pro bonis meditationibus institendis. Sin amicus colloquijes, & per sensus diffunderis, noli mirari, si semper tempus tibi desit ad exercitia ordinaria. Vt legitur de filijs Israel, qui, quia

ibant dispersi per Ægyptum, vt paleas quarterent, non poterant perficere opera ordinaria, ideoque puniebantur. Aliud punctū principale hic obseruandum, quod vt silentium causa est cōtemplationis, sic & oratio, cōtemplatio & cōuersatio cum Deo causa est silentij. Dicebat Moyles Deo: *Ex quo locutus es ad seruum tuum, impeditior & tardior lingua sum*. Et Propheta Ieremias incipiens cum Deo loqui, dicit se infantem factū, & loqui nescire. Aduertit hic S. Gregor. homines spirituales, & qui cum Deo agunt & cōuersationē habent, statim mutos fieri in rebus mundanis, & fastidire de illis loqui & agere, non enim audire, nec de alio agere velle, quā de eo, quod amant, & in corde habent, & omnia alia illis tædio & fastidio esse. *Valde enim insolens & intolerabile estimant, quod illud non sonat, quod intus amant*. Idq; hic re ipsa experimus, & vt id aduertat, quādo Deus aliqua te gratia in oratione dignatur, & ex ea cum deuotione venis, nulla tibi est cupiditas cum aliquo loquendi, nec oculos circumferre, nec noua audire, sed tibi videntur os & sensus quasi fera conclusi. Quid horius causa est? nulla alia, nisi quod intus sis occupatus, & cum Deo agas, hinc nullo desiderio afficeris querendi exteriōres delectationes & cōsolationes; & contra, dum quis distractus & foras effusus est, intus nihil habet cōuersationis & recreationis. Hinc ille Sanctus ait: *Quid causa est, nos tam lubenter loqui & disferere cum alijs, videntes, quam raro sine conscientia damno ad silentium recedatur?* Dicit, hanc esse causam, quod per colloquia cōsolationem à nobis in mundo experamus, & cor multis cogitationibus aggrauatum leuari, & recreemur loquentes & cogitantes quæ amamus, vel quæ nobis contraria sunt. Vivere sine delectatione & recreatione aliqua nō possumus, & quia intus cum Deo id non habemus, in exterioribus quærimus. Hæc ratio est, quod in Religione tanti faciamus & tam reprehendimus hos & similes defectus exteriorēs, quamuis ex se minuta videantur.

Solitaria corde Deus gaudeat.

Bern. ser. 40. in Cant. Greg. lib. 30. mor c. 12.

Psal. 54. 8.

D. Diadoc ubi supra.

Multiloquio extinguitur spiritus.

Th. de Kemp.

Exod. 5. 12.

vt sunt, rumpere silentium, tempus consumere, & similia; quæ signa exigui profectus sunt, & virtutis interioris. Hoc ipso ostendit quis, quod cum spiritu non agat, nec cœpit cum Deo recreari, & cum se solo in cello. Dum arca hæc feram non habet, facile aduertere est, ibi thesaurum repositum non esse, nec quid pretiosum seruari. Dum nux auellana leuis est, & pondus nõ habet, signum est vacuum esse, & nihil substantiæ continere. Hoc his in rebus maxime attendendum, & ideo tanti facimus.

CAPVT VI.

Silentium singulare medium esse, vt quis proficiat, & ad perfectionem perueniat.

Dicit quidam spiritualis & doctus Pater, quid bene notandum de silentio, quod eius pondus exacte declarat, & quamuis id hyperbolice & ex abundanti cuiquam dictum videatur, tamen veritas ipsa & nuda est & re ipsa comprobata. Dicebat, ad totam domũ, imo Religionem reformãdam nihil aliud requiri, quam vt reformetur silentium, si silētium in domo sit, iam illa pro reformata habebitur. Non videtur maiore silentio laus tribui posse, hæc enim omnes aliæ continentur. Ratio huius est, quod vigente in domo silentio, quisq; negotiũ suum curat, ob quod religionem intrauit, quod est 'pirituali profectu studere. Exulante vero silentio, statim videre est briri querelas, discursus, murmuraciones, priuatas amicitias, quæ his conuersationibus & familiaritatibus alantur: tunc tempus inutiliter consumitur, & causa alijs cõsumendi præbetur, & multa inconuenientia, hinc orientia. Id eoque videmus, dum in monasterio silentium non est nõ videtur religiosa domus, sed secularis: & contra, dum silentiũ est, religiosa domus videtur, & paradus, & quicunq; portam intrat, statim sentit omnia sanctitatem olere, solitudo & silentium spiritum leuant, & ad deuotionem intrantes excitant: *Vere Dominus est in lo-*

co isto. Non est hic aliud, nisi domus Dei, & porta cæli. Idem dico de vnoquoq; in particulari si se reformet in silentio, cum ego reformatum duco. Id vsu discimus, dum enim multũ loquimur, in examine reperimus nos multorum reos. Vbi verba sunt plurima, ibi frequenter egestas, miseria & planctus. Dum vero bene silētium custodiimus, vix inuenire est, quod examine- tur. Qui custodit os suum, custodit animam suam: dicit Sapiens. Imo Saulus vir grauis & doctus inter Lacedæmonios rogatus, cur Lycurgus tam paucas leges Lacedæmonijs dedisset, responderet, ijs qui parum loquuntur, vt Lacedæmonij, vix legibus opus esse. Sic vt silentiũ particulari & toti domui, imo toti religioni reformãde sufficiat. Hæc eque causa est, quod veteres Sancti tanti silentiũ faciebant & exercebant, & inter leges suas silentiũ, tanquã præcipuam religionis fundamentum ponebãt. Hincq; dicit Dionys. Carthus. S. Apostolum Iacobum dixisse: Qui non peccat in lingua sua, vir est pfectus & si quis purat, se religiosum esse, nõ refranans linguam suam, fallitur, & huius vana est religio.

Silentij religio si cura ad multa proficiat.

Iacob. 5. 26.

Consideret ergo hic quisq; quã parũ sit, quod petitur, vt pfectus sit, & quã facile ad id consequendum mediũ detur. Si multũ in virtute proficere vis, & ad perfectionẽ peringere, serua silentium, & hoc ipso (teste Ap. Iacobo) consequeris. Si homo spiritualis & ad orationẽ aptus esse videtur Sancti hoc vnicũ esse mediũ id paradũ. Et cõtra, si silentiũ tibi non est care, nunquã orationi aptus eris, nunquã ad pfectionẽ venies, nec spiritualis eris. Dic mihi an vnquã loquacẽ & garrulũ videris contemplatiũ & spirituale? nec quidẽ profecisse vidisti: *Nunquã vir verbosus iustificabitur: dicit S. Iob. In quæ verba dicit S. Greg. certũ esse loquacem nunquam iustificandum, nec multũ profecturũ. Ad quod probandũ allegat multas Scripturæ autoritates, & inter alias illã Prophetæ: Vir linguosus nõ dirigitur in terra, non progredietur, non crescet, & subiacebit maledictioni illi Iacob: Effusus es sicut aqua, non crescas, cor effudisti vt aquam per os & sensus, petisti*

Silentium est medium perfectionis.

Iob. 11. 2. Greg. hb. 20. mor. 2.

Psal. 139. 12.

petijſſi vanas recreationes in exterioribus, non creſces, nec progredieris.

Recte aequiparatur Sancti eū, qui os non custodit & claudit, vaſi ſine tegumento,

Nam 19.1.

quod Deus iubet p̄ immūdo haberi: *Vas, quod non habuerit operculum nec ligaturam deſuper, immundū erit*: quia apertum erit ad

Silētium negligere, im-
perfectio-
nes & matu-
ritate

Eccl̄. 20.8.

Prov. 10.29.

Eccl̄. 5.2.

quamcūq; immunditiā recipiendam, & ſtatim impletur puluere & ſordibus; ſic ē dū quis os nō occludit, ſtatim imperfectoribus & peccatis repletur. Idē S. Spiritus per Sapientē ſapius inculcat: *Qui multū vitatur verbis, laedit animam ſuam*. Et alibi: *In multiloquio non deerit peccatum*. Et alio loco: *In multis ſermōib. inuenietur ſultitia*. Vtinam hoc toties nō experiemur, vt

Greg. lib. 7.

mor. c. 17. &

3. p. Paſt. ad-

mon. 3.

experimur. Dicit S. Greg. Incipies à bonis verbis, & peruenies ad otioſa, & inde ad alia iocoſa, inde ad moleſta, & paulatim lingua incaleſcet, & creſcet deſiderium augendi, & curandi, vt dicta quid eſſe videantur, & dum non aduertis, vagatus eris in mendacia, mala & pernicioſa, incipies à paruis, & deſines in magnis; ſic enim ſolet fieri, vt ſi quis incipiat ridendo, deſinat murmurando.

Alb. Mag. l.

de virt. c. 31.

Prov. 25.28.

Hieronymus.

Idem Greg. 3.

p. Paſt. c. 11.

& l. 7. mor. c.

25.

Præterea dicit Albertus Magnus: *Vbi non eſt taciturnitas, ibi homo de facili ab aduerſario ſuperatur*. Ad quod docendum

adducit illud Proverbiorum: *Sicut vrbs patens ē, & abſque murorum ambitu, ita vir, qui non poteſt in loquendo cohibere ſpiritum*

ſuum. In quæ verba dicit S. Hieronymus, quod ſicut vrbs aperta, & muris non munita facilis eſt expugnata & ſpoliata ab hoſtibus; ſic & ille, qui hoc muro ſilentij munitus non eſt, in magno verſatur

diſcrimine, vt à Diaboli tentationibus expugnetur. Et huius magis ſpecialis ratio reddi poteſt: ſicut homo, qui varijs occupationibus diſtinetur, ſæpe fallitur,

ſed qui ſui compos eſt, diſtillime; ſic etiā, qui non ſeruat ſilentium, facile à Diabolo decipitur, eo quod diſtractus,

& negotijs varijs & vanis occupatus ſit, ſed qui ſilentij & collectionis ſtudioſus

eſt, ſemper apud ſe eſt, & non facile à Diabolo fallitur & ſe-

ducetur.

Non triſtem & melancholicam, ſed valde hilarem vitam ei eſſe, qui in modeſtia, ſilentio & ſolitudine agit.

EX dictis res conſideratione digna in hoc negotio oritur: Vitam hanc collectam, & quod quis oculis immiſſis in-

demiffis incedat, non velit loqui, nec audire, niſi quod neceſſe, & ſe ſimul & ſur-

dum, cæcum, & murum amore Dei, non eſſe triſtē & melancholicā, ſed potius hilarem & iucundā, & tanto iucundiorē altera

vita cōmuni, quanto conſortiu & conuerſatio cū Deo dulcior eſt conſortio humano, ad quod nos inuitat hæc ſolitudo.

Ait S. Hier. *Viderint alij quid ſentiat, quæ quæſq; n. ſuo ſenſu ducitur, mihi oppoſita carcer, & ſolitudo paradifus eſt*. S. Bern dicebat

Nunquā minus ſelus, quā cum ſolu. Turc. maiori cum conſortio ſum, & maxime hilaris: quod enim cor maxime exhilarat, &

contentum reddit, eſt, agere & conuerſari cum Deo. Illi vero, qui non norunt

terius hoc commercium, nec ſpiritum, nec orationem, nec in ſpiritualibus delectationem inueniunt, vitam agunt miſ-

teſtem, & melancholicam; quod tamē bono Religioſo non ſic videtur.

Hinc alia fraus pareſcit, vt enim ſunt omnes ſuæ naturæ eſſe putat: ſic aliqui videntes quem deuorū, & ſolitariū, oculis

demiffis, & non loquentē, vt ſe, quibus obuijs, ſtatim autumat illum tentari, vt

triſtē & melancholicum, & ſubinde illud dicunt. Et huius timore aliqui non accedunt

hac incedere cū modeſtia & ſilentio, quæ vellent & deberēt. Quod bene aduertendum, ne quis ſua mala diſcretionē & ſolitudinem ſibi damnū inferat: quia tunc

hilaritatē & delectationē in ſilētio habere neſcis, credis & alium habere nō poſſe

Vel forſitan tibi moleſta eſt alterius modeſtia, eo q̄ tacito & aſſidua immodeſtitate reprehendiſ ſe, & ideo tibi in con-

bilis. Sine alterum in ſuo exercitio pe-

gredi, maiore enim hilaritate & recreatione perfunditur quam tu, ipsius enim hilaritas spiritalis & vera est, de qua loquitur S. Paulus: *Quasi testes, semper autem gaudentes.* De quo & Seneca amicum suum Lucilium certiorum reddit: Vera letitia in exterioribus (dicit) non est sita, sed in eis & in animo. Ut aurum & purius metallum non in terrae superficie, sed in venis & visceribus inuenitur; sic & vera hilaritas & delectatio non in eo consistit, ut quis eam exterius loquendo & ridendo demonstret, & conuersando cum aliis, hæc enim non satiat nec satisfacit animæ, sed illa quæ, ut purum putum aurum, sita est in venis & cordis visceribus. Verum gaudium & iucunditas in eo est, ut quis bonam habeat conscientiam, & generoso animo despiciat terrena, & omnibus maiorem & superiorem se ostendat.

CAPVT VIII.

De circumstantiis in loquendo obseruandis.

Pone Dom. custodiam ori meo, & ostium circumstantia labii mei.

Sancti & beati Ecclesie Doctores Ambrosius & Gregorius de multis malis & incommodis agentes, quæ à lingua proueniunt, de quibus ample S. Scriptura, præsertim in Sapientia libro, & nobis sæpe commendantes silentii obseruantiam, ut tanta mala & pericula euitemus; dicant: *Quid igitur mutos nos esse oportet? Minime id volumus dicunt sancti illi, silentii enim virtus in non loquendo sita est. Quæ admodum temperantia virtus non in non comedendo, nisi dum & quod non necesse est, consistit, & in abstinendo. sic etiam silentii virtus non in non loquendo sita est, sed in eo quod quis possit silere tempore & loco, & eisdem loqui. Et ad id probandum allegat id Ecclesiastæ: *Tempus tacendi & tempus loquendi.* Hincque magno iudicio opus, ut quis utroque suo tempore uti sciat, ut enim error loquendum non est loquendam, sic etiam est si-*

lere, dum loquendum est. Duo hæc sunt dicunt Sancti illi quæ Propheta in dictis verbis indicat: *Pone Domine custodiam ori meo. Quam custodiam petis sancte Propheta? Ostium circumstantia labii mei: ostium, quo labia mea claudantur.* Bene notat S. Greg. David non perere, ut parietem ponat Deus, ut nunquam aperiatur, sed ostium, quod suo tempore aperiatur & claudatur: ad indicandum, suo tempore silendum & os claudendum, & iterum suo tempore aperiendum, & in hoc discretionem & virtutem silentii sitam esse. Id est quod petit Sapiens, dum ait: *Quis dabit ori meo custodiam, & super labia mea signaculum certum, ut non cadam ab ipsis, & lingua mea perdat me?* Tot opus circumstantiis & conditionibus, ut quis sine errore loquatur, ut merito Sapiens timeat, ne per linguam perdat, ideoque discretionem hanc petit, ut norit dum conuenit, aperire & claudere os, vna enim sola circumstantia deficiente, facile errare erit. Et ut certe & bene loquamur, opus est omnes circumstantias concurrere, ita ut ne vnus quidem desit: *Quia bonum consurgit ex integra causa, sic ut nec vna possit deesse, malum autem ex singularibus defectibus.* hæc est differentia virtutis & vitij.

Circumstantia in loquendo necessaria fere describuntur à SS. Basilio, Ambrosio, Bernardo & aliis. Prima eaq; præcipua est; bene attendere quod sit dicendum, & ipsa natura circumspectionem magnam in loquendo obseruandam nobis demonstrat, quandoquidem sic linguam custodiuit & abscondit, non vno tantum modo ostio & claustro, sed duobus: anteriore labiis, & posteriore dentibus, ut murum & antemurali dentes circumscripti, nulla posita auri custodia. Vt hinc sciamus quanta difficultate & circumspectione in loquendo opus sit, & facilitate & promptitudine in audiendo, secundum quod dicit S. Apostolus Iacobus: *Sit autem omnis homo velox ad audiendum, tardus autem ad loquendam.* Idem docet factura & harmonia linguæ, sunt enim in ea duæ venæ, altera ad cor, altera ad cerebrum

Eccles. 22.
23. & c. 28.Basil. in reg.
breue. 208.
& in consil.
monast. c. 12.
Ambr. l. 1.
offic. c. 10.
Bern. de ordi-
ne vite &
morum in 8.
cap. 6.Loquere cir-
cumspecte.

Iacob. 1. 19.

Rodriguez exercit. pars 2.

h tea-

tendens, ubi sedē intellectus locant Philosophi, ut indicetur, id quod dicendum, à corde procedere debere, & pro regula rationem habere. Hocque primum consilium, quod ad recte loquendum dat S.

Augustinus. Aug. *Omne verbum prius veniat ad limam quam ad linguam.* Prius cordi inscribendum, & ratione limandum, quam ore exeat. Hoc est discretimen, quod Ecclesiasticus ponit inter sapientem & stultum: *In ore fatuorum cor illorum, & in corde sapientium os illorum.* Fatui enim cor in lingua habent, linguæ cor subiecerunt, & inordinateloquendi appetitui, & ideo dicunt quidquid in buccam venit, cor enim statim consentit, quasi cor & lingua vnum quid essent. Sapientes autem & prudentes linguam in corde habent, quicquid enim loquuntur, inde procedit, & consilio rationis linguam cordi subiugarunt, & non ut fatui, linguæ cor.

Eccles. 21. 29.

Eyprianus.

S. Cyprianus ait: sicut homo sobrius & temperatus nihil in stomachum demittit quod prius non mandat, sic & homo prudens & discretus verbum nullum emittit ore, quod prius in corde non bene ruminauerit. Ex verbis enim non bene expensis & ponderatis nasci solent contentiones.

Vincenium.

Alius sanctus ait, tanta difficultate nobis ad loquendum aperiendum os, quanta aperiendum erumenam ad soluendum. Quanta mora & cogitatione aperit quis erumenam, ante bene exanimans si & quantum debeat. Eodem modo & difficultate os ad loquendum tibi aperiendum est, animaduertens si debeas loqui, & quid, & ne loquere plus quam debes, ut alter, qui non plus soluit, quam debet. Cum his conuenit S. Bonauentura, dicens hominē tam cautum & pareum in verbis esse debere, quam avarum in pecuniis.

Bonauentura
to 2. opusc. li.
2. de profectu
religios. c. 10.
Bern. in speculo
monach.
Bonan in speculo
discipul.
s. 5. *Ephrem*
to 2. p. 281. c.
18.

S. Bern. hoc adhuc contentus non est, sed dicit: *Antequam verba proferat, bis ad limam veniant, quam semel ad linguam.* Idem ait S. Bonauent. & S. Ephrem citat, quod habet ex Ammonio Abbate: Antequam loquaris, comunica cum Deo quod loquendum est, & similiter rationē & causam loquendi expende, & tunc loquere,

ut voluntatem Dei exequens, qui te vult loqui. Hæc prima & præcipua circumstantia ad bene loquendum, & si hanc seruauerimus, aliæ obseruati faciles erunt.

Secunda in loquendo obseruanda circumstantia est finis & intentio, quæ non ad loquendum mouet. Non enim sufficit verba esse bona, sed etiam necesse finem bonum esse, aliqui. n. bona loquuntur, ut spirituales videantur, alii ut se vendicent pro acutis & disertis: quorū prius est hypocrisis & simulatio, posterius vanitas & stultitia. Tertiū. quod requiritur, dicit S. Basil. esse, cōsiderandū quis sit qui loquitur, & cui, & corā quo loquitur: & dat hæc bona documenta, ut qui iuuenes se corā senioribus & sacerdotibus. habere debeant qui tales non sunt. Omnia S. Scripturæ testimoniis confirmans: *Noli verbosus esse in multitudine presbyterorum.* Bonæ educationis & reuerentiæ signum est tacere coram senioribus & sacerdotibus. S. Bern. dicit iuniores tacendo honorare seniores hic enim reuerentiæ & obseruantie modus est. quo ipsi cedunt Et bonam rationem addit: *Silentium est maximus actus verecundia, quæ valde decet iuniores.* S. Bonauentura clarius hoc explanans dicit, ut timor Dei componit & ordinat hominem in interiori, & eum Deo amicū reddat, sic & verecundia hominem exterius componit & ordinat, & reddit eū verecundū, modestū & taciturnū coram maioribus.

Quartam circumstantiam dicit S. Ambrosius esse, intueri tempus, quo loquendum Prudentis enim munus præcipuum est scire loqui tempore & loco. *Homo sapiens tacebit usque ad tempus, lasciuus autem & imprudens non seruabunt tempus.* De hoc qui hanc circumstantiam tempore & loco loquendi obseruat, dicit S. Spiritus: *Mala auria in lectis argenteis, qui loquuntur verba in tempore suo.* Hic valde decens est, & aridet multum. Et contra, si quis etiā bona loquatur, sed non suo tempore displicet: *Ex ore fatui reprobatum parabola, non enim illam dicit in tempore suo.* Ad hanc circumstantiam pertinet, non interrumpere alicuius sermonem, quod impudentiæ & paræ

parua humilitatis. Non est oportunū loquendi tempus, dū alius loquitur. *In medio sermonē ne adicias loqui:* dicit Sapiens. *Especta, donec alius sermonē absoluat, & post tuū allegabis.* Huic adicitur, quod ibi addit: *Prusquam audias, ne respondeas verbum.* Et alibi dicit: *Qui prius respondet, quam audiat, stultū se esse demonstrat, & confusione dignū.* Quare ad rē non respondebat, putabat q̄ hoc ipsi dicerent, & in ad ei dicebatur, quia nimis acuterespōdebat. Aliud consiliū de respondēdo dat. S. Basil. si ab alio quaratur, tu tace: & dum multi sunt, & petitur vt opinionē suam dicant, nisi a te in particulari quaratur, tace, parue enim humilitatis, si te principalem ostendere vis, & alius maior videri. Tace, donec in particulari iuberis loqui.

Quinta in bene loquendo circumstantia, quā docent Sancti, est *modus loquendi & vocis sonus.* Hoc est quod nos docet regula, vt omnes voce demissa loquantur, vt religiosos decet. Hęc vna ex præcipuis silentii circumstantiis est, & potius magis pars. S. Aug. in verba illa Marthe, quæ sorori dicebat, quando Christus venit, vt sulcicaret à mortuis Lazarū: *Et vocauit Mariam sororem suam silentio dicens: Magister adest & vocat te.* Et respondet, vocem demissam vocati silentiū. Idē & hic fit, dū alter alteri in officio demissa voce loquitur, dicimus in domo esse silentiū. Idē & hic fit, dū alter alteri in officia demissa voce loquitur, dicimus in domo esse silentium, sed dū alta voce loquitur quāquam sit in necessariis, dicim⁹ nō esse silentiū. Sic vt in omni loco & officina sit silentiū, & videatur domus religiosa, & nos religiosi, oportet nos voce demissa loqui. S. Bonau. dicit magnum religiosi defectū esse, alta voce loqui, sufficit sic loqui, & vicini te possint intelligere. Et si quid dicere vis, vt intelligat is, qui procul à te abest, accede illum, & dic, non enim decet religiosam modestiā clamare, etiam si procul fiat. Et animaduertit S. Bonau. nō est & tempus quietis & collectionis magis & in speciali exigere, vt vox demissior sit, ne alios tunc turbemus:

idemq; exigunt loca particularia, vt sunt sacrarium, porta & refectorium.

Ad hanc circumstantiam de loquendi modo, dicit S. Bonaventura referri loqui cum oris serenitate, nec gestus ore facere, leuando & multum ostendēdo labia, nec in oculis signa, nec in fronte nec naso rugas, nec motus in capite exhibendo, nec multum manibus loquendo, quod tam in regulis modestiæ. Pater noster cōmendat. Ad hanc quoq; circumstantiam pertinere dicunt SS. Ambrosius & Bernardus: *vt vox ipsa non sit remissa, non fracta, nihil faminum sonans, sed formam quandam, regulam ac succum virilem referuans.* Et tamen, quantumuis vox esse debeat, nō fracta & feminina dicunt non esse debere asperam, rusticā nec fastidiosam. *Sed vt molliculum, aut infractum vocis sonum aut gestum corporis non probo, ita neque agrestem aut rusticum.* Sermo ergo religiosi ita grauis esse debet, vt ei suauitas misceatur. Et quantumuis semper necesse sit in loquendo seruare modum, id tamen maxime necessariū, dum volumus monere vel arguere, si enim hoc non fiat, peribit plane diuus fructus. Et ideo bene dicit S. Bonaventura, quod ille, qui turbatus aut iratus alium corripit aut monet, videtur id potius iracundia & ad improperandū, quam caritate & zelo profectus facere. *Virtus cum vitio non docetur:* nec impatientia patientia, nec superbia humilitas: Alius vero patientiæ tuæ exemplo, & sermonū mansuetudine edificaretur & proficeret. Ideoque dicit S. Ambrosius: *Monitis sine asperitate. Et hortatio sine offensione.* Ad quod ostendendum adferunt illud Apost. Pauli: *Seniorē ne increpaueris, sed obsecra vt patrē.* Hic et vitio vertitur cū affectatione reprehendere, vt quis prudens & loquens esse videatur. Ideo valde reprehenduntur concionatores, qui in eo toti sunt, vt curiosē & ornate dicant, & in id præcipue incumbunt. Hoc enim spiritus & fructus concionum, quarum sermo a quæ similis esse debet, perit, quæ vt bona sit, nullum saporem habere debet.

Tot denique sunt bene loquendi circumstantiæ, vt mirū sit, si aliquis in carū

Bonauentura. Decere.

Ambrosius. offic. c. 19. Bern. de ord. vitæ & mor. inflis. Grauior.

Suauior in correptione.

Bonau. de In-formatione nouitiorum.

Ambr. lib. x. offic. cap. 2.

1. ad Timot. 5. x.

Sine affollatione.

Tutissimum
sistere.

Prov. 21. 23.

Seneca epist.
107.
Arsenius.

Horatius ep.
19. lib. 1.
Hieron. epist.
de virgin. ser.
mantiā.

Psal. 38. 1.
Ambr. li. 1.
off. c. 2.

Histor. eccl.
9. 2. 6. 6. c. 1.
Doctus silen-
tium Pambus.

aliqua non erat, ideoque nihil tutius quam
se in silentii portum conferre, ubi solo
silentio quis multa incommoda & peri-
cula euadit, quae in loquendo occurrunt,
secundum illud Sapientis: *Qui custodit os
suum & linguam suam, custodit ab angustiis
animam suam.* Hincque senior quidam
pater dicebat: *In omni loco si taciturnus
fueris, requiem habebis.* Et ad idem Seneca:
*Nihil a quo prodest quam quiescere, & mini-
mum cum aliis loqui, secum plurimum.* Vul-
gata est illa S. Abbatis Arsenii sententia,
quam ut refert Surius, saepe solitus erat
repetere, & etiam cantare: *Me saepe peni-
tuit dixisse, nunquam autem tacuisse.* Idem
de Socrate dicitur. Huius & rationem
dat Seneca, quod tacetur, post dici po-
test, quod autem dictum, non dictum esse
non potest. *Et semel emissum volat irreuo-
cabile verbum:* dicit Poeta. Et S. Hierony-
mus: *Lapis emissus est sermo prolatus:* Lapis
enim manu emissus retineri non potest,
ne noceat. Hinc dicit S. Hieron diligentissime
considerandum, quod dicendum
est, antequam ore emittatur, post enim
non dictum esse nequit: *Quapropter diu
antequam sermo proferatur, cogitandus est.
Quod primum a nobis datum consilium
est.*

Concludamus ergo linguam bene cu-
stodire, dicentes cum Propheta: *Dixi cu-
stodiam vias meas, ut non delinquam in lin-
gua mea.* In haec verba ait S. Ambrosius: a-
liqua viae nobis sequendae aliae custodi-
dae sunt, viae Dei sequendae, nostrae custo-
diendae, ne nos in praecipitia deturbemus
& perdamur cadentes in peccatum: & eas
dicit nos custodituros, si silere sciamus.
In Ecclesiastica historia refertur, mona-
chum quendam Pambū nomine, homi-
nem idiotam & indoctum alteram sapien-
tiam & doctum adiuisse ut ab eo instrueret-
tur, & audientem hunc versiculum: *Dixi
custodiam vias meas, ut non delinquam
in lingua mea,* noluisse ut magister plura
allegaret, sed dixisse sibi sufficere totam
hanc lectionem: si illam opere complere
potest. Post sex menses a magistro reprae-
sentatus, quod ad secundam lectionem au-

diendam non rediisset: respondit se non-
dum priorem compleuisse. Post multos
annos querebat ab eo notus quidam, si
versum hunc didicisset, & aiebat, iam 49.
anni sunt, quod illum audiuerim, & vix
illam complere potui: & si compleret, ta-
men ipse propter humilitatem dubitabat.
Palladius. n. de eo refert, quod tam lectio-
nem didicerit, & in praxim deduxerit,
quod antequam loqueretur & responde-
ret ad interrogata, semper cor ad Deum
leuauerit, & ante cum illo communicaret
& egerit. Secundum consilium a nobis
datum. Diciturque ideo tam a Deo adiu-
tus, ut iam morti proximus dixerit, se non
meminisse vnumquam verbum dixisse, cuius
cum peniteret. Refert Surius de quadam
sancta virgine, quae a festo Exaltationis
S. Crucis vsque ad Christi natalem diem
silentium seruauit, ut toto hoc tempore
ne verbum quidem loqueretur. Quod di-
cit Deo tam fuisse gratum, ut ei fuerit re-
uelatum, isto opere & linguae mortifica-
tione merita fuerit, ut purgatorium non
subiret post mortem.

CAPVT IX.

De murmurationis & detractio- nis vitio.

Nolite detrabere alter alterum fra-
tres: dicit S. Apostolus Iacobus. S. A-
post. Paulus dicit, *detractores odibiles Deo,*
& Sapientis etiam hominibus. *Abominatio
hominum detractor.* Et. *Susurratori odium
& inimicitia & contumelia.* Et quamuis
exterius rideant, & delectari videantur,
tamen intus oderunt, & illos cauent, ve-
rentur enim, & merito, ne quod alii in
pforam praesentia faciunt, in aliorum praesentia
post sibi faciant. Hoc sufficeret ad
odio habendum & fugiendum hoc vitium
quid enim peius esse potest, quam Deo &
hominibus odibilem esse? Sed hoc omni-
so, deereur solum breuiter grauitatem &
prauitatem huius vitii exponere, & quam
facile in eo quis mortaliter peccare po-
test, ut nos tanto longius hinc remouea-
mus,

mus, & tanto discrimini nō subiiciamus. Eius grauitas, & prauitas in eo sita sit, quod proximi famam bonam, quæ de eo habetur, opinionem & æstimationem obscuret & plane tollat, quæ maioris precii sunt, quam opes & diuitiæ temporales, vt docet Sapiens: *Melius est nomen bonum, quam mille thesauri preciosi & magni.* Ideoque dicunt Doctores, maius esse hoc detractioe, quam furti vitium, quanto præciosior est fama & nomen bonum quæ diuitiæ. Et ad particularia magis descendendo, & sciatur quando detractio est tantum veniale, & quando mortale peccatum; dicunt quod dici solet de omnibus aliis peccatis, quod in sua specie sunt mortalia. Ideo quamuis factum ex se sit peccatum mortale, tamen ratione parue materia potest veniale esse, vt furari pommam, vel vnum aut alterum teruncium. Sic & detractio in se est mortale peccatum, sed tam parui momenti res esse potest, quæ de alio dicitur, vt veniale esse possit.

Sed hic animaduertunt, quod multum ad rem facit, vt intelligatur periculum, quod hic est, & custodia habenda etiam in his, quæ parua videntur, & est, quod sepe parua & leuia non sunt, quæ aliquibus talia videntur. Dicunt Theologi, quæuis de aliquo dicere peccatū aliquod veniale, vt quod quis mendacium dixerit in sæculari non esset mortale peccatum, eo quod minutum sit, & famam & nomen bonum non tollat; tamen de religioso dicere veniale peccatum & imperfectiōe aliquam, posset esse mortale, maior enim ignominia & infamia hoc esse poterat in religioso, quam mortale peccatum in sæculari. Certum est, si dicam de Religioso, quod sit mendax, plus deperderetur de eius bono nomine, & æstimatione, quam sæcularis perderet ob vitam perditam & inordinatam, & quæuis de eo diceretur, quod tota Quadragesimam nō ieiunet, aut nocte domo exeat & vagetur. Vnde aduertendum, quod vt

quis in detractioe & murmuratioe de aliquo dicatur mortaliter peccare non ex eo merendum, quod mortale sit id, quod dicitur, sed ex bona fama aut nomine, quod ei aufertur. Semper huic fundamentum innitendum, & hoc tenendum pro primo principio in hac materia. Liquido enim constat non esse peccatum vllum, si quis sit ex Maurorum aut Iudæorum genere; tamen propterea aliquem infamare, Doctores dicunt esse peccatum mortale. Similiter si de religioso dixerō, quod sit læuis & nullius iudicii (quod expresse ponunt Doctores exemplū) plus de suo bono nomine & æstimatione perdit religiosus, quæ si de sæculari dixerō quid, quod mortale peccatum est: & idcirco in hoc plus periculi situm est, quæ creditur. Habeo aliquem pro bono Religioso, & homine sedato & prudēte; tu vero dicis, ille talis est, manū vertens, & indicans quod parum sibi constet, multū ei hoc ipso incommodasti, & multū illi apud me de bona opinione decessit, quæ ante de illo habebam. Alias foras venit, & si ibi quid inuenit, quod non edificat hoc primū narrat, & vnum quidem incipit dicere arrogantem, alterum superbum & morosum, alium inquietum & seditiosum. Hæc non leuia sunt, sed huiusmodi, quæ religioso dedecori merito esse possunt. Quisque suo se metiatur pede si quis similia de te diceret, & causa esset, vt pro tali habereris, aduerte quo id animo ferres. Hæc tamen charitatis lex est, quam erga proximum seruare debemus, præcipue qui de perfectione agimus, & procul nos ab istis anxietatibus, & periculis semouere debemus. si proximus per id, quod dixi, notabiliter nomen & bonam æstimationem perdidit, quam alius de illo habebat, et si negocium ad peccatum mortale peruenit vel non, vt dicimus in voto paupertatis. Estne mihi hic dubitandum, num id, quod accepi, ad tantam quantitatem peruenit, vt sufficiat, quo sit peccatū mortale? Sæpius enim discernere nequimus: an eo peruenit necne. Satis tamē laboratur, vt quis huic se periculo exponat,

Augetur ex dignitate.

Nō dic de alio quod de te dicit nollis.

nec quis ob omnia, quæ in mundo sunt, huic dubio se inuoluere deberet. Necessè est hoc magna sollicitudine & custodia in paruis versari, si enim non fiat, breui nos scrupulis & conscientia moribus repletos inueniemus, & vexatos grauioris peccati anxietatib. Et in murmurando & detrahendo magis hæc sollicitudo necessaria, valde enim natura in hoc propendemus, & facilitas & volubilitas linguæ permagna est. Hoc discrimen est inter eos, qui perfectioni student, & qui nõ quod illi maioris paruos defectus faciant, quam hi paruos. Et hoc vnum eorum est, ex quibus elicitur, an quis profectui suo inuigilet, necne.

*Lib. 5. c. 6. de
vita P. Ignati-
ii.
B. P. Ignati-
ii in hoc vi-
tu cautela.*

Legitur de Patre nostro Ignatio, quod domus defectus semper miro tegebat silentio, si enim quis faceret, quid non magna ædificationis, nemini aperiebat, nisi ei, qui emendare id poterat, & hoc tanto respectu & custodia nominis boni eius, qui peccauerat, vt si sufficeret id vni declarari, duobus non diceret. Hinc nobis discendum, quomodo cum proximis agendum. Si pater noster, qui superiori poterat dicere & reprehendere domesticorum defectus in omnium præsentia, vt sic in illos animaduertetur, hac restrictione utebatur, & hoc in paruis & minutis defectibus; quanto magis ea nobis ratione progrediendum est?

Hanc regulam loquendi de absentib. dicit S. Bonauentura: *Erubescant dicere de absente, quod cum charitate non possent dicere coram ipso.* De absente ita loquendum, ac si præsens esset, & quod de illo præsentem & audientem dicere non auderes, non in eius absentia dicendum. Intelligunt omnes, se etiam absentes à te securos esse. Hæc bona regula est, quæ complectitur tam grauiam, quam quæ leuia videntur, quæ sapius solent nos decipere, nam sæpe tā leuia non sunt, vt apparent, sicut dictum est. Ideoque nos hic excusare non licet, nec dicere, quod ab aliis parui fiant, vel quod vulgata sunt; professio enim, quam profitemur, has excusationes non admittit. Sic nos docet pater no-

*Lib. 5. ca. 6.
vita P. Ignati-
ii.*

ster B. Ignatius, qui nunquam in conuersatione sua de aliorum vitiis loquebatur, quamuis & publica essent & in compitis diulgarentur, & volebat nostros idem facere. Sint ergo omnes homines in ore nostro boni, virtute præditi & honorati, & omnes intelligant, quod ob nostra verba nihil quis perdet, nec minoris habebitur.

Si forsitan peccatū aliquod de proximo nosti vel audisti, serua sapientis discreti. *Audisti verbum aduersus proximum tuum commoriatur in te: fidens quoniam te non dirumpet.* Sepeli in te, deficiat ibi & non exeat. Alludit S. spiritus ad eos, qui venena biberūt, qui multa in anxietate & nausea versantur, vt eiiciant, & nihil agant, quam pharmaca & olea recipere, putantes se crepituros nisi euomant. Alias duas similitudines ad idem probandum adfert sapiens: *A facie verbi parturit fatuus, tanquam gemitus partus infantis. Sagitta in fœmori carnis, sic verbum in corde stulti.* Sic & stultus non cessat nec quietescit, donec dicat & in lucem proferat defectum, qui nouit de proximo, sicut mulier in magna anxietate est, donec pariat infantem. Ex horum nos numero ne simus, sed prædictum & sapientium, qui angustum vas & cor habent, ad hæc includenda & sepe lienda, vt ibi moriantur & intereant.

D. noster Claudius Aqua vina in libello de industriis, quæ scripsit, ad curandam animam morbos, caput substantiale ponit de contritione, quod inter alia est decimum scriptum, & dat consiliū ei, qui hac in parte defecit & errauit, vt non cubitum eam, antequam id confessus sit. Partim si forsitan sit in re graui, quod facile euenire potest, non decebat cū eo se quieti dare, nã semper ita cubandū, vt moriendū est. Partim, si eo non peruenerit, hoc remediū & quasi præseruatura medicina fuerit, vt alias in simili non peccemus. Hocque consiliū valde vtile erit, maxime quod à Patre nostro emanarit, non solum in hoc, sed & similibus negotiis, quæ secum dubia & conscientia moribus ferunt.

CAPVT X.

Detractiones non audiendas
esse.

huiusmodi tenetur resistere, & honori proximi consulere, & hoc tanto magis, quanto plus autoritatis habet. Hoc docent Theologi.

Hinc facile nobis colligendū est, quomodo nos in similibus conuersationibus gerere oporteat, & periculū vitare, quod in simulando & tacendo, & per hęc transeundo nostra mortificatione, & pusillanimitate. Et quia ob peccata nostra hodie tam in vſu est detraçtio, vt vix vlla sit conuersatio, vbi de aliorum vita non agatur, & nos sapissime cum eis versemur: non possunt non multi se in hac materia scrupuli offerre. Si poteram impedire, & non impediui: si occasio fuerim vt sermo ille procederet, vel aliquid interrogauerim, vel si ostenderit me gaudere, bonum vultum dictos exhibens, & iis consentiens. Sed scrupulos omittamus (hic enim quis dicere posset, se satis scire quo vsque progrediendum, & quando peccatum est necne) & profequamur hic fundamentum, quod cum Religiosis, & iis qui virtuti student & perfectioni loquamur, & cum eos qui non solum cauere vult mortale & veniale peccatum, sed & semper intendit quod optimum, & apertissimum proximorum ædificationi & profectui.

Hoc ergo supposito, si quando sumus in aliquo colloquio, vbi de proximo detrahitur, & ex pura immortificatione, verecundia & pusillanimitate tacemus, & id transimus & consentimus, non tacere est consentire, & Qui tacet consentire videtur: quomodo tales possunt ædificari, sed potius in eo, quod faciunt, confirmari, videntes Religiosum doctum & Deo seruientem, & qui in illis autoritatem habet id tolerare & nihil dicere. Dicent, hoc peccatum esse non potest, quando quidem pater tacet. Et si putant peccatum esse, & in tua presentia committunt, te vilipendunt & simul religionem, quandoquidem coram te malum dicere audent, & tu non audes eis resistere, & contradicere, nec vires & virtus tibi ad id suppetunt. Sanctus Augustinus,

Cautela in conuersatione ab hoc vitio.

Tacens ad detractionem consentire videtur.

Damma ex Silentio.

vt ma-

S. Bernardus ait: Non solum nihil ipsi indecorum loqui, sed neque aurem quidem huiusmodi præbere dicitis, quia quem delectat audire, alterum loqui prouocat: audire quog, quod turpe sit, pudori maxime est. S. Basilius de pana detrahenti infligenda, & detractionem audienti infligenda, dicit vtriq, que communione inter dicendum. Patrem penam vtriq, statuit, si enim alter non lubens audiret, alter detrahente non delectaretur: Nemo inuito auditore libenter loquitur.

Theologi in detractionis materia hęc questionem tractant: si detractione audiens & non resistens peccat mortaliter? & aliquos casus ponunt, in quibus dicunt illum mortaliter peccare, vt quando vnus de proximo malum dicit, ab eo prouocatus & interrogatus super eo: vel dum non bene ad alium affectus est, & ideo gaudet, quod de illo detrahatur, vel dum videt detractionem illam in notabile proximi damnum tendere, & potest illam impedire, & non impedit, charitates enim obligatur proximum hac in necessitate iuuare. vt enim nõ solum male facit, qui domū aliquam incendit, sed & ille qui se calefacit ad ignem per alium accensam, eo quod teneatur aquam adferre ad restinguendum incendium. Sic etiam non tantum peccat ille, qui detrahit, sed & ille, qui potest detractiones impedire, & non impedit, sed potius applausu & approbatione, quam exhibet, ipsi occasionem dat vterius progrediendi. In aliis casibus dicunt solum fore peccatum veniale, si non resistat, vt dum verecundia ductus, & quod alicuius autoritatis personæ sunt, quæ hoc negocium tractat, nihil his dicere audeat, nec se mifere. Et hoc vnum aduertendum, quod multū ad religiosos pertinet, & est, quod ille, qui detractionem audit, est alicuius autoritatis in eos, qui loquuntur, plus

vt malo hoc & pesti detractionis occurreret, & in cenaculo hos versus descriptos habebat:

Refert Hiero.
to. 7. aut Beda
si eius est
ide tractatus.

*Quisquis amat dictis absentem rodere
vitam,*

*Hanc mensam indignam nouerit esse
se sibi.*

August. cor-
reptor detra-
ctorum.

Narratur cum eo quodam tempore quosdam comedisse Episcopos amicos, & quia incipiebant linguas dissoluere & proximis detrahere, statim eos arguit, dicens, se vel versus hos delecturum, vel mensa abiturum. Hic fortis animus est, dicere; nisi cesses malum dicere, abibo. Idque mandat S Hieronymus fieri: *Si quem alicui detrahentem audieritis, procul fugientes dimittite vt serpentem. Quid faciet, qui verrecundatur: Ideoque dicit S. Hieronymus: vt verecundia victus disceat de factis aliorum silere.* Hinc cum verbo in ore deferendus, vt erubescat, & sic disceat, quomodo alias ei loquendum. Hoc medium nos multum decet, vel eis indicandum ne detrahant, vel eorum confortium relinquendum.

Hiero. in reg.
monach. cap.
22.
Consiliu au-
reum pro au-
diendo detra-
ctiones.

Aliud.

Dum vero hoc remedio vti non licet, vel quia inciuile & durum est, & maior personas obseruantia decet; dant sancti aliud facilius & suauius, quod est ostendere duriorum vultum detrahenti, vt animaduerrat, quod non à te proberetur, nec delecteris talia audire. Hoc remedium dat S. Spiritus per Sapientem: *Ventus Aquilo dissipat pluuies, & facies tristis linguam detrahentem.* Et alibi: *Sepi aures tuas spinis, linguam nequam noli audire.* Hæ spinæ sunt, quibus aures sepientiæ, durior ille vultus, tristitia & molestia, quæ in facie exhibetur, dum alius detrahit, sunt spinæ quæ illum pungant, & compungant, vt animaduerrat se male facere, dum iudicat vitam alienam. Non sat est Sapienti, si aures gossipio vel molli antiqua materia obtures, sed spinis sepi vult, vt non solum non eas intrent verba mala, dum gaudes te illa audire, sed vt & pungant cor detrahentis, & se cottigat & emendet. *Per tristitiam vultus corrigitur animus delinquentis,* hac enim reminiscitur & ad-

Eccles. 7. 4.

uertit se male facere. Debeato patre nostro Ignatio legitur, quod sapius hoc & remedio vsus sit. Contigit cuidam & nostris cum ipso loquenti excidere inconfiderare verbum aliquod, non tam exacte dictum, vt decebat, vt patri videbatur, quare grauitate vsus, & vultum seueriorem induens, facile aliis cognoscendum dedit, erratum ibi esse, & sic certior ille factus & correctus, qui deliquerat. Idque sapius in leuib. & minutis faciebat, quorum error, eo quod leuior esset, ab aliis non aduertebatur, sed in aerem euanescebant, ipse enim non solum semper apud se erat, sed & suos esse volebat.

Expeditis præterea medium est sermonem mutare, & alium cum gratia interponere, vt prior interruptatur. Et ad hoc non opus multas commoditates captare, & occasiones quarere, vt propositum sic requirat. Sed optima occasio est, vt propositum sic non exigat: hoc enim modo alter & præsentis facilius intelligent, non æquum fuisse de eo agi, de quo agebatur, & quod honor ei habitus sit, quod manifeste reprehensus non fuerit, & ei erubescendum coram omnibus. Et si diu occasionem captaris, vt propositum requirat, & donec sermo finiatur, alter negocium non intelliget, & damnum non medeberis. Vt enim dum taurus hominem insequitur, pallium ei in vultum conticitur, vt illo occupetur, & hominem insequi desistat. Sic & dum quis aliquem detractione insequitur, bonum est ei pallium, hoc est, diuersum sermonem obici, quo occupetur & detrahere cesset. Et vt ille, quem taurus insequitur, vitam ei acceptam fert, qui pallium tauro obicit, ita & famam, & honorem ei accepta ferat, necesse qui sermonem mutauit, & detractionem suspendit, & pro illo stetit.

CAPVT XI.

Omne mendacii genus nobis fugiendum esse.

Ante omnia opera Verbum verax prædat te, nunquam vero mendacium.

Non

Non viderur hoc multum religioso commendandum, sat enim per se commendatum est. Imo & in mudo magno vitio vertitur esse mendacē, & si cui dicatur, quod sit mendax, magno id sibi dedecori & ignominie ducit. quid ergo in religione erit, ubi alicui plus de bona opinione & estimatione decedit, quam in mundo? Facile videre est, quā turpe, abiectum & religioso indignum hoc sit, & ideo procul ab eius ore esse debet mendaciū, nec quidem ad se excusandum & errores celandum. Multum à mortificatione & humilitate abest, qui mendacium dicit, ut nesciatur eius vitium, nec minoris fiat. Querenda nobis essent humiliandi & mortificandi occasiones; & fugis tu eas, quare se offerunt, & quas sine peccato vitare non potes? Talis multum contradicit perfectioni, quam proficitur. Theologi dicunt, & Sancti etiam pro totius mundi salute vnum mendacium dicere non licere; aduertere ergo an liceat, in re minimi momenti, & ut tibi erubescendum non sit, ideoque inter septem illa, quæ Deo exosa, secundum ponit sapiens,

Linguam mendacem.

Alius modus est mendacia dicendi, quamuis id fiat non tam deliberata voluntate, & sit, quod dictis vel factis plus quid additur. Veritas in diuisibili consistit, ideoque quicquid additur amplius quam est aut fecit, mendacium erit. Et in hoc solet sæpissime magnum esse periculum, lubentes enim curamus ut id, quod dicimus, alicuius precii esse videatur, & ideo id extollere conamur, quapropter hic magna prudentia & circumspectione utendum.

Addit S. Bonaventura fugiendas esse exaggerationes & amplificationes, non enim religiose grauitatis & modestie est multis amplificationibus uti. Veritas & grauitas tua talis esse debet, ut auctoritatem dictis addat, non verba superflua & amplificatio: hæc enim auctoritatem dictis non addant, sed potius eam quæ habes, subtrahunt. Ratio quare auctoritas auferatur his hyperbolicis & amplificatio-

Rodriguez exercit. pars 2.

tionibus, hæc est, quod sæpius plus æ quo sæperes augeantur, & ideo in his mendacium est, quod tantum non est ut dicitur.

Ideoque qui sua augent, pro veracibus non habentur, & auctoritatem & fidem perdunt. Dicitur de Patre nostro B. Ignatio, quod raro & vix vnquam vsus sit nominibus superlatiuis, his enim plus iusto res augetur solent, sed sua sincere & simpliciter narrabat, sine amplificationibus & superiectionibus: & tam aberat ab his, ut de illo dicatur, quod non multum affirmabat id, quod sciebat.

Hoc etiam vtile documentum est, quod ponunt Sancti. S. Bernardus ait: Nunquam pertinaciter aliquid affirmes vel neges, sed sint tuæ affirmationes & negationes dubitationis sole condita: quasi dicens: puta sic se rem habere, vel, ni fallor, sic est: videor sic audiuisse. Si hoc cum discretione fiat, modestus, humilis & religiosus loquendi modus est, & hominis, qui sibi non fidit nec propriæ opinionis, ut & humilis esse non debet. Idcircoque Sancti sic loquebantur, quod humiles essent & sibi non fiderent. Refert Surius de sancto

Dominico Loricato, quod interrogatus, quanta hora esset, nunquam absolute respondit, octaua vel nona est, sed est circiter octauam, vel circiter nonam. Et rogatus, cur sic responderet, dicebat, se sic loquendo securum esse, quod non mentiretur, eo quod vel hora sonuisset, vel paulo post sonaret. Hæc alia ratio est, nam religiosa prudentia & modestia est, non nimis quid affirmare, nisi aliqua cum dubitationis sale & gratia, ut S. Bernardus docet. Sic enim quis se mendacii periculo non exponit, etiamsi post contingit rem se ita non habere. Sin absolute, resolute & certo quid affirmetur, & post contrarium repetiatur, ut subinde accidit erubescendum erit, eo quod mendacium retulerimus, & pro certo affirmauerimus, & præterea causa erit, quod alius scandalizetur, qui post aliter rem se habere inuenit. Et idem dico in iis, quæ pro certis habemus, si enim certus non

i sim,

Lib. 4. c. 6.
vita S. Ignatii.

Bern. in formula honeste vite.

Fug. pertinaciam in asserenda.

Hæc in re causa S. Dominici Loricati.

Nobis cauendum, ne iocosa, ridicula & facetalorum quamur.

sim, sed de aliquo dubitem, & id absolute affirmem, hoc etiam mentiri est, quantumvis tamen sic sit, dico enim quod nescio. Et ad minimum me manifesto discrimini expono, & mendacium sit quod dico, quod idem peccatum est.

*Bonauentura
abstine a
æquiocatio-
nibus.*

Dicit S. Bonauentura: *Sermo veridicus & purus sit*: non enim semper solum vere sed & sincere & simpliciter loquendum, non cum duplicitate, & vocibus æquiocis, quæ plures sensus habent, hoc enim valde à religiosa sinceritate & simplicitate alienum est. Et S. ipse August. affirmat huiusmodi loquendi modum mendacium esse: *Omnis simulatio & omnis duplicitas mendacium est.* Aliqui sunt, qui ex vna parte nolunt loqui mendacium & ex altera nolunt verum fateri, sed ambagibus & æquiocationibus vtuntur, vt tu vnum, ipsi alterum intelligant. Aliquo in casu licet verbis æquiocis loqui, ad quid celandum, quod clari conuenit, quod tamen in ordinariis & communibus colloquiis licitum non est, sed simulatorum & duplicium potius vitium est, ideoque non solum sinceritati & simplicitati religiosi, sed & Christianæ politix contrarium. Impedit enim fidelitatem, commercium & communicationem mutuam, non minus quam clarum & apertum mendacium. Certum enim est si iste loquendi modus licitus foret, non auderent homines sibi inuicem fidere: Id re ipsa discimus, dum scitur aliquos hoc laborare vitio, quamuis in aliis homines probi sint, nullus, qui eos nouit, iis fidere audet, sed cum iis timore quodam agit ne forte decipiatur. Ideoque dicit Sapiens:

*Quando iis
vni liceat.*

*Earum dispen-
dia.*

Eccl. 17. 25.

Qui sophisticè loquitur, odibilis est, hoc est, qui dupliciter & æquiocè sua dicit, odio est, & habetur homo duplex, fallus & simulatus. Idcirco valde hic loquendi fugiendus, ne de te dicatur, quod de quibusdam dici solet: Hic mendacium non dicit: attamen nec verum quidem dicit.

S. Basilius ait: *Neque in modum parum iocari velis assidue, quia non conuenit, qui ad perfectionem nititur, iocari & parulus: sed vt vir sit.* Additque ibi Sanctus, iocari & recreationes huiusmodi reddunt hominē languidum, & negligentē in Deo seruitio, & a corde tollunt deuotionem & compunctionem. Præcipue dicit, quod debeat quis abstinere facetiis, his enim quis se scurrat facit, quod multū ad perfectionem anhelantem dedecet.

Punctum hoc grauitè tractat S. Bernardus: *Inter seculares nuga, nuga sunt, in ore sacerdotis blasphemia. Consecrati in Euangelio, talibus iam aperire illicitum, & sue scire sacrilegium est. vt est templum cultui diuino consecratum vsibus profanis applicare. Labia sacerdotis, ait Malactias, custodiunt scientiam, & legem requirunt in ore eius non nugæ profecto vel fabulæ, verbum scurrile, quod faceti urbanisue nomen colorant, non sufficit peregrinari ab ore, pulchrum & aure relegandum est.* Dicitque dum quis huiusmodi coram nobis dicit, nos sic habere conuenit, vt in detractionibus fatagentes illo interrumpere, & sermone aliqua re seria & vtili diuertere; & seueriorem vultum ostendere. Si ergo nobis erubescendum, si illa audiamus & coram nobis dicantur, quid fiet, si illa ipsi dicimus. *Fæde ad cachinnos moueris, factum moues.* Dicit turpe esse his applaudendo & monstrando illa nobis placere, sed turpius ea dicendo alios nos ad risum mouere.

Clemens Alexandrinus Origenis magister dicit, & est Sanctorum doctrina, vt SS. Basilius, Bernardus & Bonauentura. *Cum verba non à cogitatione & moribus emanent, fieri non potest, vt verba aliqua mittantur ridicula, quæ non procedant à moribus ridiculis. ex corde verba procedunt. Ex abundantia cordis loquitur.* Et sic qui vana & leuia verba lo-

quitur, ostendit se vanum & leue habere cor. Et sicut ex sono cognoscitur, num cāpana sit integra vel rupta, vel si plenū aut vacuum, sic in verborum sono facile cognoscitur qui plenus intus vel vacuus, integer vel ruptus est. Qui huiusmodi verba profert, sonat vt vacuum vas. S. Chryst in illa Apost. *Omnis sermo malus ex ore vestro non procedat*; dicit: *Quale cor unusquisque habet, talia verba loquitur, & talia opera facit*. S. Ignatius Martyr inter tormenta sæpius proferebat nomē Iesus; & causam rogatus respōdit: Quia cordi meo inscriptum est, & ideo non possum, nō proferrē. & mortuo cor extractū, quod diuisum inuentum fuit habere in vtraq; parte aereo caractere inscriptum nomen Iesus. Qui nugas & iocos profert nō habet cordi inscriptū nomen Iesus, sed mundum & eius vanitatem, & hæc ore egerit. Hincq; videre est, q̄ homines, qui se iactant facetias & iocos posse dicere, & iisdē alio vadrisum mouere, nō solū nō esse spirituales sed ne quidē bonos religiosos. P. M. Auila ad propositum declarat illud Apost. *Scurrilitas, que ad rem non pertinet*, & exponit quod verba faceta & iocosa nō solū non deceant modestiam religiosi, sed ne quidem grauitatem instituti vitæ Christianæ: Et de ipso legitur, quod nunquā ex eius ore auditum sit verbum iocosum. Et de S. Chryst. scribit Metaphrastes, quod nūquam iocos dixerit, nec alios dicere permiserit. Hoc tanti fecerunt parres antiqui, vt pœnitentia, quā S. Basil. iubet iungi ei, qui huiusmodi verba protulerit, sit, vt integra hebdomada à communitate secludatur: Quod erat genus quoddam excommunicationis, quo monachi vtuebantur, separando tales à consortio & conuersatione aliorum monachorum, vt hos non inficiant, & scabiem non adferant, vt & ipsi intelligant, & se confundant, vt sciant illum religiosorum consortio indignum esse, qui non agit & loquitur vt religiosus.

Narrat Surius in vita S. Hugonis Abbatis Cluniacensis de quodam Archiepiscopo Tolosano nomine Durano, qui

multum delectabatur audiendo & dicendo iocos & verba ociosa. S. Hugo, qui tunc tēporis erat Abbas monasterii Cluniacensis, reprehendebat hunc sæpius, eo quod atē in dicto monasterio monachus fuerat, dicens nisi se emēdaret, quod hæc de causa singulari haberet purgatorium. Aliquot post diebus moritur Archiepisc. & apparuit cuidam sancto monacho Sigunio nomine, & ostendit illi os tumidū & labia vulneribus plena. Cum lacrymis petebat, vt Hugonem rogaret, vt pro ipso oraret, quod enim sæuum illud tormentum pateretur in purgatorio, in pœnam iocorum & verborum ociosorum, de quibus se non correxerat. Sigunius id refert S. Hugoni, qui iubet septem monachos septem dies tacere in satisfactionem huius delicti, quorum vnus Silentium rupit. Hinc Archiepiscopus Segunio rursus apparet, & de monacho illo quæritur, quod inobedientia liberationē suam distulisset. Segunius hæc ad Abbatem retulit, qui rem ita se habere ostendit, & alii monachi septem dierum silentium iniungit, post quorum finem Archiepiscopus tantum apparet Abbati & monachis gratias agens, ostendens se pontificalibus vestitus, & os sanum & valde lætum, & subito euanuit ex oculis.

Hic specialiter notandum, nobis maxime cauendum esse à pungentibus illis facetiis, vt sunt verbula quædam, quæ cum gratia quidem dicuntur, & pro argutiis habentur & alios lædunt, nam recte eis notam aliquam inurunt, vel in conditione vel intellectu vel non tā acri ingenio, vel alio defectu. Hæc facetiæ molestiores & prioribus piores sunt, eo quod noxiæ & tanto plus quanto maiore cum gratia dicuntur, quia audientibus & eorum memoriæ firmiter inhaerent. In mundo dum illi, quos gratiosos vocant, hæc dicere norunt sine alicuius damno vel nominis diminutione, facile toleratur, & sunt hæc oblectamenta secularium, & dicunt talem gratiosum esse, sed fiat sine alterius damno. Sed dum suis iocis alios lædunt, odio sunt, & solet grauitate &

Fuge magis mordacitatem petulantem.

molesteferri; non enim desunt, qui illos pro merito excipiant. Sed quia de huiusmodi & similibus loquendi modis, qui caritati & mutuae vnioni aduersantur, in prima parte egimus, super sedebimus hic de iis loqui.

CAPVT XIII.

Conuersationes & colloquia nostra de Deo esse debere: Et de aliquibus medijs ad hoc utilibus.

Ad Ephes. 4. 29. Colloqui de reb. pijs proprium esto sociorum laici.

OMnis sermo malus ex ore vestro non procedat, sed si quis bonus ad adificationem fidei, ut deo gratiam audientibus, quo illos inflament & incendant Dei amore & virtutis & perfectionis desiderio. Hæc res nobis maxime necessaria est, finis enim & institutum nostrum est, non solū proprio profectui, sed & proximorum studere & vnum ex his, quib. multum ædificantur, qui nobiscum agunt, & quo multus in iis fructus colligitur, in his conuersationib. & colloquijs situm est. Præter enim profectum, quem colloquia hæc secum ferunt; videntes seculares, colloquia nostra semper de his rebus esse, existimationem & magnum respectum concipiunt, intelligentes Deo plenum esse debere, qui de nulla alia re quam Deo agit: quod facit efficacia esse ministeria, quæ cū illis exercentur. In vita B. P. Francisci Xauerij legitur, plus illum fructus fecisse sermonibus specialibus quam concionibus. Et Pater noster agendo in Constitutionibus de medijs, quibus societas iuuare debet proximos, ponit hoc pro principali. Hocque pro generali ponit, ut omnes qui sunt societatis etiam fratres laici, id procurent.

Franciscus Xauer.

7. p. const. c. 4. §. 8.

Medium 1. assuescere pijs sermonibus in conuersatione domestica.

Ut autem id commodius & melius agere queamus, multum iuuerit primū, ut inter nos assuescamus de bonis & spiritualibus rebus loqui. De S. Francisco legitur quod sapius fratres suos sedere iusserit, ad colloquendum inter se de rebus diuinis, ut in hoc loquendi genere instructi essent, dum cum secularibus ipsis loquen-

dum erat. Et dicitur quod quadā vice illis in hac sancta conuersatione sedentibus Christus apparuerit in formosissimi adolescentis forma, & iis benedixerit, ut intelligeretur, quam grata ei huiusmodi essent colloquia. Et in societate idem in vfu est ab ipso nouitiatu, conuenientibus sepe nouitijs, ut inter se de spiritualibus tractent, & postea toto vitæ curriculo nobis in vfu est, inter nos habere sapius spiritualia colloquia, ut in hoc loquendi genere expeditiores simus. Et præterea nobis valde commendatur ut eo vtamur in ordinarijs conuersationibus & colloquijs.

S. Bernardus grauitè & bene reprehendit de hoc certos religiosos sui vni, iis declinans id, quod aureo illo seculo in vfu erat. *O quantum distamus ab his, qui diuisi Anthonij existerent monachi, ut etiam S. Pauli prima Anachoretæ, hi enim dum conueniebant & sese visebant, erat omnis eorum conuersatio in cælis, & tanto desiderio & iactantibus de rebus diuinis & animæ suæ salute, ut obliuiscerentur cibum corporeū sumere, & totum diem ieiunium transigerent, hoc solo occupati. Et hic erat totus ordo, digniori parti prius inserviebatur: quæ enim anima. Nobis autem conuenientibus, in vnum, ut verbis Apostoli vtatur, iam non est Dominicam cenam manducare. Panem quippe celestem nemo est qui requirat, nemo qui tribuat, nihil de se scripturis, nihil de salute agitur animarum: sed nugæ & risus & verba profertur in ventum.* Et quod omnium pessimum dicit Sanctus ille, aliquē hoc modo posse detinere, vocatur affabilitas & discretio, etiam charitas, & contrariū dicitur discretas, inurbanitas & rusticitas; & qui de Deo loquuntur melancholici habentur, & eorum conuersatio vitatur. *Ista charitas destruit charitatem, hac discretio discretum confundit. Quæ enim charitas est carnem diligere, & spiritum negligere: quæque discretio totum dare corpori & animæ nihil? corpus exsaturare & animam fame necare, non est discretio neque charitas, sed crudelitas & inordinatio.* Narrat quidā Doctor Christianus quodam tempore cuidā suo magno famulo

famulo apparuisse, & magno dolore ei sex querelas deposuisse de famulis suis, quarum secunda erat, quod in congregationibus & colloquiis vana & inutilia tractarent, & ipsius mentio nulla fieret. Curem ergo, ne de nobis Dom. noster hanc querelam faciat, ne nos de hoc redarguat.

S. S. Bernard. & Bonaventura aliud utile medium dant, id semper de rebus edificaturus agendum, ut quando eximus ut tractemus cum proximis, praevidemus aliqua bona & utilia, ut ipsis dicuntur. Et dum ipsi futilia & vana loquentur, nos in promptu habeamus quae edificent, ad interruptendum & mutandum colloquiū. Quod & nos suadent regulæ nostræ. Et non multum est, nos religiosos hoc medio uti ad colloquia & conversationes divinas sustinendas, cum videamus id secularibus in usu esse ad sustinendas suas confabulationes & conversationes. In hoc quis ostendere deberet ingenium & iudicium, & dexteritatem, ad coercenda & brevianda futilia colloquia, & miscenda & ingerenda diuina.

Tertio multū hic proderit Deum valde diligere, & affectum esse rebus diuinis hic enim modo non defatigabimur, nec de Deo loqui & audire fastidimus, sed potius delectabimur. Nō enim fastidium sed delectatio est de eo, quod quis amat, & quod in corde latet, loqui. Attendite, quam lubens mercator de negotiis & commerciis loquatur in mensa, extra mensam & semper delectetur audire ubi emitur & care venditur Agricola de semēte & messe, & pastor de vitulis & agnis lubens audit. *Qui tenet aratrum, & qui gloriatur in iaculo, stimulo boues agitat, & conuersatur in operibus eorum, & enarratio eius in filiis tauorum, ea suum dabit ad versandum sulcos.* Quisque lubens de eo tractat, quod muneris sui est. Ergo quia nos mundum reliquimus & perfectioni studemus, si Deum multū amamus & spiritualia cogitamus, omnis nostra oblectatio & voluptas sit de his agere, & nunquam decriat, quod tractetur: ideoque bonum signum est, quando quis delectatur loqui & tractare cum

Dei, & malum, quando non, secundum quod dicit S. Ioan. *Ipsi de mundo sunt, ideo de mundo loquuntur.*

S. August. in verba illa Sapientiae: *Angelorum esca nutriti sunt populum tuum, & paratum panem de corde praestitisti illa sine labore, omne delectamentū in se habentem, & omnīs saporis suauitatem,* dicit manna, quo Deus filios Israel in deserto nutriuit, sapiebat cuique quod ipse volebat, ut verba hæc indicant. Sed hoc intelligendum dicit de bonis tantum, sed non malis sapiebat quod cupiebat; si hoc enim fuisset, nō petissent alium cibum, dum dicebant: *Quis dabit nobis ad vescendum carnes: Recordamur piscium quos comedebamus in Aegypto gratis, in mentem nobis veniunt cucumeres & pepones porri que & cepa & alia. Anima nostra arida est, nihil aliud respiciant oculi nostra, nisi manna.* Hi non solum in manna non inueniebant omnium eduliorum saporem, sed potius illud fastidiebant & erat illis nausæa, & optabant carnes, & recordabantur ollas Aegypti, cucumeres pepones porros, cæpas & alia, quæ illic comedebant; & illa cupiebant & optabant. Sed boni valde manna contenti erant, & alium cibum non expetebant nec reminiscabantur in eo enim omnes saporis reperiebant, quos optabant. Hæc ergo differentia est inter bonos & perfectos tepidos & imperfectos, quod boni valde spiritualibus delectentur, ut & Deo & colloquiis & conversationibus diuinis, & in hoc manna omnes bonos saporis inueniunt: Deum in omni re sapiunt, & cum S. S. August. & Franse. dicunt: *Deus meus & omnia.* Omnia ipsis Deus sunt, & in eo quidquid petunt, inueniunt. Sed diuinū hoc manna omnia tepidis & imperfectis non sapit, sed potius ipsis est fastidium & nausæa, & maiori ipsis est delectationi fabulam quam exemplum audire. Hoc bonum signum non est: *Felix lingua, quæ non nouit nisi de diuinis texere sermonem:* dicit S. Hieron. Et S. Basil. *Fuilesque habeantur sermones, tu magnopere ne attēdito, sed si qua ex diuinis literis ad salutem animi pertinentia memorare audieris, acerba gustatu*

1. Ioan. 4. 5.
August. li. 1. ad Inquis. Ianuarii. c. 3. & ser. retr. c. 16. 20. Sap. 16. 20. Manna quæ-ru cibum sapiebat boni, non improbi.

Num. 11. 4.

Cui Deus sapiens sermo.

Hieronymus. Basil. de re-nuntiat. secu-li ipsius & spirituali. perfect.

tibi ea sunt, quaeunque de mundanis rebus memorentur, contraq; fauis mellis assimilata qua à pietatis viris narrentur. Vana & futilia colloquia displicent vero Dei seruo, & diuina conuersationes & colloquia sunt ei melle dulciora & sapidiora. Hinc est, quod anima Deo valde deuota non necesse habet pro honesta sui recreatione & laborum & aegritudinū leuamine se dare vanis & ridiculis colloquiis & conuersationibus, vt enim has non diligit, sic ei maiorem dolorem & laborem adferunt. Nihil illi solatio, quam de Deo loqui, & audire de eo quod amat & desiderat. Ideoque de Catharina Senensi legitur, quod nunquam se lassauerit loquendo de Deo, sed potius erat ei oblectamento, & maioris sanitatis & vigoris causa, & quies & aegritudinum leuamen. Quod & de multis aliis sanctis legitur.

Reliqua autem desipiunt.

S. Catharina Senensi.

CAPVT XIV.

De alia valde pragnante ratione ob quam colloquia & conuersationes nostras cum proximis de Deo esse conuenit.

Vtilis imprimis est tibi ipse sermo pius.

Non solum ad proximorum aedificationem & vtilitatem opus nostra colloquia & conuersationes de Deo esse, sed & ad proprium commodum & conseruationem. De Deo enim loquentes plus inflammabimur & incendemur eius amore quod talibus colloquiis valde proprium est, vt videre est in discipulis in Emaus euntibus & de his loquentibus. *Nonne cor nostrum ardens erat in nobis?* Quod & nos sapius re ipsa experimur, dum plus commoti & deuoti huiusmodi conuersationes eximus, quam conciones.

Luc. 24. 32.

Surius in vita S. Thoma de Aquino. Quod experitum Tho. Ag.

De S. Thoma Aquinate refert Surius, omnia eius colloquia & cum aliis communicationes fuisse de sanctis & animorum salutari vtilibus rebus; idque in causa fuisse vt post hominum commercia & colloquia facilius se orationi & rerum diuinarum meditationi dare posset, vt cum colloquia fuerant de Deo & cum consideratione fa-

cta non illum distrahebant, nec oratione impediabant. Et de P. Francisco Xauiero inter omnia admiratione digna narratur, quod tam nosset communicationem & colloquia cum proximis iungere orationi. Quamuis enim tot se negotiis implicaret & destinebatur, & fere semper terra vel mari proficisceretur & tot laboribus & periculis expositus esset, & cum omnibus tam urbane & comiter ageret, nihilominus interius collectus & Deus vnus erat: ideoque cum exteriora negotia relinqueret & cum proximis communicaret, multa cum facilitate & oblectatione ad orationem & familiaritatem cum sponso suo caelesti conuersationem redibat. Cuius & ratio in promptu est, quod in occupatione ab his non se distraherat, & facile ei erat ad id redire, quod non reliquerat.

Contra vero, si conuersatio & verba nostra & communicatio non sunt de Deo, magno nos periculo exponimus. Dicebat B. noster Pater Ignatius, & conuersatio & familiaritas cum proximis magnū ipsi fructum & aedificationem adfert, si fiat vt conuenit: Sic & contra magno erit ipsi scandalo & nobis periculo, si non agamus vt opus est. Dicit S. Bern. *Vanus sermo cito perluit mentem, & facile agitur, quod libenter auditur.* Verum quidem est, in conuersationibus & colloquiis cum proximis opus aliquando sua illos interponere sed id vult pater noster ita fieri, vt nostris absoluantur. Non ergo trahant illi nos ad se, & suis colloquiis intrent, & etiā exeant: sed nos nostris potius, trahentes illos ad nos & Deū vtilibus & aedificatiuis sermonibus. Et ad hoc non necesse tot tempora, & circūstantias & oportunitates obseruari; si n. tot obsecuaris nunquā tuum assequeris tu finem, & illi suū obtinebunt. Intelligent omnes nos religiosos esse, & hoc officium nostrū esse, & nobis tempus cum illis in vtiliter non transigendū, nec de futilibus & nullius ponderis reb. tractandū: & si sic nolint, conuersatione nostra abstineant. Ideoque de P. nostro legimus, quod si quis hominibus ociosus, cum quo multum temporis sine fructu transigendum esset, illū accederet, post.

postquā semel atq; iterum cum eo blande egisset & ille post sapius illam adiret sine fructu, incipiebat cū eo de morte, iudicio vel inferno loqui. Dicebat enim si nō delectaretur similia audire, illum lassandū, & post non rediturum; & si illis caperetur aliquem spiritualem fructum animæ suæ inde relaturum.

Ad quod confirmandum dicit S. Aug. verum esse, quod nos omnib. accommodare debeamus, vt omnes lucremur, vt faciebat S. A. Paulus: *Omnibus omnia factus sum*, cum tristi tristis, multum enim tristē consolatur, si videat alium secum tristari, & cum læto lætus: tamen aduertendū ita nos accōmodare debere proximis, & pro ipsis stare, vt id fiat adiuvandū & leuandū tribulatum, & è miseria liberandū, in qua versatur, & non vt nos in eandē miseriam præcipitemus. *Sic tamen vt ad auxiliū non ad aequalitatē miseria valeat.* Idq; eleganti similitudine exponit, vt ille, qui manum iacenti porrigere vult, vt illū leuet, non se humi deicit, nec cadit, vt alter occidit; sed potius pedē firmat & stabilis, vt alter illum ad se non trahat, sed parum se inclinat, quantum necesse ad alterum erigendum. Hoc modo nos secularib. accōmodare debemus, & ab illis stare, nos parum inclinantes & eorum humorib. seruientes vt eos lucremur, sed semper firmi & stabiles esse debemus, ne nos ad se trahant, sed nos voti nostri compotes simus. Hocque rerum esse nobis persuademus, quod inter ea quæ multū ædificant eos, cum quibus agimus, est, quod conuersatio & colloquium temper est de bonis & vtilib. Et quamuis initio videatur, aliquos nō capi tamen post ædificantur, & magni faciunt & nos & ea quæ audierunt, & tandē aduertunt, id esse, quod ad rem facit. Et cōtra si aduertunt eis nō obsequi, & probare secularia & profana eorū colloquia, & iis vt ipsi delectemur, nos vt aliquem secularem, amicos habebant, sed nō vt spiritualem: & sic peribit autoritas & energia, ad fructum animarū referendum. Causamus ergo nomen nostrū bonum dilatare & patrum antiquorum exemplum.

De P. nostro Francif. Boria legitur, si quis secularis illum adiret, quem corpore fugere non posset, & ille futilia colloquia adferret in medium: non attendebat, nec dicentem auscultabat, sed mentem & spiritū in Deum leuabat. Et dum aliqui Patres illū monerent, quod erraret, & quod responsum cum alterius dictis non quadraret, respondit se malle pro ignorante & stupido haberi, quam tempus inutiliter cōsumere: sibi enim persuadebat tempus illud perire, quod in Deo & propter Deū non impēditur. Cui concordat, quod esset Cassianus de Abbate Machette, qui longa oratione à Deo hanc gratiam impetrauerat, quod nec diu nec noctu in colloquiis spiritualibus dormiret, nec somnus obreperet, sed si quid ociosam vel futile occurreret, statim dormiret.

Concludamus ergo hunc tractatū quodam consilio, quod dat S. Bern. religioso. Sic in cunctis se habeat, vt edificet videntes, & nemo dubitet, cum viderit eum vel audierit, quia vere sit monachus. Quod idem est cū eo, quod dicit Apost. scribens discipulo suo Tito: *In omnib. te ipsum præbe exemplum bonorum operum, in doctrina, in integritate, in grauitate, verbum senum, irreprehensibile, vt is, qui ex aduerso est, vereatur, nihil habens dicere de vobis.* Procremus ergo in omnib. dare tale exemplum & ædificationem, vt non solū amici non inueniant, quo offendantur, sed vt & æmuli nostri confundantur & erubescant, videntes se nihil habere, quod contra nos dicant, vel nobis impingant.

Dicitur de quodam Philosopho, quod dum ei referretur quod ipsi aliqui detraherent, responderit. Sic vitam, vt detraherentibus de me non credatur. Hoc modo & nobis viuendum, id agentes, vt non solū in dictis & factis nostris nihil sit reprehensione dignum, sed vt & vita nostra & conuersatio huiusmodi sit, vt iis, qui nobis detrahunt, non credatur. Hic optima ratio satisfaciendi detractionibus; tacite ore, & operibus respondere.

Lib. 4. c. 4.
vita P. Fr.
Boria.

Fr. Boria ab
vno se colloco
tore mentem
abducebat.

Cassian. li. 5.
de renunt. c.
29.

Bern. in spec.
monachi.
Consilium
aureum S.
Bern.

Ad Tit. 2. 7.

Nihil sit in
conuersatio
ne tua scan
dalo sum.

TRACTATUS TERTIVS

De Humilitate.

CAPVT I.

De humilitatis excellentia & necessitate.

Matth. II.
29.

August. lib.
de vera reli-
gione.
Vita Christi,
propria hu-
militatis offi-
cina fuit.

Illam ergo
meditare Se-
culo.

Basil. serm. de
humilitate.

Exempla hu-
militatis Christi.

DISCITE à me, quia mitis sum & humilis corde, & inuenietis requiem animabus vestris. dicebat CHRISTVS Seruator noster: S. August.

ait: *Tota vita Christi inter-
ris per hominem, quem suscipere dignatus est
disciplina morum fuit, sed precipue humili-
tatem suam proposuit, dicens: Discite à me,
quia mitis sum & humilis corde.* quam vir-
tutem voluit ab ipso disceremus. Quod
sufficiebat, vt virtutis huius excellentia
& necessitas, quam eiusdem habemus, in-
telligeretur, quando quidem filius Dei in
terram & cælo descendit, vt illam nos do-
ceret, & in speciali eius magister esse vo-
luit, non solum verbo, sed maxime ope-
re, tota enim eius vita viuum humilitatis
exemplum & speculum fuit. Percurrit S.
Basilius totam Christi vitam ab ipsa nati-
uitate, demonstrans & ponderans omnia
eius opera nos maxime hanc virtutem do-
cere.

Voluit (dicit) à paupere matre in vili
stabulo & præsepi nasci, & vilibus pannis
inuolui, voluit vt peccator circumcidi, vt
debilis in Ægyptum fugere, & inter pec-
catores, & publicanos, vt vnus illorum
baptizari: & in vite progressu volunt illum
in Regem eligere & eleuare, & abscondit
se, & dum illum volunt contumeliis &
dedecore afficere, offert se: homines exal-
tant illum, imò à diabolo obsessi, iubet
illos tacere, & dum illum vituperant, &

iniurias dicunt, ne verbū quidem loqui-
tur. Et in vitæ fine, vt magis hanc nobis
comendaret virtutem, vt testamentum &
vltimā voluntatē, cum mirando illo con-
firmat exemplo, dum discipulorum pedes
lauat, & ignominiosa illa Crucis morte.
Dicit S. Bern. *Exinanitus semetipsum, vt
prius prestaret exemplo, quod erat dictum
verbo: mirus sane docendi modus. Quare
tantæ Maiestatis Dominus tam se humili-
at: vt non apponatur ultra magnificare se-
mo super terram. Intolerabilis enim iniqui-
tas est, vt ubi exinanitus Maiestas, vnicui-
lus inflatur & incumescat. Magna. n. sen-
per stultitia & temeritas est, hominē su-
perbire, maxime vero postquam diuina
Maiestas se demisit & humiliavit. Filius
Dei Patri æqualis formā serui accipit, &
vult humiliari & vituperari, & pulsi-
cinis vult æstimari & magni fieri. Merito
dicit Seruator mundi se virtutis Magistru
esse, & nos eandē ab illo discere oportere.
Socrates enim, Plato, nec Arist. non po-
tuerant hanc virtutē docere. Philof. gen-
tiles agentes de moralibus virtutibus, de
fortitudine, temperantia & iustitia, tam
obstiterunt ab humilitate, vt in iisdem li-
bris & suis virtutibus vellent magni fieri
& sui memoriam relinquere. Erant quid-
dem Diogenes & alii similes, qui ostē-
debant se mundū contemnere, & seiplos
per viles vestitus paupertatem, abstinen-
tiam contēnere, sed hoc ipso facto super-
bi erant, & ideo volebant suscipi & miti-*

mati, & alios spernebant, vt Plato prudēter sane notauit in Diogene. Inuitauerat Plato quodam tempore quosdam philosophos, & inter illos Diogenē, & domum suam splendide adornauerat, & tapetibus strauerat, vt tales conuiuias decebat. Diogenes in ingressū cōpit sordidis pedibus tapetes calcare & à Platone rogat, cur sic fieret: respondit: Calco Platonis fastum. Cui Plato recte respondit: Calcas, sed alio fastu. In eo maiorem fastum notans calcante tapetes, quam ille haberet in eorum possessione. Nunquam acquisuerūt philosophi verum sui contemptū, in quo vera & Christiana humilitas consistit, nec eam quidem nomine tenus cognouerunt, hoc enim propria nobis virtus est à Christo docta. Et bene notat D. Augustinus, ab hac excellentem illum sermonem in monte in cepisse. *Beati pauperes spiritus, quoniam ipsorum est regnum cœlorum.* Per pauperes spiritu dicunt SS. Augustin. Hieronymus, Gregorius & alii intelligi humiles: Ab his seruator mundi sermonē aspicitur, his progreditur, & his absoluit hanc virtutē tota eius nos vita docet, hanc vult nos ab eo discere. Discite à me non mundum fabricare, non cuncta visibilia & inuisibilia creare, non in ipso mundo mirabilia facere & mortuos suscitare, sed quoniam mitis sum & humilis corde Potentior est enim & tutior solidissima humilitas, quam ventosissima celsitudo. Melior est humilis Deo seruiens, quam qui miracula facit. Hęc est plana & secura via: alia plena est salebris & periculis.

Necessitas huius virtutis tanta est, vt sine illa nobis cogitandum non sit, nos ne passum quidem vnum in via spirituali progredi posse. Dicit Sanctus Augustinus: *Nisi humilitas omnia, quae cunquo facimus, & praeceperit, & comiterur & sequuta fuerit, iam nobis de aliquo benefacto gaudentibus totum extorquet de manu superbia.* Necessē omnes virtutes nostras instructas & coniunctas esse cum humilitate, in principio, in medio & fine, si enim vel tantillam neglexerimus, & vanam

Rodriguez exercit. pars 2.

complacentiam finimus intrare, omnia secum auferet superbia ventus: & parum proderit opus ex se bonum esse, sed maxime ibi nobis timendum superbiae & vanae gloriae vitium. *Vitia quippe cetera in peccatis, superbia vero etiam in recte factis timenda est, ne illa, quae laudabiliter facta sunt, ipsius laudis cupiditate amittantur.* Alia vitia (vt dicit S. Augustinus, sunt in peccatis, vt inuidia, ira, luxuria, & statim de nomine cognoscuntur, vt illa caueamus, sed superbia in bonis est, vt illa destruat: *superbia bonis operibus insidiatur, vt pereant.* Nauigabat homo prospere, dirigens cor in cœlum, Deo enim initio consecrauerat quod faciebat, & repente ventus vanitatis oritur, & illum in scopulos fert, volens hominibus placere, & ab illis aestimari & magni haberi, & vanam satisfactionem capere, quae omnia pessum ierunt. Ideoque recte Sanctus Gregorius & Bernardus: *Qui sine humilitate virtutes congregat, quasi in ventum puluere portat, qui illum dispergit, & in aerem diffundit.*

Omnia vastae superbia.

Greg sup. ps. 3. poem. Bern. de ordine vite & mor. instit. c. 7. & serm. de donis spiritus sancti qui est vltimus ex paruu c. 2.

CAPVT II.

Humilitatem ceterarum virtutum esse fundamentum.

Sanctus Cyprianus dicit: Humilitas est sanctitatis fundamentum. S. Hieronymus: Prima virtus Christianorum est humilitas. S. Bernardus: Humilitas est fundamentum custosque virtutum. Hi omnes dicunt humilitatem esse sanctitatis & omnium virtutum fundamentum. Et Sanctus Gregorius quodam loco vocat illam magistrā & matrem omnium virtutum, & alibi dicit esse virtutum radicem & originem. Metaphora hęc & cōparatio à radice sumpta valde propria est, & valde humilitatis proprietates & conditiones declarat. Quod ad primum ar-
Greg. l. 23. mor. c. 13. & l. 27. c. vlt.
 tinet, dicit S. Gregorius quod vt flos à radice sustentatur, quae sefecta siccatur, sic & omnis virtus, quaecumque illa sit, nisi in
Cyprian. ser. de nativitate Christi. Hieron. epist. ad Eustoch. Bern. ser. I de nativitate.
 humi-

k humi.

humilitatis radice perftet, siccatur & statim perit. Præterea vt radix in terra est, & pedibus teritur & calcatur, & in se nullā habet pulchritudinem nec odorem; sed ab ea arbor vitam accipit. Sic & humilis sub terra est, calcatur & proteritur & parui fit, videtur nec speciem nec splendore habere, sed reiectus & contemptus, sed hoc illud ipsum est, quod illum conseruat & crescere facit. Ad hæc, vt necesse est, vt arbor crescat & duret & multum fructum adferat, radicem late & profunde se extendere, & quo profundius se in terrā disperferit, tanto plures arbor fructus proferet & diutius durabit, secundum quod

4. Reg. 19. 30.

dicit Esaias propheta: *Mittet radicem deorsum, & faciet fructum sursum.* Sic fructum adferre in omni virtute, & in iis conseruari in eo situm est, vt quis altis in humilitate radices agat. Quo humilior fueris, tanto plus augeberis & cresces in virtute & perfectione. Denique vt superbia radix & principium omnis peccati est, teste Sapiente: *Initium omnis peccati est superbia;* sic Sancti dicunt humilitatem esse omnis virtutis radicem & fundamentum.

Quod radix arbori hoc humilitas perfectioni.
Ecc. 50. 15.

1. Cor. 3. II.

Sed dicet quis, quomodo dicis humilitatem esse omnium virtutum & ædificii spiritualis fundamentum cum sancti dicant fidē esse, secundum quod dicit S. Apost. Paulus: *Fundamentum enim aliud nemo potest ponere, præter id quod positum est, quod est Christus Iesus.* Huic bene respondet D. Thomas: Duo requiruntur, vt recte fundetur domus, prius est, vt aperiantur bene fundamenta, & egeratur omnis terra, quæ mobilis est, donec ad solidū & firmū perueniatur, vt ei inædificetur, & per ductis fundamentis ad iustam profunditatem, & egesta omni terra mobili, ponenda prima petra, quæ cum aliis ponendis est: præcipuum ædificii fundamentum. Eodē modo se habent (dicit S. Thomas) humilitas & fides in hoc spirituali ædificio & virtutū fabricæ humilitas est, quæ fodit & aperit fundamentū, & egerit quicquid mobile est, quod est humanarū virium debilitas. Nō est tuis virib. superponendū fundamē-

S. Thom. 2. 2. q. 161. art. 5. ad 2.
Spiritualis fabrica duplex fundamentū 1. profunda fons, et humilitas. 2. et principale, est petra, Christi fides & ipse Christus.

tū totum id arena est, totū hoc egerendū est, & fodiendū, donec ad rupē viuā & firmam petrā perueniatur, quæ est Christus: *Petra autem erat Christus.* Hoc principale & fundamentum est, sed quia & alterum necessarium est, quod humilitate fit, id est & humilitas fundamentū vocatur. Ideo quicquid humilitate bene fundamenta aperit, & illa sui ipsius cognitione fodit, & egerit quicquid mobile suæ propriæ fiducia & æstimationis, donec ad verum fundamentum, quod Christus est, perueniat, hic bonum ædificiū exstruet & quāuis pugnet ventri, & crescant maria, non deiiciet, quia fundatum est supra firmam petram. Sin sine humilitate ædificauerit, statim corruet ædificiū, quia super arenam fundatum est.

Non sunt veræ, sed apparentes & falsæ virtutes, quæ in humilitate fundatæ non sunt. Hincq; S. Aug. in Romanis & veteribus philosophis veras virtutes non fuisse non solū, quia deerat ipsi charitas, quæ est forma, quæ vitā & esse omnib. dat, & sine qua nulla vera & perfecta virtus est, sed etiā deerat humilitatis fundamentū. In sua fortitudine, in sua temperantia volebat laudari & sui memoriā relinquere, & inanes erāt virtutes & sine substantia, & potius virtutū vmbra, & quandoquidē imobilitate perfectæ & veræ sed solū apparentes virtutes erāt, dicit illas à Deo bonis repositilib. Romanis cōpensatas & remuneratas fuisse, quæ et apparentia bona sunt. Si ergo veras in anima tua virtutes edificare vult, cura prius solidū humilitatis fundamentū iaci. *Magnus esse vis, à minimo incipe, cogita magnam fabricam construere celsitudinis, sed fundamēto prius cogita humilitatem.* Aug. Et quoniam quisq; vult & disponit perimponere molē ædificiū, tanto altius fundamēto. Alterū enim sine profundo in vfu nō est, & secundū pportione illā, quæ profunde humilitatis fundamenta iacis etiā educere poteris hanc perfectiōnis angelicæ turrē, quā cœpisti. Inter alias D. Thomæ Aquinatis sententias graues, refertur & hæc: *Qui capitur honoris desiderio, qui nō vult parui pēdi, & doler se de-*

spici, quanquam mira faciat, tamen procul a perfectione abest; est enim virtus sine fundamentum.

CAPVT III.

In quo specialius exponitur, omnium virtutum humilitatem esse fundamentum, enumeratis precipuis.

tibi tã malus, tu vero mihi tã bonus; ego conor te offendere quotidie, & tu quotidie mihi gratias impertiri. Hac vna & maxima causa ex multis qua Sãcti vrũtur, vt se incendãt Dei amore; quo n. magis propria indignitatẽ & miserã considerabãt, tanto se magis deuictos inueniebant ad Deum amandum, qui tã humili respexit. *Magnificat anima mea Dominum*: dicebat Angelorum Regina: *quia respexit humilitatem ancille sue.*

Luc. 1. 46.

Ad amorem Proxim.

Facile videre est, quã necessaria sit humilitas in charitate erga proximos, nihil enim æque solet extinguere & diminueret proximorum charitatẽ quã defectus eius iudicare, & pro imperfectis habere: humilis autem procul hinc abest, proprios nãque defectus animaduertit, & in aliis nihil nisi virtutes considerat, ideoq; omnes bonos autumat, & se solum malum & imperfectum, & indignũ vt inter proximos versetur: hincq; nascitur magna illa æstimatio & amor omnium. Præterea humilem non male habet, quod omnibus postponatur, & alii pluris fiant, & nulla ipsius sit mentio. Vt nec etiam, quod aliis iniungantur maiora negocia, ipsi vero minuta & humilia, nulla inter humiles inuidia est, quæ ex superbia nascitur: & propterea si humilitas sit, non erit inuidia nec dissidiũ, nec quid, quod proximi charitatem tepefaciat.

Ad Patientiam.

Ex humilitate etiam nascitur patientia tam in hac vita necessaria, humilis enim culpam & peccatum suum agnoscit, ideoq; omnem pœnam se mereri, & nulli ei punitio aduenit, quã culpa sua minorẽ non fateatur, hincque silet, nec queritur, sed potius cum Propheta ait: *Iram Domini portabo quoniam peccaui ei.* Et sicut superbus in omni re queritur, & putat se iniuste plecti, quamuis verum non sit, & non habetur, vt meretur; sic humilis non ostendit, quamuis sine causa ei contingat, nec tale iudicat. In nullo sentit se læsum nec iniuria affectum, sed omnia iudicat sibi iure contigisse, & qualicunque ratione tractetur, credit sibi factum satis, & melius habitum, quam mere-

Mich. 7. 9.

k 2 batur.

*V*telarius intelligatur, quã vera sit hæc Sanctorũ opinio, humilitatẽ omnium virtutum esse fundamentũ, & quã id in omnibus necessariũ sit, exponemus & id ostendemus enumeratis precipuis. Vt à Theologicis incipiamus: ad fidem necessaria est humilitas. Non de infantibus loquor, quibus fides sine actu proprio in baptismo infunditur, sed de adultis, qui iam habent vsum rationis. Fides intellectu humilem & resignatum exigit: *In captiuitatẽ in obsequium Christi*, dicit S. Apost. Paulus, & superbus intellectus impedimento est, quo min⁹ fides recipiatur, ideoq; dicebat Christus Pharisæis: *Quomodo vos potestis credere qui gloriam ab inuicẽ accipitis, & gloriam, quã a solo Deo est, nõ queritis?* Et non solum ad recipiendã, sed & conseruandã fidẽ necessaria est humilitas. Cõmunis est omnium Doctorũ & Sanctorũ doctrina, superbiã omnium hæresẽõn esse principiũ: nã aliquis tanti facit opinionẽ propriã, vt eã omnium SS. & Ecclesię iudicio anteponat, & ideo in hæreses labitur. Hinc dicit Apostolus: *Hoc autẽ scitote, quod in nouissimis diebus insinabũt tẽpora periculosa, & erũt homines se ipsos amãtes, rapidi, elati, superbi.* Elationi & superbiã attribũtur errores & hæreses, vt & recte S. Aug. psequitur. Humilitate spes fouetur, humilis n. necessitatẽ suã sentit, & scit se ex se nihil posse ideoq; maiori cũ affectu ad Deũ cõfugit, & omnẽ spẽ in illo ponit. Charitas & Dei amor humilitate reuiuiscit & inceditur, humilis n. nouit omnia, quæ cũq; habet, à Dei manu prouenire, & q; ipse nõ mereatur, ideoq; multo Dei amore inflamatur & inceditur. *Quid est homo, quia magnificas eũ? aut quid apponit erga eũ cor tuũ?* dicebat S. Iob. Ego

batur. Magnum sane medium est humilitas, ut ad patientiam perveniatur. Hinc sapiens suadens ei, qui vult servire Deo, ut præparet animam suam ad tentationem, & se armet patientia, medium quod adfert dicit esse, ut se humiliet: *Depreme cor tuum & suscipe omne, quod tibi adplicatum fuerit, accipe, & in dolore suscipe.*

Ecclesi. 2. & 4.

Ad Pacem animi.

Matt. 11. 29.

Prov. 31. 10.

Qui hoc ergo fiet? quæ anima me induis, ut non sentiam, vel si sentiam, ut æquo animo feram? In humilitate tua patientiam habe. Ex humilitate etiam nascitur pax, tam ab omnibus expetita, & tam religioso necessaria, ut clare satis Christus noster dicit: *Discite à me, quia mitis sum & humilis corde, & inveniatis requiem animabus vestris.* Humilis esto, & magnam pacem tecum & cum proximo habebis. Sicut inter superbos semper rixæ, contentiones & iurgia sunt, ut dicit Sapiens; sic inter humiles rixæ esse non possunt, nisi sanctæ illæ dissensio, quis humilior sit, & alterum sibi præponat. Qualis fuit illa gratiosa contentio inter S. Paulum & Antonium super panis divisione, dum alterum alter importat armis viger, quia hospes erat, & alter quia senior, nihil intentatum relinquentes ut alterum sibi præferrem. Et hæc sanctæ & bonæ rixæ & contentiones sunt, quæ ut ex vera humilitate nascuntur, sic & non solum fraternæ paci & charitati non aduersantur, sed eandem potius confirmant & conseruant.

Ad tria Religiosi vna. Ad Paupertatem.

Veniamus ad tres illas proprias religioso & essentielles virtutes, ad quas per tria paupertatis, castitatis & obedientiæ vota nos obligamus. Paupertas tantam habet cum humilitate connexionem & affectionem, ut germanæ sorores esse videantur. Hancque per spiritus paupertatem, quam Christus primo loco inter Evangelicas beatitudines posuit, intelligat plerique Sancti humilitatem, alii voluntariam paupertatem, quæ illa est, quam religiosi profitentur. Et necesse est ut paupertas semper comitem habeat humilitatem, vna enim sine alia periculosa est. Etiam habitus vilis & abiectus facile patet vanæ gloriæ & superbiæ spiritum, unde

aliorum contemptus nascitur. Ideoque S. Augustinus valde abiectum vestitum fugiebat, & volebat religiosos suos honeste & decenter vestiri, ut hoc periculum vitaretur. Et ex altera parte necessaria est humilitas, ne velimus valde commode vestiri, ut nihil nobis defit, sed eo contenti simus, eo quod datur, & vilissimo quodam quidem pauperes sumus & paupertatem profitemur.

Ad castitatem necessariam esse humilitatem, docent multa Sanctorum patrum eremi exempla, & eorum, qui turpiter ceciderunt, postquam multos annos in penitentia & vita solitaria transigissent, quod inde ortum quod humilitatis esset defectus & præsumptio & infiducia, quæ Deus similibus ruinis & excessibus punire solet. Humilitas tantum est virginalis puritatis & castitatis ornamentum, ut S. Bernardus dicat. *Sine humilitate audeo dicere, nec virginitas Maria Deo placuisset.*

Ad obedientiam veniamus, in qua Paternoster noster vult, suos à Societate excellere. Manifestum est obedientem esse non posse, qui humilis non fuerit, nec in obedientem esse posse, qui talis fuerit. Humilis quidem imperari potest, non illi, qui non fuerit. Humilis contrarium iudicium non habet, in omnibus cum superiore conuenit, tam in opere, quam voluntate & intellectu, nulla ei est contradictio nec oppositio. Sic ad orationem, cui religiosi & spirituales hominis vita innititur necessaria est si humilitatem comitem non habeat nullius valoris est: & humilitate comitata oratio caelos penetrat. *Oratio humiliantis se nubes penetrabit, & donec propinquet, non conabitur, & non discedet, donec altissimus afficiat.* Sancta & humilis illa Iudith oratione suo inclusa, cilicio induta, & cinere recta, humi prostrata dicit & clamat: *Humilium & mansuetorum semper tibi placuerit deprecatio. Respexit in orationem humilium, & non spreuit preces eorum. Ne auertatur humilis factus confusus, sed quod petit, obtinebit.* Aduerte quam grata Deo fuerit humilis illa Evangelici publici oratio

qui non audebat oculos ad cœlum leuare, nec vicinior altari fieri, sed procul in templi aliquo angulo tundens pectus humili sui cognitione dicebat: *Deus propitius esto mihi peccatori. Dico vobis descendit his iustificatus in domum suam ab illo.* dicit Christus Seruator noster, & Pharisæus superbus, qui se iustum reputabit, reprobatus & damnatus est. Hoc modo licebat per alia virtutum genera discurrere, & sic si compendium aliquod ad omnes acquirendum petis, & breue aliquod documentum & regulam, vt cito ad perfectionem pertingas: humilis esto.

CAPVT IIII.

De particulari necessitate huius virtutis, iis qui profitentur se promouere & iuuare proximorum salutem.

Quanto magnus es, humilia te in omnibus, & coram Deo inuenies gratiam. Dicit Sapiens. Magnum officium obeunt illi, qui profitentur se animas Deo lucrificare quod ad confusionem nostram nobis dicere licet. Ad sublimem hunc statum Deus nos vocauit; instituti enim nostri est, sanctæ Ecclesiæ in magno & sublimi ministerio seruire (ad quod Deus Apostolos elegit) quod est Euangelium prædicare & Sacramenta administrare: sic vt cum S. Paulo dicere liceat: *Dei nobis ministerium reconciliationis.* Ministerium reconciliationis gratiam & Euangelii prædicationem & Sacramenta nominat, quibus gratia communicatur. *Et posuit in nobis verbum reconciliationis, pro Christo ergo legatione fungimur.* Fecit nos Deus ministros suos, legatos suos, quasi Apostolos suos, vicarii Iesu Christi legatos, Spiritus sancti linguas & instrumenta: *Tanquam Deo exhortante per nos.* Placant Deo per nos animabus loqui, carnis his linguis vult hominum corda Deus mouere. Ob duas ergo causas ma-

gis nobis necessaria humilitas: prior est, quod quanto sublimius est institutum & vocatio nostra, tanto maius nobis imminet periculum, & maior cum superbia & vanitate pugna. Altissimi montes docet S. Hieronymus, maioribus ventis quatiuntur. Maximis officiis fungimur, & ideo omnium in nos oculi conuersi, & magni ab omnibus pendimur, & sancti habemur, & quasi Apostoli in mundo, & totum nostrum commercium sanctitas, & quod sanctos reddemus, quibuscum agimus. Alto sane humilitatis fundamento opus est, vt tantum ædificium non corruat, magna fortitudine & virtutum pondere, vt honorum hoc onus & inde dependentes occasiones porteatur: difficile est per honores ire, vt nihil cordi adhæreat. Non omnibus tantum robur, vt ad alta caput leuent. Quot euauerunt, & ex loco alto, in quo erat ceciderunt, eo quod fundamento humilitatis hoc carerent. Quot videbantur vt aquilæ per virtutum exercitia in altum tendere, qui superbia vespertilioes facti sunt. Miracula faciebat Monachus ille, de quo in vita SS. Pachomii & Palæmonis legitur, super prunas ambulabat sine læsione. Sed ob hoc ipsum superbiuit, & alios speuit, & dese dicebat: Sanctus hic est, qui super prunas sine læsione ambulat: quis vestrum tale quid facit? Arguebat illum S. Palæmon, quod videret superbiam esse, & ad vltimum cecidit, & misere periit. Talium exemplorum plena est S. Scriptura & sanctorum historia.

Hincque particulariter nobis necesse, hac in virtute fundatos esse, si enim id non fiat, magno in periculo versamur, ne in vanitatem & superbiam incidamus, & quod omnium maximum, in spiritualem superbiam. S. Bonauentura hoc exponens dicit duo esse superbiæ genera, altera est rerum temporalium, & vocatur carnalis superbia: altera vero rerum spiritualium & dicitur spiritualis, & hæc priore maior & grauius peccatum est; cuius ratio manifesta est: omnis enim superbus (dicit S. Bonauentura, fur est, & furtum

Duas habent causas sese humiliandi. Hieronymus. i. est, periculum, in quo versantur ob muneris dignitatem.

Bonauentura.

Isa. 42. 8. &
cap. 48. 11.

furtum facit, quod se alieno exaltet contra Domini voluntatem. Exaltat se gloria & honore Deo proprio, quem alteri non vult dare, sed sibi seruare: *Gloriam autem meam alteri non dabo*: dicit ipse per Isaiam. Hanc Deo præripere & se hac exaltare, & sibi adscribere vult superbus. Dum quis bono aliquo naturali nobilitate, bona corporis dispositione bono intellectu, eruditione vel similibus donis superbit; fur est, sed tantum furtum non est: quamuis enim hæc omnia bona Dei sunt, tamen domui suæ propria sunt. Sed qui donis spiritualibus gratia, sanctitate, fructu, quem in animarum salute fert, superbit; hic magnus fur est, Dei honorem furatur, famosus fur est, qui preciosissima, & apud Deum maximi pretii monilia furatur, quæ tanti ipse fecit, vt pro iis proprium sanguinè & vitam perderet. Hinc S. Franciscus valde hunc superbiæ tumorem verebatur, & Deo dicebat: Domine si quid mihi dederis, tibi serua, nihil mihi tribuo, magnus enim fur sum, qui me bonis tuis leuo. Hoc etiam metu afficiamur, plus enim æquum est, nos timere, tam enim humiles non sumus, vt S. Franciscus. Ne cadamus in hanc tam periculofam superbiã, ne extollamur Dei bonis, quæ penes nos habemus, & Deus nobis fidit, nihil nobis adhærescat: ne quid nobis adscribamus, sed totum Deo reddamus.

Marc. 16. 14.

Christus Seruator noster non sine magno mysterio, apparens discipulis suis ipso ascensionis die, exprobrauit illis incredulitatem eorum & duritiam cordis, & postea misit illos prædicatum Euangelium per mundum vniuersum, & dedit illis potestatem faciendi multa & magna miracula; vt nobis indicaret, illum, qui ad magna exaltandus est, ante humiliandum esse, & se ipsum deicere, & propriam debilitatem & miseriam sibi perspectam habere, vt quamuis post super cælos volet & miracula faciat, tamen in sui cognitione & propria imbecillitate integrum esse debere, vt nihil sibi, quam

suam indignitatem adscribat. Ad hoc propositum notat Theodoretus, quod eadem de causa Deus intendens Moysen eligere & statuere populi sui ducem & caput, & per eum tot & tanta miracula facere, vt post fecit, prius voluerit manum illam, qua mare rubrum diuisurus erat, & tam miranda patraturus, in sinu poni, & inde extractam totam lepra perfundi.

Altera ratio, cur magis nos humilitate egeamus; est, vt fructus iisdem ministeriis, quæ obimus, faciamus: sic vt humilitas non solum nobis necessaria sit, & nostro proprio commodo, ne euanciamus & superbiãmus & pereamus, sed & ad lucrificandum proximos, & fructum in animabus producendum. Ad hoc humilitas præcipuum & efficacissimum medium est, vt in nobis fiduciam nullam habeamus, & viribus nostris prudentiæ & industriæ non fidamus, sed omnem in Deo fiduciam colloceamus, omnia ipsi accepta referamus & attribuamus, secundum illud Sapientis dictum: *Habe fiduciam in Domino, ex toto corde tuo, & ne innitaris prudentiæ tuæ*. Ratio huius est, vt post fufus dicitur, quod dum nobis ipsis diffisi, omnem in Deo fiduciam ponimus, totum illi attribuimus & in illud projicimus, illum deuincimus, vt plus ipse manum admoveat. Domine fac opus tuum, animarum conuersionem, opus tuum est & non nostrum; quomodo nos huius pars sumus? Sed dum nostris mediis & rationibus innitimur, facimus nos operi partem, multum nobis adscribentes, & totum hoc Deo auferimus. Instar bilancis est, cuius dum vna pars leuaret, altera deprimitur, quantum enim nobis tribuimus, tantum Deo tollimus, & volumus nos exaltare gloria & honore, qui ipsi proprius est, ideoque ipse permittit, vt nihil fiat recte. Et vtinam hoc non aliquando causa esset, quod cum proximis fructus non fiat.

De B. Patre nostro Ignatio in eius vita

legitur, quod in certa concione de doctrina Chriſtiana, quam Romæ habuit vocabulis ruptis & impropriis, eo quod Italicum idioma non exacte calleret, tantum fructum in auditorum animis fecerit, vt ea finita tanto dolore compuncti ſint, vt ſuſpirantes & gementes ſe ad eius pedes proſtrauerint, & præ lacrymis & ſuſpiriis vix premere verba potuerint, energiam enim non in verbis ſed ſpiritu conſtituebat: *Non in perſuaſiſſibus humana ſapientia verbis, ſed in oſenſione ſpiritus & virtutis*: vt dicebat S. Apoſtolus Paulus. Sibi non fidebat, & omnem in Deum fiduciam iactabat, qui tantas vires & ſpiritu fractis & impropriis illis verbis ſuggerebat, vt videretur quaſi ardentes flammas in auditorum animos conijcere. Sed nunc me fugit, an cauſa ob quam tantum fructum non referamus, in eo potiſſimum ſita ſit, quod nimium prudentiæ noſtræ inuitamur, & mediis noſtris, eruditioni, rationibus & dicendi modo eleganti & ornato nimium fidamus, & nobis plurimum applaudamus, & placeamus. Dicit enim Deus: Efficiam, vt cum vobis perſuadebitis, quod meliora & optimas rationes in medium attuleritis, & vobis videamini ſatiſfeciſſe & ideo tumefcatis, quia aliquid feciſſe videmini, tunc minimum faciatis, & in vobis compleatur illud Prophetæ: *Da eis Domine, quid dabis eis? da eis vuluam ſine liberis, & vbera arentia*. Ego matrem ſterilem vos efficiam, & vt nihil præter nomen habeatis. Tantum ille Pater, Pater Eccleſiaſtes ſolo nomine diceris, & filios ſpirituales non habebis: vbera arentia dabo tibi, vtque proles tibi non adhæreant, nec illis tua dicta. Hoc meretur qui bonis Dei ſe exaltat, & ſibi arrogat, quod diuinæ Maieltati proprium eſt. Non hoc propterea dico, quod non opus ſit diligenti ſtudio & prudentia in eo, quod ad auditores ex altiori loco dicitur, ſed hoc non ſufficit, opus vt multis cum lachrymis Deo commendetur, & poſtquam te ſtudento & ruminando obtuderis, di-

cas Serui inuſiles ſumus, quod debuimus facere, fecimus. *Luc. 17. 10.* Quid potui ego? niſi ſtrepitum aliquem verbis meis excitare, qui quaſi bombardæ ſine plumbea glande? ſed tu Domine ictus in corde das, tu qui illum inſtigis. *Cor regis in manu Domini, quocunq; voluerit, inclinabit illud.* Tu Domine ille, qui vulneras & moues corda; quæ pars nos huius ſumus? Quæ noſtrorum verborum proportio? & quæ humana media poſſumus nos huic tam ſublimi & ſupernaturali officio accommoda adferre, qualis eſt animas conuertere? Nulla omnino. Quid ergo tam inflamur, & ita nobis placeamus, dum videtur fructus fieri, & nobis feliciter res cadit, quaſi per nos ea conſecta foret: *Nunquid gloriabitur ſecuris contra eum, qui ſecat in ea? aut exaltabitur ſerra contra eum à quo trahitur?* & dicit ei, ego ſum, quæ ſecui & diuiſi lignum, dicit Deus per Iſaiam Prophetam. *Quomodo ſi eleuetur virga contra eleuantem ſe, & exaltetur baculus, qui vtiq; lignum eſt,* & non poteſt ſe moueri, nihil ab aliquo mouetur. Huiusmodi & nos ſumus, ſi ſini ſpirituale & ſupernaturali animarum conuerſionis æquiparemur: lignis ſimiles ſumus, nec nos mouere quimus, niſi nos Deus moueat. Ideoque totum illi acceptum ferre debemus, & nihil nobis, vnde gloriemur relictum.

Tanti facit Deus, ſi viribus noſtris & mediis humanis non inuitamur, & nihil nobis adſcribamus, ſed ipſi omnia, & totam illi gloriam relinquamus, vt Chriſtus (teſte S. Paulo Apoſtolo) noluerit prædicationis Euangelii cauſa eligere doctos & eloquentes, ſed humiles piſcatores, idiotas & imperitos. *Qua ſtulta ſunt mundi elegit Deus, vt confundat ſapientes, & infirma mundi elegit Deus, vt confundat fortia, & ignobilia mundi & contemptibilia elegit Deus, & ea quæ non ſunt, vt ea, quæ ſunt, deſtrueret,* videlicet Reges, Imperatores & mundi magnates. An te forſan cauſa latet? dicit S. Paulus:

Vs

Ut non gloriatur omnis caro in cōspectu eius, sed quemadmodum scriptum est: Qui gloriatur, in Domino gloriatur. Si Euangelii præcones opulenti & potentes fuissent, & magnis exercitiis & armatis stipati mundum obeuntes Euangelium prædicassent; conuersio adscribi armorum virtuti & potestati potuisset. Si doctos & eloquentes mundi elegisset qui eruditione, eloquentia & argumentorum vi philosophos vicissent; potuisset conuersio eloquentiæ & argumentorum subtilitati attribui, & multum minui virtus & æstimatio Christi. Ideo non sic, dicit S.

1. ad Cor. 1. 17.

Paulus, non in sapientia verbi, ut non euacuetur Crux Christi. Noluit Deus id fieri verborum sapientia & eloquentia, ne minueretur præcium virtutis & energiæ Crucis & passionis Dominicæ. Dicit S. Augustinus: Dominus noster Iesus Christus volens superbiorum frangere ceruices, non quasiuit per oratorem, piscatorem, sed è piscatore lucratus est Imperatorem & oratorem. Magnus Cyprianus orator, sed prius Petrus piscator, per quem postea crederet non solum orator, sed & Imperator.

Aug. tract. 7. sup. Ioan.

Debilibus aut visibus instrumentis ad magna vitur Deus.

Scatet S. Scriptura exemplis, quibus ostenditur Deum humilia & debilia instrumenta & media ad magna opera vrsupasse, vt verum hoc esse demonstraret, & vt cordi nostro semper fixum esset, nihil nobis relictum, de quo gloriari liceret, nec quod nobis, sed Deo omnia attribuenda esse. Quod manifeste docuit celebris illa victoria debilis viduæ Iudith contra centum quadraginta quatuor millium armatorum exercitum. Id & docet Dauid inermis, & aduenis pastoris præclara victoria, qui funda superbum gigantem Goliath prostrauit. *Vt sciat omnia terra, quia est Deus in Israel, & nouerit vniversa ecclesia hæc, quia non in gladio nec in hasta saluat Dominus, ipsius enim est bellum & victoria, & vt hoc cunctis sit notum, ipse victoriam sine armis dare vult. Id etiam in Gedeon demonstratum, qui triginta duo armatorum millia contra Madianitas, qui erant centum & triginta millia, in aciem eduxerat, nam illi di-*

1 Reg. 17. 16.

cebat Deus: Multus tecum est populus, nec tradetur Madian in manus eius nec eo superabis. En rationem, quam Deus allegat & ob quam non possit hostes superare, quia multi sunt: si dixisset, non poteris superare, quod inimici multi & vos pauci sint, & qua causa visa fuisset. Fallentis, nec capis, humana fuisset hæc causa, altera vero Deo propria est: Non potes vincere (dicit Deus) quia multus tecum est populus. Quamobrem? Ne gloriatur contra me Israel & dicat: Meis viribus liberatus sum. Modum excogitauit Deus, vt cum Gedeon solum remaneant trecenti, quor in hostem duci iubet, & iis dat victoriam. Nec necesse quidem fuit illos armari, aut gladios educere, sed tantum tubarum clangore, quas manu altera ferebant, & strepitu vasorum contractione, & lampadum splendore, quas altera portabant, tantum immisit Deus hostibus timorem, vt in fugam acti se mutuo protererent, putantes totum in illos mundum irruere: Non iam dicis tuis retribus vicisse: hoc volebat Deus. Si ergo in temporalibus & humanis, in quibus nostra media aliquem ad finem, & vires nostræ ad victoriam proportionem habeant, Deus nihil nobis vendicare vult, sed vt & belli victoria & felix negotii successus ipsi accepta ferantur: præterea si in naturalibus nec ille qui plantat, nec ille qui rigat, nihil sunt: non est aliter qui incrementum dat herbis, nec fructus in arbore producit, sed Deus; quid in spiritalibus & supernaturalibus fiet, vt in animum conuersione, & profectu & vitutum incremento? In quibus media tam exilia & insufficientia sunt, vt nulla cum tam sublimi sine proportionem conueniant. Ideoque dicit S. Apostolus Paulus: Itaque neque qui plantat, est aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementum dat Deus: Deus enim solus est, qui incrementum & fructum spiritualement dare potest; Deus solus est, qui pauorem & metum humanis cordibus immittere potest: Deus solus est, qui id potest, vt homines peccata oderint, & peruersam vitam relinquunt nobis

nobis solum permillum aliquid strepitus Euangelii tuba excitare, & si vasa corporis nostri mortificatione frangimus, lucem nostram splendere coram hominibus vita multum ædificantes, non parum à nobis factum fuerit, sicque Deus victoria potiri concedet.

Duo hinc eruamus, quæ magno nobis erunt adminiculo, vt ministeria nostra magno solamine & profectu tam nostro quam proximorum in actum deducamus. Prius, quod dictum est, ne nobis fidamus, & omnem in Deo fiduciam reponamus, & omnem fructum & felicem successum negocii illi soli adscribamus.

S. Chrysostomus dicit: Nolumus igitur extolli, sed & nos dicamus inutiles, vt viles efficiamur. Et S. Ambrosius ait: vis multum fructus cum proximo facere, obserua S. Apostoli Petri doctrinam: *Si quis loquitur, quasi sermones Dei: si quis ministrat, tanquam ex virtute, quæ administrat Deum, ut in omnibus honorificetur Deus per Iesum Christum, cui est gloria & imperium in secula seculorum. Amen.* Qui loquitur persuadeat sibi, Deum verba hæc in ore suo posuisse: qui operatur sibi persuadeat Deum per se operari, & det illi omnium gloriam & honorem. Nil nobis vendicemus, nec vllam nos ob rem eleuemus, nec rane nobis placeamus.

Posterius hinc colligendum est, nec animo cadamus nec desperemus. tenuitatem & miseriam nostram considerantes. Quo vel maxime indigemus: quis enim erit, qui videns se ad tam arduum munus & supernaturale institutum appellatam, quale est animas conuertere, & peccatorum sordibus eruere ex hæresibus & infidelitate euocare, & in se oculos dirigens, animum non despondeat? Quanta bone Deus, dissimilitudo & iniqua proportio. Non virium mearum hoc est onus, qui omnium miserrimus & ægerimus. Falleris sane, tibi magis id erat imponendum. In Moysem cadere non poterat vt crederet, se tanto oneri ferendo parem esse, cuiusmodi erat, educere populum Israeliticum ex Ægypti captiuitate.

Rodriguez exercit. pars 2.

te, & excusabat se Deo, qui eum ad hoc euocabat: *Quis sum ego vt vadam ad Pharaonem, & educam filios Israel de Ægypto?* *Obscuro Domine mitte quem missurus es, ego id non possum, impeditioris enim lingue sum.* Hoc est quod volo, inquit Deus, *Ego ero in ore tuo, doceboque te quid loquar.* Tu non facies, ego tecum ero. Idem & Teremiæ Prophetæ contigit: Mittebat illum Deus vt gentibus prædicaret, & statim se exulare cepit: *A, a, a, Domine Deus, ecce nescio loqui, quia puer ego sum, a, a, a:* non vides Domine, quia loqui non valeo, quod puer sum, quomodo ad tantum negocium me amandare vis? Ideo tibi eundum est, quia hoc tibi persuades, hoc illud est quod Deus querit, alioqui si multis donis excultus esses, non te eligeret, & illis te non eleuares, & tibi quid adscriberes, Humiles, & qui nihil sibi arrogant, eligit Deus, & per tales magna operari vult.

Sacra referunt Euangelia, dum prædicatu redirent Apostoli, & videns Christus fructum, & miracula, quæ patrarant, exultaerit in spiritu, & cepit glorificare & gratias agere Patri æterno: *In ipsa hora exultauit Spiritu sancto & dixit: Confiteor tibi Pater Domine caeli & terra, quod abscondisti hæc à sapientibus & prudentibus, & reuelasti ea paruulis.* Ita Pater, quia sic fuit placitum antese. Beati illi paruuli, beati humiles qui sibi nihil adscribunt, hi enim sunt, quos Deus exaltat, per quos mirabilia facit, hi sunt, quibus vt instrumentis vitur, ad magna operandum, cuiusmodi sunt magnæ animarum conuersiones & fructus, ideo nemo fiducia perdat, nec animum despondeat. *Nolite timere pusillus grex, quia complacuit Patri vestro dare vobis regnum.* Ne time nec animo cade minima Iesu Societas, quod parua imo minima sis omnium, placuit namque Patri tuo cælesti per te animas & corda hominum acquiri & reduci. Ego vobiscum ero, dicebat Christus Patri nostro Ignatio, quando & Romam eunti apparebat? *Ego vobis Rome propitiuss ero.* Idq; miraculum & mira apparitio causa fuit,

Exod. 3. 11.

Exod. 4. 11.

Luc. 10. 11.

Matt. 11. 25.

Luc. 12. 32.

Lib. 2. vita S. Ignatii c. 11.

fuit, cur huic religione nomen Societatis Iesu indicum sit, vt intelligamus nos non ad Ignatii Societate & ordinē, sed ad Iesu Societatem vocatos esse, & certos esse Iesu nobis semper auxilio fore, vt ipse Patri nostro pollicitus est, & illum nobis ducem & caput esse, ideoque nobis defatigationem nullam timendam, nec animo cadendum in hoc tanto negotio animas iuuandi, ad quod à Deo vocati sumus.

CAPVT V.

De primo humilitatis gradu, qui est se parui facere & humiliter de se sentire.

Laurentius
Iustinianus.

S. Laurentius Iustinianus ait neminem posse nosse, quid sit humilitas, nisi ante à Deo impetrarit, vt humilis sit, eo quod difficile cognitum id sit. In nullo (dicit idem,) tam fallitur homo, quam in cognoscenda vera humilitate. Credisne forsitan in eo consistere, si dicas: Miser sum, superbus sum? Si hic consisteret, facilis esset humilitas, omnes humiles essemus, omnes enim dicimus nos tales esse, vtinam & id sic sentiremus, & non id tantum ore, & ficto externoque respectu diceremus. Forsan credis humilitatem in vilibus & abiectis vestibus & sordidis & contemptis officiis consistere? Nec hic quidem sita est, hic enim multum superbia esse potest, vt quis ob hanc magni velit fieri ab aliis, & se maximi faciat, vt ceteris humiliorem, quæ est ipsissima superbia. Verum quidem est exteriora hæc plurimum ad veram humilitatem conferre, si iis, vt par est, vtamur, vt post dicitur: tamē in his vera humilitas non consistit. S. Hieron. inquit: *Multi humilitatis umbram, veritatem pauci sectantur.* Facile est caput inclinare oculos demittere, humili cum voce loqui, sæpius suspirare & ad vnam quodque verbum se miserum & peccatorem nominare, si enim hoc vel vno verbo, quamuis leuissimo, tetigeris

Cap. 22. &
599.

Hieron. epist.
27.

vel læseris, statim videre erit, quantum à vera humilitate absint: Auferantur omnia figmenta verborum, cessent simulati gestus, verum humilem patientiam ostendit. Hic lapis ille Lydius (dicit S. Hieronymus) ad quem vera examinatur humilitas.

S. vero Bernardus magis in speciali exponit in quo virtus hæc posita sit, eiusque definitionem ponit: *Humilitas est virtus, qua homo verissima sui agnitione sibi ipsi vilescit:* virtus hæc non in verbis nec exterioribus, sed intimo cordis sita est, in abiectissime de se sentiendo, in se vilipendendo, & talem ab omnibus habendum expectando, quod ex profundissima sui cognitione oritur.

Vt id declararetur & specialius enucleetur, ponunt Sancti plures humilitatis gradus. S. Benedictus, quem D. Thomas & alii sequuntur, posuit duodecim, S. Anselmus septem, & S. Bonaventura omnes reducit ad tres, quem breuitatis causa sequemur, & vt doctrina ad paciora redacta, promptius ob oculos ponatur, & facilius in actum deducatur. Primum humilitatis gradum dicit S. Bonaventura esse, vt quis se parui faciat, & humiliter de se sentiat, vnicuique & necessarium ad id medium esse sui cognitionem. Hæc duo D. Bernardi definitione continentur, vt & primo hoc gradu. Humilitas virtus est, qua quis se parui facit. En hic primum: id que (dicit S. Bernardus) facit, dum vere se miserias & defectus suos cognoscit. Ideoque quidam primum humilitatis gradum ponunt sui cognitionem, idque merito. Notamen cum S. Bonaventura redigentes omnes humilitatis gradus ad tres ponimus pro primo sui contemptum, & sui cognitionem medium vnicuique & necessarium ad gradum hunc humilitatis parandum: in re tamen vnum & idem est. Nam in eo omnes conuenimus sui cognitionem esse principium & fundamentum & ad humilitatem parandum, & permouendum in eo, quod sumus. Qui enim pro tali haberi potest, si non cognoscatur!

scaturi fieri non potest. Necessè ut ante scias, quis sit, ut post cum eo loco habeas, & ut talem honore prosequaris. Sicque necessè ut ante noscas quis sis, ut post te pro tali habeas, ad hoc enim fit magna licentia datur. Si enim pro tali habeas qualis es; humilis eris, te ipsum enim contemnes. Sin te plurius facere vis, quam es; superbia hæc est. S. Isidorus inquit: *Superbus aiñus est, qui super vult videri plus quam est.* Ideo enim quis superbus dicitur, quia se pro maiore habet, & talis haberi vult, quam reuera est. Hæcque vna causarum est, ob quas aliqui aiunt Deum tam amare humilitatem, quia veritatis amicus est, humilitas autem veritas, superbia vero & præsumptio mendacium & frâus est. Is enim es, quem te esse cogitas, nec is, quem te ab aliis haberi vis. Si ergo in veritate & humilitate esse vis, habe te pro eo, quies. Non videtur sane multum à te exigi, si petatur ut te eum habeas, qui es, & te non plurius facias, rationi enim consentaneum non est, ut quis se maiorem faciat, quam vere est, potius magnus abusus, imo periculosum est, quem se decipere, & alium, quam est, se credere.

CAPVT VI.

De sui cognitione, radice & unico medio, necessario ad humilitatem parandam.

FODIRE & rimari incipiamus in eo quo sumus, hoc est in nostrarum miseriarum & debilitatum cognitione, ut sic tandem preciosissimum hunc thesaurum inueniamus. *Drachma perijt* (dicit S. Hieronymus) *& tamen inuenitur in stercore.* In abiectiois, peccati & miseriarum stercore preciosam hanc margaritam humilitatem reperies. Incipiamus à corporis substantia, sit prima hæc fossio. Dicit S. Bernardus: *Ista tria semper in mente habere, Quid fuisti? Quid es? Quid eris? Quid fuisti? quia sperma fœditum. Quid es? quia vas stercoreum. Quid eris? quia*

esca vermium. Hic abundantissima meditari & penetrandi materia est. Hinc recte Innocentius Papa: *O vilis conditio humana indignitas! ô indigna vilitas humana conditio! herbas & arbores inuestiga, ille de se pro ducunt flores, & frondes & fructus, & tu de te lendes, & pediculos & lumbricos. Illa de se effundunt oleum, vinum & balsamum, & tu de te sputum, urinam & sterces. Illa de se spirant suauitatis odorem, & tu de te reddis abominationem factorum, cuius etiam cogitatio nauseam patriat, quanto magis expositio. Qualis arbor, talis fructus, non enim potest arbor mala fructus bonos facere. Imo à Sanctis corpus humanum comparatur fimeto niuibus tecto, quod foris album apparet, intus vero sordibus & immunditiis plenum est.*

S. Bernardus ait: *Si diligenter consideres, quid per os & nares, caterosque corporis meatus egrediatur; vilius sterquilinum nunquam vidisti, nec quod plures ex se sordes eiciat. Quam recte dixit S. Iob hominem puluerem & vermium productionem esse? Putredini dixi: Pater meus es, mater mea & soror mea vermium.* Eandem nos cum putredine similitudinem habemus, quam pater cum puluere. Homo productio pulueris, & saccus vermium est. *Quid ergo superbumus? Quid superbit terra & cinis?* Hic saltem nulla superbiendi materia est sed potius se humiliandi & vilipendendi. Ideoq; ait S. Gregorius: *Custos humilitatis est recordatio propria fœditatis, sub hoc cinere bene hæc conseruatur.*

Progrediamur, & paulo profundius fodiamus & ligonem adigamus. Attende quid fueris antequam te Deus crearet, & inuenies te nihil fuisse, & te his tenebris & chao exire nequisse, sed Deum immensa sua bonitate & misericordia te ex profunda illa abyssu extraxisse, & in creaturarum numerum retulisse. conferens veram & Regiam essentiam, quam habes. Sic ut ex nobis nihil simus, & nos equales ex nobis nos facere conueniat iis, quæ non sunt, & Deo id adscribere, quo illa hac in parte præcellimus.

Innocent. Papa l. 8. de contemptu mundi.

Bern. c. 3. meditat.

Iob. 17. 24.

Ecclel. 10. 9.

Gregorius.

Hoc est, quod S. Paulus asserit: *Si quis existimat se aliquid esse, cum nihil sit, ipse se seducit.* Magnæ sane fodinæ, ad humilitatis thesauros nos ditandos se hic offerunt.

Et hic manus quid se ostēdit, quod iam creati & essentia accepta, per nos subsistere non possumus. Nec nobis idem contingit, quod domui, quæ postquam à fabrico extructa est, se sustinet, nec fabri opera amplius indiget, qui eam ædificauit: non sic nobis agitur, creati enim tam Deo in singula momenta egemus, vt esse quod dedit, non amittamus, vt eguimus, dū nihil eramus, vt essentia nancisceremur. Ipse nos semper potente sua dextera sustinet & conseruat, ne in profundā nihili abyssum recidamus, vnde nos ante extraxit. Ideo ait Dauid: *Tu formasti me,*

Psal. 138. 5.

& posuisti super me manum tuam. Hæc tua manus, quam super me posuisti, me sustinet, & conseruat, ne rursus ad nihilum redigar, quod ante fui. Tam ab hac conseruatione & custodia diuina pendemus, & ei sic affixi sumus, vt ea vel vno momento deficiente, & Deo manum retrahente, statim in eodem temporis puncto nobis deficiendum & in prius nostrum nihilum redeundum sit; vt sole occidente lumen terræ subtrahitur. Hincq; S. Scriptura ait: *Omnes gentes quasi non sint, sic sunt coram eo, & quasi nihilum & inane reputati sunt ei.* Hoc illud est, quod singulis momentis nobis in ore est, quod nihil sumus, sed puto nos solum ore dicere, nescio an intelligamus, quod dicimus.

Isa. 40. 17.

Vtinam intelligamus & sentiamus, vt Propheta, dum dicebat: *Et substantia mea tanquam nihilum ante te.* Nihilum sane Domine ex me sum, nihil enim eram, & esse quod habeo, non à me habeo, sed tu mihi illud Domine dedisti, & tibi ante adscribendum est nec inde mihi gloriamdum nec superbiendum, nihil enim ad id contuli, & tu esse illud conseruas, & vires ad operandum suggeris. Omnis essentia, omnis potestas, omnis ad operandum vis à manu tua venire debet, ex nobis enim nihil possumus, nihil vale-

Psal. 38. 6.

mus, nihil sumus. Quæ ergo nobis superbiendi materia? An forsitan de nihilo? Paulo ante diximus, *Quid superbis terra & cinis?* nunc dicere possumus, *Quid superbis, cum nihil sis?* quod minus puluere & cinere est. Quam rationem aut occasionem habet nihil existimandi & superbiendi, & aliquid existimandi? Nullam sane.

CAPVT VII.

De quodam magni ponderis medio, vt homo se cognoscat, & humilitatem acquirat, quod est peccatorum consideratio.

LONGIVS procedamus & altius propriæ cognitionis ligonem debigamus, & profundius fodiamus. Profundiusne fodi potest? an quid nihilo profundius? Est, & quidem multo maius. Quid? Peccatum, quod addidisti. O quam profundum hoc, & quidem nihil hoc profundius est, peius enim peccatum quam non esse, & præstitisset non fuisse, quam peccasse, hincque Christus Seruator noster de Iuda dicebat, qui illum traditurus erat: *Bonum illi eras, si tuus non fuisset homo ille.* Nihil tam abiectum, dislitum, & in Dei oculis contemptum inter omnia, quæ sunt & non sunt, quam homo, qui est in mortali peccato, & cælesti hereditate exclusus, Dei inimicus, æternis inferni pœnis, Dei iudicio addictus. Et quamuis te Dei bonitate mortalis peccati conscium esse non reperis, tamen quia ad nihil nostrum cognoscendum, monuimus in memoriam redigendum tempus, quo non eramus, sic & vt plenius & perfectius abiectionem & miseriam nostram exploremus, in memoriam reuocandum tempus, quo in peccato fuimus. Attende quam miseræ conditionis fueris, dum in Dei conspectu fueris deformis, infelix & hostis eius & filius

ixæ, æternis ignibus addictus, & contemne & abiice te quam poteris profundissime. Et certe tibi persuade, quod quantumlibet te spernas & humilies, ad eam contemptus abyssum nunquam te pervenire posse, quam meretur ille, qui infinitum illud bonum, quod Deus est, offendit. Fundum hæc res non habet, abyssus profundissima & infinita est, donec enim in cælo percipiamus, quam bonus sit Deus, perfecte cognoscere non licet, quam malum sit peccatum, quod Deo contrarium est, & quanta pœna dignus, qui illud committit.

Si hac in consideratione seduli essemus, & alte foderemus hanc criminum & miseriarum fodinam; quam humiles essemus, & quam parvi nos ipsos duceremus, & quam æquo animo ferremus nos vilipendi & contemni? Qui Deum prodidit quem illius amore cõtemptum non amplectetur? Qui Deum sua concupiscentia & appetitu & momentanea oblectatione vedit & mutavit, & qui Deum Creatorem & Dominum suum offendit, & meruit æternis in inferni flammis obici, quas ille iniurias & contumelias æquo animo non tolerabit, ut illi de offensis satisfaciatur & damna compenset, quæ divinæ Maiestati intulit? *Priusquam humiliarer ego deliqui: propterea eloquium tuum custodivi:* dicebat Propheta David. Antequam pœna adesset, quam me Deus humiliat & affligit, iam feceram, iam deliqueram, ideoque fileo, & queri non audeo, multo. n. minor pœna culpæ meis est. Non me Domine puniisti, ut merebar. Quicquid enim in hac vita pati possumus nihil est, si cum, quod vnum tantum peccatum meretur, conferatur. Num ne tibi videtur illum meruisse omni infamia & contemptu affici, qui Deum suo honore spoliavit, & contempnit? Nonne tibi videtur æquum esse, ut ille vilipendatur, qui Deum vilipendit? Nonne tibi videtur voluntas illa, quæ ausa fuit Creatorem suum offendendi, eo redigendo, ut posthac nil amplius fiat, quod

appetit, in magnæ ipsius temeritatis pœnam?

Hic aliud consideratione dignum occurrit, quod quamvis in Dei misericordia confidere valeamus, peccata nobis iam esse remissa, tamen de everti non sumus. *Nescit homo virum amore an odio dignus sit,* ut ait Sapiens. Et S. Paulus dicebat: *Nihil mihi conscius sum, sed non in hoc iustificatus sum.* Et væ mihi, si non sum, parum enim mihi proderit, quamvis religiosus sum & alios conuerto: *Si linguis hominum loquar & Angelorum; charitatem autem non habeam; nihil sum:* quamvis donum prophetiæ habeam, & omnem scientiam, & erogem omnem substantiam meam in pauperes, & totum mundum conuertam, charitatem autem non habeam nihil sum, nihil mihi proderit. Væ vobis, si charitatem & Dei gratiam non habeatis, nihil estis, & minus quam nihil. Magnum sane ad se humiliandum, & humiliter de se sentiendum, & contemnendum, non scire si in gratia Dei vel peccato quis sit. Certe scio me Deum offendisse, sed nescio an peccatum Deus remiserit: Quis caput leuare audeat? Quis in terra confusus & humiliatus non erit? Hincque ait Sanctus Gregorius: *Ut vnam gratiam certam habeamus, scilicet humilitatem.* Licet timor & dubitas hæc quam Deus nobis reliquit molesta esse videatur, & certum nobis non sit, an eius amici vel hostes simus; tamen & hoc gratiæ & misericordiæ eius adscribendum, quod nobis id valde conducatur, ad humilitatem parandam, & conservandum, ad neminem contemnendum, ob multa, quæ commisit, peccata. Oh, ille forsitan, qui plus criminum me commisit, iam eorum veniam impetrauit & in Dei gratia est, ast ego nescio an sim. *Quod nobis calcarium loco est ad benefaciendum, & nihil negligendum, sed vsq; cum timore viuendum & coram Deo cum humilitate ambulandum, veniam & misericordiam petendum, ut suadet sapiens: Beatus homo, qui semper est pauidus.* Et, *De propiciato peccato noli esse sine metu.*

Eccl. 9. 1.

1. Cor. 4. 4.

1. Cor. 13. 1.

Gregorius.

Prou. 28. 14. Eccles. 5. 5.

metu. Multum energiae habet haec peccatorum consideratio, ad nos vilipendendum, & humiliter viuendum, & vsque subterram deiciendum, & multum sane in ea negotii ponendum, vt penetretur & ad praecordia vsque examine-
tur.

Si pedem figamus in consideratione effectuum & incommodorum, quae in nobis operatur peccatum veniale, quam copiosam & vberem materiam nos humiliandi & contemnendi reperiremus? Quae per peccatum natura corrupta sit, patet, quod tanquam lapis pondere suo inclinatur deorsum labi, & per peccati venialis infectionem, viuacissimam inclinationem ad terrena, quae nos tangunt, habemus, & quasi mortui ad spiritualium & diuinorum delectationem sumus. In nobis imperat, quod parere aequum erat, & parer, quod imperare decebat, & eo miseriarum deuenimus, vt sub corpore & cute humano tegantur bruta desideria, & corda ad terram vsque inclinentur. Prauum est cor omnium & inscrutabile, quis cognoscerit illud? Quis malitiam cordis humani pernoscat? Quantoque magis huc murum suffodias, tanto maiores abominaciones inuenies, vt in figura Ezechieli ostensum fuit. Si ergo culpas nostras praesentes animo peruoluamus, multum hic earum copiam reperiemus, hoc enim est, quod ex nostra messe colligimus. Quam volubiles sumus linguae, quam in cordis custodia negligentes? quam in bono proposito instabiles? quam proprii damni & commodi amici? quam cupidi appetitui nostro obsequendi: quam amoris, voluntatis & iudicii proprii pleni? quam vitae in nobis sunt passiones? quam integrae prauae inclinationes? & quam ab illis impellimur? Valde recte ait Sanctus Gregorius in illa verba Iob. *Contra folium, quod vento rapitur, ostendis potentiam tuam: iure & recte hominem frondi conferri, vt enim haec mutatur & agitur omni vento sic & homo tentationis vento vertitur & mutatur: aliquando turbat illum ira, aliquando inanis gloria aliquando trahit*

Ezech. 8. 8.

illum appetitus auaritia & ambitionis aliquando luxuria aliquando extollit superbia aliquando deprimat pavor & timor inordinatus. Hincque etiam dicebat Isaia: *Cecidimus quasi folium uniuersae & iniquitates nostrae quasi ventus absorberunt nos: constantia non est nec stabilitas in virtute nec bono proposito. Vberem sane nos humiliandi & confundendi materiam habemus, idque non solum si mala & peccata nostra inspiciamus sed & si opera, quae nobis bona videntur, examinemus, satis materiae ad nos humiliandum inuenire erit, ob defectus & imperfectiones, quas iis miscemus, secundum eiusdem Prophetae sententiam: *Facti sumus vt immundus omnes nos, & quasi menstrua uniuersa iustitia nostra.* De quo alibi, & ideo non plura hic.*

CAPVT VIII.

Quo modo nos in propria cognitione exerceri oporteat, ne animo cadamus & desperemus.

TANTA nostra miseria est, & tantoperimus, quae nos ad humiliationem merito prouocare debeant; vt videamus magis indigere, vt quis nobis animum addat, & erigat, ne animum perdamus & desperemus, quam ad nostri cognitionem nos exhortetur. Idque tam verum est, vt Sanctis & spiritualis vitae magistris doceant, tam profunde & alte in cognitionem miseriae & fragilitatis nostrae penetrare nos debere, vt ibi non subsistamus, ne anima diffidentia & desperationem cadat, videns se tantis miseriis exposita, & in bonis propositis tam instabilem esse: sed vt longius progrediamur ad bonitatis Dei cognitionem, & ei plane fidamus. Quare S. Paulus monet, tantam non esse debere eius tribulationem, qui peccauit, vt causa sit pusillanimitatis & desperationis. *Ne forte abundantiori tristitia absorbeatur, qui eius modis est sed*
mode.

moderata tristitia esse debet, & spei veniam consequendi permista, ob oculos posita Dei misericordia, & nō solum subsistendo in sola peccati eiusque grauitatis & turpitudinis consideratione. Hinc dicunt non nobis in nostrā misertē & fragilitatis cognitione subsistendū, ne animū despoemus & desperemus; sed profundius in nostri cognitione penetrandū, vt nobis dissidendo, eo quod ibi nullū certum sit auxilium, cui innitatur, oculos statim in Deū figamus, & ei fidamus, hęcque ratione non solum non animo cademus, sed potius animum sumemus & confirmabimur. Quod enim te respiciendo facit ad animum demēdum, faciet Deum respiciendo ad cōfortandū, & quo plenius fragilitatem tuam cognoueris & tibi ipsi diffides, tanto fortior & robustior ad omnia eris Deum intuendo, & in eo confidendo, & omnem fiduciam in eum coniciendo.

Sed mouent hic Sancti de magni ponderis negocio. Vt subsistendum nobis nō est in miserie & fragilitatis nostrę cognitione, ne in diffidentiam & desperationem cadamus; sed longius ad bonitatis, misericordie & liberalitatis diuinę cognitionem perueniendum, & illis plane innitendum; sic etiam hic non sistendum esse, sed statim oculos retorquendos in nos ipsos, & fragilitatem nostram. Si enim in bonitatis, misericordie & liberalitatis diuinę cognitione persisterimus, & nostri obliuiscamur, magnum hic subest periculum ne in pręsumptionem & superbiam incidamus. Nimia enim nobis nostri fiducia subreper, & in ea circumspectioe & timore non erimus, quo opus habemus, quod magnum precipitium, radix & principium magnę & horribilis ruinae. Quot hic spirituales, & qui ad cælum vsque orationis & meditationis exercitio se extollere videbantur, se hinc precipitarunt! Quot vere Sancti & magni hinc miserabiliter ceciderunt: quod sui obliuiscuntur, quia nimis securi erant fauoribus cœli receptis. Nimirum fidebant, & nullum sibi

amplius imminere putabant periculum; hęc causa tam miserandi casus fuit. Ple-ni similibus ruinarum sunt omnes libri. Dicit Sanctus Basilius, causam enormis casus Regis Dauid in adulterium & homicidium fuisse pręsumptionem, quam habuerit à Deo visitatus tam abundanti consolatione, vt dicere auderet: *Ego dixi in abundantia mea, non mouebo in aeternū.* Paulisper expecta, subtrahet Deus parumper manum, & fauores hic cessabunt, & insolite oblationes, & videbis, quid fiet: *Auertisti faciem tuam à me, & factus sum conturbatus.* Deus te in tua paupertate deseret, & habebis tuam, & malo tuo disces, postquam cecideris quod ante nosse noluiisti, quando te suo Deus fauore prosequeretur & visitabat. Similiter causa casus & negationis Apostoli Sancti Petri dicit idem Sanctus Basilius fuisse, quod pręsumpserit, & nimis sibi confiderit: *Etiā si oportuerit me mori tecum; non te negabo, & si omnes scandalizati fuerint, ego nunquam scandalizabor.* valde pręsumptuose dicebat, ideoque permisit Deus illum cadere, vt se humiliaret & cognosceret.

Nunquam à nobis ipsis oculi auertendi, nec nobis putandum nos in hac vita securos esse; sed cogitandum qui simus, & semper cum timore viuendum, semperq; suspicandum ne inimicus ille, quē circumferimus aliquā nobis prodicionem molliatur, & laqueum tendat, quo nos in ruina protrahat.

Sic vt quemadmodum non nobis in fragilitatis & miserie nostrę cognitione persistendum, sed statim ad Dei bonitatis cognitionem progrediendum; sic nec in Dei & misericordie & gratie ipsius cognitione manendum, sed statim ad nos flectendi oculi.

Hęc scala Iacob est, quę ex vna parte terrę cognitionis nostrę affixa est, & altera parte culmini cœli. Hac tibi ascendendum & descendendum est, vt Angeli ascenderunt & descenderunt. Ascende ad diuinę bonitatis cognitionem, & ibi non siste, ne pręsumptio tibi obo-

Basilius.

Psal. 29.7.

Basil. ho. 22.
de humilitate
& in regulis
breuioribus
resp. 81.
Matt. 26.35.

oboriatur; sed iterum descende ad tui cognitionem, & nec ibi subsiste, ne animo cadas & diffidas, sed iterum ad diuinam cognitionem ascende, vt in illum fiduciam conicias. Semper tibi hac scala ascendendum & descendendum est.

*S. Catharina
Senensis c. 67.
dialog.*

Hac ratione isto exercitio utebatur Sancta Catharina Senensis, vt diuersis se diaboli tentationibus liberaret, quas illi diabolus adducebat, vt ipsa in dialogis refert, quod diabolus illam confusione tentaret, nitens illi persuadere, totam eius vitam fraudem fuisse: illa interim se leuabat, & exurgebat in Dei misericordia, cum humilitate dicens: Confiteor Creatori meo omnem meam vitam tenebras fuisse, ipsa vero me abdam in vulneribus Iesu Christi crucifixi, & ipse me sanguine abluit, & sic meae iniquitates confunduntur, & Creatore & Domino meo fruor. Lauabis me & super niuem dealbabor. Dum vero eam diabolus contraria tentatione per superbiam extollere volebat, & suggererebat, quod Deo grata esset, & non amplius ei opus esset se affligere nec amplius defectus suos deflere, illa se humiliabat, & diabolo respondebat: Hei misera mihi! Sanctus Ioannes Baptista nunquam peccauit, & fuit in matris utero sanctificatus, & tamen omni se austeritate & poenitentia macerauit. Ego vero tanta peccata commisi, & illa nunquam defleui, nec cognoui, vt debui. Diabolus partim tantam humilitatem, partim tantam in Deo fiduciam non tolerans, illi ait: Maledicta sis tu cum illo, qui te haec docuit, nescio qua posthac te parte aggredi; si enim te confusione deiicio, tu te Dei misericordia erigis, si te extollo, tu infernum vsque te per humilitatem deiicis, & vsque in infernum me persequeris, ideoque illam dimisit, nihil enim nisi damnum sibi referebat. Eodem & nobis modo hoc exercitio vtendum, & partim erimus pauidi & abstinentes, partim fortes & hilares: pauidi de nobis ipsis, & fortes & hilares in Deo. Haec duae illae lectiones sunt, quas

Deus quotidie (vt Sanctus quidam testatur) electis suis dat, prior vt defectus suos posterior vt diuinam bonitatem perceptam habeant, quae tanto amore illos prosequitur.

CAPVT IX.

De magno bono & vtilitate, quam exercitio cognitionis sui reperuntur.

VT maiori cum animo hoc nostri cognitionis exercitium attripiamus; vltimum fuit aliqua bona & vtilitates inde oriundae in medium adferre. Iam vnum expositum est, videlicet esse fundamentum & humilitatis radicem, & vnicum & necessarium medium ad eandem parandam & conseruandam. Rogatus quidam seniorum patrum, qua ratione quis sibi humilitatem parare posset; respondit: Si quis sibi tantummodo & non alterius mala consideret. Quicumque oculos ab alienis defectibus ad suos conuertit, penetrat & inquirat, sibi quam notissimus, veram talis humilitatem assequetur. Hoc solum sufficiebat, vt diligenter hoc exercitio vteremur, quandoquidem tantum nobis interest ad humilitatis virtutem nobis parandam.

Sancti tamen vltius progrediuntur, & dicunt humilem sui cognitionem certiore viam esse, ad Deum cognoscendum, quam omnium scientiarum maximum exercitium. Haecque ratio est, quam S. Bernardus allegat, haec enim omnium scientiarum & maxima & vtilissima, per hanc siquidem homo in Dei cognitionem peruenit. Hoc dicit S. Bonauentura demonstrari mysterio illo Euangelico, quo seruator noster in caeco nato operatus est, cui luto oculis imposito, visum corporalem dedit, quo se videret, & spirituale visum, quo Deum cognosceret & adoraret. Sic Dominus nos caecos natos per nostri & Dei ignorantiam, illuminat, utrum, ca-

denati sumus, liniendo super oculos nostros, ut primum incipiamus nos ipsos agnoscere, deinde illuminatorem nostrum credendo proni adorare. Idem Sancta mater nostra Ecclesia nos docere nititur cerimonia illa, qua initio ieiunii quadragesimalis vitur, dicens: *Memento homo quia pulvis es, & in puluerem reuerteris.* Ut homo se cognoscens & Deum cognoscat, & doleat se illum offendisse, & penitentiam de peccatis agat. Sic ut se videre & nosse, & hominē lutum & abiectionem suam considerare, medium sit, ut ad Dei cognitionem perueniatur. Et quo plus & exactius quis vilitatem suam cognoscit, tanto perfectius cognoscat magnitudinem & altitudinem Dei: *Opposita enim iuxta se posita magis elucescunt*, nam album nigro superpositum magis resplendet & cognoscitur. Homo ergo cum summa sit abiectione, Deus vero maxima altitudo, duo extrema contraria sunt. Vnde fit, ut dum quis se perfectius noscit, videns ex se nihil boni habere, prater nihil suum & peccata; magis apparet bonitas, misericordia & liberalitas diuina, quæ se tam demittit & abiicit, ut velit amare & tractare cum tanta abiectione, ut est nostra.

Hinc est, quod anima incendatur & multum inflammetur diuino amore, nam nunquam satis mirari potest, nec Deo gratias agere, quod quamuis homo tam miser & peruersus sit, tamen Deus illum tolerat, & tot beneficiis cumulatur. Imo vix aliquando nos ipsos tolerare possumus, quandoque tanta sit Dei erga nos bonitas & misericordia, ut non solum nos toleret, sed & dicat: *Delicia mea esse cum filiis hominum.* Quid d' Domine in filiis hominum tibi inuentum ut dicas delicias tuas esse cum iis esse & conuersari? Hæc causa fuit cur tam frequens apud Sanctos hoc sui cognitionis fuerit exercitium, ut ad maiorem Dei cognitionem & diuinæ Maiestatis amorem venirent. Hoc exercitium & oratio Diuo Augustino visitata: *Deus semper idem, nouerim me, nouerim te.* Hæc oratio *Rodriguez exercit. pars 2.*

illa fuit, qua Sanctus Franciscus noctes dieisque transigebat: *Quis tu? Quis ego?* Hac Sancti ad altissimam Dei cognitionem perueniunt: hæc certissima & omnium securissima via ad hoc est, & quæ altius & profundius in tui cognitionem deueneris, tanto magis ascendes & cresces in Dei ipsius bonitatis & infinitæ misericordiæ cognitione, quantoque plus ascenderis & creueris in Dei cognitione tanto plus descendes & crescis in tui cognitione. Lumen enim cælestis abscandita manifestat, & animam etiam illa erubescere cogit, quæ oculis mundi optima videntur. Dicit Sanctus Bonauentura, sicut radiis solaribus domum intrantibus statim apparent atomi; sic & cor radiis gratia illustratum etiam minima videt: ideoque malum & imperfectum iudicat, quod alter tanta luce non illustratus optimum esse ducit. Hoc causæ est cur Sancti tam sint humiles, & se tam parui faciant, & quo sanctiores, tanto se minoris faciant. Quo enim maiori luce illustrati sunt, & maiorem Dei cognitionem habent; tanto perfectius se cognoscunt, & sciunt se ex sua messe nisi nihilum & peccata habere. Et quam exacte se cognoscant, & multos in se defectus videant, tamen semper putant alios & plures esse, quos non vident, & minorem eorum partem sibi notam esse, & illa eorum de se opinio est. Ut enim credant Deum meliorem esse, quam ipsi nosse queant, sic & credant se peiores esse, quam ipsi adsequi possint. Ut enim quantumcumque Deum cognoscamus & intelligamus, eum comprehendere non possumus, sed semper in eo aliud ac aliud restat intelligendum & cognoscendum: sic etiam quantumlibet nos noscamus, & contemnamus & humiliemus, tamen ad fundum miseriarum nostrarum nunquam perungere possumus. Hocque non hyperbole, sed ipsissima veritas est: ut enim homo ex se nil nisi nihilum & peccata habet, quis tantum se humiliare & abiicere poterit, quam duo hæc requirunt.

Bonauentura.

Deligit minima queque animi errata.

Paris nauſea.

De Sancta quadam legitur, quod petito à Deo lumine, vt se posset nosse, tantam in se foeditatem & miseriam viderit, vt ei intolerabilis esset, & Deum rogauerit, dicens: Domine non tantam cognitionem da, alioqui animo cadam. Refert Pater magister Auila, se personam nosse, quae saepius Deum rogabat, vt sibi aperiret, qualis esset. Aperuit illi paululum Deus oculos, quod magno ipsi stetit, tam enim se foedam & abominabilem cognouit, vt magna voce exclamaret: Aufer Domine tua misericordia ex oculis meis speculum hoc, non diutius formam meam intueri queo.

& sui odium.

Hinc etiam nascitur in Sanctis sanctum illud sui odium & horror, de quo supra dictum est quo enim perfectius inmensam Dei bonitatem noscunt & eum amant, tanto se oderunt, vt aduersarios & inimicos Dei, secundum quod dicit Iob. *Quare me posuisti contrarium tibi, & factus sum mihi metipsum grauis!* Vident sibi inesse omnium malorum radicem, propriam videlicet voluntatem & sensualitatem, ex qua omne peccatum emanat, hacque cognitione contra se ipsos insurgunt, & se oderunt. Num tibi æquum videtur illum odisse, qui te fecit deserere & mutare tantum bonum: quale Deus est, vt parua & breui voluptate & delectatione fruereris? Nonne tibi fas videtur eum odio habere, qui te fecit æternam gloriam amittere, & infernum in æternum mereri? Qui tibi tanti mali causa fuit, & adhuc est? Nunquid tibi omni odio dignus videtur? Hic tu ipse es, aduersarius & hostis Dei, aduersarius & hostis proprii boni, & salutis tuæ.

CAPVT X.

Sui cognitionem non pusillanimitatis sed potius fortitudinis & vigoris causam esse.

ALIVD magnum in hoc sui cognitionis exercitio bonum inuenire est,

quod non solum non pusillanimitatis & pauoris causa est, vt forsitan aliquibus videri possit, sed potius magnum animum & fortitudinem ad bonum dat. Ratio huius hæc est, dum quis se noscit, videt in se nihil cui inniti possit, & sibi diffidens, tantam in Deo fiduciam ponit, in quo se fortem & potentem ad omnia reperit. Hinc euenit, vt eiusmodi magna possint tentare & aggredi, & ea ad optatum finem perducere, vt enim totum Deo, sibi vero nihil adscribit, Deus negotium maximum applicat, & suum facit, & in seonus suscipit, & tunc per instrumenta & media debilia exequi vult ille mira & magna. *Ve ostenderet diuitias gloriae suae in vasa misericordiae, quae preparauit in gloriam.*

In debilibus vasis reponere solitus est fortitudinis suae thesaurus, vt tanto magis gloria eius elucescat. Id ipsum est, quod Deus Sancto Paulo dixit, quando tentationibus quasi obrutus clamabat petens ab ipsis liberari, cui Deus respondit: *Sufficit tibi gratia mea: non virtus in infirmitate perficitur.* Corinthiorum 12. versiculo 9. quo enim tentationes vehementiores & infirmitas maior, tanto magis splendet Dei virtus, & se perfectiorem & fortiorem exhibet vt enim medicus amplio rem feret honorem, quo vehementior est morbus & maius agrotantis periculum; sic & quo maior est in nobis infirmitas, tanto maiorem honorem brachium Dei impendit consequitur.

Sic hunc locum exponunt Sanctus Augustinus & Ambrosius. Hinc ergo quando quis se nouit & sibi diffidit, diuina Maiestas auxilio adcurrit & lauat: contra vero, dum quis sibi, suis mediis & diligentis fidit, à Deo deseritur. Hanc docet Sanctus Basilii causam esse, quod saepius festis solemnioribus, dum volumus & cogitamus plus orationi & deuotioni vacare, minus id fiat, quod nostris mediis diligentibus & preparationibus nimium fidamus. Alias vero, dum id minus cogitamus, in magnis dulcedinis benedictionibus præuenimur, vt intelligamus Dei esse

esse gratiam & misericordiam, non nostram diligentiam vel meritum. Ita ut dum quis fragilitatem, & miseriam suam agnoscat, non animo cadit nec timidior fit, sed potius vegetior & fortior redditur, eo quod cogatur sibi diffidere, & omnem fiduciam in Deo collocare. Idque illud ipsum est, quod ait Apostolus Sanctus Paulus: *Cum infirmior tunc potens sum* Hoc est: *Cum humilior, tunc exaltor*. Sicque de-

claratur à SS. Augustino & Ambrosio: Dū me humilio & deicio, & agnosco me nihil posse, & infirmitatem & fragilitatem meam adducito, tunc erigor & leuor: dumque exactius agnosco & video fragilitatem & infirmitatem meam oculos in Deum figens, me robustiorem & alacriorem ad omnia sentio: ipse enim tota fiducia & spes mea est. *Et erit Dominus fiducia eius.*

Ex his intelligere erit, humilitatem non esse, nec ab illa desperationem & pusillanimitates certas oriri, quæ solitæ sunt provenire in nostro profectu, eo quod nobis persuadeamus nunquam nos virtutes parare posse, nec superare peruersam nostram conditionem & inclinationem: alias in officiis & ministeriis, quæ iniungit vel posset iniungere obedientia: vtrum aptus ero ad confessiones audiendas, vel vti missiones ableger, vel ad alia similia. Videtur id humilitatis esse, sed sæpenon est, potiusque ex superbia ortum habet. Conuertit enim quis in se oculos, quasi suis viribus industria & diligentia tale quid valeret, quod in Deum dirigere debuerat, in quo omne nostrum robur & fortitudo est. *Dominus illuminatio mea & salus mea, quem timebo? Dominus protector vita mea, à quo trepidabo? Si consistant aduersum me castra, non timebit cor meum, securgat aduersum me praeliū, in hoc ego sperabo.* Et, *Si ambulauero in medio umbrae mortis non timebo mala, quoniam tu mecum es.* Quanta verborum diuersitate vnam eandemque re Prophetæ explicat? pleni sunt huius omnes psalmi, ut indicetur affectus & fiducia abundantia, quam ille habebat,

& quā nos habere fas est. *In Deo meo transgrediar murum.* quantumuis altus sit, nihil se mihi opponere poterit, ipse gigantes locustis superabit. In Deo meo leones & dracones inueniam, cuiusque gratia & fauore fortes erimus. *Qui docet manus meas Psal. 17. 35. ad praelium, & posuisti ut arcum arcum brachia mea.*

CAPVT XI.

De aliis bonis & commodis, ex sui cognitionis exercitio oriundis.

IN TER omnia media, quæ ex nobis habere possumus, ut nobis Deus gratiam & dona sua communicet; præcipuum merito est, ut nos humiliemus & fragilitatem & miseriam propriam agnoscamus. Ideo aiebat S. Apostolus Paulus: *Libenter igitur glorior in infirmitatibus meis, ut inhabitet in me virtus Christi.* Et Diuus Ambrosius in verbalibus hæc? *Placeo mihi in infirmitatibus,* dicit: *Si gloriandum est Christiano, in humilitate gloriandum est, de qua crescitur apud Deum.* Hæc enim regia via est, quæ eo perducit. Ad hoc probandum adfert Sanctus Augustinus illud Prophetæ: *Pluuiam voluntariam segregabis Deus hereditati tuæ, & infirmata est; tu vero perfecisti eam.* Quando credis Deum pluuiam voluntariam & gratiosam donorum & gratiæ hereditatiuæ, id est, animæ daturum? *Et infirmata est: dum infirmitatem suam & miseriam agnoscer, Deus illam perficiet, & in illam pluuiam donorum voluntaria & gratiosa descendet.* Quo enim pauperes mendicæ paupertatem & vlcera sua misericordibus diuitibus magis aperiant, tanto magis illos ad pietatem & charitatem mouent, & largiores eleemosynas recipiunt, sic & quo quis se magis humiliat, & se agnoscit, & miseriam magis detegit, quo diuinam misericordiam plus inuitat & mouet ad sibi compatiendum &

Isa 40.29.

condolendum, & maiorem donorum copiam illi communicandum. *Qui dat laxo virtutem, & his, qui non sunt, fortitudinem, & robur multiplicat.*

Sui ignorantia vitiorum plerorumque font.

Vt breui compendio magna bona & commodahuius exercitii complectar, dico ad omnia remedium generale esse sui cognitionem. Ideoque in quaestionibus, quæ in spiritualibus colloquiis proponuntur, unde tale quid oriatur, & quod illi sit remediū? fere in omnibus responderi potest, id oriri sui cognitionis defectu, & remedium esse se cognoscere & humiliare. Si enim quæras, unde oriatur, quod proximum iudices, respondeo sui cognitionis defectu fieri, si enim in tuum ipsius sinum inspiceres, tot tibi intuenda & plangenda reperies, vt tibi necesse non sit aliena curare. Si quæras, quæ fiat, quod aspera & morosa verba proximo dicas? dico & hoc eiusdem defectu fieri, si enim te nosces, & te tanquam omnium minimum haberes, & vnumquemque vt superiorem suspiceres, non eo hoc modo alloqui auderes. Si petas, unde nascantur excusationes, querelæ & murmuraciones hæ: Cui hoc vel illud non mihi datur. quare tali ratione tractant? certum est & inde oriunda esse. Si scire velis, qui fiat quemquam plus æquo turbari & tristari, dum tali vel tali tentatione obruitur? vel dum videt se sapius labi, & ideo illum dolore affici & quasi animum despondere? etiam defectu propriæ cognitionis procedit: si enim humilis esses, & cordis malitiam aduerteres, non turbaberis, nec ideo desperares, sed potius obstupesceres, quod peius tibi nõ contingerit, & in maiora non sis lapsus, & Deum laudares & gratias ageres, quod manu sua, ne caderes te sustentet, quod proculdubio cõtingisset, nisi ille te retinuisset. Ex vitiorum sentina & fonte quid non mali fluere potest: ex tali simeto tales odores sperandi sunt, & à tali arbore tales fructus. In verba illa Prophetæ: *Recordatus est, quoniam puluis sumus*, dicit sanctus Anselmus: Magnum nec mirum est, si ventus puluerem secum ferat & rapiat.

Psal. 102. 14. Ansel. l. de studiis c. 41.

Legimus de P. nostro Francisco Borgia, quod quodam tempore ei proficiscenti in via obuius fuerit quidam nobilis vir, ei amicus, qui aduertens quanta cum paupertate & incommoditate iter faceret, & ei compatiens rogabat, vt maiorem sui curam haberet. Pater hilari & simulato vultu respondit: Hanc pro me sollicitudinem depone, nec cogita tam male mihi prouisum vt putas, certior enim sit, me semper metatorem præmittere, qui & hospitium & omnia necessaria in aduentum meū parat. Quærete vero nobili illo, quis ille esset, quæ præmitteret, respondit: Mei ipsius cognitio est, & eius quæ mereor consideratio, qui est infernus ob crimina mea, & dum quæ hac cognitione munitus ad hospitium quantumlibet male præparatum venio, commodius mihi videtur, quam merita mea exigant.

In annalibus fratrum Prædicatorum refertur de S. Margarita eiusdem ordinis, quod cuidam viro Religioso, pio & spirituali dixerit inter alia, quod sapius Deo supplicasset, vt ostenderet ei viam, quam antiqui Patres ingressi erant, & tam ei placuerat, vt tot dona & gratias de ipsius manu accipere mererentur: Et quod quadam nocte dormienti apparuerit liber aureis characteribus conscriptus, & statim audierit sibi dicentem vocem: Surge & lege, quod surrexerit, & pauca verba, diuina tamen & cælestia legerit. Hæc seniorum patrum perfectio fuit, Deum amare, seipsum contemnere, neminem spernare nec iudicare. Et statim liber euauit.

CAPVT XII.

Quam expediat nos cognitione propria exerceri.

EX dictis facile erit intelligere, quomodo expediat nos nostri cognitione exerceri. Rogat Thales vnus sapiētū Græcorum, quod inter omnia naturalia esset scitu difficillimum, respondit hominē se posse nosse. Amos. 3. 6. n. quæ in nos habem? tār est, vt cognoscatur.

ne hanc impediatur; & hinc etiã celebre illud veterum dictum: *Nosce te ipsum*. Et alterum: *Tecum habita*. Verum extraneis omiffis ad nostros veniamus, qui doctiores huius scientiã magistri sunt. S. S. Augustinus & Bernardus dicunt hanc sui cognitionis scientiam altissimam & vtilissimam esse omnium scientiarum, quã ab hominibus inuentã sunt. Magni faciunt (dicit S. Augustinus) homines scientiam de celo & terra, astrologiam, cosmographiam, scientiam de cœlorum motu, cursu planetarum, eorum proprietatibus & influentiis: sed se nosse maior & altior his scientia est: illã inflant & vanos homines reddunt; hæc œdificat & humiliat. Quamobrem sancti & spiritualis vitæ magistri iubent nos multum hoc exercitio occupari, & abusum arguunt aliquorum, qui leui brachio suorum defectuum cognitionem percurrunt, & diutius occupantur deuotorum meditatione, eo quod in his oblectationem inueniant, & in defectum & errorum suorum examine non delectentur, quod nefas arbitrentur sibi non placere, vt turpis aliquis, qui se in speculo considerare non audet. S. Bernardus loquens in Dei persona ait: *O homo si te videres, tibi displiceres, & mihi placeres: sed quia te non vides, tibi places & mihi displices. Veniet tempus, cum nec mihi nec tibi placebis: mihi quia peccasti: tibi quia in æternum ardebis.*

De hoc agens S. Gregorius dicit aliquos esse, qui dum Deo seruire incipiunt & aliqua ex parte virtutem colere, statim sibi boni & sancti videntur, & tam fixos habent oculos in bono, quod faciunt, vt penitus peccata & mala præterita obliuiscantur, vt & subinde præsentia, tam enim in boni consideratione detinentur, vt non aduertant nec videant multa mala, quã faciunt. Contra vero agunt boni & electi, nam vt vero virtutum & bonorum operum pleni sunt, semper oculos in malum conijciunt, & imperfectiones & defectus suos considerant. Et facile videre est, quantum inter vos & alteros interfit, nam hi mala

sua considerantes bona & magnas virtutes, quas possident, conseruant, & in humilitate permanent: mali vero bona sua intuentes eadẽ perdunt, nam superbiunt in illis & euanescent. Sic vt boni malis suis commodum & rem faciant, mali contra bonis suis malum & damnum sibi adferant, quod iis male vtantur. Vt in cibis euenit, qui quamuis salubres & boni sint, si quis eis vtatur sine modo vel ordine, morbum sibi accerserit: & contra si quis viperino veneno certa commixtione & temperie vtatur, erit ei tharaca & salubris. Et dum diabolus tibi suggerit (dicit S. Gregorius) bona, quã egisti, vt te magnificas & superbias, opponit illi tua mala, in memoriam peccata reuocans. Vt D. Paulus faciebat, qui ne extolleretur & euanesceret magnis suis virtutibus, eo quod in tertium vsque cœlum raptus esset, & altis ibi habitis reuelationibus, dese dicebat: *Qui prius blasphemus fui, & persecutor & contumeliosus, & ideo non dignus vocari Apostolus, quia Ecclesiam Dei persecutus sum. Quod optimum & antidotum contra hanc tentationem.*

In verba illa, quã Archangelus Gabriel Prophetæ Danieli dicebat: *Intellige fili hominis*; dicit S. Hieronymus, quod sancti illi Prophetæ Daniel, Ezechiel & Zacharias iam sibi videbantur esse inter Angelorum choros, propter magnas & continuas reuelationes, quas habebant: & vt propterea se non extollerent, euanescerent & superbirent, cogitantes se iam Angelicam naturam vel superiorem induisse, monet illos Dei nomine Angelus, vt naturæ suæ fragilitatem & debilitatem recordentur, vocans eos filios hominum, vt nouerint se fragiles & miseros homines esse vt ceteros, & se humiliant, & se pro eo habeant, quod sunt. Plurima in sacris & prophanis historiis exempla occurrunt Sanctorum & illustrium virorum, Regum, Imperatorum & Pontificum, qui hoc medio vsi sunt ad humilitatem conseruandam & non superbiendum.

Memoria delictorum damonē fugat.

Sancti ne extollantur humiliantur. Dan. 8. 17. Hieronymus.

*Contemptus
ſui.
L. 4. c. 1. vita
P. Franciſci
de Borza.*

De Patre noſtro Franciſco de Borza legitur, dum adhuc Gandiæ Dux eſſet, quod quidam vir ſanctus ei author fuerit, quod ſi in Dei ſeruitute proficere vellet, nullus ei dies abiret, quo non aliquid mente volueret, quod ad propriam confuſionem & contemptum faceret. Quod conſilium tam auide arripuit, vt ab eo tempore, quo ſe ad orationis mentalis exercitium dedit, duas primas diei horas in ſui cognitionem & contemptum impenderit, quid quiſque legerit, audiuerit vel viderit, totum ad ſui deiectionem & confuſionem applicauerit. Habebat præterea aliud deuotionis genus, eratque huiusmodi, quod quotidie ſimulatque cubitu ſurgebat, genua flecteret, terque terram oſcularetur, vt meminifſet ſe terram & puluerem eſſe & in puluerem vertendum. Quid vero hinc commodi tulerit, ſatis apparuit, quandoquidem tantum nobis humilitatis & ſanctitatis exemplum reliquit. Obſeruemus ergo nos hoc conſilium & id ſemper cuſtodiamus, nulla nobis dies abeat, qua aliquam orationis partem non conſumamus aliquid cogitando, quod ad noſtram confuſionem & contemptum faciat. Et ne ceſſemus, ne hoc exercitium ſuperſedeamus, donec ſentiamus, animam noſtram impreſſum interiorem noſtri contemptum & vilipendenciam, & confuſionem & erubeſcentiam coram diuina Maieſtate, intuentes noſtram abiectionem & miſeriam. Valde enim nobis eſt id neceſſarium, nam tanta noſtra eſt ſuperbia, & inclinatio, vt magni ſimul & æſtimemur, niſi quotidie hoc exercitium vtamur, in ſingulas horas nos ſupra nos eleuatos inueniemus, vt ſuper ſuperaquam, leuiores enim & inanioreſ ſubere ſumus. Semper neceſſe hunc tumorem & ſuperbiam reprimi, quæ in nobis oritur, aſpicientes turpitudinis noſtræ & abiectionis pedes, vt hac ratione vanitatis & ſuperbiæ rota diſſoluatur. Recordemur Euangelicæ illius parabole de ficu, quam Dominus excindi volebat, eo quod iam tertium annum fru-

ctum non feciſſet. Dicebat hortulanus domino, vt illum hoc anno permitteret, promittens ſe foſſurum & ſtercus additurum, & ſi ſic fructum non ferret, tunc excinderetur. Tu ergo ficam & ſterilem animam tuam ficum ſode, & ſtercus peccatorum tuorum & miſeriarum, quo abundat, adde, & ſic fructum faciet & fertilis fiet.

Vt maiori animo quis hoc exercitium colat, & nemo occaſionem illud omittendi ob falſas aliquas impreſſiones capter; duo hic notanda ſunt. Prius ne quis cogitet hoc exercitium tantum incipientium eſſe, cum & veterum & valde perfectorum virorum ſit, cum videamus id ab illis, imo & ab Apoſtolo S. Paulo uſurpatum. Poſterius eſt, quod intelligendum, hoc exercitium non macerum obnoxium nec melancholicum eſſe, nec adferre turbationem & inquietem, ſed potius multam pacem & quietem, ſanctificationem & hilaritatem, quantoſcunque etiam in ſe quis defectus & errores cognoſcat, qui intus ſe etiam tam petuerſum depræhendat, vt omnes illum oderint & contemnunt. Dum enim cognitio hæc ex vera humilitate procedit, pœna illa & contemptus cum quadam ſuauiſſitate & delectatione aduenit, vt nollet ſine illa homo eſſe. Aliæ illæ anxietates & pœnæ, quas quidam attendentes ſuas imperfectiones & defectus ſentiant, tentationes diaboli ſunt, qui partim eis nititur hominibus perſuadere ſe humilitatem habere, partim vellet, ſi poſſet, vt homines Deo diſſiderent, & ſuo ſe ſeruitio manciparent.

Si in fragilitatis & miſeriæ noſtræ cognitione nobis ſiſtendum foret, ſatis nobis cauſæ eſſet triſtandi & deſperandi, ſed non hic figendus pes eſt. Sed ſtatim ad diuinæ bonitatis, miſericordiæ & liberalitatis conſiderationem tranſeundum, in quo aduertendum quam nos deſideret, & quanta pro nobis paſſus ſit, hicque omnis fiducia figenda. Sicque quod occaſio puſillanimitatis & triſtitie futurum erat, ſi nos reſpiciamus, iuuat

*Oſculatur
terram quo-
tidie ter P.
Borza.
Lib. 4. c. 4.*

*Neceſſitas
humilitatis.*

Luc. 13. 6.

ad nobis animum addendum & confortandum, & causa est maioris hilaritatis & solatii, si Deum adspiciamus. Si quis se intuetur, nihil videt nisi quod deplorandum est; si Deum respiciat, in eo confidit, nec timet ab eo deseri, quantalibet etiam in se animaduertat imperfectiones & miseras. Diuina enim bonitas & misericordia, in quam oculos & cor fixit, infinitis partibus omnia hæc excellit & superat. Hacque consideratione, quæ altis ipsis in visceribus radices egit, sibi tanquã fractæ arundini niti cessat & Deo semper nititur & fidei, secundum illam Prophetæ Danielis sententiam. *Nequo enim in iustificationibus nostris prosterminimus preces ante faciem tuam, sed in miseracionibus tuis multus.*

CAPVT XIII.

De secundo humilitatis gradu: Declaratur in quo consistat iste gradus.

SECUNDVM humilitatis gradum dicit S. Bonaventura esse, desiderare aliquem parui fieri. *Amã nesciri, & pro nihilo reputari.* Desiderare à nemine sciri, & estimari, & ab omnibus pro nihilo haberi. Si in primo humilitatis gradu benedicti essemus, tum ad secundum propius accessissemus. Si nos ipsos parui faceremus, non nos pigoret ab aliis parui fieri, & potius ideo lataremur. Idne manifestius videre lubet? (dicit S. Bonaventura) Omnes natura in id propendemus, si videamus alios eiusdem nobiscum esse opinionis, & idem nobiscum sentire. Quod si ita se res habet, cur non gaudemus alios nos vilipendere? Scis quare? quia nos ipsi nos non vilipendimus, nec hæc opinio nostra est. S. Gregorius in verba illa Job: *Peccauit, & vere deliquit, & vt eram dignus, non recepi.* dicit, plurimos esse qui ore quidem profiterentur se tales vel tales esse, & tamen ipsi id non credunt, dum enim alii idem dicunt, vel etiam minus, ferre nequeunt.

Huiusmodi, dum de se mala dicunt, vera non dicunt, sic enim in animo suo non sentiunt, vt sentiebat Job, dum diceret: *Peccauit & vere deliquit & Deum offendi, & non me secundum merita puniuit.* Job hoc vere & ex animo dicebat, illi vero solum ore & exterius se humiliant; intus tamen humilitatem nullam habent, humiles quidem apparere, sed non esse volunt; si enim id vere vellent, non tam ægre ferrent se ab aliis reprehendi, & de aliquo errore notari, nec se tam excusarent & defenderent, nec se turbarent, vt turbantur.

Refert Cassianus ad Abbatem Serapionem accessisse quendam monachum, qui habitu, gestu & verbis magnam præ se humilitatem & sui contemptum ferebat, & nunquam de se malum dicere cessabat, quod magnus erat peccator & peruersus, indignus communi aere frui, nec à terra ferri: non volebat nisi humi sedere, multo minus permittere, vt lauerentur ipsi pedes. Abbas Serapion post mentem secundum consuetudinẽ suam cepit de rebus spiritualibus agere, in quibus & monachus partem habebat, nam bonum ei consilium dedit, & magna cum charitate & mansuetudine suauit, quando quidem iuuenis & fortis erat, in cella sederet, & manibus ad parandum victum operaretur secundum monachorum regulam, & ne otiosus per aliorum cellas vagaretur. Tam grauitè hanc admonitionem & consilium tulit monachus, vt dissimulare nequiret, sed exterius & in facie indignationem ostenderet. Quare ei dixit Abbas Serapion: *Quid hoc est fili, quod hæctenus tanta de te ipso mala dixisti, & tot ignominias & dedecora, & nunc vnica admonitione, quæ tam est sincera, nec aliquam contumeliam & iniuriam in se habet, sed potius magnam charitatem & amorem, tam indignaris & commoueris, vt tegere & dissimulare nequueris? Sperabasne forsitan tanta de te ipso mala dicendo à nobis te auditurum illam Sapientis sententiam: *Iustus prior est accusator sui?* *Trom. 18. 17.**

Vole-

Cassian. col. lat. 18. c. 11. Monachus se coram aliis contemnit. & vnã monitionem ab Abbate non potest ferre.

Gregorius.
Humiliant se
aliqui ex su-
perbia.

volebatur, ut te laudaremus, & pro iusto haberemus? ubi & S. Gregorius ait, id esse quod nostra hypocrisis & ficta humilitate ambimus, & id quod humilitas videtur, magna est superbia. Sapius enim nos humiliamus, ut ab hominibus laudemur, & boni & humiles habeamur. Si fides non se habet; quæro à te, cur dicas, quod alios non vis credere? si ex animo & vere dicis, optandum tibi ut & alii credant & te talem æstiment, si id non optas, aperte demonstras, quod hoc ipso nolis humiliari, sed magni fieri & æsti-

Eccles. 19. 23. Hoc est quod Sapiens inquit: *Est qui nequiter se humiliat, & interiora eius plena sunt dolo & superbia.* Quæ enim maior fraus potest excogitari, quam per humilitatem velle ab hominibus honorari & æstimari? & quæ maior superbia, quam humilem velle haberi? *Appetere de humilitate laudem humilitatis, non est virtus, sed subuersio,* dicit S. Bernardus. *Quid peruersius quidue indignius, ut inde velis videri melior, unde videris deterior?* Ex malo, quod de te dicis, vis bonus videri, & talis haberi, quid indignius & rationi magis absouum? S. Ambrosius idem arguens ait: *Multi habent humilitatis speciem, sed virtutem non habent: multi eam foris prætendunt, & intus impugnant.*

Superbus
vult magni
fieri.

Greg. l. 26.
moral. c. 1.
Idem Bonau.
de Informa-
tione nouit.
c. 8.

Contemnit
se superbus
vel errores
petis suos ut
laudetur.

Tanta nostra est superbia & propensio ut magni fiamus & æstimemur, ut mille vias excogitemus, & mille modos ad eo perueniendum inuenemus: aliquando directas, aliquando indirectas, semper tamen id expetentes, ut existimationi nostræ consulatur. Dicit S. Gregorius superbis proprium esse, dum sibi persuadent aliquid se bene dixisse vel fecisse, eos qui audierunt vel viderunt, rogare, & defectus iis exponant, ut eos sic laudent. Videntur se externis humiliare, dum petunt defectus suos exponi, sed non hoc humilitati sed superbiæ adscribendum, hoc enim pacto laudem extorque conantur. Alias quis factum suum vituperat, & dicit sibi in eo non factum

fatis, ut sic eliciat, quod alter pectore conditum gerit, & vellet se ab eo excusari, & sibi dicere: Non male sane sed optime dictum vel factum fuit, non est, quod tibi hic non satisfactum credas: hoc est, quod alter volebat.

Hanc humilitatem pater quidam grauis & spiritualis nominabat humilitatem incuruam. Hoc enim hamo ab alio elicere vis, ut te commendet. Concionatus quis putat sibi concione sua factum satis, & ab altero quærit, in quo errauerit vel defecerit: ad quid huiusmodi fictiones & hypocrises? nullos errores vel defectus fuisse credis, nihil aliud petis, quam ut concionem laudent, & eundem tecum sint opinionis, quod labenter audis, & si quis alter sincere aliquem errorem indicat, non ardet tibi hominis iudicium, sed tua potius defendis, & sapius euenit, ut illum iudices, qui errorem indicauit, & non tanti ingenii & iudicii esse affirmes, ut hic recte iudicare posset, eo quod errorem dixerit, quod tu certum duxisti. Totum hoc superbia & arrogantia est existimatio, quam in te ficta humilitate elicere cupis. Alias dum errorem tegere non possumus, illum sincere confitemur, ut si errore honore excidimus; humili confessione recuperemus. Alias (dicit S. Bernardus) errores nostros exaggeramus, & plus æquo amplificamus, ut alii hoc videntes credant fieri non posse, ut tanti sint, & nullum ibi errorem esse sibi persuadent, & totum humilitati adscribunt, & sic exaggerando & plus iusto amplificando volumus tegere id, quod est. Sicque infinitis industriis & technis velo humilitatis conamur superbiæ nostram tegere & simulare.

Et hic obiter videbis (dicit S. Bernardus) quam preciosa & excellens res sit humilitas, & quam vilis & abiecta sit superbia. *Gloriosa res humilitas, qua quoque superbia palliare se appetit, ne vilescat.* Aduerto quam alta & gloriosa humi-

CAPVT XIV.

De quibusdam gradibus, quibus ad perfectionem secundi huius humilitatis gradus nobis ascendendum.

QVANDO QUIDEM secundus hic humilitatis gradus omnium eorum, quæ in hoc huius virtutis sunt exercitio, difficillimus est ut in actum deducatur; eum, ut Sancti quidam diuidunt, in quatuor gradus vel partes diuidemus, quo sic paulatim, & quasi passibus enumeratis ad humilitatis perfectionem ascendamus, quod secundo hoc gradu requiritur. Prima pars est nolle ab hominibus honorari & æstimari, ut potius fugere, quicquid honos vel æstimatio dicitur. Pleni sunt libri exemplorum de Sanctis, qui tantum aberant, ut vellent magni fieri & honorari in mundo, ut honores & dignitates fugerent, omnesque occasiones ut capitales hostes auersarentur, quibus honorem & æstimationem apud homines adipisci possent.

Huius primum se prototypum dedit Christus Seruator noster, qui fugit, cum intelligerent, quod eum vellent Regem eligere, post celebre illud miraculum, quo quinque panibus & duobus piscibus quinque hominum millia satiauerat: non quod periculum aliquod illi timendum esset in quacunque etiam altissima dignitate, sed ut nobis exemplum daret. Similiter dum sanctissimi corporis sui gloriam in mirabili sua transfiguratione tribus discipulis manifestauerat, iubeat ne cui dicerent, nisi post mortem & gloriosam resurrectionem suam: dumque cæcis visum daret, & alia miracula faceret iubeat ut illa celarent, ut nobis exempla daret, honores æstimationemque hominum fugiendi, ob manifestum periculum in eo situm, ne superbiamus & perdamur.

Anselm. lib. de similitud.

Gradus humilitatis quatuor. I.

Christus honores fugit. Ioan. 6. 15.

Matt. 9. 30. Marc. 7. 36.

humilitas, qua se etiam ipsa superbia munire & tegere nititur: & quam vilis & erubescenda superbia, quandoquidem vultu aperto prodire non audeat, sed solum velata & tecta humilitatis velo. Quam erubesceres & verecundareris, si alius sciret, te laudari & æstimari velle? Te enim pro superbo haberent, qui est omnium infimus gradus, in quo esse posses, ideoque superbiam tuam humilitatis signis tegere conaris. Quare ergo esse vis, quod apparere erubescis. Si erubesceres alios scire, te velle laudari & magni haberi, cur non erubescis idem velle malum enim in eo, quod tu id velis, non quod alii sciant te id velle, situm est. Etsi erubescis homines id scire, quare non erubescis Deum id scire, qui id videt & intelligit: Imperfectum medium viderunt oculi.

Hoc totum nobis accedit, quod primo humilitatis gradu non bene fundati sumus, & tam procul à secundo sumus. Necessè rem hanc à suis principiis exordiri: ante omnia opus miseriam & nihilum nostram agnoscamus, & ex profunda nostri cognitione extrahendus abiectus nostri sensus & contemptus & vilipendètia, qui est primus humilitatis gradus: & ab hoc ad secundum ascendendum. Sic ut non sufficiat, quod te contemnas, quod te parui facias, quod malum de te ipso dicas, quamuis id vere & ex animo fiat; sed eo usque perueniendum, ut lateris alios idem de te sentire, quod tu de te dicis & sentis, & te vilipendete & contemnere. Dicit S. Ioannes Climachus humilem non esse, qui se abijcit & de se malum dicit. Quis enim est, qui se non toleret? Sed ille humilis est, qui in pace lætatur se contemni & male ab alio haberi. Bonum est quempiam semper de se malum dicere, quod sit superbus, piger, impatiens, negligens: præstaret tamen hoc reseruare, donec alius diceret. Si petis idem alios sentire, & in ea tecum esse opinione, & lætari ista audire, dum sese occasio offert; hæc tandem vera est humilitas.

Rodriguez exercit. pars 2.

p. 1. l. 7. c. 5.
Chron. ord.
S. Francis.
S. Agidius
in terram se
conijcit post
lapsum Ge-
neralis sui ne
extollatur.

Gerson. ferm.
de humilit. in
cana Domi-
ni.

17.
Anselmus.
Adversa pa-
tienter ferre.

Eccles. 1. 4.

Humilitas
torrenti simi-
lis.

In Chronicis Minoritarum legitur. Quod frater Agidius audiens casum fratris Eliae, qui fuerat Minister generalis ordinis, & vir doctus, & tunc temporis erat apostata & excommunicatus, eo quod Frederici secundi Imperatoris Ecclesiae rebellis partibus accessisset; in terram se deiecerit, & illi se firmiter applicabat; & rogatus, cur id faceret? responderit: Volo descendere quantum possum, hic enim cecidit, quia ascendit. Ad propositum adfert Gerson fabulam illam, quam poeta fingunt de Antheo gigante terrae filio, qui cum Hercule dimicans, quocumque in terram caderet, novas sumebat vires, nec vinci poterat: quo ab Hercule notato illum alte sustulit, & caput amputavit. Sic (dicit Gerson) diabolus conatur nos laudibus, honoribus & mundi aestimatione extollere, ut nos occidat, & altiore casu cadere faciat. Hinc vero humilis se deiecit in sui cognitionis terram, & timet & tam fugit extolli & aestimari.

Secunda pars & gradus est (teste Anselmo) ut patitur contemptibiliter se trahi, & dum aliqua sese offert occasio contemptus & abiectiois, illam aequo animo ferre. Iam de eo non agimus, ut dedecus & iniurias quaras, & in illis gaudeas & laeteris: de hoc enim post erit dicendi locus & altius & perfectius hoc est. Hoc solum iam dicimus, ut si qua se occasio offerat, qua ad tui contemptum facit, illam patienter feras, si non potes hilariter, secundum illud Sapientis dictum: *Omne, quod tibi applicatum fuerit, etiamsi si delectationi assensualitati contrarium sit accipe, & in dolore sustine, & in humilitate tua patientiam habe.* Hoc efficax medium ad humilitatem parandam & conseruandam est; ut enim humana aestimatio & honor superbiae & vanitatis causa est, & ideo Sanctis tam exosa; sic & id, quod ad dedecus & contemptum nostrum tendit, efficacissimum est medium & humilitatem parandam & conseruandam, & in

illa progrediendum. Solitus est dicere S. Laurentius Iustinianus humilitatem torrenti similem esse, qui hieme multas secum aquas trahit, aestate vero pauca, sic & humilitas prosperitate minuitur, aduersitate crescit.

Multa se quotidie in hac re offerunt occasiones, & magnum nobis humilitatis exercitium parare possemus, si illas attente & sollicitate in commodum nostram verteremus. Valde recte dicit Sanctus ille: Quod aliis placebit, progredietur, quod tibi aridet, non item, quod alii dicunt, audietur: quod tu dicis, quasi nihil habebitur: petent alii & obtinebunt, tu petes & non obtinebis. Alii magni in omnium ore erunt, de te nullas mentionem faciet: aliis negocia inueniuntur, tu contra ineptus habebens: natura hoc dolebit, sed magnum erit, si tu tacendo tolerabis. Quique apud se perpendat, & speciatim per has occasiones discurrat, & inquiret, quomodo in his se habeat. Attende quomodo te habeas, dum quis tibi imperiose & resolute mandat. Attende quam in partem accipias, dum quis te vitii alicuius monuit & arguit. Attende qui sentias te, dum superior non videtur tibi multum fidere, sed potius diffidere. Dicit S. Dorothaeus: Quaecumque se harum occasionum offerit, accipe illam ut remedium & medicinam, ad tuam sanandam superbiam, & roga Deum, ut qui tibi hanc occasionem det, & ut medicum animae tuae, & tibi persuadeat, eum qui haec oderit, odisti & humilitatem.

Tertius gradus est, non laetari & delectari, dum ab hominibus laudamur & aestimamur. Hic gradus praecedente facilius est, teste D. Augustino: *Es se laudari, quam facile est, laude carere, aut denegari, difficile est ea non delectari, cum offeratur.* S. Gregorius hoc punctum recte explicat in verba illa Iob: *Si vidi fulgur, & lunam incedentem clavis, & latatum est in abscondito cor meum, & c.* Iob ea verba adferre, quod in homi-

num laudibus & æstimatione non læta-
retur, nec vane delectaretur; hoc esse vi-
dere solem cum fulget, & Lunam ince-
dentem clare, arrendere bonam famam
& opinionem, quæ de illo ab hominibus
habetur, & de laudibus eorum lætari, &
delectari. Hanc ergo inter superbos &
humiles differentiam ponit, quod super-
bigaudeant, dum laudantur, & quam-
uis falsum sit, quod de iis dicitur, nihil
enim curant, quales in se & coram Deo
sint, cum ipsis nihil aliud curæ sit, quam
ab hominibus magni fieri & æstimari,
eoque solo lætantur & cristas attollunt,
finem consecuti, quem volebant. Ille
vero qui vere humilis est corde, videns se
laudari & æstimari, se abdit & erubescit,
secundam illud Prophetæ: *Exaltatus au-
tem humiliatus sum & conturbatus*. Dum
exaltarer, magis me humiliabam, & in
maiore eram metu & verecundia. Idque
merito: *Causa enim consideratione trepi-
dat, ne aut de his, in quibus laudatur, & non
sunt, manus Dei iudicium inueniat, aut de
his, in quibus laudatur, & sunt, competens
premiu perdat: & post ipsi dicitur: Reer-
pisti bona in vita tua, seu operum tuorum
mercedem.*

Sic ut ex quo superbi occasionem capi-
unt extollendi & euanescenti, cuius-
modi sunt hominum laudes, ex eodem
humiles occasionem se humiliandi &
confundendi quærunt. Hocque illud
est, quod Sapiens ait: *Quomodo probatur
in confatorio argentum, & in fornace au-
rum, sic probatur homo ore laudantis*. Si au-
rum vel argentum falsum sit, igne con-
sumitur, sed si purum est, igne clarius fit
& purius. Similiter & homo laudibus
probatur: qui enim, dum laudatur & æ-
stimatur, se extollit & superbit laudibus,
quas audit; hic bonum aurum vel argen-
tum non est, sed falsum, fornax enim lin-
guæ illum consumit. Qui vero laudes
suas audiens, inde occasionem capit se
humiliandi & confundendi, est aurum &
argentum purissimum, igne enim sua-
rum laudum non consumitur, sed eo pu-

rior & clarius euadit, humilior enim &
abiectior eo effectus est. Hoc ergo si-
gnum obserua, quo cognoscas an in hu-
militate & virtute proficias, tale enim
dedit nobis S. Spiritus. Aduerte si do-
leas, dum laudaris & æstimaris, & si ideo
gaudeas & delecteris, & inde videre erit
an aurum vel orichalcum sis.

De Patre nostro Francisco de Boria
legimus, quod nulla re tam afficiebatur,
nisi dum se ut sanctum vel Dei famulum
videbat honorari. Et quodam tempore
rogatus, cur sic cruciaretur animo, quan-
do quidem ipse hoc nec peteret nec pro-
curaret? respondit se timere rationem,
quam ideo Deo reddendam sciret, & sibi
certo persuasum esse se longe alium ab
eo esse: quod idem est, quod de S. Gre-
gorio diximus. Tam & nos in nostri
cognitione fundatos esse oportuit, ut hu-
manarum laudum & æstimationum ven-
ti nos mouere & a nostro nihilo nos sepa-
rare nequeant. Tunc potius magis no-
bis est confundendum & erubescendum
scientes falsas illas esse laudes, eamque
in nobis virtutem non esse, ob quam
laudamur, & tales non esse, quales nos
mundus prædicat, & esse oportebat.

L. 4. c. 1. vita
P. Francisii
de Boria.
Dolet ob lau-
dem P. Boria.

CAPVT XV.

De quarto gradu, qui est, velle con-
temni & vilipendi, ideoque
gaudere.

QVARTVS gradus ad ascendendum
ad humilitatis perfectionem est, ut
quis velit contemni & ab hominibus vi-
lipendi, & dedecore, iniuria & contem-
ptu lætari. Dicit S. Bernardus: *Verus hu-
milis vilis vult reputari, non humilis prædi-
cari, & gaudet de contemptu sui*. Hic se-
cundus humilitatis gradus est, & in eo
perfectio eius sita est. Hincque dicit
humilitatem nardo comparari, quæ est
parua sed tamen odorifera herba, secun-
dum illud Cantorum: *Nardus mea dedit*

IV.
Amor con-
temptus sui.
Bern. serm.
16. super
Cantica.
Humilitas est
nardus.
Serm. 42. su-
per Cantica.
Cant. 1. 13.

odorem suum. Tunc enim se spargit odor nardi humilitatis, non solum quando tu te parui ducis, etiam cupis & vis te ab aliis contemni & parui duci.

Humilitas duplex intellectus & voluntatis. Serm. 42. super Cantica.

Notat S. Bernardus duplicem esse humilitatem: unam in intellectu, dum quis se intuetur, & suam aduertens miseriam & vilitatem, & à veritate persuasus, se parui facit, & iudicat se omni contemptu & dedecore dignum. Altera in voluntate est, dum quis ab aliis vult contemni, & cupit ab omnibus contumelia & dedecore affici. Priorem in Christo Seruatore non fuisse ait, nam ipse se contemnere non poterat, nec contumelia & dedecore dignum ducere. *Quoniam sciebat seipsum, & se verum Deum & Patri æqualem esse. Non rabinam arbitratus est, esse se æqualem Deo, sed semetipsum exinanivit, formam serui accipiens.* Altera vero in eo erat humilitas cordis & voluntatis, magno enim amore, quo erga nos affectus est, voluit se abijcere, & vilis apparere & contemptus coram hominibus.

Ad Philip. 2. 6. 7.

Matt. 11. 29. Humilitas intellectus in nobis fraudulenta sine voluntatis.

Idcirco dicit ipse: *Discite à me, quia mitis sum & humilis corde, & voluntate.* Sed in nobis (dicit S. Bernardus) plures humilitates necessariae sunt, prior enim sine posteriore falsa & fraudulenta est. Velle apparere, & talis ab alio haberi, qualis vere es, falsitas & fraus est. Qui vere humilis est, & vere de se humiliter sentit, & se contemnit, & vilipendit, letari debet, quod alii illum contemnant & vilipendant.

Christus exemplum contemptus & contumeliam nobis.

ad Rom. 3. 8.

Hoc à Christo nobis discendum: Aduerte quanto animo, desiderio & quam prompta voluntate nostri amore contemptum & contumelias amplexas sit, ut contentus fuerit se deiecit & exinanivisse factumque hominem serui formam accepisse, cum cœli & terræ Dominus esset, sed & voluerit peccatoris formam & habitum accipere. *Deus filium suum mittens in similitudinem carnis peccati.* Ut dicit Apostolus S. Paulus. Pec-

catum non assumpsit, eo quod in illum non caderet, sed signum & peccatorum cauterium. Nam ut peccator voluit circumcidi, & inter peccatores & publicanos baptizari, quasi vnus eorum, & minoris quam Barrabas haberi, & peior & vita indignior iudicari. Denique tanto tenebatur desiderio iniurias, opprobria & contumelias nostri amore patiendi, ut diu illi hora illa morari videretur, in qua amore ebrius tanquam alter Noenudus esset, ut ab hominibus iudicaretur. *Baptismo habeo baptizari, & quomodo coarctor, usque dum perficiatur. Desiderio desideravi hoc pascha manducare vobiscum.* Desiderio desideravi, ut hæc hæc adsit, qua nihil nisi inaudita opprobria & vituperia, videatur, alape & colaphi ut seruo, dari solita, in faciem conspui ut blasphemus, albis vestibus indui ut stulto, & purpura vestiri ut Regi sicco, & supra hæc omnia flagellas, quæ sunt pœnæ furum & malefactorum, & Crucis tormentum inter latrones, quod tunc temporis erat maxime ignominiosum mortis genus, quod in mundo erat. Hoc erat, quod maximo desiderio præstolabatur Christus Redemptor noster. *Improprium exspectavi cor meum & majorem, dicit eius nomine Propheta, quod gratum quid, & quo delectetur, in quo spes est, & timor in his, quæ tristitiam adferunt.* Et Propheta Ieremias dicit: *Saturabitur opprobriis.* Hanc horam desiderabat, ut saturaretur opprobriis, contumeliis & iniuriis, ut illa, quæ multum esuriebat, & quibus delectabatur, & valde ei sapida & iucunda nostri amantur erant.

Si ergo Dei filius tanto desiderio opprobria & centum alias desiderabat, & tanta oblectatione tulit & nostri amore perpeffus est, licet talia non mererentur non multum videbitur, si nos, qui omni dedecore & vituperatione digni sumus, ipsi amore desideramus tales haberi, quales sumus, & letemur opprobrio & contemptu.

quæ meremur. Quod Apostolus Paulus faciebat, dum diceret: *Propter quod placeo mihi in infirmitatibus meis, in contumeliis, in necessitatibus in persecutionibus, in angustiis pro Christo.* Et ad Philippenfes scribens, agens de sua captiuitate, petit vt focii sint gaudii, quod habebat, quod illa cathena se propter Christum vinculum videret. Tantam gaudii abundantiam habebat in persecutionibus & laboribus, quos tolerabat, vt lætitiã partiri posset focius, & ideo illos inuitabat, vt gaudii sui participes essent. Hoc lac illud est, quod Sancti Apostoli è Christi vberibus luxerunt. Ideoque de illis legitur: *Et illi quidem ibant gaudentes à conspectu concilii: quoniam digni habiti sunt, pro nomine Iesu contumeliam pati.* Gaudebant dum capti ducerentur ante præsidēs & synagogas, & magni beneficii, & gratiæ loco habebant, dignos se esse pro Christi nomine contumelias & iniurias pati.

Hoc post & Sancti imitati sunt, vt Sanctus Ignatius Romam ad martyrium magno dedecore & multis iniuriis ductus, summo cum gaudio ibat & dicebat: *Nun incipio Christi esse discipulus.* Hoc vult nos Pater noster imitari, idque efficacissimis & magni ponderis verbis nobis iniungit. Qui ingredientur Societate & in ea vident, animaduertant oportet, magnificiando summiq; momenti id esse ducendo in conspectu Creatoris & Domini nostri, quantopere iacet ac conferratur ad vitæ spiritualis profectum, omnino & non ex parte, abhorre ab omnibus, quæ mundus amat & amplectitur, & admittere & concupiscere totis viribus, quicquid Christus Dominus noster amavit & amplexus est. Quemadmodum enim mundani homines, qui ea, quæ mundi sunt, sequuntur, diligunt, & querunt magna cum diligentia honores scilicet, famam magni nominis existimationem in terra, sicut mundus eos docet: sic qui procedunt in spiritu, & seruo Christum Dominum nostrum se-

quantur, amant, & ardent exoptant, quæ iis omnino contraria sunt: indui nimirum eadem veste ac insignibus Domini sui pro ipsius amore & reuerentia; adeo vt si sine offensione vlla diuinæ Maiestatis & absque proximi peccato foret, vellent contumelias, falsa testimonia & iniurias pati, ac stulti haberi ac existimari, nulla tamen ad id data per eos occasione, eo quod exoptant asfimilari ac imitari aliquo modo Creatorem ac Dominum nostrum Iesum Christum.

Hac regula breuiter habetur, quicquid dici potest de humilitate. Hoc est vere relinquere mundum, & quod ei maxime asfine est, videlicet appetitum & desiderium honoris & existimationis: hoc est mudo mortuum, & vere religiosum esse, vt sicut mundani homines honores & existimationem appetunt, & illa diligunt, nos contra appetamus contumelias & contemptum, & de eisdem gaudeamus. Hoc est esse è Societate Iesu, & Iesu socios. Vt ei non solum nomine socii simus, sed & contumelia & contemptu, & eius insignibus induamur, cum ipso & pro ipso à mundo contumelia & contemptu affecti, & de iisdem pio eius amore lætantes & gaudentes. Tu Domine publice malus proclamatus es, & vt malefactor inter latrones suspensus, ne permittes, vt ego bonus proclamem, non n. fas, vt seruus meliore loco habeatur, quam dominus, nec discipulus quam magister. Si ergo te Domine persecuti sunt & contempserunt, persequantur & me, contemnant & contumelia afficiant, vt sic te imiter, & tuus videar discipulus & socius.

Dicebat P. Franciscus Xauerius indignum sibi videri, Christianum, cui semper menti in hætere debent contumeliæ Christo Domino nostro illatæ, delectari, vt ab hominibus honore & veneratione afficiatur.

✠ (:) ✠

n 3

CAPVT

Matth. Io. 24.

L. 2. c. 3. vita
P. Franciscus
Xauerius.

CAPVT XVI.

Humilitatis & reliquarum virtutum perfectionem in eo consistere, si quis earum actus cum delectatione & hilaritate exequatur: & quantum id faciat, ut quis in virtute perseueret.

COMMUNIS Philosophorum doctrina est, virtutis perfectionem in eo consistere si quis eius actus cum hilaritate & delectatione exequatur, dum enim agunt de signis ex quibus nosse datur, si quis virtutis habitum acquisierit, dicant ea esse, si quis virtutis actus faciat *prompte, faciliter & delectabiliter*. Qui artis vel scientiæ alicuius habitum acquisit, maxima cum promptitudine & facilitate eius actus facit. Hincq; videre est, illum, qui musicus est, & musices habitum acquisit, psallere maxima cum promptitudine & facilitate, nec opus separet & cogitet, sed & non præmeditatus optime psallit: similiter ergo virtute actus operatur ille, qui eius habitum sibi parauit. Ideoque si certior esse velis, num humilitatis virtutem acquisieris, aduerte prius nū eius actus prompte & faciliter opereris. nam si repugnantiam vel difficultatē in sese offerentibus occasionibus sentis, signum est, nondū perfecte virtutem tibi paratam esse. Et ut eos ad bonum finē perducas, opus tibi sit preparari & cogitari, bona via est, ad virtutis illius perfectionē parandam, tamen signum, te nondum illam assecutū esse. Ut ille, qui psallat, opus habet cogitare, quo loco ille digitus, & quo alter ponendus, & memor esse regularum sibi datarum, signum & mediū est ad discendum, certum tamen nondum se musices habitum parasse, ille enim necesse non habet his, ut perite psallat. Ideoque recte Aristoteles: *Ars perfecta non do-*

Signum humilitatis amor eius a-
ctuum.

Arist. 3. Ethicor. c. 3.

liberat, tam sibi facilis est actus suus. Qui perfecto alicuius artis habitum assecutus est, tam facile illi est eius actus operari, ut necesse ei non sit cogitare nec deliberare qua ratione illi operandum est, ut recte fiant. Quare philosophi dicunt ex actibus repentinis & non præmeditatis cognosci alicuius virtutem. In repentinis secundum habitum operamur. In iis, quæ multa cum præmeditatione fiunt virtus non agnoscitur, sed in iis quæ repente fiunt.

De hoc amplius dicunt Philosophi. Platarchus tractans qua ratione poterit nosci quādo quis virtutem acquisiuit, duodecim adfert signa, & vnum eorum, quod dicit positum a Zenone magno philosopho, sit per somnia. Si enim in somno dormis, tibi non occurrit ut prauis motus, nec turpes & inhonestæ imaginationes, vel si occurrant, & iis nulla ratione delectaris, sed potius affigeris, & tentationi & delectationi, quæ tibi in somno aduenit, occurris, quasi vigilares; signum est. Virtutum altas in anima tua egisse radices, & non solum voluntatem rationi subiectam, sed & sensualitatem & imaginationem. Sicut enim equi, qui effecti trahunt, hoc in exercitio bene docti & exercitati sunt; licet effectarius dormiat & fræna laxet, ipsi tamen recta via incedunt sine errore; sic etiam dicit hic philosophus, qui virtutem perfecte adepti sunt, & iam plane animales affectus & appetitus subiugarunt, etiam dormientes viam rectam ingrediuntur. Sicut etiam Augustinus nos idem docet. *Domine per te memores mandatorum tuorum etiam in somno resistimus.* Tanto serui aliqui Dei virtutis affectu tenentur, & desiderio seruandi Dei mandata, & vitia fugiendi, tamque sunt assueti vigilantes tentationibus resistere, ut etiam in somno resistant.

In vita Patris Francisci Xaverii legitur, tanta vi vsus fuisse in quadam nocturna tentatione seu illusione, ut multum sanguinis emitteret. Aliqui sententiam hanc Sancti Pauli: *Sine vigiliis non possumus sine dormiamus, simul cum illis*

mus; sic exponunt vt dicant illum non solum dicere, vt morientes & viuentes semper cum Christo viuamus: quæ est communis expositio; sed feruentibus. Si feruis cum Christo viuendum, non solum vigilando, sed & dormiendo & somniando.

Præterea dicunt Philosophi tertiam conditionem vel signum esse quo noscitur, num quis perfecte virtutem parauerit, quando *delectabiliter* actus virtutis operatur. Hoc maximū signum est, in quo virtutis perfectio sita est. Si ergo scire velis, num humilitatis perfectionem adeptus sis, regulam præcedentis capitis examina, num tam de contumelia & despectu gaudeas, quam mundani de honore & exultatione.

Præterquam quod hoc ad omnis virtutis perfectionem sit necessarium; aliud in eo est quod essenziale est, & plurimum facit, vt quis in virtute duret & perseueret. Quamdiu enim virtutum opera à nobis cum delectatione & iucunditate non sient; difficile fuerit in virtute perseuerare. Sanctus Dorotheus dicit hæc antiquorum patrum fuisse doctrinam: *Solebant patres & maiores nostri firmiter asserere, quidquid animus alacriter non admittit, diuturnum esse non posse.* Posset fieri, vt aliquo tempore silentium obserues, & viuas in modestia & solitudine: tamen donec hoc ex ipsis præcordiis oriatur, & bona consuetudine tibi vt naturalis fiat, indeque id cum suauitate quadam facias, non diu in eo perseuerabis, erit enim vt suppositum & violentum quid & nullum violentum est perpetuum. Hinc magni momenti est, nos virtutum actionibus exerceri, donec plane virtute imbuamur, & illa in corde radices agat, vt illa ex se provenire, & nobis ingenita esse videatur, quo sic virtutis actus à nobis in praxin cum iucunditate & delectatione deducantur. Hac enim ratione securi & ceteri esse poterimus nos in ea perseueraturos & duraturos. Hoc illud Prophetæ dictum est: *Sed in lege Domini voluntas eius*, Psalmo 1. versiculo 2. Alia veruō di-

cit: *Sed in lege Domini voluptas eius.* Beatus vir, cuius omnis voluptas, iucunditas & recreatio est in lege Domini hæc eius delicia & recreationes sunt, hic enim bonorum operum fructum dabit, vt lignum plantatum secus decursus aquarum.

CAPVT XVII.

Planius declaratur perfectio, nobis procuranda, vt secundum hunc humilitatis gradum ascendamus.

SANCTVS IOANNES Climachus aliud punctum superiori addit, & dicit quemadmodum superbi tanti faciunt honorem & exultationem, vt sepe fingant & hominibus persuadere conentur se habere quod non habent, quo plus ab iis honorentur & existimentur, qualia sunt maior nobilitas, ampliores diuitiæ, plures habilitates vel gratiæ, quam habet; sic etiam profundissimam esse humilitatem, vt quis ad tantum perueniat desiderium contemptus & abiectiois, vt ad eo potiendam fingat & persuadeat aliis se iis vitiis infectum, quibus caret, vt sic minoris fiat. Huius exemplum (dicit) habemus in patre illo Simeone, qui intelligens præfectum provincie venire ad illum visendum, vt hominē celebrem & sanctum; in manu sumpsit casei & panis frustum, & ad cellæ ostium sedens, cœpit vt fatuus comedere: quod præfectus videns illum spreuit. Quod illi valde arrisit, hoc ipse enim assecutus est, quod volebat. De aliis Sanctis similia exempla suppeditant historiæ, vt de S. Francisco, qui lutum pedibus calcabat, vt honorem & venerationem fugeret, quæ illum afficere volebant: & de fratre Iunipero, qui eodem fine pueriles lusus cū pueris ludebat. Sancti hi considerabant, mundum filium Dei despexisse, qui est summum & infinitum bonū, & videntes

Climachus c. 45. de humilitate.

Vera humilitas vitii falso sibi obiectū gaudet.

S. Simeon fatuum se simulat.

S. Francisca & Iuniperii contemptū quarunt. 6. p. l. c. 73. Chron. S. Francisca.

mut-

mundum tam mendacem & falsum esse & deceptum, quod tam claram lucem, vt erat Dei filius, non videret, & non honoraret, qui erat verissimus honos; tanto mundum & eius existimationem odio persecuti sunt, & id reiciant, quod mūdus recipit, & id recipiant & ament, quod mundus odit & spernit; ideoq; summa diligentia fugiūt ab eo honorari & magni fieri, qui Deum & Dominum suum contempserit, & pro euidenti signo habet se à Christo amari si cum illo & pro illo à mundo contemnantur. Hæc q; causa est, ob quam Sancti tam opprobriis, cōtumeliis & mūdi dedecore delectarentur, & omnē mouerent lapidem, vt hunc contemptum assequerentur. Verum quidem est (dicit S. Ioan. Climachus) multa horum S. Spiritus instinctu facta fuisse, ideoq; potius admiranda quam imitanda sunt. Quamuis tamen eo quod perueniamus, vt sanctas illas stultitias opere non perficiamus, tamē illi amore nobis imitandi sunt & desiderio, quod habebant, vt despectui & risui haberentur.

Quem videt mundus hunc amat Deus.

Diadoc. l. de pers. spi. e. 95.

S. Diadocus ultra progreditur, & dicit duo esse humilitatis genera, *vnū mediocrium, alterum perfectiorum.* Prior mediocrium humilitas est, qui proficiant, tamen adhuc in pugna sunt, & impugnantur à cogitationibus superbiæ & malorum moruum, quamuis Dei gratia conentur illis resistere, & repellere se humiliando & confundendo. Altera humilitas perfectorum est, fitque dum Dominus tantam lucis, tantam & sui cognitionem alicui largitur, vt videatur sibi non se posse superbire, nec illi cogitationes superbiæ & elationis posse aduenire. *Tunc anima velut naturalem habet humilitatem:* & quamuis magna faciat, tamen ideo non se extollit, sed se tanquam omnium minimum reputat. Hocque inter duo hæc humilitatis genera discrimen est, quod prius cum aliquo dolore & tristitia vulgariter coniuncta est, vt qui de seipsis perfecta non sunt potiti victoria, sed adhuc in se aliquam contradictionem sentiunt, hæc q; tristitiæ & dolo-

ris causa est, dum humiliationis & contemptus sese offert occasio, & quod facit vt cum lætitia nō ferat, quamuis cum patietia fiat: intus enim aliquid sentit, quod resistat, eo quod plena de passionibus non sit potitus victoria.

Posterior vero humilitas dolorem & tristitiam adiunctā non habet, sed potius magnam lætitiā, modo hac cum confusione & verecundia ante Deum compareat, & cum hoc sui ipsius contemptu: vt qui resistentiā non inuenit, quod iam passiones & vitia contraria superatit & vicerit, & perfecta de se potitus sit victoria.

Hincque fit (dicit idem Sanctus) quod, qui priorem humilitatem habent, turbentur, & aduersis & prosperis huius vitæ casibus mutentur: qui vero posteriorē habent, nec aduersis turbantur, nec prosperis extolluntur, aut vane sibi placēt, sed semper in vno statu permanent, & magna pace & tranquillitate fruuntur, vt qui ad perfectionem peruenierunt, & omnibus casibus superiores sunt. Nihil in mundo reperire est, quod eum, qui cupit parui fieri, & eo lætatur, possit turbare, vel dolorem adferre: Si enim id, quod eum dolore vel tristitia afficere poterat, videlicet quod nulla eius fiat mentio, & contemnatur, ab eo desideretur, & ipsi voluptati & delectationi est; quid illum turbare, vel dolorem adferre poterit? si in eo, in quo homines ipsum bello laceffere posse videbatur, ipse multam pacem reperit; nihil illum pace exuere poterit. Ideoque ait Sanctus Ioannes Chrysostomus, humilmodi in terra paradysum & beatitudinem adeptum esse. *Anima autem, qua sit se habet, quid potest esse beatius? quicunq; aliquid in portu continuo sedet ab omni tempestate liber, & oblectatur in serenitate cogitationum.*

Nobis ergo enitendum, vt ad eiusmodi humilitatis perfectionem perueniamus, nec nobis id fieri non posse videatur, Dei enim gratia (ait Sanctus Augustinus) possumus non solum Sanctos, sed & Sanctiorum Dominum, si velimus, imitari, cum ille

ille idem Dominus dicat, vt ab ipso discamus: *Discite à me, quia mitis sum, & humilis corde.* Et S. Petrus ait: *Christus passus est pro nobis, vobis relinquens exemplum, vt sequamini vestigia eius.* S. Hieronymus in verba illa Christi: *Si vis perfectus esse,* dicit, ex his verbis liquido colligi, in manu nostra esse vt perfecti simus, quandoquidem Christus dicit: *Si vis.* Quia si dixeris: *vires non suppetunt, qui inspector est cordis, ipse intelligit.* & tamen dicit: poteris, si velis, ipse enim paratus est nos iuuare, si velimus, & eius auxilio omnia poterimus. Iacob scalam videbat (ait idem Sanctus) pertingentem à terra in cœlum vsque, & Angelos ascendentes & descendentes, & superius in summitate scalam omnipotentem Deum sedentem, vt manum ascendentibus porrigeret, & animum adderet ad ascensus laborem sua presentia. Conare ergo tu hanc scalam & dictos gradus ascendere, & ipse tibi manū porriget, vt ad vltimum vsque gradum peruenias. Nauiganti de longe portus altus apparet, & videtur fieri non posse, vt illum intret: sed dum vicinior est, videt que viam stratum, facilis valde videtur illi ingressus.

CAPVT XVIII.

De quibusdam mediis ad secundum hunc humilitatis gradum parandum, & precipue exemplo Christi.

Dvo mediolorum genera solent vulgo assignari ad parandas virtutes morales: alterum est rationum & causarum, quæ nos conuincunt, & ad id animum addunt: alterum exercitium & vsus illius virtutis actuum, quibus habitus parantur. Vt à priore genere ordiamur precipua & efficacissima inter omnes alias considerationes, quæ nobis auxilio possit esse, vt humiles euadamus, est Christi Saluatoris & Magistri nostri exemplum: de quo quamuis aliquid dictum sit, tamen semper restat dicendum. Tota Christi vita perfectissimū fuit humilitatis exemplum, *Rodriguez exercit. pars 2.*

ab eo tempore, quo natus est, vsque dum spiritum in cruce emitteret. Sed S. Augustinus præcipue hic ponderat exemplum, quod dedit lauando discipulorum pedes die cœnæ, iam morti & passioni proximus. Christus non fuit contentus (ait S. Augustinus) totius vitæ præteritæ exemplis, nec illis, quæ statim in passione iam instante erat exhibiturus, in qua, teste Esaia, apparere debebat postremus virorum, & teste Regio Propheta, opprobrium hominum, & abiectio plebis. Sed sciens Iesus, quia venit hora eius, vt trāseat ex hoc mundo ad Patrem, cum dilexisset suos, qui erant in mundo, in finem dilexit eos, quod in fine vitæ monstrare voluit, & absoluta cœna, surgit à mensa, & vestibus exutis, linteose præcinxit, & misit aquam in peluim, & procubuit ante pedes discipulorum & Iudæ, & incipit illos manibus diuinis lauare, & linteo extergere, quo erat præcinctus. O magnum mysterium! Quid hoc Domine? quid agis? *Domine mihi tu lauas pedes?* dicebat S. Petrus Apostolus. Discipuli non intelligebāt, quid faceret. *Quod ego facio, tu nescis modo, scies autem postea,* respondit Dominus. Postea iterum mensæ accubuit, & exposuit ipsis mysterium, quod hic bene conuenit: *Vos vocatis me Magister & Domine, & bene dicitis: sum etenim: si ergo ego laui pedes vestros, Dominus & Magister, & vos debetis alter alterius lauare pedes. Exemplum enim dedi vobis, vt quemadmodum ego feci vobis, ita & vos faciatis.* Hoc mysterium est, vt discatis vos humiliare, vt ego me humiliam. Et ex vna parte tantum est humilitatis pondus, & ex altera tanta difficultas in ea sita, vt tot exemplis contentus non esset, quot ante dederat, & iam parabat dare: sed quia nostra illi fragilitas explorata erat, & cordis nostri venam pertrauerat, & peccantis humoris infirmitatis nostræ malignitatem explorauerat, tantam hic diligentiam adhibuit, & inter testamenti sui legata, tanquam vltimam voluntatem hoc descripsit, vt tenacius cordibus nostris inhaereret.

In illa Christi verba: *Discite à me, quia mitis*

August. l. de
sancta virginitate.

Esa. 53. 3.

Psal. 21. 7.
Ioan. 13. 1.

August. it. de sancta virg. s. 34.
Matt. II. 29.
 mitis sum & humilis corde, exclamat S. Augustinus: O doctrinam salutarem! O Magistrum Dominumque mortalium, quibus mors poculo superbia propinata atque transfusa est, quid ut discamus à te, venimus ad te! quod mitis sis & humilis corde, hoc vobis à me discendum est: *Hucine redacti sunt omnes thesauri sapientiæ & scientiæ absconditi in te, ut pro magno discamus à te,*

Humilis est magnus coram Deo & mundo.
 quoniam mitis es & humilis corde? Itane magnum est esse paruum, ut nisi à te, qui tam magnus es, fieret, disci omnino non posset? Imo, tam magnum est (ait sanctus Augustinus) & difficile se humiliare, &

paruum facere, si Deus ipse se non humiliasset & paruum fecisset, non possent homines eo adduci, ut se humiliarent. Nihil enim tam altas in præordijs egit radices, nec tam firmiter menti inhaesit, ut appetitus ille honoris & existimationis, ideoque totum hoc necesse erat, ut simus humiles. Talem medicinam superbiae nostrae morbus requiebat; & si hac medicina, quod Deus homo factus sit, & tam se pro nobis humiliaverit, superbiae nostrae non medetur, nescio (dicit sanctus Augustinus) qua medicina sanabitur. *Hæc medicina si superbiam non curat, quid eam curat nescio.* Si non sufficit Dominum Maiestatem videre tam abiectum & humiliatum, ut nos erubescamus desiderare honorem & existimationem, & velimus cum illo & pro illo contempti & abiectione esse; nescio quid sufficere possit. Ideoque Abbas Guericus in admirationem raptus & conuictus tanto humilitatis exemplo exclamat, & dicit æquam esse, ut dicamus, & hinc eliciamus: *Vicisti Domine vicisti superbiam meam, ecce dominus in vincula tua, accipe seruum sempiternum.*

Superbiam humilitas Christi confundit.
 Etiam mirabilis in hoc proposito est illa S. Bernardi cogitatio: Videbat (inquit) Filius Dei duas nobiles, generosas, & felicitatis ad quam à Deo erant creatæ, capaces naturas se perdere, quod Deo similes esse vellent: Deus Angelos creabat, & statim Lucifer Deo similis esse volebat. *In caelum conscendans; super astra Dei*

Abb. Guericus.
 exaltabo solium meum, sedabo in montibus flammis in lateribus Aquilonum, ascensurus super altitudinem nubium, similis ero Altissimo. Et multos fecum traxit, & Deus statim illos in infernum deturbavit, & ex Angelis Diaboli facti sunt. Verumtamen ad infernum detraheri, ad profundum lacus. Creabat Deus hominem, & statim illum Diabolus sua lepra & veneno infecit: *Eritis sicut Diaboli, scientes bonum & malum.* Gula correpti sunt, eo quod dixerit, eos quasi Deos fore, & præceptum transgressi similes Diaboli facti sunt.

Bern. serm. 1. de adventu.
 Dixit Propheta Elizeus famulo suo Giezi, postquam dona à Naaman leproso acceperat, quod quia bona Naaman haberet, etiam eius lepra cum in qua decet, & omnes eius posteros in æternum. Hoc Dei iudicium contra hominem fuit, posteaquam Luciferi bona, quæ erat superbia, concupiuit, ut etiam eius lepram, quæ erat eiusdem pœna, sentiret. Ideoque hic videre est hominem perditum & Diabolo æquiparatum, eo quod Deo similis esse vellet. Quid ergo Filium Dei agere fas erit, dum videt æternum Patrem tanto honoris sui zelo motum, ut dicitur: *Ecce occasione mei creaturas suas Patres mittit, Angeli mei similes esse volebant, & se perdidit; similiter & homo se mihi comparavit, & perditus est; tanta mei æmulatione tenentur, & mei similes esse volunt: Ecce venio, & talem eu exhibeo me ipsum, ut quisquis videre voluerit, quisquis gesserit imitari fiat ei ista æmulatione in bonum.* Ideo Dei Filius in terram descendit, & homo factus est. Beata, exaltata, & glorificata tanta sit bonitas & misericordia, qua Deus se contemnavit tantæ cupidini, quæ nobis erat Deo similes esse, & iam non falso & mendaciter, ut Diabolus dicebat, sed vere, non superbe & inique, sed magna humilitate & sanctitate Deo similes esse possumus.

Esa 14. 13.
 In verba illa: *Parvulus natus est nobis, dicit idem Sanctus: Studeamus esse sicut iste parvulus, discamus ab eo, quia mitis est.*

Humilis corde, ne magnus Deus sine causa factus sit homo paruulus. Studeamus nos humiliare, & paruuli fieri, ne sine fructu Deus puer & paruulus pro nobis factus sit. Quia nisi efficiamur in sicut paruulus iste, non intrabitis in regnum caelorum.

CAPVT XIX.

De quibusdam humanis rationibus & considerationibus nobis seruientibus ad promouendam humilitatem.

Ab initio huius tractatus multas rationes & considerationes in medium attulimus, quæ ad virtutem hanc humilitatem nobis auxilio esse & ad eandem capessendam nobis animum addere poterant, vt dum diximus eandem esse omnium harum virtutum radicem, fundamentum, & compendium ad easdem parandas, & medium ad conseruandas, & si hanc habuerimus, reliquas & haberemus: & alias similes animaduersiones. Ne tamen videatur, nos solummodo omnia à spiritu deducere velle; expediet & in medium adferre aliquot humanas rationes & considerationes, quæ magis naturæ & fragilitati conueniunt, vt sic non tantum medio spiritus & perfectio, nos, sed & propria nostra & naturali ratione animum sumamus, & magis inclinemur ad honores spernendos, & mundi existimationem vilipendendam, & humilitatis via progrediendum. Omnia ad tam difficile & arduum negotium necessaria sunt, ideoque valde expediet omnes hic neruos intendere.

Sit ergo primum, vt multo præuio examine & nullo moræ tædio fracti inquiramus, quam turpe quid sit hæc opinio & existimatio hominum, quæ tam nos oppugnat, & tantum negotij mouet, inspiciamus paulisper eius pondus & momentum, vt sic tandem eandem pro ea habeamus, quæ est, animemurque, vt eam despiciamus, nec ea tam dolose nobiscum agat, vt hæctenus egit.

Recte sane dixit Seneca, multa esse, quæ magna iudicamus, non quod huiusmodi sint; sed quod tanta nostra sit vilitas & paruitas, vt paruulum magnum nobis appareat. Ad quod docendum reducit ponderis exemplum, quod formice fecerunt, quod proportionem corporis earundem valde magnum videtur, cum tamen in se perexiguum sit. Idem in hominum honore & existimatione contingit.

Quæro à te, num melior sis, quod alij, qui te magnificiunt? vel deterior, quod reflexi pendant? non sane. Optime ait S. Augustinus. *Nec malam conscientiam sanæ præconium laudantis, nec bonam vulnerat consuetantis opprobrium. Senti de Augustino quidquid libet, sola me in oculis Dei conscientia non accuset.* Hoc est, quod pondus rei dat, alia omnia vanitas, nihil enim dant vel tollunt. Idque est, quod Sanctus quidam ait: *Quid homini accedit, si ab alio laudetur? quantus quisque est in oculis Dei, tantus est, & non plus, dicebat humilis S. Franciscus: vel vt rectius dicatur S. Paulus: Non enim qui seipsum commendat, ille probatus est, sed quem Deus commendat.*

Ad hanc rem insignem adfert Diuus Augustinus similitudinem: *Est enim superbia non magnitudo, sed tumor: quod autem tumet, videtur magnum, sed non est sanum.* Vt enim res tumida videtur magna, cum tamen non sit, sic & superbi, qui ab hominibus æstimantur & magnificiunt, magni quidem videntur, sed tamen non sunt, non enim magnitudo hæc est, sed tumor. Sunt aliqui conualescentes & valetudinarij, qui pingues & sani videntur, sed hæc non vera pinguedo, sed falsa, infirmitas & tumor est. Huiusmodi etiam est (dicit sanctus Augustinus) applausus & mundi existimatio, qui te inflare, non magnum reddere valet. Si ergo ita se res habet (vt re ipsa se habet) hominum opinionem & existimationem non esse magnitudinem, sed ægritudinem & tumorem; cur vt chamæleontes ore parulo ventos captamus,

Seneca. Natura paruulus, quod paruulum est, æstimat magnum.

Laus nec meliorem, nec maiorem facit. Aug. l. 3. contra epi. Polit. Donatista. Aug. l. unico contra Secundum Manich. c. 1. Th. de Kemp.

2. Cor. 10. 38.

Superbia humori corporis similit. Aug. ser. 16. de temporibus.

mus, ut ijs inflemur, & morbum accersamus? præstat sanum esse, quamuis æger appareat, quam ægrum esse, & sanum apparere: sic & præstat esse bonum, quamuis malus habeatur, quam malum esse, & bonum haberi. Quid enim proderit virtute præditum & spiritualem te haberi, si

Protr. 31. 31.

Hieronymus. *portis eiss opera eiss*, dicit S. Hieronymus. Non vanæ hominum laudes, sed bona tua opera te laudare debent, & adiuuare, dum in iudicio coram Deo apparendum tibi est.

Greg. lib. 4.

dial. c. 38.

Hypocrita damnatur.

Refert S. Gregorius, in quodam Iconie monasterio fuisse quendam monachum, qui ab omnibus sanctus, & specialiter valde abstinens & austerus habebatur, qui morti vicinus omnes monachos ad se vocavit, qui sperantes aliquid, quod ad ædificationem faceret, se ab eo audituros, lætati sunt. Verum ille tremens & valde anxius coactus fuit illis interiorem animæ suæ statum exponere, & dicebat se damnatum, eo quod omnis sua vita hypocritis fuisset, dum enim credebant illum ieiunare & abstinere, ipse clam edebat, dum nullus videret. Ideoque (ait) nunc terribili draconi traditus sum, qui cauda pedes meos circumdedit & ligavit, & caput suum in os meum immisit, ut animam meam extrahat, & secum in infernum portet: hocque dicens, multo omnium cum horrore expiravit. Quid misero illi profuit, sanctum habitum fuisse?

Athan. de similitud. c. 27.

Superbus araneis similis. Esa. 59. 5.

L. 6. c. 1. vita P. Francisci Xaverij.

S. Athanasius superbos, qui honores captant, pueris comparat, qui papilionibus venantur: ab alijs araneis æquiparantur, qui viscera sua egerunt telas texendo, ad muscas capiendas, secundum illud Esaiæ: *Telas aranea texuerunt*: sic & superbus viscera egerit, & præcordia eructat, ut paululum honoris mundani consequatur. Legitur de S. Francisco Xaverio, quod singulari odio & horrore hanc mundi opinionem & existimationem persecutus sit, quod multi mali causam & boni impedimentum esse diceret: ideoque sæpe auditus fuit dixisse multo cum gemitu &

suspicio: O hominum opinio & existimatio, quantum mali fecisti, facis, & facies!

CAPVT XX.

De alijs humanis rationibus vitibus ad parandam humilitatem.

SANCTVS Chryostomus in illa sancti Pauli verba: *Non plus sapere, quam oportet sapere, sed sapere ad sobrietatem*, valde ad rem probat, superbum & arrogantem non tantum esse malum & peccatorem, sed & stultum, ad quod demonstrandum adducit illud Esaiæ: *Stultus enim fatua loquitur*: per quæ intelliges illū fatuum esse. Quid dixit omnium superbiorum primus Lucifer? *In cœlum conscendam, super astra Dei exaltabo solium meum, sedebo in monte testamenti, in lateribus Aquilonis, ascendam super altitudinem nubium, similis ero Altissimo*. Quid stultius, & magis presumptuosum? Eucapite 10. allegat quædam Regis Assyriorum arrogantia & fatua verba, quibus se iactabat potenti sua manu omnes terræ Reges subactos: *Et inueni quasi nidum manus mea fortitudinem populorum, & sicut colliguntur ova, que derelicta sunt, sic uniuersam terram ego congregaui, & non fuit, qui moueret pennam, & aperiret os, & ganniret*. Quæ maior fatuitas esse potest? ait S. Chryostomus, qui eodem loco multa superbiorum verba allegat, quibus fatuitatem aperuit, sic, ut si verba eorum audis, discernere nequeas, num superbiorum, num vere stultorum verba sint, tam stulta & absurda sunt. Eodem modo hic videre est, ut enim stulti fatuis dictis & factis suis nobis risum mouent, sic & superbi ridendi ansam præbent verbis arrogantibus, quæ eorum laudibus seruiunt, & Thraconico ingressu & gestu quo se conspiciendos dant, & existimationem, quam volunt de se haberi, & de se ipsi habent. Additque S. Chryostomus, peiorem superbi esse stultitiam, & vituperatione & nota maiore dignam, quam natu-

naturalem, quod hæc nec culpæ nec peccato vlli obnoxia sit, illa vero sit. Ex quo aliud inter duas has stultitias discrimen oritur, quod naturalis compassionem patriat, & eius miseræ condolere cogat: superborum vero stultitia nec compassionem nec condolentiam moueat, sed potius risum & contemptum.

vt alias idem facias. Non audent hodie homines sententiam suam aperire, sciunt enim, quod *Veritas odium parit*, & vt stultus & phreneticus medicinas a duersatur, & medicum conspuit, qui illum sanare conatur; sic & superbus monitioni & reprehensionem resistit. Hocq; causæ est, quod homines nolint alteri dicere, quod ipsum male habet, nullus enim suis expensis inquietem sibi parat, sed potius ipsi persuadet, sibi bonum videri, quod malum tamen videtur, & alter tam sibi placet, vt credat. Vnde facile videre erit, quod superiore capite dictum, quanta vanitas & stultitia sit. magni facere hominum laudes, cum sciamus illas nihil aliud esse, quam simulationem, dolum, assentationem & mendacium.

Veritas odium parit.

Sic vt superbi stulti sint, & cum ijs vt talibus agamus, vt enim in stulti sententiam vadis, vt pacem cum illo habeas, quamuis ita res se non habeat, nec cum eo sentias, nec ei vis contradicere, eo quod stultus sit, eodem modo superbos tractamus. Hodieque tam in mundo hic humor & stultitia viget, vt vix hominibus loqui liceat, nisi adlando, & de illis dicendo, quod vere se ita non habet, nec sentis. Tam enim delectantur homines scire, quod sua placent, & bona videntur, vt ad ei satisfaciendum nullum aptius sit medium, quam illum laudare. Hæcque vna vanitatum earum est, quas Sapiens dixit se in mundo vidisse: malos laudari, quasi bonos, eo quod exaltrati essent: *Vidi impii sepultos, qui etiam cum adhuc viuerent, in loco sancto erant, & laudabantur in ciuitate quasi in bonorum operum, sed hoc vanitas est.* Quæ maior vanitas & stultitia esse potest, q̄ homines te laudare, & tamen ita nõ sentire, & te ab illis sæpius laudari ob male gesta, quæq; ipsis talia videbantur, & irritatio hæc est, quod alij ante dixerunt suam de eo sententiam, sed ipsis curæ non est, quæ tibi faciant satis, mentiri, laudare, & illum extollere, de quo male opinantur, tibi que assentiri, quod te pro stulto habeant. Animaduertit quis te huius conditionis esse, & gaudere hoc modo haberi, & gratissimum quod tibi accidere posset, postquam concionatus sis, vel quid simile egeris, esse, vt dicas, probe te munere tuo functum, & omnibus satisfactum esse, ideoque sic tecum agit, vt tibi faciat satis, & amicitiam tuam sibi conciliet, quod tui forsitan indigeat. Quod ad aliud non facit, quam vt restultiore reddat, de malo enim, quod fecisti vel dixisti, te laudat, & in eo confirmat,

Præterea superbi (dicit S. Chryso-
stomus) sunt omnibus exosi. Inprimis Deo:
dicit enim Sapiens: *Abominatio Domini
est omnis arrogans: & inter septem illa Deo
exosa primo loco ponit superbiam, Ocu-
los sublimes.* Et non solum Deo, sed & ho-
minibus exosi sunt: *Odibilis coram Deo est
& hominibus superbia. Et sicut eructant cor-
da foetentiũ, sic & cor superborum.* Vt enim
quibus hepar & partes interiores corrup-
puntur, ingratum de se dant odorem, vt
nullus ipsis adesse possit, tales sunt & su-
perbi. Mundus huiusmodi hic lege talio-
nis punit, eodem enim quo ipsi honorem
aucupabantur, & volebant magni haberi,
stulti & fatui habentur. Volunt ab om-
nibus diligi, & contrarium euenit, ab
omnibus siquidem superbus odio habetur:
a magnis, quod ipsis æqualis esse velit;
ab æqualibus, quod ipsis præponi velit;
a minoribus, quod ab ijs plus quam
ratio requirat, exigat: imo serui ipsi ma-
lum de domino dicunt, dum superbus est,
& illum perferre nequeunt: *Vbi erit super-
bia, ibi erit & contumelia.* Contra vero ha-
milis honoratur, æstimatur, & amatur ab
omnibus. Vt enim pueri propter bonita-
tem, innocentiam & simplicitatem valde
amabiles sunt; sic, teste S. Gregorio, &
humiles. Simplicitas enim illa & sinceritas
in verbis & modo agendi sine simula-
tione

*Superbus exosus omnibus.
Chryso-
stom.
Prou. 36. 5.*

Prou. 6. 17.

Eccl. 10. 7.

Eccl. 31. 31.

Superbus longe talionis reddetur.

Prou. 11. 2.

*Greg. lib. 7.
mor. c. 23.*

tione & duplicitate corda allicit. Lapis Magnes est humilitas, quæ corda ad se trahit, videntur omnes humilem in visceribus condere velle.

*Humilitas
sapientia,
superbia
stultitia.*

Vt tandem aliquando finiamus, & ostendamus, stultitiam esse hominum laudes, & existimationem venari, facit hic S. Bernardus dilemma, seu cornutum argumentum, quo concludit: Vel fuit stultitia, quod Dei Filius tam se demiserit & abiecerit, & elegerit contemptus & vituperia; vel magna est nostra stultitia, quod tam honores & existimationem ab hominibus aucupemur: non illud Dei Filij factum stultitia fuit, nec esse potuit, quamuis mundo ita visum fuerit, vt dicit S. Paulus: *Nos autem predicamus Christum crucifixum: Iudeis quidem scandalum, Gentibus autem stultitiam. Ipsi autem vocatis Iudeis atque Græcis Christum Dei virtutem, & Dei sapientiam.* Cæcis & superbis Gentibus Christi factum stultitia videtur, nobis vero fidei luce illuminatis summa videtur sapientia & infinitus amor. Si ergo illud fuit summa sapientia, nostrum sane factum stultitia esse debet, & nos stulti sumus, tanti honores & mundi existimationem facientes.

1. Cor. 1. 23.

CAPVT XXI.

*Vt quis ab hominibus existimetur,
& magnifiat, certissimam viam esse,
se, se virtuti & humilitati
dare.*

SI omnia dicta non sufficiant, vt fugias sumos & honoris desideria, & existimationis; sed dicis magnum esse, si apud homines in magno sit quis honore & opinione, & cum Poeta dicas: Pulchrum esse digito monstrari & dici hic est, & quod plurimum ad ædificationem & alia faciat, & quod Sapiens moneat, vt curemus, ne hoc perdamus: *Curam habe de bono nomine; assentior quidem, & concedo, vt bonum nomen tueare, quod habes, & vt magni ab hominibus fias, tamen hoc affirmo, te multum in modo illud affe-*

Ecc. 41. 15.

quendi, quodque tibi proponis, errare, nunquam enim quod desideras, in actione assequeris, sed potius contrarium. Certa enim & securus via, per quam sine dubio & periculo ad hominum existimationem peruenitur (dicit S. Chrylостom) est virtus & humilitas. Stude valde bonus esse religiosus, & omnium minimus & humillimus, & eiusmodi in modo tuo agendi, & offerentibus sese occasionibus videri; & sic magni fies & æstimaberis ab omnibus. Hic homo Religiosus est, qui seculum deseruit, cui gratiores in manu sunt scopæ, & in corpore vilis vestitus, & humile & abiectum officium, quam nobili equus & arma: & contra illi magnum est dedecus & ignominia, velle existimari & magnificari ab hominibus: vt magno illi vitio verteretur, si religione deserta ad seculum rediret, & iure ab hominibus derideretur. *Quia hic homo coepit adsciscere, & non potuit consummare.* Sic est velle & desiderare ab hominibus magnificari & existimari, hoc enim est animo ad seculum redire, cum hoc sit, quod plurimum mundo fiat, & quod fugisti & deseruisti, dum te religioni dares.

Num manifeste & clare videre desideras, quam indecorum & ignominiosum sit ei, qui perfectionem profiteretur, honores & hominum existimationem venari; fac desiderium hoc lucem videat, vt alij videant te id studere, profectio istam aduertes, quam tibi id indecorum & inhonestum sit, alios id intelligere. Habemus huius in Euangelio insignem exemplum.

Narrant Euangelistæ, Apostolos quendam vice cum Christo Seruatore nostro profectos fuisse, aliquantulum tamen ab eo semotos, vt putarent se ab eo audiri non posse, & disputabant, & inter se contendebant: *Quis eorum videretur se maior?* dumque Capharnaum venissent, quærebat ab ijs Christus, quid fuisset, quo in via egissent? Refert Euangelium, illos ita erubuisse, quod contentiones & ambitionem suam in lucem venisse aduertent, vt nec verbum quidem pro-

ferre possent: *At illi tacebant, siquidem in via inter se disputaverant, quos eorum maior esset.* Ex quo Saluator mundi occasione captata dicebat illis: Discipuli mei inter mundanos, & eos qui leges sequuntur, & qui dominantur & mandant, magister vocantur: *Vos autem non sic, sed qui maior est in vobis, fiat sicut minor, & qui praefessor est, sicut ministrator:* nam in schola mea contrarium fit, & maior minor esse debet, & omnibus seruire. *Si quis vult primus esse, erit omnium novissimus, & omnium minister.*

In Dei domo & Religione se humiliare & abiectionem esse, magnum est esse & si quis se omnium minimum facit, illum magnifici & aestimari facit pluris, quam alios. Hic in Religione honos est, alter ille, quem tu ambis, non honor, sed dedecus est, & eo quo te magnifici autumas, vilipenderis & contemneris ab omnibus, omnes enim te pro superbo habent, quae abiectionis omnium maxima. In nulla plus damni incurres, nisi si sciatur te optare, ut ab hominibus extollaris, & plurimi ducaris, & quod parva attendas, & minuta tibi cordi sint.

Ideoque recte aiebat sanctus Ioannes Chymacus, vanam gloriam aepius suis ignominiae causam fuisse, quod in quadam illis incidere fecit, quibus vanitatem eorum & ambitionem manifestata, magnam sibi vituperationem & confusionem pararent. Non advertit superbus, quod in dictis & factis, quibus aestimari vult, inordinata superbia cupiditas aperitur, sicque vnde ipse existimationem venabatur, dedecus & ruborem confertur. Atque sanctus Bonaventura sic hominem lumine orbare, ut dum maiore superbia tumet, minus se cognoscat, & ideo lumine cassus facit & dicit superbus huiusmodi, quae etiam nec Dei, nec virtutis habita ratione, sed solum honoris & existimationis, quam ambit, nullo modo faceret, nec diceret. Quoties accidit, quam dolere & queri, sui in aliquo non habitam rationem, vel alium sibi praepositum, sibi que persuadere, id ad

se pertinere, & sibi injuriam factam, & sibi id vitio & ignominiae verti, alioque id dedecus suum & contemptum accipienturos. Hocque colore & titulo cordis amaritudinem & cupiditatem prodit, hocque ipso contemptum sibi parit: nam superbus habetur, & qui honores venatur; quod in Religione valde execrabile. Si vero in huiusmodi negotio dissimulasset, nec seingessisset, sed superioribus liberum de eo statuendi arbitrium reliquisset magnum sibi honorem acquisisset, & valde ab omnibus fuisset aestimatus.

Vnde liquido apparet, quod quantumvis via spiritali non fieret, sed prudentiae lege & recto iudicio imo & mundi lege, certam & veram ad gloriam & existimationem & hominum amorem & benevolentiam viam esse, vere virtuti studere & humilitati.

Hinc & Agesilaus, Lacedaemoniorum Rex, & inter eos sapiens habitus a Socrate rogatus quid faceret, ut omnes bonam de eo opinionem & senium haberent; respondit: *Si talis esse studeas, qualis haberi vis.* Alias idem rogatus, respondit: *Si loquaris, quae sunt optima. Et facias, quae sunt honestissima.* De alio Philosopho refertur, quod magnum habuerit amicum, qui de eo semper, omni que oblata occasione multum boni referebat, quique quadam vice docebat, multum Philosophum illi debere, quod vndique virtutes eius praedicaret & laudaret. Respondit Philosophus: *Quod debeo, vivendo solvo, ut nunquam in nullo, quod de medicis mentiaris.*

Non haec ideo dicuntur, ut nos ideo virtuti & humilitati applicaremus, quo ab hominibus magnificamus & aestimemur, haec enim superbia & magnus abusus esset. Hoc solum dicimus, si vere, sincere & ex animo studeas humilis esse, te magni ab omnibus ducendum, quamvis id tu non optes, sed quo plus honorem & existimationem fugies, & contemni desiderabis; tanto ille te plus sequetur, est enim ut umbra, quae corpus sequitur. Sanctus Hieronymus de S. Pau-

Humilitas ad honores via.

Agesilaus.

Pindarus.

Hieronymus. S. Paula loquens, ait: Fugiendo gloriam, gloriam merebatur, quæ virtutē quasi umbra sequitur, & appetitores sui deserens, appetit contemptores.

Luc. 14. 8. Hoc medium Christus Sernator noster in Euangelio docet, dum modum in loco & accubitu honoratiore obseruandum in congregationibus describit, dum ait: Cum inuitatus fueris ad nuptias, non discumbas in primo loco, ne forte honoratior te sit inuitatus ab illo, & veniens is, qui te & illum vocauit, dicat tibi: Da huic locum: & tunc incipias cum rubore nouissimum locum tenere. Sed cum vocatus fueris, vade, recumbe in nouissimo loco, ut cum venerit, qui te inuitauit, dicat tibi: Amice ascende superius: tunc erit tibi gloria coram simul discumbentibus. Quod idem est, quod S. Spiritus ante per Sapientem dixerat: Ne gloriosus appareas coram Rege, & in loco magnorum nesceris: melius est enim, ut dicatur tibi: Adscende huc, quam ut humilius coram Principe. Et parabolam claudit, dicens: Quia omnis, qui se exaltat, humiliabitur, & qui se humiliat, exaltabitur. Nonne aduertis, non tantum apud Deum, sed & homines humilem, qui infimum & abiectum locum eligit, magnifici & extolli, & superbum, qui primum locum, & optimos honoratioresque accubitus appetit & desiderat, contemni & paruifieri. Exclamat

Aug. ser. 12. in eremo.

& dicit S. Augustinus: O sancta humilitas, quam dissimilis es superbia! Ipsa superbia, Fratres mei, Luciferum de caelo deiecit, sed humilitas Filium Dei incarnauit: ipsa superbia Adam de paradiso expulit, sed humilitas Latronem in paradysum introduxit: superbia Gigantum linguas diuisit & confudit, sed humilitas cunctas congregauit dispersas: superbia Nabuchodonosor in bestiam transmouit: sed humilitas Ioseph Principem Israel constituit: superbia Pharaonem demersit, sed humilitas Moysen exaltauit.

CAPVT XXII.

Humilitatem medium esse ad inte-

riorem animæ pacem parandam, & sine illa eandem nunquam haberi.

DISCITE à me, quia mitis sum & humilis corde, & inuenietis requiem animabus vestris. Vna præcipuarum & efficacissimarum rationum, quæ inuenitur, est, ut animum sumamus ad honores & mundi existimationem contemnendam, & humilitatem colendam; hæc est, quam Christus his verbis proponit, hoc vnicum esse medium, ad interiorum animæ pacem & quietem parandam: quod tam à spiritualibus expetitur, & à S. Apostolo Paulo inter S. Spiritus fructus positum: Fructus autem spiritus pax. Vt autem ex actius pax & quies, qua humilis fruunt, cognoscatur, consultum fuerit indiget inquietem & turbationem, qua superbi cor exagitur: cōtrarium enim per contrarium melius noscitur. Plena est facta Scriptura sententiarum, impijs pacem non esse: Non est pax impijs, dicit Dominus. Pax, pax, & non erat pax. Contritus & inlicitas in viis eorum, & viam pacis nongouerunt. Nesciunt, quid sit pacem habere, & quamuis exterius rideantur habere, non tamen vera illa pax est, nam istus in corde bellum habent, quod propria ipsis infert conscientia. Ecce impii amaritudo mea amarissima. Impij semper in amaritudine viuunt, sed singulariter superbi semper in quietem & turbationem habent. Ratio huius ex S. Augustino colligi potest, qui dicit, ex superbia nascitur inuidiam, ut legitimam eius filiam sine qua mala filia nunquam esse potest. Quibus duobus malis, hoc est, superbia & inuidia Diabolus Diabolus est. Vnde intelligere datur, quid in homine multum hæc duo operentur, cum sufficiat ut Diabolus Diabolus faciant. Nam qui vna ex parte superbia repletus, & nihil ipsi cordi, quam honor & existimatio, & videt omnia illi ad votum non cadere, & altera ex parte etiam inuidia plenius est, quod superbia filia & inuidia comes

fit, dum aduertet alios honorari, existimari, & sibi praeferi, certum est illum felle & amaritudine plenissimum fore, & animo esse inquieto & turbato, nisi enim tam dolet superbus, nec tam cor vulnerat, quam si quid horum aduertat.

Graphice nobis id depingit sacra Scriptura in superbo illo Amman: Magnificabat abs Rege Assuero, & pluris, quam omnes alij Principes & regni magnates: & opibus affluens & temporalibus bonis, & ab omnibus honorabatur & extollabatur, sic vt nihil illi amplius exoptandum videretur. Et tamen tam turbabatur, quod vnus homo, & quidem plebeius, qui erat Mardocheus, qui sedebat in porta palatii regij illum vilipenderet, nec illi aperiret caput, nec assurgeret, nec se loco moueret, dum transiret, praedolore & turbatione, quam hic sentiebat. Idque ipse confessus est, de hoc querelas apud amicos & vxorem deponens, & declarans fortunam & potentiam suam:

Et cum hac omnia habeam, nihil me habere puto, quamdiu videro Mardocheum Iudaeum sedere ante fores regias. Ecce quanta sit iniquitas superbi, & quantae vindictae & tempestates, quae in eius corde insurgunt. Impij autem quasi mare feruens, quod quis scire non potest. Tantaque fuit rabies & furor, qui eam ob causam mentem inuasit, vt parui faceret manus in hunc solum iniicere, nisi sciens illum Iudaeum esse, diplomata abs Rege Assuero obtineret, ad omnes Iudaeos, qui in regnis erant, perdendos & occidendos. Et Mardocheo altissimam trabem paraauerat domi suae, vt ex illa suspenderetur; quamuis aliter, ac rebatur, res ceciderit, & Iudaei sententiam in se latam contra inimicos exequerentur, & Amman eo ipso ex patibulo affixus, quod Mardocheo paraauerat. Ante tamen bona ipsi contigit mortificatio; dum enim in hoc totus erat, vt se vlscisceretur, & summo mane ad regiam iuisset, vt a Rege licentiam idem exequendi peteret; eandem noctem contigerat Regem in-

Rodriguez exercit. pars 2.

mnem egisse, iusseratque ideo annales adferri, & legi sibi, & dum peruentum esset ad id, quod Mardocheus Regi exhibuerat, seruitium, proditionem in ipsum a duobus eunuchis machinatum manifestando, quaesuit, quid mercedis & praemij Mardocheus pro hoc seruitio & magna fidelitate tulisset? responsum fuit: nihil. Hinc Rex ait: Quis esset? num aliquis in regiam venisset? respondet: Amman in atrio est. Iubet Rex intrare. Intrat & rogat Rex: quid faciendum viro, quem Rex cupit honorare? Amman credens se esse, quem Rex vellet honorare, respondit: Homo, quem Rex voluerit honorare, regijs vestibus induatur, & ipsi Regis equo imponatur cum regio diademate in capite, & praecipuus Regis Magnatum praecedat, & equum freno ducat, & in plateis praedicet: Sic honorabitur, quem Rex voluerit honorare. Dixit Rex: vade ad Mardocheum, qui ad fores palatii est, & fac illi, quod dixisti, & caue, ne quid omittas.

Quid non doloris superbum & turbatum illud cor sentiebat? nihilominus faciendum erat, & plene exequendum, quidquid Rex iusserat, puto maiorem illi mortificationem excogitari non posse, postquam statim suspensus est patibulo, quod Mardocheo aprauerat: haec merces, quam mundus solitus suis dare. Vnde, quaeso, illi hoc malum ortum? quod alter illi caput non aperiret, nec assurgeret, dum transiret.

*Minima res
superbum
affligit.*

Vna similitum nugarum sufficit, ad superbis inquietem & turbationem adferendam, & vt semper animo sint amaro, & dolore repleto. Idque & hodie in mundanis videre est, idque tanto plus, quanto sublimiore loco positi sunt. Omnia haec puncta ipsis punctiones sunt, quae pungunt & perfodiunt eorum corda, vt ipsis nihil grauius nec laethalius esse videatur. Et nunquam superbis quid horum deest, quantumlibet extollantur & habeant, ideoque felle vsque amariora corda habent, & in perpetua versantur

tur inquiete & turbatione. Idemque in Religione eueniet, si quis superbus sit, si alijs postponatur, & cur talis ad tale vel tale negotium electus sit, & illius nulla sit habita ratio, & hæc & huiusmodi tantam ipsi parient inquietem, quantam in mundano honorum puncta est ambitio.

*Melancholia
sape superbia
humor & spiri-
tualis ægri-
tudo.*

Tract. 6. c. 4.

Ex hoc & aliud erui poterit, quod sapius re ipsa experimur: quod quamuis morbus inueniatur melancholiæ, & licet sit aliquis melancholicus & tristis, tamen non est melancholiæ vel bilis humor, nec corporea infirmitas, sed superbiæ humor & spiritualis ægritudo. Tristis & melancholicus es, eo quod postpositus & nulla tui habita ratio sit. Tristis & melancholicus es, quod inde honorem non sit adeptus, unde sperabas adipisci, sed potius videris ruborem & pudorem nactus. Non tam feliciter successit, ut oprabat, concio, nec argumentum, nec conclusiones, potius honore, & exultatione videris excidisse, ideo tristis & melancholicus appares: & dum quid horum publice faciendum, timor, ne aliter forsitan cadat, quam speras, & ne pro honore parando eundem amittas, te anxium & tristem reddit. Hæc sunt, quæ superbum tristem & melancholicum faciunt.

Humilis honorem non querit.

Humilis vero corde cui curæ non est honor & exultatio, & in infimo loco contentus est, omnibus his anxietatibus & turbationibus immunis est, & summa pace fruitur, secundum prædicta Christi verba, a quo Sanctus illa mutatus est, dum ait: Si pax in mundo sit, humilis corde illam possidet.

Th. à Kemp.

Ideoque quamuis alio medio spiritus aut perfectionis, sed solum commodi nostri, & pacis & interioris quietis causa fieret, profecto humilitati nobis studendum foret, hoc enim viuere est, alterum vero viuendo mori.

Sanctus Augustinus *lib. 6. confess. cap. 106.* ad propositum refert de se, quod Dominus ostenderit illi cœcitatem & mis-

eriam, in qua tunc erat. Dum (inquit) valde essem occupatus in oratione quadam, quæ Imperatori reddenda est, & in ea referendæ eius laudes, quæ plerique falsæ erant, & ipse ob illas laudandus ab illis, qui eas huiusmodi esse sciebant, ut vanitas & stultitia mundi videatur, dumque ego ob hoc multa essem in solitudine, cogitatione & imaginatione, quam id mihi ratione succederet, febri consumentium cogitationum correptus, contigit me per plateam quandam Mediolani euntem pauperem mendicum videre, qui postquam ederat & biberat, iudebat & oblectabatur, & hilaris eras, quem videns suspiravi, & dixi amicis præsentibus: Multa miseratione digna in nostra stultitia esse, nam in omnibus nostris laboribus, ut erant illi, quibus tunc temporis occupabamur, portantes nostræ infelicitatis onus, & cupiditatis stimulis vulnerati, & onerati adductes, non quærebamus, nec curabamus aliud, quam assequi securam lætitiæ, in quo nos pauper ille anteibat, ad quam fortasse nunquam perueniremus. Quod enim ille exigua elemosyna erat alliquutus, id ego tantis laboribus & incommoditatibus parare conabar, volo dicere felicitatis temporalis lætitiæ.

Verum quidem est (dicit sanctus Augustinus) pauperem illum veram lætitiæ non habuisse, sed ego ambitione mea falsiorem illa quærebam, & ille lætabatur tamen, & ego tristabar, ille securus erat, ego vero in timore & anxietate. Et si quis quæsiisset, quid mallet, an tristem, an vero lætum esse respondissem, me malle lætari, & si rursus quæsiisset, an mallet talis esse, qualis mendicus, an qualis ego eram; tunc elegissem esse, qui eram tam laboribus & incommoditatibus repletus. Et dicit nullam habuisse causam, ut me pauperi anteferebam, eo quod illo sapientior sim, quod hoc mihi non faceret satis, quod scientia mea solum studebam hominibus satisfacere, non ut eos docerem. *sed*

sed placerem. Ille procul dubio (ait) me fortunatior erat non solum quod ille hilaris, ego sollicitus eram, quod mihi maximo erat dolori; verum etiam quod ille bonis medijs vinum parauerat, ego vero mentiendo vendebam vanam gloriam.

CAPVT XXIII.

De alio efficaciorum mediiorum genere, ad humilitatem parandam, quod est eiusdem exercitio.

De primo mediiorum genere diximus, quæ solent assignari ad virtutem parandam; quæ sunt tam diuinæ quam humanæ rationes & considerationes. Verum tam ad vitium illud superbæ propendemus, quod in cordibus nostris radices egerit illud serpentis: *Eritis sicut* *Dij*: ex primorum parentum genio, vt quantæcunq; considerationes assignentur, non tamen sufficiant, vt è nobis propullent hocce fumos existimationis & honoris. Viderur nobis hic accidere, quod ijs, qui timore capti sunt, quibus quantæcunq; rationes adfers, quibus illis persuadere conaris, nihil esse, quod timeandum sit; respondent: fac le intelligo vera esse, quæ dicis, & vellem, tamen ipse mihi persuadere non possum, metuendum nil esse. Eodem modo & aliqui dicunt: Scio omnes has rationes, à te propositas, de hominum opinione & existimatione veras esse, & ostendere nihil aliud nisi quid venti & vanitatis esse; tamen adduci non possum, quin illa magni faciam. Vellem quidem, tamen videntur hæc etiam me nolentem ad se trahere, & perturbare. Vt ergo rationes & considerationes non sufficiunt, vt timido eximatur metus, nisi simul illi adferamus remedia facti, dicentes, vt ad sit & tangat illa, quæ illi phantasmata & terribilissima videntur, & vt nocte accedat loca tenebrosa & solitaria, vt re ipsa probet & videat nihil esse, sed omnia fuisse imagina-

tionem & apprehensionem, & sic omnem timorem excutiat & perdat. Sic etiam vt perdatur opinio & mundi existimatio, & illa contemnatur; dicunt Sancti, orationes & considerationes non sufficere, sed necessarium esse operum medium, & humilitatis exercitium, idq; præcipuum & efficacissimum esse remedium, quod nostra parte adferri possit, ad virtutem hanc sibi parandam.

S. Basilius dicit: Vt artes & scientiæ exercitio parantur; sic & virtutes morales. Vt quis bonus sit musicus, aut operarius mechanicus, vel Rhetor, vel Philosophus; necesse vt se in ijsdem exercent, hacque ratione talis euadet. Similiter ad humilitatis, aliarumque virtutum moralium habitum acquirendum, necesse nos earum acibus exerceri, sicque illas parabimus. Et si quis dixerit, ad possessiones & affectiones animæ componendas & moderandas, & virtutes allequendas sufficere rationes & considerationes, monita & documenta S. Scripturæ & Sanctorum; illum falli, dicit S. Basilius: *Is similitur facit vt si quis disceret adificare, nec vnquam tamen adificaret, & excudere, quæ didicisset, ea in actum nunquam educeret, sed contentus esset audire artis documenta & monita; certum est huiusmodi nunquam fabrum fore. Simili modo nec humilitatem, nec alias virtutes allequetur, qui se in ijsdem non exercuerit. Ad cuius confirmationem adferunt illud Apostoli sancti Pauli: Non enim auditores* *Legis iusti sunt apud Deum, sed factores Legis iustificabuntur.* Ad hoc non sufficit multas rationes & documenta audire, sed necesse opere complere, & plus hic vitium habet praxis & exercitium, quam omnis Theoria, quæ excogitari potest. Et licet verum sit, omnem virtutem & bonum Dei manu prouenire, & vires nostras ad hoc non esse pares; tamen idem Dominus nobis ea sic vult largiri, vt nos operando cum eius gratia concurramus.

Sanctus Augustinus in illa Christi verba: *Si ergo ego laui pedes vestros Dominus*

Basil. in reg. fusum dispns.

7. didicisset, ea in actum nunquam educeret,

sed contentus esset audire artis documenta & monita;

certum est huiusmodi nunquam fabrum fore.

Simili modo nec humilitatem, nec alias virtutes allequetur,

qui se in ijsdem non exercuerit.

Ad cuius confirmationem adferunt illud Apostoli sancti Pauli:

Non enim auditores

Legis iusti sunt apud Deum, sed factores Legis iustificabuntur.

Ad hoc non sufficit multas rationes & documenta audire,

sed necesse opere complere, & plus hic vitium habet praxis & exercitium,

quam omnis Theoria, quæ excogitari potest.

Et licet verum sit, omnem virtutem & bonum Dei manu prouenire, & vires nostras ad hoc non esse pares; tamen idem Dominus nobis ea sic vult largiri, vt nos operando cum eius gratia concurramus.

Aug. tr. 58. super Ioan. Ioan. 13. 14.

Christus exemplo suo nos instituit.
 Et magister, & vos debetis alter alter us pedes lauare. Dicit hoc esse, quod Christus Seruator noster nos hoc exemplo pedes discipulorum lauando docere voluit: Hoc est, beate Patre, quod nesciebas, quando fieri non sinebas, hoc tibi postea sciendum pramissit, ecce ipsum est postea. Idque est, si humilitatem assequi optamus, actibus humilitatis exterioribus nos exerceamus. Exemplum enim dedi vobis, ut quemadmodum ego feci vobis, ita & vos faciat. Didicimus, Fratres, humilitatem ab excelsis. faciamus inuicem humiles, quod humiliter fecit excelsus. Quandoquidem Summus & Omnipotens se humiliavit, quandoquidem Dei Filius se abiecit, & humilibus & abiectis ministerijs occupatus est, lauando discipulorum pedes, & Matri & sancto Ioseph seruiendo, & ijs se subiuciendo & obediendo in omnibus, quæ mandabat; ab illo discamus, & abiectis & humilibus officijs nos exerceamus, hocque modo humilitatem assequemur.

Bern. epi. 87. Bernardus: *Humiliatio via est ad humilitatem, sicut patientia ad pacem, sicut lectio ad scientiam. Si virtutem appetis humilitatis, viam non refugas humiliatiõis; nam si non potes humiliari, non poteris ad humilitatem prouehi.* Sanctus Augustinus recte probat, & rationem dat, ob quam hoc exterioris humiliationis exercitium iuuat, & tanti momenti esse, & tam necessarium ad veram cordis humilitatem consequendam. *Cum enim ad fratris pedes inclinatur corpus, & in corde ipso vel excitatur, vel si iam inerat, confirmatur ipsius humiliatiõis affectus.*

Tam sibi vniuntur & coniunguntur exterior & interior ille homo, alterque ab altero sic dependet, vt dum corpus humiliatur & deijcitur, intus excitatur humilitas. Nescio quid in se habeat, quod me ante fratrem humiliem, & quod ipsius pedes osculet: nescio quid in se habeat pauper & vilis vestitus, & abiectum & humile officium, nisi quod humilitatem in corde generet & nutriat,

sique ibi illa sit, eam foueat & auget. Hocque responderet sanctus Dorotheus huic quæstioni, qua ratione possit humilitatem animæ consequi abiecto & vili vestitu, qui in corpore est: certum enim esse ait, quod à corpore in animam deriuetur bona vel mala dispositio. Ideoque videre est, aliam animæ esse dispositionem, dum sanum est corpus, aliam, dum ægram est, aliam, dum saturum, aliam, dum famelicum est.

Eodem ergo modo alium affectum induit anima, dum homo throno, vel pretiosis phaleris ornato equo insidet, alium, dum in terra vel asino sedet, aliumque affectum & dispositionem habet, dum se pretiosis vestibus ornat, alium vero, dum se paupere & vili veste regit.

Sanctus Basilius idem recte etiam aduertit, dum ait, quod vt hominibus mundanis bonus & illustris vestitus cor extollit, & in ijs gignit superbix & vanitatis fumum, & propriam existimationem: sic & in Religiosis & Dei famulis pauper & humilis vestis humilitatis affectum in corde excitat, & gignit proprium contemptum, & videtur hominem contemptibilem reddere.

Et addit idem Sanctus, quod sicut mundani homines vestes bonas & illustres appetunt, vt iisdem magni fiant & æstimentur, eodem modo famuli Dei, & vere humiles vilem & pauperem vestem appetunt, vt per eandem contentantur, & ab hominibus minoris fiant, & quod hic sibi videntur magnum remedium inuenire, vt in vera humilitate conferuentur, & progrediantur.

Inter omnes exteriores humiliationes illa de paupere & vili veste vel præcipua est, ideoque tam apud vere humiles in vsu. De Patre Francisco Xauerio libro 6. capite 7. eius vite, legitur, quod semper paupere veste vteretur, vt humilitatem conferuaret, timens ne bona cum veste aliqua se existimatio, vel præsumptio miseret & accederet, vt contingere solet.

Ex

Ex altera ratione videre erit, ad humilitatem cordis, aut aliam quam interiorum virtutum parandam multum professe eiusdem virtutis exercitium, hoc enim voluntas magis, quam desiderijs mouetur, præfens enim obiectum & visibile est, quod magis mouet, quam absens: vt quod oculis videmus, magis mouet, quam quod audimus. Vnde vulgo dicitur, id cor non mouere, quod oculi non vident.

Eodem modo exterius, quod in actum deducitur, magis voluntatem mouet, quod obiectum præfens sit, quam desideria & apprehensiones exteriores, quarum obiectum præfens non est, sed solum in imaginatione & apprehensione. Maiorem patientiæ virtutem in anima procreabit vna iniuria voluntarie & benetolerata, quam quatuor in desiderio & sine opere: & maiorem humilitatis virtutem in mente gignet vnus dies in vili & humili officio transactus, & vestitu humili & lacero indutus, quam multi dies solis desiderijs traducti.

Quotidie experimur, aliquem repugnantiam sentire, dum primo die mortificationem aliquam ordinariam exercet, si vero altero die id fiat, nullam videre difficultatem, quamuis antea sæpius id desiderarit, quod tamen non sufficiebat, vt difficultatem illam superaret.

Hinc est, quod Societas aliquibus publicis mortificationibus vtatur, quas apud Sanctos legimus in vsu fuisse. Si enim quis semel quid horum faciat, seipsum ad alia superat, quæ antea ipsi difficilia factu erant.

His accedit, quod Theologi dicunt, actum interiorem, exteriori actu accedente, communiter fieri intensiorem & efficaciorum. Sic vt si quis se in obiectis & humilibus exercent, multum vndique proficit ad humilitatis virtutem parandam.

Quia vero iisdem medijs & causis virtus conseruatur & augetur, quibus acquiritur, & quia exterius exercitium ne-

cessarium est ad humilitatis virtutem acquirendam; ideo & necessarium est ad conseruandam & augendam. Ex quo sequitur, multum ad omnes hoc exercitium pertinere, non solum incipientes, sed & progredientes, & eos, qui multum profecerunt; vt diximus, dum de mortificatione ageremus. Ideoque Patet noster omnibus id multum commendat: *Magnopere confert, deuote, quoad fieri poterit, ea munera obire, in quibus magis exercetur humilitas & charitas.* Alio loco dicit: Anteuertere oportet tentationes, adhibitis earum contrarijs, vt cum quis animaduertitur ad superbiam esse propensus, exerceri is debet in rebus abiectioribus, quæ ad humiliandum ipsum vtilis futuræ videantur, & sic de prauis alijs animæ propensionibus. Et alibi: Quod ad abiecta & humilia officia attinet, prompte illa suscipienda sunt, in quibus maiorem repugnantiam inuenit, si illi iniunctum sit, vt illa faciat.

Ideoque dico, duo hæc, humilitatem & humiliationem sibi mutuo auxilio esse debere, & ex interiore humilitate, quæ est seipsum contemnere & parui facere, & ab alijs desiderare parui fieri, nasci exteriorum humiliationem, vt talis se homo exterius demonstret, vt se intus æstimat.

Dico, vt se humilis interius & in proprijs oculis contemnit, & omni honore indignum reputat; talis & exterior agendi modus esse debet, & opera exteriora, quæ facit: sic in actionibus noscitur interior humilitas, quæ in corde est: Elige vltimum locum, vt dicit Christus Seruator noster, non dedigneris cum paruulis & abiectis agere, letare officijs humilibus: & eadem exterior humiliatio, quæ ex interiore nascitur, fontem suum, vnde deriuatur, ex crescere faciet.

Tract. I. c. 18.

3. p. const. c. 1. §. 13. & 12. reg. 12. & 19. summary.

C. 4. exam §. 28. regul. 13. summary.

CAPVT XXIV.

Dicta quibusdam exemplis confirmantur.

*Pet. Cluniac.
l. 2. mirac. c.
29. & Breden-
bach l. 2. coll.
sacrar. c. 33.*

REFERT Petrus Cluniacensis, in Carthusianorum Ordine quendam fuisse Religiosum sanctæ & probatæ vitæ, quem Dominus noster in tanta castitate, puritate & integritate conseruauit, vt nec in somnis quidem illusionem aliquam pateretur. Iam morti vicinus, præsentibus Religiosis, & Priore, iussus ab eodem dicere, in quo putabar se magis Deo placuisse in hac vita; respondit: Difficilem rem, Pater, quæris, & quam nullo modo dicerem, nisi me obedientia cogeret. A pueritia multum à Diabolo affligebar, & infestabar, sed secundum dolorum & tribulationum multitudinem, quas cor ferebat, etiam anima multis consolationibus recreabatur, quas Christus, ipsiusque sanctissima mater mihi mittebant.

Psal. 93. 19.

S. Virgo iubet humilitatem in victu, vestitu, & officiu.

Quodam ergo die, dum magna Diaboli tentatione afflictus & fatigatus essem, apparuit maxima Reginarum cuius præsentia omnes Diaboli fugati, & tentationes repressæ, & postquam me esset consolata, & monuisset perseuerare, & in perfectione progredi; mihi dixit: vt commodius hoc facias, speciatim ex Filij mei thesauris tria media vel humilitatis exercitia depromere volo, quibus si te exercearis, Deo multum placebis, & hostes superabis. Suntque hæc, vt te in his tribus humilies, in victu, in vestitu, & officijs, quæ facis. In victu petes & procurabis tibi vilissimos cibos, in vestitu vilissimam vestem, & in officijs abiectissimum & humillimum, magno honori & lucro ducens esse occupatum abiectissimis, & maxime contemptis, quæque alij dedignantur & fugiunt. Hæcque dicens disparuit, egoq; cordi meo impressi sacratissima Virginis verborum virtutem & energiam, vt post facerem, quod ipsa

iusserat, & hic anima mea magnum profectum inuenit.

Narrat Cassianus de Abbate Paphnutio, qui cuiusdam monasterij monachus & Abbas in Ægypto, & ob venerabilis canos, & mirabilem vitam magni habitus, & à monachis honoratus, vt Pater & Magister, idque ægre ferens tanto se honore affici, & desiderans se videre humiliatum & posthabitu; nocte quadam secreto monasterium suum exiit, & habitum induens sæcularem ad sancti Pachomij monasterium profectus est, quod tamen procul ab ipsius monasterio distitum erat, & tunc temporis in rigore & sanctitatis feruore multum florebat, vt ibi ignotus & nouitius haberetur, & sperneretur, multosque dies ad portam steterit, humiliter habitum petens, prosternens & procumbens ad pedes omnium monachorum. Vbi vere contemptus fuit, & exprobratum, quod iam mundo satiatus in senectute Deo seruire volebat, & quod potius necessitate coactus veniret, vt ei victus suppeditaretur & seruiretur, quam vt seruiret ipse. Tandem admissus fuit, & cura horum monasterij illi iniuncta, Superiore alio confuturo, cui in omnibus obediret. Quod officium exactissime & magna humilitate obiuit, & studebat facere, quod abij recufabant, quodque molestissimum in monasterio erat. Neque contentus hæc de die facere, noctu secreto surgebat, & in ordinem redigebat, quæcunque poterat, domus negotia, idque tam occulte, vt à nullo posset videri, omnibus mane mirantibus, quod nescirent, quis hoc faceret. Hoc modo tres exegit annos, bona hac occasione laborandi, & contemptui habendi, valde contentus, hoc enim illud erat, quod tam deliderauerat.

Verum quia ipsius monachi multum talis patris absentiam dolebant, aliquot eorum in varias partes profecti sunt, vt quærerent, & iam post triennium desperantes se illum posse inuenire, vna monachorum Paphnutij transiens monasterium

sterium Pachomij, nec cogitans quidem se illum posse inuenire, illum agnouit, dum Sanctus finum horto inueheret. Ipsi ad genua procidit: qui videbant, morabantur, & plus dum audirent, quis esset, quemque antea fama nouerant, & veniam ab eo petebant. Sanctus casum suum deplorabat, eo quod Diaboli inuidia detectus esset, & thesaurum, quem ibi habebat, perdidisset. Reduxerunt, quamuis inuitum, ad monasterium, & magno cum gaudio receperunt, & post summa cum diligentia custodierunt.

Quod tamen (ob magnum, quod habebat, contemptus sui desiderium, & non uolci, & ob humilis illius vitæ gustum & delectationem, quam in altero illo monasterio egerat) illum cohibere non potuit, quominus alia nocte monasterium exiret, ante cum nauata quodam pacto, ut naue in Palaestinam ueheretur, quæ multum inde distabat: quod & factum, appellens ad Cassiani monasterium.

Dominus tamen noster, cui curæ est humiles exaltare, statuit, ut à quibusdam monachis suis, qui eo uisitatam loca sancta uenerant, detegeretur, & sanctus senex ob hæc pluris æstimaretur.

In Patrum uitis narratur de quodam monacho, qui longo tempore solitarius in eremo uixerat, magnæ poenitentia & orationi intentus fuerat, cuius mentem cogitatio subiit, quod iam perfectus esset, & se orationi dedit, & Deum rogauit: Domine ostende, quid mihi ad perfectionem desit. Et uolens Deus eius cogitationes humiliare, audiuit uocem sibi dicentem: Ad talem uade, & fac, quod ille tibi dixerit: hic subulcus erat.

Eodem tempore huc reuelatum fuit, solitariu hunc illi locum venire, & iussus fuit illi dicere, ut flagellum sumeret, & porcos pasceret. Senex Anachoreta iam præsens, subulco salutato, dixit: Deo seruire uehementer opto, dic

mihi, quid ad hoc mihi facto opus? Dicit alter: Faciesne, quod dicam? respondit senex: Faciam. Tunc subulcus: Sume hoc flagellum, & uade porcos pasce. Obedit senex: nam Deo seruire, & quod ei ad perfectionem deerat, adipisci optabat. Ibatque bonus senex cum flagello, pascebatque porcos, & qui eum norant, qui frequentes erant, eo quod sanctitatis eius fama regionem illam peruagata esset, dicebant: Vidistin' senem illum, de quo tam magna audiimus, stultus factus est, & pascit porcos, frequentia ieiunia & abstinentiæ cerebrum eius debilitarunt, & cum ad insaniam redegerunt. Bonus tamen senex omnia hæc audiens, summa patientia & humilitate illa ferebat, & aliquot dies in hoc opere persistebat. Vidensque Deus eius humilitatem, quodque has contumelias & iniurias æquo ferret animo, iussit ut in locum suum rediret.

In Prato spirituali dicitur de quodam *Pratum spirituale.* sancto Episcopo, quod relicto episcopatu & dignitate uenerit in sanctam ciuitatem Hierusalem, ut ibi vilipenderetur, nemini enim ibi notus erat, & uili veste induens, operam suam ut operarius operibus publicis addixit, & labore suo uictitauit. Erat ibi Comes quidam Ephremius nomine uir pius & prudens, cui operum publicorum urbis cura concredita erat, qui sæpius sanctum Episcopum humi dormientem uidebat, simulque igneam columnam ab ipso orientem, & ad cælum usque pertingentem. Quod mirabatur, quod hominem cerneret pauperem, & adificiorum puluere & terra sordidum, coma promissa & barba, qui que tam uili & abiecto operi se addixerat. Quodam tempore se non cohibere ualens, ad se illum uocat, & quaerit, quis sit? Sanctus respondet, se uinum ex ciuitatis pauperibus esse, & se hoc labore uiuere, quod aliud ei non esset medium, quo se aleret. Hæc responsio Comiti minime satisfecit, quod Deus hac ratione seruum suum honorare uellet, humilitatem eius manifeste-

nifestans. Hincque bis, ter, sapiusque eum interrogauit, quis esset, tanta instantia, vt illum aperire egeret, quis esset, quod tandem duabus conditionibus dixit se facturum: quatum prior erat, ne, quamdiu viueret, alicui aperiret, quid dicturus erat: posterior, ne nomen suum dicere egeretur. Quibus concessis, dicebat se Episcopum esse, & vt honorem & existimationem fugeret, eo venisse.

Climach. c. 1. Iohannes Climachus narrat de quodam viro graui Alexandrino, qui petebat in quoddam monasterium admitti. Videbatur Abbati ex aspectu & alijs signis homo durus, arrogans, & sæculi vanitate turgidus, ideoque illum secunda humilitatis via ducere volebat, ideoque illi dixit: Si vere decreueris tollere & ferre Christi iugum, tibi, vt obedientiæ laboribus exercearis, permittendum est. Respondit ille: Vt ferrum in fabri manu est, vt ex eo faciat, quod vult, sic & ego, Pater, me submitto omnibus, quæ imperabis. Volo ergo (ait ille) vt ad portam monasterij stes, & ad genua procumbas omnium, qui intrans & exeunt. & dicas, vt Deum pro te rogent, quod magnus peccator sis. Ille mandato huic plene obediuit.

Oblatio ad humilitatem.

Et postquam septem annos continuos hoc in exercitio transegisset, eoque magnam sibi humilitatem acquisiuisset, voluit Abbas illum in monasterium admittere in aliorum consortium, & sacris Ordinibus initiari, quod hunc honorem optime meritis esset. Sed ipse multis vsus intercessoribus, & inter alios iancto Iohanne Climacho, à Superiore obtinuit, vt eodem loco & exercitio relinqueretur, in quo hætenus fuerat, donec curriculum suum absolueret, quasi prælagiens vel conijciens finem suum iam instare.

Ita factum fuit; nam post decem dies Dominus illum ad se vocauit, quem monasterij ianitor post septem dies sequutus est, cui in vita sua promiserat, quod si contingeret illum partem aliquam eum

Deo habere, peteret, vt sibi socius esset, quod & euenit. Dicit præterea idem Sanctus, quod dum hic viueret, & se hoc humilitatis exercitio exercebat, se illum interrogasse, quo se occuparet, & quid tunc temporis cogitaret? illumque respondisse: Quod sibi exercitium fuisset, se indignum monasterij consortio, & Patrum adspectu putare, vel vt oculos attolleret, vt eos adspiceret.

Dicitur in vitis Patrum, Abbatem Iohannem retulisse, Philosophum quendam discipulum habuisse, qui aliquid commisit, quare ei dixit Philosophus: Non tibi ignoscam, nisi aliorum tres annos tolles. Fecit, quod iusserat, & venit, vt si ignosceret, sed iterum dixit Philosophus: Non ignoscam, nisi præmia des tribus annis, qui te iniuria afficiant. Quod & fecit, & tunc illi ignouit, & dixit illi: Iam tibi Athenas ire licet, & sapientiam discere. Iuit ille Athenas, & Philosophus alius iniurias dicebat illi, qui veniebant, vt illum audirent, vterperiretur, num patientes essent. Cumque illi iniuria fieret, & ille rideret, dicebat illi: Quare rides tu, dum ego te iniuria afficio? Respondit: Tres annos dona dedi, vt mihi iniuriam facerent, & eo inuento, qui mihi gratis iniuriam facit, nonne vis ridere? Tunc ait Philosophus: Ingrede, tu aptus ad sapientiam discentum es. Vnde concludebat Abbas Iohannes, patientiam portam esse ad sapientiam.

P. Perrus Maffæus in vita Patris nostri beati Ignacij refert, quod quodam tempore Venetijs Patrum peregrinans cum Patre Iacobo Laines, lacerna admodum detrita laceraque indutus: puerius quidam puer ad eos repente aduolans cepitq; cachinnos tollere, eiq; licentius illudere. Ignacius placido vultu subliis, comes ad eum conuersus petebat, cui gradum non acceleraret, & pueri se petulantia non subtraheret? respondit Patrum: Car puerum hunc hac tanta oblectatione fraudem, quæ illi oblata est: tumque

diu substitit, donec puer eum videndo & ridendo saturasset animum, plus ex hoc sui contemptu hauriens voluptatis, quã mundani ex vulgi plausu vasta que acclamatione percipiunt.

De P. Francisco de Borsia in eius vita refertur, quod quodam tempore iter faciens cum patre Bustamante, qui ipsi socius erat, venerit in quandam domum in qua cubiculum non erat, vt dormirent, nisi locus angustus, & aliquot straminis fascies: decumbunt patres, & P. Bustamante ob senectutem & asthma, quo laborabat, totam noctem tussiebat & spuebat, & putans se versus parietem spueret, in P. Franciscum & saepe eius faciem spuebat. Pater nec verbum quidẽ dicebat, nec se loco mouebat, nec affligebat ob eam causam. Mane videns Pater Bustamante, quod contigerat, valde erubescerebat. P. vero Franciscus seruans eundem vultum & hilaritatem, vt illum consolaretur, aiebat: Non turbare ideo Pater, certum enim tibi sit, in toto loco nihil fuisse dignius, vt conspiceretur, quam ego.

CAPVT XXV.

De humilitatis exercitio, quod in Religione habemus.

S. Basilius praeferebat & anteponens vitam monasticam solitariae, inter opinionis suae rationes haec vna est, quod, praeterquam quod solitaria periculis sit obnoxia, non sit tam apta & sufficiens ad virtutes necessarias acquirendas, vt monastica, eo quod vsu & earum exercitio careat. Qua enim ratione se in humilitate exercebit, qui non habet coram quo se humiliet. Quo modo charitatem & misericordiam usurpabit, cui cum altero non est commercium & communicatio? qui patientiam exercitabit, qui resistentem ei, quod petit, non habet? Religiosus vero qui in commune viuit, multas habet comoditates omnes has necessarias vir-

Rodriguez exercit. pars 2.

tutes parandi, quod occasionem habeat in omnibus his se exercendi. In humilitate, quia habet, cui se humiliet & subiciat: in charitate, habet enim cum quo illam exerceat: in patientia, nam qui totum cum hominibus tractat, nuquam desunt ad eam occasiones: eodemque modo liceat per omnes virtutes discurrere. Multum omnes Religiosi Deo obligati sumus, ob magnam gratiam, qua exhibuit nos ducendo ad religionem, in qua tanta est dispositio & media & virtutes assequenda; & profecto est virtutum schola. Nos tamen praeter aliis illis specialiter obligamur, praeter enim media communia, nobis alia particularia largitus est, & praesertim ad humilitatem parandam, hocque ex regula & constitutione. Sic vt si regulas bene seruauerimus, valde humiles erimus, in illis enim sufficiens ad hoc habemus exercitium. Talis est regula illa & constitutio, quae praecipua & maximi ponderis est in Societate, quae iubet, vt omnes errores & defectus, & res quaecunque, quae notatae, & obseruatae fuerunt superioribus per quemuis, qui extra confessionem eas acceperit, manifestentur. Vt & illa, quae iubet, vt totam conscientiam nostram superiori aperiamus, non celando tentationes, passionem & malas inclinationes, & omnes defectus & miserias: & quamuis verum sit id ob alium finem ordinari, vt suo loco dicemus; tamen non est dubitandum, quin magnum sit humilitatis exercitium. Notandum, quod dicatur ad maiorem obiectionem & propriam humilitatem, hoc enim est, quod dicimus. Si veram humilitatem assequi vis, gaudebis omnes defectus tuos maioribus manifestari. Ideoque bonus & humilis religiosus ipse defectus suos superiori declarat, & petit pro illis poenitentiam, & studet primus esse, a quo superior eorum notitiam habeat. Et non solum hoc sed multo maius humilitatis exercitium in Societate habemus, publice enim & coram omnibus errores tuos indicas, vt te contemnant & vilipendant: quod exercitii huius humilitatis finis est, & non vt te

Societatis homines praesertim ad gratiam agendas ob vocationem obligati.

3. p. tract. 7. Reg. 9. summarii c. 4. Exa § 3.

3. p. constit. 6. 1. § 12. & reg. 40. & 41. summarii.

humilem & mortificatum habeant, hoc enim non humilitatis, sed superbiæ exercitium & actus esset. Eodem spiritu capiendæ & considerandæ sunt reprehensiones, non tantum particulares & secretæ, sed & publicæ, & coram omnibus factæ. Et quantum ad te attinet, gaudendum tibi est, si hoc sincere fiat, & si omnes ita sentiant, & te pro tali habeant. Et in generali vsus & exercitium omnium pœnitentiarum & exteriorum mortificationum, quæ in societate sunt, multum prodest ad acquirendam, & conseruandam humilitatem, vt sunt: pedes osculari, sub mensa comedere, vel genibus flexis, procumbere & prosterni ad refectorii ostium, &c. Si hæc eo spiritu, quo debent, fiant, multum utilitatis adferent ad veram parandam & conseruandam humilitatem. Dum sedes vt humili odas, faciendum tibi est cum interiore tui ipsius cognitione, quod indignus sis cum fratribus tuis mensæ accumbere, & dum ipsorum pedes oscularis, quod indignus ac terram quidem, quam pedibus calcant, osculari: Dumque te prosternis, quod dignus sis, vt omnes tibi os calcant: & desiderandum tibi, vt sic omnes de te sentiant optimumque foret, dum quis has facit mortificationes, vt se interior exerceret hisce considerationibus, vt sanctus ille Monachus, qui septem annos in monasterii porta stetit, de quo capite præcedente dictum est, hoc enim pacto utilissimæ fuerint, & in corde humilitatem gignent. Sin hæc sine spiritu & solum exterius feceris, parum proderunt.

Ad Tim. 4.
3.

Vt enim ait S. Paulus: *Corporalis exercitatio ad modicum utilis est.* Idque solum est quid facere ex consuetudine & decoris causâ, dum tantum exterius fit sine spiritu, & non habito fine, ad quem dirigitur.

Si postquam osculatus fueris fratrum pedes, & ipsis te calcandum prostraueris, illis verba austera & morosa dicis; vnum cum altero non recte conuenit, signumque est illud solum consuetudinem, vel hypoetism fuisse. Eiusmodi &

multa alia humilitatis exercitia in Societate ex regula & constitutione habemus. Hic ea memoriæ ergo ponere volui, licet superius ob aliud in medium allata fuerint, vt illa oculis subiiciamus, eaque sint, quibus præsertim humilitatem exerceamus, ad virtutem & mortificationem ostendamus ei esse necessariam, ad exacte ordinis sui regulas & constitutiones obseruandas, in his enim profectus & perfectio nostra præcipue sita est. Est vires sibi & virtus non sint, vt in praxim deducas illa, quæ humilitatis & mortificationis sunt, ad quæ te regula & instrumentum tuum obligat, nihili fac quicquid habes. Vt & de quocunque Christiano dici potest, præcipuum, ad quod necessaria ipsi est humilitas & mortificatio, esse ad Dei legem seruandam, sicque non habeat ad idem, parum vel nihil proderit. Si humilitatem non habeat, & mortificationem, vt erubescendum quid confiteatur, sed verecundia, vel vt rectius dicatur, superbia omittet, & transgredietur tantum mandatum quid proderit, quicquid habeat vel faciat, quandoquidem ideo solum damnabitur? Idem & suo modo de Religioso dici poterit: si humilitatem non habeas, vt superiori conscientiam tuam aperias, & eam tamque primam regulam serues, ad quid prodest humilitas & mortificatio? Si etiam ferre non possis, vt alter errores tuos ad superiorem deferat, vt reprehendat tibi esse humilitas? Si eandem non habes, vt reprehensionem & pœnitentiam recipias & humile & abiectum munus obeas, & eo gradu ponaris, quo Societas te ponere vult; ad quid seruit humilitas & in differentia, & ad quem finem volunt superiores? Hac ratione potest quisque Religiosus enumerare speciatim, quæ ordinis sui sunt, & quisque alius ea quæ status eius sunt.

CAPVT XXVI.

*Cauendum ne verba proferamus,
quæ nostræ laudi seruire
possunt.*

Sancti & vitæ spiritualis magistri Basilii, Gregorius, Bernardus, & alij monent, caueamus nos magna diligentia, ne verba proferamus, quæ laudi & exultationi nostræ seruire possunt, secundum illud, quod Sanctus Tobias filium suum monebat: *Superbiam nunquam in tuo sensu aut in tuo verbo dominari permittas.*

Exactè perpendit S. Bernardus ad hanc rem illud S. Pauli. *Parco autem ut quis me existimet, supra id, quod videt in me, aut aliquid audit ex me.* Magna quædam de se dixerat Apostolus, quod sic auditoribus conueniret, & ad maiorem Dei gloriam necesse foret, & alia maiora proferre potuisset, quandoquidem in tertium vsque celum eleuatus erat, ubi viderat & audierat maiora, quam quæ lingua eloqui poterat: sed dicit ea se omittente, ne quis putet plus, quam in eo erat, aut videat in eo. Dicit Sanctus Bernardus: *Quam pulchre dicit: parco. Non parcat sibi arrogans, non parcat sibi superbus, non cupidus vana gloria, & iactator actuum suorum, qui vel sibi arrogat, quod est, vel mentitur quod non est. Solus, qui vere humilis est, parcat animæ suæ, qui ne putetur quod non est, semper quantum in se est, vult nesciri, quod est. Et specialius de eo agens dicit: Loquens nihil dicat, unde multum eruditus, multumque religiosus possit putari: nihilque quod possit laudi tuæ accedere, semperque cauendum ne dicas, quod magnum in eo periculum situm sit, quamuis vere dicere possis. & ad ædificationem, & videaris tibi dicere ad alterius bonum & commodum, sufficiat tuum esse, ideoque non dicendum. Hic valde continens esse debes, ne bonum fortasse, quod fecisti, perdas.*

S. Bonauentura ait: *Nunquam de scientia, vel de seculo statu se iactent.* Numquam verba profer, quibus intelligatur, quod scias, vel habilis sis, vel aliquid ingenium, vel singulare talentum habens, ne quid facias, ex quo aduertatur, quod in sæculo aliquid fueris. Valde indecens in religione se de nobilitate & suorum dignitate iactare, stemmata enim & dignitates ventus leuis est, & ut quidam quærebat: Scis ad quid conducatur nobilitas? ut contemnatur, ut opes.

Quod hic magni fit, est virtus & humilitas, quam habueris, hoc est, quod hic magni fit, quod extra religionem eras vel non eras; aer & ventus es & qui de his in religione gloriatur, vel illa magni ducit; vanitatem & pusillanimitatem suam prodit, talis mundum non reliquit nec contempsit. Dicit Sanctus Basilii: *Qui natus est ex spiritu secundum Domini vocem, & potestatem accepit fieri filius Dei, eum cognationis secundum carnem pudet, & eam obliuiscitur.* In omnibus propriæ laudis verba sordent & displicent, ideoque dicit adagium: *Laud in ore proprio vilescit.* Et rectius Sapiens: *Laudet te alienus & non os tuum, extraneus, non labia tua.* Prouerborum 27. vers. 1.

In ore tamen Religiosi magis dedecent, quod tam eius professioni aduersentur, hincque quo quis putat se magni ducendum, eo contemnitur & vilipenditur. Sanctus Ambrosius in illa Prophetæ verba: *Vide humilitatem meam, & eripe me.* Dicit quamuis quis sit infirmus, pauper, & infimæ sortis homo, si non superbiat, nec se alteri præponere nititur: *Ipsè humilitate commendat, & facit se amari & æstimari.*

Hoc totum supplet: & contra quantumlibet quis valde sit diues, nobilis, potens, & quamuis sit valde doctus, & magnis qualitatibus & donis præditus; si se iactet, & extollat: Insolentia sibi vilis est, & hoc ipso se spernit &

Bonauent. in
specul. disp. p.
3. c. 3.
Sci iact. vitanda.

Basil. in reg.
breui. 90.
Propria laus
sordet Humili.

Ambros. ser.
20 Psal. 118.
153.

contemnit & abiicit, & ab aliis parui fit & contemnitur, nam superbus habetur.

*Metaphra-
stic & Surius
in vita Ar-
senii.*

De Abbate Arsenio in eius vita legitur, quod quantumuis in mundo illustris & excellens eruditione fuerit, nam Theodosii Imperatoris filiorum, Arcadii, & Honorii scilicet præceptor & institutor fuit, tamen nunquam post ex eius ore verbum auditum fuerit, quod magnitudinem sciret, uel prodere illum eruditum esse, sed cum aliis monachis tanta cum humilitate, & simplicitate egerit, quasi omnis esset eruditionis expertus: sed ipse à monachorum simplicioribus petierit ea, quæ spiritus sunt, dicens se in altissima scientia indignum esse, ut eorum diceretur discipulus. Similiter in S. Hieronymi vita dicitur, illum nobilissimo fuisse genere prognatum, & tamen in omnibus eius scriptis non inuenire est ullum verbum, quo id indicari possit.

Hieronymus.

*Bonau. de in-
form. nouis.
p. 1. c. 25.
Ratio cur
propria laus
uisanda.*

Adfert S. Bonauentura aliam bonam rationem: Sciendum vix in te esse non posse, quid bonum & laude dignum, quod in alios non diffundatur, quodque non sciant & intelligant, si que tu taceas & celes, placebis magis, & laude dignior eris: tam ob virtutem, quam quod eam celare volueris: sin illam in lucem proferas & aliis apponis, risui eris, & ex quo ritu edificabuntur, & te magni faciebant, te contemnent & vilipendent. Hac in parte virtus precioso odori similis est, qui quo plus tegitur, eo plus odore proditur, & si aperte ferrur, breui odorem perdit.

*Greg. lib. 3.
dialog. c. 33.*

Refert S. Gregorius de quodam Abbate Eleuthero nomine, qui quodam tempore iter faciens nocte ad Monialium cœnobium diuertit, ubi in quadam domo hospitium illi assignauerunt, in qua erat iuuenis valde à diabolo vexatus, qui illi nocte fuit socius. Die illucescente interrogauerunt moniales, an illa nocte quid iuueni accidisset; respondit, quod non: Tunc dicebant illum valde à diabolo vexari & enixe rogarunt, ut illum secum ad monasterium duceret. Consensit senex,

cumque diu in monasterio fuisset, & hostis antiquus illum accedere non aude- ret; fuit senis cor inordinata aliqua lictitia & vana satisfactione captum ob iuuenis salutem, & monachis dicebat: Frater diabolus moniales vexando iuuenem tenebat; sed postquam ille ad Dei seruorum monasterium venit, diabolus illum accedere non audeat. Illo hæc dicente statim iuuenis à diabolo vexatus fuit; quo visio sanctus senex amare flere cepit, videns vanam suam gloriam causam tanti infortunii fuisse, & monachos consolando dicebat, ne quis eorum quid ederet, donec iuueni sanitas impetrata esset. Et omnes se in oratione prosternentes, non prius surrexerant, quam iuuenis sanitas impetrata foret. Vnde videre est, quam Deus abhorreat ea, quæ aliqua ex parte propriam laudem sapiunt, licet & ridendo & quasi facetiæ dicantur, ut apparet illa senem hunc dixisse.

CAPVT XXVII.

*Qua ratione nos exercere debemus
in hoc secundo humilitatis
gradu.*

Pater noster in constitutionibus ponit hanc insignem & tantæ perfectionis regulam, de qua superius diximus. Quod quemadmodum mūdani homines tantum cum diligentia diligunt, & quarunt honores, famam, magni nominis existimationem in terra; sic qui procedunt in spiritu, & serio Christum Dominum nostrum sequuntur, amant, & ardent exoptant contrarium nimium, contumelias, falsi testimonia & iniurias pati, ac stulti haberi & existimari, nulla tamen ad id per eorum data occasione, eo quod exoptent assimilari ac imitari aliquo modo Creatorem ac Dominum nostrum Iesum Christum. Et iubet ut ab omnibus, qui societatem ingredi cupiunt, idem desiderium habeatur. Durum sane videretur, nouitium recenter à mundo resectum & adhuc sanguine stillantem examinari in tam stricta & tan-

& tantæ perfectionis regula. Vnde vide-
re erit, quantam a nobis perfectionem
institurum nostrum exigit. Vult homi-
nes, qui se vere abnegarunt, & qui mun-
do toti mortui sunt. Verum quia id diffi-
cile & magnæ perfectionis est; addit pa-
ter noster, si quis ob humanam fragilita-
tem & miseriam, huius tam ardens in se
desiderium non aduertit, vt ab eo quæra-
tur, an saltem non velit tale desiderium
habere, & hoc, quod paratus sit patienter
ferre, dum similes se offerent occasiones,
contentus est. Hæc enim bona est dispo-
sitiō ad discendum & proficiendum, suf-
ficiteque vt nouitius ingrediatur cum de-
siderio sciendi, quid sibi faciendum in-
cumbat, & se ei applicet, hocq; modo id
alsequetur. Religio virtutis & perfectio-
nis schola est, ingrediēde hoc desiderio, &
desiderio tuo poteris.

Incipiamus ergo hinc hoc exercitium
& paulatim progrediamur. Dicis te non
sentire in te desiderium, vt contemna-
ris & paruis, sed te velle sentire. Inci-
pe hinc de oratione exercere in hac hu-
militatis virtute, & dic cum Propheta:

Psalm. 10. *Concupiuit anima mea desiderare in iusticia-
tionem tuam in omni tempore.* Domine, quam
procul me video a viuis & inflammatis.
illis desideris, quæ sancti illi & vere hu-
miles, habuerunt, vt a mundo vilipen-
derentur. Multum Domine vellem ad
huiusmodi desideria pertingere, deside-
rare desidero. Bonam viam incedis, val-
de bonum principium & dispositio est i-
sta ad id consequendum persiste, & hic in
oratione persista, & roga Deum, vt tibi
coremolliat, & insiste ibi aliquot dies,
Deo enim grata sunt huiusmodi deside-
ria, & ea lubenter audit. *Desiderium pau-
perius exaudiuit Dominus: preparationem
cordis eorum audivit auris tua.* Breui da-
bit tibi Dominus desiderium aliquid e-
ius amore patiendi, & aliquam peniten-
tiam pro peccatis faciendi, & tibi dato,
in quo oportunius hoc desiderium pa-
tiendi impendere poteris? Et in quo ma-
iorem penitentiam facere poteris, quam
vt contemnaris, & vilipendaris i plus a-

more? in tuorum peccatorum compen-
sationem. Vt faciebat Dauid, dum Semei
ei maledicebat & ignominia afficiebat:
Sinite illum, dicebat, ne forte Domi-
nus has contumelias & contemptus sus-
cipiat in peccatorum meorum compen-
sationem, eritque mihi magna felici-
tas.

1. Reg. 16. 11.

Dumque Deus hanc tibi gratiam fe-
cerit, vt in te sentias desideria hæc con-
temptus & vilipendentiæ, vt sic Christo
assimiletis & eum imiteris, non cogitan-
dum tibi est, iam confectum esse nego-
cium, & humilitatis virtutem iam par-
tam esse; sed credendum iam incipi hanc
virtutem in anima tua plantari & locum
sumere.

*Diu deside-
rius humili-
tatis insubser-
vandum.*

Idcircoque non leni brachio hæc deside-
ria percurranda, sed in iis persistendum,
& diu in illis exercendum. donec talia &
tam efficacia sint, vt in opus deducantur.
Dumque eo peruenieris, vt videaris oc-
casiones æquo animo ferre, quæ se offe-
runt, eodem in opere multi gradus &
ascensus sunt, qui ascendendi, vt ad hu-
militatis perfectionem perueniatur. An-
te omnia enim opus est, vt omnes sese of-
ferentes occasiones æquo animo feras,
quæ ad tui contemptum & vilipendenti-
am pertinent. In quo ad aliquot dies nego-
cium habebis, & forsitan diu. Postea pro-
grediendum est, & non subsistendum,
nec animo cadendum, donec contemptu
& iniuria gaudeas, tantumque in eo vo-
luptatis & delectationis sentias, quan-
tum mundani in omnibus mundi hono-
ribus diuitiis & deliciis, secundum illud
Propheta: *In via testimoniorum tuorum* *Psalm. 118. 14.*
delectatus sum, sicut in omnibus diuitiis.
Dum vere aliquid ex natura desideramus
lætamur, dum consequimur, & si mul-
tum desideremus, multum lætamur, &
si parum, parum. Hoc ergo tibi signum
sit, vt scias num vere desideres contemni
& paruis fieri, etsi in humilitate progredi-
aris: Idemque valet in cæteris virtu-
tibus.

*Signum vere
humilitatis.*

Cap. 16.

Vt medio hoc orationis magis profi-
ciamus, eoque magis cordi nostro virtus

2. p. tract. 5.
cap. 16.

imprimatur; in eo ad particulares & difficiles casus descendendum est, qui nobis occurrere possunt, quasi praesentes essent animum lumentes & in actum illas deducentes, donec nihil nobis obstat, sed omnia facilia videantur. Hoc enim modo extirpatur vitium, & virtus imbibitur, & animum intrat & perficit. Apta ad hoc dari potest similitudo ab aurifabris sumpta, qui ad purgandum aurum feruantes illud diu in fornace, dumque iam fufum est, addunt granum vnum sublimati, & incipit aurum magna vehementia feruere, donec sublimatum consumatur, quo consumpto, sedatur aurum. Post aurifaber alterum sublimati granum addit, & feruere rursus incipit aurum, sed non vehementia vt ante, & consumpto sublimato, iterum sedatur aurum.

Rursus tertio iniicit parum sublimati, & rursus feruet aurum sed quiete. Quarto sublimati parum auro addit, tuncque nihil se propter sublimatum commouet aurum, quasi nihil additum esset: tum enim purificatum est, idque purificationis auri signum est. Hoc ergo & nobis in oratione faciendum, ei addere aliquid sublimati imaginando aliquid mortificationis & contemptus ergo se offerre, & si turbari & commoueri incipias, insiste, donec orationis calore sublimati granum consumatur, & resiste, & quiete & tranquille in eo mane.

Post aliud sublimati granum iniice, cogitando, aliud quod difficile & magnae mortificationis & humiliationis negotium se offerre, etsi tamen ferbeat & turbetur natura, perseste donec consumas, & tibi sopiatis: & iterum atque iterum aliud adde granum & dum in te motum non excitat, nec turbationem generat sublimatum, sed in quo cunque sese offerente & occurrente negotio pacem & quietem habes, aurum probatum & purificatum est. Idque signum est te virtutis perfectionem adeptum esse.

CAPVT XXVIII.

*Qua ratione particulare examen
sumendum ex virtute
humilitatis.*

Particulare examen, vt suo loco diximus, semper de vna re sola faciendum: hac enim ratione medium hoc efficacius & maioris energiae est, quam si multa simul conglobentur, ideoque particulare dicitur, quod de vno solo fiat. Idque tanti est momenti, vt vitium vel virtus aliqua saepius & plerumque per partes, & paulatim sumenda sit, vt quis facilius, quod intendit, assequatur. Hocque hic in virtute vsu venit, si sumere examen vis, vt superbiam ex corde extirpes, & humilitatis virtutem assequi, non in generali sumendum est, humilitas enim de superbia multa complectantur & si sic in generali sumas, sicque nusquam superbus, sed vbique humilis eris: latum examen est, & latius erit, si de duobus vel tribus instituatur, sicque nihil efficit, sed paulatim & per partes instituendum est.

Aduerte in quo communiter soles humilitatis sentire defectum, & superbiam habere, & hinc incipe, & postquam vno absoluueris, aliud sume, & post aliud, & sic paulatim in te extirpabis superbiam vitium & humilitatem acquires. Hoc ergo hic diuidemus & sub diuidemus, vt tanto commodius & maiore cum fructu fiat huius virtutis tam necessariae particulare examen.

Sit ergo primum verba non loqui, quae laudem & existimationem propriam oolent. Cum enim vitium hoc appetit honoris & existimationis nobis quasi congenitum sit, & tam altas in corde nostro egerit radices vt quasi non lentientibus aut aduertentibus nobis lingua verba effutiat, quae directe vel indirecte laudem nostram sapiant. Ex abundantia enim cordis diu os loquitur. Simulatque honorificum quid

quid se offert, vellemus eius pars esse & dicimus. Illic eram, causa fui cur ita fieret, nisi per me stetisset, &c. Primo hæc res mihi oblata est, affirmo si tale non fuisset negotium, et si pars illius fuisset, tacuisses. Huiusmodique multa sunt verba, quæ sæpe non aduertimus, donec illa dixerimus. Ideoque conducit de hoc particulare examen institui, vt hac inspectione & bona consuetudine malam illam abrogemus, quam habemus, & nobis quasi congenita est.

Secundum est, quod nos monet sanctus Basilius, vt & SS. Hieronymus, Augustinus, & Bernardus: vt non lubentes audiamus nos ab alio laudari, & bona de nobis narrari: nam & hic magnum periculum situm est. Dicit Sanctus Ambrosius, dum diabolus pusillanimitate & desperatione frangere non potest; laborat nos præsumptione & superbia deducere. & dum nos dedecore vincere non potest, facit nos laudari & honorari, vt ea nos ratione perdat. In vita S. Bachonii legitur, illum solitum fuisse monasterio exire ad partes solitarias, vt oraret, eoque redeunte sæpius veniebant dæmonia, & vt veniente magno exercitu cum Imperatore multis comitato, illum præcedebant, & impedimentis remotis, dicebant: *Date locum homini Dei, date locum homini Dei*, vt periculum facerent, an hac ratione illum ad superbiam erigere possent, ipse vero ridebat & illudebat illis. Idem & tu fac, quando te laudari audis, vel honoris cogitationem subit. Persuade te diabolum, audire hæc tibi dicentem, & ride & illude illi, sicque hac te tentatione expectes.

S. Ioannes Climachus de hoc particulare quid refert. Dicit diabolum cuidam monacho aperuisse prauas cogitationes, quibus alterum impugnabat, quod id eo fecit, vt ille qui impugnatus erat, audiens ex huius monachi ore id, quod in animo habuerat, monachum Prophetam esse duceret, & laudaret, & sanctum prædicaret, & sic superbiret, Vnde

facile videre, quanti faciat diabolus, vt superbia hac cor nostrum repleatur, & vana philautia, quandoquidem torstradibus & dolis conatur. Quare Sanctus Hieronymus ait: *Nos ergo ad patriam festinantes, mortiferos syrenum cantus surda debemus aure pertransire.* Maris enim huius syrenes vitandæ, quæ homines fascinant, & in iudicio perdunt. Musica hæc humanæ laudis nostris auribus tam suauis est melos, & dulcis harmonia, vt nulla sit Syren, quæ nos ita fascinet, & extra se rapiat: ideoque nos hic surdos esse conuenit, & aures obturare.

Hieronymus.

S. Ioannes Climachus dicit, dum laudamur, oculis subiiciamus peccata nostra, & laudibus iis nos indignos reperimus, sicque ex illis maiorem humilitatem & confusionem referemus. Hoc ergo secundum esse potest, vt non gaudeas, quod alius te laudet & bonum de te dicat. Eni & coniungi potest, vt gaudeas, dum alius laudatur & de eo bona dicuntur: quod aliud & maximo momenti est. Dumque inuidiæ aliquem sensum aut motum habes, quod alius laudatur & bona de eo dicuntur, aut delectationem aliquam vanam, quod de te bonum dicatur, erorem & defectum esse persuade.

Climachus quid agendum dum laudamur.

Tertium, vnde examen particulare elicere liceat est nihil agere, vt videamur & æstimemur ab hominibus, quod monet CHRISTVS Seruator noster in Evangelio: Matthæi 6. vers. 1. *Attendite ne iustitiam vestram faciatis coram hominibus, ut videamini ab eis: alioquin mercedem non habebitis, apud patrem vestrum, qui in cælis est.* Hoc valde vtile examen est, & in multas potest partes diuidi.

3. In bonis nostris distimulandis & occultandis.

Primo potest institui, vt nihil faciantus humano respectu: Deinde, vt id fiat Dei solum causa, postea illud exacte facere, vt quod in DEI conspectu sit, & vt DEO non hominibus seruiatur, donec ita fiant opera, vt videantur nos in illis potius amare, quam opera-

operari, vt fusius egimus dum loquere-
mur de rectitudine, & puritate inten-
tionis, quam in operando habere debe-
mus.

I. p. tract. 3.
4. In nobis
non excusan-
du dum ar-
guimur.

Quartum, vnde particulare examen
institui potest, est nos non excusare, nam
& ex superbia oritur, dum quid erroris
commisimus, vel nobis ab alio dicitur,
statim excusare volumus, & nobis etiam
non aduertentibus vna excusatio post al-
iam excidit, & quamuis non excusaue-
rimus, statim adhuc excusare conamur.

Psal. 14. 4.
Greg. 1. 12.
moral. c. 9.
Iob. 32. 33.

Ad excusandas excusationes in peccatis. S.
Gregorius in verba illa Iob: *Si abscondi
quasi homo peccatum meum, & celavi in si-
nu meo iniquitatem meam*: ponderat &
examinat verba illa, *quasi homo*, & dicit
homini proprium esse velle celare & ex-
cusare peccatum suum, ex natura enim
nobis hoc vitium aduenit, & heredita-
te primorum parentum ad nos deuolu-
tum est.

Qui se excu-
sat culpam in
Deum re-
fert.
Gen. 3. 12.

Simulatque primus homo peccauit,
inter arborum frödes se abdidit, & à Deo
deinobedientia repræhensus, statim se
muliere excusauit: *Mulier, quam dedisti
mihî socium, dedit mihî de ligno & comedi.*
Et mulier se serpenti excusauit: *Serpens de-
cepit me, & comedi.* Deus interrogabat de
peccato, vt id confitentes & cognosce-
ntes veniam consequerentur.

Ideoque dicit Sanctus Gregorius, ser-
pentem non fuisse interrogatum, quod
illi non esset ignoscendum: ipsique qui se
humiliare, & peccatum agnoscere de-
buerunt, vt veniam impetrarent, illud
augent, & amplificanc excusando &
Deum aliquo modo culpam attribuere
volendo: Domine, mulier, quam mihi
dedisti, causa huius fuit. Quasi dixisset:
Si mihi eam sociam non dedisses, nihil
horum contigisset: serpens quem crea-
sti & paradysum intrare permisisti, me de-
cepit, si non permisisses hic intrare, non
peccassem.

Dicit Sanctus Gregorius, postquam
ore Diaboli audiuerant, se Deo similes
fore, quamuis ei in Diuinitate similes es-
se non possent, volebant Deum sibi simi-

lem in culpa reddere: ideoque culpam ma-
iorem faciunt defendendo, quam fece-
runt committendo. Cum ergo talium pa-
rentum filij simus, vt hominibus hæc no-
bis infirmitas adhæst, simul cum culpa
& mala consuetudine, vt simulatque nos
quis alicuius vitij arguit, statim conemur
id excusando tegere, vt quibusdam fron-
dibus & ramis.

Et sæpe alicui non sufficit se excusasse,
nisi culpam in alium transferat. Sanctus
quidam ita se excusans erinacio æqui-
parat, qui aduertens, venatores illum
capere vel tangere velle, sine omni mo-
ra caput & pedes retrahit, & totum se
spinis velat, & fit vt globus, sic vt neque
tangi, neque capi possit, nisi se quis spinis
induat, vt prius videas sanguinem tuum,
quam corpus suum, vt dicit Sanctus ille,
huiusmodi sunt ei sese excusantes, si e-
nim illos tangere & defectus proponere
velis, statim se vt erinacius defendunt.

Et subinde tepungent, indicantes & te
in eo deficere: aliquando dicent & regu-
lam esse, ne quis alium repræhendant, ali-
quando alios magis errare, & tamen to-
lerari: si erinacium accesseris & rege-
ris; videbis an pungat. Hoc totum exi-
mia nostra superbia, quæ nos regit, pro-
uenit: defectus enim nostros in lucē ve-
nire volumus, nec nos deficientes haberi
& peius nos habet defectus nostros sciri,
& ideo existimationis iacturam nos fa-
cere; quam quod illos commiserimus: il-
licoque illos tegere, & excusare nitimur,
quantum possumus. Et sunt aliqui tam
male mortificati hæc in re, quod ante-
quam quid iis obiiciatur, ipsi præueniant
& se excusant, & rationem eius, quod obi-
ici potest, dare conantur: Si hoc fecerim,
idea de causa actum: si aliud ege-
rim ob aliam id actum causam. Quanto
pungit, vt sic exsilias? stimulus & pun-
dio superbiæ, quæ in isceribus domi-
nantur, pungit, & illos exsilire cogit,
quamuis ante horam. Qui ergo in se hoc
vitium & prauam consuetudinem aduer-
tit, vtile ei de eo particulare examen in-
stitui, donec nulla tibi sit voluntas viti-
cia

rua celare, sed potius latari te pro vitio-
fo haberi, simulatque peccasti, vt sic com-
pensetur & satisfiat pro peccato. Et licet
non peccaueris, & tamen arguaris, ne te
exceles: Dum Superior causam vel ra-
tionem, ob quam quid feceris, volet sci-
re, ipse a te quarere poterit, vel forsi-
tan tam eam nouit, & solum humilita-
tem explorare vult, & videre quo ani-
mo reprehensionem vel monitionem ac-
cipies.

Quintum, etiam est bonum examen,
cogere & circumcidere superbiae cogita-
tiones. Quis tam superbus & vanus est,
vt multae vanae & arrogantes cogitatio-
nes mentem eius subeant: putans se ma-
gna indignitate & munere positum esse.
Nunc te in patria tua te concionantem
cum magno applausu, & multo fructui-
maginatis, iam tibi videris legere & im-
pugnare tales theses & conclusiones, cum
magno astantium murmure & approba-
tione, vel aliis similibus negotiis. To-
tum hoc ex magna illa, quae nos habet,
superbia prouenit, quae his cogitatio-
nibus germinat & gemmas emittit. Ideo-
que valde expedit particulare examen in-
stitui, ad eogendum & circumcidendum
vanas hasce cogitationes: vt & expedit
statim cogi & ligari inhonestas cogita-
tiones, & iudicia, & omnia vitia, quo quis
infestatur.

Sextum etiam bonum examen erit, o-
mnes habere vt Superiores, secundum
quod nos docet regula: vt nos animemus
ad humilitatem, studendo & petendo a-
lios nobis preponere, omnes in animo vt
Superiores habendo, & exterius eum re-
spectum & reuerentiam exhibendo, qua
cuiusque status admittit cum sinceritate
& simplicitate religiosa. Quod ex Apo-
stolo desumptum est. Licet enim in exte-
riora differentia habenda sit pro staruum
& personarum ratione, tamen quod ad
interiorem & veram humilitatem animae
attinet, vult pater noster, vt ipse hanc so-
cietatem & religionem minimam nomi-
nauit, ita quicumque illi nomen dedit, vult
minimū omnium haberi, & vt omnes a-

Rodriguez exercit. pars 2.

lios superiores & meliores habeat. Hoc
ergo bonū valde & vtile examen fuerit, si
illud non speculatione tantum, sed &
praxi & exercitio sincere in actum dedu-
cere coneris ad quosuis ea humilitate &
respectu, quasi omnes forent superiores.
Si enim alium pro superiore habueris, nō
illi libere, nec austere loqueris, multo
minus verbis mordacibus & pungenti-
bus vel mortificatibus: nec illum tam fa-
cile iudicabis, nec grauius feres te ab il-
lo modo tractari: Et haec omnia vt defe-
ctus annotanda sunt, dum in horum exa-
men incidaris.

Septimum, de quo particulare exa-
men in hac materia potest institui, est in
bonam partem accipere omnes sese offe-
rentes humilitatis occasiones. Soles gra-
uiter ferre, dum quis tibi verbum ali-
quod dicebat, vel dum quid resolute &
cum imperio iuber, vel dum videris non
tanti ab eo, ac, alij fieri. Examen insti-
tue vt aequi boni consulas has & alias oc-
casiones, quae in tui vituperationem re-
dundare possunt. Hoc examen omnium
maxime proprium & vtilissimū est, quod
adferri potest ad humilitatem consequen-
dam.

Præterquam enim, quod præuenia-
mus quicquid se offerre potest, & de die
necesse nobis est, hoc examine possumus
in virtute progredi, & tres illos gradus,
quos in virtute posuimus, ascendere. Pri-
mo an omnia haec aequo animo tolerare
poteris, deinde illa prompte & facile ac-
cipere, donec non obistas, nec quid ho-
rum magnificias: postea inde consequi
vt cum gaudio illa feras & ob contemptū
tuum laceris: in quo, vt diximus, humi-
litis perfectio sita est.

Octauum, vnde quis particulare exa-
men facere poterit, tam in hac, quam si-
mili materia, est aliquos actus & exerci-
tia humilitatis aut alterius virtutis, cu-
ius examen instituitur, facere, tam ex-
terioris quam interioris, in iis se toties ma-
ne & toties vespere exercendo, pauciori-
bus actibus incipiendo & plures adden-
do, donec eius virtutis habitum & con-
suetu-

7. Omnia be-
ne interpreta-
sando.

Cap. præce-
denti.
8. Exerce-
do actus hu-
militatis.

suetudinem sibi pariat. Hoc modo inimici separati, & singulariter impugnati facilius vincuntur, & breui quod petitur acquiritur.

CAPVT XXIX.

Cum humilitate consistere posse, ab hominibus existimari & magni fieri.

Solet circa humilitatem certum se offerre dubium; cuius solutio nobis magni est momenti, ne nos lateat, quomodo hic nos gerere debeamus. Dicimus communiter & conuenienter Sanctorum doctrina, desiderandum esse vt contemnamur, abiiciamur & vilipendamus & nullo loco simus. Statim altera ex parte se offert, quomodo ergo cum proximis fructum faciemus, si nos contemnant, & nihili faciant? Ad hoc opus auctoritate apud illos pollere, & in bona apud eos esse opitacione & existimatione. Ideoque non malum, sed bonum videbitur expetere, vt aestimemur & magni ab hominibus fiamus. De hoc dubio tractant SS. Basilius. Gregorius & Bernardus, & huic apposite respondent, quod quamuis verum sit mundi honores & existimatione fugienda esse ob magnum in iis situm periculum, & quod ex nostra parte, & quantum ad nos attinet, expetendum sit vt spernamur & vilipendamus; tamen ob bonum aliquem finem & maius Dei seruitium licite & sancte hominum honor & existimatio desiderari potest. Ideoque dicit Sanctus Bernardus, quod quantum ad nos pertinet, nobis petendum est, vt alii noceant, & de nobis sentiant, quod nos de nobis ipsis sentimus & noscimus, & nos pro talibus habeant, quales nos ipsos habemus. Sapius tamen dicitur expetere, vt alii hoc sciant: ideoque aliquando permittitur sancte & licite petere, vt defectus nostri ipsos celebentur ne inde damnum incurrant, & in ipsis profectus aliquis spiritualis impediatur.

Basilius reg.
breuib. 185.
Greg. lib. 22.
moral. cap. 9.
Bern. ser. 42.
sup. Cantica
Humili ali-
quando honor
expetendus.

Necesse tamen id recte a nobis intelli- gi & stricte & magno spiritu, nam huiusmodi veritates soleat sub veritatum colore aliquibus magno damno esse, quod iis vti aesciant. Idem sancti clare hanc doctrinam exponunt, neinde errandi ansam arripiamus. Dicit Sanctus Gregorius: *Non nunquam etiam sancti viri de bona sua opinione gaudent, sed cum per hanc ad meliorem proficere audientes iustant, & vti in spiritualibus maiori auxilio sint. Nec iam de opinione sua, sed de proximorum gaudent utilitate, quia aliud est fauores quarere, & aliud de presertim exultare.*

Idque dicit Sanctus Gregorius non est de sua existimatione & opinione gaudere, sed de proximorum utilitate & fructu inter qua magnum discrimen est. Vnum est honores & existimationem humanam per se amare, & in iis subsistendo pro proprio commodo & delectatione, & vt magnus quis habeatur, & hominum opinione celebris: quod malum est: & aliud est, quando hoc ob finem aliquem bonum amatur, vt pro proximorum commodo, & ad animarum fructum colligendum: idque non malum sed bonum est.

Hocque modo licet nobis honorem & existimationem expetere, & vt bonam de nobis homines habeant opinionem ad maiorem Dei gloriam, & quod sic necesse ad proximorum aedificationem sit & vt in illis fructus fiat. Hoc enim non est de suo honore & existimatione gaudere, sed commodo & bono proximi, & maiore Dei gloria, vt ille qui sanctitatis causa purgationem admittit, quam tamen ex natura abhorret; sic & ille, qui humanum honorem quem fugit & spernit, expetit & admittit, vt eo casu modicum necessarium vel utile ad Dei seruitutem & animarum salutem, dicitur et reillum nihil aliud nisi Dei gloriam petere.

Sed inquiramus, qua ratione cognoscatur, num aliquis pure & pro Dei gloria & proximorum salute gaudet ob hominum

nam honorem & existimationem, vel an pro se & proprio suo honore & existimatione gaudeat. Hoc enim delicatum & caput huius rei est, & in quo omnis huius negotii difficultas consistit. Huic S. Gregorius respondet: *Qua in re necesse est, ut cum audientium utilitati non proficit, mentem nostram fama laudabilis non eleuet, sed fatiget.* Tam Dei causa & tam pure ob honorem & existimationem gaudendum, ad maiorem eius gloriam & proximorum bonum; ut non solum non ideo gaudeamus, sed potius fastidium pariat. Sic ut cor nostrum & desiderium, quantum in nobis est, semper ad dedecus & contemptum propendere debet, dumque eius se nobis offert occasio, animo ea arripienda atque gaudendum est, quasi id adepti, quod expecebamus. Honorem vero & existimationem desiderare debemus solummodo, in quantum illa ad proximorum edificationem necessaria sunt, & ad maiorem Dei & Domini nostri gloriam & honorem. Et de Patre nostro B. Ignatio refertur, illum dicere solitum, si se à suo seruore & desiderio abripi passus fuisset, illū per plateas nudum, plumis plenum & luto riturum fuisse, ut ab omnibus stultus haberetur; sed caritas & desiderium, quod habebat, iuuandi proximos; hunc tantum humilitatis affectum reprimebat & coegebat illum ea auctoritate & decore officio suo fungi, ut personam eius decerebat. Propensum tamen eius erat contemni & abici; & semper dum aliqua se humiliandi occasio offerebat, auide eam arripiebat, imo saepius non offerentem inuestigabat. In hoc ergo cognosceretur, an auctoritate & existimatione gaudeas ob animarum commodum & Dei gloriam, an propter te, & propriū honorem & commodum. si dum se humilitatis & abiectionis aliqua se offerat occasio; illam auide amplectaris, & ex animo ea læteris. Tunc boni signi loco est, quando bene succedit concio, vel aliud negotium, idcoque magni fias & æstimeris, te non gaudere ob proprium honorem & existimationem, sed pure ob Dei gloriam &

proximorum commodum, quod inde secutum est. Si vero sese offerente humilitatis & contemptus occasione, illam fugis, & non æquo animo fers, dumque id proximorum utilitas non requirit, tamen laudibus & hominum existimatione lætaris, & id procurare studes; signum est, te & in aliis lætari, quæ ad te spectant, & ob tuum honorem & existimationem, & non pure Dei gloriam, & proximorum commodum.

Sicut hominum honor & existimatio vere non mala sed bona sunt, si bene vsurpentur, ideoque licite & sancte possunt expectari: ut dum P. Franciscus Xauerus multo cum comitatu & auctoritate Bungi Regem accessit. Imo quis se sancte & licite laudare potest, si fiat ut conuenit. Vt videre est in S. Paulo, qui Corinthiis scribens incipit se laudare & magna de se dicere, enumerans magnas sibi à Deo exhibitas gratias, & dicens se plus omnibus aliis Apost. laborasse, incipitque referre reuelationes & raptus, quos habuerat usque in tertium cælum: Idcirco faciebat, quia tunc sic opus erat ad Dei honorem & proximorum ad quos scribebat utilitatem, ut hac ratione illum æstimerent, & Apostolum esse ducerent, & eius doctrinam reciperent, & ea commodo suo vterentur. Illaque de se dicebat animo non solum honorum contemptore sed & contemptus & abiectionis amatore. Quando enim ad proximorum salutem id necessarium non erat, bene se vilipendere & parui facere nouerat, dicens se indignum esse, ut Apostolus diceretur, quod Ecclesiam Dei persecutus esset, & se blasphemum & abortiuum nominans, & peccatorum maximum, & offerentibus sese contumeliis & contemptu, lætitia gestiebat. Talibus bene fidendum, quod quamuis honores recipiant, & subinde quid dicant, quod ad illos faciat, tamen hoc non faciant, nisi dum ad maiorem Dei gloriam sic expedit, idque tunc tam stricte faciunt, ut nihil sibi adscribant, quasi ipsi nihil facerent, suum enim non honorem, sed Dei & animarum commodum amant.

Seipsum laudare aliquando licet.
Lib. 4. c. 10.
vita P. Francisci Xauerii.
2. ad Cor. 4. 11. & 12.

1 ad Corinth.
15. 9.
1. ad Tim. 1.
15.

*Lasus propria
etiam San-
cti periculo-
sa.*

Quia tamen per difficile est, honorem accipere, & non superbire, nec in eo, quid vanæ delectationis & complacentiæ sentire; Sancti tantum periculum formidantes, quod in honoribus & existimatione magnisque dignitatibus situm est, totum hoc, quantum in se erat, fugiebat, & referebant se eo, ubi noti non erant, & occupabant se abiectis, & vilibus ministeriis, quod viderent hoc plus ad commodum suum facere, & ad humilitatem conservandum, & securiorem sibi esse hanc viam.

*2. p. l. r. c. 7.
Chronie. S.
Francisci.*

Adferebat S. Franciscus huic proposito aptissimam rationem Religiosus non sum, nisi eadem vultus hilaritate & animo honorem & dedecus accipio; si enim honores quo ab aliis afficio suo commodo, gaudeo, dum concionor, vel alia opera bona facio, ubi animam periculo vanitatis expono; multo magis mihi de mea utilitate & animæ salute lætandum est, quæ mihi certior, dum vituperor. Manifestum est, magis nos teneri de nostro bono & utilitate, & proximi lætari, charitas enim bene ordinata à se incipit.

Si ergo ob proximi bonum gaudes, dum concio vel negotium bene successit & ideo laudaris & æstimaris, quare de proprio commodo non gaudes, dum tu tuo officio surgens contemneris? hoc enim tibi melius & securius est. Si gaudes, dum magnum talentum ad magnum quid faciendum habes aliorum commodo; cur non gaudes, dum Deus talentum ad ista dedit, ob proprium commodo & tuam humilitatem? Si læteris, dum robur & vires habes, ut alius labores & eorum commodo; quin lætaris, dum Deus vult te infirmum & invalidum esse, & ad nihil utilem, sed post habitum & abiectum? quandoquidem id tibi commodo est, & valet ad promouendam utilitatem, eoque Deo acceptior eis, quam si magnus esses concionator; ipseque ita vult.

Vnde facile advertere est, quantum erent, quin mundi honores & existima-

tionem oculos dirigunt, eo velamine, quod ita expedit ad fructum ex proximis colligendum, eoque prætextu honoratus dignitates & officia, & quicquid auctoritatem sapit, ambiunt, fugiuntque quicquid abiectum & humile, perstantes eo sibi auctoritatem derogari. Estque in hoc alius insignis error, quod eo ipso, quo putant auctoritatem parari, perdat, & quo putant perdi, peritur. Putant aliqui paupere & vili vestio, officio & exercitio perdi opinionem, & existimationem necessariam, ad fructum ex proximis colligendum, & sua ipsorum superbia decipiuntur; hoc ipso enim potius acquiritur, & contrario, cui tu studeas perditur.

Optime hoc docuit Pater noster Ignatius, dum dicebat veræ humilitatis affectum plus facere ad animarum conversionem, quam auctoritatis specimen, quæ mundum oleat & sapiat. Idque ipse in actum deducebat, non solum in se, sed & in illis, quos mittebat in vineam Domini, ipsos docens, ut ardua & magna conficerent, semper cum humilitate & contemptu suis sternerent; tunc enim opus certum fore, si in humilitate fundatum esset. Ideoque hæc via est, qua solet Deus ardua quæque conficere. In cuius confirmationem, dum mittebat patres Franciscum Xaverium, & Simonem Rodericum in Lusitaniam, docebat eos, ut simulatque eo appulissent, elemosinam peterent, & sui contemptu & paupertate viam ad alia sternerent. Similiter dum patres Salmeron & Paschallum in Hiberniam, ut Nuncios Apostolicos ablegabat, eis iniungebat, ut doctrinam Christianam pueros & rudes docerent; dumque idem pater Salmeron & pater Magister Lainez primum irent ad Concilium Tridentinum, eo à Paulo tertio, ut sedis Apostolicæ Theologi missi, hanc eis instructionem dedit, ut priusquam in Concilio suam opinionem proponerent, ad Xenodochium diuiterent, & ibi pauperibus & infirmis seruirent, & ibi pauperum principia fidei docerent, & his funda-
mentis

mentis iactis progredierentur, & opinionem suam in Concilio dicerent; sicque eum fructum & utilitatem allaturam; ut scimus Dei misericordia contigisset. Nofne prudentia nostra humana experiemur, metuemus & inquiremus, an his auctoritas perdat? Ne time, ne quod doctrinam Christianam doceas, & concioneris in foro, Xenodochiis & carceribus, auctoritatem perditum iri. Ne time, ne apud viros graues auctoritatem amittas, quod te videant pauperum audire confessiones, aut vestitum ut pauperem religiosum. Eo ipso potius maiorem tibi auctoritatem & existimationem parabis, & maiorem animorum fructum facies, humiles enim exaltat Deus, & per hunc magna operari solet.

Et ut hanc rationem missam faciamus, quæ tamen præcipua est; eamque humanæ prudentiæ, & rationes medio excutiamus. Nullum efficacius statui potest medium ad auctoritatem & proximorum opinionem parandum, & fructum copiosum animarum colligendum, quam his uti rebus, quæ abiectæ & humiles videntur, eoque maiorem, quo maiores tuæ fuerint qualitates. Cuius ratio est, quod tanta sit mundi de honore & opinione, & magnis rebus existimatio; ut mundani nihil plus admirentur, quam quod videant ista sperni, & quod ille, qui magnis & honoratis potest occupari, humilibus, & abiectis se exerceat. Idque causa est, quod magnam de tali sanctitatis, & existimationes opinionem concipiunt, cuiusque doctrinam tamquam cæli missam suspiciant.

In Patris Francisci Xaverii vita legitur, dum in Indiam profecturus nauem conscenderet, & recularer necessarium quid ad illud iter accipere: & cum importunus à Comite de Castaneda, qui tum Classis prouisor erat moneretur, ut saltem famulum admitteret, ad eum in mari deseruiendum, dicens auctoritatem eius imminutum iri apud illos, qui docendi erant, si illum ad nauis marginem viderent lintea lauantiem & cibos paran-

tem: Pater Franciscus ipsi respondit: Domine Comes, modus ille auctoritatem, & opinionem parandi, quem Dominatio vestra proponit, Dei Ecclesiam & Prælatos ad eum statum, quo nunc sunt, perduxit, medium ad auctoritatem parandam est lintea lauare, & cibum parare, nulloque ad id opus habere, nec tamen cessare ideo saluti animarum, & proximorum inuigilare. Hoc responso tam Comiti fuit satisfactum, & tam ædificatus fuit, ut quid responderet, nesciret. Hoc modo & hac humilitate auctoritas acquiritur, & maior fructus colligitur.

Hæcque ratione Pater Franciscus in Indiis tantum effecit, docendo Catechismum pueros, & noctu plateas obeundo & campanulam pulsando pro defunctis in purgatorio, & ægros consolando, & aliis abiectis, & humilibus ministeriis. Hocque medio sibi tantam auctoritatem & existimationem parauit, ut omnium sibi mentes deuinciret, & Pater sanctus diceretur. Hæc illa est auctoritas, ad fructum in hominum mentibus colligendum: æstimatio & opinio humilium, existimatio & opinio Sanctorum & Euangelii prædicatorum. Hæcque illa est, cui nos studere conuenit, aliæ enim, quæ apud nos sunt, auctoritates & opiniones, quæ mundum olent & sapiunt, potius damnant, & scandalizant proximos, tam externos, quam internos.

In verba illa S. Iohannes: *Ego autem Ioan. 8. 50. non quero gloriam meam: est qui quærat & iudicet*: bene quidem dicit Doctor: Si pater noster celestis quærat & procuret nostram gloriam, non necesse est, nos id curare. Stude tu te humiliare, & talis esse, qui debes, & Deo existimationis, & auctoritatis tuæ curam ad maiorem cum proximo fructum faciendum, relinque: eo enim medio, quo te humilitas & abiectis, ille te multum differente existimationis via exaltabit quam tu tali medio, & prudentia humana adipisci posses.

Nec etiam tibi ob oculos versetur religio-

ligionis honor & auctoritas, quæ altera est chimera, quæ nobis subinde solet se offerre, vt nostram velet imperfectionem & malam mortificationem. Non id facio (dicunt) mea sed Religionis & ordinis causa, cui respectus & reuerentia debetur. Hunc respectum omittite, nihil hoc modo Ordini decedet, sed plus accedet, si te humilem viderint; in hoc enim Ordinis auctoritas, & existimatio sita est, vt Religiosi humiles & mortificati sint, & alieni ab omni eo, quod mundum sapere vel olere possit.

Narrat in Indica historia P. Maffæus, quod concionanti cuidam ex nostris in Iaponia CHRISTI Seruatoris nostri fidem in via publica Firandi ciuitatis, præteriens casu quis Gentilis illustri in doctrinam contempsit, & attracta præpingui saliuarepente in mediam inspuuit faciem.

Ille sine perturbatione vlla sputum lineteolo abstergit, ac ne verbo quidem reddito cœptam orationem eodem profusus tenore vultuque prosequatur, quasi nihil accidisset. Id contemplatus ex auditoribus quidam id notauit, & prædicatoris patientiam, & humilitatem aduertens apud se cogitare cepit, fieri non posse, vt doctrina tanta patientia, humilitate & animi constantia cœlo demissa non sit, & diuinam profecto esse. Quod tam apud illum valuit, vt se conuerteret, & dimissa concione illum adiret, & peteret se in fide instrui & baptizari.

CAPIT XXX.

De tertio humilitatis gradu.

Quin tertius gradus humilitatis.

Tertius humilitatis gradus est, quando quis magnis virtutibus & Dei donis exornatus, & magno in honore & existimatione positus, in nullo superbit, nec sibi quid adscribit, sed omnia ad ipsum fontem, qui Deus est, refert, à

quo omne bonum & donum profectum est.

Tertius hic humilitatis gradus (teste Bonauent.) est magnorum & perfectorum virorum, qui quo maiores, tanto se in omnibus magis humiliant. Vt quis malus & imperfectus, si cognoscat & talem existimet, non multum est, & bonum & laude, sed admiratione dignum, vt etiam non est, quod agricolæ filius, non vult haberi Regis filius, & pauper se pauperem ducat, & ægrotus ægrotum, & protalibus ab aliis haberi volunt: sed mirandum est, quod diues se faciat pauperem, & magnus se abiiciat & abiectis similem reddat, se paruum faciens. Siergo dicit Sanctus, mirum non sit, quod quis malus & imperfectus se malum & imperfectum reputet; sed tamen mirum fuerit, si talis se bonum & perfectum habeat: Idemque esset, ac si quis leprosus se sanum crederet. Sed quod quis multa virtute præditus, & multis donis à Deo ornatus, & vere in Dei conspectu magnus, sese abiiciat & pro paruo habeat, hæc (dicit Sanctus Bernardus) magna & admiratione digna humilitas est: *Magna & rara profecto virtus est, cum magna opereris; magnum te nescire, cum omnibus nota sit sanctitas tua; te solum lateat: cum omnibus mirabilis appareas; tibi soli vilescas. Hoc ego ipsis virtutibus mirabilis duco.* Hæc humilitas perfectissime in Angelorum Regina fuit, quæ cum sciret se Deimarem electam, se profundissima humilitate eius ancillam & seruum profitebatur: *Eccæ ancilla Domini* Dicit Sanctus Bernardus: *Mater Dei eligitur, & ancillam se nominat.* Et beata ex Elisabeth orate prædicata inter mulieres & ad tantum honorem, vt erat Dei matrem esse, eleuata, nullam sibi tantæ celsitudinis gloriam adscribit, sed omnem Deo acceptam fert; illum propterea magnificans & exaltans, ipsa in profundissima sua humilitate integra & firma permanente: *Magnificat anima mea Dominum. & exaltauit spiritus meus in Deo saluatore meo. Quia respexit humilitatem ancillæ suæ.* Cælestis hæc

hæc est humilitas, eaque Sanctorum in
 cælo regnantium est. Idque est, quod di-
 cit Sanctus Gregorius, illud fuisse, quod
 Sanctus Iohannes in Apocalypsi vidit de
 viginti quatuor illis Senioribus, qui an-
 te Dei thronum eum adorabant, tollentes
 coronas ex capitibus suis, & ponentes
 eas ante thronum. Dicitque coronas
 deponere ad pedes throni Dei, esse sibi
 victorias non attribueri; sed totum Deo
 adscribere, qui robur & vires ipsis ad
 vincendum suggerit, & ei omnem glori-
 am & honorem dare: *Dignus es Domine
 Deus noster accipere gloriam & honorem
 & virtutem, & ut coronas ad pedes tuos
 deponamus: quia tu creasti omnia, & pro-
 pter voluntatem tuam erant, & creata sunt,*
 & si quid boni habemus, id fit, quia tu
 voluisti.

Hic ergo tertius humilitatis gradus est
 ut quis se ob dona & gratias, quæ à Deo
 accepit, non extollat, nec sibi adscribat,
 sed omnia Deo attribuat, ut auctori & o-
 mnis boni datori.

Poterit tamen quis dicere: Si in eo si-
 ta est humilitas; omnes humiles sumus:
 quis enim ignorat, omne bonum à Deo
 venire, & à nobis nihil esse nisi pecca-
 tum & miseriam? Quis est qui non di-
 cat: Si Deus mihi manum suam sub-
 strahat, ego omnium mortalium ne-
 quisimus forem? *Perditio tua Israel: tan-
 tummodo in me auxilium tuum: ex no-
 bis enim non nisi peccatum & perditio-
 nem habemus, omne vero bonum à Dei
 liberalitate est. Hoc fidei Catholicæ est;*
 sicque videmur omnes humilitatem ha-
 bere, omnes enim facile hoc verum ef-
 fe credimus, quod tota Sacra Scriptura
 id plene doceat. Sanctus Apostolus in E-
 pistola sua canonica dicit: *Omne datum
 optimum & omne donum perfectum desur-
 sum est, descendens à Patre luminum* Et san-
 ctus Apostolus Paulus: *Quid habes, quod
 non accepisti? Non quod sufficientes simus
 cogitare aliquid à nobis, quasi ex nobis, sed
 sufficientia nostra ex Deo est. Deus est qui o-
 peratur in vobis & velle & perficere pro bo-
 na voluntate.* Dicit nos nihil, quod ad

salutem nostram facit, nec operari, nec
 loqui, nec desiderare, nec cogitare sine
 Deo posse. Et qua meliori similitudine
 nobis potest id persuaderi, quam ea, quæ
 CHRISTVS Seruator noster ipse in Eu-
 angelio adfert: *Sicut palmes non potest fer-
 re fructum à semetipso, nisi manserit in vi-
 te; sic nec vos, nisi in me manseritis, nec a-
 licuius meriti opus facere potestis per
 vos. Ego sum vitis, vos palmites, qui ma-
 net in me, & ego in eo, hic fert fructum mul-
 tum, quia sine me nihil potestis facere. Quid
 palmitis fertilius, qui vitæ vnitus est? &
 quid vtilius palmiti à vitæ separato? Ad
 quid valet, interrogat Deus Prophetam
 Ezechielem: *Fili hominis quid fiet de ligno
 vitis? Dicit lignum non esse, quod ad fa-
 bricandum aptum sit, nec ut stirpes ex eo
 fiat, cui quid possit alligari, palmes à vi-
 te resectus ad nihil, nisi ad ignem va-
 let.**

Similes ergo huic nos sumus nisi ve-
 ræ vitæ vniamur, quæ est CHRISTVS
 Seruator noster: *Si quis in me non manserit,
 mittetur foras, sicut palmes, & arefcet,
 & colligent eum, & in ignem mittent, &
 ardet.* Ad nihilum nisi ad ignem vtilis su-
 mus: si vero quod sumus, gratia Dei id
 fit, ut dicit Sanctus Paulus: *Gratia Dei
 sum id, quod sum: Videmur omnes hac de
 veritate recte certiores facti, omne bo-
 num, quod habemus à DEO esse,
 & à nobis nihil habere, quam pecca-
 ta, & nihil boni adscribere debere, sed om-
 nia DEO, cui omnis honor & glo-
 ria debetur. Hoc credenti non admo-
 dum difficile videtur, ut pro vltimo &
 perfectissimo humilitatis gradu ponatur,
 quandoquidem id tam clarum
 & manifestum est: tale enim prima
 facie intuenti, & superficialitè fac-
 ile videretur; sed hoc difficillimum
 est.*

Dicit Cassianus incipientibus faci-
 le videri, nihil sibi attribueri, & non
 inniti nec propriæ industriæ & diligen-
 tiæ fidere, sed totum in DEVM confer-
 re & in illi adscribere; sed difficillimum
 est.

Vt.

Ioan. 15. 4.

Exech. 15. 2.

Ioan. 15. 6.

1. ad Cor. 15.

10.

Difficile est
 virtute præ-
 ditum, nihil
 sibi tribua-
 re.
 Cassian. coll.
 3. de castit. &
 17. inter col-
 las.

1. ad Corinth.
3. 9.

Vt enim partem aliquam in bonis operibus habemus. *Dei enim sumus Adiutores*: vt S. Paulus ait, & cum Deo concurrimus; statim & quasi non sentientes nobis ipsis innitimur & confidimus, & surrepit secreta quædam consumptio & superbia, nobis persuadentes diligentia & industria nostra id factum esse, sicque statim extollimur & euanescoimus, & operibus, quæ facimus, nos eleuamus, quasi nostris viribus contigissent, & nostra sola forent, ideoque negocium hoc tam facile non est, vt videretur. Sufficit ergo scire, sanctos hunc perfectissimum humilitatis gradum ponere, dicereque magnorum virorum humilitatem esse, vt intelligamus in eo maiorem difficultatem & perfectionem sitam esse, quam putamus.

Quis sit summus humilitatis gradus.

Magnæ sanæ perfectionis est, si quis à Deo magna dona accipiat, & magna operetur, & in Deum omnem gloriam transfundat, vt debet, nec sibi inde quid adscribat, nec vanam aliquam habeat satisfactionem. Difficile est & paucis datum, honore affici, & vt sanctum laudari, & laudes & honores non pluris facere, quasi nihil essent: magnaque ad hoc virtute opus est.

Chryso-
stomus.

Dicit S. Iohannes Chryso-
stomus, inter honores versari, & honoratum nihil ex honoribus in animum demittere, idem esse, ac si quis inter famosas mulieres sit, & eas aliquando impudicis oculis non adspiciat. Difficile & periculosum hoc est, ad quod maxima virtus necessaria est: bonoque capite indiget, qui in magnis ambulat, & vanitatem non sentit, omnes enim huiusmodi capita non habent: Angeli enim in cælo non habebant, videlicet Lucifer & Socii, hincque euauerunt, & in abyssum inferni præcipitati sunt. Hoc Angelorum peccatum fuisse dicunt, quod à Deo tam pulchri & cum tot naturalibus & supernaturalibus donis creati. *In veritate non steterint*, nec Deo omnem gloriam dederint, sed sibi fisci sint; non quod putarent se à seipsis hæc dona habere, norunt enim illa à Deo

Ioan. 8. 44.

procedere, & se ab eo dependere, quod se creaturas scirent; sed vt dicit Propheta: *Ezechiel, Eleuatum est cor tuum in decore tuo, perdidisti sapientiam tuam in decore tuo*, quod in decore suo euauerit, gloriantes in donis illis, quæ à Deo acceperunt, & in illis delectantes quasi à se haberent, non illa Deo accepta omnia tulerunt, ipsi gloriam & honorem dantes, nisi quod superbierant se vane extollentes, & sibi blandientes, quasi & ex se bonum haberet. Sic vt quamuis intellectu cognoscerent gloriam soli Deo deberi, eandem voluntate furabantur, & sibi adscribebant. Inde videre est, non tam facilem hunc esse humilitatis gradum, vt vulgo creditur, quandoquidem & ipsis Angelis tam difficilis fuit, vt ex altitudine, in qua Deo positi erant, caderent, quod in eo persistere non possent. Si ergo Angeli tantum robur non habuerint, vt celsitudinem suam tuerentur, sed euauerint, & ceciderint, multo magis nobis timeandum est, ne euanescamus, dum in excelsis positi & eleuati sumus: tam enim miser sumus, (teste Regio Propheta) vt tanquam fumus euanescamus: *Mox vt honorificati fuerint & exaltati, deficientes quemadmodum fumus deficient*, Psalm 36. vers. 20. Vt enim fumus, quo altius ascendit, tanto plus dispergitur, & euanescit; sic & homo superbus, & miser, quo plus exaltatur, & honoratur, eo magis euanescit.

Quam recte & apposite Christus Redemptor noster nos de hac re monet? Narrant Euangelistæ, postquam septuaginta duos discipulos prædicatum miserat, illos redisse lætos, & de sua missione gloriantes & dicentes: *Dominem mira fecimus, & dæmonia ipsa nobis obediunt in nomine tuo*. Seruator noster subito respondit: *Videbam Satanam sic* *ut fulgur de celo cadentem*. Cauete vobis de vana delectatione, ideo enim Lucifer ex cælo deturbatus est, quod de statu excelsis, in quo creatus erat, vane delectaretur, & de se, & donis acceptis

se iactaret, nec Deo gloriam & honorem adscriberet, sed se eo vellet extollere. Cauete ne idem vobis contingat, nolite extolli miraculis & magnis operibus, quæ meo nomine facitis, & ne ideo vane superbiatis. Nobis idem dicit. Cauete ne superbiatis, quod vestro auxilio multum boni cum proximis fiet, & multæ animæ lucrifiant. Cauete, ne vano hominum applausu & opinione delectemini, cauete ne vos extollatis, & honor & existimatio mentibus vestris inhaereat, hoc enim Luciferum cadere fecit, & ex Angelo in diabolum vertit. In quo, vt ait Diuus Augustinus videre erit, quantum malum sit superbia, quandoquidem ex Angelis facit diabolos: quantumque contra bonum sit humilitas, quæ homines sanctis Angelis similes facit. *Humilitas homines sanctis Angelis similes facit, & superbia demones ex Angelis facit.*

CAPVT XXXI.

Declaratur, in quo tertius humilitatis gradus consistat.

NONDUM expositum est, in quo tertius hic humilitatis gradus consistat, ideoque necesse id paulo plenius explicari, vt tanto facilius in actum deducatur, quod hic expetitur. Hunc humilitatis gradum aiunt Sancti in eo positum esse, vt quis norit distinguere aurum, quod à Deo in donis & beneficiis eius accepimus, & lutum & miseriam, in qua versamur, & dare cuique quod suum est, Deo, quod Dei, & nobis, quod nostrum est, vtque id debito cum ordine fiat, in quo totum hoc negocium situm est. Ita vt in eo humilitas non sita sit, vt speculatiue sciamus nos ex nobis nihil posse, & bona omnia à Deo solo prouenire, illamque esse qui in nobis operatur & velle, & incipere & finire sua bona & libera voluntate, vt dicit Sanctus Apostolus

Rodriguez exercit. pars 2.

Paulus. Hæc enim speculatiue nosse, quod fides ita dicitur, facile est, omnesque id Christiani norunt & credunt: sed id practice nosse & exercere, idemque tam certum & firmum habere, quasi oculis cerneretur, & manibus palparetur & tangeretur, hoc teste Diuo Ambrosio excellentissimum donum & magna Dei gratia est.

Phil. 2. 13.
Amb. epist. 84. ad sacram virginem Demetriadem.

Ad quod docendum adfert illud Diui Pauli: *Nos autem non spiritum huius mundi accepimus, sed spiritum qui ex Deo est, ut sciamus, quæ à Deo donata sunt nobis.* Quod quis aduertat & noscat dona à Deo accepta, vt aliena & recepta & Dei liberalitate & misericordia data; ipsius particulare donum & gratia est; dicitque Sapiens Salomon summam esse sapientiam: *Et ut sciui, quoniam aliter non possem esse continens, nisi Deus det, & hoc ipsum erat sapientia, sciens cuius esset hoc donum: Et alter textus dicit: Et hoc ipsum summa erat sapientia.* In hoc ergo, quod Sanctus Paulus dicat esse Dei particulare donum & gratiam, & Salomon summam sapientiam, consistit hic humilitatis gradus. *Quid habes, quod non accepisti? si autem accepisti, qui gloriaris, quasi non accepisti?* Alienum est omne, quod habes & acceptum dicit S. Paulus, à nobis nihil boni habemus, ideoque de eo non glorandum, quasi non acceptum sed tibi proprium esset.

1. Cor. 2. 12.
Sap. 8. 27.
1. Cor. 4. 7.

Hæc sanctorum humilitas erat, qui quamuis multis Dei donis & gratiis ditati essent, & ab eo ad perfectionis culmen leuati, & ab hominibus ad magnum honorem & existimationem; tamen tam viles in propriis oculis erant, tamque mentibus eorum infixæ erat propria abiectio & humilitas, quasi nihil eorum donorum possiderent. Nulla mentibus eorum adhærebat vanitas, nec quid eius honoris & existimationis, quibus à mundo afficiebantur, optime enim discernere norunt alienum & proprium, eamque ob causam dona, honores & existimationes metiebantur vt aliena & à Deo accepta in illumque refundebant &

f omnem

omnem laudem & gloriam in illum referant, persistentes ipsi integre & perfecte in sua ipsorum abiectione, videntes se ex se nihil boni posse nec habere. Indeque fiebat, quamuis ipsi à mundo extollerentur, ipsi se non extollerent, nec pluris se ideo faciebant, & nihil honoris illius cordibus eorum adhæresceret, sibi que persuadebant illas laudes ad se non pertinere, sed ad alium, nempe Deum, in quo & eius gloria suum statuebant gaudium & delectationem.

Ideoque bono iure dicunt hanc humilitatem magnorum & perfectorum virorum esse. Primo, quia magnas virtutes & Dei dona requirit, quod aliquem apud illum magnum facit. Secundo quia summæ perfectionis est, aliquem veremagnum in Dei oculis esse, & eminentem in virtute & perfectione, ideoque à Deo & hominibus magni habitum ipsum se vero in oculis propriis vilem & paruum habere. In eoque Sanctus

Chrysostom.
Bernardus.

Chrysostomus & Sanctus Bernardus Apostolos & alios mirantur, quod quantumuis excellentes in sanctitate, & tantis Dei donis accumulati essent, tamque miranda Deus per eos operaretur, ut erant miracula & mortuorum à mortuis reuocationes, idcircoque tanto in honore apud mundanos essent, ipsi tam se integros in humilitate & abiectione conseruarent, quasi nihil horum habuissent, & hæc non ab ipsis sed aliis gesta fuissent, & totus ille honor, existimatio & laus non ipsis, sed aliis exhibita forent. Sanctus Bernardus ait: *Non magnum*

Bern. hom. 4.
super Missus
est.

est humilem esse in abiectione: magna propterea & rara virtus humilitas honorata. Paruum siquidem est si quis in abiectione & paupertate se humiliet, hæc enim ex natura sua hominem adiuuat, ut se cognoscat, & pro eo se habeat, qui est: sed si quis ab aliis honoretur & aestimetur, & sanctus & admirandus habeatur, & vere se & integre abiectionem reputer, quasi nihil haberet, hæc rara & excellens virtus & perfectio.

In his (dicit Sanctus Bernardus) secundum Dei præceptum eius lux lucet, & splendet coram hominibus, ut glorificetur non ille, sed pater eius cælestis, qui in cælis est. Hi veri Sancti Apostoli Pauli imitatores & Euangelicorum prædicatores sunt, qui non se sed Iesum Christum prædicant. Hi boni & fideles serui sunt, qui suis commoditatibus non student, nec se in aliquo extollunt, nec sibi quid, sed omnia fideliter Deo adscribunt, & illi omnem dant gloriam. Ideoque ex ore Domini audient illa Euangelii verba: *Ego serue bone & fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, supra multa te constituam.*

CAPVT XXXII.

Idem fufius exponitur.

DICTVM est tertium humilitatis gradum esse, dum quis multis virtutibus & Dei donis ornatus, & in magno honore & existimatione positus non superbit, nec quid sibi attribuit, sed totum in ipsum fontem, qui Deus est, refundit, ipsi omnem gloriam adscribens, ipseque in sua abiectione & humilitate integre perseverans, quasi nihil haberet nec faceret. Ideo tamen inferre non possumus, nos non operari, nec partem in bonis operibus habere, que facimus, hæc enim ignorantia & error esset.

Certum est nos & liberum nostrum arbitrium concurrere & cum Deo operari in bonis operibus, homo enim liberè consentit, idcircoque operatur homo, quandoquidem propria & libera voluntate perit quod perit, & operatur quod operatur, & in manu & potestate eius est non operari. Sed potius hoc est, quod tam difficilem hunc humilitatis gradum reddat, nam partim omni nobis diligentia incumbendum, & omnibus mediis utendum, ut virtutè assequamur, & tentationibus resistamus, & recte negociū succedat,

dat, quasi ei soli sufficeremus: & partim hoc factum omnibus his diffidendum, quasi nihil à nobis actum esset & nos seruos inuiles habendos, & in solo Deo fiduciam esse collocandam, ut ipse nos in Euangelio docet: *Cum feceritis omnia, quae praecepta sunt vobis, dicite: serui inuiles sumus, quod de humis facere, fecimus: non dicit aliqua, sed omnia. Ut hic recte fiat, virtute & quidem magna opus est. Ait Cassianus, quod quicumque eo cognitionis peruenit, ut sciat se seruum inuilem esse, & omnia sua media & diligentias non sufficere ad aliquid boni acquirendum, sed id gratuitum Dei donum esse, non superbiat, dum quid consequetur, & intelliget sed id non sua diligentia, sed Dei gratia & misericordia consecutum; quod id ipsum est, quod Sanctus Paulus ait: *Quid habes, quod non accepisti?**

Sanctus Augustinus ait, nos aliquid sine Dei gratia non esse, quam quod corpus sine anima: Ut enim corpus sine anima se mouere non potest, sic & nos sine Dei gratia, nec vitæ nec alicuius valoris opera coram eo facere possumus. Ut ergo stultum foret corpus, quod sibi vitam & motum adscriberet, & non animæ, quæ in eo est, & ei vitam dat; sic & cæca esset anima, quæ bona, quæ facit opera sibi attribueret, & non Deo, qui spiritum ei infudit, qui est gratia ad illa faciendâ.

Et alio loco dicit: Ut corporei oculi, quamuis integri & sani videre non possunt, nisi à luce iuuentur, sic & homo quamquam multum iustificatus, non potest bene viuere, nisi à diuina luce & gratia adiuuetur. Nisi Dominus custodierit ciuitatem, dicit David, frustra vigilat, qui custodit eam, *O si cognoscant omnes homines, & qui gloriantur, in Domino gloriantur.* Psalmo centesimo vigesimo sexto, versiculo primo: Dicit idem Sanctus. V-

tinam cælitus nobis mittat lumen Deus, quo tenebris subleuatis noscamus & aduertamus, nullum bonum, nec esse, nec robur in omnibus creatis existere, præter id, quod Deus liberali sua voluntate dare voluit, & conseruare vult.

In hoc ergo tertius humilitatis gradus consistit: sed imperfecta nostra verbalis pro dignitate explicare non possunt magnam profunditatem & perfectionem, quæ in eo sita est: quare modo sic, modo aliter exponimus, eo quod non solum praxis, sed & eiusdem theoria admodum difficilis sit. Hæc illa est annihilatio sui ipsius toties à spiritualis vitæ magistris repetita & commendata: hoc est se habere & fateri ad omnia indignum & inuilem, quod Sanctus Benedictus & alii Sancti ponunt pro perfectissimo humilitatis gradu. *Ad omnia indignum & inuilem se confiteri & credere:* hoc est illud sibi diffidere, & Deo adharere & dependere, quod toties in sacris literis commendatur: hoc est verum illud se nihilum putare, quod in singula momenta audimus & dicimus, si ita in corde sentire vellemus. Si vere & practice intelligeremus, sentiremus & cognosceremus, ut ille qui oculis videt, & manibus tangit quod ex nobis nihil nisi perditionem & peccata habemus, & possumus, & quod quicquid boni habemus & facimus, ex nobis non esse, sed ex Deo, & ipsius esse omnem honorem & gloriam.

Si omnibus hisce nondum ad tertium huius gradus humilitatis perfectionem intelligendam pertingere queas, ne mirare: hæc enim altissima Theologia est, ideoque non mirandum, si tam facile non capiamus. Recte Doctor quidam ait id in omnibus artibus & scientiis contingere, nam regulas communes & claras quilibet intelligit & scit, sed subtiles & inuolutas omnes non capiunt; sed illi solum, qui in ea scientia vel arte excellunt. Idem & hic contingit, communia enim & ordina-

Verbis explicari satis non potest humilitas.

Solus humilis scit quid humilitas?

S. Laurentius
Iustinianus.

ria huius virtutis quisque intelligit, sed eius subtilia, eminentia & alta solum illi, qui in eadem alios excedunt & eminent. Idque est, quod ait Sanctus Laurentius Iustinianus, nemini perspectum esse quid sit humilitas, nisi illi, cui à Deo datum humilem esse.

Hincq; accidebat, Sanctos, qui pfundissima erant humilitate præditi, talia de se dicere & sentire, quæ illi, qui eo perfectionis non peruenierunt, non possunt capere, & videntur ipsis exaggerationes & amplificationes; vt, quod erant omnium peccatorum, qui in mundo erant, maximi; & alia similia. Et si nos hæc dicere nec sentire, nec intelligere possumus, id ideo accidit, quod ad tantam, vt ipsi, humilitatem non peruenimus, ideoque subtilia & alta huius facultatis non capimus. Labora humilis esse, & in scientia humilitatis progredi & proficere, & tunc intelliges, qua ratione huiusmodi vere dici possunt.

CAPVT XXXIII.

Planius tertius humilitatis gradus declaratur, & inde oriri vt vere humilis se omnibus minorem existimet.

VT clarius tertius hic humiliatis gradus intelligatur, vtque in eo altius fundemur, opera pretium fuerit paulo altius & ab origine rem ipsam repetere. vt supra dictum est, totum nostrum naturale esse, & omnes naturales operationes, quas habemus, à Deo sunt, nos enim nihil eramus, tuncque vires non erat nobis ad mouendum, nec videndum, nec audiendum, nec gustandum, nec intelligendum nec volendum. Posteaquam vero Deus naturale esse dedit, dedit & naturales hæc potentias & vires; ideoque ei tam esse, quam has operationes

à Deo dona
naturalia &
gratia sunt.

naturales adscribere debemus. Idem etiam & potiori iure dicendum de supernaturali essentia & operibus gratiæ, idque tanto plus quo hæc maiora & excellentiora sunt. Supernaturalem essentiam non à nobis sed à Deo habemus, esse gratiæ essentia, ideo sic dicta, quod naturali essentia gratis addita sit: *Eramus natura filii iræ*, nam in peccatis nati & Dei inimici eramus, qui nos ex his tenebris eripuit, *In admirabile lumen suum*, vt dicit Sanctus Apostolus Petrus. Ex inimicis amicos, ex seruis filios nos Deus fecit, & qui antea nihil poteramus & nullius eramus valoris, gratos oculis suis effecit. Huiusque causa non præterita nostra fuerunt merita, nec officiorum ipsi post exhibendorum intuitus, sed solummodo ipsius bonitas & misericordia, & merita Iesu Christi vnici mediatoris nostri, vt Sanctus Paulus ait: *Iustificati gratia per gratiam ipsius, per redemptionem, qua est in Christo Iesu.*

Vt ergo ex nihilo in quo eramus, exire nobis non licebat, ad naturale esse, quod iam habemus nec vitæ opera operari, nec videre, nec audire, nec sentire; sed totum hoc Dei gratuitum donum fuit, sicque ei totum adscribendum est, & quod huius ne minimum quidem gloriæ nobis attribuere possumus; sic etiam ex peccati tenebris exire non dabatur, in quibus concepti & nati eramus, nisi Deus ininita suo bonitate & misericordia nos eripuisset, nec vitæ opera facere, nisi gratiam ipse ad hoc suppeditasset. Non enim à nobis opera valorem & meritum habent, sed à Dei gratia: vt moneta valorem non ex se sed ex superscriptione quam habet, obtinet. Ideoque nullam nobis gloriam sed omnem Deo adscribere debemus, cuius est non tam id quod naturale, quam quod supernaturale esse habentes semper in ore & corde illud Sancti Pauli dictum: *Gratia Dei sumus id quod sum.*

Præterea, vt diximus, non solum Deus nos ex nihilo extraxit, & esse dedit, quod habet.

habemus, sed & postquam creati sumus, & esse recepimus, per nos subsistere non possemus, nisi Deus potenti sua manu nos sustentaret & conseruaret, sed statim in profundam nihili abyssum relaberemur, ex qua ante nos extraxerat: sic etiam quod ad supernaturale esse attinet, non solum Deus nobis gratiam fecit, ut nos ex peccati tenebris, in quibus eramus, erueret, & ad admirabilem gratiae suae lucem perduceret, sed semper nos in ea conseruat & sustentat sua manu, ne iterum labamur, sic ut si Deus vel tantillum manum suam & custodiam à nobis retraheret & leuaret, & diabolo permetteret, ut nos tentaret, dum vellet, ad praeterita & multo peiora peccata rediremus. *Quonia à dextris est mihi, ne commouear,* dicebat Propheta Dauid. A latere meo est, me sustentans, ne deiciar. Tibi ascribendum Domine, quod à peccato surrexerimus, & quod ad idem non redierimus & relapsi fuerimus. Accidit, eo quod mihi manum porrexeris, & si iam erectus sto, est quod me sustentans ut non relabar. Ut ergo diximus, id sufficere, ut nos ipsos nihili faciamus, quod ex nobis id sumus, eramus & essemus, nisi Deus semper nos conseruaret; eodem modo & hoc sufficit, ut nos semper peccatores & malos reputemus; quantum enim ad nos attinet; tales sumus, tales fuimus & tales essemus, nisi Deus nobis semper manum porrigeret.

Ideoque ait B. Albertus Magnus, quod quicumque humilitatem assequi contendit, ei in corde serendam humilitatis radicem, hoc est, ut intelligat propriam fragilitatem & miseriam, & inquirat & bene ponderet non solum quam vilis & miseriam est; sed etiam quam vilis & miser esse hodie posset & esset, nisi Deus potente sua manu illum à peccatis retraheret, & occasiones auerteret, & in tentationibus illi auxilio esset. In quot & quanta peccata lapsus essem, nisi tu Domine infinita tuae misericordia me eripuisses? **Quantas & quot peccandi**

occasiones auertisti, quae sufficiebant ut me praecipitarent, quandoquidem Dauid praecipitarunt, nisi tu illas retraxisses, quod fragilitas mea tibi nota esset? Quoties diabolo manus ligasti, ut me non tentaret, dum vellet, & si me tentaret, ne me superaret? Quoties vere cum Propheta dicere potui: *Nisi quia Dominus adiuuit me, paulo minus habitasset in inferno anima mea?* Quoties impugnatu sum, & impulsus ut caderem, & tu Domine me tenuisti, & dulcem & potentem manum tuam supposuisti, ne me laderet. *Si dicebam, motus est pes meus, misericordia tua Domine adiuuabat me.* Quoties nos ipsos perdidissemus, nisi Deus infinita sua bonitate & misericordia sua nos custodisset? Sic ergo nobis de nobis ipsis aestimandum est; hoc enim est, quod sumus, hoc fuimus, & iam essemus, si Deus manum suam subtraheret à nobis.

Hinc erat, quod Sancti se confunderent, tam contemnerent & humiliarent, ut ipsis non sufficeret, quod se parui facerent, & haberent malos & peccatores, sed se omnium minimos, vilissimos & maximos mundi peccatores ducerent. Vnus Sanctus Franciscus nobis exemplo erit, quem Deus sic exaltauerat & ad perfectionis culmen perduxerat, ut vnus eius socius in oratione viderit inter Seraphim sedem multo auro & lapidibus preciosis ornata, ipsi destinata. Qui post S. Franciscum interrogans, quid de se ipso sentiret? respondit se non credere maiorem in mundo esse peccatorem. Idem de se sentiebat & dicebat S. Apostolus Paulus: *Christus Iesus venit in hunc mundum peccatores saluos facere, quorum primus ego sum.* Ideoque monet nos, ut studeamus ad hanc humilitatem peruenire, & nos ipsos infimos & omnium minimos ducere, & alios superiores habere. Dicit S. Augustinus: *Non fallit nos Apostolus, nec adulatione vii inbet, cum ad sancti virginis. c. 46. & ad Phil. 2. 3.*

Psal 93. 17.

1. p. li. c. 68.
Chronic. S.
Francisci.S. Francisci
humilitas.

1. ad Tim. 1.

15.

August. l.

83. quast. 9.

71. c. 1.

Philippenses 2. dicit, in humilitate superior.

47. tom. 6.

725 ad Phil. 2. 3.

ad Rom. 12. 16. *res sibi inuicem arbitrantes. Et ad Rom. 12. honore inuicem prouenientes. Sancti nec mendacio nec ficta humilitate dicebant se omnium peccatorum maximos, sed vero, sic enim in animo de se sentiebant. Ideoque iubent nos ita sentire, non ficte nec dissimulare.*

Bern. serm. 37. super Cantica. Luc. 14. 10.

Nullum in humilitate periculum.

Ad hanc rem D. Bernardus exacte ponderat illud Seruatoris dictum: *Cum inuitatus fueris ad nuptias, recumbe in nouissimo loco.* Non dixit, recumbe in medio loco, vel sederes inter postremos, vel in penultimo loco, sed vult te recumbere vltimo loco. *Vt solus videlicet omnium nouissimus sedeas, teque nemini non dico praponas, sed nec comparare prapumas.* Non vult te aliis prapferas solum, sed nec quidem compares aut alicui aequalem facias, sed vult vltimo loco maneat, nec aequalem in abiectione habeas, te omnium miserrimum & maximum peccatorem ducas. Dicit S. Bernardus: Nullo te periculo exponis licet multum te humilias, & infra omnium pedes deijcias: sed si te vel vni praponas magnum tibi damnum accersere poteris. Et adfert vulgarem quandam similitudinem. Si transeas demissam portam, non tibi nocet, si multum te inclines; sin si vel tantillo minus te inclinaueris, quam porta ipsa exigit, potes tibi multum incommodare, & caput offendere. Sic & in anima si quis se valde deijciat & humiliet, non sibi nocet; sed periculosum est, si quis omittat vel paululum humiliare, vel aliis se vult antepone, vel aequalem esse. Qui scis (dicit Sanctus) si ille solus, quem te peiorem credis (dum putes te iam bene viuere) & omnium malorum pessimum, & omnium peccatorum maximum, melior illis & te potest esse, & talis forsitan ante Deum est? quis scit an Deus (vt Iacob) manus mutabit, & fortes vertentur, & tu sis futurus reprobus & alter electus? *Quis scit* (inquit) *in se & illu mutatione dextera Excelsi in se quidem futurus sit, in Deo vero iam sit?*

Gen. 48. 14.

Qui scis, quid Deus in corde eius ab eterno die operatus sit, & quidem in momento? *Facile est enim in oculis Dei subito honestari pauperem.* Potuit in momento Deus ex publicano & Ecclesie persecutore facere Apostolos, vt fecit in SS. Matthæo & Paulo. *Potens est Deus de lapidibus istis suscitare filios Abræe.* Et induratis & adamante durioribus peccatoribus potest Deus filios Dei facere. Quam fallebatur Phariseus, qui Magdalenam peccatricem iudicabat, & quam recte illum Christus Seruator noster arguit, & ostendit eam illo meliorem esse, quam ipsa publicam peccatricem credebat: Hinc est quod SS. Benedictus, Thomas & alii ponunt hunc vnum ex duodecim humilitatis gradibus. *Crede & pronunciare se omnibus viliozem.* Nec sufficit ore dicere, sed & opus idem in animo sentire. Nihil te puta profecisse, nisi te omnium pessimum credideris: dicit Sanctus quidam.

CAPVT XXXIV.

Bonos & sanctos vere se posse habere omnibus viliores, & dicere se omnium mundi peccatorum esse maximos.

NON curiositati adscribetur sed vile nensebitur, si exponamus, Sanctos & bonos vere se posse omnium minimos habere, & posse dicere se omnium peccatorum esse maximos, eo quod dixerimus nobis eo vsque perueniendum esse. Huic questionem aliqui Sancti respondere nolunt, sed contenti sunt ita se in corde sentire. Refert S. Dorotheus, cum Abbas Sosimus quodam tempore de humilitate loqueretur, & de se diceret, quendam Sophistam vel Philosophum adfuisse, qui quæreret, quomodo se tantum peccatorem duceret, cum sciret se Dei mandata

mandata seruare? Respondit S. Abbas: Scio verum esse, quod dico, & sic sentio, & ne plus interroga. S. S. vero Augustinus, Thomas & alii huic questioni respondent, sed diuersæ sunt responsiones. S. S. Augustini & Thomæ est, quod quis oculos in defectus, quos in se cognoscit, dirigens, & in proximo occulta dona, quæ habet, vel à Deo habere potest, considerans, quisque de se vere dicere potest, se omnium peccatorum vilissimum & maximum esse. Meos enim defectus noui; & dona occulta, quæ alius à Deo habet, ignoro, vel quod tot eum peccata committere video, quæ ego non committo. Qui si is, quid Deus abhinc aliquo tempore in corde eius operatus sit? In momento & secreto possit ille donum aliquod vel gratiam à Deo impetrasse, quæ ille te multum excellat. Ut accidit in Pharisæo & Publicano illo Euangelico, qui simul ascenderant in templum ut orarent. Dico vobis, descendit hic iustificatus in domum suam ab illo, qui damnatus est. Hoc nobis sufficere deberet ad terrorem incutendum, ne aliis nos proferramus nec præferamus, sed ut posteriore loco maneamus quod omnium est ratissimum.

Valde facile est illi, qui vere & ex animo humilis est, ut se omnibus viliorem reputet. Vere enim humilis in aliis virtutes & bona quæ habent, in se autem defectus considerat, & tam in eorum cognitione & remedio occupatur, ut oculos ad alienos defectus considerandos non leuet, sibi persuadens latis se negotiis habere, ut mala & miseras suas plangat, ideoque omnes bonos habet, & se solum malum. Quoque quis sanctior, tanto hoc illi facilius est, ut enim in aliis proficit virtutibus, sic & in humilitate & maiorem sui cognitionem & contemptum, quæ simul iuncta sunt. Quoque clariorem à Dei bonitate & Maiestate habet lucem & cognitionem, maiorem & altiore suæ miseriæ & nihili habet cognitionem, nam *Abyssus abyssum inuorat*. Cognitionis enim diuinæ bonitatis

& magnitudinis aperit miseriæ nostræ abyssum & altitudinem, & nobis videndos præbet infantes imperfectione atomos & puluisculos. Sique nos aliquid putemus esse, ideo fit quod exiguam Dei cognitionem habeamus, & parum à cælo lucis nobis aduenerit. Radii Solis Iustitiæ nondum animæ nostræ portas introierunt ideoque non solum non videmus atomos, hoc est, imperfectiones nostras paruas & minutas, sed ita caligant oculi, vel potius tam sumus cæci, ut graues errores & defectus non possimus videre.

His accedit, Deum tam humilitatem diligere & illi placere, quod si quis se parui fecerit, & in eo permanserit, Deus solitus sit in magnis suis famulis, quibus multa beneficia & gratias largitur, tam dona sua celare, ut & qui ea recipit, non intelligat, & putet se nihil habere. Dicit S. Hieronymus: *Tota illa tabernaculi pulchritudo pellibus tegitur & ciliciis*. Sic solet & Deus virtutum & donorum suorum pulchritudinem tegere & celare diuersis tentationibus, & aliquando etiam aliquibus defectibus & imperfectionibus, quos permittit, ut tanto melius, ut sub cineribus prunæ conferuentur. Dicit S. Ioannes Climachus: *Quemadmodum diabolus studet nobis virtutes & bona opera nostra proponere, ut superbiamus, utque sic malum nostrum procuret; sic contra Deus noster qui maius nostrum bonum expetit, solet particularem lucem suis seruis largiri, ut defectus & imperfectiones proprias agnoscant, talique modo dona sua tegere & abscondere, ut ille, qui ea possidet, non percipiat.*

Dicitque communem Sanctorum doctrinam esse S. Bernardus: *Nimirum conseruanda humilitatis gratia diuina solet pietas ordinare, ut quanto quis plus profecit, eo minus se reputet profecisse, nam & usque ad supremum exercitii spiritualis gradum, si quis eo usque peruenerit, aliquid ei de primi gradus imperfectione relinquitur, ut vix sibi primum videatur adeptus*. Idemque multis locis notat S. Gregorius.

Deus humiles sua dona celat.

Hieronymus in prologo galeato. Exod. 36. 19.

Climachus.

Bern. serm. de 4. modis orandi.

Greg. l. 34. moral. c. 15. In pastoralis p. 4. l. 3. dialog. c. 14.

Hinc-

Humilitas
Soli comparatur.

Hincque aliqui recte humilitatem comparant, & dicunt illam cum aliis virtutibus habere, vt Solem cum aliis stellis, idque propterea, quod sicut lucente Sole alia stellæ euanescent & sese abscondunt: ita in anima fit, quæ humilitate prædita est, tum enim alia se virtutes celant, & humilis sibi persuadet se nullam virtutem possidere. Dicit S. Gregorius: *Pone soli bona sua non vident, qui in se videndo omnibus ad exemplum præbent. & quamuis omnibus manifestæ eorum sint virtutes, ipsi eas non vident.* De Moysè refert S. Scriptura, quod postquam Deo locutus erat, magnus faciem obumbrabat, splendor, quem filii Israel videbant, ipse vero non. *Ignorabat quod cornuta esset facies sua ex consortio sermonis Domini.* Eodem modo & humilis in se nullam aduertit virtutem, quicquid videt, defectus & imperfectiones esse arbitratur. Præterea putat minimam errorum suorum partem id esse, quod aduertit & maximam eorum partem se latere. Hincque facile illi est, omnibus se minorem credere, & omnium peccatorum, qui in mundo sunt, maximum.

Deus humilitatem suam quibusdam ostendit.

Vt verum fateamur, vt multæ & differentes sunt viæ, quibus Deus electos suos ducit & multos per prædictam viam ducat, vt ipsis dona sua celet, vt & ipsi ea non aduertant, nec putent se habere; tamen aliis ea aperit, quo illa magni æstiment & grati sint. Ideoque S. Apostolus Paulus dicebat: *Nos autem non spiritum huius mundi accepimus, sed spiritum, qui ex Deo est, vt sciamus, quæ à Deo donata sunt nobis Sanctissima illa Angelorum Regina exacte gratias & dona magna, quæ in illa erant, & a Deo acceperat, nouerat, dum aiebat: Quia fecit mihi magna, qui potens est.* Idque non solum humilitati & perfectioni non aduersatur, sed tam sublimi & profundæ humilitati coniunctum est, vt Sancti huiusmodi dicant humilitatem magnorum & perfectorum viro-

Periculosum
alta de se sentire.

Tamen hic magnum latet periculum

& error, quæ cauenda monent Sancti, quod aliqui apud se cogitant se plura Dei dona habere, quam reuera habent. In quo errore miser ille versabatur, cui in Apocalypsi iubet dici Deus: *Dicis diues: & nescis, quia tu es miser, & miserabilis & pauper, & cæcus & nudus.* Eodem in errore erat Phariseus ille Evangelicus, qui Deo gratias agebat, quod non esset vt alii hominum, putat se habere, quod non habebat, & ideo cæteris meliorem. Et aliquando superbia hæc tam occulte irripit, vt etiam non sentientes nec intelligentes nostri ipsorum existimationis propriæ pleni simus. Hincque vitiosissimum est homini, oculos semper apertos habere vt aliorum intueatur virtutes, & clausos, vt proprias videat, & sancto cum timore vitam agere, quo Dei dona secure custodiuntur.

Sed cum Deus huic viæ non sit adstrictus, & electos suos differenter trahat, aliquando, vt ait S. Paulus, hac gratia seruos suos dignatur, vt dona, quæ ab eius manu acceperunt, cognoscant. Hancque ob causam videretur in proposito quæstione maior oriri difficultas, qua ratione Sancti & viri spirituales, qui in se vident & norunt Dei dona, quæ ab eius munificæ manu acceperunt, se possint vere omnium minimos habere, & de se dicere, quod sint omnium peccatorum maximi? Ante enim, dum Deus aliquem alia illa via ducit, vt dona sua celat, & quæ ille in se nullam videat virtutem, sed solum defectus & imperfectiones, hoc tantum difficultatis non habebat; sed in his aliis, qui possent hoc vere fieri? Hoc non obstante valde recte fieri potest. Humilis esto vt S. Franciscus & ille te docebit, qui queat fieri. Socio ipsum vrgenti, quomodo vere dese tale quid dicere & sentire possent? respondit Seraphicus ille Pater: Credo & puto, si Deus latroni vel omnium peccatorum maximo tot misericordias & beneficia impendisset, illum me meliorem & gratiorem futurum. Et

contra

CAPVT XXXV.

Hunc tertium humilitatis gradum medium esse, ad omnes tentationes superandas, & omnium virtutum perfectionem parandam.

contra credo si Deus manum suam subtraheret & non me detineret, quod maiora peccata & mala admitterem, quam omnes homines, & quod illis omnibus peior essem. Hæc sane optima est responsio, profundissima humilitas, & admiranda doctrina. Hæc illa est cognitio & consideratio, quæ Sanctos vsque subter terram se deicere & omnium pedibus subicere, & se maximos omnium peccatores reputare faciebat. In mentibus enim bene insitam humilitatis radicem habebant, quæ est propriæ fragilitatis & miseræ cognitio, & norunt penetrare & ponderare quid erant & quid de se sentiebant. Quod causa erat, quod crederent, si Deus manum ipsis subtraheret, & non semper illos sustentaret, ipsi maximi mundi peccatores futuri erant, & se tales habebant, dona vero & beneficia à Deo accepta non vsua, sed aliena & commodiora considerabant. Idque illos non solum non impediēbat, quin ipsi integri in sua humilitate & abiectio-
ne manerent, & se omnium minimos reputarent, sed & multum ad hoc conferret, eo quod illis non, vt debebant, proficerent. Sic vt in quamcunque velimus nostri partem oculos leuemus, vel in id quod à Deo recepimus, semper nos humiliandi & aliis minores habendi occasione reperiemus.

Hanc ob rationem S. Gregorius examinat verba illa, quæ Saul dixit Propheta David, postquam illum in spelunca repertum trucidare poterat, si voluisset, & liberum dimiserat, & exiens ad illum clamabat dicens: *Quem persequeris Rex Israel? quem persequeris? canem mortuum persequeris & pulicem vnum.* Trutinat bene hæc D. Gregorius; Iam David Rex vnctus fuerat, & à Samuele, qui cum vnixerat, Deum à Saul regnum auferre velle & illi dare, & tamen se humiliat & ante illum abiicit, quamuis se à Deo illi præpositum, & se coram Deo meliorem esse. Vt inde discamus nos minores ducere illos quos nescimus, quo apud Deum gradum sint.

Rodriguez exercit. pars 2.

Dicit Cassianus antiquorum Patrum traditionem & quasi primum principium fuisse, neminem ad cordis puritatem & virtutum perfectionem peruenire posse nisi ante noscat & intelligat, omnem suam industriam, diligentiam & laborem ad hoc non sufficere sine speciali Dei auxilio & fauore, qui est præcipuus author & omnis boni dator. Et hæc cognitio (vt ait) non speculatiua esse debet, quia sic legimus & audiimus, vel quia sic dicitur fides, sed opus id practice & experientia nosse, & ita nos imbibisse & imbutos esse, quasi oculis videremus & manibus tangeremus. Qui est ipsissimus tertius humilitatis gradus, de quo agimus, deque hac humilitate intelligendæ sacræ Scripturæ autoritates, quæ humilibus innumera bona promittunt.

Ideoque bono iure Sancti illam ponunt pro ultimo & omnium perfectissimo humilitatis gradu, dicuntque illum esse omnium virtutum fundamentum, & præparationem & dispositionem, ad omnia Dei dona recipienda. Et specialius idem tractans Cassianus, & de castitate agens dicit, nihil ad illam consequendam sufficere, donec noscamus nos illam nostris viribus assequi non posse, sed id à diuina liberalitate & misericordia euenire debere. Cum quo optime etiam conuenit S. Augustinus, nam primum & præcipuum medium, quod ponit ad consequendam & conseruandam castitatem, est hæc humilitas, vt cogites, te ad hanc vires non habere, nec tuas tibi diligentias sufficere, si enim his nitaris,

mereris

Cassian l. 12. de spiritu superbia c. 13.

Cassian col. 2. Abbatie Cheremontis c. 4. Castitatis conseruatricis humilitas.

August. de S. virginis. c. 39.

Abbat Moy-
ser.

mereris illam perdere: sed si tibi persua-
deas, Dei esse donum, & tibi superne ad-
uenire debere, & si hic omnem locas fi-
duciam. Et idcirco quidam seniorum
Patrum dicebat, quod quis tamdiu à
carne tentaretur, donec exacte cogno-
sceret castitatem Dei donum esse, & non
fortitudinem propriam. Palladius hoc
exemplo Abbatis Moyse confirmat, qui
in quantum homo, magni roboris erat,
& quantum ad mentem, pessimus, sed ad
Deum ex integro corde conuertit: fuit-
que conuersionis initio grauissime ten-
tatus, præcipue abscœnis & lubricis,
ad quæ euincenda sanctorum Patrum
suauis apta media quæsiuit. Tam in
oratione assiduus fuit, ut sex annos in ea
perstaret, plerumque noctu erectus, nec
dormiret. Multum manibus laborabat,
nihil nisi paululum panis comedebat,
cellas seniorum patrum obibat, iis
aquam adferens, & alias mortificatio-
nes & austeritates addebat. Et tamen
tentationes superare non poterat, sed iis
æstuabat, & in periculo erat ne caderet
& monachorum institutum desereret.
Eum in hoc periculo constitutum adiit
sanctus Abbas Isidorus, & Dei nomine ei
dixit: Abhinc in Dei Iesu Christi nomine
tentationes tuæ cessabunt: sicque acci-
dit, nam post illas nunquam sensit. Ad-
iungebatque sanctus Abbas, & causam
exposuit ob quam Deus huc usque ple-
nam ei de ipsis non dedisset victoriam.
Ne gloriareris Moyse & superbires,
quod tuo exertitio vicisses, ideo Deus
hoc ad commodum tuum permisit. Non-
dum Moyse tanto à Deo dono donatus
erat, ut sibi diffideret, & ut acquireret &
in propria fiduciæ superbiam non cade-
ret, Deus tanto tempore illum reliquit,
nec tantis & tam sanctis exercitiis ple-
nam huius passionis victoriam non est
consecutus, quam alii minore labore ad-
epti sunt.

Abbat Pa-
chomius.

Idem Abbati Pachomio euenisse re-
fert Palladius, qui quantumuis septua-

genarius ab inhonestis tentationibus in-
festabatur. Dicitque illum cum iura-
mento affirmasse, post quinquagesimum
ætatis annum duodecim annorum spa-
tio tam asperam & continuam fuisse
pugnâ, ut toto hoc tempore nulla ei
vel dies vel nox transiret, qua hoc pecca-
to non exagitaretur. In solita multa
faciebat, ut hac se tentatione liberaret,
sed nihil proficiebat. Cumque quod-
dam tempore casum suum deploraret,
quasi à Deo desertus esset audiuit vocem
sibi quasi interius dicentem. *Ve scias,*
quid causæ sit, quod Deus te in aspectu
hac pugna reliquit, fuit, ut intelligas &
perspectam habeas propriam fragilita-
tem, paupertatem, paruitatem vel nihi-
lum, quod ex te habes, & posthac te hu-
milis, nulli rei propriae confidens, sed
omni in re ad me accurrens, & à me au-
xilium petens. Dicitque hac doctrina
tam fuisse confirmatum, ut nunquam
postea huiusmodi tentationem sentiret.
Vult Deus nos ubique illi, & non nobis
fidere, nec nostræ diligentia & mediis
niti.

Hæc non solum Augustini, Cassiani
& sanctorum illorum Patrum doctrina
est, sed & sanctus Spiritus, idque iisdem
terminis, quos posuimus. Sapiens Sapi-
entia libro nobis expresse ponit non solâ
Theoricam, sed & practicam huius, dum
ait: *Et ut scini, quoniam aliter non pos-
sem esse continens, nisi Deus det, & hoc ipsum
erat sapientia sciri cuius esset hoc donum,
adii Dominum, & deprecatus sum illum
ex totis precordiis meis.* Continens hic
est nomen generale, quod complectitur
non solum illum, qui continet & coe-
cet illas animæ passiones, quæ castitatem
aduersantur, sed & omnes alias passio-
nes & appetitus, quæ rationi repugnant,
ut & in illo Ecclesiastici: *Omnis autem
ponderatio non est digna continentis anima.*
Nihil tanti ponderis nec dignum, quam
persona continens, id est, qui vndique
affectus & appetitus continet, ut virtutis
& rationis metas non egrediantur. Di-
cit

Tentationes
permittit ho-
mini Deus,
ut discat sibi
diffidere.

cit ergo Salomon: Simulatque scivi, me sine speciali Dei dono semper has potentias & animæ & corporis mei passiones continere non posse in illo veritatis & virtutis medio, quin aliquando exirent, adii Dominum, & deprecatus sum illum ex totis præcordiis meis. Sic ut hoc vincium medium sit, ut quis sit continens, & posset regere & coercere suas passiones, & in terra terminos tenere, & de omnibus tentationibus victoria potiri, & omnium virtutum perfectionem adipisci. Idque bene aduertit Propheta, dum aiebat: *Nisi Dominus adificauerit domum, in vanum laborauerunt, qui adificauerunt. Et nisi Dominus custodierit ciuitatem, frustra vigilat, qui custodit eam.* Ipse est, qui omne bonum nobis dare debet, & datum conseruare; quod nisi fiat, irritus omnis noster est labor.

CAPVT XXXVI.

Humilitatem magnanimitati non repugnare, sed potius eius esse causam & fundamentum.

SANCTVS Thomas loquens de magnanimitatis virtute, adfert hanc questionem. Sancti dicunt, ut & Sanctum Euangelium, valde nobis esse necessariam humilitatem, & etiam in aliis nobis opus esse magnanimitate, præsertim iis, qui ministeriis & officiis altis funguntur: Quæ virtutes sibi oppositæ videntur, nam magnanimitas animi magna do est, ad magna & excellentia amplectendum & aggrediendum, quæ ex se honorem merentur, videturque vtrumque humilitati plane repugnare, nam quantum ad prius, quod est magna amplecti, attinet, non videtur cum eadem conuenire, nam vnus humilitatis graduum quem Sancti ponunt, est: *Ad omnia*

*indignum & inutile se confiteri: & superbia & præsumptionis esse videtur, si quis quid complectatur, ad quod aptus non est. Quantum ad alterum quod est honore digna aggredi, etiam repugnare videtur, vere enim humilis procul abesse debet ab omni honoris & existimationis cupiditate. Huic quæstioni optime D. Thomas respondet & ait, quod quamuis primo intuitu & exteriori nominis sonu hæ virtutes videantur sibi opponi, tamen fieri non posse ut vna virtus alteri repugnet; & speciatim si attente has duas virtutes humilitatem & magnanimitatem intueamur, earumque veritatem & substantiam examinemus; inuenimus non solum non esse contrarias, sed sibi multum similes esse, vnamque ab altera multum dependere. Idque apte declarat, quantum enim ad prius, quod est amplecti & aggredi magna, quod proprium est magnanimitati, non solum non est humili contrarium, sed & ipsi valde proprium est, quodque ille solus qui huiusmodi est, bene facere potest. Si nostris viribus & mediis confidentes magna amplecteremur; præsumptionis sane esset & superbia. Quæ enim magna, imo etiam parua nostris fidentibus viribus nobis aggredi licet? quandoquidem nec ex nobis sufficientes sumus, ut vel bonam cogitationem habeamus, ut ait S. Paulus: *Non quod sufficientes simus cogitare aliquid à nobis, quasi ex nobis.* Sed virtutis huius magnanimitatis, ad magna amplectendum & aggrediendum, fundamentum esse debet, nobis ipsis nec humanis mediis fidere, & omnem in Deo fiduciam ponere: quod vere humilitati proprium est.*

S. Bernardus in illud Canticorum: *Qua est ista, qua ascendit de deserto delictus affluens, innixa super dilectum suum?* Bene exponit omnem nostram virtutem, fortitudinem & bona opera super dilectum nostrum inniti debere. Ad quod probandum allegat Apostoli S. Pauli exemplum

Magnanimitas & humilitas nominis non repugnant.

Magnanimitas humilitatis comes & socius.

2. ad Cor.

3. 5.

Magnanimitas iuxta ac humilitas Dei ope, non propriis freta viribus magna molitur.

plum ad Corinthios: *Gratia autem Dei sum id quod sum, & gratia eius in me vacua non fuit, sed abundantius illis omnibus laboravi.* Incipiebat Apostolus labores & diligentiam, quam in Euangelii prædicatione adhibuerat, enarrare, & quidquid in Ecclesiæ augmentum & bonum fecerat, exponere, donec diceret, se plus omnibus, aliis Apostolis laborasse. Hinc S. Bernardus ait: Vide Apostole quid dicas, quare hoc dicere potes vt idem non amittas: *innitere super dilectum tuum. Non ego autem, sed gratia Dei mecum.* Et ad Philipenses scribens dicit: *Omnia possum, & statim innitur super dilectum suum, & ait: In eo, qui me confortat.* In Deo omnia possumus, ipsius gratia omnium potentes erimus, super ipsum innitendum nobis, & ipse magnanimitatis nostræ fundamentum ponendus. Idque est quod ait Propheta Esaias: *Qui sperant in Domino, mutabunt fortitudinem.* Humanam enim fortitudinem, quæ fragilitas est, in Dei mutabunt fortitudinem, brachium suum fragile & carnis in Dei brachium, sicque fortes & ad omnia potentes euadent, nam in Deo omnia poterant. Idcirco recte dicebat Leo Papa: *Nihil arduum humilibus, nihil asperum mitibus.* Vere humilis est magnanimus, animosus & fortis ad magna amplectendum & aggrediendum, nihil illi arduum vel difficile, sibi enim non fidit sed Deo, & oculos in Deum figens & illi innitens, nihil illi obstitit: *In Deo faciemus virtutem, & ipse ad nihilum deducet tribulantes nos.* In Deo omnia potest. Hæc illa sunt, quibus tam egemus, videlicet magno animo, fortitudine & in Deo fiducia, non pusillanimitate, quæ desiderium ministerium nostrum peragendi tollant. Sic vt in nobis humiles esse debeamus, noscentes nos ex nobis nihil posse nec valere: sed in Deo cuiusque virtute animosi & fortes ad magna amplectenda.

Magnanimitatis fundamentum est Deus, eiusque gratia.
ad Phil. 4. 13.

Isa. 40. 31.
Per magnanimitatem imbecillum hominis brachium fit potentissimum Dei brachium.

Leo Papa serm. 5. de Epiphania.
Nihil arduum humilibus.

Psal. 59. 14.
Humiles Dei auxilio nixi omnia possumus.

Basilius.
Isa. 6. 8.

S. Basilus in verba illa Esaiæ: *Ecco ego, mitte me.* hoc optime exponit: Vole-

bat Deus aliquem ad prædicandum populo suo mittere, & vt ipsi propositum omnia in nobis operari nostra accedente voluntate & consensu, dicebat ita vt Esaias audire posset: *Quem mittam, & quis ibit nobis?* respondit Propheta: *Ecce ego, mitte me.* Ponderat S. Basilus verba hæc & examinat, quod non dixerit: *Domine ego ibo, & hoc bene faciam.* Quoniam humilis erat, & perspectam propriam habebat fragilitatem, & sciebat temeritatis esse, audere dicere tantum se negocium, quod vires eius excedebat, confecturum. Sed dicebat: *Domine hic præsto sum & paratus facere quod iusseris: mitte me, & si me mittas, ibo.* Quasi dixisset: *Domine tam magno officio ineptus sum, vt hoc est, sed aptitudinem & sufficientiam mihi dare potes: tu verba in ore meo ponere potes, quæ corda moueant & mutant.* Si me mittas, ire poterò, & huic rei sufficiens ero, si in tuo nomine iuero. Et dixit illi Deus: *Vade.* Ecce (inquit S. Basilus) hic Propheta Esaias recepit gradum Prædicatoris & Apostoli Dei, quia in humilitatis materia norat respondere, quia sibi non adscribebat se posse ire, sed insufficientiam & fragilitatem suam agnoscentes omnem in Deo fiduciam ponebat, sciens se in eo omnia posse, & ab eo nullum sibi ire licere. Quare Deus ipsi concedit, & dicit vt vadat, illum statuens prædicatorem, Legatum & Apostolum suum. Hæc nostra fortitudo & magnanimitas ad magna amplectendum & aggrediendum esse debet. Ideo ne animo cade, quod fragilis & insufficientis sis. *Noli dicere: Puer sum:* dicebat Deus Ieremias. *Quoniam ad omnia qua mittam te, ibis, & vniuersa, quacunque mandauero tibi, loquere. Ne timeas à facie eorum, quia tecum ego sum.* Sic vt quantum ad hoc attinet, humilitas non solum non magnanimitati opposita, sed ipsius potius est radix & fundamentum.

Secundum, quod est magnanimi, est, quod cum magna & honore digna desiderat

derare oporteat. Quod neque humiliati contrarium est, nam ut recte ait Sanctus Thomas, quamvis magnanimus hoc desideret, non id honoris humani gratia desiderat, nec hic eius finis est: bene quidem illum mereri, sed illi non studere nec aestimare. Sed potius animi est tam honores & dedecus contemne, ut nihil magnum præter virtutem ducat, eiusque amore magna conetur, spernendo hominum honores. Virtus enim tam magnum quid est, ut nec ab hominibus satis honorari, nec sufficienti præmio affici queat, sed à Deo honore & præmio affici mereatur.

Ideoque magnanimus, nihili omnes mundi honores facit, quod vile & nullus precii quid illi sint: altius volat, solo Dei amore & virtutis ergo se ad operandum mouet & magna facit, alia omnia flocci pendens. Ut ergo quis tantum, tam generosum animum habeat, quique tam honores & contumelias mundi spernet qualem magnanimum habere oportet, magna opus est humilitate, ut ad tantam perfectionem pertingat, ut cum S. Apostolo Paulo dicere possit: *Scio & humiliari, scio & abundare (ubique & in omnibus institutus sum) & satiari, & esurire, & abundare & penuriam pati*: Noui quid facere conueniat in humiliatiōe & abundantia, in saturitate & fame. *Per gloriam & humilitatem, per infamiam & bonam famam, ut seductores & veraces, sicut qui ignoti, & cogniti: quasi morientes, & ecce viuimus.* Ut tam vehementes & contrarii honoris & contumeliæ venti, & laudum & detractionum, fauorum & perfectionum tempestates aliquam in nobis gignant mutationem, nec nos vacillare cogunt, sed ut semper in eodem statu permaneamus, magnū humilitas est fundamentum, multaq; cælo demissa sapientia opus est. Ignoro num te in abundantia gerere poteris ut Sanctus Apostolus Paulus. *Poteris fortasse pauperiem pati, mendicare, & in contumeliis & iniuriis humilis esse: sed nescio num in hono-*

re, in pulpitis & magnis dignitatibus te humilem exhibere posses. Hoc nec Angeli quidem in corde facere potuerunt, sed superbierunt & ceciderunt. Ad quod etiam dicit Boetius: *Cum omnis fortuna timenda sit, magis tamen timenda est prospera, quam aduersa.* Difficilius est humilitatem in honore & exultatione, & magnis dignitatibus, quam in contumeliis, & abiectis & vilibus officiis seruare, hæc enim secum humilitatem adferunt, illa vero superbiam & vanitatem scientia & alia inflant & euanescere faciunt. Hinc est, quod sancti dicunt, esse magnorum & perfectorum virorum humilitatem, posse inter magna dona & gratias quæ à Deo accipiunt & inter mundi honores humilem esse.

Narratur de Sancto Francisco quid, quod valde diuersum esse videtur, dum lutum pedibus calcare incipiebat, ut honorem vitaret, quo illum recipiebant. Dum quodam tempore vicum quendam intraret, honore magno ab incolis excipiebatur, ob opinionem, quam de sanctitate conceperant, & omnes habitum, manus & pedes osculabantur, ipso nullo modo resistente. Socius, qui cum illo erat, putabat illum eo honore delectari; adeoque tentatio illa crescebat ut postea illi diceret. Respondet Sanctus: Frater, hi nihil plane faciunt, si comparetur cum eo, quod ipsis incumbit. Socius amplius hac responsione scandalizatus est, quod mentem eius non intelligeret.

Tunc ait illi Sanctus: Frater, omnem hunc honorem, quem vides fieri, non mihi sed Deo adscribo, cui proprius est, cum mihi exacte perspecta sit mea vilitas & abiectio, ipsique sibi commodant & viles sunt, quod Deum in creatura sua venerentur. Mirabatur socius sancti perfectionem & abunde sibi satisfactum putauit. Idque merito, nam si quis Sanctus habeatur (qui omnium honorum, qui alicui exhiberi possunt, maximus est) & sciat omnem huius gloriam Deo dare, ut debet, & nihil sibi attribuat, nec illi quid

Boetius.

Difficilius est inter honores seruare humilitatem quam inter contumelias.

1 p. l. c. 37.
Chron. S.
Francisci.

Humili S.
Franciscus
honorē omniū
sibi exhibitiū
in Deum re-
serebat.

adhæreat huius dulcedinis, nec ea delectetur, sed integer in humilitate & abiectione sua permaneat, quasi nihil horum possideret, & quasi honor non illi, sed alteri exhiberetur, altissima hæc sanè perfectio & profundissima humilitas.

Humilitati studendum est in qui sunt lucerna mundi.

Ut ad hanc humilitatem Dei gratia perueniamus. omnes nobis nerui intendendi, qui sumus vocati, non ut in tenebris lateamus, vel sub modio abscondamur, sed in sublimi ut ciuitas supra montem posita, & lucerna super candelabrum ad illuminandum & lucem mundo inferendam, ponamur. Ad quod opus boni iaci fundamenta, & quantum ad nos attingit, desiderat: contemni & parui pendere, utque id ex profunda nostræ miseræ vilitatis & nihil cognitione nascatur, quâ habebat Sanctus Franciscus, dum lutum pedibus calcaret, ut fatuus haberetur. Ex qua propria sui cognitione ut desiderium contemptus oriebatur; eodem modo ex eodem nascebatur, ut dum honoraretur, & homines habitum & pedes oscularentur, ipse non superbiret, nec pluris se faceret, & tam integer sua in humilitate & abiectione perstaret, quasi nihil ipsi honoris exhibitum fuisset, cum totum in Deum referret & transfunderet. Et ideo quamuis duo hi Sancti Francisci actus sibi repugnare videantur, tamen ex eadem radice & eodem humiliatis spiritu procedebant.

Humilis S. Franciscus lutum pedibus subiebat, ut pro fatuo haberetur.

Humilitas honores reicit simul, & recipit.

CAPVT XXXVII.

De aliis bonis & commodis, quæ in hoc tertio humilitatis gradu reperiantur.

Tva sunt omnia, & quæ de manu tua accepimus, dedimus tibi. Verba hæc dicebat Rex Dauid, postquam auri & argenti plurimum, & multum materiæ templo ædificando parauerat, & Deo obtulerat. Idemque nobis in omnibus bonis operibus faciendum & dicendum: Domine o-

1. Par. 29. 14. Deo bona omnia in acceptis referenda.

omnia bona nostra opera sunt tua, ideoque tibi reddimus, quod accepimus. Recte ait Sanctus Augustinus: *Quisquis tibi enumerat merita sua, quid tibi enumerat, nisi munerata tua, quæ à te accepit? hæc tua infinita bonitas & liberalitas tua est, qui vis dona & beneficia tua nobis noua merita esse, & dum nostris seruitis satis facis, compensas tua beneficia, & pro vna gratia aliam das, & pro vno beneficio aliud: Gratiam pro gratia.* Non satis est Domino, ut altero Ioseph triticum nobis dedisset, nisi & pecuniam & precium, quo emptum est, dederit. *Gloriam & gratiam dabis Dominus.* Quicquid est, Dei donum est, & ei totum est adscribendum & reddendum.

Inter omnia bona & commoda, quæ in tertio hoc humilitatis gradu reperirentur, hoc vel vnum merito ponitur, quod sit gratitudo & gratiarum actio pro beneficiis à Deo acceptis. Luce meridiana clarior est, quam in Sacra Scriptura commendetur & æstimetur hæc gratiarum actio, cum aduertamus, dum ipse aliquod in populum suum conferebat beneficium, statim monumetum vel festum aliquod instituebat in gratitudinis signum; tam refert illi gratum esse, ut noua ab illo beneficia & gratias recipiamus. Quod aptissime fit tertio hoc humilitatis gradu, qui (ut dictum est) in eo consistit, ut homo nihil sibi boni adscribat, sed totum Deo, & ipsi omnem gloriam det. Et in hoc sita est vera & sincera gratiarum actio & gratitudo; non in eo ut ore tenus dicas: Ago tibi Domine gratias pro beneficiis tuis, quæuis & ore Deus laudandus sit, & ei gratias agendæ: si tamen id solum ore fiat, non illi gratiæ actus sed solum dictæ fuerint. Ut ergo Deo non solum gratiæ dicantur, sed & agantur, & non solum ore sed & corde & opere fiant, necesse te nosse, quicquid boni habes, à Deo esse, & illi reddere & totum attribuere, de omnibus gloriam dās, & te de nullo extollens? hoc enim modo se honore spoliatur, & videt suum non esse, & totum Deo cuius est dat.

Idiplum est, quod nos in Euangelio mor-

monere volebat Christus Seruator noster dum decem illos leprosos curauit, & vnus solus rediit, vt de beneficio accepto gratias ageret. *Non est in uentus, qui rediret & daret gloriam Deo, nisi hic alienigena.* Et filios Israel Deus monens gratitudinis, & ne acceptorum beneficiorum obliuiscerentur, hoc modo eos hortatur: *Obserua & caue, ne quando obliuiscaris Domini Dei tui, & eleues cor tuum, & non remiscaris Domini Dei tui, qui eduxit te de terra Egypti.* Caue Dei obliuiscaris, dum in terra promissionis in magna temporalium, & diuini hereditatum & pecorum prosperitate & abundantia eris. Caue ne cor uestrum tunc extollatur, & ingrati sitis, & dicatis vos fortitudine & diligentia uestra hæc acquisiuisse. *Fortitudo mea, & robur manus mea hæc mihi omnia præstiterunt.* Hoc est Dei obliuisci, & maxima omnium ingratitudo, si quis Dei dona sibi arrogat. Noli nec tale quid cogitare. *Sed reuerteris Domini Dei tui, quod ipse uires tibi præbuerit, ut impleat pactum suum.* quodq; hæc ob merita tua non fecerit, sed vt cõpleret promissionem suam, quam liberaliter fecit antiquis illis patribus. Hæc est gratitudo gratiarum actio & laudis sacrificium, quo Deus Dominus noster honorari uult pro beneficiis & gratiis nobis collatis. *Sacrificium laudis honorificabit me:* Hocque illud est S. Pauli: *Regi saculorum immortalis & inuisibili, soli Deo honor & gloria.*

Hinc aliud sequitur bonum & magna utilitas, quod quamuis uere humilis multa Dei possideat dona, ob quæ multum à mundo æstimeret & extollatur, ipse tamen propterea maioris se non facit, sed tam in uilitatis suæ cognitione persistit, quasi horum nihil in illo reperiretur. Quod optime norit discernere, quantum inter alienum & suum interfit, & suum cuique tribuere & beneficia & dona à Deo accepta non ut sua sed aliena & mutuo data, inuenietur, semper oculos dirigit in proprie fragilitatis & miseræ cognitionem, & id, quod foret, si Deus manum ei subtraheret, & eam non semper teneret & confer-

uaret. Quoque plura à Deo dona recepit, tanto se plus confundit & humiliet. S. Dorotheus ait: *Vt in arboribus ualde pomis oneratis, fructus ipse deprimat & incuruat ramos, & subinde etiam pondere fragit & rumpit: ramus uero qui nullum fructum habet erectus & in altum sublatus est: & ut spicæ, dum triticum ad maturitatem uergit, tam se inclinant, ut calamus ipse rumpi uideatur: dum uero spicæ erectæ sunt malum est signum, & indicium, quod inanes & vacuæ sint.* Idem in spiritalibus accidit. ubi illi, qui uacui & sine fructu sunt, erecti & eleuati incedunt, se quid esse putantes: illi uero, qui fructu & Dei donis onusti sunt, magis humiliantur & confunduntur.

Ex ipsis Dei donis & beneficiis maiorem serui Dei se magis humiliandi, confundendi & in timore uiuendi occasione captant. Dicit S. Greg. vt ille qui mutuo accepit magnam pecuniæ summam ita de de acceptis nummis gaudet, ut letitia illa minuatur, si cogitet, se obligatum illos restituere, & curam & sollicitudinem adfert, si tempore præfixo creditori suo satisfacere poterit: Idem & humili contigit, quo enim plura à Deo dona accipit, tanto se plus Deo debere agnoscit, & plus se illi obligatum ad seruiendum, & uidetur se maioribus hisce gratiis maiori seruitio non respondere, nec maiori seruitio maiori gratitudine non satisfacere, & credit & sibi persuadet, quod cuiusq; Deus dedisset, quod in eum contulit, eundem eo melius usurum fuisse, & meliorem & gratiorem illo futurum. Hæcque vna illarum considerationum est, quæ seruos Dei multum humiliat & confundit, sciunt enim à Deo non solum exigendam peccatorum commissorum sed & donorum receptorum rationem, sciuntque cui multum datum, ab eo & multum petendum, & cui plus iniunctum, plus & exigendum. *Omnis autem, cui multum datum est, multum quæretur ab eo, & cui commendauerunt multum, plus petent ab eo:* dicit Christus Seruator noster. Abbas Macarius ait, humilem Dei dona

Doroth. ser. de humilit. Humili quo plura Dei dona habet, eo magis se deiicit: sicut arbor onusta fructibus incuruascit.

Superbus Dei donis uacuis extollitur, sicut arbor uacua fructibus.

Gregor. l. 22. mor. c. 5. & ho. 9. in Euan.

Luc. 12. 48.

Humilis ob talenta non gloriatur. Macarius.

dona aspicere, vt Depositorium & The-
saurarium domini sui bona, qui obila
non vane gloriatur, sed potius timet
& sollicitus est, ob rationem, quam
scit sibi reddendam, si sua culpa amit-
tantur.

Humilis vilipendit neminem.

Ex his aliud bonum & commodum oritur, quod vero humilis neminem spernat & vilipendat, etiam si illum in multa peccata & culpas labi cernat, nec ideo superbit, nec se aliis præfert, sed inde potius maioris humilitatis occasionem caprat, dum videt alium labi aduertit enim se & lapsus ex eadem esse massa, & altero labente se cadere, quantum ex se est.

Aug. in Soli- leg. c. 15.

Vt enim Sanctus Augustinus ait, non est peccatum, quod vnus committit, quod alter committere non posset, si manus Domini misericorditer illum non retineret. Ideoque quidam sanctorum Patrum audiens aliquem cecidisse amare flebat & dicebat: *Ille hodie, & ego cras, quoniam & ego fragilis homo sum.*

Dolere ob lapsum alterius.

Homo sum, & humanum nihil à me alienum puto: & quod lapsus non sim, singulari Dei beneficio adscribo. Vtque laudent Sancti si videamus cæcum, surdum, claudum vel infirmum, hæc omnia mala nostra reputemus beneficia, & Deo gratias agamus, quod nos non fecerit cecos, surdos, claudos vel infirmos, vt alios; sic & de omnium hominum peccatis existimandum est, nam in omnia illa labi potuissimus, nisi Dominus infinita sua misericordia nos liberasset. Hac ratione serui Dei in humilitate se conseruant, nec proximos contemnunt, nec alicui irascuntur, licet in multos errores, & peccata eum labi videant, secundum illud Sancti Gregorii: *Vera iustitia compassionem habet, falsa iustitia indignationem:* quibus & illud Sancti Pauli memoria tenendum: *Considerans te ipsum, ne contemneris.* Ne forsitan & Dominus illos in eodem, quod damnant, tentari permittat & suis expensis experiantur, quanta sit humana fragilitas, quæ huius culpæ poena esse solet. In tribus dicebat quidam se-

Greg. hom. 34. super Euang. Galat. 6. 1.

Refert Cassian. l. 5. de insti. tonan. c. 23. de Abate Maccheto.

niorum patrum) iudicauit proximos & in tria hæc lapsus sum: *vf sciant gentes, quoniam homines sunt, & discamus neminem iudicare nec spernere.*

CAPVT XXXVIII.

De magnis beneficiis & gratiis, quæ Deus humilibus præstat & quid causa, quod tam eos extollat.

VEnerunt mihi omnia bona pariter cum illa. Hæc sunt Salomonis verba Dei diuina sapientia, cum qua sibi bona omnia aduenisse dicit. Sed & humilitati apte applicari possunt, & dici quod cum illa bona omnia veniant, quia & idem Sapientens, vbi humilitas est, esse & sapientiam: *Vbi est humilitas, ibi est sapientia.* Et alio loco dicit, habere humilitatem summam esse sapientiam & Propheta Dauid, Deum humilibus dare sapientiam. *Sapientiam præstans paruulis.* Ad hæc S. Scriptura id in propriis terminis tam in veteri quam nouo docet testamento. promittens aliquando humilibus, aliquando paruulis, aliquando pauperibus spiritu (hoc nomine designans vere humiles) magna Dei dona & gratias. *Ad quem autem respiciam, nisi ad pauperulum & contritum spiritum & tremetem sermones meos.* In hunc dirigit Deus oculos, vt gratias illi largiatur & bonis repleat. Et Sancti Apostoli Petrus & Iacobus in suis Canonicis dicunt: *Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam:* Idemque sanctissima Angelorum Regina in suo cantico docet. *Deposuit potentes de sede, & exaltauit humiles: Esurientes impleuit bonis, & diuites dimisit inanes.* Idem antea prædixerat Propheta Dauid: *Quoniam tu populum humilem saluum facies, & oculos superborum humiliabis:* Id quod Christus in Euangelio ait: *Quia omnis, qui se exaltat, humiliabitur, & qui se humilitat, exaltabitur.* Vt aquæ, quæ in valles defluunt. *Qui emittit fontes in conuallibus: sic & plu-*

niæ diuinæ gratiæ ad humiles descen-
dunt. Vtque valles, ob abundantiam
aquarum, quas in se colligunt, solent fer-
tiliores esse & fructibus abundantes, &
valles abundabunt frumento: sic & abiecti
& depressi in propriis oculis, cuiusmodi
sunt humiles, proficiunt, & multum fru-
ctum adferunt ob multa dona & gratias,
quæ à Deo acceperunt. Ait Sanctus Au-
gustinus, quod humilitas Deum ad se tra-
hat. *Altus est Deus, humilias te, & descen-
dit ad te, erigite, & fugit à te. Quare quoni-
am excelsus est & humilia respicit & alta à
lôge cognoscit.* Scis causam, ait Augustinus,
Deus teste Regio propheta altus & supre-
mus est Dominus, & humilia respicit, &
illos respicere, est illos bonis implere, &
alia à longe cognoscit, vt enim dum quæ
à longe videmus, non illum cognoscimus
sic nec Deus superbos cognoscit, vt illis
gratiam largiatur. *Amen dico vobis, nescio
vobis.* Dicit Deus impiis & superbis. Dicit S.
Bonaventura, sicut cera mollis valde dif-
posita est ad sigillum recipiendum, quod
imprimere volumus, sic & humilitas ani-
mam disponit ad virtutes & Dei dona re-
cipienda. In cõuiuuiis illis, quæ Ioseph fra-
tribus suis parauit, minimus meliorem
habebat portionem.

Sed videndum, quid causæ sit, quod
Deus humiles tam extollat, & tantis gra-
tiis cumulât. Causa est, quod omnia ad
Deum redeant, nam humilis nulla in
se extollit, nec quicquam sibi adscribit,
sed totum in Deum refert & illi omnem
gloriam & honorem dat. *Quoniam magna
potentia Dei solius, & ab humilibus honora-
tur:* His enim (dicit Deus) fidere licet
bona nostra, & nostra dona dare, nobis
enim non repugnabunt, nec sibi attri-
buent: ideoque cum illis Deus tanquam
repropria agit, quod omnis gloria & ho-
nor illi cedat. Idem & apud nos videre est,
nam magnus aliquis princeps & Rex glori-
atur & magnum dicit, si à terra susci-
pet pauperem, & eum faciat, quod non
erat, nec habebat, in hoc enim magis ap-
paret liberalitas & magnitudo Regis,
& postea dicitur factura illius esse.

Rodriguez exercit. pars 2.

Ideoque ait Sanctus Apostolus Paulus.
*Habemus thesaurum istum in vasis fictili-
bus, vt sublimitas sit virtutis Dei, &
non ex nobis,* qui vasa fictilia su-
mus.

2. Cor. 4. 7.

Hincque est, quod Deus humiles tam
extollat, & tot beneficiis donet, & super-
bos admittat inanes nam superbus mul-
tum sibi fidit, suæque diligentiae & indu-
striæ nititur, & sibi multa adscribit & van-
tatur in his gloriatur, si prospere negoci-
um cedat, quasi suis viribus & diligentia
confectum foret, idque totum Deo substra-
hit, se gloria & honore eo extollens, qui
solius Dei est. Simulatque in oratione sta-
mus & aliquid oritur deuotionis, & vel
vnica fuit lachrymula, videmur nobis
spirituales & deuoti esse.

Et subinde etiam nos aliis præferi-
mus, & videntur alii non tam profecisse
vel non tam spirituales esse, nec eo per-
uenisse. Idque causa est, quod maiorem
à Deo non referamus gratiam, imo sub-
inde & auferat, quod ante dederat, ne
bonum nobis male vertatur, nec salus in
infirmatatem, theriaca in venenum, & ne
accepta dona & beneficia maiori nobis
condemnationi sint, eo quod iis male ver-
tamur. Vt enim agro, qui ex stoma-
cho laborat, non datur cibus, quantum-
uis bonus, vt gallina, vel aliud simile,
nisi parum admodum, quod vires non
habeat ad plus digerendum & si plus de-
tur, damno erit, & in malos humores
mutabitur.

Superbia pri-
uat nos gra-
tia.

Oleum illud Elizei prophetæ non ces-
sabat fluere, nisi vasis deficientibus, in
quæ reciperetur, quibus non præsentibus
dicit Sacra scriptura: *stetitque oleum:* huius-
modi & est oleum diuinæ misericordiæ,
quod limitem ex se non habet, nam ex Dei
parte eius gratiæ & misericordiæ termi-
num non habent. *Non est abbreviata ma-
nus Domini,* nec conditio eius mutata est,
Deus enim non mutatur, nec mutari po-
test, sed semper in eodem statu permanet,
& plus petit ille dare, quam nos accipere.
Defectus ex nostra est parte, quod vasa
vacua non habeamus, ad Dei gratiarum

Oleum non
deficiens est
misericordia
Dei.
4. Reg. 4. 6.

Esai. 56. 1.

u & mi-

& misericordiarum oleum recipiendum, valde pleni nostri ipsorum sumus, & multum mediis nostris confidimus. Humilitas & sui cognitio hominem à se ipso liberat & expedit, facitque ut sibi non fidat, & humana omnia media reiiciat, nihilque sibi attribuat sed totum Deo, & huiusmodi pleno cornu & manu gratias confert. *Humiliare Deo, & expecta manus eius.*

Eccel. 33. 9.

CAPVT XXXIX.

Quantum conferat nos ad humilitatem dare, ut ea suppleamus, quod in virtute & perfectione deest, & cur Deus non nos castiget & humiliet.

*Ber. serm. de
diversis serm.
26.*

*Humilitas
supplet omnes
defectus.
Iob. 9. 3.*

SANCTVS BERNARDUS ait: *Stultus est, qui confidit, nisi in sola humilitate, quia apud Deum, fratres, ius habere non possumus, quoniam in multis offendimus omnes: ideoque ius nullum habemus, nisi ut castigemur. Si homo cum Deo intrare voluerit in iudicium dicit Iob: non poterit ei unum respondere pro mille, Quid ergo restat, nisi ad humilitatis remedia tota mente confugere, & quicquid in aliis minus habemus, de ea supplere. Et eo quod remedium hoc magni ponderis sit sapius à Sancto repetitur his & similibus verbis: Quicquid vero minus est feruoris, humili-*

*Bern. serm. de
nat. Ion. Bap.
& de interio-
ri domo c. 37.
S. Dorothei, de
humilit.*

tas suppleat pura confessionis. Quicquid deest bonæ conscientie, verecundia & quicquid feruoris & perfectionis, confusione supple. Et Sanctus Dorotheus inquit Abbatem Ioannem hoc multum commendasse & dixisse: Humiliorum nos paulisper, ut salutem animam nostram consequamur, & si propter imbecillitatem laborare non possumus, humiliare saltem nos ipsos studeamus. Fratres mei, dum post multa commissa peccata, te inhabilem defectu sanitate, ad multa penitentiae genera peragenda, sentis recta & plana humilitatis via incedere, aliud enim aptum medium non inue-

nies ad salutem tuam. Si tibi videre in orationem te non posse intrare, in tu confusionem intra & si videre tibi talentum ad magna non habere, humilitatem serua, & ea omnium defectu supplebis.

Consideremus hic, quam parum requiratur, & quod paucis Deus contentus sit. Petit nostram vilitati nos conformemus, utque nos noscamus & humiliemus. Si Deus magna ieiunia, austeras penitentias, altas contemplationes exigeret, possent se aliqui excusare, dicentes se ad vnam vires non habere, nec ad aliud talentum & habilitatem. Sed num humiliare nos non possumus? hic nulla valet ratio nec excusatio. Non licet tibi dicere, te robur & vires ut te humilies, vel ad id talentum vel habilitatem non habes. *Nihil facilius est volenti, quam humiliare semetipsum: dicit Sanctus Bernardus.* Hoc omnes possumus, & satis meretur ad hoc intra nos habemus. *Humiliatus tuus in medio tui.* Confugiamus ergo ad humilitatem, & confusione suppleamus quod nobis deest perfectionis, hacque ratione Dei præcordia ad misericordiam & veniam hæctemus. Licet pauper sis, esto humilis, hocque modo Deum mouebis & ei satisfacies de tribus, quæ Deo excelsa sunt, ponit Sapiens pro primo. *Pauperem superbum, qui & homines offendit.*

Præterea humiliemus nos, ne nos humiliet Deus, quod sapius facere solet. *Qui se exaltat, humiliabitur.* Si ergo non vis, te humiliet Deus, humilia te ipsum. Quod sane consideratione dignum punctum, quodque iustum examen meretur. Sanctus Gregorius ait: *Plerumque omnipotens Dominus rectorum mentes quous maior ex parte perficit, imperfectas tamen in aliquibus esse permittit, ut videlicet in minoribus virtutibus rutilent, imperfecti in medio tabescant, & de magnis se non extollant, dum adhuc contra minima innitentes laberentur. Denique cum extrema vintere non valeant, de precipuis actibus superbire non audeant. Nolite, quantum Deus humili-*

litatem amet, quantoque odio prosequatur superbiam & præsumptionem? tam odit, ut permittat, ut in peccata venialia & paruos defectus labamur, ut hic nos doceat, quandoquidem nobis à paruis peccatis & tentationibus cauere non possumus, & quotidie nos labi cernamus in parua & facilia superatu, nobis certo persuadeamus, vires nobis non suppetere ad maiora superanda, & ideo in magnis non superbiamus, nec quid nobis adscribamus, sed semper simus in timore & humilitate, à Deo gratiam & auxilium postulantes. Idem Sanctus Bernardus docet, estque communis sanctorum doctrina Sanctus Augustinus in illa Sancti Ioannis verba: *Et sine ipso factum est nihil*, & S. Hieronymus in illa Ioel: *Et reddam vobis annos, quos comedit locusta, bruchus, & rubigo & eruca*, Deum, ut hominem humiliaret, & eius superbiam contunderet, viles, & paruos vermes & hæc animalcula creasse, quæ nobis tam molesta sunt. Et poterat Deus, ut superbium Pharaonis populum subiugaret, immittere vrsos, leones & serpentes; sed eorum superbiam vilissimis animalculis, ut muscis, calicibus & ranis, ut eos humiliaret, domare voluit. Ut ergo humiliemur & confundamur, permittit Deus, ut nos impugnent prauæ tentationes, & muscæ, & reculæ, quæ nihil omnino ponderis habere videntur. Si attente consideremus & subsistamus in eo, quod nos turbat & inquietos reddit; re ipsa reperiemus illa huiusmodi esse, ut bene excussa nihil momenti & substantiæ habeant: nescio quod verbum mihi dictum sit, & quamobrem sic mihi sit dictum; vel cur videantur nihilime fecisse. Ex musca per aera volante, solet aliquando quis turrem venti extruere, & vnum alteri addendo, sese inquietum reddere. Quid futurum censes, si Deus tigrim leonemue emitteret, dum tam te turbat musca, quid fieret, si grauis aliqua ingrueret tentatio? Tali modo ex his eruenda maioris humilitatis & confusions materia. Sique hanc eruis, ait Diuus Bernardus: *Pia dispensatione nobiscum*

agitur, ut non penitus auferantur, multum enim ad conseruandam humilitatem conferunt.

Sed si minuta hæc non sufficiunt, sciendum Deum vterius progressurum quod carissime emes, quod solitus est facere. Tanto odio superbiam & præsumptionem prosequitur, & tam humilitatem diligit, ut sancti dicant Deum *iusto & secreto suo iudicio*, permittere, ut quis in mortale peccatum labatur, ut se humiliet, & quamuis in non quodcunque, sed in carnalia peccata, quæ sunt omnium turpissima & in honestissima, quo sic se plus humiliet Deus (aiunt) manifesta luxuria occultam punit superbiã: ad quod probandum allegant id quod Sanctus Paulus de superbis ait philosophis, quod Deus propter superbiam tradidit in cordis sui desideria: *In immunditiam, ut contumeliis afficiant corpora sua in semetipsis, in passiones ignominia*. Lapsi sunt in inhonesta, turpissima & nefanda crimina, permittente Deo, ut sic humilientur & confundantur, videntes se bestias, ut Nabuchodonosor, factos animo, conuersatione & commercio cum bestiis. *Quis non timebit te o Rex gentium? Quis non tantam pœnam horrebit: nulla enim, inferno excepto, maior. Imo & inferni peius est peccatum. Quis nouit potestatem ira tua, & pra timore tuo iram tuam dinumerare?*

Aduertunt sancti duplici Deum ad nos misericordiæ genere vti, magno videlicet & paruo. Misericordia parua est, dum in parua miseria succurrit, cuiusmodi est temporalis, quæ solum corporis est: magna vero misericordia dicitur, dum magna in miseria, quæ in spiritualibus accidit, auxilio nobis est. Ideoq; Dauid, dum hac in miseria se videret à Deo desertum ob adulterium & homicidium commissum, magna voce exclamat & magnam à Deo misericordiam efflagitat, dū ait: *Miserere mei Deus secundum magnam misericordiam tuam*. Dicunt quoque in Deo magnam ut paruam iram esse; paruam eam vocant, dum hic temporali punit aduersitate, bonorum & sanitatis amissio-

Greg. l. 26. mor. cap. 13. Isido. de summo bono l. 2. c. 39. ad Rom. I. 24.

Jerem. 10. 7.

Psal. 89. 11.

Psal. 50. 3. Ira Dei duplex.

ne, & similibus quæ solum corporis sunt: iram vero magnam, dum pœna, etiam vsque ad animæ interiora penetrat, secundum illud Ieremiæ: *Ecce peruenit gladius vsque ad animam*, & illud, quod Deus per prophetam Zachariam dicit: *Ira magna ego irascor super gentes opulentas*: Dum aliquem deserit Deus & permittit labi in lethalia peccata in aliorum peccatorum pœnam; hæc magna Dei ira est, hæc furoris diuini, non patris, sed iusti & seueri Iudicis vulnera. De quibus illud Ieremiæ intelligi potest: *Plaga inimici percussit te, castigatione crudeli*. Ideoque ait Sapiens: *Fouea profunda os aliena, cui iratus est Dominus, incidet in eam*.

Superbia deformitas.

Denique tantum malum est superbia tamque Deo exosum, vt sancti dicant, subinde superbo bonum & vtile esse, vt Deus hac cum pœna afficiat, vt tali modo à superbia, quam habet, sanetur. Ideoque ait Sanctus Augustinus: *Audeo dicere superbis esse vtile cadere in aliquid, quod apertum manifestumque peccatum, unde sibi displiceant, qui tam sibi placendo ceciderunt*, quamuis non senserant secundum illud Sapientis: *Contritionem precedit superbia, & ante ruinam exaltatur spiritus*. Idem asserunt Gregorius & Basilus. Querit Sanctus Gregorius occasione peccati David, cur Deus, quos elegit & ad vitam æternam prædestinauit, & suis variis donis cumulauit, aliquando in peccata & aliquando carnalia & turpia labi permittat? Respondet causam esse, quod qui præclara sunt dona adepti, in superbiam cadant, quæ aliquando ita visceribus implexa est, vt ipsi etiam non aduertant, quodque ipsi sibi grati & fidentes, tales & se Deo esse existiment. Vt Sancto Apostolo Petro contigit, qui verba illa, quæ proferebat, superbiam non olere putabat. Quamuis omnes scandalizentur, ego non scandalizabor, sed potius magnam animi fortitudinem & magnum in Magistrum suum amorē. Ad huiusmodi ergo tam secretas & simulata, superbias in quas quis lapsus est & non cognoscit, sanandas; per-

mittit Deus, vt talis in exteriora & manifesta peccata turpia & inhonesta labatur, hæc enim cognitio faciliora, & manifestiora, hincq; intelligit aliud illud occultum superbiæ malum, quod ante non aduertebat, & curare non satagebat, & se perdidisset, & manifeste illo lapsu agnoscit, & coram Deo humiliatus pro vno & altero pœnitentia satisfacit, & vtrique malo medetur. Vt videre est in Sancto Petro, qui per exteriorē & manifestum lapsum venit in occultam superbiæ, quam habuerat, cognitionem, & defleuit & deleuit vtrumque peccatum; sicque illi lapsu utilis fuit. Idem & David vsu venit, ideoque dicit Psalmo 118. versiculo 71. *Bonum mihi quia humiliasti me, vt discam in iustificaciones tuas*. Carissime mihi Domine stetit, & fateor, sed bonum mihi fuit, quod me humiliaueris, vt discam qua ratione mihi posthac seruiendum sit tibi, nec mihi fidere, Vt dum expertus medicus non potest toti dolori mederi, quod humores maligni & rebelles sint, quos digerere & superare non potest, studet illos exterius euocare, & per exteriores partes propulsare, vt tanto dolore facilius sanet. Sic & Deus vt curet arrogantem rebelles animas, in graues & exteriores culpas easdem labi permittit, vt se sic agnoscant & humilient, & exteriora deiectione curetur malignis & pestilens ille humor interior. Verbum hoc est, quod facit Deus in Israel vt omni, qui hoc audierit, tinniant timore aures eius. Hæc magnæ sunt Dei punitiones, quæ suo auditu tremere carnes faciunt.

Cum tamen Deus tam benignus & misericors sit, hac tam rigida pœna nec hoc tam infelici & lamentabili medio in hominem non vitur, nisi ante suauioribus & facilioribus mediis vsus sit. Mitur ante alias occasiones, & dulciores medicinas & remedia experitur, vt nos humiliet, aliquando infirmitatē, aliquando contradictionē, & detractionē, aliquando ignominiam, & vt quis honore & dignitate sua exuatur. Dūq; hæc tēporalia nobis humiliadis.

Qui ignorant superbiunt vt corrigantur in graua sape labuntur scelerata.
Mat. 26. 33.

dis non sufficiunt, ad spiritualia recurrit, incipiendo à paruis, & post graues & vehementes tentationes permittendo, talesque, vt nos eo perducatur, vt dubitemus an consentiamus nec ne: vt quis sic aduertat & experiatur, quod ex se nec suis viribus illas vincere non posset, sicque vsupso intelligat & experiatur suam fragilitatem, quamque opus illi sit diuino auxilio, & viribus propriis diffidat, & se humiliet dumque omnibus his remediis non proficitur, accedit aliud illud tam rigidum & carum, vt permittatur homo in letale crimen labi, & à tentatione superari. Tunc superuenit titio ille inferni ignis quo sic tandem iam oculis fractis intelligat homo, quis sit, & se humiliet, quod ante clementia facere noluit.

Ex prædictis facile cuius intelligere erit, quanti interfit nostra humiles esse, nec nobis fidere, nec præsumere. Vt sic quisque se excutiat, & videat, qua ratione occasione vt se humiliet, à Deo immittis vtatur, qui vt pater & medicus, clemens ea prius vsurpat, ne postea medicus illis rigidis & tam caris opus sit. Castiga me Domine castigatione paterna, sana superbiam laboribus, infirmitatibus, ignominis & iniuriis, & cuiuscunq; generis volueris, humiliationibus, nec permitte me in mortale peccatum labi. Da diabolo veniam, vt me tangat in honore, sanitate & bonis, & me alterum faciat Iob: *Veruntamen animam meam serua.* Sic tamen ne te Domine à me separares, nec permittas me à te separari, hoc enim modo nulla tribulatio, quæ mihi aduenerit, me damnabit, sed potius mihi proderit ad humilitatem parandam, quantopere delectaris.

CAPVT XL.

Supra dicta aliquot exemplis confirmantur.

NARRANT Seuerus Sulpitius & Sulpicius in vita S. Seuerini Abbatis, de

sancto quodam viro virtutibus & miraculis claro, quod ægros sanauerit, demonia ex corporibus eiecisset, & alia miranda fecerit. Quam ob causam ex omnibus orbis partibus, ad eum visendum accurrebant magnates & Episcopi, qui magnū bonū ducebant, si vestitum eius tangere, & ab eo accipere benedictionem liceret. Sentiebat sanctus ob hæc animum eius vanitatem aliquam incipere intrare. Et partim aduertens quod populi concursus impedire nequiret, partim quod se importunitate vanarum harum cogitationum expedire non posset, multum dolebat & affligebatur. Quodam die orationi se dans multa cum instantia à Deo petebat, vt remedium aliquod huic tentationi adferret: & vt in humilitate persistere posset, permitteret diabolo, vt corpus eius intraret ad aliquod tempus, & vt alios ab eo possessos vexaret. Exaudit Deus eius orationem, & ingreditur illum diabolus, & horrore & admiratione dignum erat, eum, cui paulo ante possessi à dæmonibus adducebantur, vt eos curaret, videre nunc cathenis vincitum & possessum & furentem, & duci ad alios, vt exorcizaretur, & de eo fieret, quod solet similibus contingere. Sicque habitus fuit quinque menses, quibus finitis sanatus & liberatus fuit, non solum à diabolo, qui corpus eius intrauerat, sed & à superbia & vanitate, quæ animam eius subierat.

Simile refert Surius exemplum, dicitque S. Abbatem Seuerinum in suo monasterio habuisse tres monachos arrogantes, & superbia vanitateque infectos: cuius eos quidem monuerat, sed ipsi in malo perseverabant. Sanctus, cui nihil tam cordi erat, quam vt se corrigerent & essent humiles, cum lachrymis Deum precabatur, illos corripere, & manu sua castigaret, vt vel sic se emendarent & humiliarent. Et antequam ab oratione desisteret; permisit Deus, vt tres diaboli illos intrarent & vexarent, & illi clamoribus, sitam proderent superbiam & cordis tumorem. Pœna sane culpæ propor-

Surius 8. die Ianuarii.

Sanctus à demone obsessi obtinuit vt humiliaretur.

Surius, vs supra.

Superbi à demone obsidentur & emendantur.

tionata, vt spiritus superbæ intrarent superba & vanitate plena corpora. Et quando quidem nouerat Deus, nihil tam ipsis humiliaturum, fuerunt hoc in statu quadraginta dies, quibus finitis rogabat Deum sanctus Abbas, eos à dæmone liberaret; quod & impetrauit, & fuerant sanati corpore & anima, & hac punitione à Deo humiliati.

*Cæsarius l. 4.
Dialogorum
c. 5.*

Refert Cæsarius ad quoddam Cisterciensis ordinis monasterium quendam à dæmone obsessum adductum fuisse, vt liberaretur. Exiuit Prior, & adducit secum iuuenem quendam Religionem bene audiebat, & quem Prior virginem & castum sciebat. Dixitq; Prior diabolo: Si monachus hic iubeat te exire; audebisne manere? Respondet Dæmon: Non illum metuo, superbus enim est.

*Dæmon non
obedit super-
bis,
Climac. c. 25.*

Narrat S. Ioannes Climachus, quod peruersi spiritus quodam tempore ceperint in corde cuiusdam fortissimi Christi athletæ, quia hac in humilitatis virtute decertabat, spargere quasdam laudes. Ipse vero diuina inspiratione motus breuissimum medium, ad malignorum spirituum peruersitatem superandam inuenit & scripsit in cellæ suæ pariete aliquarum maximarum virtutum nomina, videlicet, perfectæ charitatis, profundissimæ humilitatis, Angelicæ castitatis,

*Tentationes
dæmonis qui-
dam superat
humilitate.*

purissimæ & altissimæ orationis, & aliarum similibus. Et incipientibus malis hisce tentationibus mentem eius subire, respondebat diabolus: *Etiam ad examen & lecto nomine profundissimæ humilitatis, Angelicæ castitatis, purissimæ & altissimæ orationis, & aliarum similibus. Et incipientibus malis hisce tentationibus mentem eius subire, respondebat diabolus.* Etiam ad examen & lecto nomine profundissimæ humilitatis, respondebat ille: Hanc non habeo, nam profunda contentus essem, nescio an primum gradum consecutus sim. Lectoque charitatis perfectæ nomine, dicebat charitatem quidem habeo; sed perfectam ignoro, nam non valde perfecta est, cum fratribus meis aliquando voce alta & morosa loquor. Angelicæ castitatis lecto titulo: minime (dicebat) nam malas multas cogitationes & peruersos motus in me sentio. Orationis altissimæ: non sic est, nam dormio & multum in illa distrahor. Sibi que post dicebat, postquam omnes has affectus est virtutes, adhuc tibi dicendum est, te seruum inutilem esse, te que talem reputare secundum quod dicit Christus seruator noster: *Cum feceritis omnia que præcepta sunt vobis, dicite: Serui inuitiles sumus. Quid ergo iam es, cum tam procul ab illis distas.*

TRACTATUS QUARTVS.

De Tentationibus.

CAPVT I.

In hac vita non defecturas tentationes.

Hlli accedens ad seruitutem Dei, sta in iustitia & timore, & prepara animam tuam ad tentationem: ait sapiens S. Hieronymus in illud Ecclesiasta: *Tempus*

Absorpta est mors in victoria, ubi est mors victoria tua: ubi est mors stimulus tuus? Totum hoc verbis illis breuibus concludit Iob: *Militia est hominis vita super terram, & sicut dies mercenarii dies eius.* Vt enim mercenarii est totam diem laborare & se defatigare, & postea sequitur primum & quies; sic & nobis dies huius vitæ laboris & tentationis plenus est, & post primum & quietem adipiscemur secundum laborem impensum.

1. Ad Cor.
15. 53.

Iob. 7. 1.

Causa tentationum rebellio carnis, Iacob. 4. 1.

Vt vero in particulari huius certaminis causa examinetur, eam in Canonica sua adfert sanctus Apostolus Iacobus: *Vnde bella & lites in vobis? nonne hinc ex concupiscentiis vestris, qua militant in membris vestris?* In nobis ipsis habemus causam & radicem, quæ est rebellio & contradictio ad omne bonum, quæ in carne nostra post peccatum mansit. Etiam carnis nostræ terra maledicta fuit, ideoque carduos germinat & spinas, quæ nos continue pungunt & vexant. Allegant ad hoc sancti similitudinem nauiculæ, quam vt dicit S. Euangelium incipiente vela dare ventis, mare turbatum est, & tempestas & undæ tantæ orta, vt fluctibus tegetetur, quæ illam demergere volebant. Idem est de anima nostra, quæ in hac corporis nostri nauicula perforata & hiulca nauigat, quæ & aquam admittit, & venti & undæ inordinatorum appetitum

Matth. 8. 14.

belli, & tempus pacis, dicit, quamdiu in hoc mundo sumus, tempus belli esse, & postquam ad aliam transferimus vitam, tempus pacis futurum: Et factus est in pace locus eius. Vnde nostra hæc ciuitas celestis nomen accepit Ierusalem, quod est, visio pacis. Nemo ergo se nunc putet securum tempore belli, ubi certandum est, & Apostolica arma tractanda, vt victores quondam requiescamus in pace. dicit quidam S. Augustinus in illud S. Pauli: *Non enim quod volo bonum, hoc facio:* dicit hic iusti hominis vitam militiam esse non triumphum, ideoque nunc bellicæ voces audiuntur, vt sunt hæc Apostoli sentientis repugnantiam & contradictionem carnis aduersus bonum, & magnam ad malum inclinationem, & desiderantis se ab illa liberari: *Non enim quod volo bonum hoc facio, sed quod nolo malum. Et video aliam legem in membris meis repugnantem legi menti meæ, & captiuantem me in lege peccati qua est in membris meis.* Vox vero triumphi post audietur, dum, teste Apostolo, hoc corpus corruptibile & mortale induerit incorruptionem & immortalitatem. Et vox triumphi, quæ tunc audiebatur, teste eodem Apostolo, erit:

Sap. 9. 5. tituum & motuum insurgunt, quæ illam demergere & in fundum detrudere tentant. *Corpus quod corrumpitur, aggravat animam.*

Tentationibus subiaceamus omnes. Sic ut continuarum tentationum causa sit naturæ nostræ corruptela, & ille *fo-mes peccati* & prava propensio, quæ nobis post peccatum inhæsit. Mansit domi nostræ apud nos maximus hostis, qui nobis acerrimum mouet bellum. Vnde nihil habet homo, quod miretur, dum se à tentationibus molestatum sentit, est enim Adæ filius, natus & conceptus in peccato. *Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum, & in peccatis concepit me mater mea: & non potest esse sine tentationibus & malis inclinationibus, & appetitibus, quæ continuum illi moueant bellum.*

Hieronymus. Hincque recte aduertit S. Hieronymus, in oratione quam Christus Dominus noster nos docuit, non dici, ut petamus à Deo ne tentationes habeamus, id enim fieri non potest. *Impossibile enim est humanam animam non tentari, sed ne nos inducat in tentationem.* Idque est, quod

Matt. 6. 13. alio loco Christus suis dicebat discipulis: *Vigilate & orate, ut non intretis in tentationem.* Dicit S. Hieronymus: *In tentationem intrare non est tentari, sed vinci à tentatione.* S. Patriarcha Ioseph fuit ab adulterio tentatus, sed à tentatione victus non fuit. Sancta etiam Susanna eodem modo fuit tentata, sed adiuit eam Dominus, ne in tentationem intraret. Hoc ergo est, quod in oratione dominica Deum petimus, ut gratiam nobis & fortitudinem largiatur, ut non labamur, nec à tentatione vincamur. *Non tentationem penitus resutantes, sed vires sustinendi in tentationibus deprecantes.*

Idem notat August. de serm. Domini in monte l. 2. c. 14. Et in epistola ad Heliodorum ait: *Erras frater, erras, si putas vnquam Christianum persecutionem non pati.* Tunc maxime impugnaris, si te impugnari nescis. Tunc tibi diabolus maximum bellum mouet, quando tibi bellum non esse videtur.

Tentatio continua. Hieron. *1. Pet. 5. 8.* *Aduersarius noster tanquam leo rugiens,*

aliquem deuorare quærens, circumit, & tu pacem putas? Sedet in insidiis cum diuitibus, ut in occultis interficiat innocentem, oculi eius in pauperem respiciant, insidiantur in abscondito, quasi leo in spelunca sua. Absconditus est, insidias fruit, & tute securum credis? dolus hic latet, nam vita hæc tempus belli & certaminis est, mirari tentationes idem est, ac si miles bombardæ sonum miraretur, & ideo miliam deserere vellet, vel si quis sentiens stomachum nausea vexari, nauem exire vellet.

Dicit S. Gregorius aliquorum errorem esse, qui dum aliqua graui premuntur tentatione, credunt secum conclamatum esse, & Deum eorum esse oblitum, & sua illos gratia excidisse. *Toto erras cælo, sed potius sciendum, quod habere tentationes non solum est hominibus valde consuetum, sed & spiritualibus, & qui virtuti & perfectioni student, valde proprium, ut fati expresse verbis prædictis docet Sapiens. Idemque ait S. Apostolus Paulus: Omnes, qui pie volunt viuere in Christo Iesu, persecutionem patientur, & tentationibus exagitantur: alii vero vix norunt, quid sit persecutio, & rebellio, & bellum, quod caro mouet aduersus spiritum, sed potius delicias reputant.* Aduertit hoc recte S. Augustinus in illa S. Pauli verba: *Caro concupiscit aduersus spiritum, dum ait: In bonis concupiscit aduersus spiritum, nam in malis non habet contra quem concupiscere, ideoque hi luctam carnis non sentiunt contra spiritum, nullus enim spiritus est, qui contradicat & cum illa pugnet. Ideoque diabolo tempus inutiliter non est traducendum in talibus opugnandis, quandoquidem hi sine tentatione sequuntur propria voluntate & sine cōtradictione se reddūt. Nō venantur venatores iumēta, sed ceruus & damas, qui veloci cursu se in montes proripiunt. Qui perfecit pedes meos tanquam cernorū, & super excelsa statuens me. Hos venantur diabolus, qui ceruorum & damarum veloci-*

velocitate ad culmen perfectionis currunt, iisque laqueos & tentationes tendit, alios vero, qui vt iumenta viuunt, penes se & in potestate sua habet, nec opus vt illos venatum exeat. *Eos enim pulsare negligit, quos quieto iure possidere se sentit, dicit S. Gregorius.* Ideoque non solum non mirandum nobis, si tentationes sentiamus, sed potius illas boni signi loco habere, vt recte innuit S. Ioannes Climachus. *Nullum certius argumentum est, quod daemones victi à nobis sint, quam si nos acerrime oppugnant.* Id enim ideo fit, quod iis rebellaris, & eorum te iugo & iuri substraxeris, idcircoque te persequitur diabolus, tibi que invidet, quod si non esset, non tam te persequeretur.

CAPVT II.

Alios initio conuersionis tentari, alios post conuersionem.

S. Gregorius notat aliquos initio conuersionis hoc tentationis bellum sentire incipere, dumque se recipiunt & virtutem amplectantur. Adque id applicat Christi Seruatoris nostri exemplum, qui idem in se voluit demonstrare & exhibere, mira quadam dispensatione, non enim permisit se à Dæmonio tentare, nisi postquam baptizatus abiit in desertum, vt ieiunaret & oraret & penitentia opera faceret. Tunc dicit Euangelium diabolus accessisse vt eum tentaret. Quo (vt ait S. Gregorius) Christus Seruator noster omnes admonitos voluit, quo membra & filii eius futuri erant, dum se retrahunt & virtuti studere volunt tentationes sensuros, valde enim diabolo proprium est, tunc eos inuadere vt postquam filii Israel Aegypto exierant; statim collegit Pharaon exercitum & omnem potentiam vt illos inuaderet, & Laban videns Iacob à se recessit.

Rodriguez exercit. pars 2.

fisse, magno cum furore & populo persecutus est eum, & postquam diabolus ex Luc. II. 26. homine exierat assumpsit septem alios spiritus nequiores se, vt in illum reuenteretur, vt ille qui exercitum conscribit contra eum, qui illi rebellunt, vt illum rursus subiuguet. Idem & in vsu est diabolo, dum videt aliquem sibi refragari, & velle iugum & dominium ipsius excutere, magis sæuit & crudeliorem se monstrat, & maioribus viribus in illum ruit. Hic allegat S. Gregorius id, quod S. Marcus dicit, dum Christus Seruator noster eijceret dæmonium illud inmundum, surdum & mutum. *Et exclamans & multum discerpens eum exiit ab eo: vbi dicit Sanctus: Ecce eum non discerpserat, cum tenebat, exiens discerpserat: vt intelligamus, illud tunc maxime conari nos turbare & molestare, dum ab eo desciscimus.*

Præterea dicit S. Gregorius, Deum Incipientes cur tentari permittere & velle, vt conuersionis principio tentemur, ne quis cogitet se propterea sanctum, quod malæ vitæ valedixerit, & bonæ se dederit: huiusmodi enim cogitationes talibus surrepere solent. Etiam quod securitas negligentia mater sit, & ne bonæ vitæ, quam adiit, securitas illum negligentiore reddat; permittit Deus tentationes illum inuadere, vt sic certior fiat, quæ illum manent pericula, quo sic excitetur, & ad diligentiam & sollicitudinem prouocetur.

S. Ioannes Climachus ait, nouæ vitæ nouitatem solere fastidium & onus parere ei, qui malæ vitæ ante affuevit: & in ipso virtutis amplexu se prodit & sentitur contradictio & vitii pugna, quod virtuti repugnat vt quis cum demum sentit se captum, dum laqueum exire conatur. Ideoque nulli mirandum, nec animo cadendum, si initio difficultates & tentationes sentit, id enim plerumque ita accidit. Addit præterea S. Gregorius, aliquando fieri, vt ille, qui mundum & vitia dereliquit, & incipit Deo seruire, talibus vexetur tentationibus, quales nunquam

ante cōuersionem erat expertus. Sed hoc nō dicit ideo accidere, quod talium tentationum radix ante in illo non erat, quę tamen erat, sed non videbatur nec apparebat, & nunc se tandem videndam præbet vt dum homo variis distrahitur occupationibus, sapius se non nouit, & ne quid intus fiat, sed dum se colligit & in se redit; tunc agnoscit malas radices, quę in mente germinabant. Similisque est carduo, qui secundum viam nascitur, & omnium prætereuntium pedibus conculcatur, qui tunc non apparet, & quamuis spinę eius non videantur, tamen sub terra radix occultatur, quę post non conculcata, germinat & spinas profert. Sic & in sæcularibus dicit sapius tentationum radicem occultari, nec extrinsecus videri, quod sicut carduus secundum viam satus conculcetur à transeuntibus, & cogitationum diuersitate, quę vadunt & veniunt, & à variis occupationibus & sollicitudinibus, quibus homo implicatur. Dum vero quis ab omnibus hisce separat, & se Dei seruitio mancipat, tunc quia nullus est, qui carduum calcet, se videndum dat, & apparet, quod intus celabatur, & tentationum spinę & punções sentiuntur, quę ex mala radice germinant. Hęcque & causa est, quod aliqui maioribus & frequentioribus tentationibus imperantur orationis tempore, quam dum officii & occupationibus exterioribus detinentur. Sic vt si quis in Religione eas sentiat tentationes, quas ante conuersionem nunquam aduerterat, non est quod iam peior sit, quam ante in mundo, sed quod tunc homo non se videt nec nouit, nunc autem malas inclinationes & inordinatos appetitus videre & nosse incipit. Ideoque conandum non vt radix illa abscondatur, sed potius extirpetur.

Radix tentationum carduo similis.

Tentatio non est signum vite mala.

Gregorius. Cur incipientes in principio Deo non semper permittat.

Alios reperiri ait S. Gregorius, qui cōuersionis initio tentationibus nō vexantur, sed magnam pacem delectationem & consolationē sentiunt, quos tamen postea Deus tentatione probat. Quod ita à diuina Maiestate diuinoq; consilio decer-

nitur, vt his virtutis via aspera & difficilis non videatur, animoque eadant, & ad id reuertantur, quod paulo ante deseruerit. Vt factum populo Dei Israelitis, quos statim ab exitu Ægypti non induxit in terram Philistinorum, cuius & rationem facer textus hanc allegat: *No forte pariteret eum, si vidisset aduersum se bella consergere, & reuerteretur in Ægyptū*: sed potius illum multis beneficiis profectus est, & propter eum plurima miranda & miracula fecit. Sed posteaquam Israelitę iam mare rubrum transierant, & erant in deserto, & redire non poterant, multis eos laboribus & tentationibus probauit, antequam promissionis terram ingrederentur. Idemq; & illis, qui mundum deserunt, sanctus dicit contingere, & Deum principio tentationes auertere, ne, quod adhuc tenelli in virtute sunt, terreantur, & ad seculum redeant. Sicut cum illis Deus initio agit, & oblationes & consolationem dat, vt summitate vię Domini degustata, postea facilius bellum & tentationum molestias & labores ferant; idq; tanto melius, quanto plus Deum gustarunt, & re ipsa experit, quam seruis & diligere mereatur. Ideoque Deus Dominus noster ante S. Petro in cōuersione transfiguratione glorię suę pulchritudinem & splendorem ostendit, & postea permisit vt ab ancilla tentaretur, quę eum interrogabat, num Christi discipulus esset: vt tentatione humiliatus, & deplorando peccatum & Deum amando, secretis sibi applicare & vile reddere, quod in monte Thabor viderat, vtq; timor illum deiecerat, diuinę bonitatis dulcedo, quę iam erat expertus, erigeret.

Hincq; (dicit S. Gregorius) elici poterit error eorū, qui Deo seruire incipiunt, qui tanta se pace & quiete frui videntes, & Deum tanta illos gratia dignati, vt ingressum in orationem largiatur, & in virtutis & mortificationis exercitio suauitatem sentiant, statim se ad perfectionem pertigisse putant, nec intelligunt puerorum blanditias & incipientium esse, quę Deus largitur, vt tandem à mundanis re-

bus ablaſcentur. Aliquando (ait idem) abundantius Deus hæc imperfectioribus concedit, quique in virtute tam non profecerunt non quod tale quid mereantur, ſed quod plus indigeant. Eodem modo vt pater quidam, qui quamuis omnes proles tenere amat, tamen non videtur magnificere eas, quæ fanæ ſunt, ſin aliqua ægrotet, non ſolum medicinis curat, ſed & omnes delicias & blanditias, quas poteſt, adhibet. Vt que horculanus ſæpius rigat & fauore proſequitur plantas teneas, poſteaquam vero fortes ſunt & altas egerunt radices, rigare deſinit & fauere ceſſat; eodem & regiminis modo in debilibus & paruulis & incipientibus vtitur Deus.

Dicunt præterea ſancti Deum aliquando maiorem impertiri conſolationem his, qui maximorum fuerunt criminum rei, & videtur illos ſingulari fauore & beneficio proſequi, quam qui ſemper bene vixerunt, ne huiusmodi diſſident & deſperant, alteri vero ne ſuperbiant. Quod nobis exacte exprimitur parabola illa de filio prodigo, & lætitia & gaudio, quo pater illum recepit, mactans vitulum ſaginatam, & magnum conuiuium inſtituens, cum tamen natu maiori filio, qui ſemper ei ſeruierat, nec vnquam mandatum eius tranſgreſſus erat, ne hædum quidem dediſſet, vt ſe cum amicis ſuis recrearet. Non enim ſanis opus eſt medicus, ſed male habentibus, vt Chriſtus ipſe ait.

CAPVT III.

Quid cauſe ſit, quod Deus velit nos tentationes habere, & de utilitatibus & commodis inde emanantibus.

Tentat vos Dominus Deus veſter, vt palam ſciat, vtrem diligatis eum, an non,

in toto cordo & in tota anima veſtra: dicit S. Spiritus in Deuterono In verba hæc mouet S. Auguſtinus quæſtionē, quomodo hic dicatur, quod Deus non tentat: & aliter dicit S. Iacobus in ſua Canonica: Deus neminem tentat. Reſpondet duos eſſe tentandi modos, alterum ad decipiendum & in peccata pertrahendum, hocque modo Deus neminem tentat, ſed diabolus, cui hoc proprium eſt, ſecundum illud Apoſtoli S. Pauli: Ne forte tentauerit vos is, qui tentat. Vbi gloſſa dicit: Id eſt diabolus, cuius officium eſt tentare. Alius tentandi modus eſt ad probandum, & alicuius periculum faciendum: hocque modo dicit hic S. Scriptura Deum nos tentare & probare. Et vigefimo ſecundo capite Geneſis dicit: Tentauit Deus Abraham, id eſt probauit. Vnam atque alteram tentationem immittit Deus, vt vires noſtras noſcamus, & ſciamus, quantum Deum amemus & timeamus. Ideoque ſtatim Abraham dixit Deus, dum gladio manum admouiſſet, vt filium ſacrificaret: Nunc cognoui, quod times Deum. Id eſt, feci te cognoſcere. Vt ſanctus Auguſtinus exponit. Tali modo, vt Deus aliquas ſua manu nobis immittat tentationes, aliquas diaboli, carnis & mundi, inimicorum noſtrorum medio aduenire ſinat.

Sed quid cauſæ ſubeſt, quod velit Dominus noſter nos tentationes habere: ſanctus Gregorius, Caſſianus & alii clare hanc quæſtionem tractant, & primo dicunt, vtile nobis eſſe tentatos & tribulatos eſſe, & ſubinde Deum à nobis manum ſuam ſubſtrahere; niſi enim hoc fieret, non Deum rogaret Propheta: Non me derelinquas, ſiquæquaque. Verum tamen quia exacte ei conſtabat, Deum ſubinde ſeruos ſuos relinquere, & manum & auxilium ad maius eorum bonum & commodum auferre; à Deo petit non vt illum nunquam deſerat, nec manum auferat, ſed ne plane illum deſerat. Et Pſalmo vigefimo ſexto ait: Ne declines in ira à ſeruo tuo. Non petit vt Deus illum nunquam & nullo modo deſerat, ſed ne declinet ab eo in ira, ne illum tam diu deſerat,

Psal. 25. 2.

Isa. 54. 7.

Cassianus
ubi supra.

Judith. 3. 1.

Arcei socor-
diam.Greg. 1. 23.
mor. c. 24.
& seq.Aug. 1. 3. de
Trin. c. 14.
De ei amo-
rem patria.Aug. sup.
Psal. 46.

deserat, donec in peccatum labatur. Imo potius rogat, ut illum probet, & tentationes & tribulationes immittat: *Proba me Domine & tenta me.* Et per Prophetam Esaiam ait idem Dominus: *Ad punctum in modico reliqui te, & in miserationibus magnis congregabo te, in momento indignationis abscondi faciem meam parumper à te, & in misericordia sempiterna misertus sum tui.*

Verum examinemus bona & commoda, quæ ex tentationibus sequuntur. Ait Cassianus Deum nobiscum, ut cum Israelitis agere, quod noluerit plane perdere populi sui inimicos, sed in terra promissionis tolerauerit Chananæos, Amoræeos, Iebusæos & alios: *Ut erudiret in iis Israellem, ut postea discerent filii eorum certare cum hostibus, & habere consuetudinem praeliandi.* Eodem & modo vult Deus nos hostes habere, & à tentationibus impugnari, ut bello exercitati, ne nobis damnum inferat ocium vel prosperitas. Quos enim sæpe aperta vi & pugna hostis expugnare nequiuit, falsa securitate decepit & deiecit. S. Gregorius ait, certa & occulta prouidentia Deum velle, ut boni & electi in hac vita tententur & persecutionem patiantur: quod vita hæc via, vel potius exilium sit, quo proficiscimur & peregrinamur, donec ad cælestem patriam perueniamus. Et quia aliqui viatores videntes in via prata florida, & loca amœna, morari & à via declinare solent, voluit Deus vitam hanc laborum & tentationum plenissimam esse, ut corda & amorem huic non applicemus, nec exilium præ patria eligamus, sed ad hanc usque suspiremus. S. Augustinus eandem adfert rationem & dicit, tentationes & tribulationes prodesse, ut exploratam huius vitæ miseriam habeamus. *Ut illa ubi erit beatitudo vera atque perpetua, & desideretur ardentius, & instantius inquiratur.* Et alio loco dicit: *Ne viator tendens ad patriam, stabulum amet pro domo sua & palatia illa regia obliuiscatur.* Dum nutrix infantem ab lactare vult, &

cum pani comedendo assuefacere; aloen vberibus imponit; sic & Deus amara hæc mundana reddit, ut homines ea deserant, & nihil hic videant suo desiderio dignum, sed omne desiderium & mentem in cælum dirigant. Hincque D. Gregorius: *Mala quæ nos hic premunt, ad Deum nos ire compellunt.*

CAPVT IIII.

De aliis bonis & utilitatibus ex
tentationibus oriun-
dis.

BEatus vir, qui suffert tentationem: quoniam cum probatus fuerit, accipiet coronam vite. Dicit S. Bernardus in verba hæc: *Necesse est, ut veniant tentationes: quis enim coronabitur, nisi qui legitime certauerit? aut quomodo certabunt, si desit, qui impugnet.* Omnia bona & utilitates, quæ S. Scriptura & Sancti tradunt de laboribus & aduersitatibus, secum ferunt tentationes: & vnum eorum & præcipuum est, quod dicitur verbis prædictis, quod Deus eas immittat ut post maius præmium & coronam in gloria consequamur. *Quoniam per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei.* Hæc regia cæli via est, videlicet tentationes, vexationes & aduersitates ferre. Et in Apocalypsi legitur, quo vnus seniorum monstrans S. Ioanni magnam Sanctorum gloriam dixerit illi: *Hi sunt qui venerunt de tribulatione magna, & dealbauerunt stolas suas, & dealbauerunt eas in sanguine agni.* Obiter querit S. Bernardus, quomodo dicatur, quod dealbauerint stolas suas in sanguine Agni? Sanguis enim non solet dealbare, sed rubredine inficere. Dealbatæ sunt (inquit) quia è latere simul cum sanguine exiit aqua, quæ dealbatæ sunt vel nisi dicamus (ait) dealbatas fuisse, quod Agni teneri & immaculati sanguis erat ut lac album & rubrum, secundum illud Sponsæ dictu

in Canticis: *Dilectus meus candidus & rubicundus, electus ex millibus.*

Sic vt per sanguinem & tribulationes ingressus patent in regnum cœlorum. Lapidés hic secantur: scinduntur & poliuntur, vt aptentur in templo illius cœlestis Ierusalem, illic enim ictus & malleus non audiuntur: *Malleus & securus, & omne ferramentum non sunt audita in domo, cum adificaretur*, secundæ Regum sexto versiculo septimo. Et quo digniore & nobiliore loco lapides ibi locandi; tanto magis hic scinduntur & tunduntur. Vtque lapis, qui in porta locatur, solet magis tundi & laborari, vt ingressus visu gravior & amœnior foret sic & Christus Seruator noster quia scit cœli portam, statuerunt quæ hæctenus clausa fuerat, multis pressuris & tursionibus secari & scindi voluit. Vtque nos peccatores erubesceremus velle intrare per portam tantis ictibus & tribulationibus præparatam, nisi prius etiam aliquas pateremur, quibus parati & politî esse-

mus. Lapidés in fundamentis ponendi solent politî & multum tundi: sic & illi, qui in profundum inferni descenduri sunt, non tunduntur nec pulsan- tur: hi in hac vita lætentur, suis cupiditatibus obsequantur, faciant quicquid lubet, & ducant in bonis dies suos, & hæc merces eorum erit. Illi vero, quibus malorum Angelorum reparandæ & complendæ ruinæ, & possidendæ cœlestes illæ sedes, quam Angeli illi sua superbia perdidertunt, tentationibus & tribulationibus poliendi & aptandi sunt.

Dicit Sanctus Paulus: *Si autem filii & heredes, heredes quidem Dei, cohæredes autem Christi, si tamen compatimur & cōglorificamur*, Romanorum octauo, versiculo decimo septimo. Et Angelus Tobix ait: *Quia acceptus eras Deo, necesses fuit, vt tentatio probaret te*, Tobix duodecimo, versiculo decimo tertio, quo merces tua & præmium maius foret. Et de Abraham

dicir Sapiens quod Deus illum tentaerit, *Et in tentatione inuentus est fidelis, constans & fortis*. Statim se offert præmium, & cum iureiurando promittit, se semen eius vt stellas cœli & arenas maris multiplicaturum. Hæcque causa est, quod Deus tribulationes & tentationes imittat, vt maiore nos præmio & preciofiore corona donet. Idcircoque Sancti dicunt maiore nos Deum gratia profequi non posse, quam si nobis det tentationes, si simul vires ad eandem vincendas suggerat, maiusque id esse, quam si tentationes plane auferat hac enim ratione præmio & gloria, quæ illis meremur, fraudaremur.

Est divina beneuolentia fructus.

Addit huic rationi Sanctus Bonauen- tura, quod, quia Deus tam nos amat, vt satis ei non sit, vt gloriam, & quidem magnam consequamur, nisi illa cito potiamur & in purgatorio igne non detineamur. Idcirco hic nos variis tribulationibus & tentationibus exercet, quæ sunt malleus & ignis, quibus rubigo & scoria animæ nostræ tollitur, purificatur, & purgatur vt apta sit cœlorum regna intrare & Deo frui. *Aufer rubiginem de argento, & egredietur vas purissimum*. Quod nō mediocre est beneficium & gratia. Præterquam quod tantum & tam grauem penam, quæ nobis illic toleranda erat, in paruam illam, quam hic patimur, commutet, quæ parua vel nulla est, si cura altera comparetur.

Bonau. profes. 4. religio. c. 1.

Purgat.

Prou. 25. 4.

Insuper plena est Sacra Scriptura sententiarum, quæ docent huius vitæ prospera humanam mentem à Deo auertere, aduersa vero & tribulationes causa esse, cur homo se Deo coniungat. Quid Pharaonis pincernam tam facile Ioseph interpretis sui obliuisci fecit, quam prosperitas? *Et tamen succedentibus prosperis prepositus pincernarum oblitus est interpretis sui*. Genesios quadragésimo, versiculo vigésimo tertio. Quid in superbiam extulit Regem Oziam, nisi prosperitas: *Cum roboratus esset, eleuatum est cor eius in interitum suum, & neg-*

Comungis Deo.

2. Par. 26. 16.

xit Dominum Deum suum. Quid superbi-
re fecit Nabuchodonosor, quid Salomo-
nem, quid David, ut populum dinumera-
ret? Filii etiam Israel, videntes se auxilio
& beneficio, quod a Deo acceperant, po-
tentes euasisse, peiores facti & plane
Deum obliui sunt: *Incrassatus est dilectus*

Deut. 32. 15.

*& recalcitrauit, incrassatus, impinguatus,
dilatatus, dereliquit Deum factorem suum,
& recessit a Deo Salutari suo. Contra vero
ait Propheta, quod tribulationibus ad
Deum reuersi fuerint: Imple facies eorum*

Psal. 82. 17.

Psal. 106. 13.

Daniel 4. 13.

*ignominia, & quarent nomen tuum Domi-
ni. Et clamauerunt ad Dominum, eum tri-
bularentur. Et cum occideret eos, quare-
bant eum, & reuertebantur, & diluculo ve-
niebant ad eum. Nabuchodonosor factus
brutum (fuerit reuera, an sola imagina-
tione) Deum agnouit. Quanto utilior
fuit David persecutio Saul Absalon &
Semei, quam prosperitas & deambula-
tio in solario. Ideoque quasi bene per-
cussus & vulneratus post ait: *Lacari sumus**

Psal. 89. 35.

Psal. 118. 71.

*pro diebus, quibus nos humiliasti, annis, qui-
bus vidimus mala. Et, Bonum mihi, quia
humiliasti me. Quot hac ratione sanati
sunt, qui alioqui periissent. Conuersus
sum in arumna mea, dum configitur spina.*

Psal. 31. 4.

Illuminat.

Dum tribulationis & tentationis spina
pungit, tunc quis ad se redit & se con-
uertit, & ad Deum reuertitur. Præter-
ea aiunt, quod verberastulum sapientio-
rem reddant; quod & Sanctus Spiritus
per prophetam Esaiam dicit: *Sola venera-
tio intellectum dabit auditui. Et planius per
Sapientem: Infirmitas grauis solitam facit
animam. Et, virga atque correptio tribuit
sapientiam. Quis per prosperitatem sibi
liber & indomitus videtur, vtiuencus,
iniicit illi Deus tribulationis & tentatio-
nis iugum, ut se colligat. Castigasti me, &
eruditus sum, quasi iuuenulus indomi-
tus. Felle sanabat Angelus Tobiam, &
luro Christus Seruator noster cæco visum
reddidit.*

Isa. 28. 29.

Eccles. 31. 2.

Iera. 31. 23.

Tob. 11. 35.

Ioan. 9. 6.

Hanc igitur ob causam Deus tenta-
tiones immitit, quæ sunt maximi labo-
ris & molestiæ, & spiritualibus homini-

bus multum fastidii aferunt. Aduersita-
tes enim corporales, ut opum, infirmita-
tum & similia sunt seruis Dei qui spi-
ritualia tractant, valde remota, & ut ex-
tius accidentia; hæc enim solum corpus
tangunt, ideoque ea parui faciunt. Dum
vero interior est aduersitas, & tangit ani-
mam, ut tentatio, quæ illos a Deo separa-
re conatur, & videtur illos huic pericu-
lo exponere, hoc tandem multum senti-
unt, & quod altum illos exclamare cogit,
ut Sancto Apostolo contigit, dum
hanc carnis contradictionem & pugnam
sentiebat, quæ spiritum ad se trahere mo-
liebatur: *In felix ego homo, qui me libera-
bit de corpore mortis huius? Hei mihi misere-
ro, malum me ad se trahit, & bonum,
quod volo, in actum deducere non pos-
sum, quis me ex hoc carcere & seruitute
liberabit?*

CAPVT V.

*Multum tentationes prodesse, ut
nos noscamus & humiliemus,
& ad Deum recurra-
mus.*

ALIVD secum bonum & utilitatem
tentationes adferunt, efficiunt enim
ut nos ipsos noscamus. Nescimus sapere,
quod possumus, sed tentatio aperit, quid
sumus: dicit sanctus quidam. Et hæc no-
stri ipsorum cognitio fundamentalis æ-
dificii spiritualis petra est, sine qua nihil
diuturnum ædificari potest, & qua anima
ut spuma crescit, ad Deum enim accede-
re nouit, in qua omnia potest. Tentatio-
nes ergo homini magnam suam misericordiam
& ignorantiam aperiant, quæ illi hæc-
tenus oculos ad vnum & alterum occluse-
rant, & sic de se viliter sentire nõ poterat.
non enim experrus erat. Dum vero quis
aduertit, quod paruus illum ventus deiciat,
& quasi nihilo frigidus reddatur,
quod

quod vnica tentatione se turbet, & incipit se irritare, & consilium & maturam considerationem fugiat, & tenebris circumfundatur tunc incipit animum moderari & se humiliare, & humiliter de se sentire. ait S. Gregorius. Si nobis non essent tērationes, statim erederemus nos aliquid esse, & cogitaremus nos valde fortes esse, aduenientibus vero tentationibus aduertens homo se ruinam proximum & nihil fere a casu abesse tunc fragilitatem suam agnoscit, & se humiliat. Ideoq; de se ait Apostolus Paulus: *Et ne magnitudo reuelationum extollat me, datus est mihi stimulus carnis mee, Angelus satana, qui me colaphizat.* Quod ad tertium vsque cœlū raptus essem, & multas & magnas reuelationes habuissem, ideoque in superbiam non extollerer, permisit me Dominus tētari, vt nossem, quid ex me essem, & possem, & sic me humiliarem.

Hinc aliud bonum & magna utilitas sequitur, quod vt quis suam agnoscit fragilitatem, nouit & necessitatem auxilii & fauoris diuini, quamque illi necesse sit ad eum oratione accurere, & ei vt remedio suo semper adherere, secundū illud Prophetæ: *Aha si anima mea post te.* Et, *Mihi autem Deo adherere bonum est.* Sicut enim dum mater vult infantem suum ad se venire, id agit vt alii ipsi timorem incuriant vt necessitate coactus ad suum gremium accurat. Eodem & modo consentit Deus vt diabolus non terreat, & tentationibus horrore afficiat, vt ad ipsius gremium & patrocinium cōfugiamus. Dicit Gerson: *Vt pronocet sicut aquila pullos ad volandum, vt mater filium ad horam relinquit, quo infantius ille clamat, accuratius quærat, arctius stringat & illa vicissim blandiatur suauis.* Dicit Sanctus Bernardus, quod Deus subinde animam deserat, vt tanto maiori cum desiderio & feruore eius opem flagitet, & fortius teneat & stringat vt egit cum discipulis euntibus in Emaus, fingens se longius ire velle, vt illum detinerent & molesti essent. *Mane nobiscum Domine, quoniam aduersperascit, & inclinata est iam dies.* Hanc & ob causam plus facit

auxilium & protectionem Dei, dum aduertit quā illis egeat. Dicit Sanctus Gregorius vtile nobis esse vt subinde manum suam Deus subtrahat, ne si semper ea gaudentes custodia, eandem non tantū faciamus, nec tam necessariam ducamus. Dū vero paulisper Deus nos & deserit, & iam casum minitari videmur aduertimus illum statim nobis manum porrigere & retinere: *Nisi quia Dominus adiuuit me, paulo minus habitasset in inferno anima mea: tunc plurius eius auxilium facimus, & gratiores sumus, & plenius bonitatem & misericordiam eius expendimus. In quacunque die inuocauero te, ecce cognoui, quoniam Deus meus es tu.* Ad Deū quis in tentatione clamat, & auxilium aduertit, & suæ Maiestatis fidelitatem experitur, eo quod necessitatis tempore adsit, & eum patrem agnoscit, & in maiorem eius amorem rapitur. Et in laudes eius erumpit, vt filii israel, dum Ægyptii eos persequebantur, videntes se iam mare rubrum transisse Ægyptios vero in mari submersos.

Hinc & aliud resultat bonum, quod quis sibi nihil boni, sed totū Deo adscribat & in illum gloriam omnem transfundat. Quod aliud tentationum bonum & magnum commodum est, & certum contra easdem remedium, ad maiora a Deo beneficia & gratias consequendas.

CAPVT VI.

Tentatione iustos magis probari & purificari, & virtutem altiores radices agere.

DECVNT & Sancti, Deum velle, vt tentemur, vt cuiusque virtus probetur. Sicut ventis & tempestatibus aduertere est, si arbor aliqua altas egerit radices, vt que fortitudo & militis boni strenuitas non pacis sed belli tempore apparet in pugnis & velitationibus: sic & serui Dei virtus & fortitudo non se prōdit, dum deuotio & quies est, sed quando tribu-

tribulationes & tentationes. Sanctus Ambrosius in verba illa: *Paratus sum & non sum turbatus, ut custodiam mandata tua*. Dicit, ut optimus censetur nauclerus ille & maiore laude dignus, qui se, & nouit nauem dirigere, dum venti, & tempestates insurgunt, dumque nauis videtur ad fundum maris descendere, vel ad caelum vsque vndis leuari, quam ille qui tranquillitatis tempore illam regit; sic & maiorem meretur laudem, qui se regere nouit tentationum tempore, ut nec se prosperis extollat & superbiat, nec aduersis & tribulationibus desperet vel animum despondeat, sed cum Propheta dicere queat: *Paratus sum & non sum turbatus*.

*Nauclerum
tempestas pro
bat, tentatio
virum.*

Iudic. 3. 14.

Hunc enim in finem Deus tentationes immittit; ut cum filiis Israel, dum reliquit inter eos inimicos illos & repugnantes populos. *Ut in ipsis experiretur Israel, utrum audirent mandata Domini, quae praecepit patribus eorum per manum Moysi, annon, & probaret eorum constantiam & perseverantiam in suo amore & seruitio*. Et Sanctus Apostolus Paulus inquit. *Oportet & haerese esse, ut & qui probati sunt, manifestentur in vobis*. 1. Corinth. c. 11. vers. 19. *Quoniam Deus tentauit eos, & inuenit illos dignos se*, Sap. c. 3. vers. 5. Ictus sunt tentationes, quibus Deus puritatem metalli explorat, & lapis Lydius, quo amicos suos experitur, ex iis enim statim apparet, quid in illis sit.

*Probat
mico gaudet
Deus.*

*Hieronymus
Gal. 3.*

Sicut enim homines gaudent se amicos probatos habere, sic & Deus, ideoque eos probat. *Vasa figuli probat fornax, & homines iustos tentatio tribulationis*. Eccl. ca. 27. vers. 6. Et Sapiens: *Et sicut igne probatur argentum, & aurum camino; ita corda probat Dominus*. Dicit Sanctus Hieronymus, dum massa in igne ardet, non videre est, num sit aurum, vel argentum, vel aliud metallum, omnia enim tunc eiusdem sunt coloris, omnia ignis videntur: sic & consolationis tempore dum feruor

viget & deuotio, non dignoscitur quis aliquid sit; torum ignis esse videtur. Sed si massam ab igne remoueris, & calorem exuat, videbis quid sit. Transeat feruor ille & consolatio, ingruat tribulatio & tentatio, & tunc clare videre erit, quis quisque sit. Si quis pacis tempore virtutem se detur, nescitur an sit illa virtus, vel naturalis quaedam propensio, vel singularis delectatio, quam hoc in exercitio habet, vel quod aliud non habeat, quo oblectetur. Ille vero, qui tentatione impugnatus perseverat, ille docet se hoc ex virtute & amore, quem erga Deum habet, facere.

Conducit praeterea tentatio, ut ea quis perfectius purgetur. *igne nos examinasti, sicut examinatur argentum*. Ut enim sumi faber argentum & aurum igne purificat & omnem scoriam eximit, eodem modo & Deus vult electos suos tentatione purificari, ut tanto eius diuinae Maiestati acceptiores sint: *Vram eos ut vritur argentum & probabo eos sicut probatur aurum*: dicit Deus per Zachariam: & per Elaiam: *Et excoquoam ad purum scoriam tuam, & auferam omne stannum tuum*. Hoc facit tentatio in iustis, nam consumit & destruit vitiorum rubiginem, & mundanorum, & ipsius amorem, & reddit eos puriores. Verum quidem esse ait S. Augustinus, quod non omnes hunc fructum ex tentatione referant, sed solum boni aliqua sunt qui igni admota statim emoliuntur, aliaque igne indurantur, ut lutum, sic & boni tentationis igne & tribulatione teneri & molles sunt, & se cognoscunt & humiliantur; impii vero duriores & pertinaciores redduntur. Idque manifestum in duobus cum Christo crucifixis latronibus, quorum alter se conuertit, alter blasphemauit: Ideoque ait S. August. *Tentatio ignis est, in quo aurum titilat, palea consumitur, iustus perficitur, peccator misere perit*. *Tempestas est, ex qua hic mergit, ille suffocatur*. Filii Israel viam per aquas repperunt, ex eademque illis pro muro a dextris & sinistris fuerunt. *Aegyptii eisdem submersi & suffocati fuerunt*.

S. Cy.

S. Cyprianus hanc adfert rationem, vt
 animum in tribulationibus & persecutio-
 nibus addat, & doceat non esse timendum:
 quod S. Scriptura nos doceat, potius his
 seruos Dei crescere & multiplicari. Vt de
 filijs Israel dicitur, qui quo plus ab Ægy-
 ptijs vexabantur & opprimbantur, tanto
 plus crescebant & multiplicabantur. Et
 de arca Noe dicitur: *Et multiplicatae sunt*
aque, & eleuauerunt arcam in sublimem, &
super Armeniae montes: eodem modo &
tribulationum & tentationum aquae ele-
uant, & multum perficiunt animam. Siq;
in tentatione non purior euadas, est, quod
non aurum sed palea sis, & ideo niger &
turpis sis. Dicit Gerson, quod mare tem-
pestatibus immunditias eiecit, quas col-
legerat, & sic purum & mundum: sic & spiri-
tuale animae nostrae mare tribulationibus
& tentationibus mundum fit, & ab immun-
ditijs & imperfectionibus, quas diuturna
pax & tranquillitas collegerat, purgatur,
& hunc in finem inmittit illas Deus.

Præterea, vt bonus vinitor vitem pu-
 tat, vt maiorem fructum ferat: eodem
 modo (vt aiunt Sancti) Dominus & Deus
 noster, qui se in Euangelio vinitori assi-
 milat, vites suas putat, qui sunt electi
 eius, vt vberiore fructum producant:
Omnem palmitem, qui fert fructum, pur-
gavit eum, vt fructum plus adferat. Insu-
per, hoc quoque ipso supradicta confirman-
tur, facit tentatio, vt virtus contraria al-
tiores in anima agat radices. Dicit Ab-
bas sanctus Nilus: Plantas enutriunt ven-
ti, & tentatio confirmat anime fortitudi-
nem. Vt ventus, gelu, & tempestates faci-
unt, quod contrariae virtutes altiores in
anima radices agant. Ideoque sic San-
cti exponunt hoc sancti Pauli dictum:
Virtus in infirmitate perficitur, id est, stabili-
bitur, fundatur, stabilis declaratur. Dum
aliquam veram rhesin, quam tu defendis,
alio impugnat, quoque ille plures
rationes & argumenta ad illam impu-
gnandam adfert, tanto tu plures ad eam
defendendam adducas, & ideo quod re-
Rodriguez exercit. pars 2.

spondeas & soluas argumenta contra-
 ria, magis magisque confirmaris. Sic
 & Dei seruus, quanto plures Diabolus
 ad virtutem oppugnandam tentationes
 adfert, plures rationes quaerit, & media,
 vt se conseruet, & tentationi resistat,
 tuncque nouum propositum facit, & il-
 lius virtutis actibus se exercet, quibus il-
 la confirmatur, stabilitur & crescit. Hinc-
 que bene dicunt, tentationem idem in
 anima facere, quod ictus in incude, qui
 illam duriores, solidiores & fortiores
 reddunt.

Insuper dicit sanctus Bonauentura, *Bonau. pro-*
 qui via ordinaria vadit, solet Deus Do- *cest. 4. relig.*
 minus noster non consueto modo con- *c. 19.*
 solari & compensare eos, qui aliquo vitio
 valde fuerunt tentati, & se in tentatione
 fideles monstrarunt, dans illis abundan-
 ter & excellenter virtutem contrariam.
 Vt refert sanctus Gregorius de sancto Be- *Gregorius.*
 nedicto, qui quod viriliter cuidam car-
 nis tentationi resisterat, & se in rubos
 & spinas deiecerat, tantam illi Deus ca-
 stitatem largitus est, vt postea nullas am-
 plius senserint inhonestas tentationes.
 Idem & de sancto Thoma Aquinate le- *S. Thomas.*
 gitur, dum ignis titionem mulierem, quæ
 eum ad concubitum sollicitabat, fuga-
 ret. Ideo Deus duos illi misit Angelos,
 qui ei lumbos cinxerunt & strinxerunt,
 in signum, quod illi perpetuam concede-
 ret castitatem.

Eodem modo, dicit sanctus Bonauen-
 tura, soleat Deum illis, qui fide & blas-
 phemia tentantur, magnam claritatem
 & illuminationem dare, & ardentem Dei
 amorem. Idem iudicium est de cæteris
 tentationibus, ad quod docendum alle-
 gat illud Esaia: *Et erunt capientes eos, qui Esa. 14. 2.*
se ceperant, & subiciant exatores suos.
 Quod sane multum facit ad se in tenta-
 tionibus consolandum. Consolare ergo, *Ergo confor-*
 Frater, & magno fortique animo esto ad *tare.*
 bellandum, hac enim ratione Deus in te
 firmare vult virtutem contrariam, & an-
 geli, am castitatem dare. Inuadebat Sam- *Iudis. 14. 6.*
 lonem leo, quem ille arripuens occidit, & *& 1.*
 & post in ore eius inuenit mel: eadem ra-
 tione

Tentationes hominem reddere diligentem & feruidum.

tionem quamuis initio leo videtur; ne illam timeat, sed inuade, & supera, & postea in eadem valde magnam inuenies dulcedinem.

Hinc intelligere erit, si quis contra se à tentatione abripi sinit, & ei consentit, vitium se extensurum proprijs suis actibus, simulque ipsam tentationem, & validior postea erit, vitium enim maiores agit radices, & maius dominium obtinet.

August. l. 8. c. 5.
Thren. 1. 3.
Eccl. 3. 29.

Quod & sanctus Augustinus aduertit: *Peccatum peccauit Ierusalem, propterea instabilis facta est*, dicit Propheta Ieremias. Quod & Sapiens ait: *Es peccator adijciet ad peccatum*. Quod grauissimum est consilium his, qui à tentationibus impugnantur: Dæmon enim solet aliquos decipere, & cæcos reddere, illis persuadens tentationem cessaturam, si illi acquiescant & morem gerant. Qui magnus profecto error est, si enim illi satisfacis, plus cresces & firmabitur vitium, passio & appetitus, & maiores post vires sumet, & magis tibi dominabitur, & te facilius, quam ante, superabit.

Rectissime dicitur, eandem hydropis similem esse, quo enim plus bibit hydropicus, tanto plus sitit, & quo auarus habet plus, maior fit & cupiditas. *Crescit amor nummi, quantum ipsa pecunia crescit*. Idem & hic vsu venit. Esto ergo certus, quod, dum te à tentatione abripi sinis, & illi acquiescis, tantum illa crescit, quantum tibi de viribus & fortitudine decedit, ei que fit magis subiectus, & post tanto facilius laboris. Dum vero illi resistis, & tibi ipsi vim infers, nec illi morem geris, crescit tanto plus in te virtus & fortitudo. Ideoque medium ad victoriam de tentationibus & malis inclinationibus obtinendam, & ad tranquille viuendum, est illis non obtemperare, & curare, ne vnquam nos deiciant, hac enim ratione paulatim diuino auxilio perit tentationis & passionis vehementia, donec nullam nobis moueat molestiam ac vexationem.

Quod nobis animum addere debet, vt strenue tentationibus resistamus.

ALIVD & magnum bonum & commodum secum ferunt tentationes, quod hominem diligentem & sollicitum reddunt, & ei animum & spiritum addunt, quasi cui semper pugnandum est. Diuturna enim pace homines lentos & negligentes facit: bellum vero & armorum exercitium homines fortes, robustos & strenuos reddit. Ideoque Cato in Senatu Romano aiebat: *Carthaginem non delendam, ne Romani otio & torpore languescant*. Iterum vè (dixit) *Roma, si Carthago non steterit*. Idem responderunt & Lacedæmonij, dum eorum Rex ciuitatem quandam delere volebat, que multum illis molestia & negotij facebat. Sentiebant enim Senatores, nullo modo admittendum, vt eos, qua vires & virtus iuuentutis Lacænae acuebatur, augebatur, que frangeretur. Cotem ad auendos animos nominant ciuitatem illam, que sæpius illos ad arma excitabat. Sic enim iuuentus se in armis exercebat, & valida pectora & robur cuiusque se prodebat, & magno sibi ducebant fore damno, si bella & expeditiones non haberent. Si ergo homines non habeant tentationes, fiunt torpidi & negligentes; sin habeant diligentes & feruidi.

Aliquis otiosus est, & manus in sinu gerit, nullusque illud disciplinam & cili-
cium sumere cogit: in oratione vagatur: in obedientia tardus est, quærit oblectationes: & ecce vehemens aliqua illum inuadit tentatio, in qua diuina opis eget, ergo arma capeffit & animum, roburque & feruorem mortificationis & orationis stabello fuscitat. Ideoque vulgo dicitur: si vis scire orare, mare ascende. Necessitas & periculum docent orare, & ad Deum vere accurrere. Hinc ait S. Chrysostomus, Deum ob manus nostrum bonum & commodum permittete
tenta-

tentationes: Cum enim nos ad torporem declinantes uiderit, & ab eiu familiaritate resiliens, & spiritalium nullam rationem facientes, paululum nos derelinquit, ut ita castigati ad ipsum studiosius redeamus. Et alibi ait: Quando malignus ille perterret nos atque probat, tunc frangi efficiamur, tunc nosmetipsos agnoscimus, tunc ad Deum omni studio recurrimus.

Sicut tentationes non solum non sunt impedimento, ne in virtutis via progrediamur, sed potius medium & auxilium ad idem sunt. Ideoque sanctus Paulus tentationem non gladium aut lanceam, sed stimulum nominauit: *Datus est mihi stimulus carnis.* Ut enim stimulus non occidit, nec nocet, sed excitat & mouet, & uelocius incedere facit: eodem modo & tentatio nihil nobis damni, sed per multum commodi adfert, excitat enim, ut melius ambulemus.

Idque commodum omnibus, etiam multum in uirtute prouectis, infernare solet. Ut enim equus, quantumuis bonus & fortis, calcaribus indiget, & melius currit, dum eadem sentit: sic & serui Dei melius & uelocius currunt in Dei seruitio, quando hos tentationum stimulos sentiunt, & tanto sunt humiliores & modestiores.

Dicit sanctus Gregorius, Diaboli intentionem & uoluntatem in tentationibus malam esse; Dei uero bonam. Ut enim hirudinis, dum fugit sanguinem ægroti, intentio est e se exsaturare, & omnem ebibere, si posset; sed medicus illa intendit noxium sanguinem extrahere, & ægrum sanare. Utque dum æger igne uritur, ignis intentio est urere, sed Chirurghi curare. Vellet ignis & sanas partes urere, Chirurgus solum infirmas, & ultra progredi non sinit. Eodem modo & Diabolus tentatione uirtutem, eius meritum & gloriam nostram perdere nititur: Dominus uero & Deus contrarium intendit & operatur eodem hoc medio. Ideoque lapides, quos in nos iacit Diabolus ad nos lædendos & perdendos, ipse sumit, ut ex ijs nobis in-

gnem & pretiosam coronam contexit & conficiat. Ut de sancto Stephano legitur, *Act 7.35.* qui ab inimicis circumdatus, & lapidibus, quos in eum iaciebant, obrutus, uidet calos apertos, & ibi Iesum Christum, quasi lapides colligentem, & ex illis coronam gloriæ fabricantem.

Aliud magnæ consolationis his addit Gerson, & dicit, communem esse Sanctorum & Doctorum sententiam, quod quamuis quis tentationibus exagitatus, aliquos errores committit, ut sibi uideatur aliqua negligentia usum, & aliquod ueniale peccatum addidisse; tamen ex altera parte patientia, quam in hac tribulatione habet, & conformitas cum uoluntate diuina, & repugnantia, quam ostendit contra tentationem pugnando, & media, & diligentiam, quam adhibet ad uictoriam parandam, non solum tollunt omnes hos defectus & negligentias, sed præterea maioris gratiæ & gloriæ meritum ipsi conciliant: secundum quod dicit Apostolus sanctus Paulus I. ad Corinthios cap. 10. uers. 13. *Faciet etiam cum tentatione prouentum.* Ex tentatione Deus bonum elicit, & facit nobis eadem quid accedere & crescere.

Ut nutritrix uel mater infantem ire doceat, eum parum à se remouet, & statim illum uocat: tremit ille, & ire non audeat: illa relinquit solum, etiam si subinde cadat, hoc minus dampnum iudicans, quam quod ire nequeat; eodem modo & Deus nobiscum agit: *Et ego quasi nutritrix Ephraim.* Deus nihili hos lapsus & defectus, quos tibi uideris committere, facit, si cum utilitatibus, quæ ex tentationibus resultant, comparantur.

Narrat Blosius de sancta uirgine Gertrude, quod se ualde arguens, ob paruum quendam defectum, quem habebat, desideratit & petierit à Deo, ut illam plane tolleret. Respondet multa cum suauitate & benignitate Deus: Cur vis me magno honore & te magno premio spoliari? Quotiescunque enim defectum hunc uel similem agnoscis,

Gerson tr. de pusillanimitate.

Ose. 31. 4.

Blos. c. 4. m. m. spiritu.

Exemplo præbatur S. Gertrude.

& proponis illum postea vitare, magnum lucratis premium, & quoties quis laborat mei amore defectus suos superare, tam me honorat, quam quis miles suum Regem, dum pro illo viriliter contra hostes pugnat, & illos vincere conatur.

CAPVT VIII.

Sanctos & Dei seruos non solum tentationibus tristabantur, sed potius ob commodum, quod inde sentiebant, gaudebant.

Tentatio copiosa nobis gaudij materia est.

Iacob. 1. 2.

Rom. 5. 3.

Gregor. li. 8. mor. c. 10. Job. 7. 4.

OB magna hæc bona & comoda ex tentationibus oriunda, sancti & serui Dei non solum non tristabantur, & potius ob eas gaudebant, secundum illud sancti Apostoli Iacobi: *Omne gaudium existimate fratres mei, cum in varias tentationes incideritis.* Et sanctus Apostolus Paulus ad Romanos scribens, ait: *Non solum autem, sed & gloriamur in tribulationibus, scientes, quod tribulatio patientiam operatur, patientia autem probationem, probatio vero spem.*

Eodem modo exponit & sanctus Gregorius illud Iobi: *Si dormiero, dicam, quando consurgam? Et rursus expectabo vesperam.* Per vesperam, quam expectabat, intelligit sanctus Gregorius tentationem, & notat illam à Sancto, vt bonum & vtile quid, expetitam. *Expectamus enim prospera, & formidamus aduersa.* Quia vero S. Iobus ducebat tentationem bonum quid & vtile esse, hinc se illam dicit expectare.

Doroth. doct. 13.

Ad hoc propositum allegat sanctus Dorothæus exemplum illud, quod in Prato spirituali legitur de quodam sanctorum seniorum Patrum discipulo, qui à fornicationis spiritu impugnabatur, ipseque diuina gratia aditus viriliter resistebat malis & turpibus cogitationibus, & vt se mortificaret, ieiunabat, diu orabat, & opere manuum suarum corpus affligebat. Videns sanctus eius magister

eum in hac tribulatione, dixit: Si petis, fili mi, rogabo Deum, vt hac te pugna liberet. Respondit discipulus: Quamuis verum sit, Pater, me in magnis esse angustijs; tamen sentio, quod huius tentationis causa plus proficio, nam sæpius ad Deum confugio oratione, mortificatione & pœnitentia. Ideoque hoc vnum te volo rogatum, Deum ores, vt mihi patientiam & fortitudinem largiatur, ad hanc tribulationem tolerandam & vincendam pure & sine reprehensione aliqua. Valde sanctus senex hac responsione gauisus est, & dixit: Nunc tandem aduerto, te in perfectionis via progredi. Nam dum quis ab aliquo vitio impugnatur, & ille strenue resistere conatur; humilis, sollicitus & anxius est, & his afflictionibus & tribulationibus paulatim anima purgatur & mundatur, donec ad magnam puritatem & perfectionem perueniat. Et de alio sancto monacho refert Dorothæus, quod ob certam quandam illi à Deo ademptam tentationem tristatus fuerit, & amare flexus Deo dixerit: Domine eram ego dignus tui amore aliquanto tempore affligi & vexari?

Sanctus Ioannes Climachus refert de sancto Ephrem, quod videns se in altissima pace & tranquillitate positum, quam ipse cœlum terrenum & impassibilitatem nominabat, Deum rogauerit, vt veteres pugnas tentationem redderet & renouaret, ne occasionem & materiam merendi & coronam conficiendi perderet.

Et de alio sancto monacho narrat Paladius, quod quodam tempore Abbatem Pastorem adierit, & illi dixerit: Iam Deus pugnas abstulit, & pacem mihi dedit, quod tale quid eum rogauerim. Respondit Pastor: Redi ad Deum, & roga, vt pugnas tuas renouet, negligens euadas: Deum adijt, & dicebat, quod eum Pastor monnerat. Dicebat Deus, bene suasisse Pastorem, & suas illi tentationes reddidit. In huius robur & confirmationem, scimus sanctum Apostolum Paulum, dum peteret à tentatione liberari, non fuisse exauditum, sed à Deo

Deo fuisse responsum : Sufficit tibi gratia mea, nam virtus in infirmitate perficitur.

CAPVT IX.

In tentationibus hominem erudiri,
non solum sibi, sed &
aliis.

ALIVD eximium & magni ponderis accommodum tentationes adferunt, ijs necessarium, qui proximis studere nituntur. Estque, quod in illis anima non solum sibi sed & alijs docetur; in se enim experitur, quod post illi notandum in his, quos tractare & dirigere debet. Qui in spirituali militia se exercet, & attente considerat introitum & exitum Diaboli, nã ille perfectus vitæ spiritualis magister euadit, ad animas regendas: nam vultus & experientia magister optimus: ideoque dici solet, neminem esse meliorem chirurgum, quam qui multa vulnera accepit. Qui mundum lustrando obcurrunt, sunt practici prouidi & experti.

Qui nauigant mare, enarrant pericula eius: idem & in tentationibus euenit; ideoque dicebat Sapiens: *Vir in multis experientia cogitabit multa, qui non est expertus, pauca recognoscat.* Qui practicus & exercitatus est in hac spirituali militia, bonus erit pastor. Hęc ergo causa est, quod Deus velit nos tentationes habere, vt in hoc spirituali magisterio docti & habiles euadamus, vt post animas ducere & dirigere queamus.

Ad planiorem huius expositionem, vult Deus nos tentari, vt videntes proximum tentatum & afflictum, ei condolere queamus. Vt enim in corporalibus muleum prodest quem ægitudine & malam dispositionem habuisse, vt post alijs eisdem morbis afflictis compati possit, & eis cum charitate auxilio esse; idem & in spiritualibus locum habet.

De quodam monacho refert Cassianus, iuvene & religioso, qui valde ab inhonestis tentationibus exagitabatur, &

alium senioremonachum adiit, & aperte ei omnes has tentationes & malos motus, quos tolerabat, exposuit, credens se eius oratione & consilio aliquod solamen & remedium inuenturum. Sed contrarium plane ei contigit, nam hic solum annis, sed non prudentia & discretione senex erat, & iuuenis tentationibus intellectis, cœpit mirari & obstupescere, & illum arguere austeris & asperis verbis, illum infelicem & miserum nominans, & monachi nomine indignum dicens, quod tales tentationes admitteret, & tandem illum suis rigidis reprehensionibus adeo turbatur, vt monachus pro curatione maiori afflictus vulnere abiret, & tantam in tristitiam, & desperationem incideret, vt iam non de tentationis suæ remedio, sed de consensu cogitaret, & viam ciuitatem versus ingrederetur, hac cum resolutione & intentione. Forte fortuna in via obuim habuit Abbatem Apollinem, sanctissimum & expertissimum virum: hic ex vultu aduertit, eum graui aliqua tentatione laborare, & cœpit magna benignitate expiscari, quid sentiret? quæque turbationis & tristitiæ esset causa, quam vultu & exterius probebat. Iuuenis adeo à cogitationibus suis victus, & profunda imaginatione tam erat absorptus, vt verbum ei non redderet. Senior tantam esse tristitiam & turbationem videns, vt eum loqui non permitteret, & quod causam celare conaretur, multa suauitate & amore ei importunior fit, vt eloqueretur. Victus tandem eius importunitate monachus, candide ait: Cum non possit tam religiose carnis motus & tentationes coercere, vt senex ille exigebat, se decreuisse monasterium relinquere, & ad sæculum redire, & vxorem ducere. Tunc sanctus senex Apollo cœpit illum consolari & animum addere, dicens, & se quotidie huiusmodi tentationibus vexari: ideoque illi iniunctum videri debere, nec diffidendum esse: talia enim non tam labore nostro, quam Dei gratia & misericordia vinci & superari. Tandem ab illo petiit, vt vel vnum diem expectet,

& ad cellam redeat, & ibi à Deo lucem & in necessitate sua remedium efflagitet. Quodque tam breue esset spatium, quod senex petebat, facile annuit. Quo impetrato, vadit Apollo ad senioris cellam, qui illum tam aspere reprehenderat. Cui vicinior factus se orationi dat, & flexis genibus, erectisque manibus, & oculis lachrymis oppletis, cœpit sic Deum rogare: Domine, qui cuiusque vires & fragilitatem nosti, & benignus es animarum medicus, transfer iuuenis huius tentationem in senem hunc, ut in senectute sciat eon dolendum esse iuniorum infirmitatibus & tribulationibus. Vix oratione finita, videt paruam quendam Æthiopem valde deformem sagittam versus senis cellam emittere, qua percussus senex, statim cella exijt, & quasi insanus nihil aliud faciebat, quam cellam exire & intrare, & tandem nullam quietem inueniens, eadem via versus ciuitatem, quam iuuenis ingressus erat, inijt. Abbas Apollo, qui hoc adspiciebat, & ex visis tentationem norat, illum accedit, & querit, quo vadat, & quid causæ vel tentationis haberet, quæ eam grauitatis & maturitatis, quam ætas illa requirebat, oblitam, tam celeriter, & tam inquiete ire cogeret. Ille confusus, & mala conscientia erubescens, facile intelligebat illi suam tentationem notam, & non poterat illi respondere. Tunc manum eius apprehendens sanctus Abbas, cœpit illum monere, & dicere: Reuertere in cellam, & certior esto, hætenus te Diabolum non nouisse, vel parui te fecisse, quod tecum non pugnaret, ut succit cum illis, quibus inuidet. Et hinc paruam tuam agnosces virtutem, quod post tot annos, quot monachus fuisti, non vni potuisti tentationi resistere, nec vnum quidem diem tolerare & expectare, sed statim te vincendum dedisti, & paratus opere eandem implere. Scito ergo ideo permisisse Deum hanc tibi tentationem venire, ut & in senectute scires aliarum infirmitatibus compati, & ex ipsa discas tales cum consolatione esse dimittendos, & non cum

desperatione, ut iuuenem illum, qui ad te venit, quem Caodæmon proculdubio hisce tentationibus appetebat, & tibi molestus non erat, quod eius magis inuideret virtuti & profectui, quam tuo, & videbatur illi tanta & tam constans virtus vehementi & forti tentatione impugnanda esse. Disce igitur posthac a te ipso alijs condolendum esse, & manum cadentibus porrigendam. & lapsos blandis & amicis verbis erigendos, & non in ruinam impellendos asperis & aucteris verbis: secundum illud Esaiæ: *Domine dedit mihi linguam eruditam, ut sciam sententare eum, qui lassus est verbo.* Et idem disce Seruatoris nostri exemplo, de quo idem ait Esaias, & allegat sanctus Evangelista Matthæus: *Calamum conquisitum non conteret, & linum fumigans non extinguet.* Concluit post sermonem senex, dicens: Et quandoquidem nullus potest carnis motus & ardores extinguere & reprimere, nisi gratia & auxilio diuino, rogemus Deum, ut te ab hac tentatione liberet, ipse enim est, qui verberat & sanat, qui humiliat & exaltat, qui mortificat & viuificat. Deditque se sanctus orationi, & ut eius rogatu senem inuiderat tentatio, ita & eam abstulit Dominus. Atque hac ratione & iuueni & seni prudenter fuit consultum.

CAPVT X.

Agitur de remedijs contra tentationes, & primum de animis, vitijs & gaudio in illis concipiendo.

DE cetero, fratres, confortamini in Domino, & in potentia virtutis eius induite vos armaturam Dei, ut possitis stare aduersus insidias Diaboli: ait sanctus Apostolus Paulus. Sanctus Antonius vir in conflictibus hisce & spiritualibus agonibus apprime exercitatus dicere solitus fuit, nullum ad inimicum nostrum debellandum efficacius reperiri remedium, quam

quam animum, robur & hilaritatem ostendere; hoc ipso enim ille tristatur, animum despondit, & nos perendi spem amittit. Sanctus Pater noster Ignatius libro spiritualium exercitiorum, adfert valde bonam regulam & doctrinam huic materiæ accommodam. Dicit Diabolum in tentationibus nobiscum agere, ut mulierem litigantem cum viro aliquo, si enim videat virum sibi resistere, & animum ostendere, statim illa animo cadit & abijt; sed si virum parui aduertit esse animi & timidum, statim illa cristas attollit, audacior fit, & ut tigris sæuit. Eodem & modo, dum nos tentat Diabolus, si videat sibi à nobis resisti viriliter, statim animum despondit, & se victum credit; si pusillanimitatem in nobis aduertit & timorem, sumit maiorem animum & robur, & ut tigris & leo in nos sæuit. Ideoque ait sanctus Apostolus Iacobus: *Resistite Diabolo, & fugiet à vobis.* Idem à sancto Gregorio confirmatur illo sancti Iob, ubi secundum septuaginta Interpretes vocatur Diabolus. *Mirmicoleon*, id est, *leo & formica*. Est leo formicarum, si enim illi leonis fortitudinem obijcias, tibi formica erit. Ideo suadent Sancti, ne in tentationibus tristemur: hoc enim modo pavorem & pusillanimitatem nobis accersimus; sed ut cum animo & gaudio pugnetur, ut refert sacer textus de Iuda Machabæo, fratribus eius & socijs: *Et praliabatur pralium Israelcum lætitia, & ideo vincebant.*

Alia his accedit ratio, quod, quandoquidem Diaboli tam nobis & saluti nostræ invident, nostra lætitia illis magno est dolori & tristitiæ; contra tristitia & abiectus noster animus gaudium illis affert. Et licet aliud non subesset, totis viribus nobis laborandum, ne vel minimum abiectionis animi & tristitiæ signum exhibeamus, ne ipsi gaudium & delectationem pareremus, sed magnum potius animi & lætitiæ prodamus, quo sic ad furorē adigantur. Referunt Ecclesiasticæ historiae, nihil Tyrannos maiore furore affecisse, quam quod viderent sanctos Martyres

tantum animum & robur in tormentis ostendere, sic ut eo ipso, quo Tyranni Martyres excruciare putabant, ipsi cruciarentur. Eodem modo & nobis cum Diabolo in tentatione faciendum, quo sic ad furorē agantur & confundantur. Quoniam vero hoc tanti momenti medium est ad tentationes superandas, & victoriam obtinendam, & triumphum ex hoste nostro agendum; dicemus sequentibus capitibus aliqua, quæ ad hunc animum & robur parandum nobis valde conferent.

CAPVT XI.

Quam parum in nos possit Diabolus.

NON parum ad hunc animum & robur in tentationibus habendum nobis proderit, si inimicorū nostrorum debilitatem, & quam parum in nos possit Diabolus, expendamus: quandoquidem nec in vnam quidem peccatum nos pertrahere potest, nisi velimus. Hinc recte S. Bernardus. *Videte, fratres, quam debilis est hostis noster, qui non vincit nisi violentem. Qui ad bellum contra hostes pergens si certus esset se victurum, si vellet, & in manu sitam esse victoriam, quam is lætaretur? Valde sane. Nam certus iam de victoria esset: hoc de ipso enim constat, illum vincere, & non vinci velle. Hac ratione nobis ad bellum contra Diabolum ire licet, nam certo nobis constat ab illo nos vinci non posse, nisi vinci velimus. Hoc recte aduertit sanctus Hieronymus super cap. 4. Matth. in verba illa, quæ Diabolus Christo Seruatori nostro dixit, dum in pinnaculum templi translatus tentabat, & illi persuadere nitēbatur, ut se deorsum mitteret, dicens: *Mitte te deorsum.* Vbi sanctus Hieronymus: *Vox Diaboli est, qui semper omnes cadere deorsum desiderat.* Potest quidem suadere Diabolus, ut te deorsum mittas, sed ipse mittere nequit, si nolis. Mitte te deorsum, sicut Diabolus te tentans: mitte te in infernam. Sed tu illi dicito: Mitte tu te, qui iam viam nosti, nam me ego mittere nolo. Si ergo*

Non vincit nisi violentem Demon.

Bernardus.

Elegans nota S. Hieronymus.

Matth. 4. 6.

ergo

ergo te mittere nō vis, ipse te mittere nequit: si tu ad infernum ire non vis, ille te eo ducere non potest. Quidam tentatione quadam valde vexabatur, & quasi eadem consumptus & deiectus, quod Diabolus interius ei diceret: Suspende te. Aperit ille tentationem cuidam Religioso, qui dicit: Frater, non est necesse hoc fieri, si velis, ergo illi dic: Nolo: & post octo dies fac me certiorē, quā succedat negotium. Et hac ratione tentatio illa euannit, & ablata est, & gratias Confessario egit, qui tale illi consilium dederat. Hocq; illud ipsum medium est, quod ponimus.

Aug. serm.
167. de tempore.

Cum his optime quadrat id, quod ait sanctus Augustinus, quod ante Christi in mundum aduentum Diabolus solutus erat: Sed Christus in mundū veniens Diabolum ligauit, qui in mundo sibi vires collegerat, teste sancto Euangelio, idque est, quod sanctus Iohannes in Apocalypsi ait: *Et vidi Angelum descendentem de caelo, habentem clauem abyssi, & catenam magnam in manu sua. Et apprehendit Draconem, serpentem antiquum, qui est Diabolus & Satanas, & ligauit eum per annos mille, & misit eum in abyssum, & clausit, & signauit super illum, ut non seducat amplius gentes, donec consummentur mille anni. Et post hac oportet illum solui modico tempore.*

Demoni vni
ligata.

In locum hunc dicit sanctus Augustinus, Diabolum ligare, esse, non illi permittere, quidquid mali vellet vel posset, si permitteretur tentando & decipiendo mille excogitatis modis homines. Postquam Antichristus venerit, paulo maior quaedam dabitur illi licentia, sed nunc stricte valde ligatus est.

Aug. l. 20. de ciuit. c. 8.

Sed dicet quis; Si ligatus est, quomodo praeualeat, & tantum mali facit? Verum esse dicit sanctus Augustinus, quod praeualeat, & mali multrum committat, sed hoc est negligentibus & otiosis: Diabolus enim ut canis catenis ligatus est, & neminem mordere potest, nisi accedere volentem: *Latrare potest, sollicitare potest, mordere omnino non potest, nisi volentem, & accedentem.* Ut ergo fatuus ha-

bereris, & omnium te risui & ludibrio exponeres, si te mordere a cane permitteres, qui forti catena ligatus est; sic & (teste diuo Augustino) risui & ludibrio digni sunt, qui se a Diabolo mordere & vinciri permittunt, qui ut canis rabidus stricte ligatus est, & nemini nocere potest, nisi accedere illum volenti. Tu voluisti, nam illum accessisti, ut te morderet, ille te non potest accedere, nec te in peccatum aliquid facere labi, si velis, ideoque illum potes ridere.

Ad quod declarandum exponit sanctus Augustinus illud Psalmi: *Dracone iste, quem formasti ad illudendum ei.* Nonne vidisti, quomodo cani vel vrfō ligato insulterur & illudatur, & pueri cum eo ludant, & se recreent? Eodem & modo Diabolo illudere potes, dum tibi tentationes adfert, & illum cauere nominare & dicere: Vade miser, nam ligatus es, mordere nequis, latrare nocere non potes.

Dum sancto Antonio Diaboli diuersa & horribili forma apparetur, aliquando ferarum, ut leonum, tigrium, taurorum, serpentum, & scorpionum, & illum circumlarent, & unguibus, dentibus, rugitu & sibilo terribili minarentur, & illum statim deuoraturi viderentur; Sanctus illis illudebat, & dicebat: Si aliqua vobis essent vires, vnus vestrum solus sufficeret, ut cum homine perugnaret; sed quod debiles sitis, totam hanc colluuiem ad terrorem incutendum colligere voluistis. Si Dominus vobis mei potestatem dedit; in praesens sum, deuorate me; si potestatem non habetis, cur frustra laboratis? Sic & nobis facere licet: nam postquam Deus homo factus est, nihil virium habet Diabolus, ut ipse sanctus Antonius falsus est, qui ideo respondit: Gratiae Deo agenda, nam quamuis sis mendacij patet, tamen hic verum dicis, cum Christus ipse met nobis idem dicat: *Confidite, ego vincam mundum: ego mundum a Diaboli iugo & potestate liberaui, ideo nolite animo cadere, sed confidite. Deo autem gloria.*

tius, qui dedit nobis victoriam per Dominum nostrum Iesum Christum.

CAPVT XII.

Magnum nobis animum & robur accedere debere in tentationibus, eo quod nos Deus adspiciat.

MVLTVM etiam profuerit ad vires & animum in tentationibus colligendum, & strenue pugnandum, si attendamus Deum nos adspicere. Dum miles strenuus cum hostibus pugnat, & aduertit Regem vel Imperatorem se adspicere, & eius valore delectari sumit novos animos & audaciam in pugnando; idem & vere in certaminibus nostris spirituales accedit. Quando ergo contra tentationes decertamus, nobis persuadere debemus nos in theatro quodam circumdatos ab Angelis & tota cœlesti curia esse, qui exitum prælij præstolantur, & lucra & pugna nostræ præsidem & iudicem esse omnipotentem Deum. Idque à Sanctis consideratur, se fundantes illo Evangelij: *Et ecce Angeli accesserunt & ministrabant ei.* Pugnam illam & certamen spirituale Christi cum diabolo Angeli adspiciebant, eoque confecto, cœperunt ei seruire, & triumphum canere.

De sancto Antonio legitur, quod quodam tempore à Dæmonibus flagellatus, & conculcatus, oculum attollebat, videbatque cellæ rectum diuidi, & radium intrare, cuius præsentia omnis illa Dæmoniorum turba fugit, & dolor vulnerum cessauit, & dicebat suspirijs & præcordijs adductis ad Dominum tunc illi apparentem: Vbi eras, bone Iesu? Vbi eras, dum tam male me Diaboli haberent? cur initio pugna non hic adfuisisti, vt impedires, & vulnera mea sanares? Cui Dominus respondit: Hic à principio fui, sed adspexi, quomodo te in pugna habebas, & quia strenue pugnaisti, semper tibi auxilio ero, & te per totum terrarum orbem celebra-

Rodriguez exercit. pars 1.

ri faciam. Sic vt Deo & Angelis, & totius cœlesti spectaculum sumus. Quis ergo non sumet animum, vt coram tali theatro magnis viribus & animo non pugnet.

Præterea, dum dicitur, Deum nos adspicere, idem est, ac si diceretur, Deum nos sanare. Ideoque nobis ulterius progrediendum, & considerandū, quod non solum nos Deus adspiciat vt iudex, vt præmiū & brauium det, si vincamus: sed & id facit, vt pater & patrius, vt auxiliator & fauorem suggerat, vt victores euadamus. *Oculi enim Domini contemplantur uniuersam terram, & præbent fortitudinem.*

2. Para. 16. 9.
Psal. 15. 3.

Quoniam à dextris est mihi, ne commouear. Quarto Regum libro narratur Syriæ Regem misisse omnem suum exercitum cum curribus & equis ad ciuitatem Dothaim, in qua erat Propheta Elisæus, vt eum caperet. Et quod surgens mane famulus eius Giezi, & tantam videns multitudinem, ad Elisæum accurrerit, indicans, quid accidisset, & dicens: *Hæu, hæu, hæu, Domine mi, quid faciemus?* putabat enim omnia iam perditâ. Dixit illi Propheta: *Noli timere, plures enim nobiscum sunt, quam cum illis:* petijtque à Domino, vt oculos illi aperiret, vt videret. Aperit illi Deus oculos, & videt totum mundum plenum equitibus & curribus igneis ad eos defendendos, quo viso valde confortatus est: quod & nobis ad idem seruire debet. *Pone me iuxta te, & cuiusuis manus pugnet contra me,* dicit sanctus Iob. Similiter Propheta Ieremias: *Dominus autem mecum est, quasi bellator fortis, idcirco, qui persequuntur me, cadent & infirmi erunt: confundentur vehementer.*

4. Reg. 6. 16.

Iob. 17. 3.
Ierem. 20. 11.

Sanctus Hieronymus in illud Prophetæ: *Domine vt scuto bona voluntatis coronasti nos.* Dicit, notandum esse, in mundo aliud esse scutum, aliud vero coronam: apud Deum autem idem est, scutum & corona: dum enim nos Deus scuto suo bonæ voluntatis defendit, nobis auxilium & protectionem adferens, hoc eius scutum & defensio nostra est victoria & corona.

Hieronymus.
Psal. 5. 12.

Si Deus pro nobis, quis contra nos.

Rom. 8. 31.

CAPVT XIII.

De duabus rationibus, ut magno animo & fiducia in tentationibus pugnemus.

*Basil. ser. 21.
ex 28. de
vitiis argum.*

SANCTVS Basilus dicit, furorem & inimicitiam, quam erga nos habet Diabolus, non solum in hominem, sed & in Deum se extendere: & quia in Deum nihil potest, nec ibi furori suo facere factis, videns hominem ad Dei imaginem & similitudinem creatum; omnem suam rabiem in hominem vertit, eo quod imago & similitudo Dei sit, quem tanto odio prosequitur, & de eo vindictam sumere conatur, quare, quid mali & damni potest, illi inferens. Quasi quis Regi valde offensus, omnem iram in eius imaginem effundat, quod contra Regem nihil valeat. Et ut taurus, dicit S. Basilus, videns se ab homine stimulatam & vulneratam, statim & figuram inuadit, & omnem iram & furorem in illam effundit, & eam disrumpens, ut se de homine vindicet.

*De Dei honore agitur,
& mea salute.*

Hinc Sancti duas eruunt rationes valde accommodas, ut animum in tentationibus addant, & fiduciam parent, ut de ijs victoria potiamur. Prior est, quod hic non de solo nostro, sed & de Dei honore agitur, quem Diabolus iniuria afficere, & per nos offendere conatur. Cui tam forti nos animo occurrere oportet, ut potius vitam perdere, quam deficere velimus, nec Diabolus voti sui compos fiat, quod contra Deum hanc vindictam querat in nobis, ut in eius imagine, quam ipse tantopere amat, & tanti aestimat. Ad eo ut iam non solum partem nostram defendamus, sed & pro Dei parte & causa stemus, ideoque potius hic moriendum, quam consentiendum, ne Dei honor detrimentum patiarur.

Ergo & Deus in partem venit auxiliij.

Posterior est, quandoquidem Diabolus propter Deum & odium, quo diuinam eius Maiestatem prosequitur, nobis bellum mouet; certo nobis sperandum & confidendum, Deum causa nostra adfuturum, & hoc negotium ut suam cura-

turum, & nobis adfuturum, ne vincamur & superemur, sed ut inde victoriam & & triumphum referamus. Nam & in mundo videre est, si quis Rex vel magnus Princeps videt quempiam sua causa & respectu in angustijs & tribulatione positum, statim accurrit, & negotium ut suum defendit. In libro Esther dicitur, quod Mardochei causa Amman omnes Iudeos in periculum mortis adduxerat: sed Mardocheus ita negotium verterit, ut Amman & suis mensura illa mensus fuerit, qua illi metirsi mitebatur. Multo hoc facilius faciet Deus, ideoque audacter Deo dicere licet: *Exsurge Deus, iudica causam tuam. Apprehende arma & scutum, & exsurge in adiutorium mihi.*

CAPVT XIV.

Deum non permittere quem plus tentari, quam ferre potest, & animo non cadendum, crescente vel durante tentatione.

FIDELIS autem Deus est, qui non patitur vos tentari supra id, quod potestis, sed faciet etiam cum tentatione prouentum, ut possitis sustinere: ait sanctus Apostolus Paulus, sed crescente tentatione, crescet & auxilium & fauor ad vincendum, & de hostibus vestris triumphum agendum, & lucrum ex tentatione referendum. Magnae consolationis haec res est, & quae animum in tentationibus addit: Vna ex parte nobis constat, Diabolum non plus posse, quam illi à Deo permittitur, nec vel minimum tentationem augere. Alia ex parte certi sumus, Deum non permittiturum, nec licentiam daturum, ut plus nos tentet, quam tolerare possumus: ut hoc loco ait Apostolus: Quis ergo noc non se consoletur, & animum sumat? Non est medicum reperire, qui tanta cum sollicitudine ponderat & taxat aloe vncias, quas aegro dari conuenit, secundum subiecti morbi dispositionem;

vt medicus & physicus ille cœlestis ponderat & taxat alocem illam tentationum & tribulationum, quam seruis suis vult dare, vel dari permittit secundum cuiusque vires & robur. Dicit sanctus Abbas Ephrem: Si figulus, qui ex luto va-

expectauit, & eo non iuit, vt insignius esset miraculum.

Eodem modo & Deus cum seruis suis agit, relinquit illos aliquo tempore in tentationibus & tribulationibus, vt eorum oblitus videatur. Sed non eorum oblitus est, sed ei propositum illos post maiore cum gloria & triumpho erucere. Vt enim Ioseph multo tempore in carcere detineri permittebat, vt inde illum post cum honore & gloria liberaret, vt & fecit, constituens illum totius Ægypti rectorum. Eodem modo, ait, & tibi persuadendum; si enim moretur Dominus, & permittit tentationem durare, id ideo fieri, vt post te maiore tuo commodo & profectu inde eruat.

Idem notat & sanctus Ioannes Chry-
sostomus in hæc verba: *Qui exaltas me de portis mortis.* Aduertendum, ait, Prophetam non dicere: Liberas me de portis mortis, sed exaltas. Deus enim seruos suos non solum a tentationibus non liberat, sed eos progredi patitur, iisdem illos eminentiores & insigniores reddens. Et quantumlibet te depressum sentis, & licet tibi videaris vsque ad inferni portas peruenisse; tamen fidendum tibi est, Deum te inde erururum: *Quia Dominus mortificat & viuificat, deducit ad inferos & reducit,* dum videris tibi iam perditus esse. Hincque dicebat S. Iob: *Etiamsi occideris me, in ipso sperabo.*

Sanctus Hieronymus recte examinat factum illud Ionæ Prophetæ, qui putans iam se perditum, & nullum remedium superesse, sed se in mari (quo præcipitabatur) submergendum: *Preparauit Dominus piscem grandem, vt deglutiret Ionam,* vt illum reciperet, seruaret, & in terram exponeret, non vt deuoraret, sed vt pisce tanquam nauis in littus appelleret. *Animaduertendum est, quod ubi putabatur interitus, ibi custodia est & vita,* ait sanctus Hieronymus.

Idem & nobis ait contingere, qui putamus nobis esse perditioni, quod lucro est, & quod mortem, vita est. Vt enim qui vas vitreum ab gesticulatore va-

z z ric

Abbas Ephrem

Sanctus Ambrosius in illud Matthæi: Ascendente Iesu in nauiculam, sequuti sunt eum discipuli eius, & ecce motus magnus factus est in mari, ita vt nauicula operiretur fluctibus: ipse vero dormiebat. Dicit notandum esse, etiam Dei electos, & qui in eius sunt consortio, tentationibus exagitari, & subinde se dormire simulare, amorem, vt bonus pater, quem ad nos filios habet, abdeantem, vt tanto plus ad illum accurrant; sed ait, Deum non dormire, nec nostri oblitum esse.

Dicit Propheta Habacuc: Simoram feraris, expecta illum, quia veniens veniet, & non tardabit. id est, citissime veniet. Videtur tibi tardare Deus, sed vere non tardat.

Ad hoc propositum allegat sanctus Augustinus, quod Christus Seruator noster Mariæ & Mattheæ Lazari sororibus responderebat: *Infirmus hæc non est ad mortem, sed pro gloria Dei, vt glorificetur Filius Dei per eam.* Iusserant ei nuntiari, Lazarum amicum eius infirmari, & duos dies

rie iaci videt, timet ne in terram labatur, & disrumpatur, sed posteaquam bis terve est proiectum, metus eximitur, laudatque gesticulatoris dexteritatem, ac miratur.

Eodem modo & serui Dei, quod habitus & dexter fit Deus, & longo rerum usu & experientia probatus, optime nobiscum ludere nouerit, nos exaltando & humiliando, vulnerando & sanando, idcirco nec prospera nec aduersa metuunt, licet se fragiles & quasi vitreos norint; sciunt enim boni artificis manibus se teneri, qui vitream illam phialam non franget, nec labi sinet. *In manibus tuis sortes mee.*

Psalm. 30. 16.

In Ecclesiastica historia refertur, dixisse Abbatem Isidorum: Iam quadraginta annos cum vno vitio pugno, & nunquam consensi. Et de alijs sanctis monachis similia exempla continuarum & longarum tentationum leguntur, cum quibus magna fiducia & robore dimicabant. Illi fuerunt gigantes scientes bellum, quos tanquam bello expertos nos imitari oportet.

Isidorus Abbas.

Baruch 3. 26.

Sanctus Cyprianus, ut hic nobis fiduciam & animu addat, allegat illud Esaiæ: *Nolite timere: Quia redemi te, & vocaui te nomine tuo; meus es tu. Cum transieris per aquas, tecum ero, & flumina non operient te: cum ambulaueris in igne, non comburearis, & flamma non ardebit in te: quia ego Dominus Deus tuus, Sanctus Israel Saluator tuus.* Ad hoc etiam multum faciunt blanda illa & suauia verba, quæ per eundem Prophetam dixit Deus: *Ad vbera portabimini, & super genua blandientur vobis. Quomodo si cui mater blandiatur; ita ego consolabor vos.* Aduerte, quanto amore & suauitate mater infantem recipit, dum quid timens ad eam accurrit, quomodo illam amplexatur, & vbera dat, quomodo os ori eius applicat, & illi blanditur & fouet. Maiore multo tamen amore, & blanditijs amplexatur Deus eos, qui ad eum in tentationibus & periculis accurrunt. Hoc dicebat Propheta sibi in tentationibus & tribulationibus magno so-

Esai. 66. 11.

lacio fuisse, & vires & animum suggestisse: *Memor esto verbi tui seruo tuo, in quo mihi spem dedisti. Hac me consolata est in humilitate mea, quia eloquium tuum viuificauit me.* Idem & nobis solatio esse deberet, & nobis animum dare, & fiduciam in tentationibus addere: Deus enim verbis suis deesse non potest. *Impossibile est mentiri Deum:* dicit sanctus Paulus Apostolus.

CAPVT XV.

Sibi diffidere, omnemque in Deo spem ponere, magnum esse medium ad tentationes superandas, & quid causa sit, quod Deus tam succurrat, qui in illo confidunt.

Sibi diffidere, & omnem in Deo fiduciam ponere, singulare & efficacissimum est medium ad victoriam & triumphum de tentationibus adipiscendum. Hincq; videtur, Deum in multis sacre Scripturæ locis non aliam assignare rationem, ob quam aliquæ protulerit, & tempore tribulationis & tentationis liberauerit, quam quod in illo sperauerit, & illi filius sit. *Quoniam in me sperauit, liberauero eum. Qui saluos facit sperantes in se.* Proter est omnium sperantium in se. Vnde Ecclesia illam orationem sumpsit: *Procedit in te sperantium Deus.* Et Psalmo 56. idem allegat, & Deo proponit Propheta, vtilium obliget, ad illi misericordiam exhibendum: *Miserere mei Deus, miserere mei: quoniam in te confidit anima mea. Et in umbra alarum tuarum sperabo.* Idem & Propheta Daniel facit: *Quoniam non est confusio confidentibus in te.* Et Sapiens ait, neminem vnquam in Deo sperantem confusum fuisse: imo tota sacra Scriptura familiarum sententiarum plena est: de quo superius planius diximus, & ideo necesse non erit hic pluribus de eo agi.

Sed videamus, quid causæ sit, quod hoc medium tam sit efficax, id auxilium à Deo

Deo obtinendum, & cur Deus tam illis
adfit, qui in illo confidunt, & sibi diffi-
dunt. Ratio huius & sapius ante posita
est, & eandem ipse Dominus Psalmo 90.
allegat: *Quoniam in me speravit, liberabo*
& defendam eum. Quare? Protegam eum,
quoniam cognovit nomen meum. Exacte il-
lud sanctus Bernardus exponit, dum ait:
Si tamen cognoverit nomē meum, ne sibi tri-
buat, quod liberatus est, sed nomini meo det
gloriam. Tunc enim Deus negotium sibi
sumit, & onus in se suscipit: & ad gloriam
& honorem suum dirigit. Dum vero quis
sibi medijs & diligentia suā fidit, totum
sibi adscribit, & Deo aufert, & se eo ho-
nore & gloria, quæ Dei solius est, extol-
lit, illum Deus in fragilitate permanere
sinit, vt nihil efficiat; vt enim ait Pro-
pheta: *Non in fortitudine equi volunta-*
tem habebit, nec in tibis viri beneplacitum
erit ei. Beneplacitum est Domino super ti-
mentes eum, & in iis, qui sperant super mi-
sericordiam eius; hisque copiosam & abun-
dantem misericordiam, fauorem & auxi-
lium impertitur.

Sanctus Augustinus ait, ideo Deum
subinde dona & fauorem suum differre
& permittere, vt diu in nobis remaneant
aliquorum vitiorum reliquiæ, & prauæ
inclinationes, quas habemus, quas plane
vincere & delere non possumus. Non
vt damnemur, sed humiles simus. Com-
mendans nobis gratiam suam, ne facilitatem
in omnibus assequuti, nostrum pu-
temus esse, quod eius est: qui error mul-
tum est Religionis pietatique contrarius.
Sin. hæc facile acquireremus, nõ tanti ea
faceremus, persuadentes illa nostra dili-
gentia parata esse. Sanctus Gregorius in
verba illa Iob: *Eccc non est auxilium mihi*
in me, dicit: Plerumque enim virtus ha-
bita deterius, quam si deesset, interfecit:
quia dum ad sui confidentiam mentem
erigit, hanc elationis gladio transfigit:
cumque eam quasi roborando viuificat,
eleuando necat: ad interitum videlicet
pertrahit, quem per spem propriam ab
interna fortitudine fiducia euellit. Sæ-
pius tam male Dei donis & virtute vti-

mur, vt vtilius nobis foret ea non habe-
re, eis enim superbimus, & statim nobis
valde fidimus, & nobis, viribus nostris &
diligentijs adscribimus, quod pura puta
Dei gratia & misericordia possidemus.
Ideoque Deus nobis sua sæpe dona ne-
gat, & millies suam quis insufficientiam
& fragilitatem experitur in multis ope-
ribus bonis, magnis & paruis, quæ fa-
cere non potest, dum vellet, & permit-
tit, vt longo tempore hæc insufficientia
duret, vt se discat humiliare, & sibi non
fidere, nec sibi quid adscribere, sed om-
nia in Deum referre. Tuncque canere
& dicere poterit: *Arcus fortius supera-*
tus est, & infirmi accincti sunt robore.

D. Vinzenz.
tract. de vita
spirit. c. 3.

1. Reg. 2. 4.

CAPVT XVI.

De orationis remedio, vbi & ali-
quot iaculatoria orationes ponuntur
tempori tentationum ac-
commoda-

tæ.

ORATIONIS medium semper nobis
valde commendatū esse debet, nam
medium omnium est generalissimum &
præcipuum, quod ideo sacra Scriptura &
Sancti nobis proponunt. Idemque Chri-
stus nos docet, vt videre est in Euangelio:
Vigilate & orate, vt non intretis in tenta-
tionem. Idque non solum verbo, sed & ex-
emplo nos ipsa passionis nocte docere
voluit, dum se longa & profixa oratio-
ne ad pugnam illam pararet. Non quod
ipse eo opus haberet, sed vt nos erudi-
ret, sic in omni nostra aduersitate &
tentatione agere. Abbas Iohannes di-
cebat, Religiosum esse oportere similem
homini, qui sinistra manu ignem, dexte-
ra vero aquam fert, vt ignem incenden-
tem aqua statim extinguat. Sic & in no-
bis incipiente ardere, turpium & inho-
nestarum igne ardere & incendi, statim
aqua ad manum habenda, & orationis a-
qua vtendum, vt extingatur. Adducit
& aliam similitudinem, & dicit: Reli-
giosum similem esse homini, qui sub ma-

Abbas Iohann-
nes.

gna recumbit arbore, qui videns se à serpentibus & multis feris inuadi, quibus cum resistere non potest, arborem ascendit, & ibi se tuetur.

Eodem modo & Religiosus aduertens tentationes ingruere, ascendere oratione debet & ad Deum recurrere, & sic seruabitur, & à Diaboli laqueis & tentationibus liberabitur. *Frustra autem iacitur rete ante oculos pennatorum.* Frustra ille laqueos suos tendet, si nos volare & in sublime orationis alis tendere nouerimus.

Prout. 1. 17.

Psal. 24. 15.

1. part. tr. 15.

Oculi mei semper ad Dominum, quoniam ipse euellens de laqueo pedes meos.

Prima parte fusius de hoc orationis medio egimus: nunc solum colligemus aliquot iaculatorias orationes, quibus tali tempore uti poterimus: plena his est sacra Scriptura, præcipue Psalmi orationibus huc pertinentibus repleti sunt; cuiusmodi sunt: *Domine vim patior, responde pro me. Exsurge, quare obdormis, Domine? exsurge, & ne repellas in finem. Quare faciem tuam auertis? obliuisceris inopia nostra, & tribulationis nostra? Apprehende arma & scutum, & exsurge in adiutorium mihi: disc. anima mea: salus tua ego sum. Usquequo Domine obliuisceris me in finem? Usquequo auertis faciem tuam à me? Usquequo exaltabitur inimicus meus super me? Respice, & exaudi me Deus meus: Illumina oculos meos, ne unquam obdormiam in mortem, ne quando dicat inimicus meus, prauulus aduersus eum. Adiutor in opportunitatibus, in tribulatione. In umbra alarum tuarum sperabo. Et in velamento alarum tuarum exultabo.*

Psal. 38. 14.

Psal. 43. 23.

Psal. 3. 2.

Psal. 12. 1. 3.

Psal. 9. 10.

Psal. 56. 1.

Psal. 62. 3.

*U*t pulli sub matris alis se abdunt veniente miluo, eodem modo & nos Domine sub alis tuis seruabimur, & custodiamur.

Augustinus.

Psal. 16. 8.

Psal. 67. 1.

Multum sanctus Augustinus hac consideratione lætabatur, & Deo dicebat: *Si non me protegis, quia pullus sum, miluus me rapiet. Sub umbra alarum tuarum protege me.* Ad hoc præcipue multum valet Psalmi 67. initium: *Exsurgat Deus, & dissipentur inimici eius: & fugiant, qui oderunt eum, à facie eius.* Ut enim ipsi non

virtutes nostras, sed Deum opponimus, nobis non fidentes, & contra ipsos lux Maiestatis auxilium implorantes; deficient & fugiunt, quod illum pro nobis arma sumpturum videant.

Aliquando nobis his & similibus sacra Scripturae verbis, quæ singularis sunt energiam, vtendum: aliquando huiusmodi, quæ necessitas in nobis exprimit (quæ etiam valent plurimum) hoc remedium in manu habendum, & ad Deum per orationem recurrendum.

Ideoque dicere solitus erat Pater Magister Iohannes Auila: Tentatio ad terram tuam, unde veniet auxilium mihi. *Leuavi oculos meos in montes, unde veniet auxilium mihi. Auxilium meum à Domino, qui fecit caelum & terram.* Nobisque enitendum, vt clamores hi & suspiria non ore, sed & ipsius præcordijs exeant, secundum illud Prophetæ: *De profundis clamaui ad te Domine.* Ait sanctus Chrysostomus in hac epistola: *Non dixit solummodo ex ore, neque solummodo ex lingua: nam errant etiam mente verba funduntur: sed ex corde profansimo, cum magno studio & magna animi ac lacritate, & ipsis mentis penetrabilibus; magnoque feruore ad Deum clamabat.*

CAPVT XVII

De duobus aliis contra tentationes remediis.

AIT Sanctus Bernhardus, quod dum Diabolus aliquem fallere vult, prius diligenter naturam, conditionem & inclinationem eius exploret, eoque, quo magis illum propendere aduertit, illum adoriatur. Facilioris & suauioris naturæ inhonestis tentationibus & vanæ gloria inuadit: asperæ vero & austeræ conditionis ira, superbia, indignatione & impatientia tentat.

Iidem annotat & diuus Gregorius, id quod probat similitudine ab aucupibus sumpta, quibus id vel primum est, vt

CAPVT XVIII.

De duobus alijs remedijs magni momenti, que sunt principijs ob-
stare, & nunquam otio-
sum esse.

ALIUD bonum & generale remedium
hic assignant Sancti, vt nimirum
principijs obstemus: hincque ait san-
ctus Hieronymus: *Dum paruus est hostis, Hieronymus.*
interfice: nequitia elidatur in semine, ne
forte crescat, & post id facere nequeas.
Similis est tentatio ignis scintillæ, quæ
si semel cæperit, crescit & vrit. *A scin- Eccl. 11. 34.*
tilla vna augetur ignis. Ideoque & recte
alius dixit:

*Principijs obsta, sero medicina paratur:
Cum mala per longas inualuere mo-
ta.*

Rectius id Spiritus sanctus per Pro-
phetam David monet: *Beatus, qui tene- Psal. 136. 9.*
bit, & allidet paruulos suos ad petram. Et
per Salomonem: *Capite nobis vulpes par- Cant. 2. 15.*
uulas, qua demoliuntur vineas. Dum ten-
tationum vulpeculæ paruulæ sunt, dum
incipiunt superbiæ, affectiuncularum, a-
micitiarum, singularitatis cogitationes,
tunc illæ tibi frangendæ fortissima illa
petra, qui est Christus Seruator noster,
eius exemplo & adspectu, ne crescant, &
animæ tuæ vineam demoliantur. Penes
nos non est impedire, ne tentationes ve-
niant, nec prauæ cogitationes; sed bea-
tus ille, qui initio & incipientibus nouit
valedicere. Sic locum hunc exponit san-
ctus Hieronymus: *Multum refert prin- Hiero. eps. ad*
cipijs occurrere, dum debilis est hostis, Eustochium.
& paruas habet vires; tunc enim facile
illi resistitur; sed post valde difficulter.

Idem similitudine sanctus Chryso-
stomus declarat: *Si ægroto nascatur cupi- Chryso. contra*
ditas quid noxium edendi, etsi hanc cupi- concubinar.
ditatem superat; hic se damno illo,
quod noxium adferre poterat, liberat, &
citius conualescit: sed si vt parua illi de-
lectationi obsequatur, noxium illud
edit,

sciant, qua eca aues maxime delecten-
tur, vt ea insidias & laqueos tendant: eo-
dem modo & aduersarijs nostris Diabo-
lis id ante omnia propositum est, vt inda-
gent, quibus maxime recreemur, & dele-
ctemur, vt ijsdem nobis insidiantur & ve-
rent. Ideoque videre est, Diabolum A-
dam muliere tentasse & aggressum, no-
rat enim illum ea multum affici: Simili-
ter & Sampsonem eodem modo impu-
gnauit & superauit, vt ænigma exponer-
et, in quo fortitudo eius sita erat. Ex-
plorat Diabolus vt astutus miles, & cir-
cumit, vt aduertit, quæ debilior sit ani-
mæ nostræ pars, quæ passio in vnoquo-
que prædominans, & ad quid magis prop-
endeat, vt inde quem inuadat. Ideoque
& nobis illa maxime munienda, prouidi-
enda & sepienda sunt contra inimici
nostri dolum & stratagemam: aduertendo,
quæ debilior animæ nostræ pars, quæque
virtute inaniior (quæ illa merito cen-
setur, cui naturæ inclinatio, vel passio,
vel praua consuetudo maxime imperat)
illaque maiore cura & sollicitudine
defendenda.

Aliud remedium cum præcedente con-
ueniens adferunt Sancti & spiritualis vi-
tæ Magistri, dicuntque pro generali re-
gula sumendum, tentatione aliqua in-
grente, statim ad eius contrarium re-
uertendum, & inde defensionem paran-
dam. Hac enim ratione medici corporis
infirmi curant. *Contraria contra-*
rijs curantur. Agritudini ex frigore ori-
entur calida, ex siccitate vero, humida
applicantur, hoc enim modo humores
temperantur, & ad debitam proportio-
nem reuocantur. Eodem modo & nobis
agritudinibus & tentationibus animæ
medendum. Idque est, quod Pater nos-
ter ait: *Anteuertere oportet tentationes,*
adhibitis earum contrarijs; vt cum quis
animaduertitur ad superbiam esse prop-
ensus, exerceri is debet in rebus abie-
ctionibus, quæ ad humiliandum illum v-
tiles futuræ videantur: & sic de alijs
prauis animæ propen-
sionibus.

edit, grauior fit ægritudo, & mortem adfert, vel difficulter sanatur. Quod malum vitare potuisset, si quid laboris & operæ posuisset, vt inordinatum illum appetitum coheret initio, & gulositatem noxium illud edendi refrænaret. Eodem modo si homini cogitatio vel cupiditas videndi quid irrepit, & se hic initio vincit visum compescendo, & cogitationem statim propulsando, se molestia & labore tentationis liberat, quæ inde erat oriunda, & damno, quod consensu forsitan incurrisset. Si vero initio se non vincit & compescit, parua illa negligentia & delectatione, quam videndo vel cogitando cepit, mortem sibi animæ adsciscit; vel saltem magnum laborem & difficultatem resistendi experitur. Sic vt quod initio paruo vel nihilo constitisset; post caro emendum est. Hincque concludit Sanctus, multum referre, vt principijs obstetur.

*In vitis Patr.
l. p. pag. 913.*

In vitis Patrum refertur, Diabolum quodam tempore Abbati Pachomio apparuisse in formosæ mulieris figura, & increpante illum Sancto, quod tanta malitia ad fallendos homines vteretur; respondit Diabolus: Si tentationibus nostris ingressum aliquem aperitis, statim maiora incendia excitamus, vt vos ad peccatum prouocemus, sin aduertamus principio resisti, & ingressum imaginationibus & cogitationibus à nobis propositis negari, vt fumus euanesceamus.

Vtile etiam contra tentationes remedium est, nunquam esse otiosum. Hincque ait Cassianus, Ægyptios Patres id vt primum principium habuisse, & vt antiquam traditionem obseruasse, tanquam à maioribus traditam, quam & discipuli studiose emendabant vt singulare remedium: *Semper se Diabolus occupatum inueniat.*

*Aug. ser. 17.
ad fratres in
eremo.*

Idque & Dominus sanctum Antonium docuit, vt vnicum medium, quo in solitudine duraret, dedit, vtque se contra tentationes muniret: quod sanctus Augustinus allegat, & ait, sanctum Anto-

nium non semper potuisse orationi vacare, quamuis sanctus Antonius esset, & sæpius varijs cogitationibus fuisse exagitatatum, ideoque Deum orasse, dicens: Domine vellem bonus esse, quid faciam? cogitationes non permittunt. Et audiuit vocem sibi dicentem: Antoni, si cupis Deo placere, ora, & dum orare non poteris, manibus labora, & semper aliquid facito: Fac, quod in te est, & non deficiet tibi auxilium de Sancto. Alij dicunt, iuuenis forma Angelum illi apparuisse, qui paulisper fodiebat, & post genibus flexis, & leuatis manibus paulisper orabat: quod ad idem tendebat. Otium multarum tentationum & malorum radix & origo est; idcircoque plimum nostra interest, ne Diabolus nos vquam otiosos, sed semper occupatos inueniat.

CAPVT XIX.

De tentationibus, qua boni specie & pretextu oriuntur, & magnum esse remedium contra omnes tentationes, illas huiusmodi cognosci & haberi.

SANCTVS Bonauentura aliud quid commune quidem, sed tamen necessarium in medium adfert: quod sciendum sit, Diabolum solere bonos, & qui virtuti & perfectioni student, aggregari specie aliqua & similitudine boni, leque transfigurare in Angelum lucis. Venena non dantur (ait sanctus Hieronymus) nisi saccaro & re aliqua delectabili, & gustui grata tecta, ne sentiantur, & accepta laqueum esca regit.

Idem & Diabolus facit. *In via hac, qua ambulabam, absconderunt laqueum mihi.* Si enim manifeste malo illos inuaderet, qui virtutem amant, & Deo seruire studerent, fugerent, & nihil cum illis conficeret. Idcircoque ait sanctus Bernardus: *Bonus nunquam nisi boni simulatione de-*

deceptus est. Astutus valde est Diabolus, exacteque nouit, vnde quem impugnari oportet, & ideo vt facilius voti sui compos fiat, simulatus aggreditur. Antea omnia (ait sanctus Bonauentura) ex se bona proponit, deinde cum malis permiscet post falsa offert bona vereque mala, & dum quem laqueo suo irretitum habet, vt difficulter se queat expedire, tunc manifeste venenum ostendit, & in manifesta peccata propellit. Estque scorpionum similis, qui facie quidem est blanda & grata, sed in cauda venenum, quo occidit, habet.

Quot (dicit Bonauentura) amicitiam & familiaritatem cum aliquibus colore pietatis contraxerunt, sibi persuadentes, statum hoc Dei causa susceptum esse, & commodum animæ acquisitum: & initio forsitan sic se res habuit; sed id stratagemata Diaboli est, quod post aperitur. Non enim ignoramus cogitationes eius, vt ait sanctus Apostolus Paulus 2. ad Corinthios 2. vers. 11.

Hinc ipse incipit prius à bonis, statim vero longa colloquia & conuerationes sequuntur, quæ sabinde de Deo, post de mutuo amore sunt: inde aliqua dona & munuscula in amoris signum dantur, vt sui vtrinque recordentur: quæ, vt sanctus Hieronymus epistol. 2. ad Nepotian. tom. 1. inquit, amoris non sancti signa sunt, nam sanctus amor non habet. Diabolus iam mala bonis miscet, deinde falsa bona & vera mala sequuntur.

Hac ratione Diabolus in hoc & alijs multis vitijs fallit, quæ velo virtutis tegit, ac id, quod sunt, videatur & intelligatur. Vt qui se alteri amicum simulat, vt ad illum accessum habeat, & post post prodicione occidat, vt fecit Ioab Amasæ, & Iudas Christo Seruatori nostro, tradendo, & osculo pacis vendendo eum.

Hincque necesse has tentationes, quæ colore boni superueniunt, cauere, & excubare, tanto enim periculosiores, quanto ignotiores sunt. Hinc poterat Pro-

pheta à Deo, vt illum liberaret ab incursu & demonio meridiano. Nam nec Diabolo satis est se in Angelum lucis transfigurasse, vt dicit sanctus Apostolus Paulus 2. ad Corinthios 11. vers. 14. sed & se transfiguratur in lucem meridianam, & fingit valde clarum & splendens, quod ipsamet obscuritas & tenebræ est; persuadens nil timendum nec quid periculi esse, sed vere clarum & bonum esse, quod vere malum & ex se periculosum.

Aliqui repetuntur fures, qui tam compti & sericis vestibus induti sunt, vt à nullo noscantur, & nemo cogitet tantam nequitiam in homines sic indutos cadere posse, donec cum furto in manibus capiantur & prehendantur. Tunc omnes mirantur hos esse fures esse, & dicunt: Quis tale quid cogitasset? Idem & de tentatione, quæ sub boni specie irrepit, sentiendum.

Communis Sanctorum & spiritualis vitæ Magistrorum opinio est, magnum contra tentationes remedium esse, nosse id, quod nos impugnat, tentationem esse; vt & est, quempiam inimicum esse, vt illum caueamus. Ideo & superius dictum est, quod si adueniente tentatione, motu & appetitu prauo videres horribilem & terribilem Diabolum, qui hoc tibi persuadere niteretur; quid faceres? Statim te signo crucis signares, & nomen Iesu inuocares: nulla alia re opus foret, quam scire Diabolum esse, qui hoc tibi persuadet, vt intelligeres fraudem & tentationem esse, & vitares.

Idem & in nostris tentationibus accidit. Vt enim omnes nobiscum habemus Angelum custodem, secundum illa Christi verba: Videte, ne contemnatis vnum ex pusillis his: Dico enim vobis, quia Angeli eorum in cælis semper vident faciem Patris mei, qui in cælis est. In quæ verba ait sanctus Hieronymus: Magna dignitas animarum, vt unaquaque habeat ab ortu natiuitatis in custodiam sui Angelum deputatum.

Bern. ser. 33.
Super Cant.
Psal. 90. 6.

Tract. 1. c. 11.

Matt. 18. 10.

Hieron. super
Matth.

nam. Vt pater filio, quem multum diligere, pædagogum adiungit, qui cum custodiat, & doceat bonos mores: sic & Deus valde nos amat, & tanti facit, vt cuique Angelum vt pædagogum dederit.

Vt ad propositum redeamus, vt Angelum habemus, habemus & Diabolum, cui nihil aliud curæ, quam nos ad malum prouocare, & in nobis malas cogitationes, & deteriores motus excitare. Hinc semper occasionem & opportunitatem ad hoc expectat; nunquam enim dormit, & inclinationem nostram aduertit, idque, quod magis nobis aridet, explorat, vt eo nos aggrediatur & tenter, hoc vt medio, carne & sensualitate nostra vtens, vt nobis noceat. Ideoque dicebat Deus Diabolo: *Nunquid considerasti seruum meum Iob?* vt qui illum obseruabat. *Et Diabolus est à dextris eius.*

Iob. 2. 3.
Psal. 108. 6.

Dum ergo aliquis motus vel cogitatio tibi surrepit, quæ ad peccatum aliquod vel imperfectionem excitat, intellige Diaboli tentationem esse, & crucis signo te signa, & caue, quasi Diabolum videres, qui tibi diceret, vt tale quid faceres.

Gregorius.

Sanctus Gregorius *lib. 2. Dialog. capitulo 75.* quoddam citat exemplum, quod sancto Benedicto cum quodam Monacho contigit, quo hoc clarius exponitur. Dicit Monachum quendam vocatione valde tenratum fuisse; videbatur Religionis austeritatem ferre non posse, & ad sæculum volebat redire. Sape ob hanc tentationem ad sanctum Benedictum veniebat, cui ille dicebat Diaboli esse tentationem, & ideo faceret, quod oportebat.

Cumque id sæpius contingeret, & nihil proficeret, quod nouius semper instaret, & veniam exeundi peteret. Cuius instantia Sanctus defatigatus consensit vt abiret, & iussit illi vestes dari. Sed vt pater non potuit non dolere & pro illo orare. Et exiens portam monasterij Monachus, vt ad sæculum reuertetur,

videt sibi obuium fieri magnam Draconem, qui patulo ore illum deuorare nitentur.

Qui timore correptus, & tremens magna voce clamare cepit: Succurrite, fratres, succurrite, fratres: nam hic draco me deglutire nititur. Accurrunt Monachi, & draconem non vident, sed solum Monachum trementem, & quasi mortuum proximum: quem in Monasterium referunt, & ille se intus videns vult nunquam se inde exiturum. Quod & recipere compleuit, & postea non amplius illam sensit tentationem.

Notat in dicto exemplo sanctus Gregorius, quod sancti Benedicti oratione draconem viderit, qui illum deuorare volebat, quem antea non viderat, quamuis illum insequeretur, quod illum nec draconem nec Diabolum duceret, sed illum videns, & noscens, cepit vociferari, & auxilium implorare, vt ab illo liberaretur.

Sic vt hoc non imaginatio, nec hominis inuentum sit; sed ita vere & re ipsa contingit, & quotidie contingat, Diabolum esse, qui nos in tentatione aggreditur. Et id nos sanctus Apostolus Petrus vt bonus pastor moner, & sancta Ecclesia nobis quotidie in memoriam reducit, vt magni ponderis negotium: *Fratres, sobrii estote, & vigilate, quia aduersarius vester Diabolus, tanquam iurgians circumit, quærens quem deuoret. Cui resistite fortes in fide: nec vos dolis & perusionibus seduci permittite.*

CAPVT XX.

Quid nobis faciendum in turpibus & malorum cogitationum tentationibus, & de remedio contra easdem.

IN hoc primo considerandum, aliquos esse, qui graui tristitia & dolore afficiuntur, dum se malis cogitationibus, vt blasphem.

blasphemis, vel contra fidem, vel turpibus & inhonestis vexari animaduertunt; tali modo, vt sibi persuadeant, se à Deo desertos, & obliuioni traditos, & ipsius in illos iram inflammaram esse; quod talia ipsis in mentem veniant: qui magnus error est.

Narrat Gerson 3. part. fol. 71. de Monacho quodam, qui vitam solitam in deserto agebat, & multum cogitationibus & blasphemis, & turpibus & inhonestis imaginationibus exagitabatur: tamque annos viginti tentatio hæc durabat, & nemini hanc aperite audebat, credens inauditum & nunquam visum quid id esse, & aliquem scandalizandum, si tale quid audiret.

Tandem finitis viginti annis, accessit senem quendam & experum Patrem, cui nec verbo audens cogitationes suas exponere, scripto easdem exhibuit. Senex scriptum legit, & ridere incipit, & monacho ait: Impone manum capiti meo. Qua imposta, dicit Senex: Totum hoc tuum peccatum in me recipio, de plus de eo posthac te mordeat conscientie vermis. Monachus miratus ait: Quis sic? Videbar tibi iam in infernum descendisse, & tu dicis vt hoc nihili faciam? Dicit illi Senex: An forsitran delationem aliquam in malis & turpibus hisce cogitationibus habuisti? Dicit alter: Bone Deus! minime; sed magnum dolorem & afflictionem. Inde ergo patet (aiebat Senex) te hoc non agere, sed contra voluntatem pati, Diaboli instigatione, qui hoc ipso te ad desperationem protrahere conatur. Ideo, fili mi, consilium meum sequere, & si posthac mala hæc tentationes redierint, dicito: Super te spiritus maligne sithæc blasphemia & turpis cogitatio; ego hic partem nullam volo, sed credo & recipio, quidquid sancta nostra mater Ecclesia credit & recipit, & potius vitam perdam, quam Deum offendam. Hoc modo monacho succursum est, qui postea nunquam eandem tentationem sensit.

Et hic obiter notetur, illis, qui ob difficultatem aliquam, quam sentiunt, non aperunt tentationes suas; maiorem esse dolorem eas non aperiri, quam operari: vt suo loco dicetur.

3. p. 17. 7. c. 6

Viginti annos monachus hic magnam afflictione & dolore vixerat, eo quod tentationem non declarauerat, qua declarata, statim quietem & tranquillitatem adeptus est. Quanto labori pepercisset, si quod post viginti annos fecit, initio fecisset. Sic vt nouum quid & insolitum non sit tentatio, nec eam vt talem mirari.

Supereft, vt dicamus, quomodo nos in similibus malorum & turpium cogitationum tentationibus gerere debeamus.

Aliqui, quid sibi in his agendum, ignorant; nam omnes neruos intendunt, vt cogitationes has repellant, & proficiant, compescendo tempora, contrahendo frontem, mouendo caput, claudendo oculos, quasi dicere volentes: Hac non intrabitis. Et subinde, nisi dicant: Nolo; videntur sibi consensisse. Maius est damnum, quo quis se hoc agendi modo afficit, quam quod à tentatione patitur.

Ridiculus
modus ille
abigendi.

Famulus Regis Saul, qui Regi vicinior erat, altum vociferabatur, & arguebat illum, qui à longe vociferabatur, quod Regem excitaret & turbaret: *Quis es tu, qui clamas & inquietas Regem?* Tu te ipsum inquietum reddis, & te ipsum vicinum turbas, & de tentatione, que foris est, queretis.

1. Reg. 26. 24.

Bene hoc notandum; nam multorum hoc capita obtundit, præsertim scrupulosorum. Nec oratio, nec exercitia spiritualia capita obtundunt, nec vexant, & sanitati nocent, sed eorum scrupuli & indiscretiones. Idque Diabolus petit, qui prohibet illos quam longissime à consensu abesse. Idem illi non paruo, sed magno commodo & lucro est, nec negotium est, quod magna vehementia peragendum sit.

Qua ergo ratione tentationibus hisce ob-

aa 1 sta.

standum & resistendum? Sancti & vitæ spiritualis Magistri docent, modum his resistendi non esse, vt pugnetur, quo fugentur, fatigando & vim sibi inferendo imaginatione, sed solum illas parui faciendo.

Quod quibusdam similitudinibus à rebus abiectis sumptis, sed rem exacte exprimentibus declarant. Vt dum caniculi alicui allatrant, si illos nihili faciat; statim abeunt; si illos alicuius faciat, & ad eosdem veniat, iterum latratum redeunt: idem & in his cogitationibus euenit.

Ideoque optimum in his remedium est illos flocci pendere, sic enim celerius nos relinquent. Vel faciendum monent, vt ille, qui plateam transt, & cui ventus multum pulueris in faciem conijcit, ille vero hoc nihili facit, sed occludit oculos, & progreditur.

Et ad maiorem eorum, qui his tentationibus vexantur, consolationem, vtque tandem aliquando inducantur hoc remedio vt; monent Sancti, quod quantumlibet peruersæ sint cogitationes, nihili tamen easdem faciendas, sed quo deteriores sunt, tanto minoris ducendas, quod non tam periculose sunt. Possuntne illis deteriores esse, que sunt contra Deum, & Sanctos, contra fidem & Religionem? In his vero minus periculi est; quo enim deteriores, tanto à voluntate nostra & consensu remotiores. Hincque nihil hic timendum, licet surrepant, nulla namque hoc culpa committitur, nec penes te est, nec tu hoc agis, sed contra voluntatem patetis Dæmonis astus, qui te desperare & animum despondere, vel in magnam aliquam tristitiam labi & protrahere conatur.

S. Catharina Senensi.

Refertur de Catharina Senensi, quod quodam die his cogitationibus valde exagitata & afflictæ apparuerit Christus Seruator noster, & statim omnes nubes hæ euauerunt. Ipsa suauiter sponso suo conquesta est: Hei, Domine mi, vbi eras, dum talia cor meum transirent?

Dicebat illi Christus: In corde tuo, filia, eram. Inter tam turpes & prauas cogitationes, Iesu mi, eras? Respondit Iesus: An gaudebas, illas te cogitationes habere? Animam vulnerabant, Domine, & nescio, quid præ illis elegerem. Quis tibi (inquebat) illas displicere faciebat, nisi ego, qui aderam? Sic vt quantumlibet turpes & prauæ sunt cogitationes, si illis non delecteris, sed potius tibi dolori & tristitiæ sunt, non solum non reliquit te Deus, sed illud tibi potius loco signi esse potest, Deum te inhabitare, ipse enim est, qui tibi odium hoc peccati & hunc timorem Deum perdendi concedit. *Cum ipse sum in tribulatione, dicit Psalmus. Dominus in ruborum, spinarum & ignis medio est Deus.*

Dicit sanctus Bernhardus *de interiori domo, cap. 19.* Molesta est lucta, sed fructuosa: quia si habet penam, habebit & coronam: non nocet sensus, vbi non est consensus: imo quod resistentem fatigat, vincentem coronat. In huius confirmationem ait Ludouicus Blosius *in Speculo spirituali, capit. 6.* Qui delectatur vane sibi placere, quamuis solum semel fiat, peius est in oculis Dei, quam si multos annos similes pateretur mortis, quantumlibet mali sint, si consentiam non præbeat. Ideoque non est, quod tristetur, nec magni faciat sensus & cogitationes has, & in ipsidem te habere, quasi non per te, sed alium transirent. Et potes tibi persuadere (ait Sanctus quidam) eas extra te fieri, cogitationes enim prauæ in te sunt, si illis consentias, & non aliter; & si non consentias, domum tuam ingressæ non sunt, sed solum foris ostium tuum pulsauerant.

Animaduertant hic spiritualis vitæ Magistri, ista nimis anxie timere & magni facere, non solum non vtile, sed malum & damnosum esse, eo quod tentationem augeat: quod vsu ipso patet, & huius ratio naturæ conuenit, idemque Philosophi docent.

Timor enim imaginationem mouet, &

& quid sapius cogitare & perpendere, alius idem memoria imprimi facit, quo augetur & crescit tentatio. Ut videre est aliquem tabulam angustam humi positam sine timore transire, dum vero tabula in sublimi collocata est, timor impedit, ne securus & sine metu eandem transeat, sed magno cum cadendi periculo: timore enim sanguis se circa cor colligit, & membris virtute sua & vigore priuatis, magno cum periculo vadit & cadit.

Idem & timor & pusillanimitas in tentationibus operatur, ideoque non conuenit nimio timore in similibus corripit, nec huiusmodi magni facere: hoc enim modo in obliuionem venirent. Attamen Gerson & plures alij hic aduertunt, quamuis particularis ille timor hic non tam sit necessarius, tamen generalem peccati timorem hic multum conducere & vtile esse, petendo à Deo: *Ne permittas me separari à te:* & firmiter statuendo potius milles male mori, quam semel mortaliter peccare, non cogitando tamen in particulari de hac tentatione, que se tunc temporis oppugnat.

His aliud punctum accedit, quod multum à Sanctis commendatur, & conuenit contra omne interiorum tentationum genus. Estque huiusmodi. Adueniente praua tentatione, intellectum diuertere ad aliquam considerationem & cogitationem bonam: Ut de morte Christi crucifixi, vel simili argumento. Id tamen non debet fieri vim imaginationi inferendo, nec se defatigando, vel anxiam reddendo, sed solum mala cogitationi corpus subtrahendo, & bonæ applicando.

Sicuti dum quis vadit, ut alium conueniat, qui tamen semper se fingit impedire, & ortum ei non esse: vel sicut dum viro prudenti aliqua absurda & importuna dicuntur, & ille caput alio vertit, dedignans illis respondere, vel attendere.

Hic his tentationibus resistendi valde vtilis, facilis, & securus est modus:

nobis enim bona cogitatione occupatis, difficile fuerit malæ consentire. Hinc vtile fuerit aliquem altius penetrare in orationem earum rerum, quæ plus illum mouere solent, ijs se adsuensens: hac enim ratione adsequetur, ut dum aliqua tentatione, & mala cogitatione defatigatus & vexatus est, ut ibi statim refugium reperiat.

Ideoque conducit, ut quilibet aliqua habeat refugij loca, quibus similibus in periculis latere & refugere queat, ut ille, qui loca sacra adit. Aliqui ad Christi vulnera confugiant, præsertim ad illud lateris, & ibi se secutos sentiant: *In foraminibus petra, in cæuerna maceria.* Aliqui sibi consultum putant memoria mortis, iudicij vel inferni. *Quis mihi hoc retribuatur, ut in inferno protegas me, & abscondas me, donec pertranseat furor tuus? Quisque sumit, quod sibi vtilius ducit, & magis mouet, & conatur aliquod horum penetrare, & familiare reddere, ut facile eo recurrat, & statim ingressus illi tali tempore pateat & detur.*

Narrat Abbas Smaragdus *libr. de gemma anima.* mirandum quid, sed huic materię aptum & vtile. Dicit, Religiosum quendam duos Dæmones inter se colloquentes audisse, & vnum alterum interrogasse: *Qui tibi cum monacho tuo agitur? Respondit alter: Recte; dum enim cogitationem suggero, statim subsistit, & incipit cogitare, & post reflexionem facit: qualis fuit illa cogitatio? an diu hæsi? si mea causa accidit? si restiti? si consensi? unde aduenit? an aliquam causam ad eandem dedi? an fecerim, quod potui? hacque ratione cerebrum turbo, & quasi ad insaniam redigo. Felicitate res Diabolo cadit, dum quis rationes querit, & interrogationes & responsiones in tentationibus proponit, certum enim est illi argumenta & contrarias rationes non defuturas.*

Alter Diabolus dicebat: Non recte mihi cum monacho succedit negotium: simulatque enim ei malam cogitationem

nem offero; statim ille ad Deum confugit, vel aliam bonam cogitationem assumit, vel ex sede surgit, & aliqua se re occupat, vt de hac non cogitet, vel eam nihil aestimet, ideoque mihi ad eum accessus non patet.

Hic optimus est his tentationibus & cogitationibus resistendi modus: illis ingressum non dare, nec respondere, nec rationes proponere, nec disputare cum tentatione, sed caput & faciem auertere, & illam flocci pendere. Dumque fugiuntur, & aures eis non dantur, sed avertit se quis ad bonam aliquam cogitationem, vt diximus, melius est. His vero non sufficientibus, nec cogitationem diuertere valentibus, conducit exteriori aliquo se opere occupare.

CAPVT XXI.

Differenti modo differentibus tentationibus resistendum.

Clim. c. 16. **S**ANCTVS Ioannes Climachus de discretione agens, docet differenti modo differentibus cogitationibus resistendum: aliqua enim vitia ex natura sunt tediosa & fastidiosa, cuiusmodi sunt ira, inuidia, rancor, odium, vindictæ cupiditas, impatientia, indignatio, animi amaritudo, tristitia, contentio, & similia.

Alia vitia secum delectationem adducunt, qualia sunt peccata carnis, edere, bibere, ludere, ridere, loqui, & alia sensuales delectationes & recreationes. Quandoquidem posterioris generis vitia eius naturæ sunt, vt quo plus adspiciuntur, & oculis hærent; tanto plus cor ad se trahunt alliciunt; dicit contra eadem fugiendo pugnandum esse, hoc est, occasiones vitando, & oculos, memoriam, & illorum inspectionem auertendo summa cum velocitate. Contra prioris vero generis vitia decertandum, contra eadem luctando, attente inspicien-

do naturam, malitiam, & eorum turpitudinem, vt tanto facilius expugnetur. Quod minori cum periculo fit, quod non tam facile adhæreant, quamquam & iræ & vindictæ cupiditati corpus fit subtrahendum, nihil cogitando, quod nos ad illas incitare queat.

Idem hoc docent Cassianus & sanctus Bonauentura, & addunt, quod in prioris generis vitijs cui licet expetere se exercere, & occasiones quarere cum illis certandi, vt conuersando & agendo cum illis, qui se persequuntur & offendent, ad patientiam parandam, & illi se subiciendo, qui plane voluntatem sedit, vt discat obedire & humilis esse. In vitijs vero carnalibus temeritas & periculosum foret has tentationes expetere, & occasiones captare. Hincque Christus Seruator noster hoc vitio tentari noluit, vt doceret; nos simili tentationi non exponere debere, quamuis id fiat maioris præmij & triumphij spe. Hoc enim vitium naturæ humanæ valde est conforme, & quia secum non solum in voluntate, sed & in corpore voluptatem & delectationem fert, facilius & periculosior est eius ingressus.

Ad quod docendum sanctus Bonauentura egregiam allegat similitudinem: Vt hostis, qui ciuitatem aliquam oppugnat, facilius illa poritur, si aliquos sibi studentes intus habeat: eodem modo & hostis Diabolus hoc intus habet, qui singulariter illi faueat in huiusmodi tentatione, quod est corpus nostrum, ob magnam, quam inde percipit, voluptatem, secundum illud sancti Pauli, 1. ad Corinthios 6. versic. 18. *Omne peccatum, quodcumque fecerit homo, extra corpus est.* In reliquis vitijs non tantam partem habet corpus, quam hic magnam habet. Ideo necesse valde occasiones auertere, & cogitationes & imaginationes magna cum diligentia vitari & amoueri, que de hoc vitio surrepunt: idcirco ibi adicit Apostolus, 1. ad Corinthios 6. versic. 18. *Fugite fornicationem.* Fugiendo ergo huic resistendum tentationi, & vincendum: hoc

hoc modo hunc locum Cassianus & sanctus Thomas exponunt.

In Chronicis sancti Francisci referrur, quod quodam tempore ad spirituale colloquium congregatis, Fr. Egidio, Fr. Ruffino, Fr. Simone de Assisio, & Fr. Iunipero, dixerit alijs Fr. Egidius: Quomodo Fratres vos armatis & resistitis sensualitatis tentationibus? Respondit Fr. Simon: Ego, Frater, turpitudinem & feccitatem peccati aduerto, & quam non solum Deo, sed & hominibus sit exosum, qui quamvis perversi sint, se abscondunt & latent, ne videantur peccatum sensuale committere. Hacque consideratione magnum mihi paro odium huius peccati, & sic tentatione me expedio. Frater Ruffinus ait: Ego me humili deiecio, & multis cum lachrymis Dei & sanctissimæ Virginis opem imploro, nec surgo, nisi me plane liberatum sentiam.

Frater Iuniperus dixit: Dum huiusmodi diabolicas tentationes sentio, & introire percipio carnis sensus, statim cordis portas occludo, & magnam sanctarum meditationum, & bonorum desideriorum turbam tanquam vigillum ibi colloco. Pullantibus inimici suggestionibus & oppugnantibus portam, intus ego respondeo, nullo tamen modo aperit: Procul hinc este, abite, iam locus occupatus est, ideoque non patet vobis ingressus; sicque nunquam vili illi popello aperio, quare videtur & confusus abire.

Omnibus auditis, respondit Frater Egidius: Tecum, Frater Iunipere, factio, hoc enim cum vitio optime pugnatur fugiendo. Vnde apparet, optimam huic tentationi resistendi rationem esse, ingressum pravis cogitationibus & tentationi huic in animam non dare; hoc enim omnium facillimum est. Si vero vel semel intraverint pravae hae cogitationes, non facile, sed valde difficile fuerit illas abigere: facile ingressus defenditur, eo vero occupato, magnis viribus opus. Tertia parte, in tractatu de castita-

te, fufius de hac tentatione eiusque remedijs agemus, quæ etiam alijs tentationibus vtilia esse poterunt.

CAPVT XXII.

De aliquot magni momenti moribus tentationis tempore necessariis.

IAM satis de tentationis remedijs dictum: verum quantumlibet multa adferantur, nunquam omnia adferri possunt. Vt enim corporis ægri tudines, earumque remedia tot & tam diuersa sunt, vt omnia nec scribi nec doceri possint; sed plurima medici arbitrio & opinioni permittenda, qui secundum subiecti conditionem & specialem circumstantiam applicare potest tale remedium, quod maxime illi conuenire videtur; idem & in spiritali ægitudine accidit.

Quam ob causam Sancti & vitæ spiritualis Magistri ponunt vt generale & ad omnes tentationes expediens remedium, vt ille spiritali medico aperiatur & detegatur. Veruntamen quia de eo tertia parte agemus fufius, hic solum vnã ponemus, quam monet sanctus Basilius de hoc negotio. Dicit Sanctus hic, vt corporis ægri tudines non cuius, sed illi solum, qui eas curare potest, qui est medicus, aperiuntur; eodem modo & tentationes, & spirituales ægri tudines non omnibus aperiendæ sunt, sed illis solum, quos Deus ad hoc vt medicos constituit, qui sunt Superiores vel Confessarij; secundum illud D. Pauli: Debemus autem nos firmiores imbecillitates infirmorum portare. Ideo Regula nostra ait, in similibus ad Præfectum rerum spiritalium, vel ad Confessarium, vel Superiorem recurrendum esse. Quod consiliu maioris momenti, quã forsitan aliqui putant. Soler enim contingere aliquem suas tentationes ei nolle detegere, cui debet, & ei detegere, cui non debet, cuique damnum detegendo inferret, quod & in ipsum redundabit. Fieri enim poterit, alterum eadem tentatione

Monium II. Tentationes aperienda. 3. p. tract. 7. Basl. in reg. breuior. 229. Sed non omnibus promissus.

Rom. 15. 1. 3. p. const. c. 1. §. 12. reg. 4. 1. Summarij

& fra.

& fragilitate teneri, eoque ambos magis confirmari.

Vt ergo hoc & alia similia pericula vitentur, multum profuerit, aliquem suas tentationes & spirituales aegritudines communicare medicis spiritualibus, qui illas sanare possunt; de quibus certus erit, se damnum non illaturum, sed utilitatem consequenturum. Hincque ait Sapiens, Eccles. 8. 22. *Non enim omni homini cor tuum manifestes.* Et alibi, Eccles. 6. 6. *Multis pacifici sint tibi: & consiliarius unus sit tibi de mille.*

Monitum II.

Nihil omit-
tendum de
spiritualibus
exercitiis.

Aliud præterea monitum seu consilium dant tentationis tempore valde necessarium. Vt curemus tali tempore exercitia nostra spiritualia continuare, & in eis diligenter perseverare, & nunquam illa intermittamus, vel diminuamus.

Quamuis enim non aliud Diabolus tentatione sua efficeret, quam nos ab his separaret; sane permultum effecerit, & abunde sibi satisfactum crediderit. Tunc enim maxime hac continuatione nobis opus est, præstaretque illis quid addi, quam demeri.

Si enim Diabolus nos armis spiritualibus, quibus nos defendimus, illum offendimus, spoliaverit, certum est illum nos facile eo perduciturum, quo volet. Hincque multum expedit tempore tentationis nos Deo fideles esse; hoc enim tempore veri eius serui explorantur: *Vos estis, qui mecum permansistis in tentationibus meis.*

Luc. 22. 28.

Non magnum, quem in bonis suis exercitijs perseverare, dum tranquillitas & deuotio; sed perseverare, dum tentationes, tempestates, siccitates, & ariditates insurgunt, bonum & laudabile: evidens enim veri amoris signum est, & quod pure Deo seruiat, cui se totum dedit.

Monitum

III.

In mentia-
su nihil inno-
uandum.

Tertium monitum est tentationis tempore seruandum; ne quis mutet, vel nouum propositum vel resolutionem inueniat; hoc enim tempus huic rei appositum non est.

In turbida aqua nihil videtur; sub-

dar lutum, & clarior fiat; & videbis minimos lapillos & arenulas, quæ in fundo sunt. Tentatione quis multum turbatus & inquietus est, non exacte cer- nere potest, quod deberet: *Comprehendunt me iniquitates meae, & non possum uiderem.*

Ideo hoc non deliberandi & resoluendi tempus est de re aliqua noua. Subsidiat & clarior fiat aqua, dumque quietior eris, poteris melius aduertere, quid tibi expediat: multum hoc consilium a spiritualis vitæ Magistris laudatur & commendatur: & Pater nobis id exercitiorum libro proponit in Regulis, quas assignat ad diuersos spiritus discernendos, bonamque huius rationem addit. Vt enim quis consolationis tempore fertur, & a Deo mouetur ad bonum, eodem modo tentationis tempore fertur & instigatur a Diabolo, cuius instigatione nunquam bonum fit.

Quarto, tentationis tempore oportet nos diligentes esse, ut prædictis remedijs utamur, & ne otiosi simus. Quod exemplo sequente facile erit intelligere. Narratur in Patrum uicijs, Monachum quendam valde à spiritu fornicationis vexatum fuisse, & desiderans eo liberari, accessit quendam probatissima vitæ Patrem, cui magno cum animi dolore dixit: Curam mei, venerande Pater, habe, & roga Deum mihi auxilio sit, multum enim me impugnat fornicationis spiritus. Quo audio, sanctus Senex non cessauit die & nocte pro illo Deum orare, ut illi auxilio esset. Aliquot elapsis diebus ad Patrem rediit Monachus, & orat, ut maiori instantia pro illo Deo supplicet, quod tentatio non minueretur. Maiore seruire Deum postea orabat Pater, ut Monacho vires suggerat, & cum gemitu & suspitio Diuinam Maiestatem fletere conabatur. Sæpius ad Senem redibat Monachus, & dicebat, orationibus suis nihil profici: unde Senex confusus, & miratus fuit, quod Deus illum non audiret. Qua cogitatione fatigatus nocte sequente, reuelat Deus causam

causam huius esse monachi negligentiam & abiectum animum in resistendo. Reuelatio autem huiusmodi fuit: Vidit monachum ociofum & sedentem, & fornicationis spiritum ante eum stantem, qui diuersas ei mulierum formas exhibebat ludendo & vim inferendo: & monachus adspiciebat, & eis delectabatur. Videbat & Angelum Dei ipsi adstantem, valde monacho irascentem, quod inde non surgeret, & ad Deum confugeret, & in terram caderet & oraret, & non cessaret cogitationibus suis delectari. Hinc bonus senex animaduvertebat, monachi negligentiam causam esse, cur Deus illum non exaudiret. Idcirco dum cursus illum visiteret, dixit: Tua culpa me non audit Deus, quod malis cogitationibus delecteris. Fieri non potest, vt obscenus ille fornicationis spiritus te deserat, quamuis alii pro te Deum orent; nisi tu ipse labores multis ieiuniis, orationibus & vigiliis, Deum gemitibus & suspiriis & lachrymis rogans, vt tibi auxilio sit & misericordiam largiatur, & vires suggerat, vt malis possis cogitationibus resistere: quamuis enim medici necessarias aegro applicent, & omnem diligentiam adhibeant; tamen illi non proficiunt, si ille noxia & damosa edat. Idem & in animae aegritudinibus vsu venit, licet enim venerandi patres, qui animae medici sunt, omni attentione & ex toto corde pro talibus orent, qui pro se orationes petunt, parum tales medici proficiunt, si tētarī spirituales se operibus non exerceant orando, ieiunando, & alia Deo grata agendo. Monachus hęc audiens cordeque compunctus postea senis consilium secutus est & ieiuniis, vigiliis & orationibus se afflixit, eoque pacto Dei misericordiam consecutus est, & cessauit tentatio. Idem & nobis in tentationibus faciendum, quantum in nobis est collaborantes, & medijs, quibus opus est vtentes: hoc enim modo Deus victoriam largiri paratus est. Et quoniam resistentia hęc tentationū intendi vel minui potest; non statim satis

nobis esse debet qualicunque ratione resistere, sed optima ratione & modo vti. In S. Francisci Chronicis refertur, Deum cuidam magno suo famulo, eius ordinis Religioso, nomine Ioanni de Aluernia ostendisse differentem rationem, qua religiosi vtebantur contra tentationes, presertim carnales cogitationes. Videbat quasi innumeram dæmonum multitudinem, qui contra Dei seruos multas mittebant sagittas, quarum aliqua magna vim in dæmones ipsos retorquebantur, a quibus emissæ erant, qui post multo cum clamore fugiebant, quasi erubescerent. Aliæ sagittarum à dæmonibus emissarum Religiosos tangebant, sed statim sine eorum læsione humi cadebant. Aliæ vsq; ad carnem tangebant, alię totum corpus transfigebant. Secundum hęc ergo optimus resistendi modus, & qui nobis seligendus primus est: vulnerantes diabolum iisdem tentationibus & sagittis, quibus nos vulnerare conatur, illum in fugam agentes. Idque accommode facere licebit, dum diabolo nobis suis tentationibus nocere moliente; nos maiorem inde consequemur fructum, vt si ex superbiæ & vanitatis tentatione, quam diabolus suggerit, maiorem humilitatem & abiectiōnem consequamur: Et ex turpi & inhonesta tentatione maiori huius vitii odio afficiamur, & maiore inflammemur castitatis amore, & maiori cum continentia viuamus, & feruentius Deo seruiamus. Hincque ait S. Augustinus in hęc verba: *Draco iste, quem formasti ad illudendum ei: seruos Dei sic huic draconi illudere, quod eodem loqueo, quo illos capere nitentur, capitur & illigatur, secundum illud Regii prophete. In laqueo isto, quem absconderunt, comprehensus est pes eorum. Captio, quam abscondit, apprehendat eum. Et in laqueum cadat in idipsum. Venit vt capiat, & capitur.*

Conuertetur dolor in caput eius, & in uerticem ipsius iniquitas eius descendet.

Chronic. S. Francisci

Vulnerandus & Damon istum sagittis, quibus nos perit.

Augustinus. Psal. 103. 26.

Psal. 9. 16. Psal. 34. 8. Psal. 7. 17.

TRACTATUS QUINTVS.

DE INORDINATO PAREN-
tum affectu.

CAPVT I.

*Quam Religioso conducatur, visitationes parentum & profectio-
nes in patriam fugere.*

Cap. 4. exa.
§. 7. & reg. 8.
summa 29.

VANTVM ad amorem & affectum, quem in parentes habere debemus, attingit, ponit nobis pater noster regulam, quæ omnes Religiosos decet.

Vnusquisque eorum, qui Societatem ingrediuntur, consilium illud Christi sequendo. *Qui dimiserit patrem & matrem sibi patrem matrem, fratres & sorores, & quicquid in mundo habebat, relinquit. Imo sibi dictum existimet illud verbum: Qui non odit patrem & matrem, insuper & animam suam non potest meus esse discipulus.* Et ita curandum ei est, vt omnem carnis affectum erga sanguine iunctos exuat, ac illum in spiritualem conuertat, eosque diligat eo solum amore, quem ordinata charitas exigit, vt qui mundo ac proprio amori mortuus, Christo Domino nostro soluiuit, eumque loco parentum, fratrum & rerum omnium habet. Non satis est mundum corpore reliquisse, sed & necesse animo fieri, omnes affectus qui illi annexi sunt,

& ad mundana inclinant, deserere. Nam malum consanguineum amare, quia consanguineus est, sed ideo plus amandus eo, qui non est huiusmodi. Si vero hic amor solum in natura fundatur; non est amor Christiano proprius, multo minus Religioso. Omnes enim homines etiam Barbari & gentiles consanguineis suis fauent, & iis, qui ipsis natura coniuncti sunt, Christiano autem, & plus Religioso alius ascendendum, & amor hic in fornace probandus diuini amoris igne (vt ait Sanctus Gregorius) & illi amandi, non tam quod natura moueat ad illos amandum, quam quod Deus iubeat illos amari, circumcisedendo & restringendo, quicquid nocere & separare à summi boni amore potest, & eos solum amando, quod Deus illos amet, & quia vult, nos inuicem amare. Hocque illud est, quod regula docet, omnem affectum carnis exuendum esse, & in spiritualem conuertendum, faciendo ex proprio amo-

Mundus est
& carnis, &
mente relin-
quendus.

amore charitatis amorem, & ex carnis amore, amorem spiritus. Et huius rationem reddidit, quod Religiosus mundo mortuus esse debeat & proprio amori, & ideo iam in illo non amor mundi, sed solius Christi vivere debet. Et firmat Pater noster hanc regulam Sacrae Scripturae auctoritatibus: quod in aliis regulis facere non solet, quamvis facile id fieri poterat, nam nostrarum constitutionum doctrina ex Euangelio desumpta est: sed hanc solum nobis tradere volebat eadem simplicitate & sinceritate, quo illam à Deo acceperat. Dum vero incipit de parentibus agere, statim quod adfert auctoritatibus Sacrae Scripturae confirmat, ut & videtur facere, dum agit de bonis consanguineis relinquendis, tunc enim hanc adfert Scripturam: *Dispersit, dedit pauperibus: itidem Christi consilium: Da pauperibus.* Non dicit, daremus bona nostra consanguineis, sed pauperibus. Bene Pater noster animaduvertebat, hoc hic necessarium esse, quod affectus hic tam esset naturalis, & nobis congenitus, & qui tam altus in nobis egit radices, & tantum in nobis potest.

Hoc magni ponderis negocium Religioso est, & ideo fuse explicatum à Sanctissimo Basilio, Gregorio, Bernardo & aliis multis. Colligemus hic breuiter summam. Optime Sanctus Basilius tractat, quam necessarium Religioso sit consuetudinem & conuersationem consanguineorum fugere, & visitationes & professiones in patriam negligere. Multasque allegat rationes, quæ quanti hoc sit ponderis liquido probant. Nam supra hoc, quod illa nullam utilitatem exhibemus, in super nostram ipsorum vitam tumultibus & turbationibus replemus, & peccatorum occasiones attrahimus. Dum enim illis nobis regalia, lites, bonorum & honoris iacturam, & omnia aduersa narrant, nobis omnis tristitiæ suæ imponunt, quod domum refectamus. Similiter multis occasionibus peccatorum irretimur, & ex consuetudine & commercio parentum & consanguineorum solet renouari memoria prioris vi-

ta, quæ non parua peccatorum occasio esse solet. Hinc enim priora vulnera incrudescere solent, & sanguis renouari, in mentem veniens talis domus, talis locus, tale factum, & vna res aliam trahit, & ex vno in aliud denenitur, sic ut inquietem, turbationem & magnum damnum nobis accersamus. Et valde prægnans ratio hæc est de damno nobis hinc illato, sic ut spiritualis vita magistri suadeant, ne in memoriam reuocemus in particulari vitæ præteritæ peccata, etiam dum agimus de dolore & contritione pro illis ostendenda, sed solum in generali, colligantes ea quasi in fasciculum ne nobis nouam inquietem pariant. Quæto maiore nos damno afficiet, si nos nulla urgente necessitate huiusmodi occasionem aptemus. Certe non est, quod post inquietem & damnum quærent, quod sentis, tibi enim accersisti, & habes, quod meritus es.

Dicit præterea S. Basilius, quod qui delectantur agere & conuersari cum consanguineis, paulatim consuetudine in animo malos mores & affectus ab iis trahunt & imbibunt & anima mundanis occupata cogitationibus spiritus feruor & stabilitas refrigeratur & perditur, & priorum desideriorum firmitas debilitatur, secularibus se accommodant, & ad sæculum nihil tale sentientes redeunt, secundum illud Prophetæ: *Commisti sunt inter mundum regentes, & didicerunt opera eorum, & seruierunt sculptilibus eorum, & factum est illis in scandalum.* Quod filii Israel cum Philisthæis moratibus accidere poterat, quod eorum idola adorarent, & eis scandalo & ruinæ essent, idem & tibi fieri potest, si cū consanguineis secularibus egeris, ut nihil sincere, sed fictæ & simulate & cum assentatione, facere queas sicut apud mundanos in vsu est: iam tibi eorum idola ardent, eorum honore & deliciis gaudes, repletus es præsumptione, & tui voti compos vis esse, quod tibi ex mundo adhæsit.

Aliam magni ponderis rationem adfert Sanctus Basilius, quæ nos monet commercium & conuersationem parentum & consanguineorum fugendam ef-

18

Basil in const. monast. c. 21.

Et senilium moribus animam imbuenda.

Et sensum ad mundum retrahendo. Psal. 115. 35.

Basil in const. monast. c. 21.

se, ob magnum incommodum, quod ex naturali compassione & propensione nascitur. Si enim quis cum consanguineis agit & conuersatur, ex natura inde sequitur ut eorum prosperis gaudeat & aduersis & iacturis tristetur, & se ideo curis & cogitationibus oneret, an videlicet illi suppetat, vnde viuant, quid ipsis desit si negocium hoc illis recte succedet, si honori eorum & bonis recte consultum erit.

*Hinc robur
virtutis elidi-
tur.*

*Nec manet aliud, quam
Religiosi-
mago.*

Quæ cogitationes & sollicitudines infirmant & minuunt virtutem & vires spirituales, sic ut post quantalacunque tentatione deiiciatur. Hinc (teste eodem Sancto Basilio) ut statua fit, quæ habitu religioso induta est, nullum tamen veritatem nec spiritum Religiosi habet: *Eoque promouet, ut habitum religionis tantum, instar statuæ, circumferamus, illi nullo pacto virtutum studio correspondentes. Non habet aliud, nisi corpus in religione, animus enim foris in mundo est inter consanguineos.*

*Cassian. coll.
14. c. 11.*

Narrat Cassianus de quodam monacho, qui cellam & habitationem prope parentes fixit, qui ipsis necessaria procurabant, sic ut nihil illi incumberet quam orationi & lectioni vacare. Ipse hoc multum delectabatur, sibi persuadens hanc tranquillam & sedatam vitam esse. Inuit quodam tempore visitatum magnum illum Antonium, & interrogabat Sanctus ubi habitaret? Respondebat ille se prope parentes degere, qui ei necessaria ministrabant, & si ei nihil aliud negotii superesse, quam Deo vacare. Dic mihi fili (inquit) dum aduersis premuntur parentes, an non tristeris? & dum prospere cum illis agitur, an non gaudeas eorum prosperitate? Dicit, non licet mihi minus facere.

Simpliciter verum fatebatur, quod vnius & alterius esset particeps. Aiebat Sanctus: Esto certus: quod in altera vita ut vnus eorum habebis, quorum in hac vita tristitiæ & lætitiæ fuis-

se comes. Cum sæcularibus in altera vita numerabitur, qui cum illis hic commercium habet. Hinc est, quod Sanctus Basilius ait, nostra plurimum interesse commercium & conuersationem consanguineorum vitare, quod enim oculi non vident, cor non appetit. Et ut ipsa opes relinquere, ut voto paupertatis relinquimus multum prodest, ut earum affectum perdamus; sic & re ipsa parentes & consanguineos relinquere, & cum illis non agere nec conuersari nos affectum illum carnis obliuisci faciet; sicque nos magnis inde prouenientibus periculis expediemus.

Multum refert nos actu ipso ab illis separari, ut & corde & affectu separeremur; si enim prius non præstetur, nec posterius præstabitur. Nam contingit nos longe ab illis remotos esse, & corde illos accedere, quod fiet, si cum illis agamus & conuersemur.

Hinc in religione nostra prohibentur nostrorum profectiones in partem, tam stricte, ut omnibus constet. Vi tamen sancta & utilis hæc cautela possit in actum deduci, necesse est, ut & nos auxiliares hic dexteram adferamus: dumque parentes vel consanguinei eius rei gratia licentiam à superioribus petunt, nos primi resistamus, & importune efflagitemus, ne id fiat, quod nobis non conducatur, nam ad hoc rationes nobis non deerunt, si velimus. Hacque ratione parentibus fit satis, nobisque consulitur, & aliquando parentibus. Hocque illud est, quod superiores expetunt, & valde ædificantur, dum dicis necessarium non esse, & de eo cum parentibus ages. Aliquando enim superiores, eis, qui tale quid petunt vel intercedunt satisfacere non possunt, nisi & tu inuenias, & licentiam quasi violentam & extortam dant, quæ non est obedientia sed permissio, mallet enim superior te non ire.

Hoc

Hoc consilium valde vtile tam in hoc quã aliis casibus. Dum consanguinei vel amici, vel alii quid à te petunt, vel negotiũ à te curari volunt, quod vocationi vel instituto nostro non conuenit, ne reiicere torum onus in superiorem, ne cogatur vel iis recusare, vel annuere, quod petitur. Ne perimite negotium eo vsque peruenire, sed potius dissuade, quod petitur, amicis verbis, dicens hoc instituti nostri non esse. Hoc bonorum Religiosorum est, & non, vt quibusdam in more positum est, qui ne aliis displiceant, superioribus torum onus imponunt. Dicebat sanctus Hieronymus in illa Christi verba: *Estote prudentes sicut serpentes: Serpens ponitur exemplum, qui toto corpore occultat caput, vt illud, in quo vitatur, protegat.* Sic & nobis semper caput est defendendum, qui est superior, & non contra, non exponendum corpus, ne ictus in corpus cadat, & ne in superiorem culpam coniciamus, vt nos excusemus. Hocque summopere hoc in casu, de quo loquimur, ponderandum est; & sete totius huius negotii & similitum cardo in nobis vertitur. Vult quis, vt facile omnis difficultas superetur, videtur mihi hoc consultum illi, qui recte agere desiderat, vt quantum fieri potest, has visitationes & profectiões omittat, & dum hoc fieri nequit, optimum erit illas facere obedientia coactum, & ad superiorem referre, an quod periculum aduertat, quamuis non malum foret timore, & bene præparatum se iis accingere.

De Abbate Theodoro refertur, quod dum mater eum visitatum veniret, ferens multas Episcoporum & Prælatorum litteras, quibus petebatur, vt sibi filium videndi facultas fieret. Obtentaque à sancto Abbate Pachómio qui superior erat, hac facultate, respondit Theodorus: Pater sponde mihi, me pro hac visitatione in die iudicii rationem non redditurum, & faciam, quod petitur. Ait

sanctus Abbas: Fili, si tibi videatur, tibi non expedire, non te obligo. Nolebat alter spondere, & alter visitationem facere noluit, nisi superior pro eadem spondere valet: ideoque omissa est. Prospereque negotium successit, mater enim proposuit manere in quodam vicino monialium monasterio, cuius monachi curam habebant, sperans aliquando inter eisdem filium videre. Hic recte fecit, quod visitationem hanc nisi pura obedientia facere voluit, & nisi superior pro illo fideiuberet. Hoc modo bono religioso in patriam proficiscendum est. Et si nobis exploratum esset, quod in similibus profectiõibus accidere solet, plus eas timereamus, & conaremur illas excusare & maiore diligentia impedires. Plenæ sunt historiæ & Patrum vitæ exemplis monachorum, qui huiusmodi itineribus se perdidit. Consultumque fuerit aliorum exemplis nos cautiore fieri, ne proprio malo cogamur sapere.

Ait sanctus Basilius: *Si mortuus es cum Christo à cognatis tuis secundum carnem; quid rursus inter ipsos conuersari cupis? si vero qua destruxisti propter Christum, rursus adificas propter cognatos tuos, transgressorem teipsum constituis. Ne igitur ob cognatorum tuorum necessitatem secesseris à loco tuo: nam discedens à loco, fortassis ex aquo discedes à moribus tuis, quod accidere solet: Non inuenietur Iesus inter cognatos & notos.* Recte sanctus Bernardus: *Quomodo bone Iesu inter meos cognatos inueniam, qui inter tuos minime es inueniurus? Si ergo Iesum inuenire desideras, non inter cognatos, sed in templo, in oratione, in collectione illum quære, illic enim reperietur.*

Legitur in B. Francisci Xauerii vita, dum Roma in Lusitaniam appelleret, vt in Indiam proficisceretur, & in itinere solum quatuor milliaria à patria abesset, eo ire noluerit, nec matrem, quæ adhuc supererat, nec cognatos visere, quamuis multum instaret,

ret, vt id fieret, & seiret elapsa hac occasione nunquam post similem se oblaturam. Idem & fecit P. Magister Faber, dum quinque à sua patria miliaribus abesset. Dumque P. noster Ignarius necessitate coactus Zogolam venisset, nunquam ad fratres domum, sed in Xenodochium diuertere voluit.

CAPVT II.

Religioso etiam cauendum, ne à consanguineis visitetur, quantum fieri poterit, & de communicatione per literas.

Visitationes consanguineorum cauenda.

Ephrem tom. 2. tract. de varia doctrina c. 53. Cap. 4. exam. 1. 2.

Pratum spirituale. Cyriacus fugit parentum conspectum.

BONO Religioso, qui sincere Deo seruire & profectui suo studere, & sine, propter quem ad religionem venit, potiri desiderat, huiusmodi consanguineorum visitationes, & in patriam profectioes vitandæ sunt: licet iusto titulo & colore fiant: sed ei enitendum, quantum poterit, vt commercium & conuersationem consanguineorum fugiat. Nec ei sufficere debet, si eos visum non eat, sed & laborandum, ne ab iis visatur. Ait sanctus Ephrem, vt cognatos moneamus & suadeamus, ne nos visant, nisi ad summum semel aut bis in anno. *Sed si inutilem illorum conuersationem penitus praecideris, melius ages.* Et merito inutilem vocat, eodemque verbo B. Pater N. in constitutionibus vitur; talis enim est. Et non solum nihil vtilitatis, sed potius damni multum adfert, vt dictum est. Vtque nobis constaret, quam Deo arrideat hæc sicitas, abstractio, & separatio à cognatis, nolle ab illis visitari; voluit idem Deus miraculo ostendere, & confirmare. In prato spirituali refertur, de sancto monacho, cui Cyriaco nomen, quod quodam tempore pater & materem visum veniebant; pulsabant cella ostium, sciens ipse qui essent, & ad quid venirent; ante ad Deum preces fu-

dit, vt liberaretur, neue ab illis videretur. Absoluta oratione ostium aperit, cella egreditur, à nemine tamen eorum conspectus est, nec animaduersum, cequis cella egredere; ipse vero procul inde abiit in solitudinem, nec redire voluit, nisi ante sciret illos abiisse. Et de Abbate Pachomio refert Surius, quod sorore eum visum veniente exire noluerit, vt illam videret, nee ab ea videretur, sed iussit illi per ianitorem nunciari: *Ecce audivisti me vivere. Bene valeo, vade in pace.* Vtile huic fuit responsum vt & Theodori matri, nam & hæc in monialium monasterio vicino mansit, & religiosa effecta est.

Nec solummodo visitationes, sed & communicationes per literas vitare debet religiosus, quantum in se erit; quod & illa, inquietem, & distractionem adferant. Vtque tu illos non visitans, multis te visitationibus expedias; sic & tu non scribens te multis eorum literis liberabis. Si tu noris homines relinquere, illi tua tibi negocia relinquunt. Totum à te dependet, si enim velis, ad omnia, quæcunque desiderabis media reperies. Iam patriam, domum, cognatos propter Deum reliquimus, conemur illa plane relinquere & illorum obliuisci; quo sic liberi & expediti simus, ad magis Dei reminiscendum, amandam & diligentius seruendum. Narrat Cassianus de quodam sancto monacho, qui valde orationi & contemplationi addictus erat, studebat cordis puritati & munditiei, vt talibus exercitiis necessarium est. Iam quindecim annos in solitudine vixerat, quibus exactis allatus ei ex patria sua Ponto literarum plurium manipulus à parentibus, cognatis & amicis. Recepto manipulo cepit apud se cogitare: si has literas legero, quorū cogitationum causæ erunt? quantæ vndarum differentia in corde exsurgent? vanæ lætitiæ, si prospere cum parentibus agatur; vel inutilis tristitiæ, si male? quorū dies eorum memoria, qui scripserunt, me detinebit, & orationis, & contemplationis meæ,

meæ, quietem & tranquillitatem tol-
lent? quot dies oculis meis obuersabun-
tur eorum facies & formæ, & verba, quæ
scripserunt? Quanto has species obliui-
scar & illæ ex memoria delebuntur?
Quanto labore præteritum tranquilli-
tatis statum & mundanorum obliui-
onem, quæ nunc habeo recuperare eas erit?
Quid proderit corpore parentes reli-
quisse, si corde & memoria ad eosdem
redeam? & cum illis conuerter & agam?
Hæc dicens & apud se perpendens, ma-
nipulum literarum, ut allatus erat, in i-
gnem coniecit, inquit: *Ite cogitationes
patria, pariter concremimini, ne me ulterius
ad illa, qua fugi, reuocare tentetis.* Non
solum nullam epistolam legere voluit,
sed nec manipulum dissoluere, nec no-
mina, nec signa videre eorum, qui scri-
pserant, nec superscriptiones adspicere,
ne characterem noscens, memoria eor-
um illi obreperet, & tranquillitatem &
cordis pacem turbaret. De beatissi-
mo Patre nostro Ignatio simile exem-
plum legitur. Quod iis conducit, qui-
bus non satis semel literas legisse, sed ser-
uant, ut post sæpius legant, iisque dele-
stentur, cognatorum memoriam re-
fricando. Si illas non combussisti non-
dum lectas, cur non comburis iam per-
lectas, & simul cum illis omnes sangui-
nis & carnis cogitationes, ne te amplius
turbent.

CAPVT III.

*Etiam predicationis titulo Religio-
so fugiendum consanguineorum
commercium, & profectio-
nem in patriam.*

QUIBUSDAM huiusmodi venit ten-
tatio, quod ire velint in patriam &
cum cognatis agere, ut ibi concionen-
tur, & fructum spirituales animarum

faciant. Tentationibus huiusmodi bo-
no colore & fuce tectis & velatis irrum-
pentibus, solet maius esse periculum,
quod non tentationes, sed iustæ ratio-
nes habeantur. Sanctissimus Bernardus
in verba hæc: *Capite nobis vulpeculas par-
uulas, quæ demoliantur vineas:* dicit hanc
vnam vulpecularum esse, quæ intrans
fraude & specie recti solet multos per-
dere & destrucere. Et aliqui, quos dicit
sibi notos fuisse, hac ratione se perdi-
derunt, & putabant alios lucrifacere se
perdentes. Præsertim qui putabant fru-
ctum in parentibus & cognatis facere,
nam communiter illi apti non sunt, quod
non ita pridem cum eis luserint, ideo-
que eos non ea existimatione & obser-
uantia prosequuntur, quæ Euangelii
præconem deceat. Ideo & Christus Ser-
uator noster ait: *Amen dico vobis, quia ne-
mo propheta acceptus est in patria sua.* Et
Deus volens Abraham magnum præco-
nem & patrem fidelium constituere, ius-
sit ut patriam exiret, & cognatos ami-
cos & notos relinqueret, & iret in Me-
sopotamiam, vbi à nemine nosceretur.
Dumque sanctus Paulus Hierosolymis
in templo in oratione esset (quod con-
sideratione dignum) dixit illi Deus, ut
inde discederet, & gentibus prædicaret,
quod Hierosolymis fructum non esset
facturus: *Non recipiet testimonium tuum
de me.* O Domine hic notus sum, educa-
tus ad pedes Gamalielis, & sciunt me
persecutum fuisse, credent in te, & dum
alii sanctum Stephanum lapidabant, cu-
stodiebam ego vestes eorum. Vade, non
capis, exi ciuitatem hanc, in qua notus
es, volo te gentium prædicatorem face-
re: *Ego in nationes longe mittam te.* Vbi
notus non eris, copiosum fructum fa-
cies. Et videris tibi fructum in patria
facturus: & quid fructus inter consan-
guineos facere poteris? Quomodo illis
poteris prædicare & persuadere ut mun-
dum & delicias contempnant; dum vide-
rint te inter carnem & sanguinem in de-
liciis habitum?

Bern. serm.
64. sup. Can-
tica.
Cantic. 2. 15.

Luc. 4. 24.
Abraham
patriam de-
savit.

S. Paulus
Hierosolym in
discedit ad
gentes.

Act. 22. 28.

Petrus de Ribadeneyra. Quidam è societate.

P. Petrus de Ribadeneyra in quibusdam dialogis manu-scriptis iucundum refert exemplum, quod cuidam è societate nostra contigit, qui affectu matris motus Messinam in patriam suam iuit: Cum sacerdos dæmonem quodam in templo adiuraret & exorcizaret, qui mulierem inuaserat; hunc intrasse ait vt sacerdoti auxilio esset; cœpisse dæmoni minari, & Dei nomine impetrare, vt corpore hoc exiret. Spiritus malignus nil respondebat aliud quam Mamma, Mamma. Quæ responsio omnibus apta videbatur, quotquot eum & aduentus causam nouerant; ipse vero rubore suffusus est. Idem & tibi responderi poterit, quando in patria aliis prædicas & mones, vt se mortificent, deliciis oblectamentisq; mundi valedicant.

Seuerus Sulpitius dialo- go. Quidam ex eremo abiens falso amore suorum impulsus, à dæmone posside- tur.

Aliud non iucundum sed terribile exemplum refert Seuerus Sulpitius, quod & hæc facit. Iuuenem quondam ex Asia natum, bonis temporalibus affluentem & genere illustrem, cui vxor & filius erat, etiam Ægypti tribunum, in itinere causa negotiorum suorum, necesse habuisse transire eremum, quam incolebant Patres. Vbi multa monasteria & cellas videbat monachorum, & sermones & colloquia habebat cum Abbate Ioanne, qui ei proponebat de iis, quæ ad animæ salutem pertinebant. Quo sermone tam motus est, vt domum non rediret, sed mundo relicto tam insolitam in eremo vitam cepit, & tam virtuti studuit, vt breui post tempore multos seniorum excelleret. Tam prospero vento eo nauigante inuasit eum valida tentatio, quæ suggerbat, præstare ad seculum redire, & vxoris & filii salutem curare, cum factis illi persuasum esset, illum non sibi soli natum esse. Hoc charitatis colore deceptus iam quarto in solitudine expleto anno, viam patriam versus ingreditur, & quoddam monasterium transiens, & monachos visitans mentem eis aperiebat; qui omnes diaboli tentationem dicebant, & multos hoc modo

ab eo in fraudem collectos. Ille vero non illos audit, sed in suo proposito perstat, & monachis valedicit, vt iter suum conficeret. Vix iam monasterium exierat, cum Deo permittente à diabolo possideretur, qui tam illum excruciat, vt ipse se dentibus propriis discerperet, & spumas ore eiceret. Fuit brachijs in monasterium delatus, vbi ob ferociam necesse fuit illum manibus & pedibus vinciri & in carcerem conici (dignum sane fugitiuis supplicium) Et quamuis pro illo monachi Deum rogarent, & diabolum exorcizarent; tamen permittit Deus, ne illum, nisi post duos annos, desereret. Quibus elapsis se liberatam locam rediit, & vitam monachalem egit: alijs magnum terrorem incutens, vt in eo, quod cœpissent, perseverarent, & vt nullus falso pietatis colore se decipi pateretur. Hinc facile est colligere, quam alienus Religiosus esse debeat ab his in patriam profectioibus & cognatorum visitationibus quamuis titulo prætextuque concionandi & fructum animarum faciendi fieret, nam sancti dicunt tentationem esse, & multum in iis periculi & incommodi situm esse. Quid ergo erit, dum quis eo solum vadit vt illos consoletur, & ipse solatium inueniat?

CAPVT IV.

Nihil Religioso magis cauendum, quam ne se cognatorum negociis implicet.

SVper omnia cauendum Religioso, ne quam curam negotiorum pro consanguineis in se recipiat, & se iisdem occupet, ob multa & magna incommoda & pericula inde oriunda. Dicit sanctus Gregorius, plurimos esse, qui postquam bonis omnique eo, quod in mundo possidebant, & quod maius est, sibi

sibi ipsi valedixerunt, se parui ducendo & contemnendo, patrique constantia prospera & aduersa calcando, se, cognatorum & carnis amoris vinculo ligatos & adstrictos inueniant, & volentes indifferete huic obligationi facere satis, redeunt carnis & cognationu affectu ad id, quod ante reliquerant, & in cuius obliuionem venerant. Et plus quam par est, cognatos amando, & professionis suae obliui, occupantur negociis eorum exterioribus, accedunt tribunalia & iudicum subfellia, & se carnalium rerum litibus, & controuersis inuoluunt, & relicta interiori pace & quiete se in negocia secularia precipitant magno animarum suarum periculo. Idem & sanctus Ildorus ait: *Multi monachorum, amore parentum non solum terrenis curis, sed etiam forensibus iurgis inuoluti sunt, & pro suorum temporali salute suas animas perdidit.*

Hæc vna est ex maioribus ambagibus & maxime salebrosis viis, quæ in hac materia sunt, dum carnalis affectus tam religioso dominatur, vt cum cognatorum negocia curare & sibi arrogare faciat, sicuti videmus sæpius & experimur, ob nostra peccata, quam vellemus. Dicit sanctus Basilius id inde oriri, quod diabolus inuidens, aliquem in terris cœlicam vitam agere, & in carne viuente sine illa viuere, & luctari, quod ipse perdidit, nititur pietatis colore & obligationis, Religiosum se his curis intricare, vt se animæ pacem & quietem amittat, & in Dei amore & feruore tepescat, quoad perfectionem tendebat. Et consideratione dignum est, quanta instantia diabolus hoc promoueat, vtens ipsis cognatis instrumenti loco, vt videantur, illos in negociis, litibus & controuersis, matrimoniiis & difficultatibus aliud refugium non habere, quam ad cognatos religiosos. Quod persuadent sibi ita fieri debere, & quod hi plus ocii habeant quam quisquam aliorum, & nullæ illis occupationes sint, quam eorum negocia curare. Recte ait quidam Carthusianus lo-

Rodriquez exercit. pars 2.

quens de prælati & sacerdotibus secularibus: Deus sacerdotibus dedit sine liberis esse, & diabolus dedit illis nepotes, & adducit versum ab alio dictum:

Cum factor rerum priuaret semine ele-

rum,
Ad Sathana votum successit turba nepo-

tum.
Hinc Sathanas nepotis negocium procurat, & de marito prouidere nepti, & te his negociis implicare, vt te ex loco tuo extrahat, & professione spoliat. Hoc ille desiderat, & non consanguineorum bonum, sed tuum malum & damnum. Reliquit Religiosus bona, honorem, commoditates & delicias, vt hic se curis & sollicitudinibus extricaret: quibus relictis & hic positus nisi recipere deberet aliorum difficultates & sollicitudinē, & quasi ille foret, cui omnia, quæ carnis & sanguinis sunt, curanda; sicque vocationis suæ fructum amitteret: Optime (vt refert Cassianus) respondit Abbas Apollo ad quem in cella sedentem, nocte quadam frater suus accessit, petens vt exiret & iuuaret vt bouem extraheret, qui in paludem inciderat: vnde illum solus extrahere nequibat. Dicit ei Abbas Apollo, quare alium fratrem, qui illic remanserat, non vocasset. Respondit illum abhinc quindecim annos esse mortuum. Tunc ait Abbas Apollo: Ego, frater mi, iam viginti annis mortuus sum & in hac cella sepultus, eaque, vt te iuuem, mihi exire non licet. Hoc modo in similibus occasionibus religiosus se habere debet, & nisi curas & negocia cognatorum a se repellat; sibi persuadere certo debet, multum se detrimenti in anima passurum, quamuis id pietatis quam iustissimo titulo & colore fiat.

Optime cum dictis congruit, quod ait sanctus Hieronymus: *Quanti monachorum, dum patris matrisque miseruntur, suas animas perdidit.* Quotidianus rerum vsus docet, & multa monachorum exempla reperiuntur, quos falsa hæc cognatorum pietas & compassio pessum-

cc dedit

Saxonia Car-
thuf. in vita
Christi p. 6.
68.

Cassian. coll.
cell. 4. c. 9.
Abbas A-
pollo.

Hieron. in
reg. mon.
quam collegis
Lupus de O-
liueto.

*Predicta nonnullis exemplis
roborantur.*

dedit. Quot in vocatione sua defecerunt, & deserunt Religiosi esse, quod se in similibus cognatorum curis & suorum possessionibus ingerent, & illis prouisum esset? Quot apostatas videmus per vias & vicos discurre, vt parentes consolarentur? qui post ad aliud apti non sunt, quam vt paternas suas vel maternas opes deuorent & consumant, & incommodam senectutem adferant mala sua vita, quam ducunt. Idcirco sanctus Basilius hanc compassionem armaturam vel sagittam diaboli nominat, quam fugere debemus; ea enim ille vititur tanquam medio & instrumento, vt nobis multum damni inferat. *Scientes itaque intolerabile detrimentum huius erga cognatos affectus, fugiamus illorum curam tanquam diabolicam ad impugnandam armaturam habentem.*

*Compassio
cognatorum,
est diaboli sa-
gitta.*

Nullus vero se hic excuset, vel nimium fider, nec cogitet se magna sanctitate præditum esse, dicendo, quicquid facit, iam obedientia purgatum & colatum esse: quod enim de cognatorum visitationibus & in patriam profectionibus ante dictum, & hic locum habet: superiores velle, ne te cognatorum negociis implicares, sciunt enim hoc consultius fore: ideoque permittunt quod in te virtutem ad aliud quid efficiendum non animaduertant. Neque obedientia sed permissio est, & accommodat se superior tibi & fragilitati tuæ, & potius tuam, ille hic voluntatem, quam tu illius perficis. Et si monachus ille matrem videre volebat, quod superior pro eo spondere noller; quanto iustius & æquius erit, ne te cognatorum negociis inuoluas & intrices, nisi pura id obedientia inungatur, & superior dicat se tibi fide iubere, cum tantum illic periculum situm sit.

DE sancto illo Abbate Pœmene dicebant sancti illi patres, quod quodam tempore in Ægyptum Iudex quidam venerat, qui huius sancti nomen & famam audiens, magno eius videnti desiderio tenebatur. Hinc quendam ad illum misit nuncium, qui eum oraret, vt dignaretur eum admittere, nam se proposuisset illum visitare. Pœmeno hoc nuncio mœstus & tristis factus apud se cogitabat, si nobiles illum inciperent visere & honorare, multos statim ex populo adfuturos, & vitam & exercitia eius spiritualia in terrumperent, & diabolus ei humilitatis gratiam auferret, quam multo labore accedente Dei fauore sibi parauerat, & hæcenus conseruauerat, ne vanæ gloriæ laqueis caperetur. Hæc apud se cogitans, proposuit se excusare, & illum non admittere. Quod magnam iudici molestiam attulit, & dixit cuidam suo officario: Peccatis meis adtribuo, quod hunc virum Dei videre non possum. Et postea magno desiderio eum videndi captus, proposuit id consequi, quacunque etiam id ratione fieret. Tandem astum excogitauit, quo illum cogere faceret, quod efflagitabat. vel eum etiam exire & visere. Et fuit huiusmodi: Iussit in carcerem conici quendam eius nepotem sororis filium, dixitque secreto cuidam suo officario, ne senex de captiuitate nepotis nimium angeretur, nunciari illi curaret, si ad illum veniret. festinim nepotem libertate donaturum, quamuis tam graue esset crimen, quod maximam poenam mereretur. Quod capti mater audiens, & intelligens, si frater iudicem visiteret, filium suum statim liberandum & carcere emittendum; in solitudinem abiit, & cœpit ante ostium cellæ sancti fratris sui clamare & suspirare, & multis cum lachrymis orare, vt iudicem

cem aditet, & pro filio rogaret. Quamuis Pæmeno eam audiret, nihil respondit nec ostium aperire voluit, ut ingrederetur. Quod soror agnoscentes cepit illi maleficere, & exclamare: Durissime & crudelissime, qui ferro duriora viscera habes. Extremus meus dolor & lachrymarum te ad misericordiam non flectunt, quamvis scias, unicum quem habeo, filium in magno vitæ versari periculo: Pæmeno hæc audiens dicit monacho & suo socio, qui illi ministrabat, Vade, hæc illi verba dicito. Pæmen filios non genuit; ideoque non tristatur. His verbis dimissa & omnis solatii expers rediit foror. Et iudex intellexit, quid actum esset in solitudine, & quod se excusasset venire ad illum; dixit aliquibus eius amicis: saltem eo illum inducite, ut mihi literas petitorias scribat, ut nepotem liberem. Multi hoc cum nuncio Pæmenem accesserunt, & rogabant ad iudicem scriberet. Quorum importunitatibus victus ita scripsit: Inquirat nobilitas vestra diligentissime super iuuenis huius crimine; & si quid morte dignum commisit, moriatur; sicque in hoc sæculo delicti pœnam luat.

Ut hoc parto æternas inferni pœnas evadat. Refertur in vitis Patrum de sancto Abbate Pastore simile exemplum. Quod ab eo impetrari nequiverit, ut pro quodam suo nepote intercederet, qui iam mortis damnatus erat, ne se carnis & sanguinis negociis implicaret.

Idem de B. P. N. Ignatio habemus, quod nunquam in se recipere voluerit onus matrimonii neptis suæ, quæ hæres & domina familiæ eius erat, rogarent, cuiusmodi erant Duces Nasaræ & Albuquerquei. Quibus respondit, hæc iam ad se non pertinere, nec professioni eius consentanea esse, quod multis abhinc annis se eiusmodi curis expediisset & mundo

mortuus esset: nec docere id resumere, quod multo ante reliquisset, nec tractare aliena à vocatione, rursusque vestes induere, quibus se exuisset, & pedes imundos reddere, quos tanto conatu divina opitulante gratia lauisset, postquam domo abiisset. *Exspoliaui me tunica mea, quomodo induar illa? Laui pedes meos, quomodo inquinabo illos.*

Cantic. 5. 8.

Legitur & de P. N. Francisco de Borgia, quod nunquam ab eo impetrare potuerit, ut sanctitatem S. rogaret, ut dispensari veller super Aluari de Borgia filii sui matrimonio, ut in uxorem duceret neptem eius, sororis ipsius filiam, dominam Ioannam Aragonensem, hæredem Marchionatus de Alcanizes, quamvis tanti id filii interesset, ut tantum dominum & statum acquireret. sciretque summo Pontifici nil tam in votis esse, quam ut sibi & omnibus suis consuleretur. Dicitur præterea & cum Imperatore aliud negociam interuenisse, de quo Imperator valde ædificatus est, & verum re ipsa comperit, quod ad ipsum relatam erat de P. Francisci alienatione à filiis, & quod talem se iis exhiberet, quasi filii non essent. Attendamus à quibus se negociis sancti hi abstrahebant, quæ tamen breui tempore conficere poterant; & altera ex parte consideremus, qualibus se negociis aliqui Religiosi implicent. Si illustres hi viro & tam sancto tam verebantur huiusmodi tractare, cur non & nos metuamus, cum tam sancti non simus: ideoque maiori periculo exponimur. Et hanc putamus causam esse, cur non timeamus, quod tam sancti non simus. Si enim re ipsa sanctitati & perfectioni studeremus, pericula hic exoritura metueremus, & illa fugeremus, uti sanctos illos constat fecisse.

P. Borgia curas de matrimonio filii reiecit à se. L. 4. c. 6. v. 1. a. eius.

CAPVT VI.

De aliis malis & damnis, quorum affectus in cognatos causa est: & qua ratione Christus seruator noster illa fugere docuerit.

Basil. in confit. monast. c. 21. Affectus in cognatos periculum adducit sacrilegii.

Dicit sanctus Basilius, hunc in cognatos affectum & naturalem compassionem eo solere ducere Religiosum, & ad talem extremitatem pertrahere, vt sacrilegio se obstringat, Religioni detrahens, vt eis succurrat. Et licet non capit ex eo, quod religionis est, tamen ex eo capit, quod deuoti religioni darent: & hinc inde, à pœnitentibus & amicis corradit, quod det, & subinde cum ministeriorum detrimento. Non enim quis tanta cum his libertate frui potest, quibus indiget, & quibus tali modo non obligetur & aliquando etiam aliquo cum conscientie scrupulo contra paupertatis votum: Si mihi, vel si alteri detur, vel si ego, vel si alter det. His accedit, quod affectus hic in cognatos taliter visum eripiat, vt quis hic nullam difficultatem sentiat, & vt ei licitum subinde videatur, quod alias illicitum est, & voto paupertatis contrarium non esse, quod reuera tamen huiusmodi est. Et quamuis quis nihil aliud Religioni furaretur, quam tempus, quod negociis cognatorum impendit, satis sane illam fraudat & sat damni infert. Hinc ait sanctus Basilius: Non amplius tuus, sed religionis es, cui & corpus obtulisti, & omnem operam & laborem: ideoque illa non solum animæ, sed & corporis tui curam gerit, suppeditans quicquid necessarium, & tu sustentationem à religione capis, & cognatorum negociis occuparis? Totum hoc illi furaris; vt taceam de malo exemplo, quod præbes his, qui te vident cognatis tam deditum esse.

Luc. 14. 26. Non nisi prægnantem ob rationem ait Christus Seruator noster in Euangelio: *Si quis venit ad me, & non odit Patrem suum, & matrem, & uxorem, & filios, & fratres,*

& sorores, adhuc autem & animam suam, non potest meus esse discipulus. Animaduertit recte hic S. Gregorius, quod eodem modo, quos iubet nos ipsos odisse, iubet & odisse patres & cognatos. Sic vt erga te habendum tibi sanctum odium, te mortificando, & tibi in omnibus contradicendo, quæ caro aduersus spiritum & rationem concupiscit, & iis nõ consentiendo, quod hic inaximus omnium inimicorum tuorum sit, eodem modo & tibi sanctum odium in cognatos & parentes habendum, iis non consentiendo, sed iis in omnibus contradicendo, quæ tibi impedimento ad salutem, profectum & perfectionem esse possunt. Hi enim tui pars sunt, & etiam hostes tui. *Et inimici hominis domestici eius.* Refertur in Chronicis Fratrum Minorum, quod quidam fratri Egidio dixerit, quod plane proposuisset Religiosus. Respondit Dei famulus: si hoc decreuisti; occide prius omnes consanguineos quos habes. Hic lachrymans, petebat, ne tantis illi criminibus obnoxium redderet. Replicat S. Egidius cur tam parui iudicii & intellectus es? Non dico, vt materiali illos gladio, sed mentali occidas. Nam secundum Domini dictum, qui non odit patrem, matrem & consanguineos, non potest eius esse discipulus. Consideratione dignum est, hanc doctrinam sepius à Seruatore nostro in S. Euangelio repeti. Et notat S. Basilius & allegat duo exempla quæ apud illum habentur. Prius iuuenis illius qui Christum sequi volebat, & veniam petebat, vt bona sua venderet, & de iis disponeret. Cui respondit: *Nemo mit- tens manum suam ad aratrum, & respiciens retro, aptus est regno Dei.* Sic vt respicere nihil aliud sit, quàm redire postquam manus ad aratrum Euangelicorum consiliorum missa sit, & nos intricare sæculi negociis, quæ ante reliquimus. Hanc Christi sententiã metue, qui dicit *non aptus esse regno Dei.* Alterum exemplum est de alio iuvene, qui etiam Christum sequi volebat, & veniam petebat sepeliendi patrem. Quæ res honesta & quæ breuissimo tempore confici potest: & veniam non dedit, sed respon-

dit: Sine ut mortui sepeliant mortuos vos. In
 quæ verba ait Theophylactus. Si autem il-
 li neg. patrem sepelire licuit; va his, qui mo-
 nasticam professi, ad mundana regrediuntur
 negocia.

Nec Christo Seruatori nostri satis fuit,
 nos verbis & exemplis alienis docuisse nisi
 & proprio exemplo nobis hanc parentum
 & cognatorum fugam demonstrasset. Vt
 in multis Euangelii locis videre est, quasi
 exteriori rigorem & austeritatem sanctil-
 simæ suæ Matri exhibuerit dum triduo a-
 missus in templo inuentus est, ait: *Quid
 est, quod me quærebatis? Nesciebatis, quia in
 his, quæ Patris mei sunt, oportet me esse?* Et in
 nuptiis deficiente vino: *Quid mihi & tibi
 est, mulier? ut nos doceret* (ait S. Bernardus)
 modum cum parentibus agendi, vt dum
 nos à professionis nostræ sine & propo-
 sito adducere nituntur, vt eis resistamus, &
 dicamus: *In his, quæ Patris mei oportet me
 esse: Fas est, Dei & salutis nostræ negocium
 nos promouere.* Et alii, qui illi dicebat:
 Magister dic fratri meo, vt mecum hære-
 ditatem diuidat; respondit austere: *Homo,
 quis me constituit iudicem aut diuisorem su-
 per vos? non missus sum vt has inter vos li-
 tes componam.* Vt docent, fugienda no-
 bis huiusmodi esse negocia, non enim
 professioni nostræ congruunt.

CAPVT VII.

*Quaratione tentatio hæc titulo non
 solum pietatis, sed & obligationis
 velari solet, & de remedio
 contra eandem.*

QUANDOQVIDEM tentatio hæc non
 solum colore & titulo pietatis, sed &
 obligationis se munire & promouere so-
 let, id quod tentationes periculosas ma-
 xime reddere solet; B. P. Noster, vt damno
 huic occurreret, & idem præueniret quod
 inde in Societatem irrepere posset; iubet
 in Constitutionibus, vt omnes, qui illam
 ingrediuntur, interrogentur, dum de eo
 dubitatur, non teneantur & obligati sint
 parentibus vel cognatis succurrere, & nõ

se regi patientur eo modo quo Societas
 vel Superior ordinabitur; non permittentes
 se proprio iudicio regi. Nam in cognato-
 rum negotio, vt & in proprio affectus
 excæcat, & erroris causa esse solet, ideoq;
 ipsi iusti iudices in hac causa esse non pos-
 sunt. Vt ergo omnes quiescerent, & nul-
 lum scrupulum haberent, hoc remedium
 B. P. N. inuenit. Idcirco quilibet eo sibi sa-
 tisfactum esse crederet, quod Societas hoc
 in negotio statuerit, quandoquidem tan-
 tam in illa doctrinam & Dei timorem in-
 uenire licet, vt negocium iuxta scientiã &
 conscientiam exacte perpedit. Et magnæ
 Deo sunt agenda gratiæ, quo hac in parte
 posset esse securus, & tanto feruentius suo
 profectui & perfectioni studere.

Eandem ob causam iubet idem B. P. N.
 vt dum bonorū distributio in cognatos
 facienda est, quod pauperes sint; id duorū
 vel trium doctorum & priorū iudicio per-
 mittatur, quod quisque elegerit Superio-
 ris consensu, quibus incumbet iudicare,
 nõ vere pauperes sint, & si vere indigeat,
 ne caro & sanguis illos in errorē inducat;
 Sic, vt hac opera nõ sit opus dū quis bona
 sua alienis pauperib. dat, dū vero pauperi-
 bus cognatis, id requiritur, ob periculū, qd
 ex amore & affectu carnis incidere posset.
 Idque notat S. Gregorius in illo exemplo
 in quo Christus iuueni prohibebat, ne se-
 peliret patrem. Aduerte, quod non prohi-
 buisset alienum sepelire, sed potius sua-
 sisset, & opus misericordiæ fuisset, sed pa-
 trem prohibet sepelire, vt sciamus, quod
 cum alienis licet, sæpe non expedire co-
 gnatis fieri, ob periculum, cum proprium
 tu ob scandalum eorum, qui vident reli-
 giosum implicitum & inuolutum carnis
 & sanguinis negociis. Certum est alio
 modo aliorum, alio consanguineorum
 rebus occupari: Ille enim non turbat nec
 inquietum reddunt religiosum, sed in his
 experitur se turbari, & animi pacem sub-
 trahi, & magno sibi impedimēto in exer-
 citiis spiritualib. esse. Idcirco dū aliquā-
 do necessitas exigat, vt quis cognatis ad-
 sit, expedierit aliū Patrib. onº in se recipere;
 estque in Societate statutum, vt sic fiat,

*In bonorum
 distributio
 facienda co-
 gnatis pau-
 peribus, sit
 duorum vel
 trium iudi-
 cio.*

*Greg. l. 7.
 mor. c. 14.
 Luc. 9. 60.*

Basili. in qua. fufius difput. 32.

conuenitque cum S. Basili doctrina Pre-
terea dū quis per se humilibus se negociis
miscet, signū est, illi aliquid affectus mū-
dani & carnis remanuisse, velle cognatos
pauperes non esse, nec inedia pati, &
Deus forsitan vult illos pauperes esse & cū
paupertate conflictari, quod hoc illis ma-
gis ad salutem animæ & illi ad humiliati-
onem conducat. Solet & alia hic aliquan-
do miscere vanitas & stultitia, quod ali-
qui Religiosi volunt & moliantur, vt eorū
parentes & cognati pluris sint & amplius
habeant, quam fuissent vel habuissent, si
ipsi religiosi non essent. Quo clare demō-
strant, se vere huiusmodi nō esse, sed cor-
pore solum. cum enim humiliores esse de-
berent, maiorem præsumptionem & va-
nitatem assumunt.

Deniq; si quis eum finem, ob quem ad
religionem venit assequi desiderat; neces-
se, vt cognatorū negocia deponat, & illis
se non inuoluat: *Qui dixerit patri suo &*
matri sue nescio vos, & fratribus suis ignoro
vos, & nescierit filios suos, hi custodierunt e-
loquentium tuum, & pactum tuum seruauerūt.

Deut. 33. 9.

Bernard.

Heb. 7. 3.

*Religiosus in-
star Melchi-
sedecū esse o-
portet.*

Dicit S. Bernardus, & est communis San-
ctorum opinio, Religiosum vt alterū Mel-
chisedech esse debere, de quo ait S. Apo-
stolus Paulus illi nec patrem, nec matrem
fuisse nec cognationē non quod hæc non
habuerit cū enim verus homo fuerit, hæc
illi deesse non poterant. sed dicitur hæc il-
li non fuisse, quod sacra Scriptura de illo
vt Sacerdote loquens horum mentionem
non facit, nec principii, nec finis dierum
eius. Vt indicet Sacerdotes, maxime vero
religiosos perinde ab his seiunctos esse de-
bere, ac si hæc non haberent & rebus spi-
ritualibus & diuinis tam addictos, quasi
ex coelo descendissent. Sicut in anima sint
alteri Melchisedeches, nec quidquam in
mundo habeant, quod his connexum sit,
quodq; illos impediatur & retardet ad Deū
cum festinatione adcurrere. Cōcludamus
ergo his verbis S. Bernardi: *Sede itaq; soli-*
tarius sicut turtur: nihil tibi & turbi, nihil
cum multitudine caterorum, etiamq; ipsum
obliscere populum tuum, & domum patris

*Eern. ser. 40.
in Cantica.
Psal. 44. 11.*

*tui, & concupiscet Rex decorem tuum. Et S.
Hieronymus in hac Propheta verba di-
cit: Grande premium est parentis obliuisci,
quia concupiscet Rex decorem tuum.*

In Fratrum Minorum chronicis, legitur
quidam à matre eleemosynis & summa
cum paupertate sustentatus & nutritus,
donec magister in Theologia creatus in
eum ordinem coopretetur. Audiens mater
filium monachum factum, ad monasteri-
um venit, & multis cum lachrymis & im-
portunitate filium repetebat, vbeta ostē-
dendo, & quanto labore illum aluerat de-
monstrando, eique paupertatem & extre-
mam inopiam, quam patiebatur, ob oc-
ulos ponendo. Hic lachrymis Magister ille
motus à proposito desistere statuit & le-
quenti die monasterium exire. Dumque
super hac re magnum in animo certamen
aduerteret, orationis se dedit. vt consu-
uerat & ante Crucifixi imaginem prostra-
tus, anxio corde dicebat: Domine non te
volo relinquere, & quæso, ne tale quid
permittas, solum matri, quæ in magnis est
angustiis, succurrere solum volo. Cumq;
hæc diceret, & oculos ad imaginem re-
teret; videbat ex Domini latere verū ma-
nare sanguinem, & statim vocem sibi di-
centem audit: Pluris mihi constitisti, quā
matri, quādo quidem te creauit, & hoc lan-
guine redemi nec me matris amore dese-
rere debebas. Quo monito Magister ob-
stupefactus, & naturalem matris amorem
Christi amori postponens, qui maternus
amor suadebat eius necessitati adesse &
Christum deserere, isq; in ordine perseue-
rauit, ibidem ad mortem vsque summa
cum laude vixit.

Quamuis hoc in tractatu solum Reli-
giosis videamur locuti esse; ramen & se-
culares non exiguum hinc fructum colli-
gerent; si inde discerent, vt desideramus,
Religiosis non molesti esse, nec suis ne-
gociis implicare, nec se religionis regimi-
ni immiscerent, petentes vt cognatus vel
amicus huc vel illuc, vel alium
quemuis in locum mit-
tatur.

TRACTATUS SEXTVS.

De tristitia & lætitia.

CAPVT I.

De magis damnis quæ ex tristitia fluunt.

TRISTITIAM longe repellere à te; multos enim occidit tristitia, & non est utilitas in illa, ait Sapiens Cassianus librum de spiritu tristitiæ composuit,

dicent enim ad medendum huic malo & ægritudini, non minore cura & diligentia opus est, quam ad alias spirituales infirmitates & tentationes, quæ se nobis in hac vita offerunt, ob multa & plurima dâna quæ inde manant, & in eodem libro allegat, & sacræ Scripturæ testimoniis confirmat. Caue, inquit, tristitiam, nec illi in cor suum ingressum præbe, si enim intrare permittas, & ibi dominari cœperit, statim orationis delectationem & gustum auferet, & faciet horam tibi longam videri, & illam non perficere; imo subinde te plane oratione & spirituali lectione spoliabit. Et in omnibus spiritualibus exercitiis tædium & fastidium adferet, ut nec illa adspicere audeas: *Dormitauit anima mea præ tædio.* Hoc versu ait Cassianus recte exprimit Propheta dâna quæ ex tristitia proficiscuntur. Non dicit corpus, sed animam dormire; spirituali enim tristitia & accedia, tantoq; anima tædio & fastidio in omnibus spiritualibus exercitiis & virtutis operibus afficitur, ut videatur dormitans inepta, & torpens ad omne

bonum. Et tantum aliquando est fastidium quod talis ad bonum & spiritualia habet ut horrore sint iis, qui in virtutem & perfectionem incumbunt, quos & subinde à bonis suis exercitiis retrahere & turbare conatur.

Habet & aliud in se tristitia, ut auctor est Cassianus, quod hominem morosum & austerum proximis reddat. Ait S. Gregorius: *Tristes ex propinquo habet iræ.* Propterea id experientia docet, quod tristes facile irascamur quiduis fastidimus: insuper hominem in agendis impatientem, suspiciosum & malignam facit. Et aliquando tam tristitia hominem turbat, ut sensum perdat, & sui impos sit, secundum illud Ecclesiastici: *Non est sensus, ubi est amaritudo.* Et sæpius videre est, aliquem tristitia & melancholia obrutum tam insueta apprehendere, & tam insolita & ratione & fundamento carentia suspicari, ut ii, qui apud illum sunt, illa videre & de illis iocari ut stultitiis soleant. Alios, & quidem viros graues, doctos & honoratos videre fuit, tã hac passione pressos, ut illis cõdolendum maxime esset, quos nunc videre erat ut puerulos flêtes nunc tam alta ducere suspiria, ut rugire viderentur. Idcirco dum sui compotes sunt & aduertunt sibi hanc stultitiam (quæ iure optimo talis dici potest) aduenire; se cubiculo suo includunt, ut tibi

Facit hominem morosum impatientem, suspiciosum. Greg. l. 30. mor. cap. 21.

Ecc. 21. 15.

ut tibi soli suspirent & plorent, & ne auctoritate sua apud illos excidant, qui huiusmodi illos agere cernunt.

Si ab ipsis exordiis nosse lubet effecta & damna, quæ in corde, tristitia operatur (Cassianus ait) Sanctus Spiritus illa per Sapientem breuiter sic proponit: *Sicut tinea vestimento, & vermis ligno; ita tristitia viri nocet cordi.* Proverbior. 25. versiculo 20. Vestis à tinea corrofa ad nihilum valet, nec ad quid utilis est: nec lignum verme plenum ad ædificandum conducit, nec quid oneris potest ei imponi, statim enim distumpitur. Eodem modo & homo melancholia repletus, tristis & mæstus ad omne bonum inutilis est. Nec se hic malum sistit, sed quod omnium deterrimum, tristitia in corde causa est & radix multarum tentationum & ruinarum. *Multos enim occidit tristitia, & multos in peccata labi fecit.* Hinc est, quod aliqui tristitiam nominant latronum nidum, & dæmonum speluncam; idque bono iure. Ad quod probandum allegant illud Iobi de diabolo dictum: *Sub umbra dormit, Iob. 40. versiculo 16.* Sub hoc enim umbra & obscuritate, sub hac nebula & tenebris confusionis, quam sentis, dum tristaris, dormit & se abdit diabolus: hic eius nidus & cauerna est, ubi in insidiis latet, ut te post omnibus, quibuscumque volet, tentationibus adoriatur. *Posuisti tenebras, & facta est nox. in ipsa pertransibunt omnes bestie silue.* Psalmo 103. versiculo 20. & 21. Ut enim serpentes & fera noctis obscuritate expectant, ut cauernas suas exeant; sic & diabolus, serpens antiquus huius noctis obscuritatem & tristitiæ tenebras expectat, & tunc omni tentationum genere irruit. *Parauerunt sagittas suas in pharetra, ut sagittent in obsecuro rectos corde.* Dicebat Sanctus Franciscus, diabolum valde lætari, dum alicuius cor triste est quod vel illum facile in tristitia & desperatione suffocet, vel ad mundanas voluptates pertrahat: Notatu hoc dignissimum, nam maximi momenti est.

Dum quis tristis & melancholicus est, subinde diabolus illum in dissidentiam præcipitat & desperationem, ut contigit Cain & Iudæ: aliquando dum aduertit non prospere hic negotium cadere, mundanis illum deliciis aggreditur, vel carnalibus sensualibusque voluptatibus allicit eo colore vel prætextu, quasi iidem de hoc dolore & tristitia sit liberaturus.

Huic accidit quod dum quis tristitia affligitur, statim illi tentationes obrepere soleant de vocatione, diabolus enim ei proponit in mundo vitam hilarem & iucundam acturum: hacque ratione aliquos per tristitiã & melancholiam à religione deficere fecit. Alias carnales & scædas cogitationes obicere solet diabolus, quæ sensualitati arrident, & conatur illos in iisdem moram trahere, sub prætextu, quod iis mæsticiam fugabunt, & animum lapsum erigent. Quod sane valde metuendum est illis, qui tristitia & melancholia vexantur, quod huiusmodi tentationes illis frequentes & familiares esse solent. Et recte Diuus Gregorius aduertit, & dicit, quod ut homo ex natura aliquam delectationem & recreationem appetit, dum eam in Deo non reperit nec in rebus spiritualibus; eadem ratione diabolus, cui propensio nostra explorata est, illam ob oculos ponit, & sensualia & inhonesta offert, & in eisdem delectationem & voluptatem, quibus tristitia & præfens melancholia fugetur vel saltem mitigetur: *Sine delectatione anima nunquam potest esse, nam aut infirmis delectatur aut summis.* Intelligendum ait Sanctus, nisi in Deo voluptatem & oblectationem habueris & in spiritualibus, eandem tibi in vilibus & sensualibus querendam esse.

Denique tot sunt mala & damna quæ ex tristitia nascuntur, ut Sapiens dicat: *A tristitia enim festinat mors.* Et alibi: *Omnis plaga tristitia cordis est.* Et non solum mors temporalis, sed & æterna, quæ infernus est, ex tristitia.

Est instar tinea.

Est causa multarum tentationum & ruinarum. Nidus dæmonum.

Psal. 103.

S. Francisci dictum de tristitia.

tristitia oritur. Talique modo declarat Sanctus Augustinus id, quod Iacob filiis suis dicebat: *Deducetis canos meos cum dolore ad inferos*, Genes 42. versiculo 38. & dicit, Iacob timuisse, ne tristitia, quam haberet ob absentiam Benjamin tantamin illo gigneret apprehensionem, ut in periculum, animæ suæ salutē adduceret. & cum illa in damnatorum infernum descenderet. Hæcque causa est, quod Sanctus Apostolus Paulus illam nos cauere moneat: *No qua radix amaritudinis sursum germinans impediatur, & per illam inquinantur multi*. Quando igitur tanta sint damna & pericula, quæ ex tristitia sequuntur, monent nos tam diligenter Sacra Scriptura & Sancti, ut illam caueamus: id quod non consolationis aut delectationis nostræ causa fit, si enim aliud non subesset; parum referret nos vel lætos vel tristes esse. Hincque tanto pericillam desiderat & procurat diabolus, quod ipsum non lateat, multorum malorum & peccatorum radicem & causam esse.

CAPVT II.

Aliquot adferuntur rationes, ob quas nobis Deo cum lætitia seruiendum.

GAUDETE in Domino semper, iterum dico gaudete: dicit Sanctus Apostolus Paulus. Idem & in Psalmis sæpius inculcat Propheta Dauid: *Lætamini in Domino, & exultate iusti, & gloriamini omnes recti corde. Exultent, & lætentur in re omnes, qui quarunt te. Tubilate Deo omni terra, seruite Domino in lætitia, introi-te in conspectu eius in exultatione. Lætetur cor querentium Dominum*. Et multis aliis locis sæpius nos hortatur, ut Deo in lætitia seruiamus. Hæcque Angeli salutatio erat, dum ad Tobiam ingrederetur: *Gaudium sit tibi semper*. Solitus erat dice-
Rodriguez exercit. pars 2.

re Sanctus Franciscus, diaboli & membrorum eius esse tristari, nostrum vero in Domino gaudere: *vox exultationis & saluti in tabernaculis iustorum*. Nos in suam deduxit domum Dominus, & ex millibus multis elegit, cur ergo tristabimur? Merito nobis sufficere deberet, ut sciamus maximi momenti rem esse cum toties eam commendet & inculcet Sacra Scriptura, & quod altera ex parte perspiciamus magna damna, quæ ex tristitia nasci diximus.

Ut tamen quid addamus, & ad oculum videntes utilitatem evitamus magis; aliquas adferemus rationes, ob quas nobis expedit cum cordis lætitia semper in Dei seruitio versari. Quarum hæc prima fit, quod iubeat Deus: *Non ex tristitia aut ex necessitate, hilarem enim datorem diligit Deus*: Dicit Sanctus Paulus, secundum quod per Sapientem dixerat: *In omni dato hilarem fac vultum tuum*, Ecclesiastic. trigesimo quinto, versiculo undecimo. Sicut in mundo videre est, omnes Principes velle, ut famuli illis cum lætitia seruiant, dumque vident illos languidos & torpentes esse, & demissis auribus & inuitos seruire & cum tristitia; non gratum est seruitium sed fastidium; sic nec Domino Deo gratum est, dum non illi seruitur prompta voluntate & gaudio, sed murmuratione & tristitia.

Annotat Sacra Scriptura, filios Israel ad templi fabricam multum auri, argenti & pretiosorum lapidum prompta voluntate & gaudio obrulisse. *Cum ingenti gaudio*. Et Rex Dauid Deo gratias agit, quod videret populum dona sua magno cum gaudio offerre. Hoc Deus magni æstimat; nec tanti opus, quam voluntatem, qua fit, facit. Et apud homines dici solet, plus esse animum & benignitatem, quam reliqua omnia, illum enim magni facimus, quamuis factum parui momenti sit. Et contra, quantumcunque magnum quid sit, si bono animo & cum gaudio non fiat, non
dd æsti-

S. Francisci dictum memorabile. Psal. 117. 15.

2. Cor. 9. 7. ratio sumitur ex Dei mandato.

1. Paral. 29. 9. & 17.

æstimatur, nec arridet, sed potius ingratorum est: Dicitur & qui dem apte, esse quasi quis lautum cibum apponit, sed ingrato condimento, quod totum ingrati saporis facit.

2. ratio est magna Dei gloria. Hilares declarant se prompta voluntate facere.

Secunda ratio est, quod ad Dei magnam gloriam & honorem cedat, si illi cum gaudio seruiatur. Hoc enim modo quis declarat bona & prompta voluntate se facere, & parum sibi videri, si cum eo, quod vellet facere comparetur. Qui Deo cum tristitia seruiunt, indicant se multum facere, & quod onere obruantur, & quod vix ferendo sint, quod displicet & ingratorum est. Quare vna causarum propter quas Sanctus Franciscus tristitiam in fratrum suoribus videre nolebat, hæc erat, quod ea ipsa indicaret, esse, resistantiam in voluntate, & accediam in corpore ad bonum. Alii vero ex lætitia & hilaritate, quam exhibent, videntur dicere velle, nullius esse momenti quod faciunt, si cum eo, quod facere velent, comparetur, Vt aiebat Sanctus Bern-

Bern. ser. 14. super Cantic.

Opus meum vix unius est hora, et si plus, pro amore non sentio. Quod Deo iucundissimum est, ideoque auditur in Eu-

angelio dicere: Tu autem cum ieiunas,

unge caput tuum, & faciem tuam laua, ne videaris hominibus ieiunans. Dicere vult: ornate, & esto hilaris, ne ieiunare vel aliquid facere videaris. *Nolite fieri sicut hypocrita tristes,* qui volunt omnibus constare se ieiunare, & aliquid facere. Hic obiter aduertendum, aliquos esse, qui sibi persuadent, vt cum modestia & collectione vadant, eundem sibi esse capite demisso & vultu tristi. Qui errant, dicit Sanctus Leo, quod *Religiosorum modestia mæsta non sit, sed sancta.* Semper Religiosa sit hilaris modestia, & modesta hilaritas. Et nosse hæc duo coniungere, magnum est religioso decus & ornamentum.

Leo papa ser. 4. Quadrage. Religiosa modestia sit hilaris & modesta hilaritas.

3. ratio proximorum ædificatio.

Tertio non solum hoc in Dei honorem redundat sed & in vtilitatem & proximorum ædificationem & virtutis approbationem. Qui enim hoc modo Deo inseruiunt, valde exemplo suo hominibus per-

suadent, in virtutis via non eam esse difficultatē & molestiā, quā impii imaginantur, dum illos tanta cum suauitate & hilaritate incedere vident: Quo homines, qui ex natura libenter lætantur & hilares sunt, valde excitantur ad virtutem. Ob hanc rationem valde nobis expedit, in nostris ministeriis hilares esse, vt cum proximis agamus, quod finis & institutum nostrum sit animas Deo acquirere. Hac enim ratione acquiruntur, & non solum ad virtutem, sed & ad perfectionē & religionem bene adficiuntur. Constat nobis de aliquibus, qui ob hoc solum mundo valedixerunt, & religioni sese addixerunt, quod lætitiā & hilaritatem religiosorum viderent. Nihil enim hominibus magis optandum, quam cum gaudio & hilaritate hoc æuum transigere & credo, si nosset quanto gaudio bonifruantur Religiosi, mundum incolis inanem futurum, & omnes religionem ingrefuros.

Sed hoc manna absconditum, quod Deus abscondit & reposuit his, quos eligere voluit. Et tibi absconditum hunc thesaurum aperuit, & fratri tuo abscondit, ideoque ille in sæculo mansit, & huc te uocauit Deus vnde infinitæ tibi sunt illi agenda gratiæ.

Quarta ratio ob quam nos lætos esse expedit, hæc est: quod opus plerumque maioris est meriti & valoris, quando cum huiusmodi sit hilaritate & promptitudine: opus enim hoc modo melius & perfectius conficitur. Quod & Aristoteles agnouit, dum ait: *Dilectio perficit operationem, tristitia corrumpit.*

Hincque multum interesse videmus inter eum, qui quid cum delectatione facit, & eum qui inuitus: hic enim nihil aliud respicit, quam vt possit dicere, se fecisse, ille vero incumbit, vt recte fiat, quod facit, & quam optime curat fieri.

His accedit, quod vt ait Sanctus Chrysostomus, animo vigor & lætitia vires

vires addat ad laborandum. Hinc aiebat
 Propheta Dauid: *Viam mandatorum tuo-
 rum cucurri; cum dilatasti cor meum.* Læ-
 titia dilatat & extendit cor. Dicit ergo
 Propheta: Dum mihi hanc lætitiã de-
 disti qua cor meum dilatatum est, magna
 cum velocitate sine vlllo impedimento
 mandatorum tuorum viam cucurri, nec
 quidquam laboris sensi: *Current, & non
 laborabunt, ambulabunt, & non deficient:*
 Et contra tristitia constringit, premit &
 arctat cor, & non solum operandi volun-
 tatem, sed & vires tollit, & difficile red-
 dit, quod ante cuius facile erat. Ideo &
 Sacerdos Aaron debilitatem fatebatur,
 postquam vna vice duos illi filios occi-
 disse Deo, & à Moysè fratre correptus,
 quod Deo sacrificium non obtulisset; re-
 spondit: *Quomodo potui placere Domino in
 ceremoniis mente lugubri?* Et filii Israel in
 Babylónico exilio dicebant: *Quomodo
 cantabimus canticum Domini in terra ali-
 ena?* Et quotidie experientia ipsa discimus,
 nobis tristitia occupatis non solum spiri-
 tuales deficere vires, secundum illud Sa-
 pientis: *In maxore animi deicitur spiritus,*
 sed & corporales, vt quisque pes, & quod-
 que brachium nobis grauissimum esse vi-
 deatur. Hinc auctores sunt Sancti, ne in
 tentationibus tristemur, hoc enim cor
 figore spoliat, & hominem pauidum & pu-
 sillanimum reddit.

Ex prædictis alia potest ratio colligi,
 ob quam Dei famulus, præsertim Religio-
 sus optare debet, vt hilarem agat vitam.
 Estque hæc, quod dum aduertitur, quæ-
 piam in virtutis & religionis negotio hi-
 larem esse; inde multum satisfieri & spem
 concipi, talem perseueraturum, & cæpta
 profecuturum. Dum vero tristis aduertit-
 ur, suspicionem & timorem adfert. hunc
 non perstiturum. Vt dum videmus ali-
 quem sub magno lignorum fascæ, & an-
 helum & suspirabundum incedere, hic
 subsistere, illic lignum aliquod cadere, &
 alibi aliud, statim dicitur, hic tanto fasci-
 ferendo non est, media via cogetur depo-
 nere onus: dum vere videtur hilaris, quasi

cantando cum onere progredi, mox dicit-
 tur, hic maius onus istoc onere portare
 posset. Eodem modo dum quis virtutis &
 Religionis negocia cum tristitia & mole-
 stia obit, & videtur gemere, & oneri suc-
 cumbere; suspicio est, hunc non perseue-
 raturum: nam semper contra aquæ fluxû
 remigare & eniti, fit remigum more, estq;
 nimis violentum. Dum autem letus hu-
 milibus & abiectis officiis & aliis religio-
 nis exercitiis incumbit, & corporalibus,
 & spiritualibus, omnia ei leuia & facilia
 sunt; bonam de se spem dat, fore vt pro-
 grediatur, & perseuerat.

CAPVT III.

*Culpas ordinarias quibus obnoxie
 sumus non sufficere, vt læti-
 ciam auferant.*

TANTUM à Sanctis fit, nos vsque hila-
 res & lætos esse, vt dicant nobis nec
 in lapsibus quidem animo cadendum,
 nec desperandum, tristes & melanco-
 licos esse oportere: quamuis pecca-
 tum huiusmodi sit, ob quod iure bo-
 no tritari nobis licet, vt statim dice-
 mus; tamen dicit Sanctus Paulus tristi-
 tiam hanc temperatam & moderatam esse
 debere, & inniti indulgentiæ & miseri-
 cordiæ Dei, ne desperationem & diffi-
 dentiam pariat: *Ne forte abundantiori tri-
 stitia absorbeat, qui eiusmodi est.* 2. Co-
 rinthiorum 2. versiculo 7. Hinc Sanctus
 Franciscus, qui hanc tristitiam in fratri-
 bus suis oderat socium suum, qui tristis
 erat, reprehendebat dicens, eum, qui Deo
 seruit, tristem non esse debere, nisi forte
 ob aliquod ab eo commissum peccatum.
 Si ergo tale quid (inquit) admiseris, huius
 te peniteat, & confitere, & à Deo veni-
 am & misericordiam pete, vt priorem tibi
 restituat lætitiã: *Redde mihi lætitiã sa-
 lutaris tui, & spiritu principali infirma me.*
 Eodem & modo Sanctus Hieronymus
 hunc locum exponit: *Id est, redde*

*Ob defectus
 non est despe-
 randum nec
 nimis tristitan-
 dum.*

*S. Franciscus
 oderat tristi-
 tiam in fra-
 tribus suis.*

Psal. 50. 14.

Hieronymus.

dd 2. mihi

M. Auila
effatum.

mibi illam exultationem, quam in Christo habui, priusquam peccarem. Pater Magister Auila arguit, & quidem merito, aliquos, qui in Deo via pleni inuiti tristitia ambulant, corde frigidissimo & gelu constricto, sine delectatione in diuinis, sibi in spidi & proximis, desperantes & pusillanimes: Multosque horum, ait, lethalia peccata non committere, sed dicere tali modo se dispositos esse, quod Deo non seruiant ut debent, ob venialia peccata, quæ admittunt.

Hic magnus error est: multo enim maiora sunt damna quæ ex nimia hac tristitia & dolore dimanant, illis, quæ ex eadem culpa nascuntur: & quod prudentia & fortitudine impedire poterant, augent, & ex vno malo in aliud cadunt. Et hoc est, quod diabolus ex tristitia habere intendit, ut videlicet eis vigorem & robur ad operandum subtrahat, ut nunquam boni quid ad perfectionem perducant.

Ex defectibus
x. utilitas est
nostri humiliatio.

2. maior gratia petitio.
3. maior cautela.

M. P. Auila,
dicitur.

Tsal. 119. 3.

Quod ex lapsibus & defectibus utilitatis eruatur, Primum esse debet, ut nos confundamus & humiliemus, animaduertentes nos opinione nostra debiliores esse. Secundum, ut maiorem à Deo gratiam postulemus, quod ea indigemus. Tertium, ut post maiori cautela & collectione viuamus, alios consulendo, occasiones pueniendo, & fugiendo: hoc modo plus proficitur quam pusillanimitate & inuiti tristitia. Recte ait Magister Pater Auila, si ob culpas quotidianas, quas in currimus, nobis tristandum, & desperandum esset; quis tandem hominum quiete & pace frueretur, cum omnes peccatis obnoxii sumus? *Si iniquitates obseruaueris Domine, Domine quis sustinebit?* Conare Deo seruire, & fac quod potes, & si quicquid fas est, conficere nequis; ne ideo mirere nec animum despondeas omnes enim huiusmodi sumus: homo & non Angelus es, debilis, & non sanctificatus. Abunde Deo debilitas & miseria nostra explorata est, & ideo nos desperare non vult, sed statim e-

rigere, & maius robur ab eo petere: ut infans, qui cadit, & statim surgit, & currit ut ante. Dicit Sanctus Ambrosius in fantum lapsibus patrem non irasci, sed ad compassionem moueri; idem & Deus nobiscum agit, secundum illud Prophetæ: *Quomodo miseretur pater filiorum, miserus est Dominus timentibus se, quoniam ipse cognouit figmentum nostrum, & recordatus est, quoniam puluis sumus.* Nouit Deus infirmitatem nostram miseriam, & nos ut debiles & infirmos amat filios, & ideo huicmodi lapsus potius illum ad compassionem quam indignationem mouent Inter omnia solaria, quæ habent illi, qui debiles in Dei seruitio sunt, est, intelligere Deum tam amoris & misericordiam diuitem esse, quod nos toleret, & amet, quam uis illi non tam exacte, ut dectet respondere. *Qui diues est in misericordia.* Ideoque ut cera ante ignem liquefcit, sic & omnes nostri defectus & peccata coram eius infinita misericordia dissoluuntur. Idque nobis animum addere deberet, ut semper læti & hilares operaremur; quod sciamus Deum nos amare & fauere, & ob omnes has ordinarias culpas nos ne minimum quidem gratiæ & diuini amoris amissuros.

CAPVT IV.

De tristitia radicibus & causis, earumque remediis.

INSPICIAMVS vero radices & causas, unde tristitia nasci solet, ut necessaria iis applicemus remedia. Cassianus & S. Bonauentura dicunt ex multis radicibus tristitiam prouenire posse. Aliquando enim ex naturali ægritudine & humore melancholico, qui in corpore dominatur, ortum habet: tuncq; remedium potius ad medicos quàm Theologos pertinet. Sciendum tamè huc melancholicum humorem nasci & augeri melancholicis cogitationibus,

nibus, quibus quis obnoxium se red-
dit. Hincq; Cassianus ait non minus no-
bis laborandum, ne eiusmodi melanco-
licæ & mœstæ cogitationes intrent, & ad
se nos rapiant, quam emittendum ne tur-
pes & inhonestæ, castitati & fidei contra-
riæ cogitationes irrepant, ob magnum
damnum, quod dicimus nobis inde im-
minere.

Alias nulla particulari causa præce-
dente, quæ eo prouocaret, quispiam re-
pente se tam tristem & melancholi-
cum sentit, vt nulla re delectetur, nec
amicis nec colloquiis, quibus ante val-
de capi solebat, sed omnia illi nause-
am pariant & aduersentur, & cum no-
mine communicare, nec loqui, nec a-
gere velit; & si quid horum fiat, non
ea sanauitate & affabilitate, sed qua so-
let eum fastidio & tædio fiat.

Vnde facile (dicit Cassianus) collige-
re licet nostras morositates & aspera ver-
ba non semper ex occasionibus, quas
fratres nostri suggerunt, nasci; sed in-
tus & in nobis causam latere, quod pas-
siones nostræ non sint mortificate; hæc
que radix illa est, ex qua torum hoc pro-
uenit.

Ideoque remedium ad pacem fruen-
dum, non est hominum commercium
& conuersationem fugere, nec Deus
tale quid iubet; sed patientem esse,
& recte passiones mortificare, nisi e-
nim has mortificauerimus, quocum-
que eamus, & quocumque terra-
rum fugiamus, nobiscum tentatio-
num & turbationum causam circumfer-
rimus.

Notissimum est exemplum à Surio al-
legatum de quodam monacho iracun-
do, qui ira & bile sua parum mortificata,
sibi & aliis grauis decreuerat monasterio
S. Abbatis Euthymii exire, in quo dege-
bat, sibi persuadens sublato cum aliis
commercio, & solitudine viuendo iracun-
diam cessaturam, quod irascendi occa-
siones non haberet. Facit, quod decreue-
rat, & se euidam cellæ includens, secum
aquæ vas fert, & diaboli actu effunditur:

furgit, & rursus aqua replet, iterum ef-
funditur & humi cadit, tertium implet,
& tertium effunditur. Tunc more solito
cum iracundia, vas capit, humi deiicit
& dirumpit, quo factò, aduertit non
monachorum consortium, nec cum iis
conuersationem causam fuisse, quod in
iracundiam & morositatem laberetur,
sed exiguam mortificationem, & tandem
ad monasterium rediit. Sic vt in te sit in-
quietis & impatientiæ causa, & non in
fratribus tuis. Mortifica tuas passiones, &
hoc modo (dicit Cassianus) & cum feris
pacem habebis, secundum illud Iob: *Be-*
stia terra pacifica erunt tibi, quanto magis
fratres.

Alias (teste D. Bonauentura) solet tri-
stia ex aliqua tribulatione superuenire,
vel quodquis voti sui non sit compos fa-
ctus. Eadem radix & à SS. Gregorio, Au-
gustino & aliis ponitur, & dicunt mun-
danam tristitiam nasci, quod quis rebus
mundanis deditus sit; certum enim est,
eum tristari oportere, qui eo, quod a-
mat, exiit. Qui vero plane à rebus
mundanis abstractus & sciunctus est, o-
mnemque in Deo spem & delectationem
quærit, hic à mundi tristitia immunis est.
Optime ait M. Auila, dubium non esse,
quin dolor ex desiderio nascatur, & quã-
to plus desiderii, tanto plus doloris, &
quo minus desiderii, hoc minus doloris
est, & nullo vigente desiderio, quietem
nasci. Sic vt desideria tortores nostri sint,
& lictores, qui nos excruciant.

Specialius de his agendo, & nobis ap-
plicando; dico Religiosi tristitiam inde
sæpe nasci, quod indifferens non sit ad
quicquid quod obedientia exigere pos-
set. Hoc ipsum est, quod frequenter so-
let illum tristem & melancholicum effi-
cere, & anxietate & dolore afficere. Si
mihi auferatur, quod mihi placet, si
mihi iniungatur, quod meæ voluntati
repugnat. Hinc ait S. Gregorius: *Qui aut*
non habita concupiscit, vt habeat, aut ad-
epta metuit, ne amittat: Et dum in aduersis
sperat prospera, in prosperis formidat aduer-
sa huc illic quo quibusdam fluctibus volui-
tur,

3. Est super-
ueniens tri-
bulatio.

Greg. l. 22.
mor. c. 14.
Aug. sup. il-
lud Psalmi:
Concepit do-
lorem, & pe-
perit iniqui-
tatem, &
tract. 14. sup.
Iean.

M. Auila
pronuncia-
tum.

Desideria
sunt nostri
tortores.

4. Est indif-
ferentia.

Greg. l. 22:
mor. c. 14.

sur, ac per modos varios rerum alternantium mutabilitate versatur. Religiosus vero qui in differens est ad quicquid quod obedientia ordinat, in eoque delectationem omnem ponit, vt Dei voluntati plene fiat satis; semper hilaris & latus est, & nemo eam hac letitia priuare poterit. Poterit quidem superior eum officio & collegio priuare, non autem delectatione, qua hic fruitur, quod illum certo alicui loco vel officio non alligat, sed solum vt Dei voluntati vndiq; fiat satis. Ideoque semper delectationem illam secum fert, quocunq; loci fuerit, & quocunq; munere occupetur. Si ergo vsq; latus & hilaris esse velis, omnem in hoc delectationem colloca, vt in omnibus Dei voluntati obsequaris, nec voluntatem huic vel illi negotio applica, nec eandem tu ipse complere stude: hoc enim medio ad delectationem non peruenies, sed in fausta fastidia & tædia tibi parabis.

§. Est superbia.

Maiores lucis gratia; quod vulgo tristitiæ & melancholiæ solet esse causa & radix, non est melancholicus ille sed superbæ humor, qui multum in animo nostro dominatur, vt diximus, dum de humilitate ægeremus; & certum est, quamdiu hic humor regnabit, nunquam tibi tristitias & melancholias defuturas, semper enim occasiones se offerent, & in tristitia & dolore viuendū tibi erit. Ad quod reduci potest, quod paulo ante diximus, aliquem indifferentem non esse ad quiduis, quod obedientia imperabit; labor enim & difficultas nō in officio, quod nobis proponitur, sita sunt, & maior labor & difficultas in magnis officiis & dignitatibus, quæ appetimus inuenitur, sed in superbia & honoris cupiditate. Hæc nobis id laboriosum, & onerosum reddit, quod facile & leue est; eamque nobis tristitiam & melancholiam adfert: imo sola cogitatio & metus, si nobis tale quid iniungatur, ad hoc sufficet.

Vnde facile colligere ait, ad huic tristitiæ medendum, nullum aptius remedium inueniri, quam humilem, & abiecto loco contentum esse. Qui enim hoc fece-

rit, omni hac tristitia & inquiete liber erit, & magna pace & tranquillitate fructur. *Discite a me, quia missus sum & humilis corde, & inuenietis requiem animabus vestris.* Hoc modo hæc verba exponit S. Augustinus, & dicit, si Christum in humilitate imitemur, nulla nos in virtutum exercitio laborem & difficultatem, sed magnam facilitatem & suauitatem senturos. Amor enim, voluntas & iudicium proprium hic difficultatem pariunt; quibus honoris, existimationis cupiditas, deliciarum, commoditatisque desiderium accedunt. Quæ omnia impedimenta humilitas aufert & discutit: Hæc enim hominem se parupendere & voluntati propriæ ac iudicio renunciare, honores, existimationem, omnia bona & delectationes temporales contemnere facit. Quibus sublatis nulla in virtutum exercitio difficultas & labor, sed magna pax & quies animaduertitur.

CAPVT V.

Ad orationem recurrere, magnum & efficax remedium esse ad tristitiam prostigandam.

AIT Cassianus, plurimum in quauis tristitiæ genere, ex quacunque etiam causa natae conducere, ad orationem confugere, & Deum cogitare & vitæ æternæ nobis promissæ spem ob oculos habere. Hoc enim modo omnia nubi la fugantur, & serenitas redit, & abit tristitiæ spiritus. Dauid enim citharam pulsante spiritus malus, qui Saul inuaserat, fugiebat & illum deserebat. Hæcque causa est, quod sanctus Iacobus in sua Canonica nobis hoc remedium assignet: *Tristetur aliquis vestrum oret.* Dicitque Propheta Dauid se hoc remedio visum fuisse: *Renuit consolari anima mea, memor fui Dei, & delectatus sum.* Cantabiles mihi erat iustificationes tua, in loco regi-

reginationes mea, id est, erant mihi cantica
solatium. Si ad tristitia nos liberandos,
sufficit cum aliquo amico agere; quanto
magis conducet cum Deo tractare? Ideoq;
Dei seruus & bonus religiosus ad fugan-
dam tristitiam & melancholiam non hoc
vteretur remedio, vt loquatur, distrahat &
sensus effundat, nec vt vana & profana
legat, multo minus canat; sed vt ad Deum
recurrat & orationi se det: hoc eius sola-
men & quies esto.

Examinant hoc sancti, quod in sacra
scriptura habetur, quod quadraginta di-
luui diebus elapsis, Noe atq; fenestram
aperuerit, & coruum emisit, vt ex-
ploraret, an terra iam sicca esset, vt de-
scenderet: qui ad illum reuersus non
est; & statim post, columbam emisit,
Quae (teste sacra scriptura) cum non inue-
nisset, vbi quiesceret pes eius, reuersa est ad
eam in arcam. Quærunt sancti, quando-
quidem coruus reuersus non est, quod
inuenit, vbi quieuerit pes eius, quo-
modo scriptura dicat, columbam non
inuenisse, vbi quiesceret pes eius: respon-
dent coruum lutum & cadauera sedisse,
sed columbam albam, simplicem & bel-
lam cadaueribus non pasci, nec luto &
sordibus insidere; & ideo in arcam re-
uertit, quod non inuenisset, vbi pes ei-
us quiesceret, nec pedem figeret. Eodem
modo Dei seruus & bonus religiosus de-
lectationem in mortuis hisce & vanis
mundi deliciis non reperit; & propterea
vt columba ad cordis sui arcam reuertit-
tur, & totum solatium & quies omnium-
que labium & tristitiarum, leuamen est
ad orationem confugere Dei recordari,
ad sanctissimum Eucharistiæ Sacramen-
tum accedere, & se cum Christo consolari,
& suos ei labores exponere & dicere:
Qui tui potest Domine me mæstum esse,
cum in domo tua & consortio sim? In
verbo illo Regii Propheta: *Dedisti lati-
tiam in corde meo.* ait S. Augustinus: *Non er-
ge furis quærenda est latitiam, sed intus in in-
tore homine, vbi habitat Christus, in ipso
corde in illo cubiculo, vbi orandum est, vt
Christus seruator noster docet.*

Refert de S. Martino Episcopo Seue-
rus Sulpitius, orationem laborum & de-
fatigationum leuamen ei fuisse. Vti fabri
ferrarii vt paulisper respirent à labore,
soliti sunt, aliquot irritos malleorum
ictus in incudem dirigere; sic & ille, dum
orabat, putabat se quiescere. De alio
quodam Dei famulo refertur, quod in
cella sedens maxima tristitia & incre-
dibili dolore repletus, quo Deus ad
certum tempus illum exercere voluerat,
audiuit vocem sibi intus in animo di-
centem: *Quid hic ociosus facis & te
consumis? Surge, & passionem meam
perpende. Surgens, cepit maxima eum
attentione passionis Christi mysteria
meditari, & statim tristitia recessit, ani-
mum, & solamen recepit; & hoc ex-
ercitium continuans, nunquam ampli-
us deinceps talem tentationem fen-
sit.*

De S. Marti-
no.
Seuerus Sul-
pitiu.

B. Henrico
Suso in horo-
logio sapien-
tia c. 14.
Religiosus ex
meditatione
passionis Christi
solatium
inuenit.

CAPVT VI.

*De consueta & ordinaria quadam
tristitia radice, qua est, quod Deo
quis, vt debet, non inseruiat, &
de magna letitia, quam bona
conscientia secum ad-
ducit.*

VNA præcipuarum causarum & radi-
cum, ex quibus tristitia & melancho-
lia proueniunt, est, quod quis non recte
cum Deo ambulet, quodq; se non secundum
conditionis & professionis suæ qualita-
tem gerat. Id quod quisque re ipsa & in se
experitur, dum enim magno cum seruire
& solitudine profectui suo studet, tanta
letitia & delectatione repletur, vt fere il-
lam non capiat, dum vero, quod muneris
sui est, non exequitur, tristis, & consolati-
onis expers est: *Cor nequam grauabitur
bitur in doloribus,* ait sapiens: *Et cor pra-
uum dabit tristitiam.* Propria & natura-
lis peccati conditio est, tristitiam & do-
lorem animo ingenerare. Quod &
Cain, simulatque peccarat, signi-
ficatum

Tract. 1. c. 10.
Tristitia ori-
tur ex negli-
genti deser-
uitio.

Eccles. 3. 16.
Eccles. 36. 22
Propria con-
ditio peccati
est, tristitia,
ostenditur in
Cain.

Propria conditio peccati
Et tristitia, ostenditur in Cain.

Genes. 4. 6.

Bern. de interiori domo. c. 45.
Grauissima poena est mala conscientia.
Seneca.

Plutarchus epist. ad Facium.
Simile.
Mala conscientia est inftar febrim.

ficatum est; dum enim inuidiam contra fratrem suum Abel concepisset, dicit S. scriptura: *Iratus est Cain vehementer, & concidit vultus eius.* Ducebat secum peccatum interiorem furorem, & vultum demissum, & se in facie amaritudo & interior animi mœror prodebat. Et interrogabat illum Deus: *Quare iratus es, & cur concidit facies tua?* Cain vero non respondente, (nam hæc peccati conditio est) dicit Deus: *Nempe si bene egeris, recipies?* Forsitan non tibi constat, si bene egeris, lætitiã & delectationem te habiturum? Ideoque alius textus ait: Nonne si bene egeris, leuabis caput tuum? quod est, lætum esse. *Si autem male statim in foribus peccatum aderit,* pulsans ostium, vt intret, cruciandi causa, quod statim exterius & in vultu tuo apparebit. Sicut enim virtus, quæ est rationi conueniens natura, magnam in animo lætitiã excitat; eodem modo vitium & peccatum magnam parit tristitiã; Sic enim quis secum dimicat & cum ratione, & conscientia vermis intus latrat, mordendo & rodendo viscera.

Dicit S. Bernardus: *Nulla poena grauior est praua conscientia. Mala conscientia proprius agit stimulus: si publica fama te non damnat, propria conscientia te condemnat, quoniam nemo potest seipsum fugere,* quantumcunq; secerit. Hinc quidam Philosophus dicebat, nulli culpa maiorem poenam infligi posse, quam illam commississe, ob magnum cruciatum, quo propria conscientia male facientem affligit. Plutarchus hanc poenam & cruciatum, qui ex mala conscientia prouenit, febris calori & frigori comparat; dicitque, sicut ægroti maiorem dolorem ex frigore & calore febris sentiunt, quam sani, dum ob intemperiem temporis calent vel frigent; eodem modo melancholia & tristitia, ex culpis propriis oriunda, de quibus conscientia nos accusat, maiore nos cruciatu & poena afficiunt, quam quæ casu aliquo fortuito & infortunio procedunt, sine tamen culpa nostra. Et præsertim hæc frequentiores sunt in illo, qui iam

Deo delectari incipiebat, & recte progrediebatur, magno cum fauore & diligentia, quam qui post resilit, & tepide sua curat. Si quis diuitiis affluens ad paupertatem redigatur; maiore cum dolore & mœrore, vitam agit, illo, qui nunquam nouit diuitias. Dum cui in mentem venit se quondam Deo cum deuotione & sollicitudine deseruisse, & gratiam ab eo impetrasse; iamque vero se longe alium ab illo animaduertit; non potest non summo dolore affici, & magnum interius sentire mœrorem.

Si ergo tristitiã exulare, & semper hilarem & iucundum agere vitam exoptas; nullum efficacius hoc est remedium, quam recte viuere, & facere quod conditio tua conuenit. *Vn nunquam essis tristis? bene viue,* ait S. Bernardus. Te ipsum excute, & causas remoue, quæ hanc generant tristitiã, hac ratione illa cellabit, & læticia aderit. *Bona vita semper gaudium habet, conscientia rei semper in poena est.* Vti enim maior cruciatus non est; quam morsus & latratus peruersæ conscientia, eodem modo nec maiorem est inuenire in hac vita lætitiã & delectationem bonæ conscientia testimonio: *Nun est oblectamentum super cordis gaudium sic cura mens quasi iungo conuiuium.* Sicut enim qui in conuiuio lætum & hilarem se exhibet missuum varietate, & inuitatorum præsentia; sic & Dei seruus, qui facit, quod debet, bonæ conscientia testimonio exhilaratur, & præsentia diuinæ odore, cuius pignora euidentia, & contenturas in anima sentit, secundum illud S. Ioannis: *Si cor nostrum non reprehenderit nos, fiduciam habemus ad Deum.* S. Apostolus Paulus dicit bonam conscientiam paradisum, gloriam esse & felicitatem in terra. *Gloria nostra hæc est testimonium conscientia nostra.* S. Chrysostomus ait bonam conscientiam ex bona vita oriundam omnines cordis tenebras amaritudines tollere & fugare, vt videre licet in sole, quo ex oriente nubila fugantur & dissoluantur; eodem modo, omnis tristitie copia in bonam conscientiam cadens, sic extinguitur,

guitur, ut ignis aliqua scintilla in profundum aqua repletum lacum cadens. Addit S. Augustinus, quod ut mel non solum in se dulce est, sed & insipida quæque quibus miscetur, dulcia reddit; sic & bona conscientia non solum per se læta & dulcis est, sed & labores exhilarat & dulces & lapidos reddit, secundum illud Prophetæ: *Iudicia Domini vera, iustificata in semetipsa, desiderabilia super aurum & lapidem preciosum multum & dulciora super mel & fauum.* Per Domini iudicia, mandata eius & legis obseruationem intelligit, quæ non solum in se dulcia sunt, sed & omnes vitæ molestias dulces faciunt.

Refert Ecclesiastica historia, fidei & religionis persecutores nouum & insolitum quid inuentasse, nec reperire est aliquos præteritis temporibus idem excogitasse, estque huiusmodi, quod quicumque vocati, vel tormentis excruciatifidem negassent, in carcerem cum sanctis martyribus coniciebantur, ut vero eorum pena omni consolatione careret; non ibi detinebantur ut paulo ante de Christianismo accusati, sed ut homicidæ & malefactores. Notaturque ibi discrimen, etiam quantum ad exteriores gestus & oculos utrorumque; quia sancti Martyres ad tribunalia & tormenta læti properabant, & diuini nescio quid in vultibus eorum elucebat, & vinculis ut monilibus exornabantur, & ex carceris graueolentia Christo & Angelis suauissime olentes apparebant, quasi non in carceribus sed odoriferis hortis detenti fuissent. Alteri vero mœsti, capitibus demissis horribiles visu, & omni deformitate deformiores exibant. Hos propria conscientia sæuius vexabat & excruciebat, quam compedes vincula, cathenæ & carceris factor: illis vero bona conscientia, & quietis & gloriæ spes dolores mitigabat, & recreabat: quod etiam boni plerumque experiuntur. Tanta enim est bonæ conscientia lætitia, ut frequenter bonus se tristem & excruciatum reperiens, ut omnem in partem oculos dirigens nihil reperiat, quod eum solari queat; sed il-

Rodriguez exercit. pars 2.

los intus reflectens, & conscientia pacem & testimonium intuens, se consolatur & erigit: nouit enim omnia reliqua, qua etiam cumque ratione cadant, nihil ad negocium, nisi solum hoc, facere. Ex hoc res magnæ consolationis eruitur, & est eiusmodi, si bona conscientia, & Deo gratum esse, causa sit, ob quam quis lætus sit; eandem hunc spirituales lætitiæ, signum euidentis & magnum indicium esse, aliquem bonam habere conscientiam & Deo placere, & in eius gratia & amicitia versari: ex affectu enim causa noscitur. Quod ideo recte S. Bonauentura annotauit, dum inquit: *Maximam inhabitanti gratia signum, est spiritualis lætitia. Lux orta est iusto, & redit corde lætitia. Impii autem in tenebris ambulant, & in obscuritate & tristitia. Contritio & infelicitas in viis eorum, & viam pacis non cognouerunt.* Hæcque ideo vel præcipua causa erat, cur S. Franciscus in religiosis suis hanc spirituales lætitiæ videri exoptaret, quod signo esset, Deum in illis habitare, & in eius gratia & amicitia versari. *Fruitus autem spiritus est gaudium, dicit S. Paulus. Spiritualis hæc lætitia, quæ prouenit & nascitur, ut ex fonte, ex cordis puritate & vitæ munditia, fructus est sanctus Spiritus, & signum, quod ibi habitet. Tantoq; gaudio afficiebatur sanctus Franciscus, dum hanc in religiosis suis lætitiæ videbat, ut diceret, si subinde contingat me à diabolo aecidia & spiritus mœstia tentari, adspicio fratrum meorum & sociorum hilaritatem, & statim eorum visa lætitiæ, tentatione liberor, quasi Angelos viderem. Videre seruorum Dei lætitiæ, qui in eius gratia & amicitia sunt, est quasi Angelos in mundo cer- nere, secundum illud S. Scripturæ. *Vidi te quasi Angelum Dei. Et bonus es tu in oculis meis, sicut Angelus Dei.**

CAPVT VII.

Aliquam bonam & sanctam esse tristitiam.

Dicit quis: Ergone semper lætandum nobis est? Nunquamne tristandum

Ex bona conscientia nascitur: ex lætitia bona conscientia.

Bonauent. in spec. discip. p. 1. c. 3. P. sal. 96. 12. P. sal. 61. 5.

P. sal. 13. 3. 1. p. 1. 1. c. 26. Chron.

S. Franciscus desiderium.

Ad Gal. 5. 22

Seruorum Dei lætitiæ videre, est, quasi Angelos videre. Esther 15. 16. 1. Reg. 29. 9.

cc dum

Basil in reg.
brevib. 192.
& 194.

Matth. 5. 5.
Leo Papa.
Cassian. l. 9.
de instit. re-
nunt.

Duplex est
tristitia mun-
dana.

S. Apollonius

Psal. 31. II.

Ad Theosal.
4. 12.
Ioan. 11. 35.

1. Ad Cor. 7.
30.

dum annon aliquam inuenire est tristitia bonam? Huic quaestioni responder S. Basilius, aliquam inueniri tristitiam bonam & vtilem. Vna enim octo beatitudinum, quas Christus in Euangelio ponit, Beati, inquit, qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur. Dicunt S. Basilius & Leo Papa & Cassianus, duo esse tristitiae genera, altera mundana, dum quis ob quidpiam mundanum tristatur, vt de aduersis & laboriosis. Hancque dicant seruorum Dei non esse. De S. Apollonio iu vitis patrum legitur illum ad discipulos ita verba fecisse, quod diceret seruos Dei, qui Deo confidunt, & regnum caelorum sperant, non oportere tristari. Tristatur (aiebat) gentiles & Iudaei & alii infideles, & plangant continue peccatores; iusti vero, qui viua spe aeterna bona expectant, latentur & exultent. *Latamini in Domino Exultate iusti, & gloriamini omnes recti corde.* Si enim caduca & terrena amantes deorum felici successu gaudent; quanto maior nobis gaudendi & exultandi in Deo & in gloria aeterna, quam speramus, occasio esse debet. Hinc est quod S. Apostolus Paulus non vult nos nimio dolore de amicorum & cognatorum morte affici: *Nolumus autem vos fratres ignorare de dormientibus, vt non contristemini, sicut & ceteri qui spem non habent.* Non absolute dicit, ne tristemur, aliquem enim de hoc mœrorem ostendere, naturale & non malum est, sed bonum & amoris signum: Quod & Christus seruator noster ipse ostendit, & lachrymatus est in Lazari amici sui morte, vt & adstantes dicerent: *Ecce quomodo amabat eum.* Sed S. Paulus dicit, ne tristemur sicut infideles, qui alteram vitam non sperant, sed vt moderata tristitia sit, nos consolantes breui mutuo nos in caelo visuros; quodq; ille nos praecesserit, illum breui secuturi. Sicut quamuis mundana & huius vitae negocia non possimus non dolere, quia homines sumus; tamen monet in his non perstandum, sed solum obiter illa tangenda esse. Qui sicut dicit Apostolus) quasi non fientes, & qui gaudent, quasi non gaudentes.

Alia tristitia spiritualis & secundum Deum est. Hæc bona, vtilis & seruis Dei conueniens est. Hæc quatuor modis gigni aiunt S. Basilius & Cassianus primo ex peccatis contra Deum commissis, secundum illud S. Pauli Apostoli: *Gaudes peccatores non quia contristati estis, sed quia contristati estis ad poenitentiam, contristati enim estis secundum Deum: qua enim secundum Deum tristitia est, poenitentiam in salutem stabilem operatur.* Quod quis peccata sua plangat, tristetur & doleat se Deum offendisse, hæc bona & secundum Deum tristitia est. Adfert S. Chrysostomus suo ingenio diuinam rationem. Nullum in mundo damnatum, dolore, mœrore vel tristitia reparatur, nisi solum id, quod ex peccato incursum est; ideoq; in nulla alia re bene impeditur dolor & tristitia, nisi in hac. Omnia enim reliqua non solum non mœrore & tristitia reparantur, sed potius eo augentur & crescunt: damnatum vero peccati, tristitia & dolore restauratur; ideoque nobis plangendum est.

Secundo tristitia hæc ex aliorum peccatis nascitur, quod videmus Deum offensum & spretum, & legem eius violatam. Hæc & bona tristitia est; quo ex Dei amore, & diuinæ gloriæ & salutis animarum zelo proficiscatur. Hincq; videre est sanctos illos Prophetas & magnos Dei amicos debilitatos & consumptos dolore & tristitia, dum peccata & offensiones contra diuinam eius Maiestatem aduertent, quibus ipsi remedium adferre non poterant: *Defectio tenuit me, pro peccatoribus dereliquentibus legem tuam.* Tātus erat defectus, quæ ob hæc causam sentiebat Propheta Dauid, vt animi dolor corpus debilitaret, & sanguinem inficeret. *Tabescere fecit zelus meus, quia oblitus sum verba tua inimici mei. Et vidi prauaricantes, & tabescebam, quia eloquia tua non custodierunt.* Sanguis in corpore putrescebat, dum videret iniurias & transgressiones contra Deum factas. Et Propheta Ieremias huiusmodi & similibus plantibus gemitibusque scater. Hanc tristitiam dicit nos valde decere, & nobis propriam esse.

nam instituti nostri finis est, vt Dei nomen sanctificetur & glorificetur ab vniuerso mundo, & ideo dolorum nostrorum maximus ille merito esse deberet, ne id, sed contrarium accideret.

Tertia tristitia hæc ex perfectionis desiderio nasci potest quod in eo consistit, vt tanta teneamur cupiditate in perfectione progrediendi, vt semper suspiremus & ploremus, quod meliores non sumus & perfectiores, secundum quod Christus in Euangelio dicit: *Beati, qui esuriunt & sitiunt iustitiam, quoniam ipsi saturabuntur*; Et Deus desiderium eorum explebit.

Quarto solet & in seruis Dei sancta quedam oriri tristitia ex gloriæ contemplatione & cœlestium illorum bonorum desiderio, quod se ab illis exulare & ea differri videant. Vt filii Israel in exilio suo Babylonico plorabant, dum terræ promissionis recordarentur: *super flumina Babylonis, illic sedimus & fleuimus, dum recordaremur tui Sion*. Desiebat & Prophetæ David huius vitæ exilium: *Heu mihi, quia incolatus meus prolongatus est*. Illud; Ad te suspiramus gementes & fletus filii Euz in hac lachrymarum valle, suspirium est, quod suauem Dei auribus harmoniam reddit.

Ponit Cassianus signa, vt dignoscatur, quæ bona & secundum Deum, & quæ mala & diaboli tristitia sit. Dicit priorem obedientem, affabilem, humilem, mansuetam, suauem & patientem esse; denique quandoquidem ex Dei amore nascitur; in se omnes S. Spiritus fructus comprehendit, quos S. Apostolus Paulus recenset in huc modum: *Fructus autem spiritus sunt: Caritas, gaudium, pax, longanimitas, bonitas, fides, mansuetudo, continentia*. Tristitia autem mala & diaboli, aspera, impatiens, rancoris, & inutilis amaritudinis plena est, nos ad dissidentiam inclinat & desperationem, & ab omni bono nos separat & sciungit: præterea mala hæc tristitia nullum secum solamen aut lætitiæ fert. Lætitia vero bona & secundum Deum (dicit Cassianus) est quodam modo lata, & secum solatium, robur, & vigorem magnū

ad omne bonum adducit, vt videre est discurrendo per quatuor prædicta tristitiæ genera. Dum enim quis peccata plāgit & vna ex parte tristari videtur, tamen ex altera consolationem magnam sentit. Res ipsa docet quam læti simus, & abunde satisfactum nobis sit, dum exacte & plene peccata nostra desievimus. Et vnum eorum, ex quibus dignoscitur differentia & prærogatiua magna, quæ est inter spirituales & seruorum Dei vitam, & eorum qui mundo famulantur, in hoc consistit, quod serui Dei maius gaudium & lætitiæ in animo sentiant, peccatis iam deploratis, quam mundani in omnibus delectationibus & deliciis suis. Idque probans S. Augustinus perpendit, dum ait: si hoc primum sit quorum operum eorum, qui Deo seruire incipiunt, si iustorum plangit, si eorum tristitia, tantum illis delectationem adfert; quid & quantum, (credendum foret, dulcedinis illos experturos, dum Dominus illos in oratione consolabitur, & iubilos illos spirituales impartietur, quos electis impertiri solet) Quid fiet, dum omnes ex eorum oculis lachrymas absterget & siccabit: *Absterget Deus omnem lachrymam ab oculis eorum: & mors ultra non erit, neque luctus, neque clamor, neque dolor erit ultra*. Si quis ergo vel alter Ieremias, aliena semper peccata plangit; facile aduertere est, quantam ille in anima dulcedinem delectationem & satisfactionem sibi paret; nam bonorum filiorum indicium est, bonum zelum honoris paterni habere. Quid suauius & iucundius esse potest, quam semper ad perfectionem anhelare & suspirare, & desiderare nos inuicem in cœlesti illa patria videre? Dicit S. Augustinus: *Quid enim pulchrius, quidue dulcius quam inter tenebras huius vitæ multasque amaritudines, diuina dulcedini inhiare, & aterna beatitudini suspirare, illicque teneri mente, ubi vera haberi gaudia certissimum est*.

Et hinc aduertere erit lætitiæ, quam in Dei seruis requirimus non vanam esse, nec illam, quæ in risu & ociosis verbis, nec in facetiis, & lepore consistit, nec

Augustinus.

Apo. 21. 4. 22

huiusmodi, ut quis omnibus obuiis loquatur; hæc enim non seruatorum Dei, sed distractio, libertas, & dissolutio foret. Quod requiritur, est exterior lætitia, quæ ex interiori redundet, secundum illud sapientis: *Cor gaudens exhilarat faciem.* Ut enim spiritus tristitia sic in corpus redundat, ut non solum carnem, sed & ossa consumit & exsiccat: nam *spiritus*

Prov. 15. 13.
Prov. 17. 22.

tristis exsiccat ossa; eodem modo interior lætitia in corpus adeo redundat, ut etiam in vultu appareat. Ideoq; de quibusdam sanctis legitur, in vultu lætitiæ & hilaritatem quandam ita eluxisse, ut lætitiæ & pacem interiorem animæ testaretur. Hæc est illa nobis necessaria lætitiæ.

TRACTA-

TRACTATUS SEPTIMVS.

DE THESAURO ET MAGNIS

BONIS, QUÆ IN CHRISTO HABEMVS.

Et de modo in meditandis sanctæ eius
passionis mysteriis seruando, &
fructum inde nobis
eruendo,

CAPVT I.

*De thesauro & magnis bonis, quæ in Christo
habemus.*

A tibi venit plenitudo tem-
poris, misit Deus filium su-
um factum sub lege, vt eos,
qui sub lege erant, redime-
ret; vt adoptionem filiorum
Dei reciperemus. Dicit S.

Apostolus Paulus: Alia omnia tempora
gratiæ inania fuerunt, hoc tempus ea &
donis spiritualibus plenu est, & propterea
bono iure tempus legis gratiæ dicitur,
hoc enim nobis hæc gratia data est, quæ
est fons, principium & origo omnium
gratiarum. Misit Deus filium suum homi-
nem factum, vt nos à peccato liberaret, &
à potestate & seruitute diaboli sub qua
eramur redimeret. *Nunc princeps huius
mundi eicietur foras, vt nos cum Deo in
gratiam reduceret, vt nos filios suos ado-
ptiuos efficeret, vt nobis cæli portas,
quas peccatum occluserat, aperiret. Post
calamitosum illum primorum paren-*

tum nostrorum lapsum, quo sibi &
nobis beatum iustitiæ originalis sta-
tum amiserunt, in quo à Deo creati e-
rant, & infinitis miseris se & posteros
suos subiecerunt. *Deus fecit hominem re-
ctum, & ipse se infinitis miscuit quaestionibus,*
vnum ipsis reliquum fuit solatium, inter
tot tribulationes, quod postquam Adam
peccauerat, Deus serpenti maledicens,
promiserit certo se tempore vnigenitum
suum daturum, qui factus homo, & pro
nobis passus, malis illis eriperet, in quæ
ob peccata cecideramus. *Inimicitias ponã
inter te & mulierem & semen tuum & semẽ
illius, ipsa cõteret caput tuum.* Hoc promif-
so, valde consolati fuere, pœnitentiam-
que egere, & filios suos docebant, quod
felicem statum, quem habuerant, amisif-
sent ob peccatum, sed Redemptor ventu-
rus esset, cuius virtute seruarentur. Hoc
promissum post Deus saepe confirmauit,

ee 3 præ-

praesertim his, qui plus ceteris placuerunt
vt Abraham, Iacob & Dauid, pollicens,
Seruatorem ex eorum femine nascitu-
rum. Idque tota Iudaeorum religio doce-
bat, & Prophetæ mira de hoc aduentu
praedicebant, eumque multis clamoribus
suspiriis & orationibus expectabant: *E-*

Isai. 16. 1.
Isai. 64. 1.
Isai. 45. 8.

mitte Agnum Domine Dominatorem terra
Vtinam dirumperes caelos, & descenderes:
Rorate caeli de super, & nubes pluant iustum,
aperiatur terra, & germinet Saluatorem. Et
in Canticis Sponsa optabat & dicebat:

Gen. 3. 1.

Quis mihi det te fratrem meum, fugentem v-
bera matris mee, vt inuentiam te foris, & de-
osculet te, etiam me nemo despiciat? quan-
do quidem Deum fratrem habeo. Et hæc
erat gentium expectatio: *Et ipse erit ex-*

Gen. 49. 10.

spectatio gentium. Vt captiui redemptionem
expectabant, & hac spe alebantur,
& in virtute eius, qui venturus erat pec-
cata remittebantur, vt enim nos credi-
mus illum venisse, sic ipsi, illum venturum
credebant, & ideo nominabant eum, qui
venturus est: idque illud ipsum est, quod
petebatur à S. Iohanne Baptista: *Tu es qui*

Matth. 11. 3.

venturus est an alium expectamus?

Vbi ergo venit plenitudo temporis,
dum iam hora aderat, qua Deus decreue-
rat magnam hanc mundo misericordi-
am exhibere, misit filium suum vnigeni-
tum. Noluit Deus statim remedium mit-
tere, vt homines magis exploratam suam
haberent miseriam, & remedium efflagi-
tarent, & pluris aestimarent, cum daretur.
Frequenter non vult nobis mederi Deus,
nec nos consolari, vt nostram insufficien-
tiam agnoscamus, & quã nobis necesse sit
ad Deum cõfugere, & nihil nobis adscri-
bere. Postquam ergo decreuerat Deus no-
stris miseris mederi, & venit illud tam fel-
ix & desideratum tempus, quo nullas dig-
ne & debite, lapsum illum reparare, nisi
ipse Deus, poterat nec fat virium haberet
homo, vt suggeret, nec quidem Angelo-
rum vires sufficerent, vt hominem erige-
rent, diuinis opus erat viribus, & quia re-
dempto, cum culpæ satisfactione facien-
da erat, & hæc satisfactio pœnaria esse &
passiua debebat, Deus vero in sua substan-

tia & natura pati non poterat, inuenit di-
uina sapientia hoc medium & mirandam
inventionem vt filius Dei homo fieret, &
duabus naturis, diuina scilicet & huma-
na in vnã personam vnitis, ipse hoc ma-
ximi ponderis negotium redemptionis
humana perficeret. Inuentio sane sapien-
tiæ & bonitatis plena, quæ Dei magnitu-
dinem & infinitam potentiam declararet
clarius quam aliquod eorum operum,
quæ in mundo fecerat. Ideoque à Deo
petit Propheta: *Excita potentiam tuam, &*
veni, vt saluos facias nos. Petiit vt in hoc ad-
uentu potentiam suam demonstraret, opus
enim maiorum virium erat, quam in
mundo Deus facere poterat. Hinc San-
ctus Augustinus ait, magnum fuisse opus
mundum creare, & tam perfectas creatu-
ras, & potestatis eius signum fuit, & pro-
pterea Ecclesia canit: *Credo in Deum Pa-*
trẽ omnipotentem Creatorem celi & ter-
ra? redemptioni tamen mundi compa-
rata, quasi nihil est.

Hincque est, quod Dauid creatio-
nem nominet opus digitorum Dei. *Qu-*
niam videbo caelos tuos, opera digitorum
tuorum, lunam & stellas, qua tu fundasti.
Psalmo octauo, versiculo quarto.
Dum vero fit mentio de redemptione ge-
neris humani, vocatur opus brachii: *Fe-*
cit potentiam in brachio suo. Quantum in-
ter brachium & digitum interest, tantum
& inter vnum & alterum onus. Et non
solum hoc opus Dei potentiam & magni-
tudinẽ, sed & hominis ostendit, & quã-
ti illum faciat, & multo pluris, quam in
creatione.

Hincque ait Ecclesia: *Deus qui huma-*
na substantia dignitatem mirabiliter condi-
disti, & mirabilius reformasti. Multum de-
dit homini Deus eum creando, sed plus
dedit redimendo. Dicit Sanctus Leo Pa-
pa; Deum hominem ad altissimũ statum
extulisse, dum illum ad imaginem & simi-
litudinem suam creauit, sed magis illum
extulisse & nobilitasse, dum se, Deus
non solum ad hominis imaginem & si-
militudinem, sed verum hominem fa-
ceret.

Tanta

Tanta & tam innumera bona ex Dei incarnatione vt nos redimeret, sumus assecuti, vt & culpam Adæ mundo vtilem reputare oporteat. Sicut Ecclesia Sabbato sancto in mentis excessum rapta compuncta & Sponso suo se oblectans canit: *O felix culpa, quæ talem ac tantum meruit habere Redemptorem! O certe necessarium Adæ peccatum, quod Christi morte deletum est!* O felix malum, ex quo tantum ad homines manauit bonum! O felix infirmitas, cui tali medicina medicatum est! Plus nobis per Christum datur, quam per Adam ablaturum est. Maius est redemptionis emolumentum, quam culpæ detrimentum. *Non sicut delictum, ita & donum:* Romanorum 5. versiculo 15. ait Sanctus Apostolus Paulus ponderans maiorem fuisse gratiam, quæ mundo per Christum collata, quam damnum, quod Adæ culpa illatum est. Et Sanctus Bernardus idem Sancti Pauli allegans testimonium ait: *Vehementer quidem, Dilectissimi, vir vnus & mulier vna nocuere, sed gratias Deo, per vnum nihilominus virum, & mulierem vnam (quæ Christus & virgo sunt) omnia resaurantur, nec sine magno favore gratiarum, neque enim sicut delictum, ita & donum, sed excedit damni estimationem, beneficii magnitudo.* Innumera & ineffabilia sunt bona & thesauri maximi, quos in Christo habemus. Dicit Sanctus Paulus, à Deo sibi hanc datam gratiam, vt gentibus prædicaret & exponeret has diuitias & inestimabiles thesauros, dum ait: *Mihi omnium sanctorum minimo data est gratia hac, in gentibus euangelizare inuestigabiles diuitias Christi.* Hac gratia nos iam indigemus. Dicebat ipse Christus Samaritana: *Si scires donum Dei, & quis est, qui dicit tibi: Da mihi bibere. O mulier si gratia quem mundo exhibuit Deus, illudque tam excellens donum, tibi nota essent quod promiserit filium suum se daturum quam & dedit. Hoc donum doni nomine dignum est: hoc enim, omnia Dei dona comprehenduntur: Omnia nobis cum illo donauit. Vtinam donum hoc, & bona quæ*

in illo recipimus, noscimus & intellexeremus! Vtinam hanc nobis auri venam aperiret, si hanc nobis fodinam ostenderet & thesaurum hunc grandem declararet, quam diuites, quam felices essemus! Hanc Sancto Augustino Deus fecerat gratiam, hincque ille dicebat: *Domine, qui tibi ob creationis beneficium non seruit, infernum ille meretur, sed qui tibi ob redemptionis beneficium non seruit, nouo illo inferno opus est.*

Narratur de patre Magistro Auila tantum hic habitum contraxisse, vt si quis aliquod sibi à Deo impensum beneficium miraretur diceret: Non hoc mirare, sed potius obstupescere & mirare quod tam te amauerit Deus vt pro te homo fieret. *Sic Deus dilexit mundum, vt filium suum vnigenitum daret.* Ioannis tertio versiculo decimo sexto. Nequibat Sanctus Apostolus & Euangelista Ioannes exprimere quanto altitudinis gradu Deus non amaret, sed amorem ex dono metitur. Ex summitate doni nobis collati, metiendus amor, quo nos dilexit; quantum enim donum, tantus fuit & amor. Deus ergo tantopere mundum dilexit, vt nobis filium suum vnigenitum daret, vt ille homo fieret, vtque illo moriente nos viueremus: *o mira circa nos tua pietatis dignatio* Canit Ecclesia: *o inestimabilis dilectio charitatis! Vt seruum redimeres, filium tradidisti.* Quis tale quid cogitare, quis tam temerarius esse auderet, qui apud Mautos captos, vt à Rege suo peteret: Domine, mitte huc filium tuum vnicum, vt hic inter infideles hos moriatur, vt me redimat. Quod ergo non auderes eloqui, nec imaginari, nec in cogitationem tuam cadere posset, Deus pro te facit.

Neque nos solum captiuitate liberauit, sed & ad filiorum Dei dignitatem extulit: nostram induit naturam, vt suæ nos participes redderet, Deus se hominem fecit, vt nos Dei filios faceret. *Videte qualem charitatem dedit nobis Pater, vt filii*

Augustinus.

In Sabbato sancto.

Christus factus est homo, vt nos faceret filios Dei.

1. Ioan. 3. 3.

filii

filii Dei meminemur & simus (dicit S. Ioannes) utque vere Deum Patrem nominare, & Iesum Christum eius filium fratrem possimus. Ideoque ait S. Paulus non dignatur nos ut fratres habere, & nominare. *Propter quam causam non confunditur fratres eos vocare, dicens. Nunciabo nomen tuum fratribus meis.* Sed potius videtur ille gloriari, & sapius hac voce vitur, & pleno ore fratres nos nominat. Quid ergo amplius exoptandum ei, qui Deum patrem & Iesum Christum fratrem habet, in quorum manib. omnis potestas in caelo & terra est: *Data est mihi omnis potestas in caelo & in terra?* Dum fratres Ioseph videbant eum in Aegypto in summo dignitatis gradu collocatum, & toti Aegypto dominantem, & Pharaonem omnia regni negocia per ipsum expedientem, dum dicerent. *Ite ad Ioseph* postquam Ioseph eos eo metu, quo ab eis sibi illatam iniuriam correpti erant, liberasset, & necessaria quaeque offerret, & diceret: *Nolite timere, ego pascam vos; quam laeti & hilares erant?* Omnes ad se accedere voluit, curus dedit, quibus bona sua adueherent: *Venite ad me, & ego dabo vobis omnia bona Aegypti.* Genes. 45. versiculo 18. Idem & nobis facit Christus Seruator noster, qui frater noster est, & nos amat plus, quam Ioseph fratres suos, omnes nos secum ducere vult. *Pater quos dedisti mihi, volo & ubi sum ego, & illi sint mecum.* Ioannis 17. versiculo 24. Dicit ipse apud Sanctum Ioannem. *Currus dat, ut eo veniamus, quae tot Sacramenta & laetitia sunt, ut eo perueniamus.*

Christus & noster redemptor est & mediator apud Deum.

Sin transgressiones & peccata, quae in illum commisit, se offerat, cum illa propter penitentiam oblitus est. Idque non sufficit, sed praeterea mediator noster est & intercessor apud Deum Patrem, ut misericordiam & veniam impetret. Hocque ipso nos confirmat Sanctus Apostolus & Euangelista Ioannes: *Filioli hac scribo, ut non peccetis, sed & si quis peccauerit, advocatum habemus apud patrem Iesum Christum iustum,* 1. Ioannis 2. versiculo 1. Et Sanctus Apostolus Paulus dicit, ideo

Christum caelos ascendisse, ut officio advocari & patroni pro nobis fungatur ante Patris tribunal. *Ut appareat nunc vulnus Dei pro nobis.* Hebraeorum 9. versiculo 4. Affirmat S. Bernardus eum in caelo Patris caelesti vulnera monstrare & exhibere dicens, illa se nostri causa eiusque mandato accepisse, ne permittat perdi, quod tam caro emptum est. Vti sanctissima Angelorum Regina benedicto filio suo ostendit vbera, quae luxit, pro nobis intercedens; sic & filius vulnera caelesti Patris, quae pro nobis accepit, ostendit. Hanc dicunt Sancti causam esse, quod post gloriosam resurrectionem voluerit eorundem signa & foramina superesse.

Refert Sacra Scriptura post mortem Iacob fratres Ioseph adiisse, verentes ne iniurias sibi illatas, quas viuentis patre non vltus erat, vltisceretur, & dixisse: *Pater noster mortis suae tempore nullum filii maius optabat bonum, quam ut frater iniurias sibi illatas obliuiscatur & ignoscat, & Nos quoque oramus ut seruo Dei patri tuo dimittas iniquitatem hanc.* Bene notandum: iniurias patri nonuisse illatas, sed paternus amor filiorum delicta, sua facit. Eodem modo & Christus Seruator noster, magno illo erga nos amore scelera & peccata nostra, sua facit, quando quidem illa in se suscepit, & nobis fideiussor factus est. *Posuit Deus in eo iniquitatem omnium nostrum.* Et iniquitates eorum ipse portabit. Esaias 53. versiculo 6. & 11. Dicit Isaias, Eamus ergo & nos eadem cum legatione & petitione ad aeternum Patrem, & dicamus ei: *Pater aeternae, dimitte filio tuo Iesu Christo haec mea peccata, nihil illi hora mortis magis commendatum fuit. Pater dimitte illis, non enim sciunt, quid faciunt.* *Quis ergo iam de venia desperet? Habemus sanguinis adspersionem melius loquentem quam Abel.* Dicit Apostolus Paulus. Habemus Christi sanguinem, qui pro nobis clamat melius, quam sanguis Abel, hic enim clamat & vindictam petit; sanguis vero Christi misericordiam clamat illis, pro quibus effusus

sus est, & qui effunderunt. Dum ergo peccatorum & miseriarum tuarum multitudinem & copiam diabolus tibi ob oculos ponit, vt te ad desperationem & diffidentiam redigat; tu oculos in Christum dirige, & imaginare, illum te manu ad Patrem ducere, & pro tereponderere & loqui, vt aduocatum & patronum, & confusionem verecundiamque tuam suis meritis & officiis Patri exhibitis tegere, & velare. Hoc modo novum rursus animum recipies, & diffidentia in spem vertetur, & tristitia in laetitiam, ipse enim nostra est iustitia, sanctificatio & redemptio, vt Sanctus Apostolus ait: 1. ad Corint. 1. vers. 30. *Qui factus est nobis iustitia & sanctificatio & redemptio.*

Sanctus Ambrosius inquit: *Omnia inquit habemus in Christo, & omnia Christus est nobis. Si vulnus curare desideras, medicus est. Si febris astuas; fons est. Si grauari iniquitate; iustitia est. Si auxilio indiges; virtus est. Si mortem times; vita est. Si caelum desideras; via est. Si tenebras fugis; lux est. Si cibum quæris; alimentum est.*

Quodcunq; desiderare potes, & quocunq; indiges; in illo inuenies. Et alibi dicit: *Si in te surrexerit lupus; petram cape, & fugit: petra tua Christus est: si ad Christum confugias, fugit lupus, nec revertere poterit. Hanc petram quasi Petrus, cum cecidisset in fluctibus, & inuenit, quod quasi Petrus, quia dexteram amplexus est Christi, & a periculo liberatus est.*

Sanctus Hieronymus in illud Pauli. *De cetero fratres confortamini in Domino, & in potentia virtutis eius, induite vos armaturam Dei, vt possitis stare aduersus insidias diaboli;* dicit ex eo quod sequitur, & ex omni eo, quod in Sacra Scriptura de CHRISTO Seruatore nostro legitur, manifesto colligi, arma omnia, quibus nos Apostolus iubet indui, esse Christum Seruatorem nostrum: quasi diceret *Induite IESUM CHRISTVM.* Et probat, quomodo Christus lorica, galea, thorax, scutum, & anceps noster gladius

Rodriguez exercit. pars 2.

est, & fræca *virique parte acuta:* & omnia reliqua arma. Apocal. 1. v. 16. & cap. 2. v. 12.

Hinc arma nobis induenda, quibus nos armare debemus, vt omnibus tentationibus diaboli resistamus, & contra eius fraudes & insidias nos muniamus, & victoria potiamur; sunt Christi virtus; sic, vt Christus nobis omnia sit, & omnia in illo habeamus. Vtque illud euidentiùs intelligamus; Sacra Scriptura innumera illi nomina dat: cuiusmodi sunt: Rex, Magister, Pastor, Sacerdos, Medicus, Amicus, Pater, Frater, Sponsus, Lux, Vita, Fons, & alia similia. Sicut enim in illo sunt omnes thesauri sapientia & scientia

absconditi (vt ait Sanctus Apostolus Paulus) eodem modo & nostri thesauri & diuitiæ in illo sunt reconditi, in ipso enim omne nostrum bonum & remedium constitutum est, & si opera nostra alicuius sint meriti, ex ipso est, ipsiusque sanguine tincta, valorem habent. Vt S. Iohanni in Apocalypsi dictum est, omnem illam multitudinem, quam ante thronum DEI videbat, albis & fulgidis vestibus indutam, & habentem palmas in manibus; illos fuisse, qui *vestes suas laue-*

runt & dealbauerunt in sanguine Agni. Omnia bona nostra, sunt vt partes & reliquæ quædam diuitiarum Christi. Quæcunq; nobis adueniunt bona per illum veniunt, & eius merita. Per illum à tentationibus & periculis eripimur, per illum omnes virtutes consequimur, denique omnia in Christo habemus, & per CHRISTVM omnia nobis impetranda sunt.

Ideoque Ecclesia omnes orationes & petitiones claudit & finit, dicens: *Per Dominum nostrum Iesum Christum, secundum illud Prophetæ: Protector noster aspice Deus, & respice in faciem Christi tui.* Ignosce peccatis nostris per amorem, quo illum prosequeris, quandoquidem pro iisdem in cruce mortuus est. Conuertere oculos in vulnera, quæ pro nobis accepit, & nostri miserere. Si Abraham, Iacob & Dauid tantum seruitio suo efficere

ff

potuc-

Ad Coloss. 2.

3.

Apocal. 7.

14.

Psal. 83. 10.

potuerunt in Dei presentia, ut illum placarent, & manum teneret, ne populum castigaret; idque non solum impetrarint, sed & ut eorundem intuitu & causa, multis eundem beneficijs & gratis afficeret, ut videre est, Deum multis locis dixisse & declarasse: *Propter seruum meum*

Esaiā. 45. 4. & 4. Reg. 19. 34. *Iacob & Israel electum meum, & propter David seruum meum.* Quanto plus Pater æternus propter **IESVM CHRISTVM** filium suum faciet, in quo sibi complacuit, ut ipsemet his verbis testatur: *In quo mihi bene complacuit.* Hinc ait Sanctus Apostolus Paulus: *Gratificauit nos in dilecto filio suo.* Et ipse Christus dicit & affirmat, quod quodcumque Patrem in eius nomine petemus, se facturum, nam

Matth. 17. 5.

Ad Eph. 1. 9.

Ioann. 14. 13.

ait: *Quodcumque petieritis Patrem in nomine meo; hoc faciam, ut glorificetur Pater in Filio.*

Luca 10.

Quanto iure Angelus ad Pastores aiebat ipso natiuitatis Christi die, & per illos ad nos: *Ecce enim euangelizo, vobis gaudium magnum, quod erit omni populo, quia natus est vobis hodie Saluator, qui est Christus Dominus.* Et non vnum hoc, sed multa gaudia & bona sunt. Mouet hic Origenes quaestiones, quare loquente Esaiā in singulari: *Annuncians bonum;* Sanctus Paulus hunc locum allegans in plurali dicat: *Euangelizantium bona;* respondet Christum non vnum solum, sed omnia bona esse. Ipse salus nostra, vita nostra, resurrectio nostra, lux mundi, veritas, via porta cæli, sapientia, potestas & omnium bonorum thesaurus est, pro nobis natus, pro nobis mortuus est, ut viuamus, pro nobis resurrexit, ut resurgamus, pro nobis cælum ascendit: dixit enim: *Vado parare vobis locum.* Et expedit vobis, ut ego vadam. Et inde S. nobis misit Spiritum. *Dedit dona hominibus.* Et à Patris dextera, vbi sedet, continuos nobis fauores & gratias mittit.

Esaiā. 52. 7.

Ad Rom. 10. 13.

Christus omnia nostra causa fecit.

Ioann. 14. 2.

Ioan. 16. 7.

Ad Eph. 4. 4.

Cyprianus.

Inquit S. Cyprianus, & hanc causam fuisse, quod vulnerum loca cicatricibus obducta non fuerint, sed aperta manserint, ut demonstrarēt foramina hæc, quasi fontes gratis & thesauris fluentes man-

fuisse & continuo maxima cum liberalitate fluere & manare, ut sicari non possint. *Manus eius tōrnatiles, aurea, plena, hyacinthis.* Aureas manus & lapidibus pretiosis plenas habet, & quia perforatas, manant ex foraminibus, dona. Concludamus ergo eo, quo Sanct. Apostolus Paulus modo concludit: *Habentes ergo Pontificem magnum, qui penetravit cælos, Iesum Filium Dei, qui sedet ut mediator & intercessor ad Patris dexteram, & ei æqualis est: Adeamus cum fiducia ad thronum gratia eius, ut misericordiam consequamur, & gratiam inueniamus in auxilio opportuno.*

De S. Bernar. in eius vita legito, quod in quadam ægritudine quam habuit, raptus sit in extasin, & videbatur sibi ante Dei tribunal duci, & se ibi à diabolo accusari, & dici, quod gloriam non mereatur. Cui Sanctus respondit: Fateor me gloria indignum esse, sed Domino meo **IESVM CHRISTO** illa debetur, & duplici ille titulo cælos possidet; prior, quod vnigenitus Patris æterni sit, posterior, quod illos sanguine suo mercatus sit, Patri obediendo vsque ad mortem. Ipse prior horum duorum titularum contentus est, & posteriore mihi donauit, cuius virtute ius meum in cælos vendico, & in hoc confido. Hoc responso Diabolus confusus est, & iudicij forma & tribunal euauit, & Sanctus ad se rediit.

Huic ergo nobis confidendum est, & omnis eo spes dirigenda. Iacob & maioris natus fratris veste indutus benedictionem à patre obtinuit, vestiamus & nos **IESVM CHRISTVM** fratrem nostrum maiorem, tegamus nos pellicibus agni immaculati, ipsius meritis & passione nos muniamus, hocque modo æterni Patris benedictionem consequemur.

CAPVT II.

Quam uilis & Deo grata sit Passionis Christi Seruatoris nostri meditatio.

qui amatur, multa ei dona & munera mitteret.

Ut patet in matre aliqua nobili domina & diuite, quae ualde absentem filium diligit; si illi dicitur filium de illa frequenter agere & loqui, & fere semper de deliciis, quibus illum educabat, aliisque beneficiis audiri loqui, similiter de laboribus & doloribus, quos eius causa perpeffa est: gratius illi est, & plurius facit, quam si nullum eius memoriam habentem filium contingeret illi multa serica, & aurea monilia mittere.

Simile.

Eodem modo & DEVS, qui omnibus alijs in rebus amoris proprietates & leges obseruauit, & hic eas non neglexit, quod proprietates eorum sit, qui feruenter amant. Hincque est, quod ualde expetat, & magni faciat nos eius usque memores esse, & de eo beneficiis, mirisque operibus, quae nostra causa fecit, meminisse. Huc accedit, si nos frequenti horum beneficiorum memoria exerceamus; non multum temporis elapsurum, quin in nobis sincere DEO, in eorundem compensationem seruiendi, desiderium nascatur.

Refert Blosius de sancta Virgine Gertrude, illi a Deo esse reuelatum, quod quoties quis cum deuotione Iesu Christi Crucifixi imaginem adspexerit, toties eundem blande a diuina misericordia adspici. Eruamus ergo hinc, quandoquidem ipsi graue, & molestum non fuit nostri amore pati; ne nobis quoque graue sit eius, quod ipse pro nobis pertulit, recordari.

Blos. 2. moni. spiritual. S. Gertrudis reuelatio.

De Sancto Francisco legitur, quod prope Sanctam Mariam de Portiuncula transiens alta uoce plorauerit & conuestus sit: Quod quidam uir gravis & Dei famulus illac proficiscens, cui ille notus erat, audiens, & illum tam tristem & lachrymis obrutum uidens, & putans aliquid infortunii accidisse, illum accessit, & interrogauit, quid esset & accidisset, quod illum male haberet?

p. 6. l. c. 86. Chron. S. Francis. S. Francisco memoria passionis Christi elicit lacrymas.

ff 2 San-

Augustinus inquit: Nihil tam saluiferum nobis est, quam quotidie cogitare, quanta pro nobis pertulit Deus & homo. Et Sanctus Bernardus dicit, nihil esse efficacius ad conscientiae nostrae uulneribus medendum, & animam purgandam & perficiendam, quam frequens & continua Christi uulnerum, passionis mortiferae eius meditatio. Quid enim tam efficax ad curanda conscientiae uulnera, necnon ad purgandam mentis aciem, quam Christi uulnerum sedula cogitatio. Et contra quascunque tentationes, praesertim inhonestas, dicunt Sancti nullum praesentius, remedium reperiri, quam passionem CHRISTI cogitatione, & in eius uulneribus nos abscondere. Dicit S. Augustinus: In omnibus non inueni tam efficacem remedium, quam uulnera Christi: Et S. Bonauentura ait: Qui se intente & deuote in sanctissima uita & passione DOMINI exercet, omnia uulnera & necessaria ibi inuenit, nec opus est, ut extra IESVM aliquid quarat. Hanc ob causam uidere est Sanctos hoc exercitio praesertim usos fuisse, eoque magno sanctitatem, & perfectionem parasse.

Quantumuis hoc in exercitio aliud non subellet, quam nos Dei recordari, & in memoriam reuocare beneficia, quae a munifica eius manu recepimus, haec nihilominus cogitare, magni sane precii & ualoris esset apud DEVM. Nam uera conditionum amoris est, curare, ut ille, quem amore prosequitur, eius saepe meminere & cogitet beneficia, quae ab illo recepit, & ut frequenter de iisdem agat & loquatur. Quique uere amat, his delectatur magis & gratius est, quam si

Sanctus muleus cum lachrymis & suspiriis respondit: Me multum affligit, & defleo magna tormenta & cruciatus, quos DOMINVS MEVS IESVS CHRISTVS sine vlla culpa passus est, & deploro nos homines summi beneficii tam esse oblitos, cum tamen passionis eius causa sumus.

CAPVT III.

De modo in Christi Seruatoris nostri passionis meditatione obseruando, & de compassionis affectu inde eruendo.

Modus meditando Christi passionem.

Simile.

MODUS in Christi passionis meditatione seruandus, ille fere est, quem Sancti & spiritualis vitæ Magistri docent in oratione obseruari oportere. In qua monent totum tempus non discurrendo per totam historiam & meditandis consumendum, sed voluntatem, præsertim affectibus, & desideriis mouendam esse: quæ prius in animo formantur, vt postea in actum deducantur, & huic potissimum in oratione insistendum & immorandum, vt enim ille, qui fodit, vt aquam quærat, vel thesaurum inueniat, subsistit, neq; tunc amplius fodit, vbi id, quod quærit, inuenit; eodem modo auro & veritatis thesauro & affectus, quem quæris, meditatione & intellectus consideratione reperto; aqua que viua, quam anima tua petit & sitit, effossa, non altius intellectu fodiendum, neque penetrandum, sed in his voluntatis affectibus & desideriis subsistendum, donec hac aqua te satiaris & sitim expleueris, & tibi satisfeceris. Hic enim finis est, qui in oratione quæritur, & fructus, qui eruitur; ideoque ad hanc omnes meditationes, considerationes, & intellectus discursus dirigendi sunt.

Idem ergo hic modus in Christi Ser-

uatoris nostri passionis meditatione seruandus. Et hinc in medium adferemus adfectus ex meditatione eruendos, & quibus insistendum sit, annotantes aliquas considerationes, quæ hos in nobis gignant & excitent.

Multi sunt affectus, quibus magno cum fructu nobis insistere & immorari licet, qui tamen ab illis, qui hæc tractant, ad septem adfectuum genera reducuntur.

Primus est compassio: Aliquam alicui compati, & affligi ob eius afflictionem, & dolorem ex eius dolore capere, illum in tribulationibus, sensu & cordis lachrymis, comitari, quo videtur cruciatus & dolor vtrique participari, & eo ipso, quod in me recipio, videtur alter leuari, & eius dolor & afflictio minui. Vt contra, dum quis ostendit se, alterius malo & infortunio gaudere, irridet, illicque illudit; eiusdem cruciatum, & dolorem auget, & plus ab altero sentitur.

Et licet verum sit, nos hoc modo facere non posse, vt Christi dolores & cruciatus mitigentur, quod iam transferunt, tamen illi nostra hæc compassio gratissima est, quod ea certa quadam ratione, ipsius dolores & cruciatus, nostros faciamus. Hinc est, quod dicat Sanctus Apostolus Paulus: ad Roman. 8. v. 17. *Si autem filij & hæredes, hæredes quidem Dei, coheredes autem Christi: si tamen compatimur, et & conglorificemur.* Si sumamus & in nos transferamus CHRISTI dolores, iidem condolendo, simul & gloriæ hæredes cum illo erimus.

Ad hunc compassionis adfectum excitandum, multum conduxerit dolorum, cruciatuum, & tormentorum, quæ CHRISTVS passus est, magnitudinem considerare, quod, vt aiunt Theologi & Sancti, maxima fuerunt, quæ quis in hac vita fuerit passus, vel pati poterit, secundum illud Ieremiæ dictum: *O vos omnes, qui transitis per viam, attendite & videte, si est dolor similis, sicut dolor meus.*

Primum,

Primum, nulla eius corporis pars fuit, quæ non grauiſſimos dolores & cruciatus pateretur. *A planta pedis vsque ad verticem non est in eo sanitas.* Manus & pedes clavis perfossi, caput corona spinea confixum, facies sputis fœdata, corpus flagris laceratum, & crucis tormento extensum. *Dinumerauerunt omnia ossa mea.*

Nec solum in corpore stetit dolor, sed & in animam redundauit, licet enim natura humana diuinæ personæ vnita fuerit, tamen sensit & passionis amaritudinem, quasi vnio illa non fuisset. His accedit, quod omni solatio carere voluerit, quo dolor ille maior esset.

Idque erat, quod in cruce dixerit. *Deus meus, Deus meus, vt quid dereliquisti me?* Matth. 27. vers. 46. Martyres in suis tormentis cœlesti & diuino solatio fruebantur, quod illos non fortiter solum, sed & hilariter tormenta pati faciebat. Christus vero Redemptor noster, vt plus nostri amore pateretur, vndique consolationi, & dolorum mitigationi aditum præcepit, tam quæ cœlo, quam quæ terra adferri poterat, quantum ad inferiorem partem attinet. Ideoque non solum à discipulis, sed & à patre derelictus fuit. *Factus sum sicut homo sine adiutorio inter mortuos liber*, quamuis morte & pœna non dignus, quod liber à peccato essem.

Ad CHRISTI dolorum magnitudinem intelligendam, sufficit, quod ipse tantum de iisdem cogitans, sanguinem in horto suaderit, tantaque id abundantia, vt in terram fluxerit; quid ergo futurum erat in passione, si sola cogitatio tantum doloris & cruciatus attulerit.

Denique tanti eius fuisse dolores & tormenta, vt sancti dicant, quod nullus inter illa sine miraculo viuere posset, quo vitam seruaret: ideoque necessarium fuisse Christo diuinitatem hic auxilio accersere, ne inter illa moreretur. Quod vero illic diuinitas operabatur, nõ erat, ne dolores sentiret, sed ne nimius

dolor & cruciatus illi mortem inferret, vt tanto plus pati posset. Vnde Dei misericordiam & liberalitatem considerare & ponderare licet, qui miracula faciebat, vt sancti Martyres tormenta non sentirent, & in se eadem operabatur, vt plus pateretur, & plus nostri amore sentiret.

Præter exteriores hos dolores, qui corpus excruciabant, etiam vt ante diximus, alii interiores dolores, immediate sanctissimam eius animam affligebant; quia prioribus maiores fuerunt. Ab ipso enim conceptionis momento semper ei obuersabantur & præsentibus habebat hominum errores & peccata, ab orbis exordio admissa, & omnia ad mundi vsque finem committenda. Et quia vna ex parte tam Deum amabat, & iniurias & offensiones suas esse videbat, altera ex parte tam animas diligebat, & eis eadem peccata damno & perditioni esse & quod quantumuis ille mortem & passionem, vt illis succurreret, libens offerret; tamen tam innumeræ erant futura animæ, quæ eandem in commodum suum non verterent, sed potius mortem vitæ præponerent; erat ei hoc vt gladius anceps, illum vtrinque vulnerans partim ob Dei offensionem, partim ob animarum perditionem & condemnationem.

Hinc constat nec dici nec quidem cogitari posse incomparabiles illos dolores, quibus sanctissima illa anima affligebatur. Quæ omnia tormentis, doloribus & iniuriis connexa & in oratione, quam in horto habebat, illi ante oculos posita, sanguineum sudorem expresserunt, tanta copia, vt in terram deflueret.

Quicquid præterea tota vita passus est, semper oculis eius obuersabatur ab ipso conceptionis puncto, vsq; in illud momentum, quo in cruce exspirauit, secundum illud Prophetæ, Psalm 37. vers. 18. *Et dolor meus in conspectu meo semper.* Vnde intelligi potest totam Christi vitam fuisse continuum passionis diem. Et sapius:

Interiorum dolorum fontes varii.

pius maius tormentum, & dolor esse solet, aduersitatem & cruciatum expectare, quam pati. Sic ut tota eius vita immensorum dolorum mare fuerit, qui noctu & interdiu sine mensura aliqua sanctissimam illam animam affligebant.

Quicumque ergo hæc speciatim & per singulas partes attenderit & examinabit, quodque qui patitur, Dei filius sit, & pro nobis hæc patitur, & puro puro nostri amore, si ad compassionem non moueatur, saxo durius cor sit illi necesse est.

Bern. ser. ser.
4. hebdom.
sanctæ Mat.
27. 45. & 51.

Hinc ait Sanctus Bernardus, quandoquidem terra tremuit, petra scissæ sunt, monumenta aperia, velum templi scissum, & Sol & Luna obscurantur; etiam æquum esse, ut & nos iis condoleamus, quæ Dominus pro nobis patitur. Non fas nos petris duriores esse, & creaturis rationis expertibus insensibiliore: dolore ergo cor nostrum scindatur, & viscera diuidantur. *Fili mi Absolon, Absolon fili mi, quis mihi tribuat, ut ego moriar pro te? Absolon fili mi, Fili mi Absolon*, dicebat Rex Dauid, 2. Reg. 8. vers. 33. Si ille filii mortem plangens, qui ramen eum persequebatur, & regno exuere volebat; talia proferebat; quanto magis nos huiusmodi conuenit, filii Dei mortem plangentes, qui ideo mortuus est, ut nos captiuos redimeret, & Patris æterni regno donaret.

CAPVT IV.

De doloris affectu, & peccatorum nostrorum contritione, quæ ex Domini nostri Iesu Christi passionis meditatione eruenda.

2. Affectus
est Dolor de
peccatis.

Secundus affectus, quo nos exercere, & ex Christi passionis meditatione erui oportet, est dolor & peccatorum nostrorum contritio. Hic est maxime proprius

fructus, quem inde habere possumus, & ut nobis de grauitate & malitia peccati constet: & remedii consideratione oculos nobis aperire debet, ut magnitudinem infirmitatis agnoscamus. Dicit Sanctus Bernardus: *Agnosce ô homo, quam grauis sint vulnera, pro quibus necesse est Dominum Christum vulnerari*: grauitatem vulneris intellige, quod tam preciosa medicina egebat. Nihil tam peccati grauitatem indicat, quamuis infernus ei æternum debitus adiungatur, quam quod tantum malum, peccatum sit, ut necesse fuerit Deum hominem fieri, ut huic debito fieret satis; alio enim modo secundum iustitiæ rigorem satisfieri nequebat, nam Dei iustitiæ damnus & detrimentum inferebatur.

Offensio enim certo quodammodo infinita erat, quod contra infinitum Deum commissa esset, unde purus homo illi satisfacere non poterat, ob magnum quod inter Deum & purum hominem discrimen est. Necesse ideo erat, ut ille, qui pro eadem satisfactorus erat, infinitæ dignitatis homo esset, ei æqualis, qui iniuriam passus & offensus erat, & illi in bonitate respondens.

Hoc Theologi quodam exemplo declarant. Si quis hubulcus vel rusticus, vilis vel plebeius homo fuisse Regem pulset, vel colaphum impingat; certum est Regem non crediturum sibi satisfactum esse, si illum vilem hominem similitudinem curet fuisse pulsari, aut colaphum infringi, vel etiam ex patibulo suspendi, ducenta vel plura verbera dari, quod tantum inter Regem & illum discriminis sit, quid enim colaphus & iniuria Regi illata cum rustici colapho & morte comparationis habet? Qui ergo Regi satisfacti poterit? Scis quis? Si ille fieret, vel factus esset tantus Rex, quantum ipse est, tunc enim æqualis esset satisfactio, qua Rex contentus esset. Idem & hic contingit: vilis & abiectus homo, puluis & cinis offenderat & iniuria affecerat eceli & gloriæ Regem, impegerat (vita dicam) Deo colaphum, hoc enim, quan-

tum in se est, facit, qui mortale peccatum committit, quamuis vilis & abiectus hic homo moriatur, nō satis fit iniuriæ. Qua ergo ratione satisficit? Si hic homo Deus esset, ei, cui illata est iniuria, æqualis, & hic homo pateretur iniuriæ; fit satis. quod ergo remedium, cum alius Deus non sit, quam vnus solus? Hæc Dei infinita misericordia & mira inuentio & artificium fuit, quod excogitauit, vt homini ignoscere sine iustitiæ suæ detrimento: quod quamuis ipse offensus, & alius Deus non esset, qui satisfacere posset; se hominem Deus fecit, vt pateretur & moriretur homo, quando quidem homo Deum offenderat & iniuria affecerat, vtque infiniti valoris esset passionis opus, quando quidem offensio, & culpa certo quodam modo infinita fuerit; vtque ille, qui patitur, etiam Deus esset, cuius infiniti valoris sunt opera, quod Dei infiniti opera sint. Hæc passionis Dominicæ necessitas fuit, quæ peccati gravitatem & malitiam liquido demonstrat. Hinc queat Sanctus Iohannes Damascenus, quod quamuis Deus quotquot à mundi exordio homines fuerunt, eruntque vsque ad eiusdem finem, ob peccatum in infernum præcipiter; non tam diuinæ iustitiæ satisfactum iri, quam Dei incarnatione, & morte satisfactum fuit. Estque hoc non aliqua hyperbole aut emittens superiectio, sed ipsissima veritas. Torus enim infernus, & eius æternum ætatura tormenta non sunt satisfactio æqualis CHRISTI vitæ & morti, quæ ille (quoniam satisfaciens DEVS erat) diuinæ iustitiæ integre satisfecit, & debitum soluit, imo plus; in inferno enim nunquam pro vno solo peccato satisficit.

Secundum hoc ergo, dico vnum fructum præcipuorum ex passionis meditatione colligendum esse, multum peccata nostra plorare & odio habere, quando quidem tanti Christo constiterunt. Harum spinarum & flagrorum, Domine, peccata mea causa sunt. Ego sum, qui peccavi, ego inique egi, vertatur, obsecro,

manus tua contra me. Tollere me, & mittere me in mare. scio enim ego, quoniam propter me tempestas hæc grandis venit. Ionæ 1. 12. Hanc ego DOMINE crucem merui, ego conspui, flagellari, & illudi debebam.

Sanctus Bernardus huic proposito accommodam adfert considerationem. Ludebam ego in foro cum collegis, & in Regio tribunali mortis sententia in me ferebatur: quam vnigenitus Regis filius audiens, coronam ex capite deposuit, & vestes regias abiecit, & foras venit sacco indutus, cinere conspersus caput, pedibus nudis, plangens & plorans seruum suum morte damnatum. Video illum repente tali modo exeuntem, rei nouitate obstupefactus, causam interrogo; audio ire, vt pro me moriatur. Quid me hoc casu facere conuenit? Quis tam fatuus & inhumanus erit, vt ad lulum redeat, & illum non comitetur, nec cum illo ploret? His ergo & similibus considerationibus in oratione occupandi, stantes & plorantes nostra peccata, quæ passionis CHRISTI causa fuerunt. Hinc B. Pater N. in passionis exercitiis pro petitione, dolore, sensu & confusione ponit. Quare tanta pro peccatis meis DOMINVS passus est? Et petitio, quam B. Pater loco proemii ponit, semper est, quod vult nos inde colligere.

Valde à Sanctis hoc exercitium commendatur, ideo æquum, nos id non obliuisci, sed eo vti & exerceri, tam qui incipimus, quam qui progredimur, quod magno commodo fit.

Primo hoc exercitio, quiuis se recte in humilitate, & DEI timore conseruat. Fortissima enim & efficacissima considerationum, quæ adferri possunt, ad nos humiliandos & confundendos, est peccatorum consideratio, & eorundem dolor & contritio. Qui Deum, Creatorem & Dominum suum offendit, & æternum inferno addici merebatur, quas contumelias, quas iniurias, quas contemptus non æqui bonique consulat, in extimam, quæ

Ignat. 1. exerc. spirit.

Ex hoc exercitio nascitur humilitas.

quæ contra diuinam Maiestatem commisit, compensationem, & satisfactionem?

2. *Securitas de venia.*

Secundo hoc exercitium satis nos securos de venia reddit. Nihil enim cuiquam plus satisfacere potest, & certior rem reddere, quod Deus iam peccata dimiserit, quam quod eadem planxerit & deus contritus sit. Si peccata oculis subiicis, & de eis doles & confunderis; non illa adspiciet, sed obliuiscetur, hinc Sancti tam peccata in mentem reuocabant, & ob oculos ponebant: *Quoniam iniquitatem meam ego cognosco, & peccatum meum contra me est semper. Id est, coram me: Dicebat Propheta, Psalm 50. 5. II. vt DEVS illa obliuisceretur, & oculos ab illis auerteret. Auerte faciem tuam à peccatis meis, & omnes iniquitates meas dele.* Ideoq; notat Sanctus Hieronymus in verba eadem.

Hieronymus.

Quia si tu ponis illud ante te, Deus illud non ponit ante se. Nihil tam oculos DEI, à peccatis nostris auerit, quam si nos illa intueamur, & iis confundamur & erubescamus. Ideoque hoc vnum eorum est quod nos certiores redder, & delectabit in hora mortis: idcirco nos ante, hoc in eo exerceri expedit.

3. *Antididum pro futuris peccatis.*

Tertio, non tantum remedium est præteritorum criminum, sed & antididum, ne post in peccata labamur. Qui enim continue se confundit, & dolet se Deum confundisse procul abest, vt iterum & de nouo peccet.

4. *Solacium in tentationibus.*

Quarto efficax remedium est, vt quis possit se consolari & confirmare, qui tentationibus non consentit, quibus infestatur. Nam qui contritionis se actibus exercet, & peccatum odio habet, proponens potius mori, quam vnum lethale peccatum admittere; certior esse potest se tentationibus & scrupulis aduenientibus non consensisse, nam quis ei, quod tanto odio prosequitur, tam facile assensum dat?

5. *Amor Deo.*

Præterea hoc exercitio se exercere, est amoris diuini exercitio exerceri. Genuina enim & vera contritio ex Dei amore nascitur, quod illum offenderit, qui tam

bonus, & amore dignus sit, ideoque quanto magis quis DEVM nouit & amat; tanto magis dolet se illum offenderisse.

Sanctus Clemens refert de Sancto Petro, quod recordatus se Christum negasse, tanta à tot ille ex oculis lachrymarum fluxerint, vt faciem adusserint, & quasi canales fecerint. Dicitque, illum noctu, primo galli cantu surgere solitum fuisse ad orationem, & nunquam deinceps illa nocte dormiuisse, & tota vitahac consuetudinem obseruasse. Quod & nobis esset imitandum, & vtilissimum, quod quis in oratione, & extra eandem, facere potest exercitium, est actus contritione exhibere, odio habendo & detestando peccatum, firmiter proponendo male se millies mori, quam vnum mortale peccatum committere, à Deo petendo, vt potius illum ex hac vita decedere faciat, quam tale quid permittat. *Ne permittas me separari à te.* Ad quid enim ritam opto, nisi vt tibi seruiam? si tibi non seruiam; vitam nolo, aufer eam potius, quam te offendam.

CAPVT V.

De diuini amoris affectu.

Tertius affectus, quo nos exercet, quemque ex passionis mysteriorum meditatione colligere conuenit, est Dei amor. Nihil tam amandum mouet, quam si quis se amari sentiat, nec vlla vincula, nec compedes tam fortiter, manus & pedes constringunt. Anima ergo exacte Summum CHRISTI amorem qui hic tam elucescit considerans, & attente perpendens; necessario amore eius, qui tam eam amauit incenditur & inflammat. Ait Sanctus Apostolus & Euangelista Iohannes. *In hoc apparuit charitas Dei in uobis, quoniam Filium suum unigenitum misit Deus in mundum, vt viuamus per eum.* Et S. Euangelista Lucas nominat amoris excel-

excessum, quod tantus ille esset. Quando coram tribus suis discipulis transfiguratus est CHRIS TVS, dicit, illic apparuisse Eliam & Moysen, & locutos cum illo fuisse de excessu, quem consummaturus erat in Ierusalem, qui erat passionis, & mortis excessus. Et loquebantur cum illo, & dicebant excessum eius, quem completurus erat in Ierusalem. Merito amoris excessus dicitur, primo, quia pro inimicis mortuus est. Maguus sane amor est, ut quis vitam det pro amicis, imo tantus, ut Seruator mundi dicat, maiorem amorem non esse, quem quis possit exhibere: Maiorem hac dilectionem nemo habet, ut animam suam ponat quis pro amicis suis. Longius adhuc filii Dei amor processit, nam & pro inimicis animam dedit.

Idecirco ait Sanctus Apostolus Paulus, quod hic valde amorem suum patefecerit Deus: Commendat autem charitatem suam Deus in nobis, quoniam cum adhuc peccatores essemus, Christus pro nobis mortuus est.

Secundo amoris excessus dicitur, vna enim sanguinis gutta earum, quas pro nobis effudit in circumcissione, & sudoris in horro, & minimum nostrae redemptionis opus, sufficiebat, & iustissima totius iustitiae rigoris, satisfactio toti mundo, imo mille mundis erat (ut sancti dicunt) quod infiniti valoris opus esset, utpote ab infinito Deo profectum. Hac vero infinita illa bonitas & misericordia contenta non fuit, sed omnem nobis sanguinem, & vitam donare voluit.

S. Apostolus Paulus nimiam charitatem nominat, dum ait: Propter nimiam charitatem suam, qua dilexit nos: quod haec infinitis modis omnem amorem, qui dici vel cogitari possit, excedat. Propheta Zacharias de hoc beneficio agens, non satis habuit dixisse, quod proueniret ex Dei misericordia, sed addidit prouenisse ex visceribus & intimis illius praecor-

Rodriguez exercit. pars 2.

diis, dum ait: Per viscera misericordia Luc. 1. 78. Dei nostri, in quibus visitauit nos oriens ex alto.

Quis ergo tam se amantem non redamabit: Hinc dilectus ille discipulus ait: Nos ergo diligamus Deum, quoniam Deus prior dilexit nos, 1. Ioan. 4. 19. Saltem illi vicem referamus, & conuenit illi eodem modo amorem exhibere, quo ipse nobis exhibuit, ipse nobis operibus, & quidem carissimis exhibuit, in quibus amor maxime aperitur & attenditur. Hinc D. Ambrosius inquit: Plus igitur Domine Iesu iniuriis tuis debeo, quod redemptus sum, quam operibus, quod creatus sum. Magnum fuit creationis beneficium, quod tamen tibi nullo labore constitit; nullo alio opus fuit, quam dicere, & statim factum est: Ipse dixit, & facta sunt, ipse mandauit, & creati sunt. Sed redemptio nostra

Ambr. 1. 2. super Lu-
eam.

Psal. 32. 9.
Psal. 148. 8.

carius tibi constitit, quam dicere, nam sanguine & vita constitit: Exhibeamus ergo illi amorem non verbis, sed operibus: Filioli mei non diligamus verbo neque lingua, sed opere & veritate: dicit Euangelista. Filius Dei nobis amorem exhibuit, quod pro nobis contemnatur & vilipendatur; exhibeamus eandem ei, desiderando contemni & vilipendi eius amore, & gaudeamus humiliationis & mortificationis sese offerente occasione.

Ipse suum erga nos exhibuit amorem, se integre pro sacrificio aeterno Patri in cruce offerendo; tali modo ut nihil illi reliquum foret, quod non offerret nostri amore; ostendamus & nos, quo illum prosequimur, amorem, nos ei integre offerendo, & tradendo, dando totum eor, & desiderando ut tota eius in nobis fiat voluntas, & non nostra. In hoc tandem amor animaduertitur, non dicendo: Domine, valde te amo. Sicque illud Sancti Apostoli Iacobi à Sanctis exponitur: Patientia autem opus perfectum habet. Iacob. 1. 4. Cui enim oneri non est labor, mortificatio & humiliatio; re ipsa testatur, amorem quem habet, non in verbis, sed opere consistere, & verum esse.

1. Ioan. 3. 18.

Iacob. 1. 4.

esse, quod tribulationis & tentationis tempore non deficiat, quo veri amici examinantur.

Hic vel vnus fructus, omnium maximus, qui nobis ex passionis meditatione colligendus; ideoque ille nobis multum in oratione exercitandus & in actum deducendus, praesertim nos integre & ex toto corde Deo offerentes, vt de nobis statuatur, quod vult, vt vult, quando vult & quo modo vult: in hoc descendentes ad casus particulares & difficiles, qui occurrere queunt, non locum, non manus, non gradum vllum quicumq; etiam sit, omittamus, ad quem nos eius amore non offeramus. Hoc enim maximae utilitatis exercitium est, & summae perfectionis quoque valde verus amor proditur.

CAPVT VI.

De gratitudinis & gratiarum actionis affectu.

4 affectus est
gratiarum
actio.

Aug. opi. 77.

Quartus in oratione exercitandus affectus, & in passionis Dominicae meditatione inculcandus, est gratiarum actio. Inquit Sanctus Augustinus. *Quid melius & animo geramus, & ore promamus, & calamo exprimamus, quam Deo gratias? Hoc nec dici breuius, nec audiri, nec intelligi grandius, nec agi fructuosius potest.* Tanti Deus gratitudinem & gratiarum actionem facit, quod exhibitio populo suo aliquo beneficio, statim voluerit sibi canticum dici. *Immola Deo sacrificium laudis.* Et plena est sacra Scriptura canticis à Sanctis & filiis Israel in gratiarum actionem pro acceptis beneficijs à Dei

Psal. 49. 14.

Hieron. lib. 11
super Isaiam
cap. 39.

4. Reg. 19. 35.
Paral. 32. 11.

manu, decantatis Sanctus Hieronymus ait traditionem fuisse Hebraeorum, infinitam illam Regis Ezechiae, quae illum ad extrema deduxit, nam textus ait: *Aegrotauit Ezechias vsque ad mortem: ideo acidisse, quod post insignem illam & mi-*

randam Doctrinam ab Assyriis obtentam, qua Angelus Domini centum & octoginta millia eorundem vna nocte cecidit, canticum Deo non cecinisset, vtilij in similibus fecerant. Sanctus Augustinus agens de decem illis Leprosis, quos CHRIS TVS mundauit, diligenter discutit, quod ille, qui redijt, ad agendas gratias pro beneficio accepto, à CHRIS TV mundi Seruatore sit laudatus, & alij reprehensi, vt ingrati: *Nonne decem mandati sunt, & nonem vbi sunt, non est manus qui rediret, & daret gloriam Deo, nisi hic alienigena.* Ne simus ergo ingrati beneficijs à Dei manu perceptis, & praesertim maximo beneficiorum, quod homo factus sit, & cruci pro nobis affixus. *Gratia fidei iussoris tui no obliuiscaris, dedit enim pro te animam suam,* dicit Sapiens. Christus pro nobis se decussit, & pro nobis soluit, dans sanguinem & vitam, fas ergo est, nos tantae gratiae & beneficij non oblitisci, sed gratos esse.

Sanct. Thomas de gratitudine agens, dicit, tribus modis fieri posse gratiarum actionem, primo, interius in animo agnoscendo, & estimando beneficij magnitudinem & se benefactori valde obligatum proficendo: secundo eum laudando & verbis gratias agendo: & tertio opere, beneficium compensando, secundum recipientis facultates. Omnibus his tribus modis studendum, nos in gratiarum actione exercere in singulis passionis mysterijs primo agnoscendo ceteralium & tantorum beneficiorum magnitudinem, quae singulis mysterijs continentur, & magni ea faciendo, & examinando separatim omnes eorundem circumstantias, & bona quae inde ad nos deriuata sunt & in posterum vique deriuabuntur, & propter illa nos obligatos ad illi aeternum seruicium, totis viribus fatendo.

Secundo & labijs nostris Deum laudando & glorificando, & vt omnia creata nobis ad eum laudandum & pro ijs gratias agendum, auxilio fiat, petendo, secun-

secundum illud Dni Pauli: *Per ipsum ergo offeramus hostiam laudis semper Deo, id est, Fructum labiorum consentientium nomini eius.* Tertio conando tantis beneficiis opere respondere, offerendo & tradendo illi totum cor, ut precedenti capite dictum est.

Inquit S. Bernardus, etsi quodcumque mysterium consideremus, semper existimandum nobis, dicenda esse verba illa Christi Seruatoris nostri, quae discipulis dixit, postquam eorum lauisset pedes: *Scitis, quid fecerim vobis?* capitulane hoc mysterium? intelligitis hoc creationis, redemptionis, & vocationis beneficium? Oh! quam male, quid pro nobis fecerit Deus, agnoscimus, & intelligimus! Si diligenter Domine perpenderem & excuterem, quod tu Domine, cum Deus esses non esses, pro me homo factus es, & pro me cruci affixus es; & motu opus non esset, ut tui amore liquecerem, & totum cor tibi traderem: Et haec vera gratiarum actio esset.

Notat hic Sanctus Chrysostomus magnam utilitatis negocium, & dicit, fidelis serui affectum & sensum esse, magni facere Domini sui beneficia omnibus communia, & pro iisdem gratum esse, quasi sibi soli collata serent, & ipse solum debitor, & illis, pro omnibus satisfacere obligatus esset, ut faciebat Sanctus Apostolus Paulus dum diceret: *Qui delegit me, & tradidit sanctissimum pro me.* Merito hoc dicebat: ut & nobis diceret, quod (teste Chrysostomo) tantum mihi confert beneficium, quasi mihi soli collatum foret. Ut solis lumen tam me illuminat, quam si me solum illuminet, non donum minuit, sed potius auget, dum enim alios illuminat, socios mihi dat, qui mihi auxilio sint, consoletur & benefaciant: Eodem modo, quod se Deus hominem fecerit & in cruce mortuus fuerit, aequè mihi prodest, ac si soli mihi beneficium impensum foret. Dumque aliis beneficium confertur, commodum meum non minuitur, sed

potius multum augetur, nam eo ipso socii mihi dantur, qui ament, exhilarent & auxilio sint ad merendam & augendam gloriam. Praeterea, dicit tantum fuisse Dei aduersus vnumquemque, amorem, quasi illum solum non alium amaret: & quantum ad Christi voluntatem & amorem, tam paratum fuisse (si opus fuisset) pro singulis, quam pro omnibus pati. Et ipso facto (dicit Chrysostomus) tantus fuit Christi amor, ut non recusaret pro vno solo facere, quod pro toto mundo fecit: Insuper verum esse, Deum mei in particulari recordatum esse, & in oculis suis me presentem habuisse, quando se hominem fecit, & in cruce mortuus est: *In charitate perpetua dilexit te.* & putat vitam suam, recte impensam, ut mihi vitam daret. Sic ut cuique Dei beneficia & mysteria expendenda sint, tanquam sibi soli collata fuissent similiter & amor, ex quo beneficium oritur, cui libet sic considerandus, velut illum solum amasset Deus, & ei dicendum cum Sancto Paulo: *Qui dilexit me, & tradidit semetipsum pro me.* Beneficia & amor, ex quo haec orta sunt tali modo considerata in anima nostra magnam gratitudinem & amorem in eum, qui semper & perpetua claritate te diligit, excitant & mouent.

Addunt sancti: quod quamuis Deus a nobis exigat, ut ei pro beneficiis ab eo acceptis gratias agamus, non ideo fieri, quod ipse eo egeat, ut grati simus; sed quod hoc ad maius nostrum commodum & bonum cedit, ut hoc ipso nos nouis beneficiis dignos reddamus. Dicit S. Bernardus, quod sicut ingratitude & acceptorum beneficiorum obliuio causa est, quod Deus homini ea auferat *Ingratitudo est vetus vrens fontem pietatis exsiccat, vorem misericordiae & gratia fluens non recipiens;* sic gratitudo & gratiarum actio Deo pro beneficiis reddita causa est, quod Deus eadem conferret, & noua dona & gratias addit. Veluti flumina in mare defluunt & se exonerant, quod est quasi eorum fons ut inde

Ierem. 31. 3.

Ad Galat. 2. 20.

Chryso. ho. 25. in Genes.

Bern. serm. contra vitium peccatum ingratitude. Et serm. 1. in capis. de iuni.

rursus effluant; eodem modo dum Deo gratiarum actione, accepta beneficia reddimus, in noua dona & beneficia refluunt.

CAPVT VII.

De admirationis & spei affectibus.

5. Affectus
est admira-
tio.

Quintus affectus, quo nos in oratione & passionis meditatione exerceri expedit, est admiratio. Cum admiratione expendendum, quomodo DEVS, qui impassibilis, & immortalis est, patitur & moriatur, quodque pro illis ipsis patitur, & moriatur, qui illum morte afficiunt, & quod tantos, & tales dolores patitur, quales & quantos nullus vnquam mortalium perpessus sit. Mirare immensum Dei & infinitæ eius sapientiæ & altissimi Consilii caritatem & pietatem, remedium eligendo, tam hominis salutis conueniens, quod & misericordiæ & iustitiæ eius omni ex parte fieret satis. Si quis hæc, & similia, quæ hic apparent, diligenter & continue expendit, & in eorum admirationem raptus persisterit, quodque infinitæ bonitatis DOMINVS pro creaturis, tam vilibus, indignis, & ingratis hæc fecerit; bene sane orauerit. Præterea altissima habetur contemplatio, si quis in mirandorum Dei operum consideratione, & examine absorptus fuerit, & quo quis maiore horum mysteriorum luce illustrabitur, & quo plus illa examinabit; hoc plus mirabitur. In qua admiratione magnus DEI amor, cognitio, & beneficiorum gratitudo, & magna nostra confusio continetur. Hinc nobis eritendum, vt sepius nos hoc sancto affectu exerceamus: inde enim ad nos magna commoda manabunt. In Psalmorum fine, ponit Sacra Scriptura in textu Hebræo hoc verbum *Sela*, quod pauam, ponderationem & mysterii admirationem denotat; vt do-

ceamur, sæpe in hoc affectu nobis persistendum esse in mysteriis, quæ meditamur.

Sextum, quod ex passionis meditatione colligere licet, est spes & fiducia magna in Deum. Anima enim considerans quanta pro illa fecerit Deus, quamuis id non mereretur, & perspecta tanta cupiditate & prompta voluntate, quam Christus ad eam liberandam ostenderit, quandoquidem hæc sitis illa erat, quam in cruce se dicebat habere; hoc ipso erigitur, vt de tali bonitate & misericordia speret, omnia illi ad salutem necessaria, & conuenientia datum iri. *Quæ etiam proprio Filio suo non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum; quomodo non etiam cum illo omnia nobis donauit:* dicit Sanctus Apostolus Paulus, ad Romanos.

Idque nobis fecit Dei filius, cum adhuc inimici essemus. Bene hæc ratio notanda est, quod S. Pauli sit, & magne confusio, cum ad Romanos dicat: *Si enim cum inimici essemus, reconciliati sumus Deo per mortem filij eius, multa magis reconciliati salui erimus in vita ipsius.* Si inimicos & Deo ex oculo nos misericordiæ suæ oculis adspexit, & tanto suo sumptu nos reconciliauit; nunc cum sumus reconciliati & amici, nec illi sanguine aut vita constabit, vt ante, & cum iam nullo sumptu opus sit; quibus nos oculis adspiciet? Qui nos nostris peccatis deformatos ante amauit; qui nos non amaret, quos sanguine suo precioso mundauit & dealbavit? Si nos illum fugientes, & eius inspirationibus resistentes quaerit & inuitauit, nec nos reliquit, donec domum deduceret; qui nos relinquet & obliuiscetur, postquam cum eo gratiam inuimus.

Ad hoc etiam multum conducet, vt fiducia hic affectus eruatur, Dei magnam misericordiam inquirere, & penetrare; quæ ei tam propria est, vt canat Ecclesia, *Deus cui proprium est misereri semper & parcere.* Verum quidem est, iustum Deum

Deum esse, & tantum in iustitia, quantum in misericordia esse, nam Deo vnum quid est. Opus vero Deo magis proprium, & quod ex se & libentius facit, & virtus, qua sapius vitur, est misericordia, vt canit Regius Propheta Plal. 144. vers. 4. *Suauius Dominus vniuersi, & miserationes eius super omnia opera eius*: illæque sunt quæ magis se aperiunt & splendent. Hoc opus magis suum dicit, & per Antonomasiam, & excellentiam Dei opus vocatur. Et Sanctus Apostolus Paulus Deum in misericordia diuitem prædicat, Dum ait: *Deus autem, qui diues est in misericordia*. Quamuis in omnibus diues sit, tamen particulariter in misericordia diues dicitur, qui loquendi modus est ad excellentiam significandam: vt & nos dicimus: Talis pecoris diues est; sic & Deus ditior est, & opes eius excellentiores, & eminentiores in misericordia: *Deus qui omnipotentiam tuam parcendo & miserando maxime manifestas*: canit Ecclesia. Hic maxime Deus omnipotentiam, & magnitudinem aperit, quod parcat & misereatur, & de eo plus gloriatur. Vt nobilis aliquis quamuis plures habeat gratias & dona, tamen de vno plus, quam de alio se offert, vt vnus de hastiludiis, alius de liberalitate; eodem modo & Deus de misericordia plus gloriari solet.

Ideo ait Sanctus Bernardus, misericordiam Deo opus esse, quod est se facit: nam ex natura misericordia & beneficis affluit. Nec meritis nostris indiget, vt ideo misericordia in nos vtatur, castigare vero à Deo quasi alienum est, vt ad hoc deueniat, necesse sit illum à nobis ad id peccatis nostris cogi & compelli. Vt api proprium mellificare; pungeri vero minime, quod non facit nisi molestata, irritata & prouocata, & quasi vi coacta, ob iniuriam sibi illatam: Eodem modo dum Deus castigat, & damnat, id facit quasi vi prouocatus, & peccatus coactus: sicque ob dolo-

rem & tristitiam, quam exhibet: facile misericordiam suam demonstrat, vt in multis Sacræ Scripturæ locis videre est. Dum crescente hominum malitia terram diluuiio perdere statuerat, dicit textus: *Et tacens dolore cordis intrinsecus: delebo, inquit, hominem, quem creauit, à facio terra*, Genes. 6. vers. 6. Videtur illi vsque ad penetralia cordis peruenisse, quod mundus aqua in solitudinem esset redigendus. Et vrbs Hierosolymitanæ excidium prædicens, dicitur in Euangelio fleuisse: *Videns ciuitatem fleuit super illam*, Lucæ 19. vers. 41. Et per Esaiam inquit: *Hec consolabor super hostibus meis, & vindicabor de inimicis meis*, Esaiæ 1. v. 14. Vt iudex qui condemnationis sententiæ subscribere cogitur, sed cum lachrymis signat.

Neque hic solum, sed in ipsa castigatione & iudicio, quo nobis timorem inculcit, & minatur, amor & infinita misericordia, & salutis nostræ magnum desiderium se videnda præbent. Hoc exacte annotauit Sanctus Chryostomus in illud Regii Prophætæ: Psalm 7. v. 13. *Nisi conuersi fueritis, arcum suum tetendit, & parauit illum, & in eo parauit vasa mortis, sagittas suas ardentibus effecit*. Magna Dei est clementia & pietas (vt ait Sanctus ille) nos arcu minari & terrere, & verbis pœnam exaggerare, ne in illam labamur.

Eodem nobiscum modo agit Deus, vt cum filiis quos valde amant, solent patres, qui itam verbis amplificationis ostendunt, vt filiis timorem inuentiant, & se emendent, & punitione opus non sit.

Præterea, vt gladius cominus, arcus vero & balista eminus vulnerant, & lædunt, nihilque amplius necessarium ad nocendum gladio, quam gladio manum admouere & percutere; ad nocendum vero arcu, opus prius illum tendi, & sagittas pharetra extrahere, & arcui imponere, quæ arcu emillæ stridorem edunt propterea Deus nobis arcu minatur, vt

Chryso-
stomus.

De Christi imitatione, qua nobis ex
mysteriorum eius medita-
tione colligenda
est.

tempus suppetat castigationem fugien-
di, & euadendi, secundum illud Pro-
pheta, Psal. 59. v. 6. *Dedisti metuentibus te
significationem, ut fugiant à facie arcus, ut
liberentur dilecti tui.* Dumque decretum
illi esset mundum diluio perdere; cen-
tum annis ante prædici, & nunciari ius-
sit, ut sese homines corrigerent, ut qui
raurum caula emittit. Ethomilia 17. su-
per Genesin, agens & de pœna à Deo
serpenti inflicta, quod Euam decepisset,
ait idem Chrysostomus: Dei magnâ mi-
sericordiam aduertere, cui, ut patri, qui
valde filium diligit, non sufficiebat casti-
gare, qui occidit, sed gladium vel ha-
stam, qua occiderat, in manu capit, &
illum rumpit, & in mille frustra concidit;
eodem modo & Deus eum serpen-
te agit, qui quasi gladius & diabolica
malitiâ instrumentum fuerat, eum per-
petua pœna damnans. Deus peccatoris
mortem non vult, nec hominum perdi-
tione letatur; nam si tale quid vellet, sa-
tis illi causâ a te datum, si enim mortem
obiisses, tempore tibi noto, iam abhinc
multos annos esses in inferno: Sed no-
luit infinita illa bonitas & misericordia
morti nec diabolo permittere, ut eo te
deducerent. Nunquid voluntatis mee est
mors impij, dicit Dominus Deus, & non ut
conuertatur à viis suis, & uiuat? dicit
Deus per Prophetam Ezechielem, se nol-
le ut te damnes, quod caro hoc est san-
guine & vita te emerit, & noller tantum
precium perire, sed vellet omnes se con-
uertere & saluos fieri, ut ait S. Apostolus
Paulus: *Qui omnes homines vult saluos
fieri, & ad agnitionem veritatis venire.* His
& similibus considerationibus, quarum
Sacra Scriptura & Sancti pleni, moueri
debemus, ut Dei misericordiam plene fi-
damus, præsertim ea, quæ iam præ ma-
nibus est, videlicet, ut ad Iesum
CHRISTI passionem & me-
rita confugia-
mus.

Simile.

Ezech. 18.
23.1. ad Timoth.
2. 4.

Septimum, quod ex oratione & pas-
sionis meditatione nobis erucendum,
& in quo exercendi, est imitatio virtu-
tum, quæ hic in CHRISTO relucet.
Duas esse dicunt causas sancti, ob quas
Deus in mundum venit, & homo factus
est, & hæc sanctissima mysteria opera-
tus.

Prior & præcipua, ut hominem sua
morte & passione redimeret: posterior,
ut homini perfectissimum omnium vir-
tutum præberet exemplum, & iisdem
eos ad se imitandum moueret. Hinc est,
quod peccato in vltima cœna profundis-
sima humilitatis illo opere, quo genu-
bus flexis ante discipulos diuinis mani-
bus, eorum lauit pedes, statim illis dixit:
*Exemplum enim dedi vobis, ut quem-
admodum ego feci, ita & vos faciatis.* Quod-
que tunc temporis de hoc opere monuit,
intelligi voluit de omnibus alijs, & ut
indicauit Sanctus Apostolus Petrus in
priori sua Canonica, vbi de CHRISTI
passione loquens ait: *Christus passus est
pro nobis, vobis relinquens exemplum, ut se-
quamini vestigia eius.* Ideoque ait Sanctus
Augustinus: *Crux Christi non solum est
lectulus morientis, sed & cathedra docen-
tis, se imitari, & quid nobis agendum.* Et
licet tota Christi vita perfectissimum vir-
tutis fuerit exemplum & speculum; ta-
men videtur in passione repetere voluisse,
quicquid tota vita verbo & exemplo
nos docuerat, efficiens omnes vitæ
in illa in summo gradu nitere, & efful-
gere.

Id causa est, quod nobis omnibus nec-
uis procurandum sit, ut ex horum myste-
riorum consideratione, CHRISTI vir-
tutes

ntes imitandi affectum parem, singulas virtutes per se, & separatim expendendo & ponderando, & inde in voluntate affectum & magnum eius desiderium excitando, simul propositum efficax eius actus & operationes exercendi, & perficiendi contrarii vitii odium horroremque inducendo. Sicut si quis Christi humilitatem expendat, quod DEVS se tam abiecerit, & prompta voluntate contumeliis & hominum iniuriis, & quidem tam enormibus iniuriis obtulerit, hic illi subsistendum, & se contemnendum, se vilem nulliusque precii habendum, & ex toto corde desiderando, ne honoribus quis cumuletur vel existimetur, aut pluri aliis fiat; & proponendo, si contingeret aliquas ab hominibus iniurias inferri, libenter se illas passurum, & lætaturum quod sese offerrent, vt saltem aliqua in re CHRISTVM posset imitari & illi similis esse. Similiter Christi patientiam perpendens, voluntate statuerendum est, omnia aduersa prompte & sine murmuratione tolerare, & accipere, & cupere vt illa se offerant, & DEVS tribulationes & vitæ huius angustias immitat, vt CHRISTVM DOMINVM suum imitetur. *Nolo Domine sine vulnere vivere, quia te video vulneratum*, dicebat S. Bonavent. Atque ita nobis per omnes virtutes, per obedientiam, charitatem, mansuetudinem, castitatem, paupertatem, & abstinentiam, quæ omnes in illa rebovent, discurrendum est, & conandum, vt nos eius imitandi desiderio exerceamus.

Est & hic aduertendum, quod superius attigimus, in singulis virtutibus ad casus particulares descendendum esse, qui se nobis offerre possunt, illos accipiendo & gaudento illis Dei amore. Hic enim magis conducunt, quam generales, eisque plus indigemus, verbi gratia, agendo de humilitate, ad casus speciales descendendum, & huiusmodi excogitandi, qui nam tui contemptus, & dedecoris causa accidere possint. Primo

faciliores, & post difficiliore, quiue altius penetrarent, si se offerrent illique ita expendendi, quasi in actum deducerentur, usque lætandum quasi præsentessent.

Eodem modo dum tractas de indifferentia, patientia, mortificatione & conformitate cum voluntate diuina: hac enim ratione paulatim virtus in animam insuit & imbibitur, & contraria passio vel vitium remittitur & nauigatur. Sicque post actus faciliior erit, vt se obtulerit occasio, quasi iam præuisus, & animo conceptus. Et ad hoc, orationis desideria & proposita faciunt.

Hac ratione abundantem diuitem, & vtilissimam materiam suppeditauimus, vt orationi & CHRISTI DOMINI nostri passionis meditationi insistatur, & alia sanctissimæ eius vitæ mysteria ruminentur. Et nemo iure dicere poterit, se nescire quid agere debeat, nec cui insistere, quandoquidem tantos affectus in medium attulimus, quibus nos singulis momenti exercere poterimus. Quibus additur, quod in singulis mysteriis, & affectibus, ad magis nos mouendum, considerare & examinare liceat sequentia.

Primo, Quis sit, qui patitur: Secundo, Quid patitur: Tertio, Modus, quo patitur, videlicet, patientia, humilitas, mansuetudo, & amor. Quibus patitur & amplectitur hos cruciatus & iniurias: Quarto, Pro quo patitur: Quinto, A quibus: Sexto, Quis finis, ob quem patitur, quæ puncta vulgo ponuntur, & à sanctis examinantur, in quibus magno cum fructu insistere licebit. Et quamuis aliud, non esset, tamen in solo postremo imitationis affectu, satis nobis materiam in omnem vitam esset; quod duplici ratione videre licebit: priore quod per omnes virtutes discurrere liceat, & omnibus egemus & omnes hic in Christo reperire licet. Posteriore, si in singulis virtutibus per casus particulares peruagmur, qui solent & possunt se offerre, quos tantum directos.

6. Circumstantia in Christi passione meditando.

Tractat. 3.
c. 27.

directos & preparatos habere & reddere debemus, ut eos non solum cum patientia, sed & gaudio & lætitia toleremus, secundum superius dicta; satis nobis negotij est, quo tota vita occupemur etiam vnica sola virtute, quanto magis in tantis.

Idcirco dico & affirmo, quamuis alij affectus maximi sint momenti; hic tamen Imitationis affectus, alios antestat, & magis necessarius esse, continet enim in se diuini amoris affectum, & omnes virtutum actus in se comprehendit. Sic ut imitatio non vnus affectus solus, sed omnium sanctorum affectuum epitome & compendium sit in quibus Christiana vita & eius perfectio sita est.

Hæc ergo ordinaria occupatio nostra in oratione & CHRISTI passionis & vitæ meditatione esse debet: & fructus precipuus, qui nobis inde colligendus, ut videlicet, incumbamus in eius virtutis imitationem, qua quis plus indiget; in eadem perstando, penetrando, perseuerando, & eius sibi habitum parando, donec eandem quasi imbiberit, & altas in animo radices egerit, eaque minuat & sedet passionem & vitium contrarium: Et postea ad aliam virtutem transeundo, & sic deinceps. Et hoc longe melius & vtilius est, quam in oratione multis se intricare, & omnia leui brachio percurrere.

CAPVT IX.

In quo quibusdam exemplis confirmatur, quam vtile & Deo gratum sit se passionis Christi Seruatoris nostri meditatione exercere.

Siluest. in
se aurea ser.
de S. Ma-
ria Magda-
lina.

Siluester refert de Sancta Maria Magdalena, quæ post CHRISTI Seruatoris nostri in cœlum ascensionem in asperum quoddam & inuium desertum secesserat, in qua triginta duos annos vixit: quod

CHRISTVS eam docere voluerit, quæ se exercitio in illa solitudine occupare posset, quod illi & gratissimum esset & maxime placeret. Hinc initio ad eam misit Sanctus Archangelum Michaellem in manu pulcherrimam Crucem habentem, quæ ad speluncæ ingressum fixit, ut Sancta hæc eam quotidie in oculis gerens, & nunquam visum ab eadem retrahens, nunquam etiam sanctorum mysteriorum, quæ in illa exhibebantur, & perfecta erant, memoriam deponeret. Hinc toto illo tempore, quo in eremo illa latuit, continue meditabatur hæc passionis & mortis CHRISTI Redemptoris & Magistri sui mysteria.

Idem Sancta hæc cuidam DEI seruo ex Sancti Dominici familia manifestauit, ut fufius idem illud exponit Siluester.

Ludolphus Carthusianus narrat de quodam Dei seruo, qui in solitudine vivebat, & vitam perfectam & sanctam agebat, quod valde expebat Deo seruire, & singulariter scire, quæ opera ei gratissima forent, quæque maxime summo fieri vellet.

Perebat multo cum seruire & instantia id sibi declarari. Quodam tempore ei oranti & eadem petenti apparuit CHRISTVS, totus vulneribus confossus, nudus, & tremens, & graui cruce humeris onustus, qui ait illi: Omnium mihi gratissimum, & quo mihi gratius a seruis meis exhiberi non potest, seruitium est; si me iuuent in portanda hac cruce, quod fiet, si me omnium cruciatuum & dolorum meorum consideratione comitentur, & suauiter mihi in animo condolent: Quibus dictis disparuit.

Vincentius, Sanctus Antonius, & Surius referant in vita Sancti Edmundi Archiepiscopi Cantuariensis in Anglia, quod Sancta huic adhuc puero, & in Oxoniensi vniuersitate primis Grammaticæ fundamentis operam danti, & quodam die per agros ambulanti sancti quæ meditationibus occupato repente apparuit

erit puer Iesus albus & rubicundus, ut illum sponsa describit, & se indicans, & cum eo aliquot suavissimos sermones miscens, inter alios, ipsi author fuit multaque commendavit, ut aliquod vitæ, passionis & sanctissimæ mortis eius mysterium quotidie mente pereurreret, affirmans id ei contra diabolum & eius insidias maximum auxilium & efficacissimum remedium fore, ut se in omni virtute conseruaret, & tandem mortem bonam & salutarem obiret. Quo dicto & salutari hoc consilio proposito, evanuit, puero Edmundo magna in animo consolatione perfuso. Et ab eo tempore magna cum diligentia quotidie circa vesperam alienius vitæ & passionis Christi meditationi incubuit: ex qua meditatione, magna devotione & profectu & remedij contra omnia poteratur.

In Prædicatorum historia narratur de quodam eius ordinis religioso, natione Germano, magnæ virtutis & sanctitatis viro, quod à tenera ætate singulari ad Christi passionem devotione affectus, de qua solitus erat multo cum marore & lachrymis sapius meditari, & eius sanctissimis vulneribus reverentiam exhibere, legendo ad quodque eorum illa Ecclesiæ verba: *Adoramus te Christe & benedicimus tibi, quia per crucem sanctam tuam redemisti mundum.* Illaque dicens, quinquies genua flectebat, & toties orationem Dominicam legebat, orans Deum, ut sanctum ei timorem & amorem largiretur. Quam vero ei grata & accepta fuerit hæc devotio, perspicue in singulari quadam gratia, quam ei exhibuit, demonstravit. Nam ei oranti Christus valde benignus & graciosus apparuit, illum vocans & invitans, ut sine metu accederet, & vulneribus eius frueretur: quod & summa eum reverentia & humilitate complevit, ore illa attingens, & tanta inde, in eius animam manavit suavitas & dulcedo, ut postea illi, quicquid Deus non esset, amaritudo & incredibile tormentum esset.

Narrat Lipomanus & Surius de Ab-

bate Palæmone S. Pachomij magistro, quod dum ipso Paschatis die Pachomius sibi in prandium herbas cum oleo & sale parasset, quod solennis ille dies esset, & solitus esset alijs diebus herbas sine oleo, addito tantum sale edere, videns bonus senex eandem oleo conditas, flere cepit & lachrymas multas fundere, in memoriam Domini passionem revocans & dicens: *Dominus meus crucifixus est, & ego nunc oleum comedam?* nunquam t. le quid Deus permittat. Respondit discipulus Pachomius, quod Pascha esset, ideoque has delicias perimere non posse, sed quicquid diceret, & quamvis importunius urgeret, nunquam adduci potuit, ut gustaret.

De quodam Christiano captivo, & F Thom Can. Christi passioni valde devoto scribitur, qui præ continuam memoriam, quam de illa habebat, semper maestus & tristis erat. Quod videns tyrannus, cui serviebat, subinde interrogabat, cur tristaretur, & cum socijs non gauderet? Respondebat ille, se latari non posse, quod cordi impressam haberet Domini passionem. Quo audito tyrannus scire volens, num vera diceret, pectus eius scindi & aperiri iussit, & cor extrahi, in quo Christi crucifixi imago inuenta perfectissima exarata, causa fuit, quod tyrannus ad fidem converteretur.

Huius simile est, quod refertur de sancta virgine Clara de Monte Falconis quæ in vita, Christi passioni valde devota fuerat, qua vita sancta, fuit in una parte cordis, Christi crucifixi imago cum tribus clavibus, lancea, spongia, & arundine inuenta, omnia ex virginis sanctæ carne perfectissime facta, ex altera vero parte flagella quinque ramis distincta, columna & spinea corona. Quod miraculum usque in hodiernum diem monstratur in monte Falconis Italie loco.

p. 2. l. 4. ca. 12.
Chron. S.
Francisci.

TRACTATUS OCTAVVS.

De sacra communione, & sancto Missæ sacrificio.

CAPVT PRIMVM.

De inestimabili beneficio & ingenti amore, quem Dominus noster nobis hoc diuinum Sacramentum instituendo exhibuit.

Duo opera, actus Dei operibus antecunt:

Psa. 12. 4.

1. Incarnatio.

Duo opera nobis exhibuit Deus, quæ omnibus alijs excellunt, & magis in admirationem hominum iudicia rapiunt, quam omnia alia, quæ fecit, quæ tantum sunt artificij, vt de ijs loquens Propheta, illa vocet Dei adinuationes, dum ait: *Nobis facite in populis adinuationes eius.* Opera eiusmodi, in quibus Deus cogitauit se posse monstrare esse sui communem caritatem & diffusiuum. Prius fuit Incarnatio, in qua verbum Patris se naturæ nostræ coniunxit & vniuit, tanta cõnexionem & tam stricto nodo, vt in vna persona essent Deus & homo. Nodus omni mundanæ rationi ignotus, & ei solus clarus & manifestus, omnibus tenebræ & obscuritas, illi soli lux & claritas, nodus insolubilis, quem semel coniunxit, nunquam separatus nec dissoluitur. *Quod semel assumpsit, nunquam dimisit.*

Dionys. Areopag. cap. 4. de diuina nom.

S. Dionysius dicit amorem virtutem vniuentem esse, qui amantem in amatum vertit, & duos vnum facit. Quod ergo nunquam efficere potuit aliquis amor, in terram inuentus, fecit amor diuinus pro homine. Nunquam videre fuit à cælo in terram deorsum, quod amor vnum vere fecerit, amans, & amatum, sed à cælis sursum videre est: nam eadem est Patris & Filij natura, & vnum sunt, sed à cælo deorsum nunquam talis connexio & unio facta est.

Tantus ergo fuit amor ille, quem Deus erga hominem habuit, vt se homini tali modo coniungeret, vt ex Deo & homine vna sola maneret persona, & tam vnita quod homo, verus sit Deus, & Deus, verus sit homo, & quicquid Dei proprium est, vere & proprie de homine dicatur. Tali modo, vt quem homines viderant, Deus esset, quem corporaliter loquentem audiebant, Deus esset, quem edere, ire, laborare viderant, Deus esset. Humanam naturam re ipsa habebat & operationes humanas, quique illa operabatur, Deus erat. *Quis audiuit unquam tale? & quis vidit huic simile?* dicit Propheta Ezechiel. Deus puer est? pannis involutus? Deus vagit? Deus debilis? & lassatur, & dolores & tormenta patitur? Dicit Prohera Regius: *Altissimum posuisti refugium tuum, non accedit ad te malum, & flagellum non appropinquauit tabernaculo tuo.* Sed nunquam videre est Dominum flagella, clauos & spinas ad se accessisse, & se in cruce positum: quod a Deo maxime alienum est. *Peregrinum est opus eius ab eo.* Opus sane inauditum, quod Angelos & homines in admirationem rapit. Aliud opus (amor eius infiniti inuentio propria) fecit Deus quod fuit sanctissimi sacramenti institutio. In prioribus esse naturam suam diuinam occultauit carnis velamento, vt videri possit, in hoc non solum diuinam

nam, sed & humanam occultuit, accidentium panis & vini velo & tegumento, ut comedi à nobis posset. In priore Deus hominem in se transfudit, humanam naturam cum verbo diuino uniens, & homo in Dei viscera penetrās: in posteriore hoc vult Deus ut tu illum in tua viscera & animam recipias. Antea ipse homo Deo vnitus erat: nunc vult Deus & homo, se tecū vnire & coniungere. In priore communicatione & vnio fuit facta cum vna singulari natura, quæ est sanctissima Christi humanitas, quæ personaliter verbo diuino vnita est. In posteriore hac vult, ut quisq; singulariter illum recipiat, & vnus cum illo fiat, non vnione hypostatica vel personalis, hoc enim non decebat, sed maxime in tanta & strictissima vnione, quæ præter sequentem excogitari vel in hominis imaginatione cadere potest. *Qui comedit meam carnem & bibit meum sanguinem, in me manet, & ego in illo,* dicit plemet Dominus. Opus sane mirandum. *Memoriam fecit mirabilium suorum misericors & misericors Dominus, escam dedit timentibus se.* Non solū est miraculorum ab ipso factorum maximum vt dicit S. Thomas sed recollectio & eorum compendium est.

Legitur Rex Assuerus magnū & splendidum instruxisse conuiuium, quod ad cœnæ & octoginta dies protraxit: est: *nosenderet diuitias regni sui,* eodem modo & magnus hic Rex Assuerus, Christus seruator noster etiam regium conuiuiū parare voluit, in quo thesaurorum, diuitiarum, potestatis & Maiestatis gloriæ suæ magnitudinem ostenderet, cibus enim, quem hic apponit, est ipse Deus. Opus sane, quod minus mundum obstupescere facit, quam prius. Imo & de admirabilis huius mysterij umbra, quæ fuit manna, admirabantur: *Man hic, quid est hoc?* Et postea dicebant: *Quomodo potest hic nobis carnem suam dare ad manducandum?* Et hoc conuiuium non centum & octoginta tantum dies durat, vt Assueri conuiuium, sed mille & sexcentos & amplius annos, & usque ad mundi finem durabit, & semper comedimus, & semper durat. Iure merito

admiratur & exclamat Propheta: *Venite & videte opera Domini, quæ posuit prodigia super terram.* Stupendum sane artificium, & consiliorum Dei sapientia, quæ Deus ad hominum salutem instituit & decreuit. De posteriore hoc opere nobis iam agendum: Deus gratiam ad hoc suppedit, nam hac in ista negotio maxime opus est.

S. Apostolus & Euangelista Ioannes in suo Euangelio de huius sanctissimi Sacramenti institutione tractans ait: *Cum dilexisset suos, qui erant in mundo, in finem dilexit eos,* tunc temporis enim maioribus illos persecutus est beneficiis, & maiora amoris pignora reliquit. Inter quæ præcipuum fuit hoc sanctissimum Sacramentum, manente in eorum Maiestate vere & realiter. In quo exacte amorem, quo nos prolequebatur, declarauit: nam hoc habet in se verus amor, quod semper velit ei adesse, qui amat & eius consortio frui, amor enim amari absentiam non fert. Dū ergo Christo ex hoc mundo ad Patrem abeundum erat, tali modo abire voluit, vt plane non abiret, & si abiret, vt & maneret, vt ergo è caelo descendit, sic tamen vt caelum non relinqueret, eodem modo & è mundo vadit, vt mundum non relinquat: vtq; à Patre exiit, sic tamen vt illum non relinqueret, eodem modo & iam à filijs abit, vt eos non relinquat: *Exiui à patre, & veni in mundum: iterum relinquo mundum, & vado ad Patrem.* Est præterea amoris conditio, vt velit in amati memoria viuere & vigere, & vt eius nunquam obliuio surrepat. Hacque causa quod amantes abeuntes sibi mutuo munera & mœmofyna dant, quæ memoriam excitant. Ne ergo eius obliuiscamur, memoriali loco, hoc sanctissimum reliquit nobis Sacramentum, in quo ipse manet, nolens vt inter eum & nos aliud pignus, quod memoriam reficeret, sit, quam ipse. Hinc instituto hoc sanctissimo Sacramento, ait: *Hoc facite in meam commemorationem.* Quoties hoc mysteriū celebrabitis, in mei memoriam celebrare, in memoria reuocantes, quæ vos amauerim & dilexerim, & quæra vestro amore passus sim.

1. Conditio amoris, semper adesse amato.

Ioan. 16. 18.

2. Conditio, nunquam amati obliuisci

Luc. 22. 19

2. Cor. 26. 1

Deut. 4. 7.

Moyſes valde extollebat populum Iſraelitarum, dum diceret: *Neque eſt alia natio tam grandis, qua habet Deos appropinquantes ſibi, ſicut Deus noſter adeſt cunctis obſervationibus noſtris.* Et Salomon templo iam exadificato mirabatur & dicebat, Fieri ne poteſt, vt habitet Deus cum hominibus in terra? ſi cali calorum cum omni ambitu eorum non ſufficiunt, Domine, vt locum tibi dent, quanto minus ſufficiet parua hæc domus, quam adificauit. *Quam potiore iure nobis hoc dicere licet, quando quidem iam non vmbra neque figuram, ſed ipſum Deum*

Matth. 18. 20.

apud nos habemus. Ecce ego vobiscum ſum uſque ad conſummationem ſæculi. Magnum ſane ſolacium & gratia fuit, voluiſſe Chriſtum ſeruatorem noſtrum apud nos manere, ad peregrina ionis noſtræ leuamen & ſolamen. Si amici conſortium nobis in doloribus & anguſtijs ſolatio eſt, quanto magis Ieſu Chriſti conſortium erit? Illumque videre noſtris portis ingredi, & per areas, & plateas ambulare, & ſinere ſe ferri & in templis noſtris ſedem habere, vbi illum nobis viſcere ſæpius liceat, omni diei, & noctis hora, facie ad faciem illum cum illo de negocijs noſtris agere, noſtros illi labores exponendo, tentationes communicando, auxilium remediumque omnibus neceſſitatibus petendo, firmam fiduciam habentes, illum, qui tam nos dilexit, vt nobis tam vicinus fieri voluerit, non tardaturum, quin nobis ſubſidio ſit. *Ponam tabernaculum meum in medio veſtri, ambulabo inter vos, & ero Deus veſter.* Ibo & ſedem meam in veſtri medio figam, iboque, quocunq; me volueritis ferre, per plateas veſtras incedam, & honore vos proſequar. *Quod eor hæc audiens, & Deum ſibi tam familiarem habens, non moueatur & incendatur? Non ſatis fuit Deo, ſe à nobis in templis noſtris & domibus haberi, niſi & in nobis ipſis eſſet, voluit noſtro ſe cordiingere, voluit te templum, calicem, reſpoſitorium, & cuſtodiam eſſe, in quo eſſet & deponeretur hoc ſanctiſſimum Sacramentum. *Inter vera mea commorabitur. Non**

Cant. 1. 12.

hic oſculadus, vt paſtoribus & Magis, datur, ſed in viſcera recipendus. O ineffabilis amor? ò liberalitas inaudita? Deum in perſona, Ieſum Chriſtū verum Deū & verum hominē in me recipio; quæ ſanctiſſima Angelorū Regina in vtero nouē meſtuli, eundem in viſceribus & cordis intimis recipimus. Si S. Eliſabeth S. Ioannis Baptiſtæ mater, quod ſanctiſſima virgo tua mater, in cuius vtero larebas, domum eius intraret, mirabunda & S. Spiritu repleta exclamauit, dicens: *Et unde hoc mihi, vt veniat mater Domini mihi ad me?* Quid dicam ego, dum aduerto, quod tu Domine, fili Dei viui, non domus mea materialis, ſed corporis & animæ oſtium intras? Quanto potiore iure dicam: *Et unde hoc mihi? mihi, qui tanto tempore diaboli fui habitatio: mihi, qui te toties offendi: mihi, qui tibi tam rebelis exiui & ingratus? vnde hoc mihi, niſi à miſericordiæ tuæ magnitudine & bonitate, qui es tantus hominum amator. Vnde? niſi ab hoc infinito amore tuo.*

Adiungant & perpendant merito hic Sancti, quod ſi ſolis mundis & innoxis, beneficium & donum inæſtimabile foret, quid dicendum, quod ſe obſtrinxerit, vt multorum etiā peruerſorū miniſtrorum manibus tangatur atq; permiſit ſe crucifigi impiorū tortorū manus noſtri amora eodē modo & iam permiſit ſe peruerſorum & malorū ſacerdotū manibus tractari, & impura & fœtida multorū peccatorū ora & corpora ſubire, vt viſitet & conſoletur amicos. Omnibus his ſe offert Deus, & iterū & ſæpius vendi & ſibi illud crucifigi & inter latrones ſuſpendi patitur. Sic vt d. Paulus dicat, peccantes, quantum in ſe eſt, iterum Chriſtū crucifigere: *Crucifigentes ſe ſibi met ipſis Filium Dei, vt hoc modo le nobis cōmunicaret & daret.* Aduerte ergo, an non ampla gratitudinis & illi ſeruenti materia ſe ſuggerat. Canit Eccleſia, & obſtupeſcit. *magnum hunc Dominum non horruiffe intrare Virginis vterum, dicit: Non horruiffi Virginis vterum. Cōſidera iā vna ex parte Virginis illius puritatem & no-*

& nostram, & facile erit animaduertere, quanto maiore nos stupore teneri conueniat, quod non horreat pectus intrare peccatoris.

CAPVT II.

De excellentiis & miraculis, quae fides dicat, nobis de hoc sanctissimo & diuino Sacramento credenda esse.

MIRANDA plurima docet Catholica fides, quae consecrationis verba hic operantur. Primum est, nobis esse credendum, simulatque sacerdos consecrationis verba super hostia protulerit, ibi verum esse Christi seruatoris nostri corpus, idem illud, quod ex purissimis sanctissime virginis visceribus natum est, idemque illud, quod in cruce suffixum, resurrexit, idemque illud, quod iam ad Dei Patris dextram sedet. Et simulatque sacerdos consecrationis verba super calicem protulerit, illic verum & preciosum esse Christi sanguinem. Et quamuis centum Missarum millia in tota Ecclesia dicantur, illo ipso momento, quo sacerdos verba consecrationis absoluit, hanc admirandam Deus conuersionem operatur, & in earum singulis realiter & vere est seruatoris nostri corpus & sanguis, hic consumitur, illic vero consecratur, & ubique vnus & idem est.

Secundum admirabile hic credendum est, post consecrationis verba ibi nec panem nec vinum manere; quamuis visui, tactui, gustui, & olfactui contrarium videatur, fides enim id negat. Dicebat patriarcha Isaac filio suo Iacob, dum ille caprarum pellibus manus obduxerat, ut fratris similis asset ad benedictionem & primogenituram obtinendam: *vox quidem, vox Iacob est, sed manus, manus sunt Esau.* Eodem modo & hic, quod manibus tangitur, & sensibus percipitur, panis & vinum videtur; sed vox fidei est. *Auditus*

autem per verbum fidei: hic aliud dicitur. *Praestat fides supplementum sensuum defectui.* Et in Manna, huius sacramenti vmbra & figura idem erat inuenite, non omnia sapiebat, perdicem sapiebat, & perdix non erat, piscem sapiebat, & piscis non erat: Eodem modo & diuinum hoc manna, panem sapit, & panis non est, vinum sapit, & vinum non est. In aliis Sacramentis vna materia in aliam non vertitur, vt in Baptismo aqua, remanet aqua, & in Confirmatione & extremam unctione oleum, permanet oleum, in hoc vero Sacramento materia mutatur. sic vt, quod panis videtur, panis non sit, & quod vinum, vinum non sit, sed panis substantia in verum Christi seruatoris nostri corpus vertitur, & vini substantia, in preciosum eius sanguinem. Optime S. Ambrosius ait. Qui aliquid ex nihilo facere potuit, creando caelum & terram, qui in instantur multo magis vnum ex alio facere, & vna substantiam in aliam mutare poterit. Preterea videre est panem, quem quotidie edimus, breui tempore per caloris naturalis virtutem in carnem mutari, multo magis omnipotentis Dei virtus in momento poterit hanc admirabilem versionem efficere. Et vt vno miraculo aliud doceatur: plus est, Deum se hominem fecisse, Deum manentem, quam panem, desinentem esse panem, carnem fieri. Eadem ergo diuina virtute, qua Deus homo factus est, panis & vinum in Christi corpus & sanguinem conuertantur. *Quia non est impossibile apud Deum omne verbum, vt dicebat angelus Gabriel sanctissime virgini.*

Tertio, particulare quid in hac conuersione est, quod eadem non fiat eodem modo, vt naturales conuersiones, in quibus vna re in alteram conuersa, aliquid substantiae mutatae manet, haec materia eadem est, sed tantum forma mutatur, vt dum terra in argentum, & aqua in cristallum mutatur. Fitque vt dum ex particula luti vel cerae, subinde equum, subinde leonem effingis. Sed in admirabili hac conuersione post consecrationem, in hostia nihil substantiae panis remanet, & in calice nihil substantiae vini, nec materiae nec formae.

Amb. de huius qui instantur minist. c. 9.

Hanc conuersionem non fieri modo naturalis.

sed tota panis substantia in totum Christi corpus, & tota vini substantia in preciosum sanguinem conuertitur Ideoq; valde conuenienter & proprie Ecclesia (vt ait Concilium Tridentinum) ad totalem hęc conuersionem significandam vtitur hoc vocabulo Transubstantiationis, quod indicat vnius substantiæ in aliam mutationem. Vt enim naturalis generatio proprie dicitur Transformatio, quod in ea forma mutetur; eodem modo in hoc sacramento, in quo quia tota panis & vini substantia in totam corporis & sanguinis Christi substantiam vertitur, bono iure Transubstantiatio dicitur.

Sic vt in hoc sacramento nihil substantiæ panis & vini remaneat, sed solum color, sapor, odor, & alia panis & vini accidentia, quæ species sacramentales dicuntur.

Est & aliud mirandum quod in hoc sacramento elucet, quod accidentia hęc ibi sunt, & tamen in substantia & subiecto nullo sunt, quia nuius accidentibus proprium sit, simul cum substantia esse, & eidem inhærere, vt in tota philosophia docetur. Certum enim est albedinem per se subsistere non posse, sed solum, simul & in aliqua substantia, vt & sapor & odor. Hic vero præter omnem ordinem naturalem, eadem panis & vini accidentia supernaturaliter subsistunt, quasi per se & in aere sustententur: nam panis & vini substantia ibi amplius non est, vt iam diximus. Et in Christi corpore & sanguine, quæ illi succedunt, hęc accidentia esse non possunt, hincque ea Deus per se sustentat continuo miraculo.

Insuper credendum in hoc sacramento sub speciebus & accidentibus rebus panis, non solum Christi corpus esse, sed totum Christum, verum Deum & verum hominem, vt in cælo est. Tali modo, vt in hostia simul cum corpore etiam sit Christi Domini nostri sanguine & sanctissima anima & diuinitas. Eodem & in calice sub vini speciebus non solum est Christi sanguis, sed & corpus, & anima & diuinitas. Sed animaduertunt Theologi, omnia

hęc ibi non esse eodem modo & ratione, sed aliqua hic esse consecrationis verborum virtute & efficacia, & alia via concomitantia & consecutionis. Hoc in sacramento esse dicitur ex verborum virtute & efficacia, quod ipse verborum forma, consecrationis virtute & energia, significatur & declaratur: hocque modo in hostia nihil aliud est, quam corpus Christi, nec in calice aliud, quam sanguis. Verba enim hoc faciunt, quod significant, hocque illud solum est, quod significant: Hic est sanguis meus. Illud vero dicitur esse via concomitantia seu consecutionis, quod simul cum eo est, quod explicatur & verbis declaratur. Et quod ad Christi corpus, non iam hoc solum est sed simul cum sanguine, & cum anima, & cum diuinitate, idcirco omnia hęc etiam in hostia sunt. Et quia iam etiam sanguis non est solus, sed simul cum corpore, cum anima & cum diuinitate; etiam omnia hęc in calice sunt. Dum enim aliqua ita inter se coniuncta sunt, vbi vnam est, & alterum esse necesse est. Et hinc facile intelligere erit, quod dicant Theologi, si S. Petrus hoc triduo, quo Christus in sepulchro fuit consecrasset, animam Christi in hoc sacramento non futuram fuisse, quod tunc corpori coniuncta non esset, sed solum corpus mortuum, vt in sepulchro erat, quamuis cum diuinitate vnitam, quæ illud nunquam relinquit. Eodem modo dum Christus die Cœnæ consecrasset, erat in sacramento Christus seruator noster, verus Deus & verus homo, quamuis passibilis & mortalis, vt tunc temporis erat. Sed iam in sacramento est viuus, gloriosus, à mortuis resuscitatus, immortalis & impassibilis, vt in cælis est.

Quamuis vero hoc se ita habeat, quod in hostia sanguis, & in calice corpus Christi Domini nostri sit, tamen conueniebat duas has distinctas consecrationes fieri, vnamquamque per se, vt sic magis ad viuum exprimeretur Christi passio, in qua sanguis à corpore seiunctus fuit. Idque causa est, quod huius mentio in eadem sanguinis consecratione fiat: *Qui pro vobis*

Concilium Tridentinum. sess. 13. de sanctis. Eucharistiæ sacramentum. c. 4.

4. Accidentia hic esse sine subiecto.

5. Hic sub speciebus esse totum Christum, vt in cælo est.

pro multis effundatur. Præterea, quod hoc sacramentum institutum sit, ad nutriendum & sustentandam animas nostras, idcirco necesse fuit illud non solum in cibo, sed & in potu institui, quod perfectum corporis nutrimentum in his duobus consistit, vnum tamen hinc erui potest, ad eorum, qui sacerdotes non sunt, consolationem, quod quamuis sub dabus speciebus non communicant, vt illi qui Missam celebrant, sed tantum sub panis specie, ob multas & grauissimas rationes quas hic habuit Ecclesia, tamen hostiam recipientes, Christi corpus recipiunt simul & sanguinem animam & diuinitatem, nam integer & perfectus est sub singulis speciebus. Et dicunt Sancti & Theologi tantum illos gratiam recipere quantum sacerdotes, qui sub vtraque specie communicant, si tam dispositi, quam hi, accedant. S. Hilarius ait, vt in mauna, quod huius sanctissimi sacramenti figura fuit, nec ille qui plus colligebat, pl⁹ inueniebat, nec ille qui min⁹, minus habebat, vt sic textus ait; eodem modo & in hoc Sacramento, nec ille, qui sub vtraque specie panis & vini, ideo plus recipit, nec ille qui tantum sub panis specie, ideo minus recipit, sed omnes huic sunt æquales.

Aliud vero magnum in hoc sanctissimo Sacramento miraculum est, quod Christus non solum integer est in tota hostia, & in toto calice, sed & in qualibet parte hostiæ & singulis vini speciei gutti, & particulis: tam integer est Christus, vt in tota est hostia, & tam integer, q̄ est in celo, quantumlibet parua & minuta sit particula, vt ex ipso Euangelio colligere est, nam Christus non consecrauit singulas buccellas & partes, quibus communicabant Apostoli, sed semel tantam panis quantitatem consecrauit, quæ diuisa singulis communicandis sufficeret. Ideoque de calice expressè dicitur in Euangelio, quod Christus discipulis suis dedit dicens: *Accipite & diuidite inter vos.* Et non solum eum separatur & diuiditur hostia vel calix, sed etiam antequam diuidatur, est Christi corpus totum in tota hostia, & totum &

integrum in tota specie vini, & totum ac integrum in qualibet eius parte. Aliqua in rerum natura sunt exempla & similitudines, quæ hic nobis aliquid lucis addere possunt. Nam & anima nostra tota est in toto corpore & tota in qualibet eius parte: & vox, quam exprimo, (quæ est similitudo à D. Augustino allata) tota est in tuis auribus, & tota in auribus singulorum. Et si speculum intueare, videbis in eorum tam tuam figuram, quamuis paruum speculum sit, & te multo minus: & si speculum in multas particulas diuiseris, in singulis etiam partibus figuram tuam videbis, vt in toto speculo videbas. Huiusmodi & similia à Doctoribus & Sanctis exempla & similitudines adferuntur, vt hæc mysteria exponantur, quamuis nulum sit quod in omnib. simile sit, quamuis rem adiuent & aliquid lucis addant.

Hocque aliud est mysterium, quod quando hostia vel calix diuiditur & separatur, sola panis & vini accidentia diuiduntur & separantur, Christus vero non diuiditur nec separatur, sed integer manet in qualibet, etiam minima particula. Similiter & dum hostiam mandis, non Christum mandis nec frangis. Ait S. Hieronymus: *O humanorum illusio sensuum! franguntur illa, quæ humanis sensibus in te videntur accidentia: & tamen nec corrumpis nec frangeris: te dentes videntur masticare, velut panem materiale, & tamen nunquam masticaris perfectus & integer sub qualibet quantumcunque minima contineris particula, & te integer accipimus.* Ideoque canit Ecclesia: *A surante non concisus, non confractus, non diuisus, integer accipitur.* Nulla rei fit scissura, signi tantum fit fractura. Contrarium hic nobis, quam in aliis conuiuiis, accidit, in quibus cibum non quadras nec vasa scindis, sed in diuina hac mensa non ita fit quadra & vas, quæ sunt accidentia, scinduntur, & manent integer cibus & substantia. Et alius in mensa cibum sed non quadras & vasa comedis, sed in suprema hac mensa cibum edimus, qui tam solidus est, vt cum illo quadram edamus.

Modus quo Christus in Eucharistia præsens est exemplis & similibus illustratur. Augustinus.

Hier tom. 4. p. 35. & apud Euseb.

Omnia hæc, quæ fides docet, nobis iam ad credendum & venerandum sufficere debent, neo curiose illa scrutari, & semper illi D. Augustini fundamento innitendum: *Demus aliquid Deum posse, quod nos fateamur illud inuestigare non posse.* Hoc primum principium statuendum, Deum plus posse, quam nos possumus capere. Nam ut Sancti aiunt, magna Dei opera non essent, si nostra illa ratio & intellectus capere & comprehendere possit, ideoque fidei meritum est, credere quod non videmus. Præterea speciale quid in hoc sanctissimo est sacramento, quod in aliis fidei mysteriis non reperitur: in aliis enim credimus quod non videmus, quod valde laudandum: *Beati, qui non viderunt & crediderunt:* sed hic non solum credendum, quod non videmus, sed & contrarium eius, quod videmus. Secundum enim sensus nostros videtur ibi panis & vinum esse, & tamen credendum ea ibi non esse. Fides quam de hoc mysterio habemus, similis ei est, quam Abraham habuit quæ tam à S. Paulo Apostolo extollitur. *Qui contra spem in spem credidit.* Spes supernaturalis, naturalem diffidentiam superat quam oculi videbant. Credebatur enim & sperabat se filium habiturum, quamvis contrarium naturalis spes dicitaret, nam secundum naturam habere non poterat, quod & ipse & vxor ad multam senectutem peruenissent, & post dum velleret filium secundum Dei mandatum offerre, sperabat Deum promissionem suam implerurum, quam fecerat, quod in eo semen eius multiplicaret. Eodem modo & in hoc diuino sacramento contrarium credimus, quam sensus nobis dicitant, ideoque magni meriti est, quod hic creditur. Dicebat Deus populo suo: *Mane panem comedetis, & vespere vobis carnes dabo.* Mane vita hæc est, dat se nobis Deus sub panis & vini specie: adueniente vero vespere, quo gloria significatur, Christi carnem clare videre erit, quomodo & quæ ratione hic continetur, tunc velum scindetur, cortina voluentur, & clare facie ad faciem omnia hæc videbimus.

In prædictorum confirmationem multa authentica hic adferri possent miracula, nam huiusmodi plenæ sunt sanctorum historiae, sed vnum solum attulisse contentus ero, quod habetur in Chronicis ordinis S. Hieronymi. Religiosus quidam nomine F. Petrus de Cauanuelas, qui postea fuit Prior de Guadalupe, valde fuit impugnatus à tentationibus circa fidem, præsertim huius sanctissimi sacramenti, dictante cogitatione qui fieri possit, ut sanguis in hostia esset? & voluit illum Deus mirando quodam modo ab hac tentatione liberare: qui huiusmodi fuit Celebrante illo facium quodam die sabbati de B. Virgine, & consecratione peracta, cum se inclinaret vt diceret orationem hanc: *Supplices te rogemus;* videt nubem supernæ descendentem & totum altare tegentem, in quo sacris operabatur, tam modo vt ob nubis obscuritatem & caliginem nec hostiam nec calicem videre possit. Cumque hoc casu vehementer turbaretur, & maximo terrore corripereetur ob hæc, quæ videbat, Deo multis cum lacrymis supplicabat, vt hoc eum periculo erueret, & huius euenti causam aperiret. Illo plorante & perterrito paulatim nubes euauit, & altari iam omni caligine libero, & respiciendo videt sibi hostiam desesse, & calicem detectum & vacuum esse, nam & sanguis ipsi ablatus est. Et tantus illum inuadit timor & stupor, dum hæc videret, quod mortuo similis esset, & ad se rediens cepit maximo eum cordis dolore & copioso lachrymarum imbri iterum Deo & sanctissimæ eius Mariæ, cuius Missam celebrabat, simplex esse, si quod accidisset, eius causa contigisset, & eum eo periculo, cui se expositum videbat, eriperent. Quo angore & agitato, vidit hostiam per aera in splendida patena positam descendere, & super calicem collocari, ex qua statim multæ sanguinis guttæ cooperant in calicem defluere tanta quantitate, quæ ante in calice fuerat. Sanguinis vero fluxu sistente cooperulum calici impostum, & hostia in eo altaris loco, quo ante posita erat. Sacerdos ostendit

Aug. tract. 12
super Ioan.

Fides Eucharistia non tantum superat sensum sed etiam etiam contrariatur.
Ioan. 20. 29.

Rom. 4. 15.

Mat. 16. 12.

eens, quod tanta videret mysteria, & nesciens quid sibi agendum, vocem audivit dicentem: Munere tuo fungere, & cela, quod vidisti. Et nunquam post hanc tentationem sensit, Acolytus vel minister, qui inseruiebat, nihil horum videbat, nec vocem at diebat, solum lachrymas Sacerdotis, & quod Missam plus solito produceret, animaduvertebat. Quæ omnia prædicta ei manu scripta in schedula fuerunt inuenta in eius generali confessione. Quod in secreti signum, quod ei videbatur, factum fuit.

CAPVT III.

Incipit agere de preparatione, quam excellentia & huius sanctissimi Sacramenti dignitas requirit.

HANc eminentiam sanctissimum hoc Sacramentum supra omnia alia habet, quod hic realiter & vere est ipse Iesus Christus verus Deus & verus homo. Hinc omnium sacramentorum excellentissimum est, quodq; maximos in anima nostra gratias & effectus operatur. In aliis n. participes eius gratiæ, quæ illic communicatur, efficiuntur, sed in hoc ipsius gratiæ fontis participes efficiuntur. In aliis quasi ex rivis bibimus, qui ex fonte emanat, hic vero ex ipso fonte bibimus, accipimus n. ipsum Christum verum Deum & hominem. Hincque sacramentum hoc *Eucharistia* dicitur, quod hic omne bonum & gratiæ principium situm sit. Ideoque hoc ipse Dei filius datur, qui vere gratia & donum hominibus datur, pro incarnationis mysterio nominatur. Eandem ob causam per Antonomastiam Communio dicitur, secundum quod S. Lucas ait in actis Apostolorum de fidelibus: *Erant perseverantes in communicatione fractionis panis.* Accipientes enim hoc sacramentum participamus summo & maximo omnium bono, qui est Deus, & cum eo omnibus spiritualibus bonis & gratiis.

Rodriguez exercit. pars 2.

Nobis dando suum corpus & sanguinem nos participes reddit omnium thesaurorum, quos sancta carne sanguine precioso acquisiuit. Quamvis & communio dicat, qd fideles sibi inuicem uniat & coniungat, nam oēs vnum cibum & mensam accipientes, comunicamus & coniungimur, & vnum quid efficiuntur, saltem fide & religione, & quasi vnum corpus efficiuntur, secundum illud D. Pauli: *vnum panis, vnum corpus, multi sumus, oēs qui de vno pane participamus.* Hincque est, quod S. August. dicat, Christum hoc Sacramentum ideo sub panis & vini speciebus instituisse, vt indicaret, quod vt panis ex multis tritici granis conficitur, qd in vnum colliguntur, & vinum ex multis variorum granis, eodem modo ex multis fidelibus, qui hoc sacramento comunicant & participant, vnum fit corpus mysticum. S. Ioan. Damasc. hoc sacramentum comparat prunæ illi ignitæ, quæ vnus Seraphim labia Esaiæ prophete inuodauit, & oēs imperfectiones sustulit, Eodem modo (dicit) & cibus hic cælestis, quod diuinitati vnus sit, quæ ignis est consumens: *Deus non ster ignis consumens: omnes nostras imperfectiones & iniquitates consumit, & donis & Spiritu alibus replet bonis.* Denique Evangelicum illud conuiuium est, quo Deus iubet inuitatis dici: *Ecce prandium meum paratum, tauri mei & altitilia occisa sunt, & omnia parata.* Quod dicit omnia parata indicat, nos in sacro hoc conuiuium omnia habere, quæ possunt desiderari. Idcirco Propheta de hoc cibo dicebat: *Parasti in dulcedine tua pauperi Deus.* Non explicat, quid hic paratum sit, tatum enim bonum, quod hic continetur, est, vt verbis exprimi nequeat. Hinc merito exclamat Ecclesia: *O sacrum conuiuium, in quo Christus sumitur, recolitur memoria passionis eius, mens impletur gratia, & futura gloria nobis pignus datur.* Nomen hoc conuiuium lætitiæ & delectationem, abundantiam & saturitatem exprimit, quæ in eo sunt. O sacrum conuiuium in quo recolitur memoria passionis & amoris illius excessus, quo Deus nos persecutus est, & pro nobis se morti tradidit, & morti quidem crucis.

ii O sacrum

O sacrum conuiuium, in quo anima nostra saturatur, & gratia impletur. O sacrum conuiuium, in quo nobis glorię pignus datur, & tale quidem, vt ab eo, quod post dabitur, non distinguatur, cuiusmodi hic pignora esse solent, sed ipsemet Deus, qui premium nostrum erit, seipsum dat in hoc conuiuium, quamuis recte, & in hoc glorię conuiuium & cęna, ipse manifestus est. Quod tanta sit huius sanctissimi sacramenti excellentia, & tanta Domini eius maiestas, qui hic recipitur, accurata s. ne & magna preparatio & dispositio requiritur. Dum Regius Propheta de templo Hierosolymis ædificando ageret, aiebat: *Opus namque grande est: neque enim homini preparatur habitatio, sed Deo.* Et quamuis multum auri, argenti, & lapidum preciosorum collegerat, nullus ei pōderis videbatur. Quę omnia ad templi edificationem, in quo Arca ponenda erat, destinabantur, in qua manna huius diuini sacramenti figura continebatur. Quid ergo preparationis necessarium erit ad illud templum & habitationem, in qua personaliter ipse Deus nobis recipiendus est, quę tãto maior esse debet, quanto figuratũ figurat antecellit, & viuum putat? Preter id vero, quod tanti Domini Maiestati debetur; nostra plurimum interest, exacte preparatos esse, vt hoc sanctissimum sacramentum sumamus.

Necessitas preparationis ad Eucharistiam ex eiusdem excellentia demonstratur.

2. Paral. 29. 1.

Gratia qua in hoc Sacramento percipitur respondet.

Conc. Trident. Sess. 7. c. 8.

Qualis enim preparatio & dispositio fuerit, talis & gratia, quam recipiemus, erit. Vt ille, qui ad fontem aquam haurit, tantum aquę haurit, quantum vas, quod attulit, capere potest. Quod vt cuius manifestius fiat, aduertunt hoc Theologi, quod non solum quis maiore recipiat gratiam secundum maius actum & bonorum operum meritum, quibus ad hoc sacramentum sumendum accedit: quę vocant, *ex opere operantis*, qui Concilium Tridentini loquedi modus est, sed & gratiam sacramentalem, quam præterea sacramentũ ex se dat, secundum priuilegium & diuinam institutionem, quam vocant, *ex opere operato*, quę tanto maior erit, quanto maior fuerit dispositio, qua ad sacramentum hoc acceditur: Deus enim gratiæ opera secũ-

dum naturę cõformitatem operatur. Et in natura videre est, omnia ibi operari secundum subiecti dispositionem, quę in eo reperitur: hincque videri est ignem siccum lignum siccum accendere, si vero siccum non sit, tardius inflammatur, sic vt secundum siccitatis gradus, erit & ignis operatio, eodem modo & in hoc diuino sacramentum, quam ob causam nostra quam plurimum refert, quam optime preparatos accedere.

CAPVT IV.

De munditię & puritate non solum mortalium, sed & venialium criminum, qua ad sacrosanctam Communionem nobis accedendum est.

DE tribus hic præsertim agemus. Primo de dispositione & preparatione necessaria ad hoc sanctissimum sacramentum. Secundo quid nobis postumptione facti opus, & qualis gratiarũ actio esse debeat. Tertio quid fructus & comodi ex sacrosanctam Communionem colligendum. Quod ad primũ attinet: dispositio & preparatio hic requisita multo maior quã aliis sacramentis esse debet, quoniam excellentiora sunt sacramenta; tanto & maiore requirunt preparationem ad recipiendum & puritatem. Hincque aliqua sunt sacramenta, ad quę recipienda solum requiritur dolor & verã peccatorum contritio, & non peccatorum confessio. Hoc vero diuinum sacramentum tantę est dignitatis & excellentię quod sub eo lateat Deus ipse, quod præter prædicta aliud sacramentũ requirat pro dispositione, quę est Confessionis sacramentum, dum aliquod præcessit mortale peccatum. Tali modo vt non sufficiat dolore & criminum contritione accedere, sed præter hæc & cõfessionem præcedere necesse est, vt decreuit Concilium Tridentinum secundũ illud S. Apost. Pauli: *Probrat seipsum homo, & sic de pane illo edat, & de cali-*

alio bibat. Quæ verba hoc modo à Concilio exponitur: vt necesse sit, vt quis probatus & Confessionis examine & iudicio examinat⁹ accedat. Quæ dispositio & preparatio omnibus Christiani sub mortalis peccati pœna necessaria est, & illa ad gratiam in sacramento recipiendam sufficit.

Et licet verū sit, quod ob venialia peccata & alios defectus & imperfectiones, quæ mortalia peccata nō sunt, homo ipso facto huius sanctissimi sacramenti gratiam non amittat, sed gratiæ augmentum recipiat, vt aiunt Theologi, perdit tamen copiosum & abundantem illum gratiarū & virtutum, & aliorum admirabilium effectuum fructum, quem in mundioribus & puriorib. & deuotis animis operari solet: licet enim peccata venialia charitatē non tollant, tamen feruorem extinguunt, & deuotionē minuunt, quæ maxime propria dispositio est, quæ ad diuinum hoc sacramentum requiritur. Si ergo participes copiosi fructus esse velimus, quo frui solent, qui vt debent, ad Communionē accedūt, necesse est mūdos nos esse, non solum à mortalib. sed & venialib. peccatis. Ideoque & ipse Iesus Christus eandem nos dispositionem lotoe illa discipulorum pedum, quam præmisit, edocuit, vt nos certiores redderet, vt ait S. Bernardus, de munditia & puritate, qua nobis ad hoc sanctissimum sacramentum accedendum est, nō solum lethaliū, sed & venialium peccatorum, qui puluis est, qui pedibus nostris adherere solet.

S. Dionysius Arcopagita ait, Dominum non solum venialium peccatorum, sed & alio um defectuum & imperfectionum munditiam hoc exemplo requirere, *Exigit, inquit, extremitatem munditiam*: ad quod probandum adfert illam sanctam ceremoniam, qua Ecclesia in Missa vitur, dum sacerdos manus lauat, antequam sacrificium hoc offerat sacrificium. Et exacte discuit, quod nō rotas manus, sed solum digitorum extremitates lauet, vt intelligatur nos nō solum à grauioribus, sed & leuioribus, & defectib. & imperfectionibus mundos esse debere. Si Nabucho-

donosor mandabat, vt pueros eligerent: *In quibus nulla esset macula, puros & mūdos & pulchros, qui cibis mensæ suæ alerentur & educarent, quanto æquius nos Regiam hanc mensam & diuinā cum maxima munditie & puritate adire* Et quia Angelorum panis est, & nobis Angelica puritate est sumendus. Refert Petrus Cluniacensis de Sacerdote quodā in partibus Teutonicis, qui prius bonæ & sanctæ vitæ lapsus est in turpe & inhonestā peccatum, & peccato peccatū addens audebat altare accedere ad Missam dicendā, sine præuia emendatione vel confessione. Qui error eorū qui ante bene vixerāt, esse solet, vt si post in erubescendū q. peccatum inciderint, non audeant id cōfiteri, nec Communionē abstinere, ne existimatione & opinione, q̄ ante apud hoēs habebant, excidant. Superbia exæcantur. Hunc Deus vt pater misericorditer punire voluit, quodā negotio, q. ei oculos aperuit, quod tale fuit: Dum hostiam in manū haberet, vt sumeret, ex iisdem euāuit, vt & sanguis in calice eodēque die non cōmunicauit, quo illo facto valde cōfusus & obstupescit fuit. Quod & postea bis illi accidit, volens Missam dicendo experiri, an Deus idem indignationis signum, vt ante, illi exhibiturus esset. Quo cognouit, quantum suum esset peccatum, & quam iuste contra se Dei iram excitasset. Et lachrymis perfusus se ad Episcopi pedes abiicit, & magno cū dolore & cordis gemitu illi, quid hbi accidisset, refert, & ei cōfessus, & pœnitentia ab eo accepta, q̄ ieiunia, disciplinis & alias requirebat asperitates, multoq. tempore ea exercuit, nec ausus amplius Missam celebrare, donec Prælatus & Pastor ei mādauit & ad hoc licentiam cōcessit, q. videretur iam pro peccatis Deo fecisse satis. Mirum porro fuit, quod illi in prima Missa accidit, q̄ dixit, quod maiore eius parte multis cum lachrymis & dolore peracta volenti S. sacramentum sumere, tres illæ apparuerunt hostiæ, quæ ante ob eius indignitatem disparuerunt, & in calice omnis ille sanguis inuentus sit. Quo facto Deū indicare voluisse certum est,

Dan. 4.

Pet. Clunia. lx
de mirac. c. 12.
Sacerdos cum
peccatis celebrans à Deo
punitur.

est, peccata ipsi demissa esse. Cui misericordiae magnam exhibuit gratitudinem, & magno cum gaudio etiam tres illas hostias sumpsit, & post in valde perfecta vita perseverauit. Quod Petrus Cluniacensis dicit ab Episcopo Claremontano in multorum praesentia relatū esse. Casarius in suis dialogis simile refert exemplum.

Casari. l. 2. dialog. c. 5.

CAPVT V.

De alia magis particulari dispositione & preparatione, qua ad sanctissimum hoc sacramentum nobis accedendum est.

VT quis perfecte admirabilibus fructibus, quos secum hoc diuinum sacramentum adducit, fruatur, dicant sancti & spiritualis vitae magistri alia nobis magis particulari dispositione & preparatione opus est, videlicet actuali deuotione. Idcirco hic exponemus, quamnam sit haec deuotio, & quam ratione in nobis excitabimus. Ad hanc dicant nobis sacra Communione ad eundem esse primo summa cum humilitate & reuerentia: secundo maximo cum amore & fiducia: tertio maxima cum fame & desiderio huius caelestis panis. Ad tria haec reduci possunt omne genus affectus, quibus actualis deuotio excitari potest, tam ante huius sacramenti sumptionem, quam ipso Communione tempore, & post eadem. Ad quod docendum omnes libri considerationum pleni sunt, quae valde diffusae & extensa sunt, hincque solum aliquas tangemus, quae magis consuetae & ordinariae & vtiliores sunt: viam ostendentes quo quis hoc fundamento innixus per se posse discurrere. Quod ei vtilius erit, secundum quod in libro exercitiorum spiritualium docetur.

Deuotio actualis ante Communionem procuranda.

D. Ignat. l. exercit. spir. in annot. in prin. post annot. 2.

Humilitas & reuerentia excitanda.

Primum ergo ad sanctissimum hoc sacramentum nobis accedendum summa eum humilitate & reuerentia. Quae in anima

nostra excitabitur, si vna ex parte supremam illam Maiestatem & Dei magnitudinem, quae vere in hoc sanctissimo sacramento est, inspiciamus, quodque ille idem Dominus est, qui sola sua voluntate creauit, conseruat & gubernat caelum & terram, & sola eadem potest omnia ad nihilum redigere: coram quo Angeli & altissima Seraphim alas contrahunt, tremunt & contremiscunt cum profundissima reuerentia. *Columna caeli contremiscunt, & pauent ad nutum eius.* Et inde oculos in nos ipsos retorquamus, nostram abiectiōem & miseriam attendentes. Sicque aliquando accedere poterimus Evangelici illius publicani animo, qui ad altare non audebat accedere, nec oculos ad caelum leuare, sed à longe stans magna cum humilitate pectus tundebat dicens: *Deus propitius esto mihi peccatori.* Alias verbis filii prodigi accedere poterimus: *Domine peccauit in caelum, & coram te, iam non sum dignus vocari filius tuus, sed fac me sicut unum ex mercenariis tuis.* Alias verbis illis S. Elisabethae: *Et quid hoc mihi? ut supra dictū est.* valde etiam conduxerit, cum attentione aduertere verba illa, quae Beata in illius tempore Communione recitanda ex Evangelio decerpta: *Domine, non sum dignus, ut intres sub testum meum: sed tantum dic verbo, & sanabitur anima mea.* Domine debilis sum & infirmus, sed ideo ad te venio, ut me sanes & confirmes, tu enim dixisti: *Non est sanis medicus opus, sed male habentibus, quorum causa praesertim venisti.*

Eul. bius S. Hieronymi obitum describens, in quo aderat, cuiusque fuit discipulus, dicit, quod dum iam sanctus ille sanctissimum hoc sacramentum sumpturus erat, vna ex parte Dei Maiestatem & immensam bonitatem miratus, altera vero ex parte oculos in se reflectens, dixerit: *Cur nunc tantum te humilias, ut parua ad hominem descendere publicanum & peccatorem: & non solum cum illo manducare vis, sed & te ipsam manducari ab illo iubes?* Secundo Regum libro dicit sacer textus, David Miphiboseth filio Ionathae dixisse:

Tu

Tu comedes panem in mensa mea semper. Qui respondit: *Quis ego sum seruus tuus, quoniam respexisti super canem mortuum similem mi.* Si hoc dixerit Mephiboseth quod ad Regis mensam inuitaretur, quid hominem ad Dei mensam inuitatum dicere fas erit? Et quandoquidem ad diuinum hoc Sacramentum debita cum dispositione accedere non possumus, suppleamus defectus nostros humilitate & reuerentia, & cum Regio Propheta Dauid dicamus: *Quid est homo, quod memor es eius? aut filius hominis, quoniam visitas eum?* Et cum S. Iob: *Quid est homo, quia magnificas eum?* Merito miratur & dicit Ecclesia: *O res mirabilis: manducat Dominum pauper seruus & humilis, & in pectore sumit Deum & Dominum suum, caeli & terrae Creatorem.*

Secundo nobis ad hoc sanctissimum Sacramentum accedendum summo amore & fiducia. Vt hic in nobis affectus exciteretur, bonitas, misericordia & infinita Dei charitas consideranda, qui tam hinc elucet vt initio diximus. Quis enim non eum amabit, qui tam nos amauit? Quis illi non fides, qui tanto nos beneficio affectit? Qui seipsum nobis dedit, quid nobis non est daturus? Recte ait S. Chrysostomus: *Quis pastor oues proprio pascat eruore. Et quid dico pastor? Matres multae sunt, quae post partus dolores filios alij trahunt nutricibus: hoc autem ipse non est passus, sed ipse nos proprio sanguine pascat, & per omnia nos sibi cogmentat.*

Tertium, quod hoc sanctissimum Sacramentum requirit, est, vt magna eum esurie & cupiditate accedamus. Panis iste (ait S. Augustinus) esuriam querit hominis interioris. Vt eibus corporalis tunc temporis utilis esse videretur, quando cum fame comeditur, eodem modo & diuinus hic eibus utilis erit, si anima ad illum magna cum fame accesserit, cupida se Deo viuendi, & aliquod singulare donum & gratiam ab eo impetrandi. Et animam esurientem satiat bonis. Idem Angelorum Regina affirmat in cantico: *Esurientes impleuit bonis.* Ad hanc esuriam & deside-

rium excitanda multam proderit vna ex parte considerare extremam nostram cupiditatem, & altera ex parte mirabiles effectus, quos sanctissimum hoc Sacramentum profert, vt Christus Redemptor noster apud homines ambulans, omnes ad se venientes ab omnibus curabat infirmitatibus, nec legitur vnquam vlli sanitatem petenti negasse. Accessit ad illum mulier illa, quae sanguinis fluxum patiebatur, & tangit fimbriam vestimenti eius, & statim sanata est. Venit ad pedes eius peccatrix illa Evangelica, & remissionem impetrat, veniunt ad illum leprosi, & mundantur, accedunt à diaboli obsessi, caeci, & paralytici, & omnes curantur & sanantur. *Quia virtus de illo exibat, & sanabat omnes.* Idem faciet & hoc sanctissimum Sacramentum, si hac cum fame & desiderio accedamus, quod idem sit, qui tunc temporis erat, & conditionem non mutauerit.

Luc. 8. 19.

CAPVT VI.

In quo aliae considerationes & modi
se ad sacram communionem
preparandi viles ponuntur.

INTER alias considerationes, quibus nos ad sacram communionem parare possumus, valde apta & propria est passionis Christi memoria, amoris illius immensitatem, quo Dei filius se pro nobis in Cruce obtulit, considerando. Praecipua enim ratio, ob quam Christus Seruator noster hoc diuinum instituit Sacramentum, haec fuit, vt nobis semper praesens esset, & quasi in mente viueret passionis eius memoria. Ideoque iussit, vt quoties hoc sumeretur, eius recordaremur, dicens: *Hoc facite in meam commemorationem.* Quod & nobis reperit & inculcat S. Apostolus Paulus: *Quotiescunque manducabitis panem hunc, & calicem biberis, mortem Domini annuntiabitis.* Et ideo S. Bonauentura

Consideratio
passionis Christi
ad Eucharistiam suscipiendam praeparat.

Luc. 22. 19.

2. Cor. 11. 24.
& 26.

Bonau. de
preparat. ad
Missam c. 6.
Et in fascicu-
c. 8.
Cant. s. 6.
Chrysol.

uentura multum hanc deuotionem sua-
det, vt quot escunq; sacram Communio-
nem adimus, mysterium aliquid passio-
nis meditemur, & dicat se sic solitum fuisse:
eoq; ipso *Liquefiat anima eius* Dei amore.
Dicitq; S. Chrysoſtomus, quod qui ad
sacram Communionem accedit, sibi
persuadere debeat, se quoties communica-
tur, in Christi lateris vulnere torquesque
applicare, & sanguinem sugere, partici-
pemque fieri eius, quod ille nobis eo ipso
impetrat. S. Catharina Senensis com-
municans sibi persuadebat, se ad matris
vbera ire, vt dum infans erat. Alij, quod
summum hoc Sacramentum Christi pas-
sionis memoria sit, in cogitatione desi-
gunt Christum crucifixum, & cor suum
Caluarie montem imaginantur, & ibi
Domini crucem erigunt, & illam am-
plexantes in se sanguinis guttas ex illa
desucentes colligant. Alij imaginantur
se presentes esse in cœna illa, quam Chri-
stus Redemptor noster cum discipulis
nocte passionis habuit, quasi inter Apo-
stolos recumberent, & ex eius manu sa-
crum corpus & sanguinem reciperent.
Et hæc non solum consideratio, & cœnæ
illius representatio est, sed re ipsa ipsissi-
ma mensa, ipsum conuiuium, & ipse Do-
minus est, qui tunc temporis Apostolis
suis corpus & sanguinem dedit, idem ipse
nobis idem dat, & eodem amore, quo
tunc temporis dedit.

Considerandū
in Euchar.
quis, ad quem
& quo sine ve-
niat.

Bona præterea est præparatio, se se-
quentium punctorum consideratione ex-
ercere. Primum: quis sit Dominus ille,
qui venit: qui est omnium rerum Crea-
tor cœli & terræ Dominus, infinitæ Ma-
iestatis & perfectionis Deus. Secun-
dum: ad quæ venit: ad me venit, qui
sum puluis & cinis, qui sæpius illum
valde offendi. Tertium: quare venit,
vt mihi passionis suæ fructum & precio-
sissima gratiæ suæ dona comunicet. Quar-
tum: quid illum venire moueat? non pro-
prium commodum, nam omnium rerum
Dominus est, & nullus indiget: sed purus
purus amor & desiderium, vt anima mea
salua fiat, & gratiæ eius semper particeps

sit. Quintum debet se quilibet in tribus
virtutibus Theologicis scilicet spe & chari-
tate exercere.

Et quia nos digne ad tantum Domi-
num accipiendum præparare non possi-
mus, nisi ille dederit, petendum nobis est,
vt ille nos disponat & animam nostram
ornet humilitate, munditia, amore & de-
bita reuerentia proponendo illi vulga-
rem illam rationem: Domine si quis po-
tens & diues Rex diuicere vellet ad pau-
perem viduam, non expectaret, donec
illa ei parasset palatium, in quo quiesce-
ret, sed designatorem hospitiarum præ-
mitteret & famulos, qui id præpararent.
Idem ergo & tu fac in anima mea pa-
pere, quandoquidem ad eam diuertis, præ-
mitte Domine designatorem tuum &
Angelos tuos, vt habitationem hanc
componant & exornent, quæ tam sordida
sordida, & tam plena arcanarum rebus &
peccatis, & faciant eam te dignam ha-
bitationem. Nosque ad sanctissimam
virginem & sanctos nostros patronos
conuerentes humiliter eos rogemus, vt
nobis hanc petitionis satisfactionem im-
petrent.

Præter has præparaciones, addemus &
aliam facilem & vtilem, & multis magnæ
consolationi futuram. Si hoc feruore te
potiri non contigerit, & tanto non in-
flammeris, quo velles, desiderio, quo aliquæ præparaciones
tanto Domino excipiendo conueniet, <sup>Communi-
cacionem
ad gratiam
desiderium
Christi</sup> exercere ista voluntate & desiderio habendo,
& hoc ipso defectus istos supplebis, <sup>Christi
in gratiam
in gratiam
in gratiam</sup> Deus enim cor adspicit, & quod desidera-
tur à te, recipies, quasi illud haberes, se-
cundum illud Prophetæ: *Desiderium pa-
perum exaudivit Dominus, præparaciones cor-
dis eorum audivit auris tua.* Dicit Blosius <sup>in gratiam
in gratiam
in gratiam</sup> hanc deuotionem & præparacionem à
Deo doctam fuisse S. Mechildem, nam aliquo
quodam tempore dicebat illi Dominus: <sup>in gratiam
in gratiam
in gratiam</sup> Dum tibi sacra sumenda est communi-
o, desidera ad nominis mei gloriam habere
omne desiderium & amorem, quo ali-
quo tempore ad me maxime incensum
cor arsit, & hoc modo me accedere po-
teris, oculos enim in amorem illum de-
figam.

figam, eumque recipiam, secundum id, quod habere desideras. Idem & de S. Gertrude refertur. Quæ volens quodam tempore S. Sacramentum sumere, & valde anxiosa esset, quod tam sibi non videretur ad id parata, rogabat sanctissimam virginem & omnes sanctos, vt Deo pro illa omnem præparationem & merita offerrent, quæ quisque eorum aliquo tempore habuerat, ad idem recipiendum. Hinc illi dixit Dominus: *Iam vero omnibus cali civibus appares in eo ornatu, quem tibi petisti.* Sic vt optima dispositio & præparatio foret, desiderare sanctissimum hoc Sacramentum recipere tanto eam feruore & amore, quo sancti ad idem accedebant, & cupere & Deum petere, vt, quod nobis deest, meritis & virtutibus Iesu Christi & sanctorum suppleat. Hocque ipso vt in gratiarum actione poterimus, vt post dicemus.

His & similibus considerationibus in nobis excitanda est actualis deuotio, qua sancti docent ad sacram Communionem nobis accedendum esse, aliquando vna, aliquando alia consideratione, prout cuiuslibet magis expedire videbitur. Animaduertendum tamen est, vt nos hoc modo præparemus, & faciamus, ad quod obligamur, necesse esse, vt tempus aliquod huic negotio infumamus. Pater noster Franciscus de Borgia in tractatu, quem composuit de præparatione ad sacram Communionem, tres dies ante Communionem assignat ad se præparandum, & tres dies post eandem ad gratiarum actionem, & multas considerationes & exercitia, ad se his diebus occupandum, ponit. Effetque illud valde vtile medium, vt quis tota hebdomade deuotioni incumberet & se colligeret, partim spe tantum Dominum recipiendi, partim accepti beneficii memoria. Nam solum cogitare, Cras est mihi communicandum; vel recordari: hodie vel heri communicauit, sufficit ad se colligendum. Si tamen non tantum tempus esset, quod huic præparationi impenditur, saltem fastidium, cui est communicandum, ora-

tionem vel illius partem alicui vel aliquibus prædictarum considerationum impendere. Ad quod multum proderit, vt nocte communionem præcedente, dum cubitum itur, hac nos cogitatione occupemus: Cras mihi communicandum est, & quoties è somno expergiscimur, eadem cogitatio surrepat: vtq; mane oculis vix apertis illa statim nos inuadat. Si enim Pater idem ad cuiusq; diei orationem in animaduersionibus requirit, quanto æquius id fieri eo die, quo tantum Sacramentum nobis sumendum est?

Ignat. l. exeres. spiritual. in addit. prima hebdomada.

CAPVT VII.

Quid nobis post diuini huius Sacramenti sumptionem seruandum, & qualis esse gratiarum actio debeat.

VT ante pastum valde vtile esse solet aliquod corporis exercitium, quo calor naturalis excitetur, eodem modo & ante Communionem profuerit, aliquod meditationis & considerationis habuisse exercitium, vt animæ calor qui est deuotio & amor, excitetur, de quo iam dictum est. Eodem modo est post pastum conuersari cum aliquo & colloqui valde salubre est, vt & erit post diuinam hanc pastum, de quo iam agemus. Hoc commodissimum tempus est ad cum Deo agendum & in corde nostro amplexandum. Ideoq; necesse, vt eo vti nouerimus, & ne inutiliter illud elabi sinamus, & nec quidem minimam eius particulam: *Non defraudetis à die bono.* Et particula boni doni non se prætereat. Tempus hoc considerationibus & similibus affectibus, de quibus ante diximus Communionem præcedere debere, impendendum est. Et præsertim nos occupare debemus primū laudibus & gratiarum actionibus pro omnibus beneficiis acceptis, præcipue pro inestimabili illo nostre redemptionis beneficio, & eo, quod nobis hic exhibet seipsum dando, & ea viscera nostra penetrando. Et quandoquidem

Ecccl. 10. 24.

Post Communionem primo gratia Deo agenda.

dem dignas pro tam eximio beneficio reddere gratias non possumus, in insufficientiæ nostræ supplementum offerendæ Deo omnes gratiæ & laudes omnium Seraphim & Angelorum ab ipsis mundi primordijs, & omnium sanctorum, quas in mundo, dum viuerent, & iam in gloria ipsi concinant, & quas illi in omnem æternitatem daturi sunt, & voces nostræ illis iungendæ, capientes illum omnium cordibus & linguis laudare. *Cum quibus & nostras voces ut admitti iubeas, deprecamur.* Et inuitandæ omnes creaturæ, ut nos hic adiuent: *Magnificate Dominum mecum, & exaltemus nomen eius in idipsum.* Et quia nec omnia hæc prædicta sufficiunt, ut debite Deus lauderetur, nam omni laude maior est, nobis optandum & desiderandum est, ut ipse se amet & laudet, nam ipse se sufficienter amare & laudare poterit.

Psal. 33. 4.

2. Amoris actus excitandi.

Secundo tempus hoc amoris actibus impendendum: nam hic præsertim locum habet sanctarum inspirationum exercitium, quæ nihil aliud sunt, quam certi quidam amoris actus & interna desideria summi illius boni, cuiusmodi erant illa Prophetæ, dum diceret: *Diligam te Domine fortitudo mea Quæ admodum desiderat ceruus ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te Deus.*

Psal. 17. 1.

Psal. 41. 2.

3. Petitiones instituedæ.

Tertio, tempus hoc impendendum petitionibus, tempus enim negotiis nostris expediendis peropportunum est, & ad a Deo gratiam obtinendam. Refert S. Scriptura de Regina Esther, quod noluerit Regi Assuero suam exponere petitionem, sed petierit, ut Rex ad conuiuium veniret, quod parauerat, & quod tunc petitionem declararet. Quod & factum fuit, & illic impetrauit, quod voluit. Idem & in hoc fit conuiuio, in quo Rex Regum inuitatus est, vel potius nos ab eo inuitati, hic impetabimus, quicquid petemus.

Esther 5. 3. & 5. 7. 3.

1. Reg. 25. 3.
Gen. 32. 26.
Luc. 19. 9.
Psal. 34. 3.

In die enim bona venimus. & dicere possumus, quod Iacob cum Deo luctans: *Non dimittam te, nisi benedixeris mihi.* Dum Zachæi intrares domum, dixisti: *Hodie salus domui huic facta est.* Dic iam Domine,

idem de domo hæc, quam intrasti. *Dic anima mea: salus tua ego sum.*

Hic à Deo petere licet peccatorum veniam, fortitudinem ad passionem nostras superandas, & tentationibus resistendâ, gratiam ad virtutes parandas, humilitatem, obedientiam, patientiam, perseverantiam. Et non solum sibi hæc petenda, sed & pro Ecclesiæ necessitatibus rogandum, tam generalibus, quam specialibus, pro summo Pontifice, pro Rege, & illis, qui Reipublicæ Christianæ præstant tam in spirituali, quam seculari, & aliis particularibus, quibus obligati vel detentati sumus, eodem modo, quo in Missæ fi. lentio fit, ut post dicemus.

CAPVT VIII.

De alio modo gratiarum actionis.

ALiqui sequenti modo post sanctam Communionem gratias agunt, considerant Christum Dominum nostrum suis in visceribus, quasi quodam lectulo & throno, & inuitant omnes suas potentias & sensus, ut eum Regem & Dominum suum agnoscant & venerentur, ut quis habens in suo hospicio vel domo magnatem aliquem, qui ad se diuertit, vocat omnes filios, ut præsentem illum venerentur & agnoscant. Et vnoquoque sensuum suorum tria efficiunt, primo gratias agendo, quod talem potentiam sensum dederit, secundo, se acculant & dolent, illo se non esse viros, ad quod Dominus illum dederat, tertio auxilium & gratiam peccat, ad se post emendandum. Quæ bona & valde utilis gratiarum actionis forma est, & est primus trium formarum orandi, quas Pater noster in spiritualium exercitiorum libro assignat.

Alij imaginantur se in omnibus sensibus & potentijs infirmos, quod Christus medicus sit, *Qui sanat omnes infirmitates tuas*, per omnes illum ducunt, quasi qui medicum per nosocomium, rogantes: *Domine*

Domine veni ad fide infirmos hos oculos, hanc linguam &c. & mei miserere & sana me. *Miserere mei Domine, quoniam infirmus sum, sana animam meam, quia peccavi tibi.*

Aduertendum hic vt actum horum exercitiorum & similitum hoc tempore nobis paremus, non opus esse loci compositionem fingere, nec extra nos querere, quod præsentem & in nobis habeamus ipsum Iesum Christum, non solum secundum diuinitatis, quæ omni in loco est, sed & secundum sanctissimæ eius humanitatis præsentiam, quæ realiter in nostris est visceribus, quamdiu durant sacramentales species, quod fit, quâ diu integra est panis substantia. Si ergo Christi imaginem adspicientes ad orationem colligimur & excitamur, quid fiet, si ipsum Christum adspiciamus, qui hic adest, non in effigie, vt in Crucifixo, sed in propria persona? Sicque voicuique comandum vt in se reflectatur, considerando intra se Christum, vt sanctissima Angelorum Regina faciebat, dum illum in vtero gestabat, & ibi cum dilecto suo agat, dicendo cum sponso: *Inueni, quem diligis anima mea, tenui eum, nec dimittam.*

Vt vero maiore cum animo nitamur eum tenere, & plus temporis gratiarum actioni impendere, multum adferre subsidium poterit, quod aliqui ponunt Theologi, quod toto eo tempore, quo species sacramentales durant, & Christi realis præsentia in visceribus nostris est, quo plus se similibus actibus plus exeruerit, tanto maiorem recepturus sit gratiam, non solum ob maius actuum meritum, quod dicunt *Ex opere operantis*, sed & *ex opere operato*, ob sacramenti virtutem, eodem modo, quem posuimus, cum de dispositione ageremus.

Vnde videre est, quam male faciunt, qui hoc tempus, quo tanta sibi possent acquirere, elabi sinunt, & tanto hospite domus excepto, statim dorsum illi obuertunt, & vix illo vno ostio intrante, ipsi alio exeunt, nec cum illo humaniter agunt. Si apud nos inciuile censeretur, si graui aliquo hospite domus excepto illi nullus loqueretur, nec officium offerret

Rodriguez exercit. pars.

quid fiet, si tam inciuiliter cum tanto hoc hospite agatur? Narrat Surius de S. Margarita Hungarorum Regis filia, quod cum sequenti die illi communicandum erat, præcedenti non alio, quam pane & aqua victitabat, ob cibi illius cælestis reuerentiam, & totam noctem infomnem in oratione ducebat, communionem vero peracta, totum illum diem orando transebat ad vesperam vsque, qua aliquid cibi sumebat.

Surius.

CAPVT IX.

De fructu ex sancta Communionem colligendo.

Virtutes & admirandos effectus, quos sancti de diuino hoc Sacramento adferunt, non solum faciunt, ad declarandam eiusdem excellentiam & immensam charitatem, qua nos persecutus est Dominus, sed & vt oculos & cor ad illos reflectamus, vt hinc sanctæ Communionis fructum colligamus. Hanc ob causam aliquos hic ponemus. Diuina hoc Sacramentum hunc habet cum omnibus aliis Sacramentis communem effectum, quod gratiam digne recipientibus conferat. Alium tamen proprium habet, quo ab aliis Sacramentis differt, quem Theologi nominant refectionem spiritualem, quod est esse animæ nutrimentum, quo illa se reficit, restaurat & vires sumit, vt appetitibus suis resistat, & virtutem amplectatur. Ideoque in verba illa Christi: *Caro mea vere est cibus, & sanguis meus vere est potus*, vulgo dicunt sancti, vt & Concilium Florentinum, quod quoscunque effectus corporale nutrimentum in corporibus producit, eisdem spiritaliter diuinus hic cibus in anima operatur. Hincque dicitur Christum Redemptorem hoc sanctissimum Sacramentum instituisse voluisse sub nutrimenti specie, vt eadem specie sub qua institutum est, nobis effectus, quos produceret, aperiret, & quanto per anima nostra eo indigeat. Vt ergo corporale alimentum corporis

Effectus Eucharistia communis cum aliis Sacramentis est gratia. Effectus Eucharistia peculiaris Relectio Spirituali.

Ioan. 6. 56.

Concilium Florentinum.

kk

vitam

vitam sustentat, & vires renouat, & ad certam vsq; ætatem crescere facit, eodem modo & sanctissimum hoc Sacramentum spirituales vitam sustentat, animæ vires restaurat, virtutem debilitatam reparat, hominem contra inimici tentationes fortificat, & ad debitam vsq; perfectionem crescere facit. Hic panis est, qui cor hominis confortat & corroborat, vt eo, sicut Elias, confortati ambulemus, donec perueniamus vsque ad Dei montem Oreb.

*Psa. 103. 15.
1. Reg. 19. 8.*

Præterea aliquid aliud alimento corporali proprium est, quod gustum & saporem comedenti det, & tanto maiorem, quanto melius & preciosius est alimentum, & quo palatum melius dispositum: eodem modo diuinum hoc alimentum non solum nos nutrit, conseruat & confortat, sed & spirituales gustum & suauitatem adfert, secundum quod aiebat Patriarcha Iacob in Prophetis benedictionibus, quas mortis tempore filiis suis impertiebat, predicens, quid in Evangelica lege futurum erat, dum ad Aser filium peruenisset dicebat: *Aser pinguis panis eius, & præbebit delicias Regibus.* Christus panis est fertilissimus, suauissimus & lapidissimus. Dicit S. Thomas tantum esse gustum & delicias, quem panis hic cælestis producit illis, quibus cordis & animæ palatum expurgatum est, vt verbis exponi nequeat, quod hic spiritualis dulcedo in ipso fonte, qui est Christus Seruator noster, gusteretur: fonte omnis suauitatis & omnium rerum vita, quæ hoc sanctissimo Sacramento mediante animam communicantis intrat. Et tanta subinde hæc est dulcedo, vt non tantum spiritum recreet, sed & in carnem redundet, secundum illud Prophetæ: *Cor meum & caro mea exultauerunt in Deum vinum.*

*Bonau. l. de
pers. ad for-
gem suam.*

Hinc oritur, quod ait S. Bonauentura, sæpius contingere, vt quis debilis valde & languidus ad sacram Communionem accedat, & tantam fieri lætitiā & consolationem, quam huius alimenti vi recipit, vt tam corroboretur, quasi nulla eum debilitas teneret. Guimandus Aduerfa-

*Guimandus
Aduerfanus.*

nus Episcopus antiquus auctor, scribit de senioribus monachis, tantum fuisse solumen & robur, quod in sancta Communionem percipiebant, vt aliqui eorum hic solo nutrimento sine vlllo alio cibo viuerent, quod hoc omnis eorum consolatio & sustentatio esset, tam animæ, quam corporis, quoq; die non communicabant in se magnam debilitatem & animi deliquissentiebant, & videbantur sibi deficere & viuere non posse. Dicit idem auctor, aliquibus eorum ab Angelo Communionem ad cellas delatam esse. In Chronicis Ordinis Cisterciensis refertur, de quodam monacho, qui quotiescunque communicabat, videbatur sibi mellis fauam gustare, quæ dulcedo ad tres vsque horas durabat.

Secundum hæc ergo fructus nobis ex sancta hac Communionem eruentus, debet esse magnus animus, ad in via Dei ambulandum & progrediendum: fortitudo maxima ad passiones mortificandas & tentationibus resistendum & superandum. *Parasti in conspectu meo mensam, aduersus eos, qui tribulant me.* Ad hoc ergo parauit Deus hæc mensam. In aliis mensis, qui inimicos habet, timet, & monere non audeat, in hæc vero homo robur accipit & fortitudinem, ad omnes inimicos superandos. Hincq; ait S. Chrysostomus, nobis ex hac mensa surgendum esse vt leones ore ignem vomentes, quo diabolos terreamus & ipsis terribiles simus: dum dicit: *Tanquam leones ignem spirantes ab hac mensa recedamus, facti diabolo terribiles.* Quod & Christus Seruator noster nobis indicauit, dum Communionem peracta discipulis suis diceret: *Surgite, eamus hinc.* Quasi diceret. Iam communicatis, eamus ad passionem. Hincq; videre fuit in primitiua Ecclesia, dum roties hoc diuinum Sacramentum frequentabatur, non solum Christianis vires fuisse, ad Dei legem obseruandam, sed & robur, ad furiori & tormentis tyrannorum resistendum, & vitam & sanguinem pro Christo effundendam.

CAPVT

CAPVT X.

*Sacra Communionis frequentatio-
nem magnum esse contra omnes
tentationes remedium, praesertim
ad conseruandam casti-
tem.*

Huius diuini Sacramenti frequenta-
tionem efficax esse remedium di-
cunt sancti, nam praeterquam quod ma-
gnas suggerat vires, passiones & prauas
propensiones debilitat, concupiscentiae
ardorem diminuit, quae omnium ma-
lorum radix est, & nos expeditos ad Dei
voluntati obsequendum reddit.

S. Thomas ait, rationem, ob quam
sanctissimum hoc Sacramentum nos a
tentationibus & lapsibus liberat & defendit,
esse, quod cum Christi passionis memo-
riale sit, qua diaboli superati sunt, qui
in nobis Christi corpus & sanguinem vi-
dentes fugiunt, & sancti Angeli nos iu-
uant & comitantur. SS. Ignatius & Cyril-
lus ob eandem rationem huius sanctissimi
Sacramenti frequentationem suadent,
quod diaboli a nobis fugiant. Et S. Chry-
ostomus ait. Si agni sanguis huius Sacra-
menti figura in superliminaribus domo-
rum politus habitatores a punitione &
occisione, quam Angelus exterminator
faciebat, liberabat, quanto magis id fa-
ciat diuinum hoc Sacramentum.

Sed singulare dicunt sancti & efficacis-
simum remedium esse ad inhonestas cogi-
tationes superandas & castitatem conser-
uandam, mitigat enim carnis motus &
peccati fomitem sedat. Et (vt ait S. Cy-
rilus) sensualitatis ardorem & appetitum
extinguit, vt aqua ignem. Hoc modo SS.
Hieron. Thomas & alii illud Zachariae
prophetiae exponunt: *Quid enim bonum e-
ius? & quid pulchrum eius? nisi frumentum
electorum, & vinum germinans virgines?*
dicuntque huic caelesti cibo proprium esse
virgines germinare, vt corporale ali-

mentum, dum bonum est, bonum san-
guinem & humores producit, eodem mo-
do & diuinus hic cibus in nobis castitate
& affectuum puritatem producit. Prae-
terea dicit S. Cyrillus diuinum hoc Sacra-
mentum non solum animam, sed & corp^o
sanctificare, quo perficitur, quod Ecclesia
in Missae sacrificio petit: *Fiat nobis ad salu-
tem mentis & corporis.* Farina Elisaei est,
qua venenum ex sobitione tollebat, &
saporem adfert. Et vt mulier illa Euange-
lica tangenti simbriam vestimenti Chri-
sti, stetit in illa fluxus sanguinis: & testa-
menti arca Iordanem intrante, aquae
supernae steterunt, & non fluxerunt, eodem
modo Christo corpus nostrum intrante
stant tentationes & crescit ardor & con-
cupiscentiae ignis: O felix fructus vbertatis,
ex quo virginitas germinatur? exclamant
sancti. Dicit quidam grauis doctor,
nihil tam ad castitatem conducere, quam deuote
sacram Communionem frequentare.

Referunt Nicephorus Calixtus, Gre-
gorius Turonensis, Nauclerus, & alij gra-
ues auctores mirum quid, quod Constan-
tinopoli accidit, & huiusmodi est. Quod
cum in Graeca Ecclesia verus esset con-
suetudo, vt Christi Domini nostri corpus
consecraretur ex pane communi, quo so-
lent vesci, quibus panibus consecratis
populus communicabat, & si quae Reli-
quiae superessent in sacrario, aduocabant
sacerdotes aliquot pueros Scholasticos,
quorum virtus magis erat perspecta, &
sinceritas notior, quibus reuinis sanctis-
simas has reliquias dabant, vt illas reci-
perent. Quod ait Nicephorus sibi pue-
ro saepius accidisse, dum in Ecclesia edu-
catur. Accidit postea, euntibus pue-
ris, qui ad hoc vocati erant, inter eos esse
& filium cuiusdam Iudaei opificis vi-
trarij, & cum Christianis pueris com-
municare. Quod causa fuit puerum diui-
tius morari, & hora consueta domum non
venire. Interrogat pater, vnde veniret? con-
iicit illa-
dicit ex Christianorum se templo veni-
re & comedisse ex pane, quem pueris da-
bant. Quo responso pater tanta ira &
furore correptus est, quod nulla execu-
tio-

*Viguerus in
instit. Theol.
c. 16. v. 3.*

*Niceph. Calix.
in sua hist. ec-
cles. l. 17. c. 27.
Greg. Turon.
l. de mart. c. 8.*

*Iudaeus puer
a patre post
Communionem
in fornacem
accensam
coniectus illa-
sus permanet.*

satione expectata filium arripuerit & in vitri fornacem precipitarit, quæ incensa erat, & ostium occluserit. Mater filium abesse videns, & non venire, aliquo tempore elapso in ciuitatem illum quaesitum abiit magno cum animi mæore & sollicitudine. Verum illo, nec eius quidem signo, inuento, domus tristis redit, post tres dies cum prope fornacem esset, & lachrymas & gemitus refricaret, & capillos euelleret, cepit filium nomine suo vocare. Quod ille audiens & matris vocem agnoscens intus in fornace, in qua erat, respondit. Quo illa audito fornacis ostio effracto videt filium in ignis medio tam sanum & integrum, vt nec capillum quidem capitis ignis attigisset. Exit puer, & querit illa, quis illum seruasset? respondet Dominam quandam purpura indutam sæpius eo venisse, & aqua, quam effundebat ignem extinxisse, præterea cibum attulisse, quoties eo indigeret. Venit miraculum hoc ad Iustiniani Imperatoris aures, & iussit matrem & filium baptizari, qui Christo nomina dederant: patrem vero, qui se conuertere nolebat, iussit in arborem suffigi, & suspendio enecare. Quod sanctissimum hoc Sacramentum in huius pueri corpore, qui illud receperat, effecit, illum in ignis medio ab omni læsione conseruando, idem & spiritualiter operatur in eorum mentibus, qui illud digne sumunt, illos in medio ignis tentationum defendendo & sine læsione aliqua conseruando.

CAPVT XI.

De alio principali fructu, ex sancta Communione nobis colligendo, qui est nos Deo vnire, & in Christum transformare.

VNum præcipuorum effectuum & finium, ad quos Christus Seruator no-

ster diuinum hoc Sacramentum instituit, dicunt Sancti esse, vt nos sibi vniret, incorporaret, & vnum quid secum efficeret. Vt enim dum diuinum hoc Sacramentum verborum consecrationis virtute consecratur, id quod panis erat, in Christi substantiam conuertitur, eodẽ modo huius Communionis virtute, qui homo erat miro quodam modo spiritaliter in Deum mutatur. Idq; illud ipsum est, quod Christus in Euangelio dicit: *Caro mea vere est cibus, & sanguis meus vere est potus. Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, in me manet, & ego in illo.* Sic vt cibus caloris naturalis virtute in substantiam comedentis conuertitur, & idem cum eo fit, eodem modo & qui hunc Angelorum panem comedit, se Christo vnire, iungit, & vnum quid cum illo efficitur, non Christo se conuertente in id, quod nutritur, sed eum, qui illum recipit in se vertendo & transformando, vt idem Dominus S. Aug. aiebat: *Cibus sum grandium, cresce & manducabis me, nec tu me mutabis in te, sicut cibum carnis tuæ, sed tu mutaberis in me.* Hinc S. A. quæ. 1. Thom. ait huius Sacramenti proprium effectum esse, hominẽ in Deum transformare, & ei similem reddere. Si enim ignis, eo quod tam nobile elementum sit, in se omnia, quæ ei applicantur, conuertit, ante consumendo, quicquid ei contrarium est, & suam ei post formam & perfectiõnem communẽdo, quanto magis infinite illa bonitatis & nobilitatis abyssus consumeret, quicquid mal. in anima nostra inueniet, & si eam similem reddet.

Sed posthabita reali & vera Christi vnione cum eo, qui eum recipit, quam his verbis declarat: *In me manet, & ego in eo,* quamque sancti similitudinibus quibusdam propriis declarant, descendendum magis specialiter ad praxim, & fructum, qui nobis ex sancta hac Cõmunionẽ colligendus est, qui est nos spiritaliter cum Christo vnire, & in eum nos mutare & transformare. Hoc est, vt nos, quo ad vitam & mores, similes reddamus, humiles vt Christus, patientes vt Christus obediẽtes vt Christus, castos & pauperes vt Christus. Idq;

est, quod S. Apostolus Paulus aliis verbis significat: *Induimini Dominum Iesum Christum. Et induite nouum hominem.* In consecratione, manentibus accidentibus, panis substantia in Christi corpus conuertitur, in Communione contra fit, nam hominis substantia manet, & accidentia mutantur, homo enim, qui superbus erat, humilis fit, qui incontinentis, castus: qui iracundus, patiens: hocque modo in Christum transformatur.

S. Cyprianus in verba illa Regii Prophetæ. *Et calix meus inebrians quam praclarus est,* quæ de hoc sacramento intel igit, ait, vt ebrietas hominem sui impotentem & alium à se reddit, eodem modo & diuinum hoc sacramentum aliquem sui impotentem aliumq; à se facit, & obliuionem mundatorum inducit, & efficit vt tota eius cõtesatio in calis sit. Quam mutati fuerunt discipuli in Emaus euntes hoc diuino sacramento accepto? *Cognouerunt eum in fractione panis,* ex dubitantibus fideles, ex timidis fortes facti sunt. Eodem modo & nos a Communionem mutatos redire & in alios homines versos conuenit. *Mutaberis in virum alium. In virum perfectum.* Idem & S. Basiliius inquit, & ad id confirmandum allegat illud S. Pauli: *vt & qui uiuunt, iam non sibi uiuant, sed eis, qui pro ipso mortuus est, & resurrexit.*

In sancta quædam quid huic proposito apprimi conueniens, & valde spirituale. Agit de conditionibus & signis, quibus perspicitur, num anima in Deum transformata sit, & dicit vnum eorum esse, dum homo desiderat contemni, abiici & ab omnibus dedecore affici, & omnes vult credere, se dedecore dignum esse, & vt nullus ei condoceat, & in nullius creature corde, nisi Dei solius viuere vult. Et non solum non vult aliquo modo reputari aliquid esse, sed magno honori ducit sibi ab omnibus contemni, vt sic se Christo Domino nostro conformet. Et cum S. Paulo dicit: *Mihi autem absit gloriari, nisi in cruce Domini nostri Iesu Christi.*

S. Ioannes Chrysostomus exponens, quid obligationis contrahamus, postquã

tantum sacramentum sumpsimus, dicit: *Cum nos ab ira corripimus, vel ab alio vitio, cogitemus, quibus facti sumus digni, & sit irrationabilium nobis motuum correctio talis cogitatio.* Decet linguam, quæ Christum tetigit, sanctificatam esse, nec ociosa effatire, nec se postea profanare. Non decet in pectus & animum, qui Deum sumpsit, & fuit theca & reliquarium huius sanctissimi sacramenti, steruus & sordes vanorum desideriorum conici, vtque aliud, præter Deum, tractet & cogitet. Erit quis odor ferum quid, & toto die suauem illud odorem exhalat. Odoriferum hunc cibum comedisti, qui omnem caelestem virtutem & Deitatem redolet, quem te odorem exhalare fas est? De S. quadam virgine legitur, quæ dicit: *Dum communico, toto illo die maiori diligentia cor custodio, in eo Deum imaginans, quasi domi suæ quiescentem.* Quare omnem, quam poteris, sanabat modestiam, tam loquendo, videndo & eundo, quam omni exteriori conuersatione, vt ille, qui digitum labiis imponit, silentium petens, & ne tumultus vel murmur fiat, ne is, qui dormit, excitetur.

CAPVT XII.

De alio principali fructu ex sancta Communionem colligendo, qui est nos integre Deo offerre, & in eius manus resignare. Et de preparatione & gratiarum actione, quæ hic nobis faciendæ est.

PRÆCIPVVM, quod nobis ex sancta Communionem colligendum, est nos resignare & conferre integre in Dei manus, vt particula luti in manum figuli, vt de nobis faciat, quod lubet, & vt lubet, & quando lubet, & quomodo lubet, sine aliqua exceptione vel reseruacione. Filius Dei se integre in sacrificium Deo Patri in

eruce obrulit, pro nobis omnem sanguinem & vitam dando. Et quotidie in cibum dat integre in hoc sanctissimo sacramento corpus, animam & diuinitatem. Hinc rationi consentaneum est, vt & nos ipsos offeramus & integre ei resignemus. Hoc dicunt proprie esse *communicare*, idem Deo facere, quod ille tibi: ipse tibi dat quicquid habet, da & tu illi, quicquid habes.

Hæc etiam gratiarum actio esse debet post sacram Communionem: *Quid retribuam Domino pro omnibus, que retribuit mihi? & præferam pro hoc beneficio, quod mihi iam contulit. Scis quid ille velit sibi à te retribui? id quod subiungitur: Præbe fili mi cor tuum mihi.* Recte hoc Sanctus quidam declarauit: *Quid magis requiro, quam vt te studeas mihi ex integro resignare. Quicquid præter te ipsum das, nihil curo, non enim datum tuum, sed te quero. Sicut non sufficeret tibi omnibus habitis præter me, ita nec mihi placere poterit, quicquid dederis te non oblato. Offer te mihi, & date totum pro Deo, & erit accepta oblatio.* S. Augustinus dicit, id in quo Cain Deo displicuit, dum offerret sacrificium, & quare Deus eius sacrificium non adspexit, nec accepit, vt fratris Abel sacrificium, fuisse, quod cum Deo non recte partiretur, *Dans Deo aliquid suum, sibi autem seipsum*, nam seipsum non offerebat. Idem facere dicit Augustinus eos, qui Deo quid, sed non voluntatem offerunt. *Regnum celorum aliud non querit pretium, quam te ipsum. Tantum ualeat, quantum tu es. Te da, & habebis illud.*

Hæc ergo oblatio & integra nostri resignatione in Dei manus occupandi & nobis subsistendum post sanctam Communionem. Idque non solum in generali faciendum, sed diuidendo & ad casus particulares descendendo, nos resignando & voluntati diuinæ conformando, tam in ægritudine quam sanitate, tam in morte quam vita, tam in tentatione, quam consolatione, explicando id, in quo maximam sibi fieri repugnantiam & difficultatem sen-

tiet, & idem Domino in gratiarum actionem offerendo, non locum, nec officium nec gradum, quantumcunque humilem & abiectum excipiendo donec nihil se nobis offerat, in quo voluntatem nostram non plane Dei voluntati conformem & vnã sentiamus. Ad quod multum conducit oratio illa, quam Pater noster ponit in exercitiorum spiritualium libro. *Suscipe Domine vniuersam meam libertatem, accipe memoriam, intellectum atque voluntatem omnem, quicquid habeo vel possideo, mihi largitus es, id tibi restituo, ac tuæ prorsus voluntati tradendum gubernandum. Amorem tui solum cum gratia tua dones, & diues sum satis, nec aliud quidquam ultra possum.* Hic etiam nos in aliquarum virtutum actibus exerceri conuenit præsertim earum, quibus quis maxime indiget. Quicquid enim quis uolet & opus habet, sapienter diuinum hoc manna. *Habens omnis saporis suauitatem.* Omnis quoque virtutum sapores habet, ideoque aliquando vna, aliquando alia te virtute exerceri conuenit, semper id respiciendo, quod tibi maxime necessarium est. Sic senilis humilitate indigere, cura vt humilitatem sapiat: cuius hic speculum & saporem inuenies, quod Dei filius hic panis accidentibus vestiatur, quæ quia accidentia, ab æstiora & pauperiora sunt panis & falsis, quibus illum in Bethlem sanctissima eius mater inuoluit, quæ maior potest excogitari humilitas & abiectio, quam quod Deus se vt communem cibum comedendum opponit, quod que in altaris mensa linteâ vt mappas extendemus, & corporalibus pro idem, patens pro scutellis & calice pro cyatho utamur, quod illum manibus tangamus & ore & stomacho sumamus? *Quænam Dei abiectio, & quæ maior hominis exaltatio esse potest? Certo quodam modo magis hic humilitas, quam in incarnatione elucet.* In hæc ergo tam digne te exerce, donec eam plane videaris imbibisse, & illa te totum penetrasse. Offer Deo omnis mundi honoris & existimationis contemptum in gratiarum actionem, accipiendo con-

tempus & vilipendenciam pro ipsius amore.

Multum etiam prodest ad particularia & minutiora descendere, eademque hic Deo in gratiarum actionem offerre. Iam tandem quisque plus minusque errores & defectus suos agnoscat, & sciat, quid illum progredi impediatur, & in quibus solitus est plerumque labi, procuret ergo quilibet in quaque Communionem aliquid horum in gratiarum actionem offerre. Si deliciarum amicus es, & commoditatis studeas, & nihil tibi desisse velles, offer Deo horum mortificationem, hodie vnius & cras alterius. Gaudes colloquiis & tempus inuuliter consumis, & te hic mortifica, idque Deo in alia Communionem offer. Si tam propriæ voluntati amicus es, ut fratribus placere & cedere nolis, ne aliqua in te tibi mortificatio vel minima adhibenda sit: & si subinde illis auferre & morose loqueris, stude te hic vincere, & alia in Communionem Deo offerro. Et ut diximus de oratione agentes, multum conducere, aliquid sibi faciendum eodem die proponere, sic & in Communionem profuerit proponere te vincere & mortificare in aliquo eodem die, & hanc mortificationem Deo in gratiarum actionem offerre. Exitima illud esse, quod Deus à te exigit pro gratiis & beneficiis ab eo acceptis. Deus enim à nobis nihil aliud petit, nec aliam compensationem exigit, nisi ut nos emendemus, & id corrigamus, quod scimus illi displicere, & hæc optima est gratiarum actio, quæ post Communionem fieri, & acceptissimum sanctum, quod tibi exhiberi potest. Diximus tribus modis vel de tribus fieri posse gratiarum actionem: primo interius in mente beneficia agnoscendo: secundo laudando gratias verbis agendo benefactori: tertio, operibus: hicque tertius optimus gratiarum actionis modus est, hic enim ille est de quo hic agimus. Non totum ergo considerationibus impendendum, quamuis & hoc bonum sit, sed meliora sunt opera, & obeam eandem proponun-

tur considerationes, ut ad opera descēdatur. Ideo & de præparatione ad communicandum dico, quod quamuis particularis illa præparatio valde utilis sit, quæ solita est fieri ante sanctam Communionem per aliquot considerationes, & quod eam nullus emittere debeat, quod tamen sacramenti reuerentia exigat ut quisque faciat, quod in se est, tamen optima & præcipua dispositio fieri debet bona & sancta vita, utque nos quotidie emendemus & perfectiores reddamus in eo quod agimus, ut tanto maiore cum puritate & munditia hoc diuinum sacramentum accedamus, secundum illud S. Ambrosii & Augustini. Sic viuere, ut quotidie merearis accipere. Ideoque M. Auila in epistola quadam, quam de eo ad deuotum quendam scribit, dicit præparationem ad sacram Communionem esse debere bonum modum quem quis in tota vita & tota hebdomada seruare debet, ad quod docendum allegat cuiusdam sancti Dei exemplum, qui dicebat se nunquam particularem præparationem ad communicandum facere, quod singulis diebus faceret, quod in se erat. Hæc valde utilis præparatio est, & multo melior illa, qua quis se quarta horæ parte colligit, & alius postea, & quod quis iam tepidus, non mortificatus & imperfectus maneat, ut ante.

Sic ut hæc præcipua præparatio sit eademque optima gratiarum actio, & hic præcipuus fructus ex sancta Communionem percipiendus esse debet, utque de oratione diximus, præcipuum eius præparationem esse debere passionum nostrarum mortificationem, sensuum collectionem & cordis custodiam, eumque fructum inde percipiendum esse, & quod vnum alterum operam suam locare deberet, eodem modo & hoc, bona & sancta vita, & ut quis omnia tam accurate faciat, ut potest, ut Deo placeat, præcipua dispositio sit oportet, ad sacram Communionem accipiendam, illudque principalem fructum inde colligendum esse necesse est, & vnum alterum promouere debet, ut vna Communionem alterius dispositio sit. Et sicut diximus, ut quis bonam habeat orationem & in illa proficiat, non in eo

Bona vita optima ad sacram Communionem præparatio est. Ambrosii de sacram. e. 4. Augustini de verbis Domini in Euang. secum. Luc. serm. 23. M. Auila 100. 2. epist. fol. 107

Tract. i. c. 1.

confu-

confilit, vt quis consolationes habeat & delectationes, nec vt quis multas considerationes & magnas habeat contemplationes, sed vt quis ex oratione redeat humilis patiens, indifferens & mortificatus. Eodem modo & bona Communio & eius fructus non inde dependet, nec inde metienda est vt quis multas habeat considerationes, quantum unque etiam illa sancta & bona sint, nec ob delectationes & consolationes, sed ob passionum mortificationem & maiorem resignationem & cum Dei voluntate conformitatem, quae inde eruuntur.

Hinc quiddam magnae consolationis colligitur, quod semper in nostra sit potestate bene communicare, & magnum ex Communionis fructum referre, nam penes nos est Deo iuuante in Dei manus nos resignare, mortificare, & emendare, quod scimus diuinæ Maiestati displicere. Quod si feceris, magnum ex communionis fructum feres, supera, mortifica & corrige quotidie aliquid. Cadit idolum Dagon in praesentia arcae testamenti. Hoc idolum honoris, hoc deliciarum idolum & comoditatum, hoc propriae voluntatis ob reuerentiam tanti Domini humi corruat, vti nam hoc modo communicare nos mortificando & aliquid corrigendo, quantum parui momenti sit, quantum proficeret anima nostra?

Hieronymus.
Erom. 31. 27.

S. Hieronymus exponit, quod sapiens ait de forti muliere: *Considerauit semitas domus sua, & panem ociosum non comedit.* Semitas domus dicit esse examen & praeparationem, quae ad hanc diuinam mentem requiritur. Quodque dum quis ex sacra Communionis fructum refert, dicatur non ociosus panem comedere, quandoquidem illi prodest, quod comedit. Sed va tibi, qui tot annos panem hunc ociosus comidisti, quia nunquam te vicisti, nec aliquam passionem aut vitium mortificasti. Grauius ergo toras, quandoquidem nihil prodest, quicquid comedis. Ne vero posthac id contingat, intret quisque ad se, & semitas animae suae consideret, adspiciat passionem, vitium vel inclinationem, quae illi maiori

est damno vel impedimento, & satagat illa tollere & mortificare, donec cum S. Apostolo Paulo dicere possit: *uiuo autem Gal. 2. iam non ego: uiuit uero me Christus.* In qua uerbo ait S. Hieronymus: *Id est, non uiuit ille, qui quondam uiebat in lege, qui tunc persequatur Ecclesiam, uiuit autem in eo Christus, id est, sapientia, fortitudo, sermo, pax, gaudium, ceteraque uirtutes, quas qui non habet, non potest dicere: uiuit autem in me Christus.*

CAPVT XIII.

Quid cause sit, quod quamuis tam mirandos faciat effectus hoc diuinum Sacramentum, aliqui tamen, qui hoc frequentant, non sentiant.

QUAERET aliquis, quandoquidem hoc sanctissimum sacramentum tantam confert gratiam, & tantos & tam mirabiles producat effectus, quid causa sit, quod multi saepius hoc frequentantes & communicantes in anima non solum non sentiant illam iucunditatem & spiritualem dulcedinem, de qua diximus, uel ueritatem in uirtute non uidentur proficere sed semper quasi sui similis esse? Aliqui respondere solent hoc uulgari proterbio. Nimirum familiaritas parit contemptum: sibi persuadentes crebram frequentationem causam esse, vt tanta cum reuerentia & dispositione non accedant, ideoque tantum fructum non referant. Sed falluntur: hoc a locum in spiritualibus, & Dei conuersatione non habet: imo nec in hominibus sapientibus & prudentibus, frequentior enim cum his conuersatio & familiaritas maiorem gignit existimationem & reuerentiam, quo n. quis saepius cum humilimodi agit, tanto plus eorum prudentiam & uirtutem perspicit, & admiratur. Concedamus uero proterbium hoc in mun-

mundi sapientibus locum habere, ut enim in hac misera vita nullus tam potest esse perfectus, qui alicui virio non subiacet, quod agendo cum eo sapius & familiariter detegitur, potest magna familiaritas causa esse, ut opinio & illius existimatio minuatur. In Dei vero commercio & familiaritate locum habere non potest, ut enim hic Dominus infinitæ perfectionis & sapientiæ est, quo quis sapius cum illo tractat & melius illum nouit, tanto maiore illum honore & reuerentia prosequitur, ut videre est in sanctis Angelis & beatis, qui Deum perfectissime in cælo noverunt, & familiariter cum illo agunt. Quod & hic in mundo experimur, quo enim quis plus cum Deo per orationem agit, tanto maiorem illi exhibet honorem & reuerentiam. Quod exacte exprimitur eo, quod Euangelium refert de muliere Samaritana, quæ prius cum Christo, ut aliquo ex plebe agebat dicens: *Quomodo tu, Iudeus cum sis, videri à me petis, quæ sum mulier Samaritana.* Proprie nationis illum nominabat vocabulo, sed ultra procedendo in colloquio Dominum vocat: *Domino, da mihi hanc aquam.* Et paulatim progrediens Prophetam dicit: *video, quia Propheta es tu.* Et ad vltimum Christum & Messiam agnoscit. Idem & in sacramentorum frequentatione accidit: vna enim Communio alterius est dispositio. Et magnus error est, cogitare, quo quis infrequentius hoc sanctissimum sacramentum accedit, tanto maiore cum præparatione & reuerentia accessurum. Hincque recte dicebant SS. Augustinus & Ambrosius, quod qui non meretur illud quotidie accipere, non meretur post annum accipere.

Questioni ergo & dubio respondens dico primo, Quod quis tantum non percipiat fructum huius sanctissimi sacramenti frequentatione, aliquando nostra culpa euenire, quod ad accipiendum nos debere non præparemus & disponamus, sed illud ex mera consuetudine accedamus, quod idem est, ac si quis dicat: Communio, quia alii communicant, vel quia iam in consuetudinem veni, quod acce-

Rodriguez exercit. pars 2.

damus, quasi per cerimoniam, nulla præuia consideratione, nec examine eius, quod accepturi sumus, hæc causa est, quod parum fructus percipiamus. Ideo dum quis sentit huius sancti sacramenti frequentatione non se proficere nec progredi, bene ei videndum & examinandum, num id dispositionis defectu euenit, si sic se res habet, conetur corrigere.

Alias hoc accidere solet, & quis scienter in venialia peccata labatur. Duo sunt venialium peccatorum genera, alia quæ nobis non aduertentibus, quamuis aliqua cum negligentia, fiunt: alia quæ scienter & ex proposito fiunt. Venialia peccata, in quæ inscii labantur Deum timentes & in eius seruitio diligentes cadunt, hoc damnificum non adferunt, sed quæ deliberata voluntate & proposito committuntur à tepidis & in Dei seruitio negligentibus, magna ex parte huius sanctissimi sacramenti diuinos hos effectus impediunt & abrumpunt. Quod & dici potest de defectibus, quos quis deliberate & ex proposito in obseruatione regulæ & instituti committit, ut pater solet filio, qui deliquit, vultum austerum ostendere, ut eo illum corripiat, & moneat, ut post à simile delicto sibi caueat, idem & nobis solet facere Deus in Communionem & orationem. Si ergo participes copiosi fructus, quo frui solent, qui debite hoc diuinum sacramentum accedunt, esse velimus, opus, ne scientes in errores & defectus labantur. Quod bene à timentibus Deum norandum, quod magni momenti sit, ut ille Deus gratia sua donet.

Tertio dico: quod quis hoc diuino sacramento dictos effectus non sentiat, scilicet minus nullam ob culpam contingere, nec ideo magnum in animo fructum non recipere, quamuis sibi non videatur sentire, ut dici solet de oratione, de qua multi idem queri solent, quod quamuis quis in ea illum oblectationem & consolationem non sentiat, quam velle, & alias forsant sentire solet, ideo non minorem ex ea utilitatem consequitur: ut quamuis infirmo cibis non sapit, non tamen illi non est quæ-

II sten-

Ludou. Blosius
in speculo spiri-
rituali c. 6.
Secundalapsus
frequens in pec-
cata venialia
is que plene vo-
luntarius &
deliberatus.

Tertia quia
fructus sopo
Deo ita volen-
se nos latet.

stentationi & commodo: Hæc profu-
disimæ Dei prouidentie sunt, qui hoc modo
solutus est seruos suos purgare & probare,
exercere & humiliare, & alia inde elice-
re sibi nota bona. His accedit, quod hoc sa-
cramentum aliquando iam secreto ope-
retur, vt homo vix animaduertat, gratia
enim fere naturæ congruenter operatur
paulatim, vt in planta apparet, quæ cres-
cens, quamuis non videatur crescere, ta-
men creuisse aduertitur. Hinc dicit S. Lau-
rentius Iustinianus, quod sicut corporeis
cibus hominem sustentet & crescere faciat,
quamuis à nobis nõ videatur, eodem mo-
do & diuinum hoc Sacramentum corro-
borat & confortat animam gratiarum au-
gmento, quamuis non percipiamus.

*Laurentius Iu-
stinianus.*

*Fructus Com-
munionis est nõ
retrogradus in
via spiritali.*

Quarto dico, non solum commodum
æstimari progredi, sed etiam non labi, &
retrogradi. Non enim minoris facienda
medicina, quæ nos à morbo præseruat,
quam quæ sanitatem auget. Quod multũ
aduertendum, quod multæ consolati-
onis sit illis, qui tam manifeste in se huius sa-
cramenti fructum non aduertunt. Videre
fere est, illos qui sapius hoc diuino cibo
vescuntur, in Dei timore vitam agere, &
annum, imo totam vitam elabi, & in mor-
tale peccatum non cadere. Hic demum
præcipuus ferme fructus & huius sacra-
menti effectus est, aliquem conseruare, ne
in peccatum cadat: vt cibi corporei est, vi-
tam corporalem conseruare. Quod rectif-
sime annotauit Concilium Tridentinum,
dicendo esse. *Anidotum, quo liberamur à
culpæ quotidianis, & à peccatis mortalibus
præseruamur.* Idcirco quamuis in se quis
non sentiat talem feruorem & deuoti-
onem, nec spiritualem illam saturitatem &
consolationem, nec post Communionem
illam agilitatem & promptitudinem ad
bona opera, quæ alii sentire solent, sed po-
tius siccitatem & tepiditatem, ideo mino-
rem fructum non recipit: Et si communi-
cans in aliquo defectu labitur, non communi-
cans in maiore labetur. Faciamus
ergo, quod in nobis est, vt ea qua dixi-
mus, dispositione & reuerentia acceda-
mus, & magnum anima nostra fructum

*Conc. Trid. sess.
13 de sanctis.
Eucharist. Sa-
cram. c. 2.*

consequitur huius diuini sacramenti fre-
quentatione.

Refert T. Imannus Bredebachius de
quodam Saxonie Duce nomine Wede-
chindo qui gentilis erat, quem cupido in-
cessit videndi, quid in Carolo Magno exer-
citu fieret. Quod vt facilius adsequeretur,
se vt peregrinum induit, & eo profectus
est. Erat tunc temporis septimana sancta,
& omnis exercitus Communionem ac-
cedebat: ipse omnia arte explorat &
inter alia vidit, sacerdotem populo sacra-
mentum Communionem porrigente, eximia for-
ma & splendore puerum in quaque hostia
esse, & in aliquorum ora puerum valde
lærum & hilarem & tam lubenter ingredi,
vt sua sponte iret, & festinans intraret, &
aliorum ora inuitum & quasi coactum in-
trare, nam & faciem auertebat & manus
post dorsum reiciebat & pedes iactabat,
quasi resistens, ne illud os intraret. Quo
miraculo Princeps ille conuertitur & cum
omnibus subditis Christo nomen dat.

Aliud simile exemplum, quod que præ-
dicta exactius exponit, legitur de sacer-
dote quodam seculari, quo Missam dicente
vidit quidam Dei famulus sacrum audiens
sumptionis tempore in patena non panis
species sed puerum. Dumque sacerdos se
erigeret, vt sumeret, auertebat puer fa-
ciem, & quasi recusans & contradicens
manus & pedes agitabat, vt illum non re-
ciperet. Idque idem Dei famulus non se-
mel, sed sapius vidit, & quodam tempo-
re Sacerdote cum eo loquente & dicente
se nescire, quid esset, quod Communionis
tempore multa cum difficultate Christi
corpus sumeret. Tunc refert Dei famu-
lus, quid vidisset, & suadebat vt sibi con-
suleret, & se emendaret. Sacerdos boni
monita hæc consilens & compunctus vi-
tam correxit. Et post idem Dei famulus
sacrum audiens puerum ante vt videbat,

sed sumptionis tempore manibus
& pedibus iunctis & magna
cum festinatione os
cius intrare.

CAPVT XIII.

De sancto Missæ sacrificio.

I AM de diuino hoc Sacramento actum, Ideque eius effectibus & admirabilibus virtutibus, in quantum sacramentum est, restat de eodem, prout sacrificium est, agi. Sanctum Concilium Tridentinum mandat prædicatoribus & animarum pasto-ribus, vt ouibus suis hoc nuncient, vt oēs intelligant quantum Christus Seruator nos-ter Ecclesiæ suæ reliquerit thesaurum, dum sacrificium hoc donaret, vt quisq; sibi inde commodum pater. Ab ipso mundi exordio, saltem post peccatum, & in lege naturæ semper sacrificiis opus fuit ad Deum placandum, adque eum honore & reuerentia prosequendum, in infinitæ eius excellentiæ & bonitatis recognitionem. Ideoq; in lege veteri instituit Deus sacer-dotes & multa sacrificia, verum quia lex imperfecta, eiusmodi & sacrificia erant. Multa animalia mactabant & offerebant, quod tamen eos ad perfectionem ducere non valebat, nec Aaron sacerdoti nec eius sacrificia sufficiebant ad homines sanctifi-candos, & peccata expianda. *Impossi-bile enim sanguine taurorum & hircorum auferri peccata.* ait S. Apostolus Paulus. Necessè erat alium venire Sacerdotem se-cundum ordinem Melchisedech, qui est Iesus Christus, qui aliud offert sacrificium, quod erat ille ipse, quod Deo pla-cando & hominibus sanctificandis & ad perfectionem perducendis sufficeret. Hinc S. Augustinus ait, omnia veteris legis sacrificia hoc sacrificium significasse & huius figuras fuisse: & vt vna & eadem res potest significari & diuersis verbis & linguis exprimi, eodem modo vnicum hoc & verum sacrificium omni illa sa-crificiorum multitudine significatum & inuicatum fuit, partim vt idem nobis multum & sæpius commendaretur, par-tim vt diuersitate & varietate fastidium leuaretur, quod frequens eiusdem repe-

titio adferre solet. Ideoque ait Deum ius-tiss: sibi offerri animalia munda, vt indi-caretur, quod sicut animalia illa immo-landa corporis vitis & defectibus care-bant, & maculæ omnis expertia erant, eo-dem modo & ille, qui venturus erat, vt se in sacrificium offerret pro nobis, ab om-ni peccati macula immunè esse debere. Etsi hæc illi sacrificia gratæ erant (vt pro-cul dubio tunc temporis erant) hoc tantū fiebat quod illis homines faterentur, Ser-uatorem & Redemptorem venturum, qui veniurus erat sacrificium, cuius vir-tute præterita illa sacrificia alicuius erant valoris. Posteaquam vero Seruator & Re-demptor ille in mundum venit, non am-plitus Deo gratæ fuerant hæc sacrificia. Vn-de ait S. Apostolus Paulus: *Ideo ingrediens mundum dicit: Hostiam & oblationem no-luisti, corpus autem præstasti mihi: holocausta & pro peccato, non tibi placuerunt. Tunc dixi: Ecce venio. In capite libri scriptum est de me, vt faciam Deus voluntatem tuam: Deus de-dit vni genito filio suo corpus, vt faciat Patris voluntatem, se in cruce offerendo. Ideoque in mundum veniente figurato, cessauit umbra & figura, & non amplius Deo placuerunt antiqua illa sacrificia.*

Hoc ergo sacrificium est, quod in gratiæ lege habemus, quodq; quotidie in Missa offertur. Ipse Iesus Christus verus Dei fi-lius nostrum est sacrificium. *Tradidit se-metipsum pro nobis oblationem, & hostiam Deo in odorem suauitatis.* Hæc q; nō propriæ cō-siderationes vel imaginationes sunt, sed id ipsum, q; fides docet. Verū est, Missam passionis & mortis Christi memoriam & repræsentationē esse, ipse enim hoc sum-mum sacrificium instituens sic dixit: *Hoc facite in meam commemorationem* Tamen intellecto opus non solum esse memo-riam & repræsentationem eius sacrificii quod Christus in cruce eterno Patri obtu-lit pro peccatis nostris, sed & ipsum est sa-crificium, quod eodem tempore oblatum est, & eiusdem valoris & efficacæ. Et non solum idem est sacrificium, sed & il-le, qui modo illud offert sacrificium, idem ille est, qui illud in cruce obtulit.

Sic

Sic ut quemadmodum passionis tempore Christus sacerdos fuit & sacrificium, eodem modo & iam in Missa Christus non solummodo est sacrificium, sed & sacerdos & Pontifex, qui se quotidie in Missa offert ministerio sacerdotis. Ideoque sacerdos Missam celebrans Christi personam refert, & ut minister & instrumentum eius nomine hoc sacrificium offert. Quod consecrationis verba indicant, non enim dicit Sacerdos: *Hoc est corpus Christi*, sed: *Hoc est corpus meum*: loquens in Christi persona, qui est Sacerdos & Pontifex, qui hoc sacrificium offert.

Sacerdos celebrans Christi personam refert.

Psal. 110. 4.

Apostolus Paulus illum nominat Sacerdotem æternum secundum ordinem Melchisedech. Et non recte sacerdos æternus diceretur, si solum semel obrulisset sacrificium, sed Sacerdos æternus dicitur, quod mediantibus sacerdotibus semper sacrificium offerat, & nunquam cesserit, nec cessabit ad finem usque mundi offerre. Talis enim decebat, ut nobis esset Pontifex

Heb. 7. 17. & 21.

sanctus, innocens, impollutus, segregatus à peccatoribus, & excelsior calis factus, qui non habet necessitatem quotidie, quemadmodum sacerdotes, prius pro delictis suis hostias offerre, deinde pro populi. Sed talem: *Qui in diebus carnis sue preces supplicationesque ad eum, qui possit illum saluum facere à morte cum clamore valido & lachrymis offerens exauditus est pro sua reuerentia.* Talem qui non alieno, sed proprio sanguine Deum placet.

Gal. 5. 7.

Expendamus ergo hic Dei inuentiones & consiliorum eius artificium & sapientiam, quæ hominum salutis ergo excogitavit, & quicquid fecit, quo sacrificium hoc omni ex parte esset gratum & acceptum, ut idem expendit S. Augustinus. In omni sacrificio quatuor consideranda. Primo cui offeratur: secundo quis offerat: tertio quid offeratur: quarto pro quo offeratur. Dei sapientia tali modo hoc sacrificium ordinavit, ut idem qui offert, ad nos Deo reconciliandos idem sit cum eo cui offertur, & se vnum cum illis fecerit, pro quibus offertur, & ipse idem est cum eo, quod of-

Aug. l. 4. de Trin.

fertur: ut sacrificium hoc omni ex parte gratum, acceptum & efficax esset. Ideoque tanti valoris & energiae fuit, ut Deo placando & satisfaciendo sufficeret, non solum pro nostris, sed & pro centum mille mundorum, si essent, peccatis. *Ipse est propitiatio pro peccatis nostris, non pro nostris autem tantum, sed etiam pro totius mundi,* dicit S. Iohannes Apostolus & Euangelista. Ideoque dicunt Theologi & Sancti, sacrificium hoc non solum pro debitis & peccatis nostris sufficientem fuisse satisfactionem & compensationem, sed valde superabundantem multo enim maius est, quod hic offerretur, quam quod debebatur. Et multo magis æterno Patri placuit hoc sacrificium, quia displicerat crimen admissum. Ideo accidit, quod quantumlibet sacerdos peccator sit, & peccator sit, ideo sacrificium hoc non minori est valori & utilitati illi, pro quo offertur, nec quicquam de eius valore & efficacia detrahitur, quod Christus non tantum sacrificium, sed & Sacerdos & Pontifex sit, qui illud offert: ut eleemosyna, quam das, quamuis eandem per famulum peruersum & peccatorem mittas, nihil meriti vel virtutis perdit. Hincque ita definit & dicit Conc. Tridentinum. *Vna enim eademque est hostia, idemque nunc offerens sacerdotum ministerio, qui tunc seipsum in cruce obtulit, solum offerendi ratione diuersa.* Illamque diuersam offerendi rationem dicit, quod in cruce sacrificio cruento cum sanguinis effusione peracta sit, quod tunc Christus Seruator noster passibilis & mortalis esset: in Missa vero sacrificio fiat *Incruento*: Christus enim iam est gloriosus & à mortuis suscitatus, ideoque nec mori, nec pati potest: *Christus resurgens ex mortuis iam non moritur, mors illi ultra non dominabitur.* Dicit Conciliū, dicant & Euangelistæ, dum iam Christus sacrificandus & in cruce moriturus erat, ut nos redimeret, noluerit ibi sacrificium stare & perfici quia erat sacerdos in æternum, sed voluit suum sacrificium ab Ecclesia haberi & ibi manere. Et quia sacerdos erat secundum ordinem Melchisedech, qui panem & vinum obtulit, equum erat, ut ille sub speciebus panis & vini nobis in sacrificio permaneret.

ret. Ideoq; in vltima cœna. *In qua nocte tra-*
debat, accepit panem, & gratias agens fregit
scilicet, discipulis suis. dum homines delibe-
rarent de morte ipsi inferenda, agebat ipse
de vita ipsius danda: voluit sponte sua Ec-
clesie visibili sacrificiũ visibile relinquere,
vt hominum conditio & natura exigebat,
quod non solum cruentum illud Crucis
sacrificiũ in memoriam reuocaret, sed &
eiusdem cum illo esset virtutis & effica-
cie, ad peccata dimittenda, Deum placan-
dum & homines illi conciliandos, quodq;
re ipsa idem esset sacrificium. Hincq; cor-
pus & sanguinẽ suum sanctissimum conse-
cravit sub panis & vini speciebus, panem
in corpus & vinũ in sanguinẽ conuertens,
subq; iisdẽ speciebus se æterno Patri ob-
tulit. Hanc aiunt Doctores primã Missã
fuisse, quã in mundo celebrata fuit: tũq;
discipulos noni Testamenti sacerdotes
ordinauit, & illis & eorum in sacerdotio
successoribus, vt hoc offerrent sacrificiũ
dicens: *Hoc facite in meam commemorationẽ.*
Hinc sustinent aliqui sanctissimi Sacra-
menti festum diem maximum esse, quem
de Christo Redemptore nostro celebrat
Ecclesia, alij enim solum sunt memoria &
representatio, vt Incarnationis, Natiuitatis,
Resurrectionis, & Ascensionis. Hoc n.
die filius Dei non est factus homo, nec na-
scitur, nec refurgit, nec rursus ad cœlos
ascendit, ille n. semper est. Hic vero dies
festus non solummodo memoria & repre-
sentatio est, sed quod rursus veniat, quod
sub Sacramentalibus speciebus lateat,
quotiescunq; sacerdos consecrationis
verba profert. Et rursus in Ecclesia quo-
tidie offertur idem sacrificium, quod ob-
latum fuit, dum pro nobis Christus in
Cruce mortem passus est.

Consideremus hic magnũ Christi erga
homines amorem, quantumq; illi debeamus,
quodq; illi satis non fuerit, semel se
pro peccatis nostris in Cruce obtulisse, nisi
& hic sacrificiũ permaneret, vt nõ semel,
sed sæpius & quotidie vsq; ad mundi cõ-
lumnationem gratum sacrificiũ habeamus
Patri æterno offerendum, & tantum
& tam preciosum donum ei dandum pro

nostris peccatis, quo ille placetur, quoq;
illi nihil preciosius nec gratius esse potest.
Quid Christianis faciendũ fuisset, si hoc
illis sacrificiũ non foret datũ ad se Deo cõ-
ciliandos? *Quasi Sodoma fuisset, & quasi*
Gomorra similes essemus, & nos Deus sub-
uertisset & destruxisset, vt peccata exige-
bant. Dicit S. Thom. sacrificio proprium
esse Deum placare, secundũ illud S. Pauli:
Tradidit semetipsum pro nobis oblationem &
hostiam Deo in odorem suauitatis, vt dũ quis
placatur, & iniuriam sibi illatam dimittit,
aliquo sibi exhibito seruitio vel dono ob-
lato, eodem modo tam Deo hoc est gra-
tum & acceptum sacrificium & donum,
quod offertur, vt illi placando sufficiat,
eumque accedere liceat, & ille benignis
nos oculis intueatur. Si ipsa feria sexta
sancta, dum Redemptor mundi crucifi-
xus est, ad crucis basim fuisset, & precio-
sillius sanguinis guttã te conspersissent,
qua consolatione anima tua perfulsa fo-
ret? quod tibi robur suggestum foret?
quam certam remedij tui spem concepis-
ses? Latro, cui tota vita in latrocinij &
sceleribus peracta, tantum sumpsit ani-
num, vt ex latrone sanctus fieret, & ex
Cruce paradysum faceret. Idem Dei fi-
lius, qui tunc temporis se in Cruce offe-
rebat, se nunc in Missa pro te offert, &
tanti valoris hoc, quam illud, est sa-
crificium. Idcirco ait Ecclesia: Quoties huius
hostie commemoratio celebratur, opus redem-
ptionis nostra exoratur. Magni illius cruen-
ti sacrificij fructus, ad nos manant, & hoc
sacrificio sine sanguine nobis communi-
cantur.

Tantum & tantæ dignitatis hoc est
sacrificium, quod soli Deo offerri queat.
Quod Concilium Tridentinum aduertit,
dum ait, quod quamvis Ecclesia
in Sanctorum honorem & memoriam
solita sit Missas celebrare, tamen id
sacrificium sanctis non offeratur. Hinc
sacerdos non dicit: Offero tibi san-
cte Petre vel sancte Paule: sed soli
Deo offertur, gratias agendo de vi-
ctoriis & coronis sanctis concessis, &
eorum intercessionem requirendo. *Vs*

Esai. 1. 9.

S. Thom. 3. p. 9.
49 art. 4.
Ephes. 5. 2.Domin. 9. post
Pentec. in ora-
tione secreta.Concil. Trid.
sess. 22. c. 3.
Sacrificium
soli Deo offer-
tur.

ipsi pro nobis intercedere dignentur in calis, quorum memoriam facimus in terris.

Essentia sacrificii consistit in consecratione vtriusque speciei.

Sic ut diuinum hoc mysterium non solum Sacramentum sit, vt alia, sed & simul sacrificium. Et magnum discrimen est inter duo hæc Sacramentum & sacrificium: sacrificij enim ratio in eo sita est, vt ministerio sacerdotis in Missa offeratur. Communis & recepta Theologorum opinio est, essentiam huius sacrificij consistere in vtriusque speciei consecratione, quæ tunc offeruntur. Ideoque sicut Christus in Cruce spiritum emittens cruentum illud sacrificium peregit, quo se pro nobis æterno Patri obtulit, eodem modo & hoc sanctum Missæ sacrificium, quod vera prioris representatio, & eodem numero cum eo est, essentialiter perficitur illo eodem temporis puncto, quo consecrationis verba super panem & vinum prolata finiuntur, tunc eorum verborum virtute & energia in hostia est corpus, & in calice est Christi sanguis, & in sanguinis illa consecratione, quæ post corporis consecrationem fit, ad viuum exprimitur Christi sanguinis effusio, & consecratiue sanguinis à corpore separatio, quæ sequebatur. Tali modo vt consecrationis verbis sacrificium, quod offertur, producat, & illis ipsis fiat oblatio. Sed mysterium hoc semper Sacramentum est post consecrationem, quamdiu species panis durant, dum in reposito-rio seruatur, vel ad ægrotos defertur, dum quis communicat: tuncque nec rationem, nec vires sacrificij habet. Et alia hic est differentia, in quantum enim Sacramentum est, prodest accipienti, vt alia Sacramenta gratiam conferendo & alios sibi proprios effectus largiendo. In quantum vero sacrificium est, non solum recipienti prodest, sed & alijs, pro quibus offertur. Hincque annotat Concilium Tridentinum ob duo hæc & duas has causas Christum diuinum hoc mysterium instituisse. Prior quarum est, vt in

Conc. Trid.

quantum Sacramentum, alimentum foret animæ, quo posset vita spiritualis conseruari, restaurari & renouari. Posterior: vt haberet Ecclesia perpetuum aliquod sacrificium Deo in veniam & peccatorum nostrorum satisfactionem offerendum; remedium in necessitatibus, in compensationem & gratiarum actionem pro beneficijs acceptis à Deo: & non solum in viuorum leuamen & remedium, sed defunctorum, qui in gratia obierunt & in igne purgatorio sunt, quibus omnibus sacrificium hoc prodest. Occurritque hic quiddam magnæ consolationis, quod sicut sacerdos Missam celebrans sacrificium pro se & alijs offert, eodem modo & illi qui intersunt, idem cum illo pro se & alijs offerant. Vt dum aliqua communitas vel Republica alicui Principi donum offert, tres vel quatuor veniunt, sed unus solum pro omnibus verba facit, sed omnes donum ferunt, eodem modo & hic, licet solus sacerdos loquatur, & suis manibus sacrificium offerat, tamen sacerdotis manibus omnes offerunt. Verum quidem est, discrimen in allata similitudine esse, nam in ea quilibet eorum verba facere posset, sed in Missa minime: quod sacerdos ad hoc à Deo electus posuit consecrare & facere quicquid in Missa fit, sed tamen eam audiens, & intersuens etiam sacrificium hoc offerunt. Hincque ipse sacerdos in Missa ait: *Orate fratres, vt meum & vestrum sacrificium acceptabile fiat apud Deum Patrem omnipotentem.* Similiter & in Canone: *Pro quibus tibi offerimus, vel qui tibi offerunt.*

Quod magnum omnibus Missam audiendi & intersuendi desiderium excitare deberet, vt exactius sequenti capite dicetur.

os (:) so

CAPVT XV.

Qua ratione Missa audienda sit.

Videntur prædicta exigere, vt decla-
remus, quomodo Missa audienda
sit, & quid n. bis sub ea faciendum. Ideo
de hec tria dicemus, quæ tres erunt de
uotiones, quæ sub Missa habendæ, &
quæque earum magni momenti est, &
omnes tres simul haberi possunt. Et non
illas ex cerebro nostro eruemus, sed eo,
quod docet sancta nostra mater Ecclesia,
vt quilibet eas magni faciat, & eo loco
habeat, quo oportet. Quod ad primam:
præsupponendum Missam memoriam &
repræsentationem passionis & mortis
Christi esse, vt supra dictum. Voluit
mundi Redemptor sanctum hoc sacrifi-
cium passionis & amoris sui erga nos
memoriam esse, non enim illum late-
bat, quod eorum, quæ pro nobis pas-
sus est, recordantibus memoria hæc in-
cinamentum futurum erat ad illum aman-
dum & inseruiendum, & non essemus
similis alteri populo: *Qui obliuiscunt*
Deum, qui saluauit eos, & eduxit eos ex
Egypto. Hincque bona fuerit deuotio
in Missa habenda secundum prædicta,
passionis mysteria, quæ hic exhibentur,
aduertere, iode amoris actus & propo-
situm DEO diligenter seruiendi cruen-
do.

Ad quod plurimum conducet nosse si-
gnificationes omnium eorum, quæ in
Missa sunt & dicuntur, quo sic exactius
noscamus magna mysteria, iisque dele-
ctemur, quæ ibi exhibentur: nullum e-
nim est verbum vel cerimonia, quæ in se
magnificius mysterij significationem
non habeat, vt & vestes & ornamenta,
quibus sacerdos Missam dicturus se in-
duit, idem significant. Amictum dicunt
sancti indicare velum, quo Iudæi Chri-
sti Redemptoris nostri faciem obduxerunt,

dum illum in facie cædentes di-
cebant: Prophetiza, quis se percussit:
Albam aiunt indicare vestem il-
lam albam, qua Herodes illum cum ex-
ercitu eius ludibrio habens indutum ad
Pilarum remisit.

Cingulum signat vel vincula & funes,
quibus, dum caperetur, ligatus
fuit, vel flagella, quibus iussu Pilati per-
cussus fuit. Manipulus signat alia vin-
cula & funes, quibus ad columnam li-
gatus fuit, dum flagris concideretur.
Qui brachio sinistro inseritur, quod
cordi est vicinius, vt magnus ille amor
indicaretur, quibus crudeles illos flagro-
rum ictus pro peccatis nostris accepit,
& amor, quos nos tanto amoris & be-
neficio respondere fas est. Stola tertia
vincula signat, & funem illum collo e-
ius iniectum, dum crucem humeris
ferret, & ad crucifigendum ducere-
tur.

Casula significat purpuream vestem,
qua induerunt eum ad illudendum &
subannandum, vel secundum alios, ve-
stem illam inconstabilem, quam exuerunt,
vt crucifigeretur.

Quod sacerdos sacrarium intret, vt
his se vestibus induat, indicatur Chri-
sti in mundum aduentus in sanctissim-
um illud vteri virginei sacrarium, in
quo se humanitatis nostræ vestibus
induit, vt post sacrificium hoc in cru-
ce offerret. Exeunte sacrarium sacer-
dote canit Chorus Introitum Missæ,
quo magna illa sanctorum Patrum de-
sideria & suspiria, quibus Dei filij in-
carnationem præstolabantur, indicantur:
Emitte agnum Domine dominato-
rem terræ. Et vinam dirumperes calos, Esai. 64. 1.
Et descenderes. Reperitur Introitus, vt
frequentes clamores & desideria, quæ
sancti illi Patres habebant, vt Chri-
stum carne nostra vestitum in mundo
viderent.

Quod sacerdos vt peccator confes-
sionem recitet, significat Christum o-
mnia peccata nostra in se recepisse, vt
pro iisdem faceret satis, voluisseque vt pec-

CAUOR

Missa car-
monia quid
significat.

185a.53.4.11

cator apparere & talis haberi, ut ait Propheta Elaias, ut nos sancti & iusti essemus. Kyrieleyson toties repetitum indicat magnam miseriam, cui ante Christi aduentum subiecti eramus. Longum foret per singula mysteria speciatim discurrere, suffecerit scire, nihil in Missa esse, quod mysteriis plenum non sit. Signa illa Crucis toties super hostiam & calicem à sacerdote exhibita signant multa & varia illa tormenta & dolores, quæ pro nobis Christus in Cruce passus est: & hostiæ & calicis post consecrationem eleuatio (præterquam quod fiat, ut populus adoret) significat Crucis in sublime eleuationem, ut ab omnibus eructifusus videretur. Quisque vni vel duobus mysteriis, quibus magis afficitur, poterit immorari, fructum in se sibi colligens, & conando tanto amoris & beneficii respondere: quod vtilius fuerit, quam per omnia mysteria diuagari. Quæ prima deuotio in Missa habenda est.

Secunda deuotio & modus Missam audiendi est magni ponderis, eique maxime proprius, & cum præcedenti capite innuimus. Ad cuius faciliorem intelligentiam duo ibi declarata præsupponenda. Prius, quod Missa non solum sit passionis Christi & illius sacrificij, quo ipse æterni Patri in cruce obtulit pro peccatis nostris, memoria & representatio, sed idem & sacrificium, quod tunc obtulit, & eiusdem valoris & efficaciam. Posterius, quod quamuis sacerdos loquatur, & suis manibus sacrificium hoc offerat, tamen quod & omnes adstantes cum illo offerant. Quibus præsuppositis, dico optimum Missam audiendi modum esse cum eo hoc sacrificium offerre & facere, quantum fieri potest, quod ipse facit. Existimantes nos ibi non conuenire solum ad Missam audiendam, sed sacrificium hoc cum sacerdote offerendum, quandoquidem id re ipsa verum sit. Hincque statutum est, ut sacerdotes voce clara & mediocriter elata omnia, quæ Missæ sunt, peragant, quæque expedit populum audire, ut deleatur & se præparet cum Sa-

Modus optimus audiendi sacri sacrificij cum sacerdote quoad fieri potest offerre.

cerdote ad idem offerendum, ea præparatione, quam Ecclesia tanto consensu & matura deliberatione necessariam esse iudicauit. Quicquid enim ibi dicitur & fit, ideo contingit, ut tam sacerdos, quam presentes se parent & disponant, & maiori cum deuotione & reuerentia summum hoc sacrificium offerant.

Quod ut melius & vtilius in actum deducamus, notandum tres esse Missæ partes principales. Quarum prima est Confessione ad offertorium, quæ tota est, ut populus præparetur, ad dignè hoc sacrificium offerendum: primo Confessione & psalmodum versibus, antequam Sacerdos altare accedat: deinde Kyrieleyson, quæ præterquam (ut diximus) quod significant miseriam, in qua ante Christi aduentum eramus, & nobis indicant, quod illis, cui cum Deo agendum est, non id iustitia sed misericordia conficiendum esse statim sequitur: *Gloria in excelsis Deo*, quo Deo gloria adscribitur pro incarnatione & beneficii illius magnitudo agnoscitur. Et notandum sacerdotem dicere *Oremus* & non *Oro*, quod omnes cum illo orent, & ipse eorum nomine. Quoque hoc maiore cum vigore fiat, petitur ante S. Spiritus auxilium, sacerdos se ad populum vertente & dicente: *Dominus vobiscum*, & respondente populo: *Etenim spiritus tuus*. Epistola veteris Testamenti doctrinam signat, & illam S. Ioannis Baptistæ, quæ ut præparatio & catechismus Euangelicam doctrinam præcedebat. Graduale, quod post Epistolam recitatur, poenitentiam, quam populus prædicatione S. Ioannis Baptistæ faciebat, indicat. Alleluia, quod Graduale sequitur, animæ lætitiâ aperit, qua post peccatorum remissionem adeptam per poenitentiam exultat, Euangelium à Christo mundo annunciatam doctrinam significat. Imprimiq; sacerdos libro S. Crucis signum, quod Christum crucifixum nunciari oporteat, & postea fronti, ori & pectusdem signum imprimat, quod & populus imitatur: quo signo profiteamur nos Christum crucifixum in pectore gerere, & no-

Aras illum linguis & fronte aperta profes-
sutos, & in hac nos professione victuros
& morituros. Noua lumina ad legendum
Euangelium incendantur, quod do-
ctrina hac animas illuminet, & lux sit,
quam Christus in terram detulit. *Lumen
ad reuelationem gentium, & gloriam plebis
suae Israel.* Erectis omnibus & stantibus
Euangelium legitur, vt promptitudo obe-
diendi & illud defendendi, dum sic opus
est indicetur. Capite aperto auditur, vt re-
uerentia verbo DEI debita declaretur.
Statim subsequitur Credo, qui fructus
ex Euangelio decerptus est, quod in eo
præcipuos articulos & fidei mysteria ex-
ponamus. Hæc prima Missæ pars est, quæ
Catechumenorum Missa dicitur, huc vs-
que enim licebat Catechumenis non-
dum baptizatis Missæ interesse, vt & in-
fidelibus tam Iudæis, quam gentilibus,
vt DEI verbum audirent, & instruere-
ntur.

Secunda Missæ pars ab Offertorio in-
cipiens durat vsque ad Pater noster, seu o-
ratione Dominicam, quæ sacrificii Missa
dicitur, cui soli Christiani interesse pos-
sunt. Hincq; solet Diaconus ex suggestu
denunciare Catechumenis, vt exirent, &
dici olim: *Ite Missa est,* nam iam Missa, id
est, sacrificium incipit, cui vobis interes-
senon licet. Hæc præcipua Missæ pars est,
in qua fit consecratio, & consecratum
offertur. Ideo Sacerdos silentium serua-
re, & secreto orationes dicere incipit,
quæ ab adstantibus non audiuntur, qua-
si iam sacrificio viciniore. Vt instante pas-
sione Euangelium dicit Christum in de-
serum iuxta ciuitatem Ephraim seces-
sisse, nec in publicum prodiisse. Sacerdos
iam sacrificium oblaturus manus lauat,
vt indicet munditiâ & puritatē, qua hoc
sacrificium accedendum est: & se ad po-
pulum conuertens petit, vt cum illo, o-
ret, vt sacrificium hoc gratum & acce-
ptum sit Deo. Et oratione secreto peracta
silentium rursus interrumpit præfatione,
qua sacerdos se & populum disponit ad
hoc sanctum sacrificium, populum ex-
hortans vt corda ad cælum leuet, & Deo

Rodriguez exercit. pars 2.

gratias agat, quod è cælo descenderit &
carnem nostram adsumpserit, & pro no-
bis mortuus sit: *Benedictus, qui venit in
nomine Domini: Osanna in altissimis.* Quæ
laudes illæ sunt, quibus Dominica Pal-
marum Hierosolymis exceptus fuit. Et;
*Sanctus, Sanctus, Sanctus, Dominus Deus
Sabaoth,* quibus verbis æternum à cæli
ciuibus laudatur, vt aiunt S. Iohannes in
Apocalypsi & Esaias. Postea Missæ Ca-
non incipitur, in quo ante omnia orat
Deum Patrem Sacerdos, vt per vnigeni-
tium filium sui, & Domini nostri Iesu Christi
merita acceptum habeat hoc sacrificium
pro Ecclesia, pro Summo Pontifice, pro
Prælato, pro Rege. Et statim sub silentio
pro aliis in particulari orat, offerens &
pro iisdem sacrificium, peragens primum
Memento, quod vocatur viuorum. Et
præsertim offert hoc sacrificium pro præ-
sentibus, dicit enim: *Et omnium circum-
stantium.* Ideoque vtile est Missæ interes-
se, qui enim interfunt magis donorum
Dei particeps redduntur, vt qui Regis
Mensæ adsunt, & vt illi, qui obuiam
procedunt & excipiunt, dum ciuitatem
ingreditur, vtque qui ad Crucis basin e-
rant, S. Ioannes, sanctissima Virgo & Ma-
ter Maria Magdalena, & bonus latro. Ru-
pertus Abbas dicit Missæ adesse idem est,
quod Christi Seruatoris nostri exequiis
interesse. Statim Consecratio subsequi-
tur, in qua consistit & offertur Missæ sa-
crificium pro omnibus, quorum in si-
lentione, seu Memento facta est men-
tio.

Dico ergo optimam deuotionem, quæ
quis in Missa habere potest, esse illis at-
tendere, quæ à Sacerdote dicuntur &
fiunt, quantum fieri potest, & illum imi-
tari, vt personam, quæ magna pars ma-
gni illius negotii est, quod ibi tractatur
& celebratur. Sacerdote silentiū vel Me-
mento viuorum faciendâ, expedierit &
quemque idem facere, & similiter in Me-
mento defunctorum. Pater N. Franciscus
de Borgia hoc modo Memento peragebat:
Præsupposita prædictâ consideratione, qd
sacrificium hoc referat & idem sit, quod

m m pro

Apoc. 4. 8.
Esai. 6. 3.

Rupertus
Abbas.

P. Francisci
de Borgia
Memento.

P. Franciscus
de Borgia
Memento.

Cont. 2. 14.

pro nobis in Cruce oblatum est, Memento suū per quinque vulnera Christi diuidebat. In dextera manus vulnere Deo summum Pōtificem, Cardinales, omnes Episcopos & prelatos, Clericos & Pastores & omnem statum Ecclesiasticum commendabat. In sinistra manus vulnere Deo Regem, omnes iudices & statuti secularis superiores commendabat. In vulnere dextri pedis omnes ordines & Religiones, & in particulari societate: In vulnere sinistri pedis omnes consanguineos, cognatos, amicos, benefactores, & omnes, qui se eius orationibus commendarant. Lateris vulnus sibi seruabat, in quod ipse confugiebat & se colligebat. *In foraminib. petra, in cauerna maceria.* Petens à Deo peccatorum remissionem & in necessitatibus & miserijs remedium. Taliq; modo hoc sacrificium offerebat pro omnibus his, & vnoquoq; horum, quasi pro vno solo obtulisset. offerēdo in particulari pro illo vel illis, pro quibus ex obligatione vel deuotione Missam dicebat; ea voluntate vt ei tāta huius sacrificij pars applicaretur, quę illi debebatur, quodq; nihil illi auferretur & alijs adderetur, quibus ipse applicabat. Eodem modo & defuncto, iam Memento peragebat, primum, sacrificium illud pro eo & ijs, pro quibus in particulari Missam celebrabat: secundum pro defunctis parentibus & cognatis: tertio pro defunctis Religionis: quarto pro amicis, benefactoribus, commendatis, & quibus aliquo modo obligatus erat: quinto pro illis, qui intercessores non habent, nec qui pro illis satisfaciunt & pro illis, qui sunt in grauissimis pœnis & maioripremuntur necessitate, & pro illis, qui eo peruenerūt, vt breui ignem purgatorium sint exituri, & pro illis, quib; maior charitas exhiberetur & maior Deo exhiberetur seruitium, vt pro illis offerretur. Hinc & nobis hoc vel alio modo faciendum vt cuius magis expedire videbitur. Et præsertim hoc nobis sacrificium offerendum ob tria, quę inter alia nos multum obligant & vndique quasi obsident. Primo in gratiarum actionem ob tanta à Dei muni-

fica manu recepta beneficia, tam generalia, quam specialia: Secundo in peccatorum satisfactionem & compensationem. Tertio ad remediū petendum nostris necessitatibus & fragilitatibus & nouas à Domino gratias impetrādas. Et valde expedit, quemlibet quotidie hoc sacrificium ob tria hæc offerre non solū pro se, sed & proximis, offerendo non solum ab accepta beneficia, sed & ob magnas gratias, quas fecit & quotidie omnibus hominibus facit, nec solum in suorum, sed & totius mūdi peccatorum satisfactionem & compensationem, & ad pro omnibus illis Deum Patrem placandum, neq; solum ad auxilium in proprijs miserijs & necessitatibus, sed & totius Ecclesię implorandam. In quo quis se maxime conformat sacerdoti, qui idem facit. Præterquam enim quod charitas & animarum Zelus requirit vt quis non solum suam, sed & totius Ecclesię bonum curet; ideo & vtile pro omni eo pro quo Christus illud in cruce obrulit, sacrificium hoc offerri. Expedit etiam & nos ipsos simul cum Christo in sacrificium quotidie in Missa Deo Patri offerri ob easdem causas, nullo reseruato, quod ei non offeratur. Quamuis enim verum sit opera nostra ex se parui esse valoris, tamen Christi sanguine tincta, & eius meritis & passioni unita non possunt non magni esse valoris, & Deo valde placere.

S. Chrysostomus ait, horam, qua diuinum hoc sacrificium offertur, maxime oportu-^{Chryst.} num esse, vt cum Deo agatur: & ^{hom. 2. de} oportu-^{compositio-} m. ^{huius} Angelos hanc suam formam oportunitatem arbitrari, vt gratias ab eo humano generi petant & tunc illos pro nobis clamare ad Deum, quod tempus tam accommodum sit. Hincque dicit cœlestes Angelorum, Cherubim & Seraphim Legiones ante Maresatem cum maxima reuerentia genua flectere quodque statim sacrificio hoc oblato volent per cœlestes areas, vt purgatorij carceres aperiantur, & executioni mandetur, quod illic decretum est. Hinc decet & nos hanc commoditatem perma-ⁿⁱ

gni facere, & tam bonam occasionem arripere; & ad Sacrum ire, ibique magna cum fiducia hoc diuinum sacrificium offerre, vt eo mediante aeternum Patrem placemus, hoc enim debito peccatorum nostrorum satisfacimus, & noua, quæ petemus, dona & gratias impetramus.

Tertia deuotio præsertim est tertiæ Missæ partis, quæ incipit à Dominica oratione seu Pater noster ad finem vsque. In qua Sacerdos sumit sacrificium, & quæcunque post Communionem dicuntur orationes, sunt gratiarum actiones pro beneficio accepto. In qua & illi, qui Missæ interfunt, hic Sacerdoti se accommodabunt, quantum poterant. Non licet in quaq; Missa sacramentaliter communicare, sed bene spiritualiter. Sit ergo hæc tertia Missæ deuotio: quæ valde utilis & expediens est, vt communicante sacramentaliter Sacerdote, qui præsentem spiritualiter communicent, quod fiet si quis magno desiderio sanctissimum hoc Sacramentum recipendi teneatur, secundum illa S. Iob verba: *Si non dixerunt viri tabernaculi mei (id est boni Christiani & timorati) Quis det de carnis eius, & saturemur. Vt gulosus ad delicias & cupedias oculos retorquet; eodem modo & Dei seruo oculi ad diuinum hoc alimentum reflectendi sunt. Sacerdote os ad sumendum aperiente; ipsi & animæ os aperiendum magno desiderio diuinum hunc cibum sumendi, & saporem hic quaerendi. Sicque Deus desiderio cordis augmento gratiæ & charitatis satisfaciet, secundum quod per Prophetam promittit: Dilata os tuum, & implebo illud.*

Sed notat hic Concilium Tridentinū, vt desiderium hoc sanctissimum sacramentum recipiendi Communio sit, vt ex viua spe, charitate informata nascatur, necesse esse. Dicere vult, necesse esse, vt qui desiderium hoc habet, sit in charitate & Dei gratia, tunc enim Deo se vnians fructum hunc spiritualem consequitur. Nam in eo, qui in mortali est peccato,

desiderium hoc non esset spiritualis Communio; sed si in peccato mortali communicare desideraret, peccaret mortaliter, si idem desideraret, iam à peccato liberatus, quamuis bonum esset desiderium, non esset tamen spiritualis communio, quod enim in Dei gratia non sit, non potest eius fructum consequi. Sic vt necesse sit in Dei gratia esse, & tunc desiderium hoc habere. hocque est spiritualiter communicare. Ipso enim desiderio hoc sanctissimum sacramentum recipiendi gratiarum & bonorum spiritualium particeps redditur, quibus sacramentaliter comunicantes frui solent. Potest & accidere, vt qui spiritualiter communicat, maiorem allequatur gratiam, quam qui sacramentaliter, quamuis in statu gratiæ communicet. Quamuis enim verum sit sacramentalom communionem ex se maioris esse gratiæ & utilitatis, quam spiritualem quod sacramentum sit, & gratiæ prærogatiuam habeat ex opere operato, quod spiritualis non habet; tamen potest quis tanta deuotione, reuerentia & humilitate desiderare hoc sacramentum accipere, vt hic maiorē consequatur gratiam, quā ille, qui sacramentaliter accipit, sed sine tanta dispositione. Aliud præterea in spirituali hac est communione, quod quia secreta est, & ab aliis non videtur; nullū hic vanæ gloriæ periculum sit ab adstantibus, quod in sacramentali est, quod publica sit. Aliud præterea singulare habet priuilegium, quod sacramentalis nō habet, videlicet quod sæpius fieri potest: nā sacramentalis sit vel semel in hebdomate vel ad summū singulis diebus semel; spiritualis vero fieri potest nō tantum modo quotidie, sed & sæpius eodem die. Huicque multi laudandum hanc habent consuetudinem quod spiritualiter comunicent non solum dum sacrum audiunt, sed quoties sanctissimum sacramentum visitant, & aliis temporibus.

Et utilis modus ille spiritualiter comunicandi est, quo aliqui Dei serui vtuntur, quem hic ponemus, vt quicunq; valeat, eo uti possit. Dum Missam audis vel

Fructus communionis spiritualis.

Modus comunicandi spiritualiter.

mm 2 sanctif.

sanctissimum sacramentum visitas, vel quando quotiesque spiritualiter communicare voles, cor tuum affectibus & desiderijs hoc sanctissimum sacramentum recipiendi excita, & dicito: O qui haberet puritatem & munditiam illam, quæ necessaria est tanto hospiti excipiendi! O qui dignus foret te quotidie recipere, & semper in visceribus habere! O Domine, quam diues essem, si mereret te recipere, & domum meam deducere! quam felix mea esset conditio! Sed necesse non est Domine, vt ad me sacramentaliter venias, quo me dices: velis id solum Domine, & sufficere, Iube id Domine, & iustificatus ero. Et in huius testimonium die cum Centurione: *Domine non sum dignus, vt intres sub tectum meum, sed tantum dico verbo, & sanabitur anima mea* Si qui æneum serpentem adspiciebant, à vulneribus curabantur; eodem modo & sufficeret te viua fide adspicere, & te recipere ardenti desiderio concupiscere. Et vtile fuerit addere antiphonam: *o sacrum conuiuium. &c.* Et versum: *Panem de calo & cum oratione de sanctissimo sacramento.*

Math. 8. 8.

CAP. XVI.

De aliquibus exemplis ad Missæ deuotionem pertinentibus, quibus ad illam quotidie audiendam & dicendam excitemur, & de reuerentia in Missa necessaria.

Pius 2. in sua
Cosmographia, in descriptione
Europæ.

SVmmus Pontifex Pius secundus & Sabellicus referunt in Istria prouincia Dalmatiæ & Austriæ contermina fuisse deuotum nobilem virum, qui graui tentatione exagitabatur, vt sibi suspendio vitam eriperet, & subindè tam decreuerat id perficere. Hac tentatione exagitatus exponit eandem cuidam pio & docto viro Religioso, qui eo confirmato & consolato dixit vt apud se haberet Sacellanum, qui illi quotidie Missam diceret. Arrisit homini remedium, cum quo-

dam sacerdote conuenit, & secessit vterque in quoddam satis munitum castrum. In quo anno quiete ob sanctissimam hanc deuotionem peracto petit ab eo veniam Sacellanus, vt liceat ei ad festum quoddam celebrandum cum clerico sibi amico ad vicinum pagum proficisci. Annuit nobilis cū proposito eo eundi ad Missam audiendam, & festum celebrandum. Sed certas ob causas diutius moratus, circa meridiem castro suo exiit valde anxius, verensque ne Missam audire posset, & in veterem relaberetur tentationem. Hac sollicitudine motus obuium habuit Rusticum, qui ex pago hoc redibat, qui que diceret diuina officia peracta esse. Quo audito tanto dolore corripitur, vt sibi & sorti suæ male diceret, affirmans se perditum esse, quod illo die sacrum non audisset. Rusticus illi aiebat, ne se exacciet, se enim illi & Missam & quicquid ea apud Deum meritis esset, venditurum. Placet nobili conditio, & conuenit cum rustico, vt vestem, qua indutus erat, det, quod & fecit & bona voluntate vestem dedit; sicque discesserunt. Voluit tamen nobilis ad pagum, ire vt in templo orationem faceret; quod & fecit. Et paulo post domum rediens, & ad locum, in quo simonia commissæ erat, veniens videt rusticum se ex arbore quadam suspendisse, Deo id in peccati poenam permitte. Nobilis attonitus spectaculo Deo gratias de liberatione sua agit, & post in deuotione sua confirmatur, & tentationem non sensit, quamuis diu postea vixerit.

In Chronicis S. Francisci legitur de S. Elisabeth Regina Lusitaniæ cognata S. Elisabeth Regina Hungariæ; quod inter alias præclaras virtutes & hanc haberit, quod in pauperes & ægros valde misericors & condolens fuerit, & lubens illis succurreret: vt de illa dicatur, nunquam pauperem ad eam accessisse, quem non iuuerit. Imperauerat præterea eis; qui ab elemosynis illi erant, vt nemini elemosynam petenti negaret. Habebat Regina hæc pedisequum, seu à cubiculis,

lis, cuius opera in distribuendis elemosynis & misericordiæ operibus utebatur, quod virtute præditus & bene moratus esset. Hinc contigit, vt alter quidam pedissequus Regis Dionysii mariti eius, & ipsi amicus, videns familiaritatem, quæ alter cum Regina habebat, & que inuidens, vtque Regis sibi gratiam & fauorem conciliaret, & Regis in socium iram moueret, ad Regem detulit, Reginam non honeste & bene ad eum affectum esse. Et quia Rex non valde honeste viuebat, Diaboli, instigatione cœpit male de Regina suspicari & illi non nimium fidere. Vnde eo, quod pedissequus ad se detulisset, attonitus, quamuis non certo crederet, sed subdubitarat. Nihilominus statuit curare vt pedissequus ille secreto occideretur. Et illa die ambulatam exiens, transiit locum quendam, in quo fornax erat, in qua calx coquebatur. Et seorsim operarij locutus, qui igne incendebant, mandat, vt pedissequum, quem ipse eo esset missurus quæsitum an perfecissent, quod Rex iusserat, statim in calcis fornacem precipitarent, vt sic statim ibi necaretur, quod ita seruitium eius exigeret. Sequenti die mane vocat Reginæ pedissequum Rex, iubetque hoc nunciatum ad calcis fornacem vadat, vt operarij illi exequantur, quod iusserat: quo sic interimeretur. Sed Dominus Deus, qui suis nunquam deest, & innocios defendit, ordinauit, vt iuvene hoc templum quoddam transeunte, tintinabulum ad eleuationem sonaret in quadam Missâ, quæ dicebatur, qui templum ingressus, sacrum ad finem vsque audiuit, & duo alia, quæ vnum post alterum dicebantur. Interim Rex scire desiderans an mortuus esset iuuenis, alterum pedissequum vidit, qui accusauerat & falso alium ad Regem detulerat. Hunc statim ad fornacem misit, interrogatū, an operarij fecissent, quod Rex iusserat. Quæ venientem & secundum signa quæ Rex dederat cognitum in fornacem viuū precipitarunt. Interea auditis Missis alter innocius iuuenis iuit ad Regis mandatum

exequendum, & petendum an iussum Regis impleuissent. Quibus respondentibus, iam esse satisfactum, cum eorum responsione ad Regem redit. Quo ille viso vix apud se mansit, aduertens contra negocium hoc, accebat, successisse. Et cœpit pedissequum reuersum obiurgare, & querere, vbi tam diu hæssisset? Qui rationem facti sui reddens respondit: Domine, dum Celsitudinis vestræ, mandatum executurus abirem, cōtigit me templum quoddam transire, in quo tintinabulum ad eleuationem sonabat, quo ego audito ingressus sacrum ad finem vsque audiui, & inde aliud ac aliud, donec omnia absoluerentur, nā pater meus mihi pro benedictione reliquit ante mortem, vt quasunque Missas incipi viderem, ad finem vsque audirem. Hoc Dei iudicio Rex in veritatis cognitionem deuenit, & Reginæ innocentiam agnouit, & famuli fidelitatem & virtutem. hoc modo, quam de Regina malam conceperat opinionem, sibi eximi passus est. In exemplorum promptuario refertur, in quadam ciuitate duos habitasse eiusdem opificij opifices, & vnum eorum vxorem & proles habuisse, & tamen tam fuisse deuotum, vt quotidie Missam audiret, quod nullum ob impedimentum omittebat: Hinc Deus illi benedixit, & opificio suo se honeste sustentabat, & bona multiplicabantur. Alter vero contra nullam habens prolem nec famulum, sed tantum mulierem, noctes diesque operabatur, imo festis diebus, & rarius Missam audiebat; & tamen semper egebat, & in summis rei familiaris versabatur angustijs & paupertate. Hic videns alterum tam prospero vento nauigare, & quodam die illi obuius factus, interrogauit, qui tam prospere illi omnia cederent, & tantam rem faceret? Et quod quamuis magnam aleret familiam, & filios & vxorem haberet, tamen illi nihil de necessarijs deesset, sed semper abunde sufficeret, quo indigeret: Se vero solum cum vxore semper operando necessarijs indigere, & cum paupertate

*Promptuari-
um exemplar
verbo Missæ,
& in visu Pa-
trum. Et Su-
rius in vita
S. Ioannis E-
leemosynaris.*

te confictari? Ille, qui quotidie Missam audiebat, respondit, se sequenti die illi ostensurum, vnde tam rem domesticam augeter, & postero die mane ad aedes eius diuertit, & secum ad templum dedit, & absoluta Missa dixit, domum reuersus operaretur. Quod & sequenti die fecit, eadem verba locutus. Tertio vero die domum eius diuertente altero, vt eum secum ad templum deduceret, dixit illi: Si ad templum velim ire, non opus vt meo deducas, noui viam: nihil exte expiscari volebam, nisi locum, in quo tantum commoditatis ad ditandum inuenisti, vt eo me deduceres, vt & ego ditescam. Alter respondit: Alium locum nescio, nec habeo, in quo corporis thesaurum & aeternae vite premium inuestigem, nisi templum.

Ad quod consitmandum dixit: forsitan non audisti, quod ait Christus in Evangelio: *Quarite primum regnum Dei & iustitiam eius, & omnia haec adicientur vobis.* Quo audito bonus vir secretum intellexit, & de peccato compunctus vitam emendauit, & factus repente deuotus & quotidie Missam audiens, vidit negocia sua quotidie melius succedere.

Matth. 6. 33

Quarite primum regnum Dei & iustitiam eius, & omnia haec adicientur vobis.

Audiens in dies sacrum, direscit.

Anton. 2. p. Theol. l. 9. c. 10. §. 2.

Refert Sanct. Antonius de Florentia, de duobus iuuenibus, qui quodam festo die vrbe exierunt, vt animum venatione oblectarent: quorum alter Missam ante audire voluit, & Ecclesiae praecepto satisfacere: quod alter neglexit. Simul euntribus coepit aer turbari & mutari aura, ita vt mundus confundi videretur, magnus tonitruum ictus & fulgurum ignes, qui relucebant, cum magnis nubium & aquarum signis. Inter haec iuuenes ipsi vecem dicentem audiebant: Inuola, percu-

Calamitas exitus neglecti Missae.

te. Qua voce licet attoniti iuuenes, tamen progrediebantur meliore, quo poterant, tempore: Illisque tale nihil cogitantibus cecidit fulgur, & iuuenem illu, qui Missam non audierat, extinxit. Quo casu tam exterritus & obstupefactus fuit alter, vt quasi sui compos non esset, nesciens quid sibi faciendum foret, maxi-

me, quod iam esset vicinus loco, quo venaturum iuerat. Tandem progreditur, & viam prosequitur, & iterum vocem audit dicentem: Inuola, percu-te. Qua voce miser magno timore correptus est, recordatus quid ante socio accidisset. Sed aliam in aere vocem audiuit: Non possum, quia hodie audiuit illud: *verbum caro factum est.* Quo significabatur illum Missam audiuisse, in cuius fine legitur Sanct. Iohannis Euangelium, vbi haec habentur verba. Hocq; modo iuuenis hic horrendam hanc & repentinam euasit mortem.

D. Sanct. Bonauertura legitur, quod eo Dei summam Maiestatem, quae in augustissimo hoc est Sacramento & maximam suam vilitatem considerant, & timent Dominum ea dispositione, qua conueniret, reciperet, ausus non fuerit altare accedere. Et audiente eo quodam die sacerdotem hostiam diuidente, vna illius pars ad illud venit, & se ori eius inleuit.

Et Deo pro tanto beneficio gratias intellexit, Deum hoc ipso illum docere voluisse, se plus delectari illius, qui amore & interiori affectu illum accedunt & accipiunt, quam illis qui timore se ab illo separant, & non accipiunt, vt postidem sanctus scripsit: quod & S. Thomas annotauit.

De S.F. Ferdinando de Taluera primo Archiepiscopo Granatensi refertur, quod eo in aula versante & multis & magni ponderis regni negocijs occupato: cuius amuli alii cuius eum accusaret non inuenirent, nisi quod quotidie Missam diceret, quod tanta & tam grauia in se negocia susciperet, & tamen se tam dispositum & animo tam tranquillo & quanto inueniret, vt quotidie sacrum celebraret quasi in monasterio degeret. Et quodam die Cardinale Hispaniae & Archiepiscopo Toletano Ioanne Gonçalez de Mendoza illi dicenti familiariter, quis de illo rumor spargeretur, respondit Dei famulus sic est Domine: quando quidem celsitudines tantum mihi onus imposuerunt, vt

eo ferendo non sum; aliud mihi asyllum non superest, ne oneri succubam, quam vt quoti die sanctissimum hoc Sacramentum accedam vt eo confirmatus ad optatum finem negocia perducam & suis Celstudinibus rationem eorum, quæ iniunxerunt, possim reddere.

Narrat Surius de Petro Celestino, qui postea summus fuit Pontifex, quod eo cogitante & perpendente vna ex parte magnam Dei Maiestatem, quæ in sanctissimo hoc est Sacramento, & altera ex parte propriam abiectiõnem & indignitatem, & in memoriam reuocante Sanct. Paulum primum Anachoretam, S. Antonium, S. Franciscum & alios Sanctos, qui non fuerant auli altare accedere & sanctissimum hoc Sacramentum consecrare, & quotidiana Communionem vt; tanta animum eius inuaserit anxietas & trepidatio, vt quædã aliquot dies sacra Communionem abstinuerit, cum tanta tanti Domini reuerentia, timore & tremore, vt decreuerit Romam ire & deo summum Pontificem consulere, nam illi magis expediret a celebrando sacro plane abstinere, vel saltem ad aliquod tempus. Quo proposito delibato, apparuit illi in via quidam Sanctus Abbas tam vita functus, qui illi monachi habitum dederat, & illi dixit: Quis filii etiam Angelus dignus est huic mysterio? tamen suadeo, vt magno cum timore & reuerentia Missam celebres quæ frequentissime. Et statim disparuit.

Refert Sanct. Gregorius Paulo ante eius æuum accidisse, vt quidam fuerit ab inimicis captus, & in remotas regiones deductus, vbi longo tempore in carcere detentus fuit, nec quis de illo inderumor vel fama ad vxorem perferebatur, quæ credens illum fato suo sanctum pro illo singulis septimanis Missas celebrari & sacrificia pro eius anima offerri curauit.

Et permisit Deus, vt quotiescunque pro illo Missæ dicerentur, captiuus se vinculis librorum inueniret.

Contigit post, vt homo carcere & captiuitate liberatus domum reuertetur,

& inter alia miraculum hoc vxori referret, & miraretur quod certis diebus & horis cuiusque hebdomadis vinculis exueretur, vt dictum est; vxor re examinata aduertit id eisdem diebus & horis accidisse, quib. illo pro ille sacrificia offerri & Missas dici iusserat. Addit S. Gregorius, hinc posse colligi, quantum virtutum hoc sacrificium habiturum sit ad animæ vincula & compedes dissoluenda, dum pro nobis offertur. Refert venerabilis Beda huic simile exemplum.

S. Chrysostomus ait sacerdote celebrante aditare Angelos, & in eius honorem, qui offertur, altare ab Angelis circumdari. Et dicit se à quodam fide digno audisse, quendam senem magnam Dei famulum vidisse repente è cælo descendentem magnam Angelorum multitudinem, & altare circumare, tam splendidis indutos vestibus, vt claritas earum adspici non posset; & tam humili vultu adfuisse, vt solent milites in Regis sui præsentia. Idque se credere ait S. Ioannes Chrysostomus, quod vbi Rex est, & aulicos esse necesse est. Et S. Gregorius ait, nemini dubium esse debere, quin eadem hora qua hoc sacrificium offertur, per sacerdotis vocem cælestes illi aulici descendant, & omnis ille locus à Choris Angelorum circumdetur, qui vt boni aulici Regem suum comitantur. Et tali modo multi Sancti exponunt illum S. Pauli locum, quo decernens mulieres in templo capite tecto esse oportere, rationem addit: *Propter Angelos.* Quadoquidem illic est sanctissimum sacramentum, dicunt ibi & Angelos esse qui illud venerant & respiciunt S. Nilus de eod. S. Ioanne Chrysostomo qui eius magister fuit, scribit, quod eo templum intrante videbant magnam Angelorum multitudinem, qui albis vestibus induti, pedibus nudi, & corporibus inflexis & curuatis ob summam reuerentiam erant, & summo cum silentio quasi obstupesci ob Christi Domini nostri præsentiam in sanctissimo hoc sacramento erant.

Auditio Missæ pro Captiuo eius vincula soluit.

Beda l. 4. historia Anglica c. 21. Et Til. Bredenbach. lib. 1. collat. sacr. c. 4. Chrysof. l. 7. de sacerdotio. Anglorum gestus sacro assistantium.

Gregor. l. 4. Dialog. c. 30.

1. Ad Cor. 11. 10.

Nilus in ept. ad Athanas. Episcop. in Biblioth. sanctor. patrum. Et refert etiam Tur. tract. 2. de Euchar. cap. 2. Chrysof. l. 3. de sacerdotio.

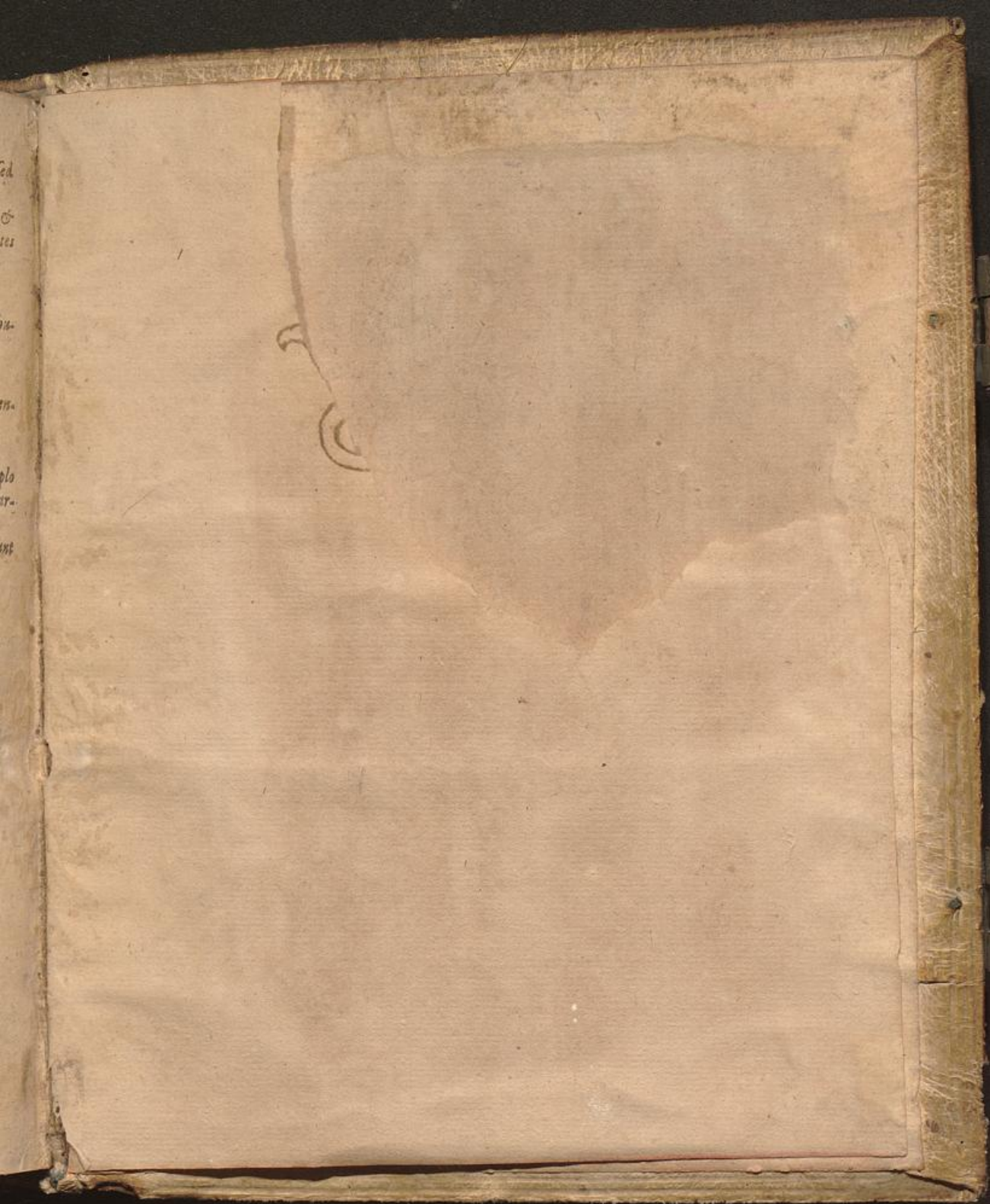
Chryso-
stomus.
13.
de Sacerdo-
tio.

Secundum hoc dicit idem S. Chry-
stomus, quod dum quis se in præsentia
sanctissimi huius Sacramenti sistit, illi nõ
cogitandum se inter homines huius mû-
di esse, quamuis cœlestium horum exer-
citiuum Cherubin, Seraphim & vicinita-
tem non aduertit, qui magno huic Do-
mino cœli & terræ adsistunt. Hinc dicit,
stare fratres magno cum silentio, timore

& tremore in templo. Aduerte quo mo-
do Regis alicuius famuli coram eo stent
quam modesti, quam quieti, quantaque
cum reuerentia, vt vix quis verbum ef-
ferre audeat, nec oculos in aliam vertere
partem. Et hinc discite, quali modo
coram Deo tibi appa-
rendum sit.

F I N I S.

II. AD TIMOTHEVM.

2. 25. *Cum modestia corripientis eos qui
resistunt veritati, tr. VIII. c. 7.*

AD HEBRÆOS.

12. 6. *Quem enim diligit Dominus casti-
gat, flagellat autem omnem filium quem
recipit, tr. VIII. c. 1.*

13. 17. *Obedite prepositis vestris, & subia-
cite eis: ipsi enim peruigilant, quasi ra-
tionem pro animabus vestris reddaturi,
& c. tr. V. c. 10.*

EPIST. IACOBI.

3. 17. *Quae autem desursum est sapientia,
& c. suauis, tr. VIII. c. 3.*

4. 8. *Appropiate Deo, & appropinquabit
vobis, tr. VI. c. 6.*

5. *Qui conuerti fecerit peccatorē, & c.
multitudinē peccatorū, tr. I. c. 5.*

EPIST.

2. 18. *Non tanta
etiam disculis*

20. *Qua enim
colaphizatis
patienter sust*

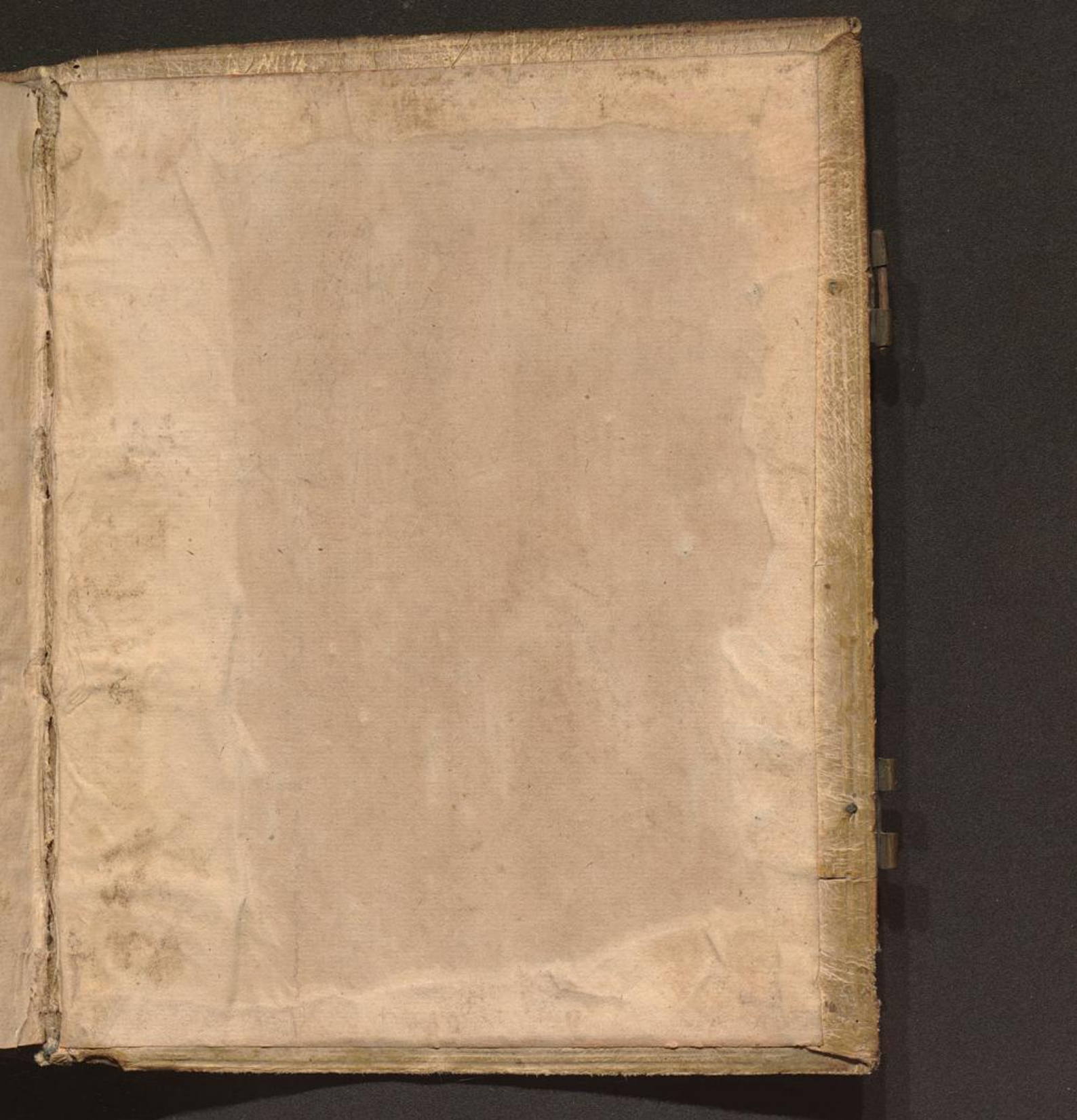
II.

2. 19. *A quo
ius & seru*

E

2. 12. *Ibi
tis cir*

3. 12.

Thodericus
De
Exercitio perfectionis

Th

2147